16 Ekim 2016

Fatimiler 06-1-8
Selçuklular 180683

L'ÉGYPTE FATIMIDE

son art et son histoire

İLMİ ESERLERİN YAYINLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜMAN

Actes du colloque organisé à Paris
les 28, 29 et 30 mai 1998

sous la direction de Marianne Barrucand

THE AGA KHAN TRUST FOR CULTURE

FONDATION SINGER-POLIGNAC

Presses de l'Université de Paris-Sorbonne

Fritware: Fatimid Egypt or Saljuq Iran?

Oliver Watson

It comes as a surprise, when one considers what an enormously important, populous and generally wealthy region Egypt has continually been through Islamic times, that its pottery production appears to have been very patchy. Patchy, that is, from the perspective of the art-historian and as recorded in art-historical literature. The archaeological literature, is, alas and surprisingly, a very different a story, as I here hope to show. But in the "art history" books, Egypt's pottery appears in little flashes, some brighter than others, some longer than others; but it does not appear as the continuous blaze that the country's other histories – cultural, political, economic – might lead us to expect. What do we see? The following profile is a summary of what appears in the "standard texts" of art-historical writing on Islamic pottery:

At the beginning, some moulded wares with coloured glazes – a small spark.[1] Then a great blaze – Fatimid lustreware – which occupies more space than all other Egyptian wares together.[2] The brightness of this interest threatens to render all but invisible the small sparks of interest in other contemporary wares – the so-called Fustat Fatimid Sgraffiato (or FFS), "Fayyumi", and pierced filters from unglazed water-jugs.[3]

After a brief nod to Ayyubid wares, interest usually then jumps straight to the Mamluk period, where it would not be too unkind to suggest that epigraphic interest prevails over aesthetic or the purely ceramic: studies focus on inscriptions and blazons on the slipwares, and the signatures of potters of the Chinese-derived underglaze painted wares. These wares of the 15th century mark the apparent end of any interesting ceramics made in Egypt.

Fatimid lustre distinguishes itself by aesthetic magnificence, which accounts for the attention it has received – 110 entries in Grube's magnificent bibliography, four times as many as those for Mamluk wares.[4] But in this paper, I want to draw as much attention to one of the "lesser" sparks

1 Lane (1947; p. 12-13, pls 4-5), London (1976; no. 252), Philon (1980; figs 1-47).
2 Watson (forthcoming) for a discussion of the continuing fashion for lustre wares above all other ceramic types.
3 The Arts of Islam exhibition, London (1976), had 10 Fatimid lustre pieces and one Fayyumi, no filters and no FFS. Düsseldorf (1973) has no Fayyumi or FFS pieces and only one entry for filters, but eight lustre pieces. Soustiel (1985) has six Fatimid lustre pieces, two Fayyumi but no FFS and no filters. Paris (1998) has 25 lustre pieces, 6 entries for filters, one Fayyumi (the same one as in London 1976 and in Soustiel (1985), but no FFS.
Filters tend to attract single-minded devotees: Olmer (1932), Abd al-Raziq Ahmad (nd), and Kawatoko (1987).
4 Grube (1976; sects 12 & 17).

KUL - JABER AL-AHMED
10010000005486

Makalenin tamamı "fatımiler" dosyasındadır.

موقف البيزنطيين والفاطميين من ظهور الأتراك السلاجقة بمنطقة الشرق الأدنى الإسلامي في القرن الخامس الهجري/ الحادي عشر الميلادي

190217

جامعة الكويت
إدارة المكتبات - قسم التزويد العربي
إهداء
رقم التسجيل: ١٢٦١٨٨
التاريخ: ٢٤/٤/٩٤

16 Ekim 2016

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ATATÜRK KİTAPLIĞI'NDAN SONRA ÇELEN DOKÜMAN

Selcuk Ulus
180689
Bigans
020977
Fatimiler
060108

د. عبد الرحمن محمد العبد الغني
قسم التاريخ - جامعة الكويت

حوليات كلية الآداب - الحولية الخامسة عشر - ١٤١٥ هـ - ١٩٩٤ م

ملخص

يتناول البحث قيام الدولة السلجوقية في آسيا الوسطى وتوسعها صوب الغرب، واستعانة الخلافة العباسية بهذه الدولة السنية الفتية لتخليصها من هيمنة البويهيين الشيعة. وبالفعل دخل السلاجقة بغداد في عام ٤٤٧هـ/ ١٠٥٥م واكتسبوا شرعيتهم بتفويض من الخلافة العباسية.

ثم بدأت مرحلة التوسع على حساب الدولة البيزنطية في آسيا الصغرى، والدولة الفاطمية في الشام، ومن ثم أصبح الصدام بين القوى الثلاث أمراً لا محيد عنه.

يعرض البحث للصراع الفاطمي السلجوقي الذي اتخذ صوراً شتى منها: الصراع الأيديولوجي بين المذهبين السني والشيعي الإسماعيلي. هذا فضلاً عن الصراع العسكري في بلاد الشام ذلك الذي انتهى بنجاح السلاجقة في ضم معظم أجزاء الشام على حساب النفوذ الفاطمي.

كذلك توسع السلاجقة في عهد السلطان ألب أرسلان في آسيا الصغرى الذي حسمته معركة منزكرت في سنة ٤٦٣هـ/ ١٠٧١م لصالح السلاجقة الذين قدر لهم ضم آسيا الصغرى لإمبراطوريتهم في ما يعرف بتأسيس دولة سلاجقة الروم.

لا يحفل البحث فقط بأحداث وواقع هذا الصراع الثلاثي فحسب، وإنما يتصدى لتأثير النجاحات السلجوقية فيما حدث من تقارب بيزنطي فاطمي لمواجهة الخطر المشترك، وفشل هذا التقارب نظراً للعداء التقليدي بين البيزنطيين والفاطميين.

ويختتم البحث بالكشف عن أسباب ووقائع ونتائج التوسع السلجوقي في المنطقة، ومحاولة البيزنطيين الاستعانة بالغرب الأوروبي الأمر الذي مهد لميلاد الحركة الصليبية وتوسعها في بلاد الشام على حساب القوى الثلاث جميعاً.

11 Aralık 2016

3603 HALLAQ, Wael B. Caliphs, jurists and the Saljūqs in the political thought of Juwaynī. *The Caliphate and Islamic statehood formation, fragmentation and modern interpretation.* Ed. Carool Kersten. Berlin: Gerlach, 2015, pp. 210-225 (II). Originally published in *Muslim World*, 74 (1984), pp.26-41.

Cüveyni
030688
Hilafet
081217
Selçukl
180689

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

2175 RAE, Laurelie. *Islamic art and architecture: memories of Seljuk and Ottoman masterpieces.* Clifton (NJ): Blue Dome, 2015. 148 pp. Monuments in Turkey.

Osmanlılar 159100
Selçuklular 180685

11 Aralık 2018

27 Kasım 2016
MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

2356 USLU, Recep. Is an echo of Seljuk music audible? A methodological research. *Writing the history of "Ottoman music"*. Ed. Martin Greve; translations by Efkan Oguz, Martin Greve, Onur Nobrega. Würzburg: Ergon Verlag Würzburg in Kommission, 2015, (Istanbuler Texte und Studien, 33), pp. 241-246.

Selçuklular
180683

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

MORTON, Nicholas Edward. The Saljuq Turks' conversion to Islam: the crusading sources. *Al-Masāq*, 27 ii (2015) pp. 109-118.

Selçuklular
180089
Haçlılar
085149

18 Şubat 2017

180689 DİA

SELÇUKLULAR

Köroğlu, Gülgün
A group of belt buckles from the Halûk Perk Museum possibly belonging to the Anatolian Seljuks .-- Hungarian National Museum, Budapest, 2009 : Thirteenth international congress of Turkish art. Proceedings, Edit. Géza Dávid and Ibolya Gerelyes , pp. 393-407,

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Baer, Eva
A group of Seljuq figural bas reliefs .-- 1967 ISSN: 0078-6527 DOI: 10. 2307/1580399 ISSN: 00786527 : Oriens, vol. 20 pp. 107-124, (1967)

Kafesoğlu, İbrahim; Leiser, G. ; Turan, Osman; Ateş, Ahmed
A history of the Seljuks: İbrahim Kafesoğlu's interpretation and the resulting controversy. .-- Southern Illinois University Press, Carbondale & Edwardsville, 1988 :
Translated, edited and with an introduction by G. Leiser
Seljuks / Seljuqs / Saljuqs | Turkey - 1922-2000 | Historiography (Muslim)

Turan, O.
A legal document concerning money-lending for interest in Seljukian Turkey .-- Université de Lausanne, Département Interfacultaire d'Histoire et de Sciences des Religions, Lausanne, 1994 : Professor Muhammad Shafi' presentation volume
Edit. S. M. Abdullah on behalf of the Majlis-e-Armughān-e-'Ilmi , pp. 255-265,

Yıldız, Sara Nur
A nadīm for the sultan: Rāwandī and the Anatolian Seljuks .-- : The Seljuks of Anatolia: court and society in the medieval Middle East
Edit. A. C. S. Peacock and Sara Nur Yıldız , pp. 91-111,
Historiography (Muslim) | Ottoman Empire - general; Rāwandī, Muhammad b. 'Alī

Luther, K. A.
A new source for the history of the Iraq Seljuqs: the Tārīkh al-Vuzarā' .-- 1969 ISSN: 0021-1818 : Der Islam, vol. 45 pp. 117-128, (1969)

Seljuks / Seljuqs / Saljuqs | Iraq

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Hollis, Howard C.
A Seljuk bronze stand .-- 1934 ISSN: 0009-8841 : Bulletin of the Cleveland Museum of Art, vol. 21 vii pp. 107-109, (1934)

Ceramics | Syria

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Pope, Arthur Upham; Wiet, Gaston; Alp Arslan, Adud al-Dawla Abu Shuja, Seljuk Sultan
A Seljuk silver salver - i .-- 1933 ISSN: 0007-6287 : Burlington Magazine, vol. 63 pp. 222-225, (1933)

China | Ceramics | Iran - Safavid period

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Gray, Basil
A Seljuq hoard from Persia .-- 1939 : British Museum Quarterly, vol. 13 pp. 73-79, (1939)

Art - general | Periodicals | Great Britain

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Rice, D. Storm
A Seljuq mirror .-- Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1961 : First International Congress of Turkish Art: communications presented to the Congress (Ankara, 1959) , pp. 288-290,

Ceramics | Painting - ceramics | Arabic literature: classical - poetry | Archaeology / Archeology | Drinks & drinking | Wine | Iraq | Painting - mural

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Marshak, Boris I.
An early Seljuk silver bottle from Siberia .-- 2004 ISSN: 0732-2992 : Muqarnas, vol. 21 pp. 255-265, (2004)

Orientalism | European Renaissance | Palestine - 16th century

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Öney, Gönül
Anatolian Seljuk influence on Byzantine figural art .-- 1971 : Selçuklu araştirmalari dergisi, vol. 3 pp. 105-118, (1971)

Woodwork | Construction | Architecture | Mosques | Ottoman Empire - 14th century | Ottoman Empire - 15th century

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Öney, Gönül
Anatolian Seljuk tiles and pottery .-- Creative Yayıncılık ve Tanıtım Ltd, [Istanbul:], 1997 : The story of Ottoman tiles and ceramics, Edit. Ara Altun , pp. 33-51,

Tiles | Ceramics

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Gierlichs, Joachim
Anatolian Seljuks: history and architecture .-- Ajuntament de Sant Carles de la Ràpita [&] Universitat d'Alacant, Sant Carles de la Ràpita, 2004 : Islam: art and architecture
Edit. Markus Hattstein and Peter Delius, pp. 370-381,
Bibliography | Spain - Muslim (general) | Maghrib (general) | Tekkes, khanqahs, ribats, zawiyahs

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Kuran, Aptullah
Anatolian-Seljuk architecture .-- Rizzoli International Publications, New York, 1980 : The art and architecture of Turkey, Edit. Ekrem Akurgal , pp. 80-110;251-252,

Architecture | Mosques | Ottoman Empire - 16th century

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Öney, Gönül, Trans. Sağdıç, Zafer
Art of Anatolian Seljuks .-- Yeni Türkiye, Ankara, 2002 : The Turks. 2: Middle Ages. Editors: Hasan Celâl Güzel, C. Cem Oğuz, Osman Karatay , pp. 708-720,

Sculpture | Stonework | Turkey - 14th century | Seljuks of Rum | Women | Funerary customs, practices & monuments

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Lindner, Rudi Paul
Between Seljuks, Mongols and Ottomans .-- Yeni Türkiye, Ankara, 2000 : The great Ottoman-Turkish civilisation. Vol. 1:Politics. Editor-in- chief Kemal Çiçek, pp. 116-122,

Ottoman Empire - 13th century | Ottoman Empire - 14th century | Mongols | Seljuks of Rum | Turkey - pre-OttomanMehmed the Conqueror and fire-arms technology

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Öney, Gönül
Bull reliefs in Anatolian Seljuk architecture .-- 1970 ISSN: 0041-4255 : Belleten (Türk Tarih Kurumu), vol. 34 (133) pp. 101-120, (1970)

Stucco | Seljuks of Rum | Iran | Architecture | Turkey - pre-Ottoman

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Leiser, Gary
Conclusion: research on the Seljuks of Anatolia - some comments on the state of the art .-- : The Seljuks of Anatolia: court and society in the medieval Middle East
Edit. A. C. S. Peacock and Sara Nur Yıldız , pp. 264-275,
Lebanon | Shi'ism & Shiis/Shiah | Iran - 16th century | Iran - 17th century | Iran - 18th century | Iran - 19th century | Iran - 1900-79 | Iran - 1979-

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Cahen, C.
Continuité et discontinuité: l'Asie Mineure des Seljuqides aux Ottomans .-- Darwin Press, Princeton, 1989 & 1991 : The Islamic world from classical to modern times: essays in honor of Bernard Lewis. C. E. Bosworth, C. Issawi, R. Savory, & A. L. Udovitch, eds. , pp. 89-93,

Seljuks of Rum | Ottoman Empire - 14th century | Ilkhanids

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Peacock, A. C. S.
Court historiography of the Seljuq Empire in Iran and Iraq: reflections on content, authorship and language .-- 2014 ISSN: 0021-0862 : Iranian Studies, vol. 47 ii pp. 327-345, (2014)

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Gierlichs, Joachim
Decorative arts of the Anatolian Seljuks and Artuqids .-- Agencia Española de Cooperación Internacional, Madrid, 2006 : Islam: art and architecture
Edit. Markus Hattstein and Peter Delius , pp. 384-385,
Arabic literature: modern - prose

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Beihammer, Alexander D.
Defection across the border of Islam and Christianity: apostasy and cross-cultural interaction in Byzantine-Seljuk relations .-- 2011 ISSN: 0038-7134 : Speculum: a Journal of Medieval Studies, vol. 86 iii pp. 597-651, (2011)

Seljuks of Rum | Byzantium | Apostasy | Attitudes to Islam & Muslims | Attitudes to non-Muslims

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Öney, Gönül
Dragon figures in Anatolian Seljuk art .-- 1969 ISSN: 0041-4255 : Belleten (Türk Tarih Kurumu), vol. 33 pp. 193-216, (1969)

Turkey - pre-Ottoman | Seljuks of Rum | Stonework | Sculpture | Architecture

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Brown, Percy
Early Indo-Islamic art and its relation to the art of the Seljuks and of Iran .-- 1947-48 ISSN: 0378-0856 : Indo-Iranica, vol. 2 ii pp. 1-3, (1947-48)

South Asia - 18th century | South Asia - 19th century | Sikhism & Sikhs

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Peacock, A. C. S.
Early Seljuq history: a new interpretation .-- Routledge, London, 2009 :

Iran - 10th century | Iran - 11th century | Seljuks / Seljuqs / Saljuqs | Central Asia (general) - medieval | 'Abbasids | Turkic peoples - early & medieval

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Öney, Gönül
Elements from ancient civilizations in Anatolian Seljuk art .-- 1968 : Anadolu (Anatolia), vol. 12 pp. 27-38, (1968)

Architecture | Stonework | Seljuks of Rum | Symbolism & symbols

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Öney, Gönül
Figural representations on a group of Anatolian Seljuk pottery .-- Editio Maris, Munich, 1987 : Ars Turcica: Akten des VI. Internationalen Kongresses für Türkische Kunst, München . . . 1979. Vol. II. Hrsg. Klaus Kreiser [u. a.] , pp. 601-610,

Turkey - pre-Ottoman | Seljuks of Rum | Anatolia

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Otto-Dorn, Katharina
Figural stone reliefs on Seljuk sacred architecture in Anatolia .-- 1978-1979 : Kunst des Orients, vol. 12 i-ii pp. 103-149, (1978-1979)

Dragons | Stonework | Sculpture | Architecture | Iraq | Iconography | Abbasids

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Schultze-Frentzel, U. ; Salge, H.
Glazes and decorating colours of Persian Islamic ceramics examined by X-radiography, and transparent Seljuq glazes examined by electron-probe microanalysis .-- 1975 : Kunst des Orients, vol. 10 i-ii pp. 80-90, (1975)

Art - general | Germany - Islamic studies | Orientalism | Iran - general

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Gray, Basil
Gold painted glass under the Seljuks .-- Istituto Universitario Orientale, Naples, 1965 : Atti del secondo congresso internazionale di arte turca, Venezia 26-29 settembre 1963, pp. 143-148,

Bibliography | Art - general | Iran - general; Zanki I b. Aq-Sunqur / Zengi I / Zangi I, Imad al-Din, Atabeg of Mosul

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Merçil, Erdoğan
History of the Great Seljuk Empire .-- Southern Illinois University Press, Carbondale, 1977 : The Turks. 2: Middle Ages. Editors: Hasan Celâl Güzel, C. Cem Oğuz, Osman Karatay , pp. 147-170, Trans. Öncü, Edip

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Peacock, A. C. S. ; Imad al-Din al-Katib al-Isfahani; Katib al-Isfahani, Imad al-Din al-
Imad al-Din al-Isfahani's Nusrat al-fatra, Seljuq politics and Ayyubid origins .-- Tauris, London & New York, 2013 : Ferdowsi, the Mongols and the history of Iran: art, literature and culture from early Islam to Qajar Persia. Studies in honour of Charles Melville, Edit. Robert Hillenbrand, A. C. S. Peacock and Firuza Abdullaeva , pp. 78-91,

Art - general | Museums & galleries | Scotland | Great Britain

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Öney, Gönül
Interaction between 12th and 13th century Syrian underglaze pottery with figural decoration and Anatolian Seljuk palace tiles .-- 2000 : Damaszener Mitteilungen, vol. 11 / 1999 pp. 365-369, (2000)

Seljuks of Rum | Ceramics | Iconography

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Iran in the early Islamic period: politics, culture, administration and public life between the Arab and the Seljuk conquests, 633-1055 .-- Brill, Leiden, 2014 :
Edit. Robert G. Hoyland; Goldbloom, Gwendolin
Moriscos | Christianity & Christians | Attitudes to Islam & Muslims | Spain - post-Reconquista

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Leiser, Gary ; Kafesoğlu, İbrahim
"The first Seljuk raid into eastern Anatolia (1015-1021) and its historical significance" .-- 2005 ISSN: 1284-1935 : Mésogeios, vol. 25-26 pp. 27-47, (2005)

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Mecit, Songül
Kinship and ideology under the Rum Seljuqs .-- 1986 : The Seljuqs: politics, society and culture
Edit. Christian Lange and Songül Mecit , pp. 63-78,

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Öney, Gönül
Lion figures in Anatolian Seljuk architecture .-- 1969 : Anadolu (Anatolia), vol. 13 pp. 43-67, (1969)

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Mota, Maria Manuela
Louças seljúcidas. [Pérsia e Síria (sécs. XII e XIII)] .-- Museu Calouste Gulbenkian, Lisbon, 1988 :

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Tor, D. G.
Mamlūk loyalty: evidence from the late Seljuq period .-- 2011 ISSN: 0004-4717 : Asiatische Studien. Etudes Asiatiques, vol. 65 iii pp. 767-796, (2011)

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Tükel Yavuz, Ayşıl
Mirçinge Han and concentric planned Anatolian Seljuk-period caravanserais .-- T. C. Kültür Bakanlığı, Ankara, 1995 : 9. Milletlerarası Türk Sanatları Kongresi . . . 1991, Atatürk Kültür Merkezi - İstanbul: bildiriler. 9th International Congress of Turkish Art . . . 1991 . . . contributions. Vol. 3 , pp. 449-469,

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Öney, Gönül
Mounted hunting scenes in Anatolian Seljuks in comparison with Iranian Seljuks .-- 1967 : Anadolu (Anatolia), vol. 11 pp. 139-159, (1967)

Turkey - pre-Ottoman | Seljuks of Rum | Architecture | Mosques | Byzantium

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Öney, Gönül
Mounted hunting scenes of Anatolian Seljuks in comparison with Iranian Seljuks .-- Ministry of Culture and Arts, Tehran, 1972 : The memorial volume of the Vth International Congress of Iranian Art & Archaeology . . . 1968. Volume 2, Edit. M. Y. Kiani and A. Tajvidi , pp. 362-367,

Ceramics | Ottoman Empire - general

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Hogga, Mustapha
Orthodoxie, subversion et réforme en Islam: Ġazālī et les seljūqides / suivi de Textes politiques de Ġazālī .-- Librairie Philosophique J. Vrin, Paris, 1993 :

Theology | Seljuks / Seljuqs / Saljuqs | Political theory & ideology; Ghazālī, Abū Hāmid al-

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Weibel, Adèle Coulin
Persian satin of the Seljuk period .-- 1941 ISSN: 0011-9636 : Bulletin of the Detroit Institute of Arts, vol. 20 iv pp. 34-35, (1941)

Textiles | South Asia - 17th century | Mughals

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Składanek, B.
Political literature of the Ghaznavid and Seljuq periods (11th-12th c.): some remarks on the Persian medieval prose .-- 1997 : Hemispheres, vol. 12 pp. 73-80, (1997)

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Hillenbrand, Carole
Rāvandī, the Seljuk court at Konya and the Persianisation of Anatolian cities .-- 2005 ISSN: 1284-1935 : Mésogeios, vol. 25-26 pp. 157-169, (2005)

; Rāwandī, Muhammad b. 'Alī

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Bosworth, C. E.
Recent contributions to the history of the early Ghaznavids and Seljuqs .-- University of Washington Press, Seattle, 2006 : Ferdowsi, the Mongols and the history of Iran: art, literature and culture from early Islam to Qajar Persia. Studies in honour of Charles Melville
Edit. Robert Hillenbrand, A. C. S. Peacock and Firuza Abdullaeva , pp. 46-51,

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Rogers, J. M.
Recent work on Seljuk Anatolia .-- 1969 : Kunst des Orients, vol. 6 ii pp. 134-169, (1969)

Seljuks of Rum | Anatolia | Turkey - pre-Ottoman | Architecture - Seljuk | Architecture - Turkey (pre-Ottoman)

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Bakırer, Ömür
Recently discovered stucco window lattices from the Anatolian Seljuk period .-- Fondation Max van Berchem, Geneva, 1999 : Art turc. Turkish art. 10th International Congress of Turkish Art. 10e Congrès international d'art turc. Genève . . . 1995. Actes-Proceedings, pp. 127-133,

Marble | Stonework | Architecture | Mosques | Ottoman Empire - 16th century

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Selimkhanov, I. R.
Reflection to the study of problems of the history of metals and metallurgy of Seljuk period in junction of science .-- I. T. Ü. (Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi), Istanbul, 1981 : Bildiriler, I. Uluslararası Türk-Islam Bilim ve Teknoloji Tarihi Kongresi . . . 1981. Proceedings, I. International Congress on the History of Turkish-Islamic Science and Technology . . . 1981. III: Yapı teknolojisi-mühendislik tarihi. History of engineering-building technology, pp. 257-266,

Metallurgy | Seljuks of Rum | Turkey - pre-Ottoman

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Ephrat, Daphna
Religious leadership and associations in the public sphere of Seljuk Baghdad .-- State University of New York Press, [for] The Van Leer Jerusalem Institute, Albany (USA), 2002 : The public sphere in Muslim societies. Miriam Hoexter, Shmuel N. Eisenstadt, Nehemia Levtzion, Editors , pp. 31-48,

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Kafesoğlu, Ibrahim
Seljuk historiography in Turkey .-- Indiana University Press, Bloomington & Indianapolis, 1998 : International Journal of Turkish Studies, vol. 3 ii pp. 131-137, (1985-86)
Trans. Leiser, G.
Women | Palestine - 1967-91

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Dimand, Maurice S.
Seljuk metalwork recently acquired by the Metropolitan Museum .-- Oxford University Press, London & New York, 1967 : A survey of Persian art from prehistoric times to the present. Volume XIV: New studies 1938-1960. Proceedings, the IVth International Congress of Iranian Art and Archaeology, Part A . . . 1960, Edit. Arthur Upham Pope and Phyllis Ackerman , pp. 3064-3065,

Metalwork | Umayyads | Iran - 08th century | United States of America (USA)

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Lindner, Rudi Paul
Seljuk mints and silver mines .-- 2009 ISSN: 0082-6847 : Turcica: Revue d'Etudes Turques, vol. 41 pp. 363-371, (2009)

Seljuks of Rum | Turkey - pre-Ottoman | Ilkhanids | Mongols | Turkey - pre-Ottoman | Silver | Mining | Money currencies

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Wilkinson, Charles K.
Seljuk moulded pottery .-- Oxford University Press, London & New York, 1967 : A survey of Persian art from prehistoric times to the present. Volume XIV: New studies 1938-1960. Proceedings, the IVth International Congress of Iranian Art and Archaeology, Part A . . . 1960, Edit. Arthur Upham Pope and Phyllis Ackerman , pp. 3066-3067,

Ceramics | Christianity & Christians | Iran - medieval

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Köprülü, Mehmed Fuad
Seljuks of Anatolia .-- Salt Lake City, 1992 :

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Ivanov, Anatoly A.
Seljuq art in Asia Minor .-- NMSE, Edinburgh, 2006 : Beyond the palace walls: Islamic art from the State Hermitage Museum. Islamic art in a world context, Edit. Mikhail B. Piotrovsky and Anton D. Pritula , pp. 17-21,

Russia (before 1917) | Arms & armour | Costume & dress

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Peacock, A. C. S.
Seljuq legitimacy in Islamic history .-- : The Seljuqs: politics, society and culture
Edit. Christian Lange and Songül Mecit, pp. 79-95,
Arabian Nights / Alf Laylah wa-Laylah / 1001 Nights | Arabic literature: oral & popular

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Armstrong, Pamela
Seljuqs before the Seljuqs: nomads and frontiers inside Byzantium .-- Ashgate Variorum, Aldershot, 2001 : Eastern approaches to Byzantium. Papers from the Thirty-third Spring Symposium of Byzantine Studies, University of Warwick, Coventry, March 1999 / ed. Antony Eastmond , pp. 277-286,

Seljuks / Seljuqs / Saljuqs | Byzantium | Turkic peoples - general

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Baykara, Tuncer
Society and economy among the Anatolian Seljuks and Beyliks .-- Edisud, Aix-en-Provence, 1998 : The Turks. 2: Middle Ages. Editors: Hasan Celâl Güzel, C. Cem Oğuz, Osman Karatay , pp. 610-629, Trans. Gökoluk, Selçuk
Ottoman Empire - 19th century | Balkans (general)

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Fehervari, G.
Some problems of Seljuq art .-- University of London, London, 1974 : The art of Iran and Anatolia from the 11th to the 13th century A. D, Edit. William Watson , pp. 1-12,

Art - general

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Hillenbrand, Carole
Some reflections on Seljuq historiography .-- Ashgate Variorum, Aldershot, 2001 : Eastern approaches to Byzantium. Papers from the Thirty-third Spring Symposium of Byzantine Studies, University of Warwick, Coventry, March 1999 / ed. Antony Eastmond , pp. 73-88,

Historiography (Muslim) | Seljuks / Seljuqs / Saljuqs

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Tor, D. G.
'Sovereign and pious': the religious life of the Great Seljuq sultans .-- : The Seljuqs: politics, society and culture
Edit. Christian Lange and Songül Mecit , pp. 39-62,

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Bayram, Mikâil
State formation among the Seljuks of Anatolia .-- 2005 ISSN: 1284-1935 : Mésogeios, vol. 25-26 pp. 137-155, (2005)

Seljuks of Rum | Turkey - pre- Ottoman | Anatolia

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Beihammer, Alexander D.
Strategies of identification and distinction in the Byzantine discourse on the Seljuk Turks .-- Sang-e-Meel Publications, Lahore, 2005 : Visions of community in the post-Roman world: the West, Byzantium and the Islamic world, 300-1100
Edit. Walter Pohl, Clemens Gantner and Richard Payne , pp. 499-510,
Modernism & reformism | Minorities (Muslim) / Muslims in non-Muslim societies | South Asia - 19th century

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Öney, Gönül
Sun and moon rosettes in the shape of human heads in Anatolian Seljuk architecture .-- 1969-70 ISSN: 0066-1554 : Anatolica, vol. 3 pp. 195-203, (1969-70)

Iconography | Seljuks of Rum | Ceramics | Turkey - pre-Ottoman

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Fels, C. P. ; Kuriloff, L. P. ; Göknil, M.
The Anatolian Seljuk style as an example of the integration of multi-cultural influences .-- Comité International pour les Études d'Esthétique, Belgrade, 1980 : 9th International Congress of Aesthetics 1980: 9. Medjunarodni Kongres za Estetiku 1980. Proceedings: Akti. Vol. I: Sveska I , pp. 291-295,

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Merçil, Erdoğan
The Anatolian Seljuks .-- Institute of Historical Studies, Calcutta, 1979 : The Turks. 2: Middle Ages. Editors: Hasan Celâl Güzel, C. Cem Oğuz, Osman Karatay , pp. 433-457,
Trans. Fidanoğlu, Pelin
Biography & autobiography (Muslim) | Persian literature: classical

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Bosworth, C. E.
The consolidation of the Seljuq sultanate in Iran (1055-1118) .-- Vision; Totowa: Barnes & Noble, London, 1981 : History of civilizations of Central Asia. Volume IV: The age of achievement: A. D. 750 to the end of the fifteenth century. Part One: The historical, social and economic setting
Edit. M. S. Asimov and C. E. Bosworth, pp. 155-161,
Great Britain | Malta | Egypt

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Öney, Gönül
The fish motif in Anatolian Seljuk art .-- 1966-1968 : Sanat Tarihi Yıllığı pp. 160-168, (1966-1968)

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Ettinghausen, Richard
The flowering of Seljuq art .-- 1970 ISSN: 0077-8958 DOI: 10. 2307/1512601 ISSN: 00778958 : Metropolitan Museum Journal, vol. 3 pp. 113-131, (1970)

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Tükel-Yavuz, Ayşil
The geometric patterns of Anatolian Seljuk decorated vaults .-- Akadémiai Kiadó, Budapest, 1978 : Fifth international congress of Turkish art, Edit. G. Fehér , pp. 863-880,

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Peacock, A. C. S.
The Great Seljuk Empire .-- Edinburgh University Press, Edinburgh, 2015 :

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

[Khmel'nitskiĭ, S.]Blair, SheilaBloom, Jonathan; Chmelnizkij, Sergej
The Great Seljuks and the Khwarazm-Shahs: architecture .-- Isis, Istanbul, 2007 : Islam: art and architecture
Edit. Markus Hattstein and Peter Delius , pp. 354-369,
Ottoman Empire - 16th century | Habsburgs of Austria-Hungary | Egypt - 16th century

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Hattstein, Markus
The Great Seljuks and the Khwarazm-Shahs: history .-- Isis, Istanbul, 2007 : Islam: art and architecture
Edit. Markus Hattstein and Peter Delius , pp. 348-353,
Ottoman Empire - 16th century | Ottoman Empire - 15th century | Spain - post-Reconquista | Orientalism - literary artistic | European (American) art literature, Islam in

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Başan, Aziz
The Great Seljuqs. A history .-- Routledge, London, 2010 :

Iran - 10th century | Iran - 11th century | Iran - 12th century | Turks | Seljuks / Seljuqs / Saljuqs

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Öney, Gönül
The influence of early Islamic stucco work in Iran on Anatolian Seljuk art .-- 1973 ISSN: 0041-4255 : Belleten (Türk Tarih Kurumu), vol. 37 (no. 147) pp. 267-277, (1973)

Seljuks of Rum | Tiles | Ceramics | Syria | Iconography

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Korobeinikov, Dimitri
'The King of the East and the West': the Seljuk dynastic concept and titles in the Muslim and Christian sources .-- : The Seljuks of Anatolia: court and society in the medieval Middle East
Edit. A. C. S. Peacock and Sara Nur Yıldız , pp. 68-90,
Iran - 1900-79

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Heidemann, Stefan; Lapérouse, Jean-François de; Parry, Vicki
The large audience: life-sized stucco figures of royal princes from the Seljuq period .-- 2014 ISSN: 0732-2992 : Muqarnas, vol. 31 pp. 35-71, (2014)

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Duggan, T. M. P.
The motifs employed on Rum Seljuk 13th century eight pointed star tiles from Antalya Province and elsewhere in Anatolia: an interpretation .-- 2006 ISSN: 1301-2746 : Adalya, vol. 9 pp. 149-219, (2006)

Seljuks of Rum | Painting - book illustration & albums | Turkey - pre-Ottoman | Anatolia

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Peker, Ali Uzay
The origins of the Seljukid double-headed eagle as a cosmological symbol .-- Fondation Max van Berchem, Geneva, 1999 : Art turc. Turkish art. 10th International Congress of Turkish Art. 10e Congrès international d'art turc. Genève . . . 1995. Actes-Proceedings, pp. 559-566,

Cinema | Turkey - 1922-2000

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Bosworth, C. Edmund
The origins of the Seljuqs .-- 2002 ISSN: 0259-904x : The Seljuqs: politics, society and culture
Edit. Christian Lange and Songül Mecit, pp. 13-21,
French language | Arabic language | Translation, translating & interpreting | Qur'ān & Quranic studies / Koran / Kuran / Qoran / Coran

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Sevim, A[li]
The origins of the Seljuqs and the establishment of Seljuq power in the Islamic lands up to 1055 .-- Curzon, Richmond, 2000 : History of civilizations of Central Asia. Volume IV: The age of achievement: A. D. 750 to the end of the fifteenth century. Part One: The historical, social and economic setting
Edit. M. S. Asimov and C. E. Bosworth, pp. 145-155,
Malay & Indonesian literature

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Mecit, Songül
The Rum Seljuqs: evolution of a dynasty .-- Routledge, Abingdon & New York, 2014 :

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Sarre, Friedrich
The Seljuk and early Osmanli pottery of Miletus .-- 1931 ISSN: 0306-0926 : Transactions of the Oriental Ceramic Society, vol. 1930-31 pp. 20-23, (1931)

Ceramics | Italy | Ottoman Empire - 15th century

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Peacock, A. C. S.
The Seljuk Sultanate of Rūm and the Turkmen of the Byzantine frontier, 1206-1279 .-- 2014 ISSN: 0950-3110 : Al-Masāq, vol. 26 iii pp. 267-287, (2014)

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Bhattacharyya, A. K.
The Seljuk Turks in Iran: select instances of their art .-- 2004 ISSN: 0378-0856 : Indo-Iranica: the Quarterly Organ of the Iran Society, vol. 57 pp. 45-48, (2004)

South Asia - Mughal period | Safavids | Painting - book illustration & albums | Iran - Safavid period | Mughals

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

The Seljuks of Anatolia: court and society in the medieval Middle East .-- Tauris, London & New York, 2013 :
Edit. A. C. S. Peacock and Sara Nur Yıldız
Iran - general | Women

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Köprülü, Mehmed Fuad
The Seljuks of Anatolia: their history and culture according to local Muslim sources .-- Olive Branch Press, New York, 1996 :
Trans. Leiser, G.
Women | Periodicals | Arabic literature: modern - prose | Newspapers

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Schroeder, Eric
The Seljuq period .-- Oxford University Press, London & New York, 1939 : A survey of Persian art from prehistoric times to the present. Volume II. Arthur Upham Pope (ed.) and Phyllis Ackerman (assistant ed.) , pp. 981-1045,

Architecture | Seljuks / Seljuqs / Saljuqs

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Kurpalidis, G. M.
The Seljuqids and the Sultan's power .-- : Altaica berolinensia: the concept of sovereignty in the Altaic world. Permanent International Altaistic Conference, 34th meeting, Berlin . . . 1991
Edit. B. Kellner-Heinkele , pp. 133-137,
Arabic literature: modern - prose | Iraq

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Sevim, A. ; Bosworth, C. E.
The Seljuqs and the Khwarazm Shahs .-- UNESCO Publishing, Paris, 1998 : History of civilizations of Central Asia. Vol. IV: The age of achievement: A. D. 750 to the end of the fifteenth century. Part One: The historical, social and economic setting. Eds. : M. S. Asimov and C. E. Bosworth , pp. 145-175,

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

The Seljuqs: politics, society and culture .-- 1983 :
Edit. Christian Lange and Songül Mecit
Afghanistan | Chronology

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Cahen, Claude
The Turkish tribes of western Asia during the Seljuqid period .-- University of Chicago Press, Chicago, 1968 : The Turks in the early Islamic world
Trans. Simpson, Philip
Ottoman Empire - 19th century

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Aka, İsmail
The Turks in the Middle East after the Seljuk age .-- Cambridge University Press, Cambridge, 1998 : The Turks. 2:Middle Ages. Editors: Hasan Celâl Güzel, C. Cem Oğuz, Osman Karatay, pp. 557-579,
Trans. Özcan, Ahmet
Mamluks | Egypt - Mamluk

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Aga-Oglu, Mehmet
The use of architectural forms in Seljuk metalwork .-- 1943 : Art Quarterly, vol. 6 pp. 92-98, (1943)

Metalwork | Museums & galleries

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Martin, M. E.
The Venetian-Seljuk treaty of 1220 .-- 1980 ISSN: 0013-8266 DOI: 10. 1093/ehr/XCV. CCCLXXV. 321 ISSN: 00138266 e-ISSN: 14774534 : English Historical Review, vol. 95 pp. 321-330, (1980)

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Shukurov, Rustam
Trebizond and the Seljuks (1204-1299) .-- 2005 ISSN: 1284-1935 : Mésogeios, vol. 25-26 pp. 71-136, (2005)

Seljuks of Rum | Turkey - pre- Ottoman | Trebizond | Anatolia

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Öney, Gönül
Tree of life motifs in Seljuk architecture .-- 2005 : hadīth al-Dār / Hadeeth ad-Dar: the Journal of Dar al-Athar al-Islamiyyah, vol. 19 pp. 4-9, (2005)

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Türk Dünyası Kültür Atlası. A cultural atlas of the Turkish world. Selçuklu Dönemi. The Seljuk period .-- Türk Kültürüne Hizmet Vakfı. Turkish Cultural Service Foundation, Istanbul, 1999-2002 :

Art - general | Seljuks of Rum | Turkey - pre-Ottoman | Architecture

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Humphreys, Stephen
Zengids, Ayyubids and Seljuqs .-- 2007 ISSN: 0578-8072 : The new Cambridge medieval history. Vol. IV: c. 1024-c. 1198. Part II
Edit. David Luscombe and Jonathan Riley-Smith , pp. 721-752,
Law - jurists | Hanbalīs | Law

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Azhari, Taef Kamal el-
The Saljuqs of Syria during the Crusades, 463-549 A. H. / 1070-1154 A. D .-- Schwarz, Berlin, 1997 :

Palestine - 12th century | Medicine | Crusades & Latin Kingdoms | Welfare | Europe (general) - 12th century | Hospitals | Christian military orders

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Cahen, Claude
The formation of Turkey: the Seljukid sultanate of Rum: eleventh to fourteenth century .-- Routledge, London, 1996 :
Trans. Holt, P. M.

Leiser, Gary ; Kafesoğlu, İbrahim
"The first Seljuk raid into eastern Anatolia (1015-1021) and its historical significence" .-- 2005 ISSN: 1284-1935 : Mésogeios, vol. 25-26 pp. 27-47, (2005)

Seljuks of Rum | Turkey - pre-Ottoman | Anatolia

Redford, Scott
A grammar of Rum Seljuk ornament .-- 2005 ISSN: 1284-1935 : Mésogeios, vol. 25-26 pp. 283-310, (2005)

Seljuks of Rum | Turkey - pre- Ottoman | Art - general | Anatolia

Brett, Michael
'Abbasids, Fatimids and Seljuqs .-- Promedia, Vienna, 2001 : The new Cambridge medieval history. Vol. IV: c. 1024-c. 1198. Part II
Edit. David Luscombe and Jonathan Riley-Smith , pp. 675-720,
Palestine - 1991-2000 | Israel - 1991-2000

Mohammad, Alsheikh al-Amin
The role of Seljuks on the Abbasid's Caliphate [sic] .-- Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1994 : XI. Türk Tarih Kongresi, Ankara . . . 1990: Kongreye sunulan bildiriler, II. cilt , pp. 685-694,

Seljuks / Seljuqs / Saljuqs | 'Abbasids | Caliphate

Scanlon, George T.
A note on Fātimid-Saljūq trade .-- : Islamic civilisation, 950-1150
Edit. D. S. Richards , pp. 265-274,

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Demirkent, Işın
The Crusades and the Turks .-- De Gruyter, Berlin, 2009 : The Turks. 2: Middle Ages. Editors: Hasan Celâl Güzel, C. Cem Oğuz, Osman Karatay , pp. 458-473,
Trans. Demircan, Şükrü
Palestine - 12th century | Medicine | Crusades & Latin Kingdoms | Welfare | Europe (general) - 12th century | Hospitals | Christian military orders

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Blair, SheilaBloom, Jonathan
Decorative arts: art under the Great Seljuks .-- Isis, Istanbul, 2007 : Islam: art and architecture Edit. Markus Hattstein and Peter Delius , pp. 382-383,

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

[Rashīd al-Dīn, Fazl Allāh]
History of the Seljuq Turks from the Jāmi' al-tawārīkh / [Fazl Allāh Rashīd al-Dīn]; tr. and annotat. Kenneth Allin Luther .-- Richmond, 2001 :
Edit. Bosworth, C. Edmund; Luther, Kenneth A

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Hillenbrand, C.
Ibn al-'Adīm's biography of the Seljuq Sultan, Alp Arslan .-- Agencia Española de Cooperación Internacional, Consejo Superior de Investigaciones Científicas, Union Européenne d'Arabisants et d'Islamisants, Salamanca, 1995 ; Ibn al-'Adīm, Kamāl al-Dīn; Alp Arslān, 'Adud al-Dawla Abū Shujā, Seljuk Sultan : Actas XVI Congreso UEAI. C. Vázquez de Benito, M. A. Manzano Rodríguez (eds.) , pp. 237-242,

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman **03.05.2017**

Savvides, Alexios G. C.
Some major Seljuk, Persian and Ottoman sources regarding Byzantine-Seljuk relations (A bibliographical survey) .-- 2005 ISSN: 1284-1935 : Mésogeios, vol. 25-26 pp. 9-25, (2005)

Bibliography - Seljuks of Rum | Seljuks of Rum | Turkey - pre-Ottoman | Seljuks | Ottoman Empire - general | Byzantium | Historiography (Muslim)

Gat, Shimon;
The Seljuks in Jerusalem .-- Routledge, London & New York, 2010 : Towns and material culture in the medieval Middle East
Edit. Yaacov Lev , pp. 1-39,
Europe (general) | Attitudes to Islam & Muslims Malik Shāh I b. Alp Arslān, Seljuk Sultan

21 Kasım 2017

Selçuklular 180683

8306 PEACOCK, A.C.S. Advice for the Sultans of Rum: the "mirrors for princes" of early thirteenth-century Anatolia. *Turkish language, literature, and history travelers' tales, sultans, and scholars since the eighth century* / ed. Bill Hickman, Gary Leiser. Abingdon: Routledge, 2016, pp. 276-307. Examines the advice literature of Seljuk Anatolia in the period preceding the Mongol conquest in 1243.

9 McCLARY, Richard Piran. *Rum Seljuq architecture, 1170-1220: the patronage of Sultans.* Edinburgh: Edinburgh University Press, 2016. 272 pp. Lavishly illustrated. Incl. an overview of the political history of the dynasty.

Selçuklular 180683

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

3271 RENTERGHEM, Vanessa van. Des «conciliations par le haut»; la pratique du *ṣulḥ* dans le règlement des querelles théologiques à Bagdad aux Ve-VIe/XIe-XIIe siècles. *Revue des Mondes Musulmans et de la Méditerranée*, 140 (2016) pp. 191-210. Presents six cases of conciliation (*ṣulḥ*) that took place in Baghdad in the context of the political domination of the Seljuq sultans over the Abbasid caliphate. Abstract(s): English.

Abbasiler 010061 Selçuklular 180683

26 Kasım 2017

MADDE YAYIMLANDIKTAN SONRA ÜÇÜNCÜ DOKÜMAN

21 Kasım 2017

2199 McCLARY, Richard Piran. *Rum Seljuq architecture, 1170-1220: the patronage of Sultans.* Edinburgh: Edinburgh University Press, 2016. 272 pp.
Lavishly illustrated. Incl. an overview of the political history of the dynasty.

Selçuk Enstitüsü
180683

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

The Seljuks of Anatolia: Court and Society in the Medieval Middle East, edit. A. C. S. Peacock, Sara Nur Yıldız, London: I. B. Tauris 2015 **İSAM DN. 257877.**

11 Ocak 2018

CHAPTER TEN

CONCLUSION: RESEARCH ON THE SELJUKS OF ANATOLIA: SOME COMMENTS ON THE STATE OF THE ART

MADDE YAYİMLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜMAN

Gary Leiser

Selçuklular (180689)

This volume, *The Seljuks of Anatolia*, represents a benchmark in the study of the Seljuks of Anatolia. It arose from the first workshop devoted to the history of this subject and, to my knowledge, consists of the first collection of scholarly articles devoted to a specific theme within this field. Furthermore, the sophistication of the articles, covering many aspects of the main theme, and the fact that they were contributed by scholars from many countries are striking evidence that the history of the Seljuks of Anatolia has truly attracted broad interest and has become recognised as a distinct object of research, in many disciplines, within Islamic or Middle Eastern studies in general. This is a far cry from the first attempt at a scholarly account of the Seljuks of Anatolia, M.Th. Houtsma's article, 'Over de geschiedenis der Seldjuken van Klein Azië',[1] in Dutch (!) published in 1893. It was only 20 pages long. This subject was not

properly taken up again until M.F. Köprülü published 'Selçukiler zamanında Anadoluda Türk medeniyyeti' in Ottoman Turkish in 1916.[2] Clearly marginalised, this field was not opened to a wide audience until the appearance of Claude Cahen's *Pre-Ottoman Turkey* in 1968. In an important sense, the history of the Seljuks of Anatolia is a relatively new subject.

As a 'new' subject, many basic questions about it remain unanswered. Scholars now know the political history of the Seljuks in some detail, but their religious, economic and social history in particular is largely unexplored – hence the rationale for the present volume. Indeed, it is enough to describe Seljuk Anatolia 'as problem' in the German sense to provoke intriguing questions, for it was like no other part of the contemporary Muslim world. It seemed to be full of anomalies. Seljuk Anatolia was regarded by contemporary Muslim sources, both within and without the region, as part of *Dār al-Islām*, the Abode of Islam. However, throughout the Seljuk period, the majority of the population was Christian. To what extent was the Seljuk elite of Turkish nomadic origins, thus constituting an alien element of rulership over the population? Indeed, the ethnic composition of this minority Muslim ruling group remains unclear. Moreover, the degree of the Islamisation of the Turkish nomads is problematic. They were probably not far removed from shamanism. For the population as a whole, the most important language was Greek. As Rustam Shukurov has pointed out in his chapter, even many of the Seljuk rulers were the product of mixed marriages and spoke Greek. Persian was the literary language of the court but was otherwise not widely spoken. There were probably even fewer speakers of Arabic. This language was generally confined to the study of the religious sciences, which may have been rudimentary; the composition of certain documents; inscriptions; and coinage. Turkish was not yet a written language. There were some Turkish poets but Turkish was not a language of high culture or administration. With respect to military alliances, political marriages and places of refuge, the Seljuks gravitated more toward Christian Constantinople than the Muslim south or east.

264-275

Selçuklular (180689)

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

257877

11 Ocak 2018

THE SELJUKS OF ANATOLIA

Court and Society in the Medieval Middle East

Edited by
A.C.S. Peacock and Sara Nur Yıldız

Türkiye Diyanet Vakfı
İslam Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi

Dem. No:	257877
Tas. No:	

I.B. TAURIS
LONDON · NEW YORK
2015

collection
LE TEMPS DE L'HISTOIRE
dirigée par
Élisabeth Malamut & Gilbert Buti

Patricia PAYN-ECHALIER, Philippe RIGAUD, commentaires et notes de, *Pierre Giot. Un capitaine marin arlésien «dans la tourmente», Journal, livre de bord, correspondance 1792-1816*, 342 p., 2016

Luc CHANTRE, éd., notes de Louis BLIN, Luc CHANTRE et Philippe PÉTRIAT, *Un administrateur colonial au cœur de l'islam. Rapport de Paul Gillotte sur le pèlerinage des Algériens à La Mecque en 1905*, 156 p., 2016

Xavier DAUMALIN, Daniel FAGET et Olivier RAVEUX, dir., *La mer en partage. Sociétés littorales et économies maritimes XVIe-XXe siècle*, 368 p., 2016

Jérémie FOA, Élisabeth MALAMUT et Charles ZAREMBA, dir., *La mort du prince. De l'Antiquité à nos jours*, 360 p., 2016

Jean-Paul BOYER, Anne MAILLOUX & Laure VERDON, dir., *Identités angevines. Entre Provence et Naples XIIIe-XVe siècle*, 278 p., 2016

Marie-Françoise ATTARD-MARANINCHI, Xavier DAUMALIN, Stéphane MOURLANE, Isabelle RENAUDET, dir., *Engagements. Culture politique, guerres, mémoires, mondes du travail XVIIIe-XXIe siècle*, 434 p., 2016

Stéphane LAMOTTE, *L'Affaire Girard-Cadière. Justice, satire et religion au XVIIIe siècle*, 304 p., 2016

Philippe MIOCHE, dir., *La sidérurgie française et la maison de Wendel pendant les Trente Glorieuses 1945-1975*, 156 p., 2015

Joëlle ALLOUCHE-BENAYOUN et Geneviève DERMENJIAN, dir., *Les Juifs d'Algérie, une histoire de ruptures*, 296 p., 2015

Yannick FRIZET, *Louis XI, le roi René et la Provence. « tout ainsi comme les nostres propres » l'expansion française dans les principautés du Midi provençal (1440-1483)*, 364 p., 2015

Lucien FAGGION et Christophe REGINA, dir., *Récit et justice France, Italie, Espagne XIVe-XIXe siècles*, 412 p., 2014

Isabelle LUCIANI, dir., *Récit de soi présence au monde. Jugements et engagements Europe, Afrique, XVIe-XXIe siècle*, 214 p., 2014

Élisabeth MALAMUT et Andréas NICOLAÏDÈS, dir., *Villes méditerranéennes au Moyen Âge*, 348 p., 2014

Régis BERTRAND, MARYLINE CRIVELLO et Jean-Marie GUILLON, dir., *Les historiens et l'avenir. Comment les hommes du passé imaginaient leur futur*, 300 p., 2014

Cyril BELMONTE et Christine PEYRARD, dir., *Peuples en révolution D'aujourd'hui à 1789*, 236 p., 2014

Xavier DAUMALIN, *La patronat marseillais et la deuxième industrialisation 1880-1930*, 330 p., 2014

Régis BERTRAND et Laurent-Sébastien FOURNIER, dir., *Les fêtes en Provence autrefois et aujourd'hui*, 248 p., 2014

Élisabeth MALAMUT et Andréas NICOLAÏDÈS, *Impératrices, princesses, aristocrates et saintes souveraines. De l'Orient chrétien et musulman au Moyen Âge et au début des Temps modernes*, 292 p., 2014

(Autres titres de la collection : voir page 487)

collection
LE TEMPS DE L'HISTOIRE

Selçuklular (180689)

Les Turcs Seldjoukides d'Anatolie du XIe au XIVe siècle

Une anthologie des sources premières

11 Ocak 2018

Volume I
Les sources persanes
Ibn Bîbî

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

TRADUCTION ET COMMENTAIRES DE
MICHEL BALIVET, HOMA LESSAN PEZECHKI, RENÉ MOUNIER

Türkiye Diyanet Vakfı
İslam Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi
Dem. No: 256021
Tas. No: 956.05
TİKR.5

2016

PRESSES UNIVERSITAIRES DE PROVENCE

The Seljuks of Anatolia: Court and Society in the Medieval Middle East, edit. A. C. S. Peacock, Sara Nur Yıldız, London: I. B. Tauris 2015 **İSAM DN. 257877.**

to Michael Gratsianskiy, Peter Mackridge, David Holton, and Marjiolijne and Caroline Janssen for their stimulating discussion of the phrase.

87. Korobeinikov, 'A Sultan in Constantinople', p. 100. Korobeinikov, however, repeats Houtsma's old reading of the Greek expression εἰς τὴν πίστιν μετὰ Χριστοῦ μετὰ Παναγίας, where μετά is hardly relevant and makes no sense. Cf. Yazıcızâde 'Alī, *Histoire*, p. 40 note a; P.I. Melioranskii, 'Sel'dzhukname kak istochnik dlya istorii Vizantii XII-XIII vv', *Vizantiiskii Vremennik* 1 (1894), p. 618 note 2.
88. One of the wives of Jalāl al-Dīn Rūmī was Kirā Khātūn (his other wife, Gawhar Khātūn, was from Samarqand), while the wife of Sulṭān Walad was known as Kirākā Khātūn (or Fatīma); both women, judging by their names, undoubtedly were Greek (Aflākī, *Manāqib al-'Ārifīn*, Index of names, p. 1203; Vryonis, 'Another note on the inscription', p. 16). On the Greek verses, see R. Burguière and R. Mantran, 'Quelques vers grecs du XIIIe siècle en caractères arabes', *Byzantion* 22 (1952), pp. 63–80; C.D. Mertzios, 'Quelques vers grecs du XIIIe siècle en caractères arabes', *Byzantinische Zeitschrift* 51 (1958), pp. 15–6. In general on Greek linguistic influence upon later Anatolian Turkish, see bibliographical references in Vryonis, *The Decline of Medieval Hellenism*, p. 462 note 65.
89. Cahen, *La Turquie pré-ottomane*, pp. 163–5.
90. Bar Hebraeus, *The Chronography*, pp. 504–5.

MADDE YAYIMLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜMAN

Keykubad I (110942)

Selcuklular (180689)

11 Ocak 2018

CHAPTER SIX

PAPER, STONE, SCISSORS: 'ALĀ' AL-DĪN KAYQUBĀD, 'IṢMAT AL-DUNYĀ WA 'L-DĪN, AND THE WRITING OF SELJUK HISTORY[1]

Scott Redford

This chapter addresses three main issues relating to writing a history of the Seljuks. The first is the accordance, or lack thereof, between two different historical sources: chronicles and inscriptions (the 'paper' and 'stone' in the title). The second concerns sultans' wives and their place in the Seljuk social order, and the third is legitimacy. These weighty issues cluster around 'Iṣmat al-Dunyā wa 'l-Dīn, the cousin and wife of the Seljuk sultan 'Alā' al-Dīn Kayqubād I (r. 1219–37). Despite being a prominent member of the ruling family in her own right she figures not at all in the main chronicle of Seljuk Anatolia, Ibn Bībī's *al-Awāmir al-'alā'īya fī 'l-umūr al-'alā'īya*. Instead, we glean information about her from other historians' accounts of 'Alā'

151-170

16329 BEIHAMMER, Alexander D. Christian views of Islam in early Seljuq Anatolia: perceptions and reactions. *Islam and Christianity in medieval Anatolia.* Ed. A.C.S. Peacock, Bruno De Nicola and Sara Nur Yıldız. Farnham: Ashgate, 2015, pp. 51-76. Since the first 100 years of the Turkish-Muslim presence in Asia Minor have left hardly any literary works, Christian eyewitness accounts often represent the only sources for the emergence of Islam in the region.

Selçuklular 180685

01 Mayıs 2018

16340 MORTON, Nicholas Edward. The Saljuq Turks' conversion to Islam: the crusading sources. *Al-Masāq,* 27 ii (2015) pp. 109-118.

Selçuklular 180686

MADDE YAYIMLANDIKTAN SONRA GELEN DÖKÜMAN

فرهنگی، چ۲.
- کاشانی، عبدالرزاق(۱۳۶۹)، *تحفة الاخوان فی خصائص الفتیان*، تصحیح سید محمد دامادی، تهران: انتشارات علمی و فرهنگی.
- کاشانی، عزالدین محمود(۱۳۶۷)، مصباح الهدایة و مفتاح الکفایة، تصحیح جلال‌الدین همایی، تهران: مؤسسهٔ نشر هما.
- کحاله، عمر رضا(۱۹۷۳)، *دراسات اجتماعیه فی العصور الاسلامیه*، دمشق: المطبعة التعاونیة.
- کربن، هانری(۱۳۶۳)، *آیین جوانمردی*، ترجمهٔاحسان نراقی، تهران: نشر نو.
- کرکوش، شیخ یوسف(۱۳۷۲)، *تاریخ الحله*، القسم الثانی، قم: الشریف الرضی.
- کیوانی، مهدی(۱۳۷۹)، «اصناف» *دایرةالمعارف بزرگ اسلامی*، تهران، مرکز دایرةالمعارف بزرگ اسلامی.
- گولپینارلی، عبدالباقی[بی‌تا]، *تصوّف در یکصد پرسش و پاسخ*، ترجمهٔتوفیق سبحانی، تهران: نشر دریا.
- ـــــــ(۱۳۷۹)، *فتوّت در کشورهای اسلامی*، ترجمهٔتوفیق سبحانی، تهران: انتشارات روزنه، چ۱.
- ـــــــ (۱۳۶۷)، *مولویه بعد از مولانا*، ترجمهٔتوفیق سبحانی، تهران: انتشارات کیهان.
- ماسینیون، لویی[بی‌تا]، «الصنف» ترجمهٔ ابو ریده، *دایرةالمعارف الاسلامیه*، تهران: انتشارات جهان.
- محمدبن‌منور، ابوسعید(۱۳۸۵)، *اسرارالتوحید فی مقامات شیخ ابوسعید*، به تصحیح محمد رضا شفیعی کدکنی، تهران: انتشارات آگه.
- مسعودی، ابوالحسن(۱۳۶۹)، *مروج الذهب و معادن الجوهر*، ترجمهٔابوالقاسم پاینده، تهران: انتشارات علمی و فرهنگی.
- مؤلف ناشناس(۱۳۷۷)، *تاریخ آل سلجوق در آناتولی(۱۳۷۷)*، به کوشش نادره جلالی، تهران: *آینه میراث*.
- ناصری، مولانا ناصری(۱۹۴۴م)، *فتوّت نامه*، تصحیح فرانتس تشنر، لایپزیگ: [بی‌نا].
- نفیسی، سعید(۱۳۴۴)، *سرچشمهٔ تصوّف در ایران*، تهران: انتشارات فروغی.
- همدانی، رشیدالدین فضل الله(۱۳۷۲)، *جامع التواریخ*، تصحیح محمد روشن، تهران: نشر البرز.
- همدانی، میرسید علی(۱۳۸۲)، *رسالهٔ فتوّتیه*، تصحیح محمد ریاض، به اهتمام عبدالکریم جربزه‌دار، تهران: انتشارات اساطیر.
- یوسف پور، محمد کاظم(۱۳۸۰)، *نقد صوفی*، تهران: انتشارات روزنه.

- Cahen, Claude (1991), "Futuwwa", *Encyclopedia of Islam*, vol. II .

مطالعات تاریخ اسلام
سال چهارم/ شمارهٔ ۱۵/ زمستان ۱۳۹۱

تکاپوی خلیفه مُستَرشِد عباسی برای کسب قدرت دنیوی و تقابل او با سلجوقیان عراق

محسن مرسلیپور[۱]
مهدی اسدی[۲]

MADDE TAYIMLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜMAN
Mustarshid-Billah
132715
Selcuklular
180689
DA284
02 Temmuz 2010

چکیده: المُستَرشد بالله زمانی به خلافت رسید که حکومت سلجوقیان بر اثر تمرکزگریزی ترکمانان دچار تزلزل شده بود. سلجوقیان خلفا را وادار کرده بودند که از قدرت دنیوی خود دست بشویند و به ذکر نامشان در خطبه و سکه اکتفا نمایند. مسترشد با مشاهدهٔ ضعف سلجوقیان، تمام تلاش خود را صرف خروج از ربقهٔ طاعت سلاطین و بازیابی قدرت دنیوی خلافت نمود. وی نخستین خلیفه‌ای بود که در تقابل با سلاطین به هر وسیله، از جمله حیله و حربهٔ نظامی، توسل جست. او شخصاً در جنگ‌ها شرکت می‌کرد و نقش مهمی در اختلافات شاهزادگان سلجوقی و تضعیف ایشان ایفا نمود. یکی از سیاست های مهم مسترشد در برابر سلاطین سلجوقی، حمایت از شاهزادگان ضعیف‌تر بود. نقش المسترشد در احیای قدرت خلافت عباسی شایان توجه بود. از این‌رو، او آغازگر فصلی نو در تاریخ خلافت عباسی به شمار می‌آید.
ما در این جستار برآنیم با رویکردی توصیفی – تحلیلی به بررسی تکاپوی خلیفه المسترشد بالله برای بازیابی قدرت دنیوی خلفای عباسی بپردازیم و تقابل او را با سلاطین سلجوقی و نیز نقش وی را در احیای مجدد قدرت دنیوی خلافت عباسی مورد تحلیل قرار دهیم.

واژه‌های کلیدی: المسترشد، خلافت عباسی، سلاطین سلجوقی، قدرت دنیوی

۱۶۷-۱۸۴

۱ استاد یار گروه تاریخ دانشگاه سیستان و بلوچستان Morsalpour@yahoo.com
۲ دانشجوی دکتری دانشگاه تربیت مدرس
تاریخ دریافت: ۹۱/۲/۱۹ تاریخ تأیید: ۹۱/۷/۱۵

Mecelletü'l-Cem'iyyeti't-Tarihiyyeti's-Suudiyye, sene 2, aded 6, 1421/2001 Riyad. s. 168-248

علاقات أعيان نيسابور بالسلاجقة في عهد السلطان طغرلبك

(٤٢٩ ـ ٤٥٥ هـ)

ملخص

يدرس هذا البحث علاقات أعيان مدينة نيسابور بالدولة السلجوقية في عهد السلطان طغرلبك مؤسس الدولة السلجوقية، وبداية فسوف يعطي البحث تعريفاً بنيسابور وأعيانها وأنشطتهم. ثم يتناول البحث بعد ذلك علاقات أعيان نيسابور بالسلاجقة بعد دخولهم خراسان ومسار العلاقات بعد قيام الدولة السلجوقية وما انتاب هذه العلاقات من ضعف وتوتر .

ويناقش البحث قضية الفتنة المذهبية في نسابور وأثرها على علاقات الأعيان النيسابوريين بالدولة السلجوقية وعوامل إثارتها من جانب السلاجقة .

The Relationship of Nishapur Masters with Saljuki Rulers in the Era of the Ruler Tugurlbic synopsis

The plan of this research in this subject entailed dividing it into several items as well as main elements. This division was based
Upon the nature of the research and the available materials in the hands of the researcher.

The author will offset this research by giving a brief introduction for the city of Nishapur covering an account of some of its character –istics, its place among other cities, and its importance in Islamic civilization history. Afterwards the author will start giving another brief account relating to the city Masters and their activities before the rise of Saljuki rulers. All this will contribute to introduce to political class, which have positive effects on the important civilized city. In addition to this brief description of Saljuki Masters of Nishapur after conquering Khurasan, as well as description of Saljuki March toward Nishapur and the attitudes of Masters which, in fact, directed and influenced the political and social stability before Saljuki have entered Nishapur. Those Masters showed solidarity and strength in their attitude toward Saljuki troops heading toward the city of Nishapur.

Finally, the author will give a brief description of the relationship between Saljuki rulers and Nishapur Masters, which covered some points such as:

1) The strength of relationships practiced by Saljuki, rulers.
2) Examples of differences and disruption of relationships.
3) Relationship from weak links to high tension.
4) Creating troubles in Nishapur with description of Masters, torture.
5) Nishapur, Masters anger with planning for either protest against Saljuki of migrate.
6) And the reach of relationships at the end of Tugurlbic rule.

02 Temmuz 2018

علاقات أعيان نيسابور بالسلاجقة في عهد السلطان طغرلبك

(٤٢٩-٤٥٥هـ)

د. عبدالرحمن بن علي السنيدي *

Selçuklular 180683 Tupul I 191040
D 4213
Türkiye Diyanet Vakfı Kütüphanesi İslam Araştırmaları Merkezi
MADDE YAYIMLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜMAN

المقدمة :

يُعد السلطان طغرلبك محمد بن ميكائيل بن سلجوق أول سلاطين السلاجقة وقد حكم من عام ٤٢٩هـ حتى عام ٤٥٥هـ. وخلال سنوات هذا العهد كانت الدولة السلجوقية تنتقل من مرحلة القبيلة غير المستقرة إلى مرحلة الدولة المنظمة ذات النظام السياسي المستقر.

ولعل من أبرز معالم عهد هذا السلطان المؤسس أن السلاجقة اجتاحوا مدناً إسلامية عريقة عرفت بنشاطها الاجتماعي وتياراتها السياسية والمذهبية وحركتها العلمية الدؤوبة وفي مقدمة تلك المدن مدن خراسان التي خضعت للسلاجقة في وقت مبكر بعد أن كانت تابعة للدولة الغزنوية وهي مدن عرفت بنشاطها الاجتماعي والعلمي وتياراتها السياسية والمذهبية وهو نشاط أسهمت طبقة الأعيان في رعايته وتوجيهه.

* أستاذ التاريخ الإسلامي المشارك بكلية العلوم الاجتماعية قسم التاريخ والحضارة ، جامعة الإمام محمد بن سعود الإسلامية .

Turko-Mongol Rulers, Cities and City Life

02 Temmuz 2018

Edited by

David Durand-Guédy

Türkiye Diyanet Vakfı
İslam Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi
Dem. No: 261440
Tas. No: 950 TUR-M

BRILL

LEIDEN · BOSTON
2013

MADDE YAYIMLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜMAN

Selçuklular (1806-9)

CHAPTER FIVE

COURT AND NOMADIC LIFE IN SALJUQ ANATOLIA

A.C.S. Peacock

The gradual Islamisation and Turkicisation of Anatolia (Rūm) under the Saljuq dynasty (473/1081-707/1307) was accompanied by urban revival and development.[1] Although all these processes are still poorly understood, from the late sixth/twelfth century an increasingly sophisticated, urban, Persianate culture began to flourish.[2] A western visitor in the 1240s was amazed at the wealth of the Saljuq lands, which contained about 100 cities, quite apart from castles and smaller towns.[3] The sultans encouraged trade and built themselves palaces and pleasure gardens, while adopting names redolent of the *Shāh-nāma* such as Kay-Khusraw and Kay-Qubād. Verses from Firdawsī's epic were even inscribed on the walls of the capital, Konya,[4] which immigrant men of learning helped transform into a centre of Perso-Islamic culture. Anatolia is claimed by some to have turned into a "second Iran" as a result of these processes,[5] a transformation that is said to underlie a growing rupture between the Saljuqs of Rūm and their nomadic subjects, just as is sometimes thought to have happened with their cousins, the Great Saljuqs in Iran, Iraq and Central Asia.[6] Thus, while the sultans, as good Islamic monarchs, sought to make their lands flourish through building programmes,[7] the nomads settled lands beyond the rulers' effective control—the peripheries of the Saljuq realm known as the *ūj*, where

[1] See Redford 2011. I am very grateful to Scott Redford and Sara Nur Yıldız for comments on earlier drafts of this paper. They are not, of course, accountable for errors of fact or interpretation.

[2] Cahen 1988, 208-24; Hillenbrand 2005.

[3] Simon de Saint-Quentin, 66.

[4] Ibn Bībī, 254.

[5] Cahen 1977, 453; Hillenbrand 2005, 168.

[6] Vryonis 1971, 266-7: "Once their leaders in Asia Minor settled down in the cities and became monarchs of sedentary society, the same splitting between the sultans and the tribesmen appears [as in Saljūq Iran]." For a different view of the Great Saljuqs and nomads, see Peacock 2010; Durand-Guédy 2011.

[7] Vryonis 1975, 60: "The sultans and emirs, though ultimately of tribal origin, became rulers according to the traditional Islamic patterns; that is, they abandoned tribalism as the basis of society and assumed the traditional sedentary patterns. These they gradually

02 Temmuz 2018

فصلنامهٔ علمی- پژوهشی تاریخ اسلام و ایران دانشگاه الزهرا
سال بیست و سوم، دورهٔ جدید، شمارهٔ ۲۰، پیاپی ۱۱۰، زمستان ۱۳۹۲

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

تحولات داخلی گرجستان و حمله‌ی گرجیان به آذربایجان در عصر دوم سلجوقی (۵۱۵-۶۲۲ ه.ق)

ناصر صدقی[۱]
محمد عزیزنژاد[۲]

تاریخ دریافت: ۹۲/۲/۱۰
تایخ تصویب: ۹۲/۱۰/۱۸

چکیده

هدف این پژوهش بررسی زمینه‌ها و شرایط قدرت گیری گرجستان در عصر دوم سلجوقی است که به تهاجم گسترده‌ی حکومت باگراتیان گرجی به منطقه‌ی آذربایجان منجر شد. یکی اهداف اساسی پادشاهی گرجستان، بعد از سرکوب و انسجام اشرافیت زمین‌دار محلی و سروسامان دادن به اوضاع آشفته‌ی سیاسی و اقتصادی داخلی گرجستان، به کارگیری سیاست توسعه‌ی ارضی در سرزمین‌های اسلامی بود؛ اقدامی که کشمکش‌های داخلی حاکم در

۱. دانشیار تاریخ دانشگاه تبریز. n_sedghi@tabrizu.ac.ir
۲. دانشجوی دکتری تاریخ ایران دوره‌ی اسلامی دانشگاه تبریز. maziznejad63@gmail.com

Gürcistan
070352
Selçuklular
180685
Azerbaycan
012412
D4285
Türkiye Diyanet Vakfı
Kütüphanesi
İslam Araştırmaları Merkezi

- حمیدی، ابوعبدالله‌محمدبن‌ابی‌نصر(۱۹۶۶م)، *جذوة المقتبس فی ذکر ولاة الاندلس*، قاهره: الدار للمصریه للتالیف و الترجمه.
- ذنون طه، عبدالواحد(۱۹۸۸م)، *نشاة تدوین التاریخ الاسلامی فی الاندلس*، بغداد: وزارة الثقافة و الاعلام.
- ـــــــ(۱۴۰۹ق)، «احمدبن عمرالعذری و دوره فی کتابةالتاریخ العربی و الاسلامی فی الاندلس»، *المورخ العربی*، ش ۳۶.
- روحی میرآبادی، علیرضا(۱۳۸۱)، پژوهشی در باب جغرافی‌دانان اندلس و آثار آن‌ها، *فصلنامهٔ تاریخ اسلام*، س ۳.
- سمعانی، عبدالکریم(۱۳۸۵ق/۱۹۶۵م)، *الانساب*، به کوشش عبدالرحمان‌بن‌یحیی‌المعلمی‌الیمانی، حیدرآباد دکن.
- شکوئی، حسین(۱۳۷۳)، *فلسفه جغرافیا*، تهران: سازمان جغرافیائی و کارتوگرافی گیتاشناسی.
- ضبی، احمدبن‌یحیی(۱۸۸۵م)، *بغیة الملتمس فی تاریخ رجال اهل الاندلس*، مادرید: مطبعه روخس.
- طوسی، محمدبن‌محمودبن‌احمد(۱۳۸۷)، *عجایب‌المخلوقات و غرایب الموجودات*، به اهتمام منوچهر ستوده، تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی.
- عذری، ابوالعباس‌احمدبن‌عمر(۱۹۶۵م)، *ترصیع الأخبار و تنویع الأثار، و البستان فی غرائب البلدان و المسالک الی جمیع الممالک*، *تحقیق عبدالعزیز اهوانی*، مادرید: منشورات معهد الدراسات الاسلامیه.
- فیاض، علی‌اکبر(۱۳۳۲)، «لوسی ین»، یغما، س ۶، ش ۹.
- قزوینی، زکریا،بن‌محمد (۱۳۷۳ش)، *آثارالبلاد و اخبارالعباد*، تهران: انتشارات امیرکبیر.
- ـــــــ (۱۳۹۱)، *عجائب المخلوقات و غرائب الموجودات*، به کوشش یوسف بیگ‌باباپور و مسعود غلامیه، قم: مجمع ذخائر اسلامی.
- کراچکوفسکی، ایگناتی یولیانوویچ(۱۳۸۴ش)، *تاریخ نوشته‌های جغرافیایی در جهان اسلام*، ترجمهٔ ابوالقاسم پاینده، تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی.
- محمدحسن، زکی(۱۴۲۹ق/۲۰۰۸م)، *الرحالة المسلمون فی العصور الوسطی*، قاهره: شرکة نوابغ الفکر.
- مقری تلمسانی، احمدبن‌محمد(۱۴۱۹ق)، *نفح الطیب من غصن اندلس الرطیب*، بیروت: دارالفکر.
- مونس، حسین[بی‌تا]، *تاریخ الفکر الاندلسی*، قاهره: مکتبةالثقافةالدینیة.
- ـــــــ(۱۹۸۶م)، *الجغرافیة و الجغرافیون فی الاندلس من البدایة الی الحجاری*، قاهره: مکتبة مدبولی.
- یاقوت حموی (۱۹۹۵م)، *معجم البلدان*، بیروت: دارصادر.
- Dubler, C.(1991), 'ADJÂ'IB, *EI2*, LEIDEN: E. J. BRILL.
- Wittkower, Rudolf(1942), "Marvels of the east. A study in the history of monsters", *Journal of the Warburg and courtauld institutes*, vol. 5.

MADDE YAYIMLANDIKTAN SONRA ÇELEN DOKÜMAN
02 Temmuz 2018

مطالعات تاریخ اسلام
سال ششم/ شمارهٔ ۲۰/ بهار ۱۳۹۳

تحلیلی بر مناسبات سیاسی حکومت بنی‌عمار با سلجوقیان، فاطمیان و صلیبیون

سید ابوالقاسم فروزانی[۱]
لیدا مودت[۲]

Ammaropullari
011480
Selçuklular
180683
Fatimiler
060108
Haçlılar
080110
D4284
Türkiye Diyanet Vakfı Kütüphanesi İslam Araştırmaları Merkezi

چکیده: در نیمهٔ دوم سدهٔ پنجم هجری، بروز بحران‌های سیاسی و اقتصادی در خلافت فاطمیان و منازعات آنان با سلجوقیان در شام به تأسیس حکومت‌های محلی در این منطقه منجر شد. از برجسته‌ترین این حکومت‌ها دولت بنی‌عمار در طرابلس بود. امرای بنی‌عمار با سیاستی کارآمد نسبت به فاطمیان و سلجوقیان موفق شدند استقلال خود را حفظ و حکومت خود را تثبیت کنند. مقاومت ده‌سالهٔ بنی‌عمار در برابر صلیبیون با سیاست مدارا با آنان محقق شد. سرانجام عدم حمایت حکومت‌های مسلمان از بنی‌عمار و شورش داخلی در طرابلس منجر به سقوط این شهر در برابر صلیبیون گردید. این پژوهش با روش کتابخانه‌ای و با استناد به منابع اصلی درصدد است به مناسبات سیاسی و برخوردهای این دولت با سلجوقیان، فاطمیان و صلیبیون بپردازد.

واژه‌های کلیدی: بنی‌عمار، طرابلس، سلجوقیان، فاطمیان، صلیبیون

۷۹-۹۸

۱ دانشیار گروه تاریخ دانشگاه شیراز foroozani_s_a@yahoo.com
۲ دانشجوی دکتری تاریخ دانشگاه شیراز lidamavadat@gmail.com
تاریخ دریافت: ۹۲/۰۸/۲۵ تاریخ تأیید: ۹۲/۱۱/۰۷

دوفصلنامه علمی - پژوهشی تاریخ نگری و تاریخ نگاری دانشگاه الزهرا
سال بیست و دوم، دوره جدید، شماره ۹، پیاپی ۹۲، بهار و تابستان ۱۳۹۱ تهران

Sikke
181070
Selçuklular
180689
D4283

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

02 Temmuz 2018

پژوهشی سکه‌شناختی بر آغاز حکمرانی سلجوقیان در جرجان

سعید سلیمانی[1]

تاریخ دریافت: ۱۳۹۱/۵/۱۵
تاریخ تصویب: ۱۳۹۱/۷/۱۶

چکیده

بدیهی است که اطلاعات منابع مکتوب با کاستی‌هایی همراه است و این آثار در سیر تاریخی خود از متون پیشین وام گرفته‌اند، چنانکه با مطالعه‌ی راحه‌الصدور راوندی یا زبده‌النصره بنداری اصفهانی و منابع دیگر، مطالب قابل توجهی در مورد تاریخ محلی ایران در عهد سلجوقیان به دست نمی‌آید و این مطالب در قرون بعدی در آثاری چون روضه‌الصفای ناصری تکرار و تلخیص شده‌اند؛ از این رو با مراجعه به منابع غیرمکتوب چون سنگ‌نبشته‌ها، مُهرنبشته‌ها، گل‌نبشته‌ها و سکه‌نبشته‌ها به گوشه‌های تاریک تاریخ ایران در دوره‌ی سلجوقی می‌توان راه یافت. در این مقاله، سکه‌ای بازمانده از عصر سلجوقی را بررسی می‌کنیم که تاکنون معرفی نشده است و می‌توانیم آن را یکی از اسناد تاریخی ایران در ابتدای شکل‌گیری قدرت سلجوقیان در جرجان به شمار آوریم. با استفاده از این سکه کاستی‌های برخی متون مکتوب مرتبط با دوره‌ی سلجوقیان برطرف می‌شود. بدین ترتیب، این پژوهش ضمن تبیین آغاز قدرت‌گیری سلجوقیان در جرجان و طبرستان با استناد به سکه‌نبشته‌ها و مقایسه با متون کهن، به معرفی یک امیر محلی به نام

۱. مورخ و پژوهشگر دانش سکه‌شناسی. Saeed_soleimani@irib.ir

۸۷-۱۰۶

Mimi Hanaoka, Authority and Identity in Medieval Islamic Historiography: Persian Histories from the Peripheries, New York: Oxford Univ. 2016.
İSAM DK
252556

Works such as the *Saljūq-nāma* of Zahīr al-Dīn Nīshāpūrī (d. ca. 1184 or 1185), the anonymous *Tārīkh-i Āl-i Saljūq dar Anatūlī*, Karīm al-Dīn Āqsarā'ī's chronicle titled *Musāmarat al-akhbār va musāyarat al-akhyār* ("Night-time narratives and keeping up with the good") and Rāvandī's *Rāḥat al-Ṣudūr wa āyat al-surūr*[36] are dynastic histories that commemorate and celebrate the Seljuq dynasty. Rāvandī's *Rāḥat al-Ṣudūr* is largely based on the *Saljuqnāma* of Zahīr al-Dīn al-Nīshāpūrī, and the two histories are the major dynastic histories of the Seljuqs.[37] These histories commemorate the Seljuqs, celebrate their successes on the battlefields, and record the events of the Seljuq *dawla*. The Seljuq lineage is a major element in Seljuq identity. Seljuq genealogy is celebrated for being Seljuq, not because it connects to some earlier, prestigious, pre-Islamic prophetic or patrician lineage. The Seljuqs are celebrated *qua* Seljuqs, not as the inheritors of an earlier dynasty. In contrast, Persian sources focuses on a variety of *fadā'il*, including but not limited to genealogies, which often trace back to an early Companion, descendant of the family of the Prophet, early pious exemplar, or early Muslim convert.

Selçuklular (180689)

HISTORIOGRAPHY OF THE GREAT SELJUQS: DYNASTIC HISTORIES

The histories of the Great Seljuqs in the Iraqi–Iranian region have dominated studies in Seljuq historiography.[38] The majority are dynastic histories of the Seljuqs focus on the Great Seljuqs, or the eastern branch of the dynasty that reigned over Persia and Iraq. There are no contemporary sources from the first century of Great Seljuq rule. If we consider that the Great Seljuq sultanate ruled in Iraq and Iran ca. 1030–1194 CE, there is a

02 Kasım 2018
MADDE YAYIMLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜMAN

[36] Muḥammad ibn 'Alī Najm al-Dīn Abū Bakr al-Rāwandī (fl. 1202), *The Ráḥat-uṣ ṣudúr wa áyat-us-surúr, being a history of the Saljúqs. by Muḥammad ibn 'Alí ibn Sulaymán ar-Ráwandí, edited with notes, glossary and indices, by Muḥammad Iqbál... Printed by Messrs. E. J. Brill of Leyden for the Trustees of the E.J. W. Gibb memorial* (Leidein and London: Brill and Luzac & co., 1921).

[37] Meisami, "Why Write History in Persian?" 370–371. On Rāvandī's *Rāḥat al-Ṣudūr*, see also Hillenbrand, "Some Reflections on Seljuq Historiography," 77–78.

[38] Cahen's early survey of the sources for Seljuq historiography focused on the Seljuq branch in Iran and Iraq, and therefore didn't address the historical writing about the Seljuqs from Syria-Jazira, the successor dynasties in Khwarasm, or the Seljuqs of Rūm. On the historiography of the Seljuqid period, Cahen identified three types of historical writing: pan-Islamic, regional, and dynastic, written in Arabic and Persian. Cahen, "The Historiography of the Seljuqid Period," in *Historians of the Middle East*, edited by, B. Lewis and P. M. Holt (London: Oxford University Press, 1962), 60.

lacunae of Islamic sources from 1050 to 1150, and the sources about them only appear later, in Arabic and in Persian.[39] Universal histories, including the Arabic *al-Kāmil fi'l tā'rīkh* by the Iraqi 'Izz al-Dīn Abū al-Ḥasan Alī ibn al-Athīr (555–630/1160–1233), covered the Great Seljuqs, as do the thirteenth-century Arabic *Mir'āt al-Zamān* by Sibṭ Ibn al-Jawzī (581–654/1185–1256) – grandson of the famous Ibn al- Jawzī – and the Persian *Rawḍāt al-ṣafā' fī sīrat al-anbiyā' wa'l mulūk wa'l-khulafā'* by Muḥammad b. Amīr-khwāndshāh b. Maḥmūd Mīrkhwānd (836 or 387–903/1433–1498).[40] As A. C. S. Peacock recently argued, the Great Seljuqs sought legitimacy mainly by appealing to notions of Islamic kingship.[41] A late twelfth-century chronicle is the *Nuṣrat al-fatra* by 'Imād al-Dīn Iṣfahanī. Although this text survives only in a unique manuscript, a thirteenth-century abridgement by Bundarī called *Zubdat al-Nuṣra* was published in 1889, and the section on the Seljuqs is essentially the same in the abridgement as the manuscript of the earlier work.[42]

Other sources on early Seljuq history include sources that focus on the Ghaznavids, a dynasty that in many ways were succeeded by the Seljuqs. These include *Tārīkh-i Mas'ūdī* by Bayhaqī (385/995–470/1077). Bayhaqī was a Ghaznavid historian, and since his *Tārīkh-i Mas'ūdī* covers the years 421/1030–431/1040 and is focused on the Ghaznavid court, it is a valuable source on the emergence of the Seljuqs (albeit with limitations) and is a work that is independent of the *Maliknāma* tradition.[43] The *Zayn al-Akhbār* by Gardīzī, written ca. 443–444/1051–1052 for the Ghaznavid sultan 'Abd al-Rashīd, is another source on the early Seljuq period.[44]

[39] Hillenbrand, "Some Reflections on Seljuq Historiography," 73–74.

[40] Mecit, *The Rum Seljuqs: Evolution of a Dynasty*, xxx–xxxii, 20–23. Authors such as Ibn al-Athīr draw a narrative of the origins of the Rūm Seljuqs as a rebellious branch of the Seljuqs who lose their dynastic rights but were later reinstated as legitimate Seljuq princes by the Great Seljuqs and given reign over frontier provinces, such as Anatolia. In this scheme, the Rūm Seljuqs and Great Seljuqs are rivals for power, while Mecit argues that the Rūm Seljuqs had "an ideology of protest" when they first rebelled against the Great Seljuqs who framed themselves too much like kings in contrast to the Turkic tribal notion of a leader as a first amongst equals (Mecit, *The Rum Seljuqs: Evolution of a Dynasty*, 20–23). Following their attempt to take over power from the Great Seljuqs, the Rūm Seljuqs themselves would later present themselves within the Perso-Islamic model of rulership and as the vanguard of Sunni Islam as legitimate leaders. Mecit argues that the Rūm Seljuqs formulated an ideology to support and complement their military efforts.

[41] Peacock, "Seljuq Legitimacy in Islamic History," in *The Seljuqs: Politics, Society, and Culture*, 80.

[42] Peacock, *Early Seljuq History*, 10.

[43] Peacock, *Early Seljuq History*, 7.

[44] Peacock, *Early Seljuq History*, 8.

Turko-Mongol Rulers, Cities and City Life

Edited by

David Durand-Guédy

Türkiye Diyanet Vakfı
İslam Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi

Dem. No:	261440
Tas. No:	950 TUR.M

02 Kasım 2018

MADDE YAYIMLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜMAN

FUTA SUB AEGIDE PALLAS · 1683 ·

BRILL

LEIDEN · BOSTON
2013

Selçuklular
180683

CHAPTER FOUR

THE TENTS OF THE SALJUQS

David Durand-Guédy

As the leading family of a group of pastoral nomads, the Saljuqs lived before the conquest of Iran like their followers: in tents.[1] Their tented encampments appear regularly in the sources, especially when the various political leaders of the time tried to confront them. When reporting that the Saljuqs were in a certain place, the sources often say that they were camping (*khayyama*) there.[2] What happened, then, after they took control of Iran and its large cities? In 1938, Pope felt intuitively that the Saljuqs had remained loyal to the tent.[3] His brilliant intuition, however, has not been developed. While the role played by the tents of the following Turko-Mongol dynasties has been the subject of many studies, it has remained *terra incognita* as far as the Saljuqs are concerned. In his impressive research published in 1999, Peter Andrews has analysed in depth the connections between nomadic traditions and princely tentage, a tradition of which Tamerlane's huge pavilion set up near Samarqand in 1404 was the "epitome".[4] But Andrews skips directly from the Qarakhanids to the Khitans and the Mongols.[5] Nor are the Saljuqs referred to in the relevant entry of the *Encyclopaedia of Islam* or the *Grove Dictionary of Art*.[6]

---

[1] I am very grateful to Jürgen Paul and Peter Andrews for reading earlier versions of this article and making valuable suggestions.

[2] E.g. Ibn al-Athīr, 9: 477: in 426/1030 Toghrïl Beg, Chaghrï and their uncle Mūsā Yabghu "camped near Khwarazm" (*khayyamū bi-ẓāhir Khwārazm*).

[3] See Pope 1938, 1412: Iran was "at repeated intervals invaded by peoples who retained nomadic habits and had continued to be tent dwellers ... [the Saljuqs and the Mongols] scorned the debilitating sedentary life of those whom they conquered and made the retention of their own nomadic forms of living a point of policy and of pride".

[4] Andrews 1999, 1: 698.

[5] Andrews (1999, 1: 556-7) mentions the Saljuqs once, *en passant*, in his section on Mongol princely tentage, but in a rather anecdotal and (just the once won't hurt) unconvincing way, see below n. 63.

[6] The article "khayma" in *EI*² (Bosworth 1978) jumps directly from the Ghaznavids to the Mongols. Likewise Peter Andrews, in his article "Tent. III Court and Ceremonial" in the *Grove Dictionary*, jumps directly from the caliphs to the Mongols; see Blair and Bloom 2009, 3: 282-4 (which does not name the contributor). In a recent article on the tents of the

149-190

TURKISH HISTORICAL REVIEW 9 (2018) 54-70

BRILL

Turkish Historical Review
brill.com/thr

The Names of Seljuk's Sons as Evidence for the Pre-Islamic Religion of the Seljuks

Richard Dietrich
TURKEY
drichard@metu.edu.tr

D3550
Selçuklular
180689
Türkiye Diyanet Vakfı Kütüphanesi İslam Araştırmaları Merkezi
02 Kasım 2018

Abstract

Although early sources for Seljuk history do not give specific information on the Seljuks' religious beliefs and practices before their conversion to Islam, the names of the sons of the dynasty's namesake – Mikail, Israil, Musa, Yunus, Yusuf – have long been a source of speculation on this subject. By comparing the names of Seljuk's sons with the naming practices of regional Muslim, Jewish and Christian elites in light of the religious context of Transoxiana up to the late tenth century, it is possible to reach a plausible conclusion regarding the Seljuks' religion before their conversion to Islam.

MADDE YAYIMLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜMAN

Keywords

Seljuks – Historiography – Turkish dynasty Conversion – Nestorian Christianity

Despite the fact that the historical sources for early Seljuk history all agree that it was their eponymous ancestor Seljuk who was the first to accept Islam, the names of his sons (three, four or five depending on the source) have frequently attracted the interest of scholars. Three names, with some variations, are common to all Muslim sources listing his sons: Mikail, Israil (also known as Yabghu Arslan), and Musa (also known as Musa Yabghu). The last two names, Yunus and Yusuf, alternate in some sources as the name of Seljuk's fourth son, while in one recension of Zahir al-Din Nishapuri's (fl. twelfth century) *Saljuqnama* Yunus and Yusuf are listed as the fourth and fifth sons respectively.[1] While all of these could be Muslim names – Yunus and Yusuf are particularly common – the more biblical nature of the other sons' names has been interpreted differently. In general, scholars have seen these names as evidence of either Christian, or more commonly, Jewish influence, as the following examples demonstrate. Writing in 1890 Daniel Chwolson believed that these names were evidence of Christian influence, a view later echoed by Wilhelm Barthold.[2] According to Claude Cahen the names were evidence of a widespread trend among both the Nestorian Christians of Central Asia and the Jewish Khazars for biblical names. However, he believed that without additional evidence it would not be possible to determine if the Seljuks were Christian or Jewish, and pointed out that there were also Muslims with similar names. Similarly, D.M. Dunlop claimed that "these names are due to the religious influence among the leading families of the Ghuzz of the dominant Khazars". He thought that Nestorian influence in the choice of names did "not seem very likely", and stated that "Israil at all events is not a Christian name". Peter Golden, a specialist in Khazar studies, regarded the names of Seljuk's sons as an indication that the Judaism of the Khazars had begun to influence peoples allied with or subject to the Khazars. In a slightly more cautious approach, Andrew Peacock acknowledged the possibility that the names could be Muslim, but stated that they "may well indicate some kind of association with Judaism through the Khazars". Finally, Aziz Başan saw the names as a reflection of "Khazar cultural pre-eminence in the region where the Kınık were situated".[3]

1 Only three sons are listed by Ibn al-Athir, Arslan, Mikail, and Musa, Ibn al-Athir, *al-Kamil fi al-Tarikh* [The Complete History], ed. Abi al-Fida Abdallah al-Qadi (Beirut: Dar al-Kutub al-Ilmiyyah, 1987), vol. VIII, p. 432. Al-Husayni gives the same three names but adds that Yabghu Arslan was known as Israil; al-Husayni, *Akhbar al-Dawla al-Saljuqiya* [History of the Seljuk State], ed. Muhammad Iqbal (Lahore: The University of the Panjab, 1933), p. 2. Zahir al-Din Nishapuri, *The Saljuqnama of Zahir al-Din Nishapuri: A Critical Text Making Use of the Unique Manuscript in the Library of the Royal Asiatic Society*, ed. A.H. Morton (London: E.J.W. Gibb Memorial Trust, 2004), p. 5 lists four sons with Yunus being the last. The edition *Saljuqnama*, ed. Mirza Ismail Afshar (Tehran: Asatir, 1390/2011), p. 10 lists five sons. For additional information on this issue see Kafesoğlu, İbrahim, "Selçuk'un Oğulları ve Torunları", *Türkiyat Mecmuası*, 13 (1958), 117–30, reprinted in *Selçuklular ve Selçuklu Tarihi* (İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2014), pp. 237–50, here pp. 237–8. The Syriac history of Bar Hebraeus lists four sons, but only two of the names are biblical: Mikail, Yabgu (or Payghu?), Musa and Arslan; Bedjan, Paul (ed.), *Gregorii Barhebraei Chronicon Syriacum* (Paris: Maisonneuve, 1890), p. 218.

2 Chwolson, Daniel, "Syrisch-Nestorianische Grabinschriften aus Semirjetschie", *Mémoires de l'Académie impériale des sciences de St.-Pétersbourg*, vol. XXXVII, no. 8 (1890), pp. 1–168, here p. 107; Barthold, Wilhelm, *Zur Geschichte des Christentums in Mittel-Asien bis zur mongolischen Eroberung* (Tübingen and Leipzig: J.C.B. Mohr, 1901), p. 42.

3 Cahen, Claude, "Le Malik-nameh et l'histoire des origines seljukides", *Oriens*, 2/1 (1949), 31–65, here p. 42; Dunlop, D.M., *The History of the Jewish Khazars* (New York: Schocken Books, 1967), pp. 261–2; Golden, Peter B., *Khazar Studies: A Historico-Philological Inquiry into the Origins of*

© KONINKLIJKE BRILL NV, LEIDEN, 2018 | DOI 10.1163/18775462-00901002

264718
Selçuklular
180689

Edinburgh Studies in Islamic Art
Series Editor: Professor Robert Hillenbrand

Series titles include:

Isfahan and its Palaces: Statecraft, Shi'ism and the Architecture of Conviviality in Early Modern Iran
Sussan Babaie

Text and Image in Medieval Persian Art
Sheila S. Blair

The Minaret
Jonathan M. Bloom

The Wonders of Creation and the Singularities of Painting: A Study of the Ilkhanid London Qazvīnī
Stefano Carboni

Islamic Chinoiserie: The Art of Mongol Iran
Yuka Kadoi

Rum Seljuq Architecture, 1170–1220: The Patronage of Sultans
Richard P. McClary

The Dome of the Rock and its Umayyad Mosaic Inscriptions
Marcus Milwright

The Shrines of the 'Alids in Medieval Syria: Sunnis, Shi'is and the Architecture of Coexistence
Stephennie Mulder

China's Early Mosques
Nancy Shatzman Steinhardt

edinburghuniversitypress.com/series/esii

02 Kasım 2018

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

RUM SELJUQ ARCHITECTURE, 1170–1220

THE PATRONAGE OF SULTANS

RICHARD P. MCCLARY

Türkiye Diyanet Vakfı
İslam Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi
Dem. No: 264118
Tas. No: 720-15860-
MCC.R

EDINBURGH
University Press
2017

16791 ACHLADI, Evangelia. The Reverend Father Meletios Sakoulidis (1926-2009) and his Karamanlidika collection. *Cultural encounters in the Turkish-speaking communities of the late Ottoman Empire.* Ed. Evangelia Balta; with the contribution of Mehmet Ölmez. Istanbul: Isis, 2014, pp. 21-40. Explores the collection of rare documents of the Greek Orthodox community in Istanbul, 18th to early 20th century.

Selçuklular
180683
Karamanoğulları
110483

01 Ocak 2019

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOK...

McCLARY, Richard Piran. *Rum Seljuq architecture, 1170-1220: the patronage of Sultans.* Edinburgh: Edinburgh University Press, 2016. 272 pp.
Lavishly illustrated. Incl. an overview of the political history of the dynasty.

Selçuklular
180685

01 Ocak 2019

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

16735 PEACOCK, A.C.S. Advice for the Sultans of Rum: the "mirrors for princes" of early thirteenth-century Anatolia. *Turkish language, literature, and history travelers' tales, sultans, and scholars since the eighth century* / ed. Bill Hickman, Gary Leiser. Abingdon: Routledge, 2016, pp. 276-307. Examines the advice literature of Seljuk Anatolia in the period preceding the Mongol conquest in 1243.

Selçuklular
180683

16736 PEACOCK, A.C.S. & YILDIZ, Sara Nur. Introduction: Literature, language and history in late medieval Anatolia. *Islamic literature and intellectual life in fourteenth- and fifteenth-century Anatolia.* Ed. A.C.S. Peacock, Sara Nur Yıldız. Würzburg: Ergon, 2016, (Istanbuler Texte und Studien, 34), pp. 19-45.

MADDE YAYIMLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜMAN

01 Ocak 2019

Abbasiler
010061
Selçuklular
180683

6587 DURAND-GUÉDY, David. *Khargāh*: an inquiry into the spread of the "Turkish" trellis within the 'Abbāsid world up to the Saljūq conquest (mid second/eight-early fifth/eleventh centuries). *Bulletin of the School of Oriental and African Studies*, 79 i (2016) pp. 57-85.

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN
22 Ekim 2018

Did this system survive the Komnenian Empire? I shall try to demonstrate in Chapter 4 that the traditions of Byzantine 'patronage' over the Sultanate did not disappear during the Nicaean period. The chief inner force of the Nicaean Empire was its conservatism, not innovations. The decline was a very complex process. The whole Byzantine world was disintegrating, Hellenism in Asia Minor might have yielded up important points like Sinope or Attaleia, the Balkans were temporarily lost, but in Asia Minor there remained the major part of the Komnenian Empire which sustained Komnenian traditions.

03 Mart 2013

ADDE YAYIMLANDIKTAN
RA GELEN DOKÜMAN

Dimitri Korobeinikov, Byzantium and the Turks in the Thirteenth Century, Oxford: Oxford Uni Press, 2014, s. 81-110.
İSAM DN 264107

Anadolu Selçukları

Selçuklular
180683

Chapter 3

The Sultanate of Rūm: Preliminary Remarks

The map of thirteenth-century Asia Minor shows the Seljuk Sultanate of Rūm as a far larger state than the Nicaean Empire. As the preceding chapter has demonstrated, the Empire, although small, was a well-organized and a densely populated state. As for the Sultanate, it should be noted that this realm was relatively new. Though founded soon after the brilliant Seljuk victory over the Emperor Romanos IV Diogenes (1068–71) at Manzikert in 1071, the Seljuk Sultanate of Rūm was only one of many Turkic states that appeared in the recently conquered Byzantine lands. Of these, the most important were the emirates of the Danişmendoğulları in Sivas, Kayseri, Tokat, Amasya, and Niksar; the Mengüçekoğulları in Erzincan, Kemah, and Divriği; and the Saltukoğulları in Erzurum.[1]

It was only after 1174, when the Sultan ʿIzz al-Dīn Kılıç Arslān II (1156–92) finally occupied the last possessions of Dhū al-Nūn Danişmend (Dānishmand) (1172–4) who ruled Sivas, Kayseri, Tokat, Amasya, and Niksar under the protection of Nūr al-Dīn Maḥmūd ibn Zengī (1146–74), the powerful *atabeg* of Damascus,[2] that the Seljuk state in Konya became the undisputed master of the Turkic lands in Asia Minor. In 1175 the sultan also took Ankara and Çankırı (Gangra) from his brother, Shāhinshāh.[3] The emirates of Erzincan (together with Şarkî Karahisar) and Erzurum were annexed by the Sultan ʿAlāʾ al-Dīn Kay-Qubād I in AH 625 (12 December 1227–29 November 1228)[4]

[1] Cahen 2001: 7–14; Turan 1971a: 50–6, 1980: 3–79.

[2] Bar ʿEbrāyā, p. 348; Bar Hebraeus (Budge), i, p. 303; Ibn al-Athīr, x, pp. 48–9; Ibn al-Athīr (Richards), 2, p. 213; Sibṭ ibn al-Jawzī, *Mirʾāt al-zamān fī tārīkh al-aʿyān*, viii, 1, pp. 293–4; Rashīd al-Dīn, i, pp. 259; Rashīd al-Dīn (Rawshan-Mūsawī), i, p. 351; Rashīd al-Dīn (Arends), i, 2, pp. 102–3; Rashīd al-Dīn (Thackston), i, p. 171; Choniates, *Historia*, p. 122, ll.43–47; Ioannis Cinnami *epitome*, ed. Meineke, p. 291, l.18–p. 296, l.22; Mélikoff-Sayar, 'Dānishmendids', in *EI*², ii, p. 111.

[3] Ioannis Cinnami *epitome*, ed. Meineke, p. 291, ll.8–18.

[4] Ibn al-Athīr, x, pp. 478–9; Ibn al-Athīr (Richards), 3, pp. 290–1; Ibn Bibi, pp. 142–52; Ibn Bibi (Duda), pp. 143–51; al-Ḥamawī, ed. Dūdū, p. 159; al-Ḥamawī, ed. Griaznevich, p. 170a; Hartmann and Taeschner, 'Erzindjan', in *EI*², ii, p. 711; Darkot, 'Erzincan', in *İslâm Ansiklopedisi*, iv, p. 339.

Mecelletü'l-Mürcihü'l-Arabiy sy. 10, 2002 Kahire, s. 135—176.

٢٣- عباس إقبال الاستيامي ت ١٣٧٦ هـ : تاريخ إيران بعد الإسلام ، نقله عن الفارسية ، د. محمد علاء الدين منصور ، طبعة دار الثقافة القاهرة ١٩٨٩ .

٢٤- ابن عساكر : الحافظ أبو القاسم على بن الحسن ت ٥٧١ هـ : تاريخ مدينة دمشق ، تحقيق الدكتور شكرى فيصل ، طبعة سورية ، بدون تاريخ .

٢٥- ابن العماد : أبو الفلاح عبد الحى بن العماد الحنبلى ١٠٨٩ هـ : شذرات الذهب ، طبعة (٢) دار المسيرة ، بيروت ١٩٧٩ .

٢٦- العينى : بدر الدين محمود بن أحمد ت ٨٥٥ هـ : السيف المهند فى سيرة الملك المؤيد ، تحقيق فهيم محمد شلتوت ، مراجعة د. محمد مصطفى زيادة ، طبعة دار الكتاب العربى ، القاهرة ١٩٦٧ .

٢٧- ابن الفوطى : أبو الفضل عبد الرازق بن أحمد ت ٧٢٢ هـ : تلخيص مجمع الآداب فى معجم الألقاب ، تحقيق د. مصطفى جواد ، طبعة وزارة الثقافة والإرشاد القومى سنة ١٩٦٧ .

٢٨- القزوينى : زكريا بن محمود ت ٦٨١ هـ : آثار البلاد وأخبار العباد ، طبعة دار صادر ، بيروت بدون تاريخ .

٢٩- القزوينى : عبد الكريم بن محمد الرافعى من أعلام القرن السادس : التدوين فى أخبار قزوين ، تحقيق الشيخ عزيز الله العطاردى ، طبعة دار الكتب العلمية ، بيروت ١٩٨٧ .

٣٠- القلقشندى : أحمد بن على بن أحمد ت ٨٢١ هـ : نهاية الأرب فى معرفة أنساب العرب ، طبعة دار الكتب العلمية ، بيروت ١٩٨٤ .

٣١- ابن القيم أبو عبد الله بن أبى بكر ت ٧٥١ هـ : اجتماع الجيوش الإسلامية على غزو المعطلة والجهمية ، طبعة دار الفكر مصر ، سنة ١٤٠١ هـ .

٣٢- كارل بروكلمان : تاريخ الشعوب الإسلامية ، ترجمة نبيه أمين فارس ، ومنير البعلبكى ، طبعة دار العلم للملايين ، بيروت ١٩٦٥ .

٣٣- ابن كثير : الحافظ إسماعيل بن عمر ت ٧٧٤ هـ : البداية والنهاية ، تحقيق نخبة من الأساتذة ، طبعة دار الكتب العلمية ، بيروت سنة ١٩٨٥ .

٣٤- كحالة : عمر رضا : معجم المؤلفين ، طبعة الترقى بدمشق سنة ١٩٥٧ ، وطبعة مؤسسة الرسالة ، بيروت ١٩٩٣ .

٣٥- ابن المستوفى : أبو البركات المبارك بن أحمد اللخمى ت ٦٣٧ هـ : تاريخ أربل ، تحقيق سامى بن السيد الصفار ، من منشورات وزارة الثقافة والإعلام بالعراق سنة ١٩٨٠ .

٣٦- ابن نقطة : محمد بن عبد الغنى ت ٦٢٩ هـ : التقييد لمعرفة الرواة والسنن والمسانيد ، طبعة دائرة المعارف العثمانية ، بحيدر آباد الدكن ، الهند ١٩٨٣ .

٣٧- اليافعى : أبو محمد عبد الله بن أسعد ت ٧٦٨ هـ : مرآة الجنان وعبرة اليقظان ، طبعة بيروت سنة ١٩٧٠ م .

Selçuklular
180689
D3118
Türkiye Diyanet Vakfı
Kütüphanesi
İslâm Araştırmaları Merkezi
03 Mart 2013

د. نعمة على مرسى محمد(*)

المستوفى والاستيفاء فى العصر السلجوقى

تمهيد :

تعددت الوظائف الإدارية فى الدولة السلجوقية ، ومنها وظيفة المستوفى(١) ، التى تلى مكانته الوزير فى الدواوين الحكومية ، ومهمته أشبه بوظيفة وزير المالية فى وقتنا الحاضر . وتشمل إدارته ديوان الاستيفاء والإشراف على تنظيم إيرادات الدولة ومصروفاتها(٢) ، فالمستوفى موظف من موظفى الأموال بالدولة ، وعليه التنبيه على ما فيه مصلحتها من استخراج الأموال ونحو ذلك(٣) .

ومن أهم الخطوات المتبعة فى تعيين المستوفى فى رئاسة ديوان الاستيفاء صدور مرسوم من السلطان القائم فى الحكم يحدد فيه المهام التى يقوم بها المستوفى ، كالمرسوم الصادر "لأبى العلاء صاعد بن حسين المستوفى" فى عهد السلطان "سنجر"(٤) ، والمرسوم الصادر فى شوال سنة ٥٦٣ هـ/ ١١٦٧ م ، فى عهد السلطان أرسلان شاه ، بتعيين " نظام كيخسرو بن مجد الدين " فى وظيفة مستوفى(٥) .

أدرك السلاجقة منذ وقت مبكر أن الواجب يحتم عليهم أن يبذلوا جهدهم للمحافظة على مكاسبهم والإبقاء على الصرح الذى شيدوه ، فرأوا أنهم فى حاجة إلى إقرار نظم إدراية ،

---

* أستاذ التاريخ الإسلامى والحضارة المساعد بكلية دار العلوم – جامعة المنيا .

MADDE YAYIMLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜMAN

D.3178

Türkiye Diyanet Vakfı Kütüphanesi İslam Araştırmaları Merkezi

Selcuklular
180689

01 Haziran 2019

منشورات اتحاد المؤرخين العرب
القاهرة

مجلة المؤرخ العربى

يصدرها اتحاد المؤرخين العرب بالقاهرة

العدد الحادى عشر - المجلد الأول
مارس - ٢٠٠٣م

د. أحمد توني عبد اللطيف (*)

MADDE YAYIMLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜ

الحياة الثقافية فى دولة سلاجقة الروم

مقدمة:

الحضارة بمعناها العام : تراث ونتاج مشترك بين الأمم المختلفة ، وبالطبع يقاس فضل كل منها بقدر ما أسهمت به فى هذا النتاج المشترك .

ولاشك فى أن الحضارة تجسيد للنشاط العقلى عند الإنسان ، وتاريخ الحضارة هو ذلك السجل لتطور هذا العقل ، ومدى فاعليته فى مختلف نواحى الحياة : السياسية ، والاجتماعية ، والاقتصادية ، والثقافية ، والإدارية ، والحربية ، والعمرانية .

فالحضارة إذن هى فعل تام متحرك ، مظهره أخذ وعطاء ، وباطنه تواصل بين القديم والحديث .

ومما لاشك فيه أن موقع الحضارة العربية الإسلامية من الحضارة العالمية واضح وجلى، فهى بسماتها الخاصة : كالشمولية ، والنزعة الإنسانية ، والنزعة العقلية ، والنزعة العلمية ، والشورى .. قد أضافت لبنة قوية فى صرح الحضارة العالمية ، مما حدا بأحد كتاب أوروبا (جوستاف لوبون) فى كتابه " حضارة العرب " أن يقول : " لقد اختبر العرب مسائل العلم وجربوها، وكانوا أول من أدرك هذا المنهج فى العالم، وظلوا عاملين به وحدهم زمنًا طويلاً، وإذا قيل إن " بيكون" أول من قال بالتجربة والترصد اللذين هما ركنا المباحث العلمية الحديثة، فالإنصاف يقتضى بأن نعترف أن الفضل فى ذلك للعرب وحدهم".

وتؤكد العالمة الألمانية " زيغريد هونكة Sigrid Hunke " هذا المعنى فسطرت كتابًا بعنوان " شمس العرب تستطع على الغرب " ضمنت فيه مباحث متعددة عن فضل العرب على حضارة الغرب .

* أستاذ التاريخ الإسلامى المساعد بكلية دار العلوم بالمنيا .

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

Selçuklular
180689

01 Haziran 2019

۱۲۸ - ۱۹۲

استفاده کرده‌است (← ظهیرالدین نیشابوری، ص ۱۰ـ۱۱؛ آقسرایی، ص ۱۰ـ۱۱).

سلجوقنامه پس از سدهٔ دهم تا حدود پنجاه سال پیش در دسترس نبود. ازاین‌رو گمان بر آن بود که متن اصلی این اثر ازمیان رفته‌است (کاهن، همانجا؛ راوندی، همان مقدمه، ص XXIX). با تلاش اسماعیل افشار، تحریری تقریباً کامل از این کتاب در *زبدة‌التواریخ* کاشانی پیدا شد. این اثر پس از مقابلهٔ آن با نسخهٔ ناقص دیگری بدون ذکر اختلاف نسخ با مقدمهٔ اسماعیل افشار در ۱۳۳۲ به‌چاپ رسید (ظهیرالدین نیشابوری، همان مقدمه، ص ۸). رشیدالدین فضل‌اللّه همدانی نیز در *جامع‌التواریخ* تحریر دیگری از متن *سلجوقنامه* را به‌همراه ذیل ابوحامد به‌طور کامل نقل کرده که به نظر احمد آتش این تحریر، از متن چاپ‌شدهٔ اسماعیل افشار کامل‌تر است (رشیدالدین فضل‌اللّه همدانی، ج ۲، جزء ۵، مقدمهٔ آتش، ص ۲۳). لوتر[1] این تحریر را به زبان انگلیسی ترجمه[2] و چاپ نموده‌است. نثر *سلجوقنامه* بیشتر تحت تأثیر نثر دورهٔ ایلخانی است. سه نسخه از *سلجوقنامه* در کتابخانهٔ ملی فرانسه[3] در پاریس، کتابخانهٔ دانشگاه علیگر[4] در هند و کتابخانهٔ جامعهٔ سلطنتی ـ آسیایی[5] در انگلیس نگهداری می‌شوند. مورتون[6] این اثر را در ۲۰۰۴ براساس نسخهٔ اخیر چاپ انتقادی کرده‌است (← منزوی، ج ۶، ص ۴۳۳۷؛ ظهیرالدین نیشابوری[7]، ترجمهٔ انگلیسی، ص ۹).

منابع: محمودبن محمد آقسرایی، *تاریخ سلاجقه، یا، مسامرة الاخبار و مسایرة‌الاخیار*، چاپ عثمان توران، آنکارا ۱۹۴۴، چاپ افست تهران ۱۳۶۲ ش؛ بیهقی؛ جوینی؛ محمدبن علی راوندی، *راحة‌الصدور و آیة‌السرور در تاریخ آل سلجوق*، به‌سعی و تصحیح محمد اقبال، بانضمام حواشی و فهارس باتصحیحات لازم مجتبی مینوی، تهران ۱۳۶۴ ش؛ رشیدالدین فضل‌اللّه همدانی، *جامع‌التواریخ*، ج ۲، جزء ۵: *ذکر تاریخ آل‌سلجوق*، چاپ احمد آتش، آنکارا ۱۹۶۰؛ ظهیرالدین نیشابوری، *سلجوقنامه*، تهران ۱۳۳۲ ش؛ منزوی؛

Claude **Cahen**, "The historiography of the Seljuqid period", in *Historians of the Middle East*, ed. Bernard Lewis and P.M.Holt, London: Oxford University Press, 1962; Ẓahīr al-Dīn Nīsh ābūrī, *The history of the Seliuq Turks from the Jami‘ al-tawārīkh: an Ilkhanid adaption of the Saljūq-nāma*, translated and annotated by Kenneth Allin Luther, ed. C. Edmund Bosworth, Richmond, Surrey 2001.

/ شهرام یوسفی‌فر /

سلجوقیان، سلسله‌ای از قبایل غُز / اُغُز، شامل پنج شاخه، که از اوایل قرن پنجم تا اوایل قرن هشتم بر مناطقی گسترده از ایران تا آسیای صغیر و شام حکومت کردند.

این مقاله شامل بخشهای زیر است:

۱) خاستگاه
۲) سلجوقیان بزرگ
۳) سلجوقیان عراق
۴) سلجوقیان روم
۵) سلجوقیان شام
۶) سلجوقیان کرمان
۷) نظام اداری
۸) اوضاع اقتصادی و اجتماعی
۹) اوضاع فکری و مذهبی
۱۰) اوضاع فرهنگی
۱۱) سکه‌شناسی
۱۲) هنر و معماری
الف) ایران
ب) روم
۱۳) موسیقی

۱) خاستگاه. سلجوقیان از تیره‌های مجموعه قبایل غُز* بودند. یکی از این تیره‌ها قِنّق نام داشت که خاندان سلجوقی به آن منسوب است (رشیدالدین فضل‌اللّه همدانی، ج ۱، ص ۶۲؛ قس حمداللّه مستوفی، ج ۱، ص ۳۸۶، ج ۲، ص ۴۹۹، که «قبق، قنیق» نوشته‌است). سویم[8] و باسورث[9] (ص ۱۴۵) با استناد به کاشغری (ج ۱، ص ۵۵ـ۵۸)، قنق را بر همهٔ غزها حاکم دانسته‌اند.

به‌رغم آنکه بعضی، براساس روایتی بی‌اساس، اغزخان / اغوزخان (نیای بزرگ سلجوقیان (غزها)) را همان افراسیاب (پادشاه توران، در تاریخ افسانه‌ای ایران) دانسته‌اند (← حمداللّه مستوفی، همانجاها)، نخستین شخص شناخته‌شدهٔ این خاندان دُقاق / تُقاق نام داشت که در دربار خاقان دارای مرتبه‌ای بلند بود (ابن‌عدیم، ص ۳۲؛ قس ابن‌اثیر، ج ۹، ص ۴۷۳، که دقاق را رهبر همهٔ غزها شمرده‌است؛ ظهیرالدین نیشابوری، ص ۱۰، که او را خرگاه‌تراش پادشاهان ترک دانسته‌است). ممانعت دقاق از حملهٔ خاقان به قلمرو اسلامی، مناسبات آنان را تیره کرد، ولی با وساطت بزرگان دربار صلح برقرار شد (ابن‌اثیر، همانجا).

1. Kenneth Allin Luther
2. *The history of the Seljuq Turks from the Jāmi‘ al-tawārīkh: an Ilkhanid adaption of the Saljūq-nāma*
3. Bibliothèque naional de France
4. Library Aligarh Muslim University
5. Royal Asiatic Society Library of Great Britain
6. Morton
7. Ẓahīr al-Dīn Nīshābūrī
8. Sevim
9. Bosworth

İSAM DN. 268570 دانشنامه جهان اسلام، جلد ۲۴، تهران ۱۳۹۶

MADDE YAYIMLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜMAN
01 Haziran 2019
Selçuklular
180689

LE SULTAN EST MORT. VIVE LE SULTAN ? ESPACES ET GUERRES DE SUCCESSION DANS L'EMPIRE SELDJOUKIDE (455/1063 – 525/1152)

JEAN-DAVID RICHAUD

Résumé

Les guerres de successions sont récurrentes dans l'histoire seldjoukide. Chaque décès du sultan entraîne une lutte pour le trône. Ces combats – issus de la tradition de la tanistrie sanglante turque – montrent deux récurrences : les acteurs (les frères du sultan combattent les fils de ce dernier) et les régions concernées (les frères viennent des régions excentrées de l'empire contester le pouvoir à leurs neveux présents dans le centre). Ces deux récurrences sont des résultantes de la rencontre de deux traditions politiques, steppique et impériale ; mais loin de résoudre cette tension, les guerres de succession tendent à renforcer cette dualité quant aux conceptions du pouvoir.

Abstract

Succession wars are recurring in Seljuq's history. Each time a sultan dies, his death brings about a struggle for the throne. These wars, which come from the Turkish bloody tanistry's tradition, show two recurrences: the actors and the regions where the wars take place (the sultan's brothers fight from the peripheric regions of the empire the sultan's children who stay in the imperial center). These two recurrences result from the meeting of two contradictory ways of thinking the political power: a nomadic one and an imperial one. However, far from resolving this opposition, these succession wars seem to strengthen this political duality.

En commentant les morts successives de Niẓām al-Mulk et de Malikshāh, Ibn al-Aṯīr écrit : « le sultan décéda, l'empire s'effondra et l'épée fut sortie »[1]. Cette remarque du chroniqueur prépare le lecteur au récit des nombreuses années de conflits qui marquèrent l'empire seldjoukide à la mort de Malikshāh en 485/1092 ; elle sous-entend que de telles luttes furent uniques. Cette conception de l'histoire seldjoukide a d'ailleurs nourri toute une historiographie qui voyait l'apogée des fils de Seldjouk en 485/1092 et considérait les guerres entre fils et frères de Malikshāh comme marquant le début du déclin[2]. Des études plus récentes ont mis en évidence que loin d'être une exception et un accident de l'histoire seldjoukide, la guerre de succession des années 485/1092 – 499/1105 s'inscrit dans une tradition steppique et tribale[3]. Alors que l'on a longtemps évoqué les réclamations des frères comme des révoltes, l'historiographie récente de langue anglaise a choisi de désigner ces conflits par le terme de *struggle for power*, plus neutre. Pour les mêmes raisons, nous parlerons de « guerre de succession ».

[1] Ibn al-Aṯīr X : 206.

[2] Voir Grousset 1963 : 213 ; Sanaullah 1938 : 85 ; Bosworth 1968 : 108. Sur la question de l'idée dans l'historiographie d'un âge d'or seldjoukide qui prend fin avec Malikshāh, voir Richaud 2018.

[3] Voir C. Defreméry 1853 : 429 ; Peacock 2015 : 131.

Les guerres de succession sont un phénomène récurrent pendant la période seldjoukide[4]. Mais les études historiques ont jusque-là ignoré ses dimensions spatiales qui sont pourtant aussi régulières que les dimensions familiales : elles opposent souvent des neveux qui s'appuient sur le centre de l'empire, aux oncles tributaires des marches impériales. Les guerres de succession ont également un rôle important dans la gestion des terres seldjoukides, puisqu'elles renforcent le système du condominium aux dépens d'un système centralisé.

I. UN ATAVIQUE DÉCHIREMENT ONCLES-NEVEUX.

De Tughril Beg à la disparition de la dynastie, aucun héritier présomptif ne put monter sur le trône sans que cela n'entraîne un conflit, même bref. Ainsi, le décès de Tughril Beg en 455/1063 ouvre la première guerre de succession (455/1063 – 456/1064) entre Alp Arslān, son frère Suleymān et Qutlumush. La mort imprévue d'Alp

[4] Nous ne ferons pas ici le récit des différentes guerres de succession, puisque la chronologie a d'ores et déjà été établie. Voir Lambton 1968 : 219-222 : Peacock 2015 : 52-53, 58-59, 76-80, 131-134 et Basan 2010 : 71-73, 81-82, 98-100, 104-109, 131-135. Voir Paul 2011 pour une étude sur Arslān Arghūn.

Journal Asiatique 306.2 (2018): 173-185
doi: 10.2143/JA.306.2.3285610

D 1270
Türkiye Diyanet Vakfı Kütüphanesi İslam Araştırmaları Merkezi

240680

THE EDINBURGH HISTORY OF THE ISLAMIC EMPIRES
Series Editor: Ian Richard Netton

Editorial Advisory Board

Professor C. E. Bosworth
Professor John L. Esposito
Professor Carole Hillenbrand
Professor David Morgan
Professor Andrew Rippin

Available or forthcoming titles

The Umayyad Empire
Andrew Marsham

The Early Abbasid Empire
Matthew Gordon

The Almoravod and Almohad Empires
Amira Bennison

The Seljuk Empire of Anatolia
Sara Nur Yildiz

The Great Seljuk Empire
A. C. S. Peacock

The Fatimid Empire
Michael Brett

The Mamluk Empire
Jo van Steenbergen and Patrick Wing

The Ayyubid Empire
Gerald Hawting

The Mongol Empire
Timothy May

The Safavid Empire
Andrew J. Newman

The Ottoman Empire
Gökhan Çetinsaya

www.euppublishing.com/series/ehie

The Great Seljuk Empire

A. C. S. Peacock

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

23 Nisan 2016
(180685) Selamlar

Türkiye Diyanet Vakfı
İslam Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi
Dem. No: 240680
Tas. No: 956.051
PEA-G

EDINBURGH
University Press
2015

Ahmed Essa, Othman Ali, Studies in Islamic Civilization, 2010/1431 Herndon.
ISAMDN 238832

14

OTTOMAN CONTRIBUTION TO ISLAMIC CIVILIZATION

Art and Architecture

OTHMAN ALI[1]

20 Mart 2016
MADDE YAYIMLANDIKTAN SONRA GELEN DOKUMAN

(180689) Selcuklular

THE TURKIC PEOPLE, especially the Ottomans, left their imprint on the formation and maturation of Islamic civilization in its later period. This chapter examines the role of the Ottoman Empire and its contribution to Islamic civilization, especially in art and architecture. It aims to shed light on the Ottoman mosque architecture and Ottoman interaction with the Byzantine and European Renaissance in art and architecture. Since most Ottoman achievements and contributions took place between the fourteenth and eighteenth centuries, this chapter will not cover the nineteenth century, when the Ottomans were at the receiving end of the impact of Western civilization.

Pre-Ottoman Turkic Art and Architecture: Seljuks and Emirates (1098–1308 AC)

The grand tradition of Ottoman architecture, established in the sixteenth century, derived from two main sources. One was the rather complex development of new architectural forms that occurred all over Iran, Mesopotamia, Egypt, and Syria. The other was the Anatolian-Byzantine tradition that was formulated under the Seljuks of Rum, especially at Manisa, Iznik, and Bursa, during the fourteenth

218-242

and early fifteenth centuries. Since the development of art and architecture in non-Anatolian regions has already been described in Chapter 13, this chapter will focus on the Anatolian background to Ottoman art and architecture.

The cultural history of Islam, with its wealth and magnificence, spread like a vast ocean over the countries that constituted the majority of the Old World. The architecture of the Muslim countries developed in the same manner. Its wide variety reflects the difference in natural conditions such as climate, materials yielded by the terrain, historical events, traditions, and innovations. At the same time, its common features allow it to be identified as Islamic architecture.[2]

The Turkish contribution to Islamic architecture starts with the establishment of the Turcoman Emirates. The Karahanids were the first in central Asia to construct a mosque with a central dome and spatial layout, which became a central feature of Islamic architecture. The Muslim Turkish Emirates brought to Islamic architecture many features and innovations that have their roots in the Turkish culture of Central Asia.[3]

The Turkish Muslim dynasties had created a completely new type of minaret, peculiar to the Muslim world. The Central Asian minarets of brick, extremely rich ornamentation, and elegant design were very different from the early Islamic rectangular minarets, related to Mediterranean Christian form. Later in the Seljuk and Ottoman eras, the cylindrical long, thin type of minaret underwent numerous developments and its design spread to the farthest corners of Europe.

In addition to the central court, four *īwānāt*[4] became the standard layout in the Muslim world for Seljuk tombs and caravanseries,[5] and this style was imposed on mosque architecture. The combination of the dome and monumental cubic space was an innovation in the Muslim world. Its most splendid examples are the Seljuk *mesjidi* and *jumas* in the Iranian cities of Isfahan, Zafare, and Ardistan.

Another addition is the tomb that takes the popular form of tomb towers. The transition from block to dome in the Seljuk style, whether in tombs or mosques, gave rise to the creation of new,

تاریخ جامع ایران

جلد هشتم

زیر نظر
کاظم موسوی بجنوردی

سرویراستار
صادق سجادی

Türkiye Diyanet Vakfı
İslam Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi
Dem. No: 241535
Tas. No: 955.6 Tarih

تهران، ۱۳۹۴

Selçuklular
180685

ایران در عصر سلجوقیان

عثمان غازی اوزگودنلی

بخش اول ـ سلجوقیان بزرگ (۴۳۱-۵۵۲ق/۱۰۴۰-۱۱۵۷م)

فصل اول

منشأ سلجوقیان و تأسیس حکومت

۱. ظهور ترک‌ها در شرق

الف ـ کوچ ترک‌ها. ورود ترک‌ها به شرق برای انجام خدمات نظامی و شرکت گاه‌به‌گاه آنان در تشکیلات اداری، در کنار خدمات نظامی، به قرن ۳ق/۹م باز می‌گردد[1]. با این‌همه، ظهور سلجوقیان در اواسط قرن ۵ق/۱۱م به عنوان یک قدرتی بزرگ، نه به سبب ارائهٔ خدمات نظامی، بلکه به دنبال حرکت آنان از شرق به غرب برای جستجو و یافتن سرزمین‌هایی جدید جهت استمرار حیات قبایل اوغوز (غز) بود.

آخرین موج کوچ ترک‌ها از آسیای میانه به سوی غرب، در فاصلهٔ قرون ۲-۵ق/۸-۱۱م صورت گرفت. اساس این کوچ بزرگ که طوایف و قبایل ترک زیادی را در بر می‌گرفت، به سبب خلاء قدرت درپی سقوط حکومت گؤک تورک‌ها در سال ۱۲۴ق/

۷۵۹ - ۵۲۱

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN
20 MART 2016

تاریخ جامع ایران

جلد پانزدهم

زیر نظر
کاظم موسوی بجنوردی

سرویراستار
صادق سجادی

Türkiye Diyanet Vakfı
İslam Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi
Dem. No: 241542
Tas. No: 955 T36c

تهران، ۱۳۹۴

Selçuklular
180689

ادبیات ایران در عصر سلجوقیان

محمود امیدسالار

کلیات

پیروزی سلاجقه بر سپاه غزنوی در جنگ دندانقان در رمضان سال ۴۳۰ آغاز حکومت سلجوقیان به حساب می‌آید. اما در واقع ابتدای فرمانفرمایی ایشان را باید از سلخ شوال ۴۲۹ دانست که ابراهیم ینال برادر طغرل وارد نیشابور شد و خطبه به نام طغرل گردانید. زیرا به فاصله‌ای کوتاه پس از آن، طغرل خود به آن شهر وارد شد و بر تخت امیر مسعود نشست و اشراف نیشابور به سلام او رفتند[1]. از جلوس طغرل بر تخت در سال ۴۲۹ تا سال ۵۹۰ق، سلجوقیان نزدیک به دو قرن بر ایران حکومت کردند و طی این دوران مرزهای ایران را، پس از قریب چهارصد سال که از سقوط امپراتوری ساسانی گذشته بود، دوباره به وسعت دیرین خود در آن عهد رسانیدند[2]. حمله و استیلای سلاجقه بر ایران از دو طریق مستقیم و غیرمستقیم منجر به گسترش حیطهٔ زبان و ادب فارسی شد: طریق مستقیم آنکه ادبیات فارسی همپای فتوحات سلجوقیان از مشرق به مغرب جهان اسلام گسترش یافت و مخصوصاً به یاری سلاجقهٔ روم روزگاری دراز در آسیای

۶۵۷ - ۵۰۱

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN
20 MART 2016

تاریخ جامع ایران

جلد هجدهم

زیر نظر
کاظم موسوی بجنوردی

سرویراستار
صادق سجادی

Türkiye Diyanet Vakfı
İslam Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi
Dem. No: 241545
Tas. No: 955
T.D.V.İ.A.M.

تهران، ۱۳۹۴

Selçuklular

در جستجوی موسیقی عصر سلجوقی

بابک خضرائی

مقدمه

سال‌های حکومت دیلمیان، سلجوقیان و خوارزمشاهیان که یک دورهٔ تقریباً ۳۰۰ ساله (از ۳۳۳ق تا ۶۲۸ق) را دربرمی‌گیرد، دوران حمایت از هنر و هنرمندان است که نه تنها سبب رشد هنر و فرهنگ در قلمرو فرمانروایی آنها شد بلکه در وضعیت هنر در بغداد هم تأثیر گذاشت و با ایجاد نوعی فضای رقابتی اسباب حمایت بیشتر خلفا از هنر را فراهم آورد. افزون بر دربارهای بزرگ، برخی امیرنشین‌های خودمختار سلجوقی نیز حامی دانش و هنر و موسیقی بودند از جمله دانشمندان و موسیقی‌شناسانی چون فخرالدین رازی، محمد بن ابی‌الحکم، و کمال‌الدین بن مَنَعه مورد حمایت انوشتگینیان (خوارزم ۴۶۹ تا ۶۲۸ق)، زنگیان (بین‌النهرین و سوریه، ۵۲۰ تا ۶۴۷ق)، و بکتگینیان (ایل ۵۳۸ تا ۶۲۹ق) قرار داشتند[۱].

بااین‌همه از موسیقی عصر سلجوقی اطلاعاتی اندک در دست است زیرا برخلاف سازه‌های معماری و ابنیه، آثار فلزکاری و دیگر هنرهای دستی و همچنین دیوان اشعار

۹۶-۷۹

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN
20 MART 2016

Temmuz - Aralık 2015 Yıl 21 Sayı 77 Fiyatı 40 TL. ISSN 1300-4174

Bu dergi Yeni Türkiye Stratejik Araştırma Merkezi tarafından yayınlanmaktadır.

gürcistan tarihi hakkında

Büyük Selçuklu-Gürcü İlişkileri

(180685) Selçuklular
(070352) Gürcistan

Nebi Gümüş*

20 Şubat 2016
MADDE YAYIMLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜMAN

Türklerin tarihte kurduğu büyük devletlerden birisi şüphesiz Büyük Selçuklu Devleti'dir. Bu devlet yaklaşık olarak bir buçuk asır gibi kısa sayılabilecek bir süre varlığını sürdürmüş olmasına rağmen hem geniş bir coğrafyada hüküm sürmüş olması hem de Anadolu Selçuklu ve Osmanlı devletleri için temel teşkil etmesi açısından büyük bir öneme sahiptir. Selçukluların hakim oldukları geniş coğrafya içinde stratejik önemi sebebiyle Kafkasya'nın özel bir yeri vardır. Bu bölgenin en önemli siyasi gücü ise Gürcistan'dır. Bu yazıda Büyük Selçuklular ile Gürcüler arasındaki siyasî ilişkiler üzerinde durulacaktır. Büyük Selçukluların devamı olan Anadolu Selçukluları ile Doğu Anadolu'da kurulan Türk devletlerinin Gürcülerle ilişkileri ise ayrıca ele alınması gereken önemli konulardır. Ayrıca Ahıska'da XI. yüzyıl mimarisi örneklerinden bir mescidin bulunması,[1] Selçuklu-Gürcü ilişkilerinin dil, edebiyat, kültür ve sanat alanlarında da araştırma konusu yapılmasının gerekliliğini göstermektedir.

Türkler ve Gürcülerin Müslüman Araplarla temasları aynı döneme rastlar. Hz. Ömer döneminde İran'ın fethinden sonra İslâm ordularının bir bölümü Horasan'a hareket ederken diğer bir bölümü Kafkasya'ya yöneldiler. Bundan bir süre önce Gürcistan'ın doğusu ile Kafkasya'nın önemli bir bölümü, İran Sasani İmparatorluğu'na bağlı idi. Müslümanların Gürcülerle ilk ilişkileri, sahabî Habib b. Mesleme'nin 22/643'de Azerbaycan bölge komutanı Süraka b. Amr tarafından Tiflis fethine memur edilmesiyle[2] başlamış oldu. Bu sefer sonuçsuz kaldı, fakat

(*) *Prof. Dr., Gürcistan Ateşeliği, (Türkler Projesi, C. 4).*
(1) Sergey Enisimof, *Kafkas Kılavuzu*, trc. Sadık Binbaşı, İstanbul 1926, s. 244.
(2) Halife b. Hayyat, *Târihu Halife b. Hayyat*, thk. Ekrem Ziya Umerî, Riyad 1985, s. 151; Ebu Cafer Muhammed b. Cerir et-Taberî, *Târihu'l-Umemi ve'l-Mülûk*, Beyrut 1987, V, 144; Ebu'l-Hasen Ali b. İzzüddin İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil fi't-Târih*, Beyrut 1979, III, s. 29.

437-448

Temmuz - Aralık 2015 Yıl 21 Sayı 72 Fiyatı 40 TL. ISSN 1300-4174

Bu dergi Yeni Türkiye Stratejik Araştırma Merkezi tarafından yayınlanmaktadır.

selçuklular ve kafkasya

Büyük Selçuklular ve Kafkasya

(180689) Selçuklular

Mustafa Alican*

20 Şubat 2016

MADDE YAYIMLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜMAN

Giriş

1040 yılında meydana gelen Dandanakan Savaşı'nda Gaznelileri mağlup ederek siyasî bağımsızlıklarını elde eden Selçuklular, savaşın ardından toplanan kurultayda klasik Türk geleneğine uygun biçimde hâkim oldukları ve hâkim olmayı planladıkları bölgeleri hanedan mensupları arasında paylaştırmış, böylece yeni devletin muhtemel coğrafi yönelimlerini de belirleyen çeşitli planlamalarda bulunmuşlardı. Buna göre, başkent ilan edilen Nişâbur ile batıya doğru uzanan saha Tuğrul Bey'in kontrolü altında olacak, merkez Merv olmak üzere Gazne'ye kadar yayılan bölgeler Sultan'ın kardeşi Çağrı Bey, Herat'ın merkezini teşkil ettiği Büst, İsfizar ve Sistan bölgeleri ise amcaları İnanç Yabgu tarafından idare edilecekti. Muhtar denilebilecek bir idari yetkiye sahip olan Çağrı Bey ile İnanç Yabgu'nun yanı sıra, örneğin Kuhistan bölgesine gönderilen İbrahim Yınal ile Gürgan ve Damgan havalisinin yönetimine getirilen Musa Yabgu'nun oğlu Kutalmış gibi "bütünüyle merkeze bağımlı valilik" statüsüyle görevlendirilen hanedan mensupları da bulunuyordu.

Selçukluların Kafkasya'daki varlığı, Dandanakan Savaşı'ndan sonraki bu planlama ile başlayan süreç içerisinde ortaya çıkan bir siyasî durum olarak görülebilir. Bununla birlikte, bu türden bir Selçuklu çağı Kafkasya'sı okuması yapabilmek için öncelikle Kafkasya'nın coğrafi anlamda nereye karşılık geldiğini belirlemek gerekir. Selçukluların Kafkasya ile olan bağıntısı nerede başlayıp nerede sona ermektedir? Selçuklu egemenlik sahasına dâhil edilen coğrafi alan Kafkasya'nın tamamı mı, yoksa bir kısmı

(*) *Yrd. Doç. Dr., Adıyaman Üniversitesi Tarih Bölümü.*

237-243

اشاراتی در باب وضعیت رشته‌ها و فرآورده‌های تولیدی در شهرهای ایران عهد سلاجقه

دکتر شهرام یوسفی‌فر
(عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی)

Selçuklular
180683
091660
0 6 Mart 2016
MADDE YAYIMLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜMAN

مناسبات شهرنشینی در جامعه ایران از سابقه‌ای بس دیرین برخوردار است. مقوله دیرینگی از یک‌سو و استمرار و پیوستگی مناسبات شهرنشینی در تاریخ ایران از سوی دیگر باعث می‌شود محققان تاریخ شهری ایران با پدیده‌ای منحصر به فرد و یکتا روبه‌رو باشند. در نتیجه چنین وضعیتی از یک‌سو امکان دست یافتن به دوره‌بندی مشخص و قطعی از ادوار تاریخ شهرنشینی ایران که برای تعیین و تبیین شکل‌های متفاوت ظهور مناسبات شهرنشینی در تاریخ ایران ضرورت دارد، کاهش می‌یابد و از سوی دیگر به عنوان نتیجه دیگر چنین وضعیتی، قادر به تبارشناسی دقیق و صحیح نهادها، مفاهیم و تولیدات اجتماعی و اقتصادی که به صورت مشخص محصول مناسبات شهرنشینی در جامعه ایران محسوب می‌شوند، نیستیم. بنا به چنین استدلالی است که مفاهیم و فرآیند تولید محصولات حرفه‌ای مانند نساجی در تاریخ ایران به عنوان مثال در عهد پیش از اسلام با ادوار پس از اسلام در نزد ما متضمن درکی مبتنی بر تمایز مفهومی و تاریخی نیست.

این نکات علاوه بر آن که جنبه‌هایی از دشواری‌های مطالعه و پژوهش در تاریخ اقتصادی و اجتماعی ایران را نشان می‌دهد، در عین حال به منزله تاکیدی بر ضرورت کاربست طرحی فراگیر برای سامان دادن پژوهش‌ها و تحقیقات تاریخی در شرایط توسعه نیافتگی مطالعات تاریخی که امروزه در ساختار پژوهشی دانشگاهی و غیر دانشگاهی کشور با آن روبه‌رو هستیم، می‌باشد.

در گفتار حاضر، تصویری کلی از فرآورده‌های پیشه‌وری ارائه شده و دسته‌بندی اولیه‌ای ازرشته‌های تولیدی به دست داده می‌شود. هدف این بحث انتخاب یک حلقه از زنجیره و فرآیند تولید پیشه‌وری در شهرهای سده‌های میانه و در اختیار نهادن برخی فهارس فنی است تا از این طریق امکان دقیق‌تر کردن مطالعات مربوط به حوزه مناسبات و فرآیندهای تولیدی و توزیع در جامعه شهری سده‌های میانه فراهم شود.

کند و کاو در تاریخ اقتصادی و اجتماعی جامعه ایران با بسیاری موانع و دشواری‌ها از جمله

فصل نامه علمی ـ تحقیقی
سال اول، شماره اول، تابستان ۱۳۸۴، ۱۵۰۰۰ ریال

03908
Türkiye Diyanet Vakfı Kütüphanesi İslâm Araştırmaları Merkezi

180689

846 HANNE, Eric J. Death on the Tigris: a numismatic analysis of the decline of the Great Saljuqs. *American Journal of Numismatics*, 16-17 (2004-2005) pp.145-172. [Approx. 1092-1105, following the death of Nizam al-Mulk at the hands of Assassins.]

Selcuklular

180689

2393 YILDIZ, Sara Nur. Manuel Komnenos Mavrozomes and his descendants at the Seljuk court: the formation of a Christian Seljuk-Komnenian elite. *Crossroads between Latin Europe and the Near East: corollaries of the Frankish presence in the eastern Mediterranean (12th-14th centuries)*. Ed. Stefan Leder. Würzburg: Ergon, in Kommission, 2011, (Istanbuler Texte und Studien, 24), pp.55-77.

Selcuklular

180689

2334 BEIHAMMER, Alexander. Orthodoxy and religious antagonism in Byzantine perceptions of the Seljuk Turks (eleventh and twelfth centuries). *Al-Masāq: Islam and the Medieval Mediterranean*, 23 i (2011) pp.15-36.

Ortodoksluk - Selcuklular

منشورات
معهد تاريخ العلوم العربية والإسلامية

يصدرها
فؤاد سزكين

سلسلة ج
عيون التراث
المجلد ٢٦/٤٦

مسالك الأبصار في ممالك الأمصار

السفر السادس والعشرون

طبع بالتصوير عن مخطوطة ١٩١٧ يازمه باغشلر
مكتبة السليمانية ،استانبول

106 HAZIRAN 1991

Selçuklular
239 ud.

مسالك الأبصار في ممالك الأمصار

تاليف

ابن فضل الله العمري
شهاب الدين أحمد بن يحيى
(توفي ٧٤٩هـ)

السفر السادس والعشرون

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Ansiklopedisi
Dokümantasyon
Kayıt No. : 9378-17
Tasnif No. : 910.297 FAZ m

يصدره
فؤاد سزكين

بالتعاون مع
علاء الدين جوخوشا ، إيكهارد نويباور

١٤٠٩هـ ـ ١٩٨٩م
معهد تاريخ العلوم العربية والإسلامية
في إطار جامعة فرانكفورت - ألمانيا الاتحادية

سنة ثلاث وأربعمائة وفي الحسين الرحبي ويقرى بنوبه ثم ترك الوزارة وكان
في عطائه يقدم على الوزرا وفيها توفي ابو الفتوح الحسن بن جعفر العلوي
امير مكة وفيها توفي الفضل بن نصور بن الطيب الفارقي الامير
الست عمره ديوان حسن ٥

سنة احدى وثلثين الى سنة اربعين واربعمايه

لما توفي ابو القاسم بن مكرم صاحب عمان ولي ابنه ابو الحسين
وقدم صاحب جيش اسمه علي بن الهطال وكان ابو الحسين يكثر من ابن
الهطال ويقول له اذا حضر وكان لابي الحسين اخ يقال له المهذب
ينكر على اخيه ابي الحسين قيامه لابن الهطال فعمل ابن الهطال دعوة
للمهذب فلما عمل السكر في المهذب حدثه ابن الهطال وقال له ان
قمت معك وملكتك واخرجت اخاك ما يعطيني فنزل المهذب
له الاقطاعات الجليلة فطلب ابن الهطال خط يدلك فكتب له واصبح
ابن الهطال فاجتمع باهل الجيش وعرفهم ان اخاه المهذب يسعى في
اخذ الملك منه واخرج له الخط فامر ابو الحسين بالقبض على اخيه
المهذب وقتله وبعد ذلك بقليل مات ابو الحسن وولد الصغير
يقال له ابو محمد فطلبه ابن هطال من امه ليجعله في الملك فلم تسلمه
اليه وقالت ولدي صغير يا صلح افتصل انت بالملك فاستولى
ابن الهطال على عمان واساء السيره وبلغ ذلك الملك ابا كالنجار
فعظم وارسل جيشا الى عمان وخرجت الناس عن طاعة علي بن

هلك فقتله خادمه واستقر الامر لابي محمد بن ابي القاسم بن مكرم
في هذه السنه ، وفيها توفي شبيب بن وهاب النميري صاحب
الرقه ونسروج وحران . وفي سنه اثنين وثلثين كان
ابتدا امر السلجوقيه
وفيها توطد ملك طغرلبك واخيه داود ابني ميكائيل بن سلجوق
ابن دقاق وكان جدهم دقاق من مقدمي الاتراك وولد له سلجوق
وانشا تقدمه بغزو ملك الترك اذ ذاك وقوي امره وصار له جماعه
كثيره فتعذر بغزو عليه وخاف سلجوق منه صار بجماعته وكل مطيعه
من دار الحرب الى دار الاسلام وذلك لما قدره الله تعالى من سعادته وسعاده
ولده واقام بنواحي جنبذ وهي دار الخزر وصار يغزو الترك الكفار
وكان لسلجوق من الولد ارسلان وميكائيل وموسى وتوفي سلجوق بجنبذ
وعمره مايه وسبع سنين وبقي اولاده كما كان عليه من عزه وقهر الترك
فقتل ميكائيل في الغزاه شهيدا وخلف من الولد بغو وطغرلبك
وجغربك داود ثم ارتحلوا ونزلوا على فرسخين من بخارا فسار
امير بخارا لحربهم فالتجوا الى بغراخان امير ترکستان واستقر الامر
بين طغرلبك واخيه جغربك داود ان يجتمعا عند داود وبغراخان
بل اذا حضر احدهما اقام الاخر في البيوت حوقا من الغدر بهما
واجتهد بغراخان على اجتماعهما عنده فلم يفعلا وقبض على طغرلبك
وارسل عسكرا الى اخيه طغربك داود فهزموا وانهزم عسكر بغراخان

ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU
TÜRK TARİH KURUMU YAYINLAR
II. DİZİ—Sa. 11[1]

SELÇUKLULAR (292-337)

DİA için for
Ahmed

GREGORY ABÛ'L FARAC
(BAR HEBRAEUS)

ABÛ'L FARAC TARİHİ

Cilt I

SÜRYANCADAN İNGİLİZCEYE ÇEVİREN
ERNEST A. WALLİS BUDGE

TÜRKÇEYE ÇEVİREN
ÖMER RİZA DOĞRUL

Türk Tarih Kurumu
Kayıt 7767
Tasnif 956.3 FAR.A

2. Baskı

TÜRK TARİH KURUMU BASIMEVİ—ANKARA
1987

SELÇUKLARIN İRAN'DA KURDUKLARI SALTANATIN BAŞLANGICINA DAİR

Yunanlıların 1347 (m. 1036) yılı içinde "Guz„ lar adını taşıyan kimseler Hyrcania'dan gelen *Selçuk* emîrleri ile birlikte Hun diyarından çıktılar. Burası şimaldedir ve Hazarların memleketidir. Azizlerden biri olan mukaddes patrik *Mar Michael* bunlara dair uzun uzadıya yazılar yazmıştır. Kendisi der ki: *" bunlar Nuh*'un *oğlu Yafes*'in *oğlu Magog*'un *zürriyetidir. Hizkiyal onlara dair şu kehanette bulunmuştur: Rabların Rabbı diyor ki: Ey Muşak ve Tubil hâkimi ve prensi, ben sana karşı geleceğim. Sizi bir araya getirip çenelerinize oltalar takacağım. Sizi toprağınızdan çıkaracağım ve bütün İranlılar, Kuşitler ve Potteler, Gamar ve bütün ordusu, Bet Togerma ve şimalin bütün etekleri sizinle beraber olacak. Siz en eski devirlerden beri kumanda ediyorsunuz, sonunda da baş eğeceksiniz* (Hizkiyal XXXI. bab, 3 üncü ayet)[1]. Bu âciz de *Mülk-nâme* adını taşıyan bir farsça kitapta şu sözlere tesadüf etmiştir: " yaşlı ve yaşı çok ilerilemiş bir zat olan *Emir İnâîg* (*Înânâg?*) Bey der ki: "Hazarlar hakanının hareketi sırasında kendisine *Tuķak* adı verilen bir muharip, yanında idi. Bu adama kuvveti yüzünden *Temüryalıg*, yani *Demiryay* adı verilmişti. Bu adamın bir oğlu oldu ve ona *Selçuk* adı verildi. Kısa bir zaman sonra Emir *Tuķak* öldü, *hâkan*da *Selçuk*'u aldı sarayında yetiştirdi ve onu çok sevdi. Bir gün bu çocuk her zaman yaptığı gibi hakanın huzuruna çıktı. Kraliçe ona bakarak: *"bu genç henüz çocuk olduğu halde bize karşı bu derece serbest söz söylerse (*yahut, *tavır takınırsa), büyüdüğü zaman bize karşı nasıl hareket edecek?„* dedi. Bu sözler Emir *Selçuk*'a gizlice bildirilmiş olduğu için o da kabilesinin adamlarını gizlice topladı ve yanına birçok atlar, develer, koyunlar ve inekler alarak hareket etti ve *Turan* yani *Türk* diyarından İran diyarına çobanlık etmek bahanesi ile geçtiler. Bunlar

[1] Bu sözler, Hizkiyal kitabının XXXI. babında değil, XXXVIII. babının ilk ayetlerindedir. *Kitâb-ı Mukaddes*'in türkçe tercümesinde böyle olduğu gibi diğer tercümelerinde de böyledir. İbareler arasındaki ayrılıklar için de *Kitâb-ı Mukaddes*'in Hizkiyal kitabının XXVIII. babına bakıla. Ö. R.

İranlıların müslüman olduklarını görerek birbirleri ile konuştular ve, *" biz içinde yaşamak istediğimiz bu memleket halkının dinini kabûl etmez ve onların türelerine uymazsak bir kimse bize iltifat etmez ve biz tek başımıza yaşamağa mahkûm bir azlık halinde kalırız„* dediler. Bunlar bu nokta üzerinde anlaştıktan sonra *Harezm* diyarında olan *Zandak* şehrine adam gönderdiler. Burası, bunların sürülerini otlattıkları çölün civarında idi. Bunlar validen bir bilgili adam istediler ve bu adamın kendilerine Allaha tapmağı öğretmesini dilediler. Vali birçok hediyeler ile birlikte bunlara bir yaşlı adam gönderdi ve bu adam onlara istediklerini öğretti. Bunlar burada yıllarca kaldılar, son derece refahlı bir hayat sürdüler ve sayıları da arttı.

Emir *Selçuk*'un dört oğlu oldu. Bunlar *Mikail*, *Yabagu* (*Bigu*), *Musa* ve *Arslan* adlarını taşıyorlardı. Mikail'in iki oğlu oldu; *Muhammed* (ki, *Tuğrul Bey* diye meşhurdur) ve *Davud* (ki, *Çağrı Bey* diye meşhurdur). *Çağrı Bey* Türkmenlerden büyük bir ordu vücuda getirerek Arminya ve Horasan şehirlerini yağma etti, sonra kardeşi *Tuğrul* Bey'e giderek *" burada iki büyük vali var. Bunlar Harezmşah Harun ve Sebük-Tekin'in torunu ve Mahmud'un oğlu Sultan Mes'ud. Biz yalnız bunların hakkından gelemiyoruz. Fakat keşfetmiş olduğum Horasan ve Arminya'ya gidebiliriz. Çünkü buralarda bize karşı gelebilecek bir kimse yoktur„* dedi. Tuğrul Bey bu sözleri tasvip etti ve bunlar birlikte kalktılar, İran nehri olan Ceyhun'u aştılar ve *Damgan* şehrine karşı hareket ederek burasını tahrip ettiler. Sonra *Semnan* şehrine karşı yürüyerek araplarla İranlıları ve ordularını kırdılar ve *Rey* şehrini zaptederek kâmilen tahrip ettiler. Sonra buradan *Kazvin*'e karşı hareket ettilerse de zaptedemediler, fakat bu şehri vergiye bağlayarak gittiler. Mubarek İhtiyar adamın, gûya bir köpeğin Selçuk oğullarına rehberlik ettiğine dair anlattığı hikâyeyi başka bir yerde göremedik. İhtimal ki kendisi bu hikâyeyi birinden işiterek yazdı, yahut bizim görmediğimiz bir kitaptan nakletti. Çünkü biz bunu hiç bir kitapta görmedik.

Arapların 428 (m. 1035) yılında Mısır halifesi *Tahir*[1]

[1] Tahir değil Zahir olmak icab eder. *Muhtasar*'da da böyledir. Ö. R.

İŞARET YAYINLARI: 27
BİLİMSEL ARAŞTIRMA DİZİSİ: 1

DİZİ EDİTÖRÜ:
İSMET UÇMA

08 MAYIS 1991

KİTABIN ADI: YÖNETİM-DİN İLİŞKİLERİ AÇISINDAN OSMANLI DEVLETİNDE SİYASET VE DİN ■ YAZARI: DR. DAVUT DURSUN ■ DİZİN: RIZA KURTULUŞ ■ TASHİH: İŞARET ■ KAPAK VE İÇ DÜZENLEME: YAZIEVİ İLETİŞİM HİZMETLERİ ■ KAPAK RESMİ: III. SELİM'İN DEVLET ERKANI İLE BAYRAMLAŞMA TÖRENİ - TOPKAPI SARAYI, AKALAR KAPISI / TABLO SAHİBİ BİLİNMİYOR ■ BASILDIĞI YER: İSTANBUL ■ BİRİNCİ BASIM: MAYIS 1989 ■ DİZGİ: MAVİ MATBAA ■ BASKI: GÜMÜŞ BASIMEVİ ■ CİLT: BAYRAM MATBAACILIK

YÖNETİM-DİN İLİŞKİLERİ AÇISINDAN OSMANLI DEVLETİNDE SİYASET VE DİN

DR. DAVUT DURSUN

Selçuklular (121-149)

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Ansiklopedisi
Kütüphanesi

Kayıt No. : 11108
Tasnif No. : 301 DUR.Y

işaret
Ankara Cad. no: 107/63 Cağaloğlu-İstanbul Tel: 519 17 28

Mutlak iktidara sahip olan Han'ın egemenliğini, «töre»ler ve Boy Beyleri sınırlandırıyordu.

Siyasî iktidarın el değiştirmesi, monarşilerde görülen fetih, seçim, kooptasyon ve babadan oğula geçme yöntemlerinden biriyle oluyordu. Seçmen heyeti olarak görülen **Kurultay,** Beylerden ve toplumun seçkin kişilerinden oluşmakta ve iktidara geçecek Han'ı tasvip etmekteydi ve Tahtla ilgili anlaşmazlıklar burada çözüme bağlanıyordu. Eski Türk düşüncesinde iktidarın el değiştirmesi konusunda veraset ve kooptasyon yöntemleri savunulmuştur (14).

Eski Türk Devlet sisteminde Han'ın ve Beylerin karizmatik otoriteye sahip oldukları söylenebilir .Dede Korkut masallarından anlaşıldığına göre «Bey» olmak olağanüstü bir başarıya bağlanmıştır. Bu masallarda Han'ın ve beylerin nitelikleri, olağanüstü niteliklerle verilmekte olup bunların egemenliklerinin patriyarkal ve patrimonyal niteliklere sahip olduğu söylenebilir.

Eski Türklerde din ve dinî örgütlenme ile ilgili bazı tesbitlerde bulunabiliriz. Türklerin tarih sahnesinde çeşitli dinlere mensup oldukları görülür. Eski Türklerde şamanlık, kam'lık, manilik ve budistlik etkin inanç sistemleri olarak görülmektedir. Orhun Abideleri'nin din konusunda birşey söylememesi, Türklerde bir tür lâikliğin ve din ve vicdan serbestiyetinin bulunduğu şeklinde yorumlanmakta (15) ise de bu görüş tartışılabilir niteliktedir. Eski Türklerin dinî sistemlerinin şamanizm değil «Toyonizm» olduğunu savunan Z. Gökalp, din ululuları olan Toyonların dört sınıfa ayrıldıklarını ve bunların Han nezdinde önemli prestij ve işlevleri bulunduğunu anbir gün yaşatıp gönüllerini alırdı.» (Eflâtun Cem Güney, s. 9).

(14) Bk. Tunaya, s. 34-38.

(15) Aynı Eser, s. 42

latmaktadır (16). Din adamlarının, siyasî örgütlenmedeki «beyler» kategorisinde düşünülebileceğini sanıyoruz. Bu durumda siyasî örgütlenmenin dışında bir dinî örgütlenmenin bulunduğu savunulabilir. Esas itibariyle çok tanrılı bir inanç sistemine sahip olan Eski Türkler, tek bir Gök Tanrı'ya da inanıyorlardı (17) fakat bunların sosyal hayatlarında dinî akidelerden çok, törelerin ve geleneklerin etkinliği ve önemi söz konusudur.

II — SELÇUKLU MİRASI

VIII. yüzyılın ortalarından itibaren müslüman olan Türkler, siyasî, dinî ve kültürel örgütlenme bakımından yeni bir döneme girdiler. Orta Asya bozkırlarından batıya ve güneye göç eden Türk boyları, müslümanlarla çeşitli şekillerde ilişki haline geçip müslüman Arap yönetimlerinde koruyucu ve askerî hizmetlerde görev aldılar. Sasanî ve Abbasî bürokrasilerinde görevli müslüman Türkler, kısa zamanda önemli bir baskı grubu oluşturdular. Abbasî yönetiminde önemli mevkilere gelerek, zamanla siyasî ve idarî örgütlenmenin zirvesine tırmandılar. Karahanlılar, Gazneliler, Samanîler, Harzemşahlar ve Selçuklular, X. ve XIII. yüzyıllar arasında İslâm dünyasının muhtelif bölgelerinde bağımsız siyasî organizasyonlar olarak ortaya çıktılar. XI. yüzyılın or-

(16) Bk. Gökalp, s. 116-128.

(17) «**Gök Tanrı,** ne muradı varsa vermiş amma, Oğuz'un bir muradı daha kalmış gözünde... Vakti, zamanı erince büyük bir şölen kurup, şenlik yapmış yedisinden yetmişine kadar büyüklerini ulum ulum ululayıp, küçüklerini kolum kolum kolladıktan sonra:

«Ey benim koçlarım, koçaklarım demiş, **Tanrı** öyle dilemiş: Han oldum, Hakan oldum, Hakan oldum sizlere!...» (E.C. Güney, s. 212). Ayrıca bk. J.P. Roux, Histoire..., s. 104-109.

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Ansiklopedisi
Kütüphanesi

İslâmî Müzesi

تاريخ الدولة العلية العثمانية

Selçuklular (61-87)

08 MAYIS 1991

تأليف
الاستاذ محمد فريد بك المحامي

تحقيق
الدكتور إحسان حقي

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Ansiklopedisi
Kütüphanesi

Kayıt No. :	10875
Tasnif No. :	956.07 FER.T

دار النفائس

وعزله وولى مكانه القادر بالله أبي العباس أحمد بن الأمير إسحق بن المقتدر بالله وهو السادس والعشرين من خلفاء بني العباس. واستمر في الخلافة لسنة ٤٢٢[1] وفي هذه المدة الطويلة انقرضت دولة آل سامان أصحاب ما وراء النهر وملك بلادهم يمين الدولة محمود الغزنوي بن سبكتگين وذلك في سنة ٣٨٩. وكان ابتداء ملكهم سنة ٢٦١، فتكون مدة دولتهم مائة وثماني وعشرين سنة. وكذلك انقرضت دولة بني أمية بالأندلس. انتهى ملكهم أولاً سنة ٤٠٧ بعزل سليمان المستظهر بالله بن الحكم بن سليمان بن عبد الرحمن الناصر ثم أعيدت لهم الخلافة سنة ٤١٤ وانتخب أهل قرطبة عبد الرحمن بن هشام بن عبد الجبار بن عبد الرحمن الناصر في رمضان وقتلوه في ذي القعدة وبايعوا محمد المستكفي ثم عزلوه وبايعوا هشام بن محمد ابن عبد الملك بن عبد الرحمن الناصر ثم عزلوه في سنة ٤٢٢ وبه انتهت دولتهم نهائياً وكان ابتداؤها سنة ١٣٩ فتكون مدتهم بالأندلس مائتين وثلاثاً وثمانين سنة.

ثم امتدت أملاك محمود الغزنوي[2] وفتح وغزا كثيراً من بلاد الهند وتوفي في ربيع الآخر سنة ٤٢١. وملك بعده ابنه مسعود وكانت السلطة في أثناء خلافة القادر في قبضة بهاء الدولة ابن عضد الدولة ابن بويه إلى أن مات في جمادى الآخرة سنة ٤٠٣[3] وعمره ست وستون سنة ومدة ملكه أربع وعشرون سنة. وولي الأمر بعده ابنه سلطان الدولة. وفي أواخر سنة ٤١١[4] ثار الجند على سلطان الدولة فترك بغداد واستخلف أخاه شرف الدولة، فاتحد أخاه مع الجند وحارب سلطان الدولة وانتصر عليه وصار صاحب الأمر في العراق وخطب له بعد أخيه في أوائل محرم سنة ٤١٢[5] واستمر في الإمارة إلى أن توفي في ربيع الأول سنة ٤١٦[6]

(١) تقع بين سنتي ١٠٣٠ و١٠٣١م.
(٢) للاطلاع على تاريخ محمود الغزنوي وتاريخ الدولة الغزنوية راجع كتابي : (تاريخ شبه الجزيرة الهندية الباكستانية وكتابي : (باكستان ماضيها وحاضرها).
(٣) (١٠١١ و ١٠١٢ م).
(٤) (١٠٢١ م).
(٥) أول يوم من محرم سنة ٤١٢ هو يوم الاثنين في ١٧ ابريل ١٠٢٢ م.
(٦) شهر أيار ـ مايو سنة ١٠٢٥ م.

وبموته ضعف أمر آل بويه ببغداد وعظم أمر الأتراك وحصلت فتن كثيرة وعمت الفوضى جميع أنحائها واستمر الحال كذلك إلى أن حضر جلال الدولة بن بهاء الدولة إلى البصرة في رمضان سنة ٤١٨[1] فخرج الخليفة لملاقاته وسلمه قيادة الأمور.

السلجوقيون

وفي ذي الحجة سنة ٤٢٢ توفي القادر بالله وعمره يقرب من سبع وثمانين سنة وخلافته إحدى وأربعين سنة وشهر. وبويع بعده ابنه أبو جعفر عبد الله بعهد منه ولقب القائم بأمر الله، وفي خلافته ابتدأت دولة آل سلجوق وجد هذه العائلة يسمى دقاق من رؤساء قبائل الترك التي كانت تأتي من بلاد كشغر[2] الواقعة في غرب بلاد الصين تباعاً، وولد له سلجوق، ولنجابته قدمه ملك الترك إذ ذاك واسمه يبغو ثم تركه سلجوق وقصد بلاد الإسلام وأسلم هو وجميع من تبعه من رجال قبيلته ونزل بجنده بقرب بخارى وأخذ في غزو الكفار من الترك فعظم أمره وكثرت جنوده وخلف من الأولاد أرسلان وميكائيل وموسى، قتل منهم ميكائيل في الحرب وخلف يبغو وطغرل بك وجغرو بك ثم حصلت فتن بينهم وبين بغراخان ملك تركستان في ذاك العهد أدت إلى سفك الدماء. ولما عظم أمر السلجوقيين خشى محمود الغزنوي من تعديهم على أملاكه فحاربهم وفرق قبائلهم بين خراسان وأصفهان ثم اجتمعوا ثانياً وحاربوه وانتصروا عليه وعلى ولده مسعود من بعده واستولوا على خراسان وخطب لهم على منابرها في سنة ٤٣١. وفي سنة ٤٣٢ انتهز طغرل بك السلجوقي فرص الحروب الداخلية التي وقعت بين مسعود الغزنوي وأخيه محمد وابنه مودود فاستولى طغرل بك المذكور على جرجان وطبرستان. وفي السنة التالية أي سنة ٤٣٤ ملك خوارزم[3] وما حولها وفي أثناء ظهور ونمو دولة

(١) شهر رمضان يبدأ يوم الخميس في (٥ تشرين الأول ـ أكتوبر ١٠٢٧ م).
(٢) كاشغر شين ساكنة وغين مفتوحة. وهي مدينة اسلامية قديمة وتقع في غرب بلاد الصين بالقرب من الحدود السوفييتية على شاطئ نهر قيزل صو أي الماء الأحمر، وتسمى بالصيني سوفو Suiu.
(٣) خوارزم : قال ياقوت : أولها بين الضمة والفتحة والألف مشرقة مختلسة ليست بألف =

Islam Ansiklopedisi

محاضرات

تاريخ الأمم الإسلامية

(الدولة العباسية)

Selcuklar
412-426

تأليف المرحوم
الشيخ محمد الخضري بك
المفتش بوزارة المعارف
ومدرس التاريخ الإسلامي بالجامعة المصرية

دار المعرفة
بيروت - لبنان

بل كان النزاع كثيرا ما يستحكم بين الديلم عنصر السلطان وبين الأتراك قدماء العهد ببغداد وكانت وفاة أبي كاليجار سنة ٤٤٠ .

بويع بالسلطان بعده ابنه أبو نصر خسرو فيروز وطلب من الخليفة أن يلقبه بالملك الرحيم فلم يجب إلى ذلك وقال لا يجوز أن يلقب بأخص صفات الله تعالى فأبى إلا أن يكون ذلك لقبه فكان ما أراد واستقر ملكه بالعراق وخوزستان والبصرة وقد استمر سلطانا حتى ورد إلى بغداد السلطان طغرلبك فأزاله عن ملكه ونفاه إلى قلعة السيرجان وبذلك انقضت مدة آل بويه التي لم يكن فيها شيء من الصلاح للبلاد بل زادتها فسادا وفرقة بما أظهرته من التشيع في بغداد مع أن أكثرية أهلها أهل سنة وجماعة فكان النزاع كثيرا ما يقع بين الفريقين وتحصل حوادث شديدة الوقع في بغداد لا يغيرها الخليفة لضعفه ولا السلطان لأنه كان يعين طائفته ووجد الخلاف بين أفراد البيت بعد وفاة الرجال الثلاثة الذين أسسوا هذا الملك العظيم وكان هذا الخلاف كثيرا ما يدعوا إلى وقوف بعضهم متحاربين وعلى الجملة فان البلاد التي استولوا عليها لم تستفد من دولتهم شيئاً على طول مدتهم وضخامة دولتهم وأجمل هذه المدة عهد عضد الدولة فاخسرو ثالث ملوك هذه الدولة بالعراق .

آل سلجوق

من عشائر الغز الكبير عشيرة السلاجقة تنسب إلى مقدمها سلجوق بن تقاق وكانت هذه العشيرة تقيم في بلاد تركستان تحت حكم ملك الترك المسمى بيغوا وكان تقاق مقدم العشيرة إلى قوله يرجعون وعن أمره يصدرون وولد له ابنه سلجوق بذلك الإقليم فلما كبر ظهرت عليه أمارات النجابة ونخايل التقدم فقربه ملك الترك وجعله قائد الجند (شباسى) وكان امرأة تخوفه من سلجوق لما ترى من طاعة الناس له فأغرته بقتله وبلغ سلجوق ذلك الخبر فجمع عشيرته وهاجر إلى ديار الإسلام واعتنق الحنيفية فازداد بذلك عزا إلى عزه وأقام بنواحي جند (على طرف سيحون من حدود الترك) وصار يشن الغارة على بلاد الترك .

في تلك الأوقات قام النزاع بين أحد ملوك السامانية وهرون بن أيلك خان وقد استولى هرون على بعض بلاد فرأى أن يضرب الحديد بالحديد فاستنجد

سلجوق فأنجده بابنه أرسلان في جمع من أصحابه فقوى بهم السامانى واسترد من خصمه ما أخذه وهذه أول صلة بين عشيرة السلاجقة والسامانية .

لم يزل سلجوق بجند حتى توفى له ثلاثة من الأولاد هم أرسلان وميكائيل وموسى فأما ميكائيل فغزا غزوة في بلاد الترك فاستشهد وبقيت أولاده وهم بيغوا وطغرلبك محمد وجغرى بك داود فأطاعتهم عشيرتهم .

رحلوا بعد ذلك من جند ونزلوا بالقرب من بخارى على عشرين فرسخا منها : فخافهم أميرها فأساء جوارهم وأراد الإيقاع بهم فالتجأوا إلى بغراخان ملك تركستان وأقاموا في بلاده ولمزيد حرصهم على أنفسهم اتفق طغرلبك وداود أنهما لا يجتمعا عند بغراخان حذرا من مكر يمكره بهم وكان بغراخان يجتهد أن يجمع بينهما عنده فلم ينجح فقبض على طغرلبك وأسره فثار داود في عشائره ليخلص أخاه فأنفذ إليه بغرخان عسكرا فانهزم ذلك العسكر وخلص طغرلبك من الأسر والصرف إلى جند .

لما انفرضت دولة السامانية سنة ٣٨٩ وملك أيلك خان عظم محل أرسلان بن سلجوق بما وراء النهر وكان على تكين أحد قواد السامانية في حبس أرسلان خان فهرب ولحق ببخارى واستولى عليها واتفق مع أرسلان بن سلجوق فامتنعا واستفحل أمرهما وقصدهما أيلك فهزماه وبقيا ببخارى .

لما عبر محمود بن سبكتكين النهر إلى بخارى للاستيلاء على بلاد ما وراء النهر هرب على تكين من بخارى وأما ارسلان بن سلجوق وجماعته فانهم دخلوا المفازه والرمل فاحتموا من محمود فرأى من قوتهم ما هاله وأراد أن يستعمله معهم الحيلة فكاتب ارسلان واستماله ورغبه فورده عليه فلم يكن من محمود إلا أن قبض عليه وسجنه في قلعة ونهب حركاته ثم أمر عشيرته فعبروا نهر جيحون وفرقهم في بلاد خراسان فلم تطمئنوا بها من جور العمال عليهم فسار منهم أهل ألفي خركاه فلحقوا بأصبهان ومنها إلى أذربيجان ودخلوا مراغة سنة ٤٢٩ وأحرقوا جامعها وقتلوا من عوامها مقتلة عظيمة فعظم الأمر على أهلها واشتد بهم البلاء .

رأى ذلك أكراد أذربيجان وكانوا مختلفين فاتفقت كلمتهم على هؤلاء المفسدين فانتصفوا منهم رأى الغز أنهم لا مقام لهم هناك فافترقوا فرقتين فطائفة سارت إلى الرى ومقدمهم بوقا وطائفة سارت إلى همذان ومقدمهم منصور وكوكتاش .

Edited by Julie Scott Meisami and Paul Starkey
ENCYCLOPEDIA OF ARABIC LITERATURE
Volume 2 London © 1998 Routledge ISAM-ON:69274

350/961	al-Amīr al-Sadīd Manṣūr I
365/976	al-Amīr al-Riḍā Nūḥ I
387/997	Manṣūr II
389/999	ʿAbd-al-Malik II
390–5/1000–5	Ismāʿīl II al-Muntaṣir
	Division of territories among Qarakhanids (Transoxania) and Ghaznavids (Khurasan)

The Būyids or Buwayhids, 320–454/932–1062

Persia and Iraq

1. Line in Fārs and Khūzistān

322/934	ʿImād al-Dawla ʿAlī
338/949	ʿAḍud al-Dawla Fanā-Khusraw
372/983	Sharaf al-Dawla Shīrzīl
380/990	Ṣamṣām al-Dawla Marzubān
388/998	Bahā' al-Dawla Fīrūz
403/1012	Sulṭān al-Dawla
412/1021	Musharrif al-Dawla Ḥasan
415/1024	ʿImād al-Dīn Marzubān
440/1048	al-Malik al-Raḥīm Khusraw-Fīrūz
447–54/1055–62	Fūlād-Sutūn (in Fārs only)
	Power in Fārs seized by the Shabānkāra'ī Kurdish chief Faḍlūya

2. Line in Kirmān

324/936	Muʿizz al-Dawla Aḥmad
338/949	ʿAḍud al-Dawla Fanā-Khusraw
372/983	Ṣamṣām al-Dawla Marzubān
388/998	Bahā' al-Dawla Fīrūz
403/1012	Qiwām al-Dawla
419–40/1028–48	ʿImād al-Dīn Marzubān
	Saljūq line of Qāwurd

3. Line in Jibāl

320/932	ʿImād al-Dawla ʿAlī
335–66/947–77	Rukn al-Dawla Ḥasan

(a) Branch in Hamadān and Iṣfahān

366/977	Mu'ayyid al-Dawla Būya
373/983	Fakhr al-Dawla ʿAlī
387/997	Shams al-Dawla
412–*c.*419/1021 –*c.*1028	Samā' al-Dawla (under Kākūyid suzerainty)

(b) Branch in Rayy

366/977	Fakhr al-Dawla ʿAlī
387–420/997–1029	Majd al-Dawla Rustam
	Ghaznavid conquest

4. Line in Iraq

334/945	Muʿizz al-Dawla Aḥmad
356/967	ʿIzz al-Dawla Bakhtiyār
367/978	ʿAḍud al-Dawla Fanā-Khusraw
372/983	Ṣamṣām al-Dawla Marzubān
376/987	Sharaf al-Dawla Shīrzil
379/989	Bahā' al-Dawla Fīrūz
403/1012	Sulṭān al-Dawla
412/1021	Musharrif al-Dawla Ḥasan
416/1025	Jalāl al-Dawla Shīrzīl
435/1044	ʿImād al-Dīn al-Marzubān
440–7/1048–55	al-Malik al-Raḥīm Khusraw-Fīrūz
	Saljūq occupation of Baghdad

The Ghaznavids, 366–582/977–1186

366–87/977–97	Sebüktigin
387–8/997–8	Ismāʿīl
388–421/998–1030	Maḥmūd
421/1030 and 432/1041	Muḥammad
421–32/1030/41	Masʿūd I
432–?440/1041–?1048	Mawdūd
?440/?1048–9	Masʿūd II
?440/?1048–9	ʿAlī
?440–?443/?1049–?1052	ʿAbd al-Rashīd
443–51/1052–9	Farrukh-Zād
451–92/1059–99	Ibrāhīm
492–508/1099–1115	Masʿūd III
508–9/1115–16	Shīr-Zād
509–11/1116–17	Malik Arslan
511–?552/1117–?1157	Bahrām Shāh
?552–5/?1157–60	Khusraw Shāh
555–82/1160–86	Khusraw Malik

The Saljūqs, 429–590/1038–1194

1. Great Saljūqs (Iraq and Persia) 429–590/1038–1194

429/1038	Rukn al-Dunyā wa-al-Dīn Toghrīl I (Ṭughril)
455/063	ʿAḍud al-Dawla Alp-Arslan
465/1072	Jalāl al-Dawla Malik-Shāh I
485/1092	Nāṣir al-Dīn Maḥmūd I
487/1094	Rukn al-Dīn Berk-yaruq (Barkiyāruq)
498/1105	Muʿizz al-Dīn Malik-Shāh II
498/1105	Ghiyāth al-Dīn Muḥammad I
511–52/1118–57	Muʿizz al-Dīn Sanjar (ruler in eastern Persia 490–552/1097–1157; after 511/1118 supreme Sultan of the Saljūq family)

In Iraq and western Persia only:

511/1118	Mughīth al-Dīn Maḥmud II
525/1131	Ghiyāth al-Dīn Dā'ūd
526/1132	Rukn al-Dīn Toghril II
529/1134	Ghiyāth al-Dīn Masʿūd
547/1152	Muʿīn al-Dīn Malik-Shāh III
548/1153	Rukn al-Dīn Muḥammad II
555/1160	Ghiyāth al-Dīn Sulaymān Shāh
556/1161	Muʿizz al-Dīn Arslan
571–90/1176–94	Rukn al-Dīn Toghril III
	Khwārazmshāhs

The Khwārazmshāhs

1. Afrīghids of Kāth AD 305–385/995

?–385/?–995	Abū ʿAbd Allāh Muḥammad
	Ma'mūnid conquest

2. Ma'mūnids of Gurgānj 385–408/995–1017

*c.*382/*c.*992	Abū ʿAlī Ma'mūn I
387/997	Abū al-Ḥasan ʿAlī
399/1009	Abū al-ʿAbbās Ma'mūn II
407–8/1017	Abū al-Ḥārith Muḥammad
	Ghaznavid conquest

3. Ghaznavid governors 408–25/1017–34

408/1017	Altuntash
423/1032	Hārūn ibn Altuntash (lieutenant of the nominal Khwārazmshāh, Saʿīd ibn Masʿūd of Ghazna, later independent of Ghazna)
425/1034	Ismāʿīl Khāndān ibn Altuntash (independent of Ghazna)
432/1041	*conquest of Khwārazm by the Oghuz Yabghu, Shāh Malik of Jand*

4. Line of Anūshtigin *c.*470–628/*c.*1077–1231, originally as governors for the Saljūqs, latterly as independent rulers in Central Asia and Persia

*c.*470/*c.*1077	Anūshtigin Gharcha'ī
490/1097	*Turkish governor Ekinchi b. Qochqar*
490/1097	Quṭb al-Dīn Muḥammad
521/1127	ʿAlā' al-Dīn Atsīz
551/1156	Il-Arslan
567/1172	ʿAlā' al-Dīn Tekish
567–89/1172–93	*Sultān Shāh ibn Il-Arslan, rival ruler in northern Khurasan*
596/1200	ʿAlā' al-Dīn Muḥammad
617–28/1220–31	Jalāl al-Dīn Mingburnu (? The exact form of this Turkish name is uncertain)
	Mongol conquest

The Ayyūbids, 564–end of the 9th century/1169–end of the 15th century

Egypt, Syria, Diyārbakr, the Yemen

1. In Egypt

564/1169	al-Malik al-Nāṣir I Ṣalāḥ al-Dīn (Saladin)
589/1193	al-Malik al-ʿAzīz ʿImād al-Dīn
595/1198	al-Malik al-Manṣūr Nāṣir al-Dīn
596/1200	al-Malik al-ʿĀdil I Sayf al-Dīn
615/1218	al-Malik al-Kāmil I Nāṣir al-Dīn
635/1238	al-Malik al-ʿĀdil II Sayf al-Dīn
637/1240	al-Malik al-Ṣāliḥ Najm al-Dīn Ayyūb
647/1249	al-Malik al-Muʿaẓẓam Tūrān-Shāh

عرف هذا الدور « بالدور السلجوقي » فإن السلاجقة أزاحوا البويهيين عن الحكم ، وحلوا محلهم ، وهو من الادوار المضطربة التي مرت على البلاد : فالخليفة العباسي ليس له من الامر شيء ، والسلاجقة مشغولون بالخروب فيما بينهم ، والبلاد تحت رحمة الدخلاء اصحاب المطامع ، وهم في تنافس مع بعضهم ، ظلموا الناس بمصادراتهم وضرائبهم ، وساقوهم الى الخروب يقتل بعضهم بعضاً ، لتوطيد عرش مزعزع ، اوجر مغنم زائل ، او الانتقام من اهل البلاد ، يقول عنهم المعري :

ظلموا الرعية واستباحوا كيدها وعدوا مصالحها ، وهم اجراؤها

ضعف نفوذ العرب في بلاد الجزيرة والشام بانقراض الدولة العقيلية ، ولم يبق لهم ذلك النفوذ القوي الذي كان يلجأ اليه الخلفاء والعرب كلما اشتد بهم الامر . والباطنية قد استحكموا في القلاع والحصون ، وهم في ازدياد ، وبثوا اتباعهم في البلاد ، يفتكون ويقتلون من يخشون بأسه ، ومن يتوقع منه خير للمسلمين . والصليبيون يستعينون بهم في قتل كل قوي ، كما استعان بهم بعض الامراء في اغتيال من عاداهم ، فكانوا اخطبوطاً يفتك في جسم البلاد الاسلامية .

والصليبيون قد توغلوا في بلاد الشام ، وزحفوا الى بلاد الجزيرة ، مغتنمين انقسام المسلمين على انفسهم ، وعجزهم عن صدهم ، فعاثوا في البلاد يقتلون ويأسرون ويدمرون ، واحتلوا الكثير من القلاع والحصون والمدن ، وقامت لهم فيها دول – وكلهم يهدف الى التنكيل بالمسلمين – وما زالوا في تقدم حتى احتلوا القدس سنة ٤٩٢ هـ ، وفتكوا بها فتكاً ذريعاً . يقول الابيوردي المتوفى سنة ٥٠٧ هـ[1]

فايها بني الاسلام ان وراءكم وقائع يلحقن الذري بالمناسم
واخوانكم بالشام يضحى مقيلهم ظهور المذاكي او بطون القشاعم
تسومهم الروم الهوان وأنتم تجرون ذيل الخفض فعل المسالم
وكم من دماء قد ابيحت ومن دمى توارى حياء حسنها بالمعاصم
أرى أمتي لا يشرعون الى العدى رماحهم والدين واهي الدعائم
دعوناكم والحرب ترنو ملحة الينا بالحاظ النسور القشاعم
تراقب فينا غارة عربية تطيل عليها الروم غض الاباهم
فان أنتم لم تغضبوا بعد هذه رمينا الى أعدائنا بالجرائم

(١) الكامل : ١٠ : ١٠٥ – ١٠٦ . وانظر القصيدة بكاملها في ديوانه .

مطبوعات المجمع العلمي العراقي

Selenkiden

تاريخ الموصل

سعيد الديوه جي

Türkiye Diyanet Vakfı
8308
956.9
D17.T

١٤٠٢ هـ – ١٩٨٢ م

-169

-Selçuklular
3.5.320

زبدة التواريخ
أخبار الأمراء والملوك السلجوقية

صدر الدين أبو الحسن علي بن ناصر الحسيني
ت. بعد ٦٢٢هـ

تحقيق
الدكتور محمد نور الدين

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Araştırmaları
4754
956.05
HÜS. 2

دار اقرأ
للنشر والتوزيع والطباعة

ذكر الملوك والسّلاطين السّلجوقيّة ومقادير أيّامهم من حيث تملّكوا البلاد الى أن تفرّقت كلمتهم

عبر الأمراء السّلجوقيّة من نور بخارى الى جانب خراسان في سنة ستّ وعشرين وأربع مائة ، وهم : يبغو ، وجغري بك داود ، وطغرلبك محمد ، أولاد ميكائيل بن سلجوق وقطلمش بن اسرائيل بن سلجوق ، ونزلوا حدود نسا[1] .وخدمهم التّركمان بخراسان وانضمّوا اليهم . في أوّل جمعة من ربيع الأوّل سنة ثمان وعشرين وأربع مائة ، جهّز السّلطان مسعود بن محمود بن سبكتكين قائد جيشه فكسروه . وكانت وقعة دندانقان وهي الوقعة الّتي أوصلت المُلْك والسّلطنة الى السّلجوقيّة . في هذه الوقعة جغري بك واسمه داود* . وكانت هذه الوقعة بدندانقان يوم الخميس الثّامن من شهر رمضان سنة احدى وثلاثين وأربع مائة . وتوفّى السّلطان المعظّم ركن الدّين أبو طالب طغرل بن ميكائيل بن سلجوق في الثّامن من رمضان سنة خمس وخمسين وأربع مائة ، ولم يكن له نسل « ١١٠ - ب ».

وكان وليّ عهده ابن أخيه السّلطان المعظّم عضد الدّولة الب ارسلان حين توفّى السّلطان طغرل . وقُتل ألب ارسلان بظاهر سمرقند يوم السّبت

---

* كذا .
(١) تقع خرائب نسا على بعد ١٨ كلم شمال أشهبار .

95286

Publications of the
Institute for the History of
Arabic-Islamic Science

Edited by
Fuat Sezgin

NUMISMATICS
OF THE
ISLAMIC WORLD

Volume 25

Coins and Coinage
of Pre-Ottoman
Asia Minor

Studies
Collected and Reprinted

I

2003

Institute for the History of Arabic-Islamic Science
at the Johann Wolfgang Goethe University
Frankfurt am Main

NUMISMATICS OF THE ISLAMIC WORLD

Volume
25

COINS AND COINAGE OF PRE-OTTOMAN ASIA MINOR

I

Studies
Collected and Reprinted
by
Fuat Sezgin

in Collaboration with
Carl Ehrig-Eggert, Eckhard Neubauer,
Mazen Amawi

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi
Dem. No: 95286
Tas. No: 737-4
NUM-1

2003

Institute for the History of Arabic-Islamic Science
at the Johann Wolfgang Goethe University
Frankfurt am Main

50 copies printed

ISSN 1611-1869
ISBN 3-8298-8032-4 (Coins and Coinage of Pre-Ottoman Asia Minor, Vol. I-II)
ISBN 3-8298-8030-8 Coins and Coinage of Pre-Ottoman Asia Minor, Vol. I)

© 2003

Institut für Geschichte der Arabisch-Islamischen Wissenschaften
Westendstrasse 89, D-60325 Frankfurt am Main
www.rz.uni-frankfurt.de/fb13/igaiw
Federal Republic of Germany

Printed in Germany by
Strauss Offsetdruck, D-69509 Mörlenbach

TABLE OF CONTENTS

Fraehn, Christian Martin: *Aufklärung über die zwei von Oetter edirten arabischen Münzen.*
Bulletin Scientifique publié par l'Académie Impériale des Sciences de St. Pétersbourg 2. 1837. cols. 334-335. Reprint in: Fraehn, Christian Martin: *Sammlung kleiner Abhandlungen, die muhammedanische Numismatik betreffend.* Leipzig 1839. pp. 83-86. 1

Fraehn, Christian Martin: *Über eine bisher verkannte Ortokiden-Münze.*
Bulletin Scientifique publié par l'Académie Impériale des Sciences de St. Pétersbourg 2. 1837. cols. 355-357. Reprint in: Fraehn, Christian Martin: *Sammlung kleiner Abhandlungen, die muhammedanische Numismatik betreffend.* Leipzig 1839. pp. 87-90. 7

Fraehn, Christian Martin: *Ein paar Worte über die Trauermünze des Ortokiden-Königs Juluk Arslan, und Berichtigung eines bisher in Bezug auf eine andere, demselben zugeschriebene Münze bestandenen Irrthums.*
Bulletin Scientifique publié par l'Académie Impériale des Sciences de St. Pétersbourg 4. 1838. cols. 355-357. Reprint in: Fraehn, Christian Martin: *Sammlung kleiner Abhandlungen, die muhammedanische Numismatik betreffend.* Leipzig 1839. pp. 113-117. 11

Lane-Poole, Stanley: *On the coins of the Urtukīs.*
The Numismatic Chronicle (London), N.S. 13. 1873. pp. 254-301, 342-387; 1 pl. 16

Blau, O[tto]: Review of: Lane-Poole, Stanley: *On the coins of the Urtukīs.* London 1873. *Catalogue of the Collection of Oriental Coins belonging to Col. C. Seton Guthrie.* Fasc. I: *Coins of the Amawī Khalīfehs.* Herford 1874. *The Coins of the Eastern Khaleefehs in the British Museum.* London 1875.
Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft (Leipzig) 29. 1876. pp. 659-663. 111

Publications of the
Institute for the History of
Arabic-Islamic Science

Edited by
Fuat Sezgin

NUMISMATICS
OF THE
ISLAMIC WORLD

Volume 26

Coins and Coinage
of Pre-Ottoman
Asia Minor

Studies
Collected and Reprinted

II

2003

Institute for the History of Arabic-Islamic Science
at the Johann Wolfgang Goethe University
Frankfurt am Main

50 copies printed

ISSN 1611-1869
ISBN 3-8298-8032-4 (Coins and Coinage of Pre-Ottoman Asia Minor, Vol. I-II)
ISBN 3-8298-8031-6 (Coins and Coinage of Pre-Ottoman Asia Minor, Vol. II)

© 2003
Institut für Geschichte der Arabisch-Islamischen Wissenschaften
Westendstrasse 89, D-60325 Frankfurt am Main
www.rz.uni-frankfurt.de/fb13/igaiw
Federal Republic of Germany

Printed in Germany by
Strauss Offsetdruck, D-69509 Mörlenbach

03 MAYIS 2004

95287

NUMISMATICS OF THE ISLAMIC WORLD

Volume
26

COINS AND COINAGE OF PRE-OTTOMAN ASIA MINOR

II

Studies
Collected and Reprinted
by
Fuat Sezgin

in Collaboration with
Carl Ehrig-Eggert, Eckhard Neubauer,
Mazen Amawi

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi
Dem. No: 95287
Tas. No: 737.4
NUM-1

2003

Institute for the History of Arabic-Islamic Science
at the Johann Wolfgang Goethe University
Frankfurt am Main

TABLE OF CONTENTS

Edhem , I[smail] Ghalib: *Musée Impérial Ottoman. Section des Monnaies Musulmanes. Catalogue des Monnaies Turcomanes. Beni Ortok, Beni Zengui, Frou' Atabeqyéh et Meliks Eyoubites de Meiyafarikin.* Constantinople 1894. XVII, 175 pp.; 10 pls. 1

Friedlaender, Julius: *Lateinische Münzen des Sarcan oder Ssaru-khan, Seldschuken-Emirs in Lydien.* Beiträge zur älteren Münzkunde (Berlin) 1. 1851. pp. 52-60. 204

Lambros, P[aul]: *Monnaie inédite de Sarukhan, émir d'Ioni.e frappée à Éphèse.(1299-1346).* Revue Numismatique (Paris), N.S. 14. 1869-70. pp. 335-343. 213

Karabacek, J[osef]: *Gigliato des jonischen Turkomanenfürsten Omar-beg.* Numismatische Zeitschrift (Wien) 2. 1870. pp. 525-538. 223

Karabacek, [Josef]: *Gigliato des karischen Turkomanenfürsten Urchân-beg.* Numismatische Zeitschrift (Wien) 9. 1877. pp. 200-215. 238

Grueber, H[erbert] A.: *An account of a hoard of coins found at Ephesus.* The Numismatic Chronicle (London) N.S. 12. 1872. pp. 120-156; 1 pl. 254

Schlumberger, Gustave: *Numismatique de l'Orient latin.* [Paris 1878.] Repr. Graz 1954. pp. 478-490: *Monnaies d'imitation à légendes latines frappées par les princes ou émirs Turcomans du Saroukhan (Lydie) d'Aïdin (Ionie), et de Mentesche (Carie).* Part illustrée: 1 pl. *Numismatique de l'Orient latin. Supplément et Index alphabétique* [Paris 1882.] Repr. Graz 1954. p. 20. 293

von Sallet, A[lfred]: *Die griechischen Münzen der türkischen Dynastie der Danischmende.* Zeitschrift für Numismatik (Berlin) 6. 1879. pp. 45-54. 311

Seluklular
(549-560)

تاريخ العرب

"طبعة جديدة منقحة"

Türkiye Diyanet Vakfı
Kütüphanesi
İslâm Ansiklopedisi

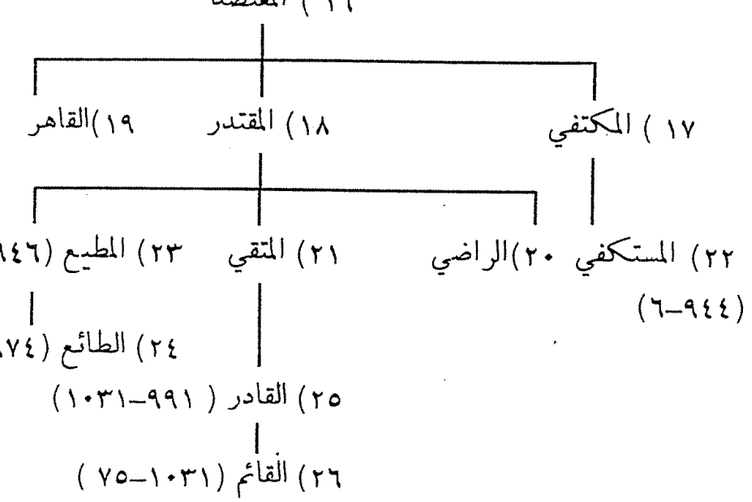
بقلم
الدكتور فيليب حتّي
الدكتور أدورد جرجي
الدكتور جبرائيل جبّور

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Ansiklopedisi
Kütüphanesi
Kayıt No : 5836
Tasnif No. : 956.3 HİT.T

الناشر
دار غندور للطباعة والنشر والتوزيع

خزانة كتب فيها عشرة آلاف كتاب [1] واليها كان يتردد المعري ايام كان ببغداد . ولنذكر ايضاً ان « اخوان الصفاء » انما ازدهرت جمعيتهم في ظل بني بويه ولكن هذه الدولة كانت تتداعى بسبب الحروب الدائرة بين بهاء الدولة وشرف الدولة واخيهما الثالث صمصام الدولة [2] . وكانت هذه الخصومات العائلية التي استمرت في عهود خلفائهم ونزعاتهم الشيعية التي كان يستنكرها أهل السنّة في بغداد داعياً الى سقوط دولتهم. وفي سنة ١٠٥٥ دخل طُغرل بك السلجوقي بغداد وقضى على سيادة بني بويه وكان آخر امرائهم في العراق الملك الرحيم (١٠٤٨–٥٥) وقد قضى سجيناً .

وفيما يلي شجرة نسب للخلفاء العباسيين في عهد السيادة البويهية (٩٤٥–١٠٥٥) :

٦ – السلاجقة

وبقيام السلاجقة الترك بزغ عصر جديد هام في تاريخ الخلافة والاسلام . ولما ظهروا من الشرق في مطلع القرن الحادي عشر كان الخليفة لا يتمتع بشيء من سلطة الخلافة الحقيقية وكانت امبراطوريته قد تمزقت ارباً ارباً . فالأمويون قد استتب امرهم في اسبانية وكذلك الفاطميون الشيعيون في مصر وشمالي افريقية ولم يعد لبغداد الى القضاء على شوكة هؤلاء جميعاً من سبيل . أما شمالي سورية والجزيرة العراقية فقد رأينا كيف آل

١ ابن الأثير ج ٩ ص ٧١ ؛ ابن خلكان ج ١ ص ٣٥٦ .
٢ ابن الأثير ج ٩ ص ١٦ –١٩، ٣٢–٥؛ الروذراوري ص ١٨٤، ٢٦٠ .

- Selamlıklı
58-85

25 TEMMUZ 1992

الفنّ السلجوقيّ

كان تولّي السلجوقيّين السلطة ، وهم التركمان الرُحّل الذين نزحوا من براري القرغيز إلى بخارى وإيران حيث أقاموا ، هو الذي جعل العنصر التركي صاحب الكلمة في الشرق الإسلامي . فمن الناحية الدينيّة كانوا يناصرون قضيّة أهل السنّة على إيران الشيعيّة ، وينصبون أنفسهم حماة للدولة العبّاسيّة ، التي كانت مجرّدة من كلّ نفوذ سياسي ، فأولت الدولة الجديدة عطفها . وهكذا أمكن أن ينادى بطغرل بك في عام ١٠٥٥ م سلطاناً ، تحت سمع الخليفة وبصره في بغداد . وسرعان ما وحّد آسيا الأماميّة كلّها تحت حكمه ، وفي نهاية القرن الحادي عشر حيث تمزقت الدولة التي أسّسها طغرل ، وانقسمت إلى دويلات صغيرة ، أسّس بعض أفراد أسرته أسراً مالكة جديدة في بعض منها ، وفعل ذلك أيضاً في البعض الآخر ضباط كانت الأسرة أقامتهم ولاة عليها (وهم الأتابكة) فبطش بها الغزو المغولي في القرن الثالث عشر .

وفي كثير من بلاطات الأمراء السلاجقة التي كانت في المقدمة تبدّى نشاط فني جديد آتى في إيران والعراق وآسيا الصغرى على الأخص ، ثماراً طيبة . لكن العنصر التركي نفسه لم يكن في هذا النشاط خلاّقاً إلاّ في القليل النادر ، بل كان يكتفي بتشجيع القوى الوطنيّة . ومع ذلك كان لرأيهم

أرنست كونل

الفنّ الإسلامي

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Ansiklopedisi
Kütüphanesi

Kayıt 5583
Tasnif No. : 701.948 KDH.F

ترجمة

الدكتور أحمد موسى

دار صادر
بيروت

الأساسي الكلمة العليا في تبديل الطراز الذي تمّ هنا بوضوح ، إذ بات تأثير العمارة من ناحية أقوى ، وذلك بتوسيع الأماكن ، وأصبحت الزخرفة أميل إلى استخدام النحت والحفر ، ووجد عنصر تصوير الكائنات الحيّة صيغته الإسلاميّة القحة .

وأجلى ما يكون هذا التفكير الجديد في آسيا الصغرى التي وإن انتزعت من الدولة البيزنطيّة في أوائل القرن الثالث عشر أوّل ما انتزعت ، كانت خلواً في عهد علاء الدين الأوّل الملقب بسلطان الروم من أعظم مراكز الحضارة الإسلاميّة ، ذات المكانة التاريخيّة السامية . وكذلك كانت أرمينيا إذ ذاك في أيدي السلجوقيّين ، وفي أراضي العراق الجبليّة نصب بنو أرتق أنفسهم رعاة للفن ، وكانت أُسر الأتابكة من بني زنكي في الموصل وسوريا ما تزال أطول باعاً منهم في الغيرة على الفنون . وقد بثّ نور الدين بشخصيته القويّة (١١٤٦ — ١١٧٣ م) روحاً جديدة في هندسة العمارة والحرفة اليدوية في حلب ودمشق ، وكان صلاح الدين الذي شبّ في بلاطه ثمّ أسس الدولة الأيوبيّة ، حريصاً على التقليد السلجوقي في سوريا إلى حد أن الوحدة السياسيّة بين هذه البلاد ومصر لم تؤتِ ثمارها من الناحية الثقافيّة إلاّ في عصر المماليك .

إن بداية هذه الحقبة ونهايتها يجب أن يُبحث عنهما في الهند الإسلاميّة ، ففي الدولة التي أسّسها محمود الغزنوي عند بدء الألف السنة التالية (٩٩٧ — ١٠٢٨ م) في بكتريا السابقة ، ثمّ مدّ رقعتها إلى إيران والهند ، كان الفن قد شُجّع فعلاً بصورة تعني الانتقال من التقليد التالي للساساني إلى الاتجاه الذي اتجهه السلجوقيون فيما بعد . ومع أن الحكام كانوا أتراكاً تعهدوا المدنيّة الإيرانيّة . وتحت رعاية السلطان محمود أتمّ الفردوسي ملحمته الوطنية العظيمة ، الشاهنامه . ولم يمنعوا أنفسهم أيضاً من التأثر الشديد بالعمائر البوذيّة . وفي عهود الأسر التالية التي كان ملوكها من مماليك الأتراك وصل الفن بعدئذ

- Selçuklular.

04 KASIM 99

R.IC

KÜLTÜR BAKANLIĞI

MİLLİ KÜTÜPHANE YAYINLARI: 1

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi

SELÇUKLU TARİHİ, ALPARSLAN VE MALAZGİRT BİBLİYOGRAFYASI

"MALAZGİRT ZAFERİNİN 900. YILDÖNÜMÜ MÜNASEBETİYLE HAZIRLANMIŞ TARİHİ BİR BİBLİYOGRAFYA DENEMESİ"

Millî Kütüphane Genel Müdürlüğü'nce hazırlanmıştır

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi

Demirbaş No: 20296

Tasnif No: 016.956051
SEL.T

MİLLÎ EĞİTİM BASIMEVİ — ANKARA 1971

175138

HISTORY OF ISLAM

(Classical Period 571–1258 C.E.)

Volume I

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi
Dem. No: 175138
Tas. No: 297.9
HAS.H

PROF. MASUDUL HASAN

Islamic Publications (Pvt.) Ltd.
13-E, Shah Alam Market, Lahore - Pakistan
1987

MADDE YAYINLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

28 TEM 2008

122

The Seljuks of Syria
1071-1117 C.E.

Atsiz

After the battle of Manzikert in 1071 C E. the way to Syria was opened for the Seljuks. A Seljuk General Atsiz marched to Palestine, and captured Ramlah, Jerusalem, and other towns as far south as Ascalon. In 1075 C.E. he occupied Damascus. Thereafter he invaded Egypt. The Egyptian campaign was miscarried, and Atsiz suffered a reverse. The people of Palestine rose against him. The Egyptian army marched to Syria, and besieged Damascus. Alp Arsalan Tutush a step brother of the Seljuk Sultan Malik Shah marched to Syria for the relief of Damascus. On his approach the Egyptians raised the siege of Damascus and returned to Egypt. Tutush occupied Damascus. Atsiz whose rule had been oppressive was deposed and later executed.

Alp Arsalan Tutush

Alp Arsalan Tutush founded the rule of the Seljuks of Syria. Tutush restored law and order and consolidated his rule. In 1084 C.E. Sulaiman b Qutulmesh, the Rum Seljuk ruler, wrested Antioch from the Byzantines. Then he marched to Mosul, and in the confrontation that followed Sharafud Daula the ruler of Mosul was killed. Thereafter Sulaiman attacked Aleppo. Ibn ul Hatiti who held Aleppo on behalf of Sharafud Daula wrote secretly to Alp Arsalan Tutush as well as the Seljuk Sultan Malik Shah to march to Aleppo to take it over. Tutush marched to Aleppo and in the confrontation that took place outside Aleppo, Sulaiman was defeated and killed. Tutush occupied Aleppo. Then Malik Shah came at the head of a large force to Aleppo. Thereupon Tutush withdrew from Aleppo and the town was occupied by Malik Shah.

On the death of the Seljuk Sultan Malik Shah, Tutush revolted

References:

1. *History of Syria* : Philip K. Hitti.
2. *Short History of the Saracens* : Ameer Ali.
3. *Muhammadan Dynasties* : Stanley Lane Poole.

442-443

DOKÜMANTASYON MERKEZİ

İslam tetkikleri enstitüsü dergisi, 7/8-4 (1978) s. 203-11
İstanbul

Honaz şehri ve Selçuklu devrindeki önemi

Tuncer BAYKARA

Batı Anadolu'da, özellikle Menderes vâdisi boyundaki şehirlerin, Anadolu içlerine uzanan yol üzerinde olmaları sebebiyle önemleri büyük idi. Bilhassa Efesos'un Anadolu'nun her bakımdan merkezi ve ihraç kapısı olduğu Roma döneminde, Menderes vâdisini takip ederek Anadolu içlerine uzanan yol işlek olmuş, üzerindeki yerleşmeler de büyük şehirler halini almışlardır. Bunlar içinde Tralles (Aydın), Lâodidikeia/Ladik, Kolossae ve Apamaea (Dinar) bilhassa dikkati çekmektedir[1]. Gerçi Kolossae'nin, Bergama kralları devrindeki büyüklüğü bu dönemde azalmaya yüz tutmuştu.

Bizans devrinde, Efesos'un sayılan hususiyetleri kaybolmuş, şehir ancak yakın çevresinin bir ihraç limanı olarak varlığını sürdürebilmiştir. Anadolu'nun bütün yolları İstanbul'a yöneldiğinden, bu yol üzerinde olmayan Menderes vâdisi şehirleri de giderek küçülmüşlerdir. Bu oluşum, zaten evvelce de gerileyen Kolossae'de daha etkili olmuş, halk çevreye dağılmıştır. İşte bu sırada, şimdiki Honaz'ın bulunduğu yer, savunma için müsâid coğrafî durumu ile dikkati çekmiştir. Nitekim buradaki kale giderek gelişmiş, Kolossae halkı ile, diğer yerlerdeki insanları kendisinde toplamıştır.

Khonai adlı bu yeni yerleşme, müdâfaa için elverişli olduğu gibi, yakın çevresindeki verimli topraklarda ziraat da yapılıp, oturanların ihtiyacını karşılayabiliyordu. Diğer taraftan hem Menderes vâdisi boyundaki

1 M.P. Charlesworth, *Trade-routes and commerce of the Roman Empire*, Cambridge 1924, s. 82.

Dergi / Kitap
Kütüphanede Mevcuttur

"Sultan III. Selim Hân'ın Musiki Eserlerinin Analizi" isimli yüksek lisans tezim hediyemdir.
İ.S.A.m'a
01.03.2006
Ferdi Koç
07 MAYIS 2006

Marmara Üniversitesi
Kayıt No: 4644
Demirbaş No:

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLAHİYAT ANABİLİM DALI
İSLÂM TARİHİ VE SANATLARI BİLİM DALI

96039

SULTAN III. SELİM HÂN'IN MÛSİKÎ ESERLERİNİN MÜZİKAL ANALİZİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi
Dem. No: 96039
Tas. No: 780.956
KOÇ.S

Ferdi KOÇ

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. M. Nûri UYGUN

İstanbul, 2003

Marmara Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

175139

HISTORY OF ISLAM
(Classical Period 1206–1900 C.E.)

Volume II

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi
Dem. No: 175139
Tas. No: 297.9
HAS.H

PROF. MASUDUL HASAN

Islamic Publications (Pvt.) Ltd.
13-E, Shah Alam Market, Lahore - Pakistan
1988

MADDE YAYINLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

28 TEM 2008

8

The Rum Seljuks
1239-1300 C.E.

Kai Khusro II

When the Mongols appeared on the scene, Kai Khusro II was the Rum Seljuk Sultan. By this time the Rum Seljuk state had come to suffer from the process of disintegration, and the affairs of the state had fallen into disarray. Availing of this turbulent state of affairs, one Baba Ishaq launched a popular movement against the Rum Seljuks. Baba Ishaq claimed to be a miracle worker and a prophet, come to lead the people and usher in a new era of prosperity for them. He blamed the Sultan and the Amirs for their luxurious habits, and prophesied that the days of the Sultanate were numbered and the wrath of God awaited them. Impressed by his power of miracle working many persons accepted his claim and offered allegiance to him. Having gained a considerable following he led a rebellion against the state. The forces sent by the Sultan to put down the rebellion suffered defeat. Further forces were put in the field, and ultimately Baba Ishaq was captured and executed. Even after his execution his followers continued the fight. The rebellion was after all suppressed but it led to heavy losses, both in the form of man power and resources. Soon there was another enemy at the gate. In 1243 before the attack on Baghdad a Mongol column advanced to Asia Minor and captured the fortress of Erzerum. The Rum Seljuk Sultan sent a force to meet the invader. The two forces met at Kotedagh. The Rum Seljuks were no match

References:
1. *Cambridge History of Islam.*
2. *History of the Islamic Peoples:* Brockelmann.
3. *The History of the Mongol Conquests:* J. J. Saunders.
4. *Seljuk Nama:* Allama Yahya b Muhammad.
5. *History of the Ottoman Empire and Modern Turkey:* Stanford J. Shaw and Ezel Kural Shaw.

175138

HISTORY OF ISLAM

(Classical Period 571–1258 C.E.)

Volume I

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi
Dem. No: 175138
Tas. No: 297.9
HAS.H

PROF. MASUDUL HASAN

Islamic Publications (Pvt.) Ltd.
13-E, Shah Alam Market, Lahore - Pakistan
1987

MADDE YAYINLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

28 TEM 2008

Selçuklular (Ders)

93

Malik Shah III, and Muhammad II 1152-1159 C.E.

Malik Shah III

At the time of the death of Sultan Masud, all authority of the Seljuk State was held by Khas Bek. Khas Bek a Turkoman entered the service of Masud as a boy, and in due course rose to the highest position in Government. He exercised great influence over Sultan Masud, and that made many Seljuk Amirs jealous of him. On one pretext or the other, Khas Bek had all the Amirs opposed to him murdered.

On the death of Sultan Masud, Khas Bek installed Malik Shah a son of Mahmud II as the Sultan. Malik Shah soon proved himself to be incompetent. He was lost in the love of a lady Jamal and neglected the affairs of the State. Khas Bek thought it a good opportunity of capturing the power for himself. He invited Malik Shah and his lady love Jamal to a feast and there arrested him.

Muhammad II

Before Khas Bek could assume power, Muhammad a brother of Malik Shah III rushed from Khizistan and captured Hamdan. Khas Bek was killed, and Muhammad became the Sultan under the title Muhammad II. The rule of his predecessor Malik Shah lasted for barely seven months.

Relationship with the Caliph

After the death of Sultan Masud, the Caliph Muktafi threw off the tutelage of the Seljuks. The Seljuk Resident left Baghdad for Takrit. From Takrit he led a force to Hilla and captured it. The Caliph sent a force to Hilla which was recaptured by the Abbasid forces. The Seljuks then fell upon Takrit and captured Kufa and Wasit. The Caliph led a force personally, and Takrit was

References :

1. *Cambridge History of Islam.*
2. *Short History of the Saracens* : Ameer Ali.
3. *History of the Arabs* : Philip K. Hitti.
4. *History of the Islamic Peoples* : Brockelmann.
5. *Decline of the Seljuks* : Sanaullah.

175138

HISTORY OF ISLAM

(Classical Period 571–1258 C.E.)

Volume I

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi
Dem. No: 175138
Tas. No: 297.9
HAS.H

PROF. MASUDUL HASAN

Islamic Publications (Pvt.) Ltd.
13-E, Shah Alam Market, Lahore - Pakistan
1987

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

28 TEM 2008

Devamı

124
The Rum Seljuks
1077-1257 C.E.

Sulaiman

Round 1063 C.E. Qutulmish a brother of the Seljuk Sultan Al Arsalan rebelled against him. Qutulmish was killed in battle, and his son Sulaiman escaped to Asia Minor, where he founded a principality. After the defeat of the Byzantine emperor at the battle of Manzikert in 1071 C.E., Sulaiman began to gather strength and power. He wrested the northwest of Anatolia from the Byzantines, and set up his capital at Niicae in 1077 C.E. In 1084 C.E. he seized Antioch. He was killed in 1086 C.E. in an attack on Aleppo.

Kilij Arsalan

Sulaiman was succeeded by his son Kilij Arsalan. At the head of the bands of the Seljuk border fighters he penetrated deep into the Byzantine territory. He captured Sivas, and extended his dominions in the north as far as Ankara, Amasia and Niksar, and in the south as far as Albistan. He had to face the brunt of the first crusade. His capital Niicae was captured by the crusaders, and he was pushed back to the interior of Anatolia. He had to wage wars against the Danishmands. On the death of Danishmand in 1106 C.E. he captured Malaytia and established himself at Mayafariqin. From there he attempted to establish a new sphere of authority in the east. He died in an attack on Mosul in 1107 C.E.

Malik Shah

Kilij Arsalan was succeeded by his son Malik Shah. Malik Shah was very handsome, and queen Tamar the ruler of Girjistan had fallen in love with him. She had offered her hand and crown to Malik Shah and had invited him to shift to Girjistan. Malik Shah refused the offer, and declared that when he was powerful

References :

1. *Decline of the Seljuks* : Sanaullah.
2. *Seljuk Nama.*
3. *Cambridge History of Islam.*
4. *Short History of the Saracens* : Ameer Ali.
5. *Muhammadan Dynasties* : Stanley Lane Poole.

175139

HISTORY OF ISLAM
(Classical Period 1206–1900 C.E.)

Volume II

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi
Dem. No: 175139
Tas. No: 297.9
HAS.H

PROF. MASUDUL HASAN

Islamic Publications (Pvt.) Ltd.
13-E, Shah Alam Market, Lahore - Pakistan
1988

SONRA GELEN DOKÜMAN
28 TEM 2008

Delenlular

9
The Early Turks
1255-1326 C.E.

Sulaiman

During the thirteenth century, when the Mongols swept across Central Asia and Persia, a band of the Turks under their leader Sulaiman driven by the Mongols migrated from Khurasan to Armenia. The Turks spent some years in the neighbourhood of Erzerum. They led a nomadic way of life and carried raids in the neighbouring lands. By the middle of the thirteenth century when the fury of the Mongols had spent itself, the Turks decided to return to Khurasan. On the way back while crossing the Euphrates, Sulaiman was drowned. This sad event was interpreted by the Turks to signify that Providence did not want them to return to Khurasan. They accordingly retraced their steps to Erzerum and then penetrated into Asia Minor.

Ertoghrul

After the death of Sulaiman, the leadership of the tribe passed on to his son Ertoghrul. When the Turnks appeared on the scene, a greater part of Asia Minor was under the rule of the Seljuks. The Seljuks once a mighty power were now in a state of decline. A number of independent principalities had sprung up on the periphery of the Seljuk kingdom. These included Karamania, Karasi, Surakhan, Mantsche, and some others. In the north west, the Byzantines held the cities of Brusa, Nicae, and Nicomedia, and a belt of territory along the Bosphorus, the Sea of Marmora and the Hellespoint. In the north east was the Christian state of Tribazond. In the south east was another Christian state "Litile Armenia".

References :

1. *Cambridge History of Islam.*
2. *History of the Islamic Peoples* : Brockelmann.
3. *The Turkish Empire, Its Growth and Decay ;* Lord Eversley.
4. *Turkey* : Stanley Lane Poole.
5. *History of the Ottoman Empire and Modern Turkey* : Stanford J. Shaw and Ezel Kural Shaw.

Mugarnas, 10, 1993 Leiden, 148-156

Dergi / Kitap
Kütüphanede Mevcuttur

18 EKİM 1993

SCOTT REDFORD

THE SELJUQS OF RUM AND THE ANTIQUE

In the 1250's the Nicaean Emperor Theodore II Lascaris passed through the city of Pergamon. In describing it he mentions that the ancient structures still on view there were the work of the Hellenes, but he does not dwell on this point. Rather, what most impresses him is the quality of their stone construction, especially when compared to contemporaneous buildings found there:

> There are walls reared up, their construction as variegated as that of the brazen heavens. In between flows a river bridged by tall arches which (by the Maker of Heaven!) you would not think to be composite, but rather to have grown up naturally as a single block of stone. If a sculptor like Pheidias were to see them, he would admire their exact evenness and lack of inclination. Between the buildings are low hovels, which appear, as it were, to be the remnants of the houses of the departed, and the sight of them causes much pain. For, as mouseholes are compared to the houses of today, so one might say are the latter compared to those that are being destroyed.[1]

The medieval inhabitants of Anatolia must often have been struck by the extensive standing remains of the Hellenistic and Roman periods, yet they left few testimonials like the one just quoted, either for the Byzantines or their neighbors, the Seljuq Turks.

When one encounters references to ruins in medieval sources dealing with the Turks in Anatolia, they are in anecdotes dealing with treasure, or with talismany or other sciences. These stories often center on the interpretation of signs or knowledge of the language found on inscriptions in those ruins. In these accounts, the remains and learning of the past are chiefly useful for finding buried treasure. However, they are also a source for the homilies of which medieval Muslim authors were so fond. Some of the selfsame stories are heard in Anatolia to the present day.[2]

Al-Harawi, in his early-thirteenth-century Baedeker for Muslims, mentions, in addition to places of pilgrimage and worship, curiosities worthy of a visit. One of these, located in Konya in an apricot orchard, was a figural sarcophagus.[3] In addition to this one literary appreciation of antique remains from a medieval Islamic source there are countless built testimonials to the admiration the Seljuqs had for the architectural and artistic achievements of antiquity in Anatolia. All the cities occupied by the Seljuqs had had long histories, and there were still extensive standing remnants of ancient city walls, temples, churches, and other public buildings. Even such new foundations as the Seljuq palace complex at Kubadabad and Seljuq caravansarais, though not built on ancient sites, reused building materials from ancient sites nearby.

Reuse is, of course, the easiest and most efficient method of building quickly, and therefore need not necessarily bespeak regard for architectures past. It does, however, underscore the ubiquity of ancient stone-built structures in Anatolia. Even outside the cities, the major highways of Anatolia had forts and way stations at regular intervals; monasteries and pagan sanctuaries were found in more remote locations.

Carved stones, whether inscriptions, ornamental or figural reliefs, or statuary, had awed the medieval Byzantines before the Seljuqs.[4] For some figural reliefs and sculpture, the Byzantines seem to have found Christian associations. More popularly, however, certain columns and/or statues were endowed with talismanic power. Others were believed to be inhabited by demons. It is probably these latter two associations that led Byzantines to incorporate extensive figural and inscriptional spolia into their city walls. Most of the time, these consisted of funerary art: antique reliefs, stelae, and sarcophagus panels. Although the practice was widespread, few undisturbed examples remain. The best known and best preserved of these instances is at Ankara, where figural reliefs near the south entrance to the citadel were part of a decorative program that also included crosses carved on those towers facing south toward the Arab threat. As with the crosses, these figures may have been used apotropaically, although their placement on their sides could be in line with the classical display of trophies on city walls.[5]

The number of spolia found in Seljuq buildings in Anatolia is immense. Only one scholar has attempted a catalogue and classification scheme for the Seljuq reuse of architectural elements. She did not, however, attempt

72163

ANADOLU SELÇUKLU MİMARİSİ

YARDIMCI DERS KİTABI

PROF.DR.HAŞİM KARPUZ

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	83163
Tas. No:	723.35 KAR.A

24 MAYIS 2002

KONYA, 2001

© Selçuk Üniversitesi Rektörlüğü, 1994
ISBN 975 - 448 - 085 - 0

III. Milli Selçuklu Kültür ve
Medeniyeti Semineri Bildirileri
20-22 Mayıs 1993, Konya-1994.
DN: 30269-2

23 ŞUBAT 1995

Türkiye Diyanet Vakfı
Kütüphanesi
İslâm Araştırmaları Merkezi

Selçuk Üniversitesi Yönetim Kurulunun 21 .03. 1994 tarih ve
94 / 89 sayılı onayı ile 1000 adet basılmıştır.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ BASIMEVİ 1994 - KONYA

İÇİNDEKİLER

Prof. Dr. Halil CİN
Açış Konuşması 1

Prof. Dr. Oktay ASLANAPA
Diyarbakır'da Artuklu Sarayı 7

Prof. Dr. Selçuk MÜLAYIM
Ulusal Kimlik Bağlamında Selçuklu Sanatı 11

Prof. Dr. Ali Osman KOÇKUZU
Selçuklu Kültür ve Medeniyeti Semineri'nin Hatırlattıkları 17

Prof. Dr. Ahmet Yaşar OCAK
Türkiye'de Anadolu Selçukluları Din ve Tasavvuf Tarihi Araştırıcılığı Hakkında Bazı Düşünceler 21

Prof. Dr. Orhan Cezmi TUNCER
Geleneksel Mimarimizde Geometri 27

Doç. Dr. Bekir DENİZ
Aksaray - Melik Mahmud Gazi Hangâhı (Darphane) 35

Yrd. Doç. Dr. Kemal GÖDE
Selçuklu Türkiyesi Şehirlerinin Özellikleri 55

Doç. Dr. Osman ÇETİN
Anadolu'nun İslâmlaşmasında Kadınların Rolü 61

Doç. Dr. A. Osman UYSAL
Konya - Eğirdir Güzergâhında Bazı Kervansaraylar 71

Dr. Hacalı NECEFOĞLU
Selçuklu Mimarîsinde Kristallografik Nakışların Yeri 85

ANADOLU SELÇUKLU-BİZANS İLİŞKİLERİ

Abdullah KAYA

Danışman : Yrd.Doç.Dr.Zeki ATÇEKEN

1998, Sayfa: 108

Günümüzde Yunanlıların Ege adalarına karşı tutumları, Ege fır hattına tecavüzleri, patrikhanenin ülkeyi yıkıcı faaliyetleri, ülkemizi İstanbul'u işgal altında tutulan bir memleket gibi göstermeleri diğer devietlerin dikkatini çekmiştir.

İstanbul fetih edildikten sonra Avrupa, Türkleri Anadolu'dan atmak için devamlı çalışmalar yapmaktadır.

İşin hiç de öyle olmadığı, Anadolunun işgal değil fetih edildiği açık bir gerçektir. Bizanslılar Anadoluyu bir sömürü yeri olarak görmüş ve ağır vergilerle ezmişlerdir. Ama Türkler ise Anadoluda çok güzel bir adalet kurmak suretiyle burasını sömürmek yerine imar etmişlerdir, halka çok iyi davranmışlardır. Bu olaylar da yerli halkın Türklere ısınmasını sağlamıştır ve zor günlerde dahi devlete karşı ayaklanmamışlardır.

Bizanslılar döneminde Anadolu kapalı bir ülke konumundaydı ve uluslararası yollar geçmezdi. Türkler ise Anadoluya şehirlerarası yollar yaparak Anadoluyu mamurlaştırmış ve işlek bir ülke haline getirmişlerdir.

Anadolu bazı safhalar sonunda Türkleştirilmiştir, 1071 Malazgirt zaferiyle halk kümeler halinde buraya akın etmiştir. Yerli halkın geleneklerine, dini hayatına, yaşayışlarına baskı yapılmamış; sadece cizye ve haraç karşılığında rahat bir hayat sağlanmıştır.

Malazgirt'ten sonra Türkler, Bizanslıları Miriyakefalon' da da yenilgiye uğratarak Türklerin Anadoludan bir daha çıkarılamayacağını gösterdiler.

Yerli halk Bizans yönetimine karşı kendi dinlerinden dahi olmayan Türk yönetimini beğenmiş ve istemişlerdir. Çünkü Türkler Anadoluda istilacı konumda olmamış, yerli halka hoşgörü ve adalet götürmüşlerdir.

Bizansın elindeyken savaşlarda harap olan Anadolu şehirleri Türkler zamanında birer kültür merkezi haline gelmiştir. Türkler Anadoluya köklü bir medeniyet getirmişlerdir, eğer böyle olmasa idi köklü Roma ve Bizans medeniyetinin içerisinde erirlerdi.

Türklerin Anadoluyu fetih etmeleri islam alemi için de çok iyi olmuştur. Şöyle ki Avrupadan gelen kalabalık Haçlı ordularının islam alemine zarar vermelerini engellemişlerdir.

Görüldüğü gibi Anadolu' nun yurt edinilmesi hiç de kolay olmamıştır, Bizansla yapılan mücadelelerde binlerce Türk şehit edilmiştir. Bu yüzden güzel vatanımızı düşmanlara karşı çok iyi korumalıyız.

***

THE RELATIONS BETWEEN ANATOLIA SELJUK AND BYZANTIUM

In these days Greek's Attidute about Aegean sea, their aggressionsto the aegean sea Patriarchate's destructive activities and pointing out İstanbul and our country as in the occupation has cared the other countries attention.

After Istanbul had conquered they had done some activities to drive away the Europan Turks.

But it's a real that Anatolıa wasn't occupied it was conquered. Soon they had understood that.

Bizans had always seen Anatolia as a colony and they had crushed people by altituded taxes. But Turks had managed Anatolia by not exploiting, they had managed Anatolia by a good justice and a good public improvement.Turks had behaved very well to the public and these accurences had caused to accomodation between native public and Turks. They had never rebelled to the state in troublesome days, too.

Anatolian was like a closed state before Turks had conguered there. There was no international transit roads etc.. but Turks had builted transit roads, bridges, caravanserais, mosques and developed buildings so they made Anatolia a developed country.

Anatolia has been a Turkish country in some phases. After the Malazgirt victory in 1071 Turks had rushed here in groups, they had never put pressure on their religion traditions and their life only taxeshad taken named as tribute.

After malazgirt victory Bizans had sustained a defeat in miryakefalon war and Bizans understood that Anatolia is Turks and always will be Turks.

And native public enjoyed the Turkish management instead of Bizans. Because of that Turks had never been in invader position. Turks had showed tolarence and justice to Anatolian states. They became a cultural center. Anatolian had been adeep stated civilization by Turks.

Conguering Anatolia gave good results for Islamic flag, so the crusaders could not be able to attack to Muslims.

But getting Anatolian a native country was not easy. We had given thousands of martyr during the struggles between Bizans and Turks. Because of this result we have to defend our country and we have to realise the worth of our country.

Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Tez Özetleri 1990-1998, Konya, 1999. İSAM-DN:75074

cilt: I

Tarih Anabilim Dalı
Ortaçağ Tarihi Bilim Dalı
Yüksek lisans tezi

281

11 AGUSTOS 2001

TÜRKLER, VI, Ankara, s. 162-173 DİN: 84063

12 HAZİRAN 2003

SELÇUKLULARDA MÜZİK VE LİTERATÜRÜ

YRD. DOÇ. DR. RECEP USLU
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ TÜRK MUSİKİSİ DEVLET KONSERVATUARI / TÜRKİYE

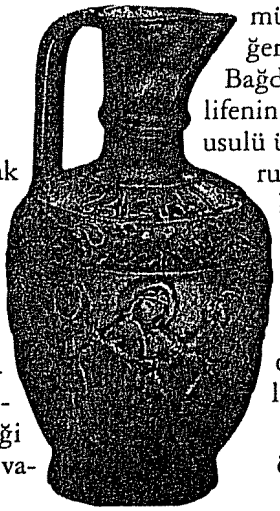
Dandanakan Savaşı (1040) ile Horasan'da ortaya çıkan, kısa sürede Orta Asya'yı etkisi altına aldıktan sonra İran, Irak, Suriye bölgesini ele geçiren, Abbasileri vassal devlet haline getiren, Malazgirt Savaşı (1071) ile Anadolu'yu fetheden, Mısır'da Eyyubilerin kurulmasına sebep olan Büyük Selçuklu Devleti, Sultan Sencer'in (ö. 1157) ölümüyle yıkılırken, ardında hükmettiği topraklarda bir çok beylik bıraktı. Azerbaycan, Kirman, Irak, Suriye, Dımaşk (Tugtekinliler), Musul (Zengiler) Selçukluları gibi ardında bıraktığı beylikler ve devletlerden biri olan Türkiye Selçukluları bir yüzyıl daha yaşadı. 1258'den itibaren Moğol istilası ile Orta Asya'dan Mısır'a kadar Selçukluların hakimiyeti tamamen yıkıldı ve bu topraklarda Moğollara bağlı yeni beylikler kuruldu.

Bu makalenin amacı daha önce üzerinde yeterince ve ciddi olarak durulmamış bir konu olduğu anlaşılan Büyük Selçuklu Devleti ve Türkiye Selçuklu Devleti ile Anadolu Beyliklerinin hakim olduğu topraklarda yani XI. yüzyıl ortalarından Moğol istilasının olduğu XIII. yüzyıla, Orta Asya'dan başlayıp Azerbaycan, İran, Irak, Suriye ve Anadolu'ya uzanan bölgede müziğin literatür ve kültürünü ortaya çıkarmaktır.[1]

SELÇUKLULARDA NEVBET/ASKERİ MÜZİK

Selçuklu sultanları saltanat alameti olarak bulundurdukları arma ve çetr yanında nevbeti de kullanırlardı. Çetr bir mızrak üzerinde bulunan küçük bir şemsiye idi ve bir görevli bunu daima sultanın başı üzerine tutardı.[2]

Nevbet, günde beş vakit sultanın kapısında bir müzik çalan askeri mızıka takımının yaptığı uygulamaya denirdi. Sultana bağlı emirler içinde ancak sultanın izin verdiği emirler üç vakit nevbet çalabilirdi, eğer beş vakit çalarlarsa isyan etmiş veya devletten ayrılmış sayılırlardı. İbn Haldun'un da belirttiği gibi nevbet takımı Sultanla birlikte yolculuğa veya savaşa giderdi. Aşağıda bununla ilgili örneklerden bazıları yer almaktadır.[3] Nevbet-i penç veya nevbet-i pençgane de denilen bu müzik takımında kös, davul, zurna, nakkare ve nefir çalgıları kullanılırdı.[4]

İran, Yeşil sırlı seramik ibrik (12. yy.) (Geza Fehevari, Seramics of the Islamic World, London, 2000)

Büyük Selçuklu Devleti'nde beş vakit nevbet çalındığı gibi daha sonra kurulan beyliklerden bazılarında da beş vakit nevbet çalınmıştır. Kirman Selçukluları'nda (kuruluşu 1050-yıkılışı 1189) görüldüğü gibi.[5] O devirlerde ceza hakimi diyebileceğimiz emir-i hareslerin de bir kös çalan nevbet takımının bulunduğunu Siyasetname'den öğreniyoruz. Bir Selçuklu veziri olan Nizamülmülk bu eserin 35. faslında saray görevlilerinden saydığı nevbetçilerin çok dikkatli olmalarını, güvenlik açısından yanlarına ve aralarına yabancıların girmemesi gerektiğini önemle vurgular.[6]

Selçuklularda nevbet takımının bazı uygulamaları tarih kaynaklarında yer almaktadır. Selçukluların daha Dandanakan Savaşı'ndan önce, 1035'de Gaznelilerle yaptıkları bir savaşta davul (tabl) ve nakkare kullandıkları ifade edilir.[7] Tuğrul Bey'in Abbasi halifesini vassal durumuna getirdiği 1060 yılından sonra verdiği izinle, Abbasi sarayında da nevbet takımı kurulmuştur. Ölümü üzerine bağımsız olmak için bu durumu değerlendirmeye çalışan Abbasi halifesine rağmen Bağdat'ta nevbetten sorumlu Amidi Ebu Said, halifenin emirlerini hiçe sayarak saray önünde Selçuklu usulü üzere nevbet çaldırmağa devam etmiştir.[8] Tuğrul Bey'den sonra yerine geçen Alparslan da nevbete önem verirdi. Bir keresinde kendi nevbeti dışında davul çaldıran çok sevdiği devlet adamı Hezaresb'i azarlamıştır.[9] Anadolu'yu elinde bulunduran Bizanslılara karşı 1071 yılında Malazgirt Savaşı'nı kazanan Alparslan'ın ordusunda kös ve boru kullanan nevbetin bulunduğunu yine kaynaklardan bilmekteyiz.[10]

Melikşah oğlu Sultan Mehmed'in 1117'de ölmesi ile 14 yaşında olan Mahmud Selçuklu tahtının varisi oldu. Ancak amcası Sultan Sencer'le bir anlaşma yaptı. Bu anlaşmaya göre her ikisi de Sultan unvanı kullanabilecek ve kapılarında beş vakit nevbet çalınacaktı.[11]

05 HAFT

BÜYÜK SELÇUKLU SULTANI ALP ARSLAN'IN KAFKASYA POLİTİKASI / *Savaş Eğilmez* 705
SELÇUKLU-GÜRCÜ İLİŞKİLERİ / *Yrd. Doç. Dr. Nebi Gümüş* 713
ORTA ÇAĞ GÜRCÜ KAYNAKLARINDA TÜRKLER / *Doç. Dr. Yunis Nesibli* 722
SELÇUKLULARIN ALTIN ÇAĞINDA SİYASÎ KRİZ VE MÜSLÜMAN BÜROKRATLAR: MELİKŞAH İKTİDARININ DOĞUŞU / *Dr. Lık Arifin Mansurnoor* 731
FÂTIMÎ-SELÇUKLU MÜNASEBETLERİ / *Dr. Aydın Çelik* 745
SELÇUKLU-FÂTIMÎ HALİFELİĞİ İLİŞKİLERİ / *Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Kayhan* 753

B. Selçukluların Kolları

KİRMAN SELÇUKLULARI / *Prof. Dr. Erdoğan Merçil* 760
SURİYE SELÇUKLU MELİKLİĞİ / *Prof. Dr. Ali Sevim* 764
ORTADOĞU'DA SELÇUKLU VARLIĞI / *Dr. Hilâl Sürsal* 778
IRAK SELÇUKLULARI (1120-1194) / *Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Kayhan* 786
MOĞOL İSTİLASINA KADAR "IRAK TÜRKLERİ" / *Prof. Dr. Fazıl Bayat* 795

C. Atabeylikler

ZENGİLER (1127-1233) / *Doç. Dr. Gülay Öğün Bezer* 803
İMADUDDİN ZENGİ VE MUSUL ATABEYLİĞİ / *Prof. Dr. Fazıl Bayat* 814
MUSUL VE HALEP ATABEYİ NUREDDİN MAHMUD / *Yrd. Doç. Dr. Mustafa Eğilmez* 825
MUSUL VE HALEP ATABEYİ MEVDÛD VE ZAMANI / *Prof. Dr. Bahattin Kök* 836
ERBİL ATABEYLİĞİ / *Prof. Dr. Fazıl Bayat* 840
BÖRİLER (DİMAŞK ATABEYLİĞİ) (1104-1154) / *Doç. Dr. Gülay Öğün Bezer* 846
MUZAFFERÜDDİN GÖKBÖRİ'NİN SİYASÎ VE SOSYAL FAALİYETLERİ / *Abdullah Ekinci* 856
BEGTEGİNLİLER: ERBİL'DE BİR TÜRK BEYLİĞİ (1132-1233) / *Doç. Dr. Gülay Öğün Bezer* 864
AZERBAYCAN ATABEYLERİ (İLDENİZLİLER) (1146-1225) / *Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Kayhan* 871

YİRMİBEŞİNCİ BÖLÜM

Harezmşahlar

HAREZMŞAHLAR DEVLETİ / *Prof. Dr. Abdülkerim Özaydın* 883
MOĞOL İSTİLASI DÖNEMİNE KADAR KIPÇAKLAR VE HAREZMŞAHLAR DEVLETİ / *Aydın Usta* 897
MOĞOL İSTİLASI VE HAREZMŞAHLAR İMPARATORLUĞU'NUN YIKILIŞI / *Yrd. Doç. Dr. Mehmet Ali Çakmak* 904
HAREZMŞAHLAR VE DOĞU ANADOLU / *Yrd. Doç. Dr. Hasan Geyikoğlu* 917

Editörler: Hasan Celal Güzel, Kemal Çiçek, Salim Koca
TÜRKLER, IV, Ankara - 2002. DN:84061

08 AGUSTOS 1991

İsmail Ali SARAR

Eskişehir 1. Selçuklu Eserleri Semineri Bildirileri. (1990?)
sayfa: 43-50.

not: Bildiri "Eskişehir" yazısındadır.

ESKİŞEHİR VE SELÇUKLU DEVRİ ESERLERİ

GİRİŞ:

Anadolu'nun orta steplerinde tarihi panoroma bakımından; en belirli ve kavşak odaklarından bir alanı kapsayan Eskişehir yüz yılların ötesinden uzanıp bu günlere gelmekle, gerek tarih, coğrafya, sosyal görünüş açısından çok büyük bir önemi kapsamaktadır.. İç Anadolu'nun kuzeybatı köşesini kaplayan alanda, doğu-batı-kuzey-güney demiryolları ile kara yollarının birleştiği sahada, tarihi bakımdan eski (Dorylaion) bir Frigya şehri olarak anılan bir bölgede kurulmuş bulunmaktadır. Özellikle küçük Asya'da doğu ile batıyı birbirlerine bağlayan ipek yolunun üzerinde, yüz yıllar öncesinde Haçlı Savaşlarının en önemli kavşağı olan, ondan sonraki zamanlarda da Selçukilerin en uç beğliğini yıllarca teşkil eden, Osmanlıların kuruluşunda en belirgin bir saha olarak ilk merkez özelliğini taşıyan, Eskişehir Anadolu'nun Marmara Denizine ve İstanbul'a açılan bir kapısı, beri yandan Ankara'ya, Konya'ya, iç Anadoluya geçit veren bir köprü görevini görmektedir.

Sakarya nehrinin başlıca bir kolu olan Porsuk ile Sakarya'nın kavşak noktasında coğrafyanın çizmiş olduğu arada gelişmiş, deniz yüksekliğinden 792 metre yükseklikte, Eski tarihi Epik Burnuna yaslanmış, Türkmen Dağları ile Sündiken Dağlarının yaşlı yaylalarına oturmuş geniş bir alanı avuçlarının içine almış bir coğrafi konum içinde yüzyıllardan bu yana geleceğe, tarihin, en eski sayfalarından seslenmekte, gerek tarihi, gerekse coğrafi, ticari ve siyasi açıdan Orta Anadolu'nun en önemli merkezlerinden biri özelliğini ve güzelliğini taşımaktadır.

Bu tarihi, tarihi olduğu kadar coğrafi bakımdan önemli olan ve her zaman bir yeni zamanın, geleceğin kapısını açan Eskişehir'in ilk kuruluşu için; iki ana düşünce büyük tarihçiler tarafından ileri sürülmektedir. Birincisi şehrin (Dorylaion) adı ile Frigyalılar zamanında kurulmuş olup M.Ö. VI. yüzyılda Doğu Bizans İmparatorluğuna dahil bir şehrin banisi Eratna'lı Doryleos olarak gösterilmektedir. Yer olarak şehrin bu günkü Karacaşehir mevkiinde bulunduğu ileri sürülmektedir. Burada ki o zamanlar eski çağın en büyük Karacahisar Kalesinin çok bakımlı, muhteşem olduğu, şehrin gerek kültür, medeniyet gerekse yapı bakımından en üstün seviyede bulunduğunu çeşitli zamanlarda bu şehri gezen, gören seyahatname sahibi yazarlardan öğrenmekteyiz. Bu konuda batılı bir çok tarihçiler, özellikle Von Diest, Karacahisar surlarının büyük bir alanı kapsadığını doğuya doğru uzanan bazı bina izlerininin ovaya doğru oturma yeri olarak kabul etmekle, ilk kez, şehrin burada kurulmuş olduğunu savunmaktadır. Bu düşünce coğrafi açı ve kuruluş bakımından akla uygun görünmektedir. Bu günkü şehrin merkezine 10-11 kilometre uzaklıkta bulunan Karaçahisar Kalesi ve bu günkü Karacaşehir köyü Porsuk Çayının dar vadisine en hakim bir tepe üzerinde yükselmekte olup, eski çağlardaki şehir konumuna ve durumuna tamamen uygun görünmektedir. Tarihi araştırmalarımız W.Ramsay, bu kalenin 1175 yılında Bizans ülkesini Selçukilere karşı korumak üzere kayser Manuel Konnenos tarafından yaptırılmış olduğu düşüncesini ortaya koyuyor.

BEDİÜZZAMAN SAİD NURSİ VE TÜRKLER

Şakir TURAN

Danışman : Prof.Dr.Zekeriya KİTAPÇI
1995, Sayfa: 155

Said Nursi Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde ve yeni Türk Cumhuriyeti'nin çok önemli bir şahsiyet olarak karşımıza çıkar. Kendisi bir Kürd olmasına rağmen, Türklere karşı çok büyük bir sevgisi vardır. Türklere karşı olan bu ilgisi, kendi ifadesiyle, onların tarih içindeki islami misyonlarına dayanır. O bazen kürd milliyetçisi olmakla suçlanır ama hayatı ve yazdığı eserler bunun doğru olmadığını kanıtlar.

Ana kaynak olarak, Said Nursi'nin Arapça ve Türkçe eserleri öncelikle kullanılmıştır. Buna ek olarak, Sait Nursi hakkında yazılan eserlerdende faydananılmıştır.

Bu çalışma kendi sahasında bir ilk olması ve bu alanda yazılmış kaynakların kıtlığı sebebiyle bazı hataları içinde bulundurabilir. Eksikliklerivle birlikte ileride bu konuda yapılacak çalımalara bir temel teşkil edecektir.

***

BEDİÜZZAMAN SAİD NURSİ AND TURKS

Said Nursi was very influential in the last days of Ottoman Empire and in he first two decades of the Turkish Republic.

Even though he was not a Türk, he had a great love of Turks. This love is the result of Turks mission on Ismalic history. He sometimes was ciriticised by saying that he was a Kurdish natianalist. However, his life and books proved that hew was not.

As a main sources, the books writen by Sait Nursi in Turkish and arabic were used. In addition, the books written about Said Nursi were also helpfull.

Since this work is the first about this subject and there a scarcity of sources, there may be some mistakes.

Although it is not complate and excelent, it will be a basis of the other works about this topic.

Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Tez Özetleri 1990-1998, Konya, 1999. İSAM-DN:75074

Tarih Anabilim Dalı
Ortaçağ Tarihi Bilim Dalı
Yüksek lisans tezi.

XII. ve XIII. YÜZYILLARDA ANADOLU SELÇUKLU DEVLETİ'NDE TİCARET HAYATI

Özlem GÜL (BEŞTAV)

Danışman : Prof.Dr.Zekeriya KİTAPÇI
1995, Sayfa: 73

Ortaçağ dediğimiz Anadolu Selçuklu Devleti'nin yaşadığı dönemde Türkler Avrupalı'lardan çok ilerde ve her yönüyle mükemmel bir hayat sürmekteydiler. Avrupalılar için Ortaçağ karanlığından bahsedilirken Türkler için yüksek kültür ve medeniyetten bahsedilmekteydi. Türkiye'nin böylesi yüksek kültür ve medeniyete ulaşmasında dönemin ekonomi müesseseleri etken olmuştur. Türkler'in Doğu Akdeniz ve Ortadoğu'da faal ticaret hayatının bulunması ve ticaretin Türk insanına câzip gelmesiyle Selçuklular'ın kazançları bollaşmıştır. Haçlı seferleri sonunda Anadolu'nun kuzey ve güney limanlarının dış dünyaya açılımı sağlanarak yabancı tüccarların faaliyetleri kolaylaştırılmıştır. Böylelikle hem canlı ticaret yaşanmış hem de İslâm Kültür ve Medeniyeti'ni batılılar tanımaya başlamışlardı. Sultanların isâbetli ekonomi politikalarıyla, Araplar'ın "et-tarik'ul harir" batılıların "Great Silk Road" yani "İpek Yolu" dedikleri ticaret yolları Anadolu'dan işlemeye başlamıştır. Anadolu'da Konya ve Sivas şehirleri ticaret merkezleri olmuştur. Sultanlar halkı refah içinde yaşatmak ve ülkeyi zengin etmek düşüncesinde çok hassas davranmışlardır. Bu amaçla ticareti teşvik edici tedbirler almaya önem vermişlerdir. Özellikle I. Alâeddin Keykubâd zamanında Türkiye. artık transit yolların buluştuğu bir kavşak durumuna gelmiştir. Böylelikle Türkiye tüm dünyanın bağlantı kurmaktan vazgeçemeyeceği bir ülke olmuştur. Ahi Teşkilâtı'nın kurulmasıyla ise Müslüman Türk insanı malını hem üretiyor hem de satıyordu. İthalat ve ihracata büyük ağırlık verilmesiyle devletin en önemli kaynaklarından birisi ticaret olmuştu. Ticaretin canlanması ile, Türklerdeki kervansaray geleneği Selçuklularda en mükemmel şekline kavuştu. Kurulan Pazar ve panayırlar sayesinde ise pek çok ürün ve malın sergilenip satılması kolaylaştı. Anadolu'da ticarî hayatın ilerlemesinde Sultanların ülke şartlarını bir amaç yolunda zorlayarak buna destek vermeleriyle Türk insanının çok çalışması, ülkenin maddi imkânlarını çoğaltmış, kalkınmayla beraber Selçuklu Devleti'nin yükselmesini sağlamıştır.

Cilt: I
11 AGUSTOS 2001

© Selçuk Üniversitesi Rektörlüğü, 1993
ISBN 975 - 448 - 073 - 7

I - II. Milli Selçuklu Kültür ve Medeniyeti Semineri Bildirileri 1993 - Konya. DN: 30269-1

23 ŞUBAT 1995

Türkiye Diyanet Vakfı * Kütüphanesi * İslâm Araştırmaları Merkezi

Selçuk Üniversitesi Yayın Komisyonunun 07.04.1993 tarih ve 93 / 11 sayılı kararı ile 1000 adet basılmıştır.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ BASIMEVİ 1993 - KONYA

İÇİNDEKİLER

I. MİLLÎ SELÇUKLU KÜLTÜR VE MEDENİYETİ SEMİNERİ (20 - 21 MAYIS 1991)

Prof. Dr. Halil CİN
Açış Konuşması 7

Doç. Dr. Salim KOCA
Selçuklular'da Teşkilat ve Kültür 15

Doç. Dr. Mehmet ŞEKER
Yûnus Emre'nin Dîvânına Göre XIV. Yüzyılda Anadolu'da Sosyal Hayat 29

Prof. Dr. Hakkı ÖNKAL
Birgi Ulu Camiî ve Selçuklu Geleneğiyle İlişkisi Üzerine 51

Doç. Dr. Abdüsselâm ULUÇAM
Bağdat - Irak Müzesi'nde Bulunan Figürlü Bir Selçuklu Mihrabı Üzerine 57

Yrd. Doç. Dr. Hasan ÖZÖNDER
Yunus Emre'ye Dair, Karaman ve Çevresindeki Mimârî Eserler 69

Prof. Dr. H. Örcün BARIŞTA
Selçuklu Ahşap İşçiliğinden Bazı Örnekler ve Tanınmamiş Birkaç Parça Üzerine 87

II. MİLLÎ SELÇUKLU KÜLTÜR VE MEDENİYETİ SEMİNERİ (1 - 2 HAZİRAN 1992)

Prof. Dr. Faruk SÜMER
Diyarbakır Şehri Yönetimi ve Yöresinde Inal Oğulları Beyliği 111

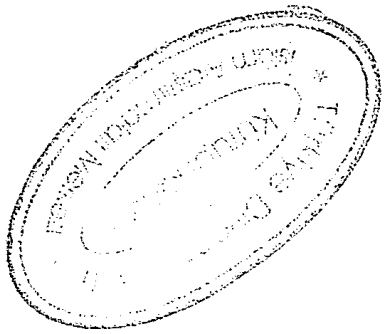
Doç. Dr. Mikâil BAYRAM
Selçuklular Zamanında Malatya'da İlmî ve Fikrî Faaliyetler 119

Prof. Dr. H. Örcün BARIŞTA
Konya Yusuf Ağa Kütüphanesinde Bulunan 6626 Demirbaş Numaralı Kur'an Üzerine 125

Prof. Dr. Enver KONUKÇU
Selçukluların Doğu Anadoludaki Yerleşim Politikası 141

Prof. Dr. Selçuk MÜLAYİM
Selçuklu Sanatında Geometrik Kompozisyonlar 153

Doç. Dr. Haşim KARPUZ
Erzurum ve Çevresindeki Bazı Selçuklu Kaleleri 157

Editor: D.S. Richards
Islamic Civilisation 950-1150
Oxford 1973, s. 251-263
DN: 59169

RENOUVELLEMENT ET TRADITION DANS L'ARCHITECTURE SALJŪQIDE

par

Janine Sourdel-Thomine

C'est presque maintenant un lieu commun d'insister sur la transformation qui se serait manifestée dans l'art islamique, en plein moyen âge, en ce "tournant" de la civilisation que l'on fait coïncider avec l'arrivée des Turcs Saljūqides en Īrān et leur déferlement vers l'Ouest, presque immédiatement suivi de la constitution de leur vaste mais fragile empire. Parmi les lignes de rupture discernables, à partir de faits historiques de suffisante importance et pour certaines commodités d'intelligence ou d'exposition, dans l'évolution politique ou socio-économique du monde islamique, il est en effet tentant de mettre en relief l'arrivée, sur la scène politique, de ces nouveaux personnages et d'en tirer toutes les conséquences que l'on peut logiquement attribuer à leur double caractère de conquérants d'origine nomade et de race turque.

Certes l'idée de l'existence d'un art saljūqide original et marqué par un esprit "turc", a-t-on parfois pu dire, en même temps que lié à ce que l'on a aussi qualifié de véritable renaissance et résurgence des habitudes iraniennes, fut en son temps extrêmement neuve. Elle avait été en effet pendant longtemps méconnue des premiers historiens de l'art islamique, notamment de ceux qui étaient restés uniquement en contact avec les manifestations de cet art au Maghreb. Comme telle, cette notion avait manqué jadis à bien des essais de périodisation oubliant l'époque saljūqide lorsqu'ils traitaient de l'évolution de l'art islamique et négligeant de situer à leur vraie place des œuvres, conservées en Īrān ou dans l'actuelle Turquie, qui étaient alors ignorées.

Mais cette idée novatrice et tardivement adoptée dans nos études, puisqu'elle ne remonte pas plus haut qu'une trentaine d'années, n'en devait pas moins conquérir une rapide et générale audience. Tandis que l'art saljūqide, aux oeuvres peu à peu révélées, était soudain mis à l'honneur, ce devint une nouvelle mode de lui assigner un rôle grandissant pour expliquer certains aspects de l'évolution artistique ultérieure dans les pays musulmans et, en attendant la formulation de théories de plus en plus précises dont on

0 6 JUIN 1999

İskitler yalnız Anadolu'da kalmayarak, daha güneye ilerlemişlerdir. Mısır üzerine yönelerek, Suriye'ye girdikleri sırada Mısır kralı Psammatikos karşılarına çıkmış, armağanlar vermiş ve daha ileri yürümekten onları alıkoymuştur. Sonra onların bir kısmı dönmüş[63], fakat bazıları orada kalmayı tercih etmiştir. Bundan dolayı eski Tevrat'ta Beth-Sean, daha sonra Skythepolis olarak anılmaktadır[64].

İskitler Ön Asya'ya yayılmaları esnasında Filistin'e kadar ilerlemelerine rağmen, onların asıl izleri Anadolu'nun doğu kesiminde bulunmaktadır. Artık yazılı kaynakların yanında son kazılarda çıkarılmış olan arkeolojik malzemelerde bu görüşü kuvvetlendirmektedir.

Özellikle, M.Ö. VII. yüzyılın başlarında Asur sınırına kadar ulaşmaları, Urartu devletinin ortadan kalkmasındaki etkileri, Asur devletinin güç kaybetmesindeki rolleri ve Asurlular'ın onlarla anlaşmak zorunda kalması İskitler'in gücünü göstermektedir. Persler'in de İskitler'le mücadele etmek zorunda kalmaları onların Pers imparatorluğunun etrafındaki güçlerini göstermektedir. Ksenophon'un M.Ö. IV. yüzyılın hemen başlarında Doğu Anadolu bölgesinden İskitler'in ülkesi olarak bahsetmesi, onların hala adı geçen bölgede güçlerini göstermektedir. İskitler'in Asur kaynaklarında ilk olarak adlarının geçmesinden M.Ö. IV. yüzyılın başlarında Ksenophon tarafından bahsedildikleri döneme kadar aşağı yukarı üçyüz yıl geçmiştir. Bu kadar uzun bir zaman diliminde İskitler Doğu Anadolu ve çevresinde etkili olmuşlardır. Buradan İskitler'in bu bölgeyi birdenbire terk etmedikleri, ekonomileri büyük ölçüde hayvancılığa dayalı olan bu topluluğun özellikle Doğu Anadolu yüksek yaylasında hayvanlarını otlatacak yaylakları buldukları, yerleşik topluluklarla mücadele edebilecek ve onların kayıtlarına geçecek derecede siyasi güç kazandıkları anlaşılmaktadır.

TTK BELLETEN, c. LXI / sayı: 231
Ağustos 1997, s. 287-300
D.137

[63] Herodotos I, 106.

[64] K.. Kretschmer, "Scythae", Paulys Real Encyclopaedie der Classischen Altertumswissenschaft. II Al, Stuttgart, 1921, s. 940.

22 NİSAN

Selçuklu

TÜRKİYE SELÇUKLU SULTANI II. GIYASEDDİN MESUD HAKKINDA BAZI GÖRÜŞLER

ZERRİN GÜNAL ÖDEN

1246 yılında onbir yaşında Türkiye Selçuklu tahtına çıkan II. İzzeddin Keykavus'un salatanat yılları kardeşleriyle mücadele içinde geçti. Özellikle kardeşi Kılıç Arslan'ın faaliyetleri karşısında ülkesini terk etmek zorunda kalan II. İzzeddin, ömrünü 17 yıl sürecek olan bir gurbet hayatı ile noktaladı.

1261 yılında İstanbul'da lâtin hâkimiyeti sona ermiş, VIII. Mikhail Palaiologos (1259-1282) yeniden İstanbul'da Bizans tahtına kavuşmuştu. Daha önce Konya'ya giderek Keykavus tarafından iyi karşılanmış olan Mikhail, bu kez yanına gelen Keykavus'a hayli itibar gösterecektir[1].

II. İzzeddin Keykavus, 27 yaşında iken 1261 yılı kışında annesi, karısı, çocukları Gıyaseddin Mesud ve Rükneddin Geyûmers, Ali Bahadır ve Uğurlu gibi yakın adamları[2], Hıristiyan dayıları Kir Hâye ve Kir Kedîd, bazı emîrler ve maiyyeti ile birlikte Antalya'dan bir gemiye binerek İstanbul'a gitti. Selçuklu sultanını çok büyük bir itibarla misafir eden imparator, onun İstanbul'da istediği gibi yaşamasına, muhafızlarıyla dolaşmasına ve hükümdarlara mahsus kırmızı ayakkabı giymesine izin verdi. Onun Bizans'a sığınmasından bir süre sonra yanında bulunan Türkler, şehir hayatının kendilerine uygun olmadığı gerekçesiyle taşrada ikamet etmek istediler. Bu talep üzerine imparator Mikhail, Dobruca'yı onlara malikâne olarak verdiği gibi, II. İzzeddin'e Selçuklu tahtını ele geçirebilmesi için yardım vaadinde de bulundu[3]. Nitekim, Sarı Saltuk önderliğinde 12.000 Türkmen ailesinin

[1] O. Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye Tarihi*, İstanbul 1984, s. 497; Ayn.mlf., *Türkiye Selçukluları Hakkında Resmî Vesikalar*, Ankara 1988, s.4; Ayn.mlf., Keykavus mad., *İA*, VI, s.644.

[2] E.Merçil, "Bizans'ta Selçuklu Hanedan Mensupları", XI. Türk Tarih Kongresi'nden ayrı basım, Ankara 1994, s. 718 not 31.

[3] N.Gregoras, *Byzantina Historia*, I, (CSHB), Ed.L.Shopen, Bonnae 1855, s.82; Aksarayî, *Müsâmeretü'l-ahbâr*, nşr., O. Turan, Ankara 1944, s.70; İbn Bîbî, *Tevârih-i Âl-i Selçuk*, Yazıcıoğlu Ali trc., nşr., M.T.Houtsma, Leiden 1902, s.297; O.Turan, *Türkiye Tarihi*, s.497; B.Spuler, *İran Moğolları*, Ankara 1987, s.64-65.

Selçuklular (Seriye)

04 AGUSTOS 1993

ANKARA ÜNİVERSİTESİ DİL ve TARİH - COĞRAFYA FAKÜLTESİ YAYINLARI: 167

4-18

ATATÜRK'ÜN 100. DOĞUM YILINA ARMAĞAN

SURİYE SELÇUKLULARI

I

(Fetihten Tutuş'un Ölümüne Kadar)

PROF. DR. ALİ SEVİM
Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi
Ortaçağ Tarihi

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi
Demirbaş No: i 17179-1
Tasnif No: 956.054
SEV.S

delillere mesâğ yokdur. Şartnâmelerde vâkıfeyn maksatlarını açıkça söylemişlerdir. Maksad âşikâr olunca hükm ancak maksada göre olur.

Saltanatın hukûk-ı milliyeye tecâvüzü ve bu bâbda yapdığı kânûn ve ta'âmüller hükûmet-i milliyenin te'sîsiyle nasıl eridi ve hükümsüz kaldıysa; 'aynı saltanatın; efrâdın hukûk-ı esâsiyesine ta'alluk eden şekl-i tasarrufuna tecâvüzü de bugün aynı sebebden hükümsüzdür. Bunlar hükümsüz olunca bu bâbdaki kânûnlarda **[24]** hükümsüzdür, çünkü biri diğerinin neticesidir. Şu halde; evkâfın 'âcilen ıslâhı şarttır.

Evkâfın en 'asrî şekli, adliyeye merbût ve resmî bir noterlik te'sîsiyle kısm-ı mâliyesini bir banka şekline ifrâğdır. Muhtelif sermâyelerden müteşekkil bankalar ne ise evkâfda odur. Bankalarda sermaye sahipleri nasıl hey'et-i idâreyi teşkîl ederlerse evkâfda da 'aynı şekil kabûl edildiği takdirde; evkâf en 'asrî bir şekle ifrâğ edilmiş olur. Ve evkâfın 'asrî mukâbil ve ma'nâsı budur, yoksa; 'asrî teşkîlât va'dleriyle ortaya atılanların maksadları gayr-i kâbil-i tahakkukdur. Çünkü, ne evkâf idâresi ve ne de muhteviyâtı ve ne de kafaları 'asrî değildirler ki; bu va'dlere inanılsın ve 'asrî olmayan dimağlardan da 'asrî teşkîlâtın nasıl çıkacağı cây-i suâldir. Asıl şâyân-ı hayret olan cihet kendilerinde olmayan bir şeyi va'd edenlerin masallarına bilâ muhâkeme bir çoklarımızın hâlâ bu kadar tecrübeden sonra kanabilmesidir.

30 KASIM 2006

MADDE YAYIMLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜMAN

Vakıflar Dergisi, c. 30, 2007 Ankara, ss. 87 – 100

D143

Türkiye Diyanet Vakfı Kütüphanesi İslâm Araştırmaları Merkezi

*Dr. Koray ÖZCAN

VAKFİYELERE GÖRE SELÇUKLU KENTİNDE TİCARET MEKÂNLARININ ÖRGÜTLENME DÜZENİ VE MEKÂNSAL DİZİLİŞ BİÇİMLERİ ÜZERİNE BİR DENEME "KONYA ÖRNEĞİ"

Vakıflar Dergisi, c. XI (Ankara, 1976), s. 313-322.

Dergi / Kitap
Kütüphanede Mevcuttur

15 TEMMUZ 1993

SELÇUKLULAR'DA TIB VE TIB KURULUŞLARI

Erdal SARGUTAN

ÖZET

Büyük Selçuklu İmparatorluğu'nun gerek Anadolu'da ve gerekse hâkimiyetleri altında bulunan diğer topraklarda hastahâne, düşkün evleri, koruma yurtları, tıb medreseleri, kaplıcalar gibi yaptırıp hizmete soktukları tıbbî kuruluşlar ile, bunların kuruluş ve işleyişleri, özellikleri, o mahallin ve devrin meşhur hekimleri bu yazıda tanıtılmakta, sonda da Selçuk Tabâbetinin kronolojik bir özeti verilmektedir.

SUMMARY

In this research note is involves of the great Seljuks Empire's either in Anatolia or in the other countries under Seljuk Reign, hospitals, the house of the poor, protecting hostels, medresehs of medicine (university of medicine), healt recovering hot springs, were made and put in the service as well of the medical.

Foundations with their structure and working particulars and that of concerned sites including its times well known doctors are being acquainted and an outhline of chronological order of the medicine of Seljuks is given.

I — GENEL

İslâm tıbbı şarkta üç kaynaktan toplanarak kurulmuştur. İslâm olan Arap, Acem ve Türk illerinin 5000 yıllık geçmişten gelen tıbbî folklörü, Orta Asya'da Türk, Hint ve Çin'den gelen asırlarca eski tibbî bilgiler, önce Süryanice, sonra Arapça'ya çevrilen eski Grek tıbbî metinleri ve Öskülap sıhhat mektepleri ve halk tabâbeti bilgileri. İşte bu bilgiler üzerine kurulan tabâbete bir Arap tabâbeti değil İslâm tabâbeti diyebiliriz ve bu tabâbetin kuruluşunda Türk'lerin payının büyüklüğü gerçektir.

Büyük Selçuklu İmparatorluğu'nun ve sonra Anadolu Selçukluları'nın tabâbeti sâdece bu büyük devleti kuran millete ait bir tabâbet değil, asırlardır süregelen tecrübe ve bilgilerle kurulan tıbbın, Selçuklular zamanında millî hudutlar dâhilinde son derece gelişmiş olmakla kalmayıp, bütün muâsır seviyesi ile tarihî bir devreye ait tabâbettir.

Tıp, Hipokrat'tan evvelki devre (ki bazıları bu devreyi tıbbî folklör olarak değerlendirirler) ve ondan sonraki devre diye iki târihî devreye bölünebilir. Hipokrat, metod ve esaslar ortaya koyarak, tıbbın gelişmesini süratlendirmiştir. Ondan evvel, târih öncesi zamanlardan beri görgüye, an'aneye ve sevk-itabiîye dayanan tıbbî bilgiler Mezopotamya, Çin, Eti, İskit, Hint, Mısır ve eski İran'da gelişmiş, belli dînî guruplara bağlı râhip veya müstakil hekimler tarafından uygulanmıştır. Bu sırada bir çok fikirler ileri sürülmüş, esaslar tesbit edilmiş, milletlerin umûmî bilgi seviyelerine paralel olarak merhaleler kazanmıştır. Akdeniz havzasında yerleşmiş bulunan Mısırlılar, Etiler, Fenikeliler ile sonra Ege Medeniyeti'ni kuranların tıp bilgileri Yunanlılar'a (Grek) geçmiştir. Bu devrede başta Hipokrat'ın eserleri olmak üzere çağdaşlarının tıbbî metinlerinin; ya

Çin imparatoru Hsüan Tsung, Kapgan Kagan'ı tamamen ortadan kaldırmak, ya da eline geçirmek istiyordu. Bu maksatla Gök-Türk ülkesinde üç ayrı bölgede bulunan ve yukarıda bahsettiğimiz gibi Çin ile daha önce müttefik olan, üstelik çeşitli Çin unvanları da alan Türk boylarının reislerine yeniden unvan ve hediyeler sunuldu. Bu suretle yeniden taltif edilerek, Kapgan'a saldırmak için tahrik ediliyorlardı[89]. Böylece Kapgan'a karşı ihanet cephesi tekrar harekete geçmişti. Çin müttefiki Bayırkular isyan edince, Kapgan üzerlerine yürüdü. Tola ırmağı kenarında yapılan savaşta Bayırkular çok ağır bir bozguna uğradılar. Ancak, Kapgan zafer kazanmanın verdiği mağruriyet içerisinde çok az sayıda askerle geri dönerken Söğüt ormanında savaş artığı Bayırkuların reisi Chie-chih-lüe'nin[90] ani hücumuna uğrayarak öldürüldü. Her iki yıllıktaki ifadeden anlaşıldığına göre casus olan Çinli Ho Ling-ch'üan, o sırada Bayırkular'ın yanında bulunuyordu. Bu şahıs Kapgan'ın kesik başını alıp, Çin başkentine götürdü(716 6. ay).

24 yıl süren parlak zaferlerle dolu bir kaganlık dönemini çok hazin bir sonla kapayan Kapgan'ın yerine kendisinin daha evvel "Küçük Kagan" olarak tayin ettiği oğlu İnel geçti ise de Kutlug'un küçük oğlu Kül Tegin bir ihtilal yaparak, onu ve bütün ailesini ortadan kaldırdı; sonra ağabeyi Bilge Şad'ı kagan olarak tahta geçirdi.

[89] Çin İmparatorunun Gök-Türklere karşı diğer Türk boylarına tekrar unvan ve hediyeler sunması yalnız *HTS* 215A, s. 6049'da zikredilmiştir.

[90] Bu reisin ismi sadece *CTS* 194A, s. 5173'de bulunmaktadır.

SÜLEYMAN ŞAH VE ANADOLU SELÇUKLU DEVLETİ'NİN KURULUŞU

Prof. Dr. MEHMET ALTAY KÖYMEN

Nâsıru'd-Devle Ebu'l-Fevâris[1] Süleyman Şah (?-1086), Anadolu Selçukluları Devleti'nin kurucularından olup, Bizans kaynaklarından Skylitzes'e göre Kutalmış'ın beş oğlundan biridir[2]. Bunlardan dördünün adı, muhtelif vesilelerle Bizans ve Doğu kaynaklarında geçer[3]. Süleyman'ın kardeşlerinin adları Mansur, Alp İlek veya Alp Yülük,[4] ve Devlet veya Dolat idi[5]. Bildiğimize göre, bu şehzadelerden biri, ilk defa babalarının, büyük Selçuklu Sultanı Alp Arslan ile yaptığı mücadele sırasında (Kasım 1064) esir düşmesi münasebetiyle, "kardeşlerden en büyüğü olan Kutalmış oğlu" şeklinde geçer[6]. Bunun Mansur olduğu muhakkaktır. Öteki kardeşlerinin, bu arada Süleyman'ın babaları Kutalmış ile birlikte olduklarını, savaşın mağlûbiyetle sonuçlanmasından sonra, onların da şu veya bu şekilde Alp Arslan'ın eline geçtiğini kabul etmemek için hiçbir sebep yoktur. Zira, bu Selçuklu hükümdarının, zaferden sonra Kutalmış'ın bütün oğullarını ve akrabalarını öldürmek istediği, vezir Nizamü'l-Mülk'ün, bu hareketin devlete hayır getirmeyeceği mülâhazası ile mâni olduğu[7], bütün

[1] Bu lâkaplar için bk. Şeddâd, *Alâ'l-Hatîre,* Topkapı, -Revan Köşkü, Nr. 1564, vr. 210 b. M. H. Yınanç'a göre, Süleyman Şah, ayrıca Rüknüd'dîn lâkabını da taşıyordu. (Bk. *Türkiye Tarihi Selçuklu Devri, I, Anadolu'nun Fethi,* Ist., 1944, s. 107). Fakat, müellif bu lâkabı hangi kaynaktan aldığını belirtmiyor. Ayrıca, "Şah" lâkabı ve "Gazzi" unvanı için de bk. aynı yazar, a.g.e., s. 106.

[2] J. Laurent, *Byzance et les Turcs Seldjoucides,* Paris-Nancy, 1913, s. 11.

[3] Meselâ, Mansur ve Süleyman için bk. N. Bryennios, *Les Quatre Livres des Histoires,* Fr. terc. H. Gréqoire, Byzantion, XXV-XXVII, (1955-57) s. 902.

[4] *Mathieu d'Edesse,* Fr. trc. Dulaurier, Paris, 1858, s. 211; Türkçe terc. H. D. Andreasyan, Ank., 1962, s. 186.

[5] Cl. Cahen, *La Chronique Abrégée d'Alâzimi,* JA, CCXXX, (1938), s. 390; İbn al-Adim, *Zubda,* II, nşr. S. Dehan, s. 205. Bu şehzadelerin adları için ayrıca bk. M. H. Yınanç, a.g.e., s. 86.

[6] Sıbt İbn al-Cevzî, *Mirâ'tü'z-Zamân,* Türk-İslâm Eserler Müzesi, Nr. 2134, c. XI, vr. 232 b.

[7] Aksarâyî, *Müsameretü'l-Ahbar,* nşr. O. Turan, Ank., 1944, s. 16, 26; Reşîdü'd-din Fazlullâh, *Câmi'ü't-Tevârîh,* II/5, nşr. A. Ateş, Ank., 1960, s. 28; Sadrü'd-din el-Hüseynî, *Ahbârü'd-Devleti's-Selçûkiyye,* nşr. M. İkbal, Lahor, 1933, s. 31-d; Türkçe trc. N. Lugal, Ank., 1943, s. 22.

IX Türk Tarih Kongresi, 21-25 Eylül 1981, 1988-Ankara, s. 687-696

02 TEMMUZ 1993

Dergi / Kitap
Kütüphanede Mevcuttur

TÜRKİYE SELÇUKLULARINDA BAZI VERGİLERE DAİR

TUNCER BAYKARA

Türkiye tarihi ile ilgili tetkiklere ilk başlıyanlar için rahmetli İ. Hakkı Uzunçarşılı'nın eserleri önemli bir temel olmuştur. Onun özellikle "Osmanlı Devleti Teşkilâtına Medhal" adlı eseri, bu bakımdan önemlidir. Birçok bahisleri, sonraki tarihçiler tarafından daha ziyâde işlenmesine rağmen, buna yol açmış olması da güzel hizmet görmesine imkân vermiştir.

Rahmetli üstadımızın bu eserinde, nedense mâlî ve özellikle vergi konularına pek temas etmediği görülür. O bu konuları, belki ilgi sahası olmadığından kenarda bırakmış olmalıdır. Fakat daha önemlisi her ikisi de rahmetlik olan Fuat Köprülü ve Osman Turan'ın bu konularla meşgul olduklarından bu yolu seçmiş olabilir. Zira 1930'lu yıllarda Fuat Köprülü, 1950'li yıllarda ise Osman Turan Türkiye'nin iktisâdî hayatı ile ilgili çalışmalarının ileri safhada olduğunu, yakında bazı yayınlarda bulunacaklarını ifâde ediyorlardı. Ancak Türk tarihçiliğinin bu çok seçkin iki siması, bu konularda pek az yayın yapabildiler. Gerçi Osman Turan, "Türkiye Selçukluları Hakkında Resmî Vesikalar, Metin, Tercüme ve Araştırmalar" adlı eserinde, vesikalarda adı geçen vergilere dair kısa bilgiler vermiştir. Ancak, o "Ortaçağ Türkiye İktisâdî Tarihi" adıyla neşredeceği eserinde daha fazla tafsilatın bulunduğunu söyliyerek, okuyucuları ve daha ziyâde bilgi almak isteyenleri bu eserini gözletmiştir[1].

Her iki büyük tarihçi, vaad ettikleri konularda yeterli yayın yapamayınca, hayli önemli bir boşluk doğmuştur. Gerçi O. Turan'ın bu konudaki notlarının muhterem M. Altay Köymen hocamıza geçtiğini, kendisinin bunları işleyip yayınlamayı ümit ettiğini biliyorsak da, bu konular üzerinde araştırmalara devam etmek de zaruret hâlini almıştır. Bu bakımdan, burada söz konusu edeceğimiz bilgiler, bu

[1] O. Turan, *Türkiye Selçukluları Hakkında Resmî Vesikalar, metin, Tercüme ve Araştırmalar*, (Ankara 1958), s. 56.

Halil Edhem Hatıra Kitabı, c. I, 1947 Ankara, s. 279-298
IRCICA Kütüphane Dem 3191

13 NISAN 1994

ANADOLU SELÇUKLARI DEVRİNDE MİMARÎ VE TEZYİNÎ SAN'ATLAR [1]

HALİL EDHEM

1. Selçuk tarihinin umumî taksimatı:

Selçuk İmparatorluğu, Türk tarihinde pek mühim bir yer tutar. Bu Devletin kuruluşu için 140 yılı kabul olunur ki, bu tarihte artık Abbasî Devleti inkıraza başlamıştı. Anadolu'ya o zamanlar yaklaşmakta olan Müslüman Türkler genç ve dinç bir kütle olarak cihan tarihi sahnesine ayak basmış oldular. Bu Türkler, Türkisran Hakanları vezirlerinden ve Türkmen reislerinden Dakak'ın (yahut Takak'ın) oğlu "Selçuk„ un neslinden idiler. Kumandan demek olan "Subaşı„ unvanını taşıyan Selçuk ise, Asya'nın Kırgız çöllerinden kalkarak Buhara'da Seyhun yahut Sirderya nehrinin aşağılarında bulunan Cent şehri civarına gelmişti. Burada İslâm dinini kabul etti. Selçuk'un oğlu olup prens manasına gelen "Yabğu„ yahut bir kuş adı olan "Bayğu„ lâkabını alan "Aslan„, ki müverrihler ona "İsrail„ ismini de verirler, İylekhanlar (yahut Karahanlılar) dan Ali Tekin'in hizmetine girmişti. Aslan Yabğu'nun ölümünde oğulları olan Tuğrul Bey ve Çakır (yahut Çağrı) Bey o derece kuvvetlenmişlerdi ki, Horasan'ı zaptettiler. 1037 de Tuğrul Nisabur'da ve kardeşi Çakır Mervde kendi adlarına hutbe okuttular. Tuğrul Bey 1040' da tamamiyle istiklâlini kazanarak Selçuk İmparatorluğunun öz şubesi olan "Büyük Selçuklar„ yahut "Horasan Selçukları„ Devletini kurdu. Fazla olarak Tuğrul Bey 1055' de Abbasî Halifelerinin payitahtı olan Bağdad'a girerek orada sultanlığını ilân etti. Tuğrul'un kardeşi Çakır Bey'in oğlu

[1] Bu yazı 1933 yılında «Türk Tarihinin Ana Hatları» eseri için ve o zaman verilen ölçüye göre yazılmış ve yalnız Tarih Kurumu üyeleri için müsvedde olarak 100 nüsha basılmıştı. Rahmetli Halil Edhem bunun küçük bir hulâsa olduğunu ve 100 - 150 sayfa olarak ta yazılabileceğini söylemişlerdi. Başka hiç bir yerde çıkmamış olan bu yazıyı da bu vesile ile yayınlamağı uygun bulduk.

T. T. K.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ DİL VE TARİH-COĞRAFYA FAKÜLTESİ YAYINLARI: 335

Selçuklular (Suriye)

SURİYE SELÇUKLULARI II.

(Tutuş'un ölümünden yıkılışlarına kadar)

DERS KİTABI

PROF. DR. ALİ SEVİM

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi

Demirbaş No: 17179.2

Tasnif No: 1956.051
SEV.S

F.W.K.Müller,op.cit. in note 35, part 1,p.19.
Tekin,Maytrisimit,51/1-5.
41-Werner,"Yao-shih",Kern,271-72.
42-Petrucci,op.cit. in note 35 sup.
43-E.Pinks,Die Uiguren von Kan-chou(Wiesbaden,1968),61-65,7o,7379,81,88.
44-L.Warner,A Ninth century grotto at Wan-fo-hsia (Cambridge,Mass.1938),18.
45-Stein,Serindia ,1111.
46-A.Stein,The Thousand-buddhas(London,1921),11-13,pls.I,II and Stein and Petrucci's works,cited in note 35 sup.
47-Le Coq,op.cit. in note 29 sup.,pl.17.
48-R.Arat,Eski Türk şiiri,(Ankara,1965),9/73.
49-Baştaş: Arat,9/7. Tamğa: Clauson,s.v. Linhua-orun: Kara-Zieme,lines 811-18(the lotus in full bloom and its bud,in the appearance of the fleur-de-lys,represented respectively the hearts of the buddha and of the bodhisattva).
5o-A.Grünwedel,Altbuddhistische Kultstaetten in chinesich Turkestan(Berlin,1912), fig.6o4.
51-See Werner,cited in note 35 sup.
52-Tekin,Maytrisimit,31/36.
53-See note 51 sup.
54-Getty,cited in note 35 sup.,26,

55-F.W.K.Müller,"Uigurica II",p.46,line 7o.
56-Petrucci and Werner,cited in note 35 sup.
57-Clauson,s.v.
58-Petrucci,14o9-1o.
59-E.W.Burlingame,Buddhist legends(London,1969),I,59.Cf E.B.Cowell,The Jâtaka, (London,1969),jâtaka 449.
6o-See note 26 sup.
61-Çagatay,op.cit. in note 27 sup.,7/2o.
62-Esin,A History...,op.cit. in note 16 sup., loo-1o1.
63-See note 5o sup.
64- Getty,26,cites the crow as emblem of one of Bhaisajya's attendants,in Japan. In a Turkish Buddhist text the crow is a paradisiac bird:Tekin,Maytrisimit,55/19.
65-Ş.Tekin,Kuanşi im pusar(Erzurum,196o),3.
66-Röhrborn,op.cit. in note 3o,257.
67-Burnouf,op.cit. in note 35,244-48.
68-See note 49 sup.
69-Burnouf,268-75.
7o-Tekin,Kuanşi im pusar,lines 32(demon ,runs away),117-19(emanations).
71-See note 47.
72-See Esin,A History..., chap.VI.
73-Ibid.,chapter IV.
74-Yûsuf Hâss Hâcib, Kutadğu-bilig,R.Arat ed.,(Istanbul,1947),couplets 4361-65,5865.
75-M.ᶜArif, Binbir hadîs-i şerîf şerhi(Cairo,H.1319),hadîs 27,798.
76-See note 26 sup.
77-Yûsuf,op.cit. in note 74,couplets 4621-32,5993-6o21.
78-E.Esin,"Muyanlık", Türk Târîh Kurumu,Malazgird armağanı (Ankara,1973) and id., "Buyan",IVe Congrès d'art turc (Université de Provence,1976).
79-E.Esin,"Böri Tigin",Sanat târîhi yıllığı (Istanbul,1979),42.
8o-Yûsuf,couplets 4613-15,4642.
81-See note 75 sup.
82-Yûsuf,couplets 4355-56,4364-65.

11 TEMMUZ 1982

I. ULUSLARARASI TÜRK-İSLAM BİLİM VE TEKNOLOJİ TARİHİ KONGRESİ
İTÜ 14-18 Eylül 1981

- Selçuklular
- Darüş-şifa

ANADOLU SELÇUKLU SAĞLIK MÜESSESELERİNDEN SIVAS DÂRÜŞŞİFASI VE VAKFİYESİ

Doç.Dr.Ali Haydar Bayat
Ege Üniversitesi,Ege Tıp Fakültesi
Tıp Tarihi ve Deontoloji Kürsüsü
İzmir-Türkiye

Synopsis

In the XII-XIII centuries Anatolia had important trade routes and world-wide open ports. For that reason, in behalf of establishing Turkish-Islamic civilization, Anatolian Seljuks were one of the richest nations of her period. They had an opportunity to reveal their genious before the Western World and established Turkish renaissance which was superior to the contemporary civilizations in Anatolia.

By their rise in economics and civilization, every part of Anatolia was filled with mosques, universities, bridges, caravansarai and hospitals.

Moslem hospitalization was started by Ameyis', developed by Abbasi's and scattered by the Seljuks. The hospital in Sıvas, constructed by Sultan İzzettin Keykavus in 1217, was the biggest in Anatolia with the architectural design, plastic art and encaustic tiles. One of its characteristics increasing its value, was that it was the only hospital to be a foundation, dated 1218, the Sultan donated 108 stores, 5 big farms to meet the expenses of the hospital. The manager of the foundation was responsible for providing drugs, hiring surgeons, eye specialists and medical doctors and employees, dealing with their personal and financial deeds, Also he was the only responsible person for leasing the properties of the foundation. In the agreement, it was mandatory that all the incomes of the foundation should be delivered to the poor and incapable people in case the hospital was deactivated.

Kapağı çalıştı
selamlar
25 TEMMUZ 1992

Dr. SELÇUK MÜLAYİM

Türkiye Diyanet Vakfı
Kütüphanesi
İslâm Ansiklopedisi

ANADOLU TÜRK MİMARİSİNDE GEOMETRİK SÜSLEMELER

– Selçuklu Çağı –

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Ansiklopedisi
Kütüphanesi
Kayıt No. : 2547
Tasnif No. : 724.15 MÜL.A

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI YAYINLARI: 503
SANAT ESERLERİ DİZİSİ: 1

Kütüphanesi
İslâm Ansiklopedisi

sasının 55. maddesindeki düzenlemeye benzer bir düzenlemenin 90. maddede yer alması, Topluluk Hukuku ile Türkiye'nin bütünleşmesi için yeterlidir. Bütünleşmenin gereği olarak egemenlikten doğan yetkilerin sınırlanması ise egemenliğin özüne ilişkin değildir. Avrupa Birliği üyeliği gerçekleşirse, üyelik andlaşmasının referanduma sunulması zarureti de egemenliğin tabii bir sonucudur.

Prof. Dr. Halil Cin'e Selçuk Üniversitesi'nde 10. Hizmet Yılı Armağanı, Konya 1995, sh. 23-42 İSAM 146799

08 KASIM 2006

SELÇUKLU ADLİYE TEŞKİLATI VE OSMANLI HUKUK SİSTEMİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Yrd. Doç. Dr. Gül AKYILMAZ

I. GİRİŞ

Bütün Müslüman - Türk Devletlerinde olduğu gibi Selçuklularda da hukuk iki koldan ilerlemiş ve böylelikle şer'i hukuk (1) - Örfî hukuk (2) ayırımı ortaya çıkmıştır. Bu ayırım Selçuklu adlî müesseselerinin biçimlenmesinde son derece etkili olmuş, adlî teşkilat bu temel üzerinde yükselmiştir.

920 yılında Karahanlılar'ın güçlü hâkanı Saltık Buğra Han'ın İslâmiyeti kabul etmesi Türk tarihinin önemli dönüm noktalarından

(1) Şeriat Allah'ın emirlerinin bütünü manasına gelmektedir ve bütün şeriat hükümlerinin kat'i emir veya nahiyler olarak kabul edilmesi gerekir. Şarî'a bilgisi doğrudan doğruya Kur'an ve hadisten elde edilmektedir. Şer'i ahkâm başlıca iki büyük kısma ayrılmaktadır : 1. İbâdât ve dinî vecibelerle ilgili hükümler, 2. Hukukî ve siyasî nitelikteki hükümler. Fıkıh yâni İslâm hukuku ise üç ana guruba bölünmüştür : İbâdât (ibadetle ilgili yükümlülükler), muamelât (medeni hukuk ilişkileri) ve ukubat (cezalarla ilgili hükümler). SCHACHT Joseph, "Şeri'at" İslâm Ansiklopedisi, c. 11, İstanbul 1979, s. 429-431; KARAMAN Hayreddin, Mukayeseli İslâm Hukuku, c. 1, İstanbul 1986, s. 25 vd.

(2) "Örf" hukukî terim olarak sultanın hüküm ve icrâ otoritesidir. XV. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış Tursun Bey'e göre "nizam-ı âlem için" akla dayanarak hükümdarın koyduğu nizama "siyaset-i sultanî ve yasag-i pâdişâhî" ya da "örf" denir. İNALCIK Halil, "Örf", İslâm Ansiklopedisi, c. 9, İstanbul 1988, s. 480. Örfî kanunlar ululemrin müslüman cemaatinin hayrı düşüncesi ile şer'i kaynak ve prensipler dışında, kendi iradesine dayanarak çıkardığı kanunlar anlamındadır. Bkz. ANHEGGER R. - İNALCIK Halil, Kanunnâme-i Sultan-î ber müceb-î örf-î Osmanî, Ankara 1956. Ancak örfî kanunlar hiçbir zaman şer'i hükümlere aykırı olamaz. Zaten Müslüman - Türk Devletlerinde, özelikle Osmanlı uygulamasında örfî hukuk denince şer'i hükümlerin kanun tarzında tedvini de dahil olmak üzere ululemre tanınan sınırlı yasama yetkisi çerçevesinde İslâm hukukçularının içtihat ve fetvalarına da başvurularak ortaya konan hukukî hükümler akla gelmektedir. AKGÜNDÜZ Ahmet, Osmanlı Kanunnâmeleri ve Hukukî Tahlilleri, 1. Kitap, İstanbul 1990, s. 51.

346 Central Asia and Asia Minor: The Great Seljuks, the Anatolian Seljuks, and the Khwarazm-Shahs

The Great Seljuks and the Khwarazm-Shahs

348 History *Markus Hattstein*

354 Architecture *Sergej Chmelnizkij, Sheila Blair, Jonathan Bloom*

Anatolian Seljuks

370 History and Architecture *Joachim Gierlichs*

382 Decorative Arts of the Great Seljuks *Sheila Blair, Jonathan Bloom*

384 Decorative Arts of the Anatolian Seljuks *Joachim Gierlichs*

386 Islamic Mongols: From the Mongol Invasions to the Ilkhanids *Sheila Blair, Jonathan Bloom*

388 History

392 Architecture

400 Decorative Arts

406 Central Asia: The Timurids, the Shaybanids, and the Khan Princedoms

The Timurids

408 History *Markus Hattstein*

416 Architecture *Sergej Chmelnizkij*

426 The Arts of the Book *Mukkadima Aschrafi*

The Shaybanids and the Khan Princedoms

430 History *Wolfgang Holzwarth*

436 Architecture *Sergej Chmelnizkij*

448 **Tiles as Architectural Decoration** *Sheila Blair, Jonathan Bloom*

452 Indian Subcontinent: From Sultanate to Mughal Empire *Philippa Vaughan*

454 History

464 Architecture

484 Decorative Arts

490 **The Garden as a Reflection of Paradise** *Marianne Barrucan*

494 Iran: Safavids and Qajars

496 History *Markus Hattstein*

504 Architecture *Sheila Blair, Jonathan Bloom*

520 Decorative Arts *Elke Niewöhner*

530 **Islamic Carpets** *Sheila Blair, Jonathan Bloom*

534 The Ottoman Empire

536 History *Markus Hattstein*

544 Architecture *Almut von Gladiß*

566 Decorative Arts *Almut von Gladiß*

574 **Islamic Calligraphy** *Elke Niewöhner*

578 Islam in the Modern Age

580 History *Markus Hattstein*

586 **In Search of the Exotic East** *Annette Hagedorn*

592 Architecture and Art *Annette Hagedorn*

601 Appendix

602 Authors

606 Bibliography

611 The Islamic calendar/Transliteration

612 Glossary of Islamic Dynasties

620 Glossary

630 Index

639 Picture credits

640 Acknowledgments, imprint

IRCICA 40031

Edited by, Markus Hattstein and Peter Delius

Islam Art and Architecture, Cologne-2000

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SELÇUKLU ARAŞTIRMALARI MERKEZİ

I.ULUSLAR ARASI SELÇUKLU KÜLTÜR

VE MEDENİYETİ KONGRESİ

BİLDİRİLER

I.CİLT

Türkiye Diyanet Vakfı İslâmî Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	82586
Tas. No:	956.06 ULU-A

KONYA/TÜRKİYE-2001

Dergi / Kitap
Kütüphanede Mevcuttur

Bezmasiha-yi tarihi. 41 B/6, 1974 Tahran,

Mali Makale 29-50 sayfaları arasındadır.

18 MAYIS 1993

حسن انوری
(دکتر در ادبیات فارسی)

دیوان استیفا در حکومت غزنویان و سلجوقیان
و برخی اصطلاحات مربوط به‌آن

استیفا در لغت به‌معنی «تمام‌گرفتن و طلب‌تمام‌کردن» است . [1] ودر اصطلاح عبارت است از حساب وحسابداری امور مالی ودخل وخرج. صاحب نفایس‌الفنون گوید : «علم استیفا عبارت است از معرفت قوانین‌که بدان ضبط دخل‌دیوان وکیفیت‌وکمیت محاسبات معلوم کنند [2] ». وقتی‌که ابوالفضل‌بیهقی می‌نویسد: «واین‌آزاد-مرد (عبدالملك مستوفی) مـردی دبیر است ومقبول‌القول وبکار آمده ودر استیفا آیتی ... [3] » مرادش از استیفا همان است که صاحب نفایس‌الفنون ازآن به علم . . . تعبیرمی‌کند .

استیفا در اصطلاح دیوانی عبارت ازشغل وعمل مستوفی‌است وکارمستوفی رسیدگی به امور مالی وتنظیم دفترهای‌مربوط‌به‌آن وایضاً دخل و خرج یك ولایت یاهمه مملکت بوده‌است . متصدی

۱- منتهی‌الارب .
۲- نفایس‌الفنون چاپ سنگی ، تهران ص ۸۲ .
۳- تاریخ بیهقی چاپ فیاض - غنی ص ۲۰۳ .

forced to eat his own torn flesh, hanged while still alive, and, eventually, crucified. The palace women had tortured him with common everyday utensils, such as scissors, knives, and even their own wooden clogs and shoes.[21] The reference to the uncontrolled use of these tools conveys a powerful image of the irrational behaviour of enraged women, who could switch from domesticity to wildness. As if to show that revenge feeds itself, Sitt al-Quṣūr's name is found again in connection with the assassination plot of the very person she had called for help in the first instance: Ṭalā'i' ibn Ruzzīk.[22]

The narratives of the hair-cuts fit well within a broader representation of gendering politics in emotion-filled times of trouble. To cut the hair becomes a gender-related emotional gesture, which, originally linked to death rituals, extends to wider distressing circumstances and becomes one among several emotional female gestures, such as bloody revenge, female cunning, female palace intrigues and assassination plots, which are used throughout medieval historical accounts, in connection to women. To conclude, female hair-cutting in the two episodes from Fāṭimid times, can be interpreted as an expression of gendering historical accounts at two levels. By contextualising the hair-cutting events as an expression of mourning and personal distress, the first episode represents, and is understood by his recipient as, a gesture of entreaty, or even, with some caveats, of political rebellion against a despotic vizier. The second hair-cut, on the other hand, serves as a distress call to further support the written letter sent to Nūr al-Dīn in the hope of prompting military intervention to save Egypt from the Frankish armies. At a narrative level, the hair-cuts and the visibility of Fāṭimid court women serve as a device by writers and chroniclers to convey their perceptions of the state of the Fāṭimid dynasty of the time. Ultimately, the hair-cut episodes, as they are represented within a wider narrative context, reflect the writers' opinion (and audiences' expectations) about women's involvement in non-domestic, "public" affairs, the representation of which seems to be characterised by (and often limited to) their emotional responses to extreme situations in times of social or political crises.

MADDE YAYIMLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜMAN

5 EKİM 2008

[21]Jamāl al-Dīn Ibn Taghrībirdī, *al-Nujūm al-Zahira fī Mulūk Miṣr wa l-Qāhira*, volumes I–XVI (Cairo: Dār al-kutub al-miṣriyya, 1935), V: 311; for the revenge exacted on Naṣr see al-Safadī, *Kitāb al-Wafī bi l-Wafayāt*, vol. 27 (Wiesbaden: F. Steiner, 1981), no. 31, pp. 68–9, where after all the tortures, his corpse is finally burnt.

[22]al-Maqrīzī, *Itti'āẓ al-Ḥunafā'*, ed. J. al-Shayyāl and M. Ḥilmī, volumes I–III (Cairo: Lajnat iḥyā'al-turāth al-islāmī, 1973), III: 231, 239 where Sitt al-Quṣūr is reported to have paid 15,000 dinars for Ṭalā'i''s assassination.

Al-Masāq, Vol. 20, No. 1, March 2008, 29–45

Routledge Taylor & Francis Group

D.800

The Banū Jahīr and Their Role in the ʿAbbāsid and Saljūq Administration

Selcuklular

ERIC HANNE

ABSTRACT *This article addresses the complex relationship among the Banū Jahīr, a family of viziers, and their ʿAbbāsid and Saljūq employers during the latter half of the fifth/eleventh century. Fakhr al-Dawla b. Jahīr and his son ʿAmīd al-Dawla worked for both the ʿAbbāsid and Saljūq administrations during a period in which the caliphs (al-Qā'im and al-Muqtadī) were attempting to reassert their position in the region in light of the rise of the Saljūqs, represented by such figures as Ṭughril Bek, Malikshāh, and the vizier Niẓām al-Mulk. At times more accomplished and experienced than their respective employers, Fakhr al-Dawla and ʿAmīd al-Dawla were able to navigate the precarious political waters of their period, often acting in their own best interests as opposed to those of their rulers.*

Keywords: Vizierate; ʿAbbāsid dynasty; Saljūq sultanate; Niẓām al-Mulk, Saljūq vizier; Banū Jahīr, Iraqi viziers; Iraq – politics, advice & counsel

While relaying the events of the year 495/1101, Ibn al-Athīr (d. 630/1233) stops in the middle of his narrative for an instructional aside, introducing it with the heading "A series of events from which lessons may be learned":

> In the year 493 [1099] the goods and homes of the Banū Jahīr were sold at the Peoples Gate, the proceeds of which came to Mu'ayyad al-Mulk. Then, in 494 [1100], Mu'ayyad al-Mulk was killed and all of his property and goods were sold. All of this was taken and borne to the vizier al-Aʿazz. The vizier al-Aʿazz was killed this year [495/1101] and his goods were sold and his property divided. The majority of it was taken by the Sultan and those appointed after him and was scattered. This is the consequence of service to the kings.[1]

Correspondence: Eric Hanne, Department of History, Florida Atlantic University, 777 Glades Road, Boca Raton, FL 33431, USA. E-mail: ehanne@fau.edu

[1]Ibn al-Athīr, *al-Kāmil fī l-Ta'rīkh*, volumes VII–XI (Beirut: Dār al-Kutub al-'Ilmiyya, 1998), IX: 51. The author's translation differs somewhat from that of D.S. Richards', but the particulars remain the same. D.S. Richards, *The Annals of the Saljuq Turks: Selections from al-Kāmil fī'l-ta'rīkh of Ibn al-Athir* (London: Curzon Press, 2002), p. 55.

دائرة المعارف تشیع، جلد نهم، تهران 1381،
İSAM KTP 87940. ص. 234-245
Selcuklular

عمل، دوستی بزرگ و راستکار بود. و به همین دلیل سلامان چندان از مرگ او غمناک شد که شاهی را به دیگران تفویض کرد و خود از سلطنت کناره گرفت. خداوند او را نجات داد و کیفیت حال مرگ برادر را به او بازنمود; و بدین سان، سلامان، زن خود و آشپز و خوانسالار را به سزای خیانتشان رساند. داستان *سلامان و ابسال* بدین سان به پایان می‌رسد; و خواجه پس از نقل آن به تأویلش پرداخته است. بنابر تأویل خواجه نصیرالدین طوسی، هر یک از اسامی و تعبیرات این داستان، مفهوم عرفانی را مانند است. «سلامان» همچون نفس ناطقه است، «ابسال» همان عقل نظری است که ترقی می‌کند و به مرتبهٔ عقل بالمستفاد می‌رسد; که این مرتبه، همان درجهٔ او در عرفان است، هرگاه به کمال خود ارتقاء یابد. «زن سلامان» نیز قوت بدنی است; قوتی که آدمی را به شهوت و غضب امر می‌کند و این قوت با نفس متحد است. «عشق زن سلامان به ابسال» نیز یعنی میل قوت بدنی به تسخیر عقل، تا همان طور که سایر قوای بدن در تسخیر او هستند، عقل نیز فرمانبردار او در تحصیل آرزوهای گذرا و فانی‌اش باشد. «خودداری ابسال از زن سلامان» هم از انجذاب و تمایل عقل به عالم خود خبر می‌دهد. «خواهر زن سلامان» نمادی است از قوت عملی که عقل عملی نامیده می‌شود و مطیع عقل نظری است که همان نفس مطمئنه باشد. «نیرنگ زوجهٔ سلامان در قرار دادن خود به جای خواهر» نیز آرایش و جلوه دادن نفس اماره است و نمایش و ترویج مطالب پست او به عنوان مصالح حقیقی. «برق درخشنده از ابر مظلم» یعنی کشش الهی که در اثنای اشتغال نفس مطمئنه به امور فانی و دنیوی سانح شده و جذبه‌ای از جذبات حق را به عقل نظری می‌نماید. «از خود راندن ابسال زن سلامان را»، همان اعراض عقل است از میل و شهوت. «فتح کردن ابسال شهرها را برای برادر خود»، اطلاع نفس بر جبروت و ملکوت به قوت نظری است و ترقی او به سوی عالم الهی، و قدرتش بر حسن تدبیر در مصالح بدن و در نظم امور منازل و مدن به قوت عملی. و به همین سبب هم ابسال را «ذی قرنین» نامیده‌اند، چرا که ذی قرنین، لقب مالک و فرمانروای شرق و غرب است. «ترک کردن لشکر ابسال را در میدان جنگ»، هم همان انقطاع قوای حسیه، خیالیه و وهمیه است از نفس به هنگام عروجش به سوی ملاء اعلی، و فتور آن قوا به علت عدم توجه نفس به آنها. «تغذیهٔ ابسال از شیر حیوان وحشی» نیز افاضهٔ کمال است به عقل نظری از مفارقات و مجردات عالم بالا. «اختلال حال سلامان به خاطر فقدان برادر»، یعنی اضطراب نفس به هنگام اهمال در تدبیر امور دنیوی و بدنی; «بازگشت ابسال به سوی برادرش» هم التفات عقل است به انتظام مصالح برادرش (=نفس) در تدبیر بدن. «آشپز» همان قوت غضبی است که هنگام انتقام جستن مشتعل می‌گردد و «خوانسالار» هم قوت شهوی است که احتیاجات بدن راجذب می‌کند. «سازش آشپز و خوانسالار در کشتن ابسال» هم اشاره‌ای است به اضمحلال عقل در انتهای عمر، به دلیل استعمال نفس اماره، قوت شهوت و غضب را به خاطر افزایش احتیاج به سبب ضعف و عجز. «کشتن سلامان آشپز و خوانسالار و زن خود را» یعنی ترک نفس مراستعمال قوای بدنی را در آخر عمر، و زوال هیجان غضب و شهوت، وانکسار قوت غذا دهنده به آن دو می‌باشد. «گوشه گیری سلامان از سلطنت و تفویض ملک به دیگری»، یعنی انقطاع تدبیر نفس ناطقه از بدن و گردیدن حال بدن تحت تصرف غیر او. خواجه نصیر الدین طوسی در پایان تأویل خود از این داستان می‌افزاید که: «این تأویل مطابق چیزی است که شیخ ذکر کرده است و دلیلی که تأیید می‌کند شیخ الرئیس در ذکر نام سلامان و ابسال این قصه را اراده کرده است، آن است که شیخ در رسالهٔ خود به نام *فی القضاء و القدر* داستان *سلامان و ابسال* را ذکر کرده و در آنجا حدیث درخشش برق را از ابر تیره ــ که صورت زن سلامان را برای ابسال روشن ساخت تا از او اعراض کرد ــ در ارتباط با آن دو، یاد کرده است». گفتنی است که این همان داستانی است که در سدهٔ نهم هجری توسط عبدالرحمن جامی، به رشتهٔ نظم کشیده می‌شود.

منابع: *اشارات و تنبیهات*، ترجمهٔ کهن فارسی، ۱۷۳; *الاشارات و التنبیهات لابن علی سینا مع شرح نصیر الدین طوسی*، تصحیح الدکتور سلیمان دنیا، القسم الرابع، ۴۹; *رسائل الشیخ الرئیس ـ فی اسرار الحکمة المشرقیة*، الجزء الرابع، ۵; *زندهٔ بیدار*، بدیع‌الزمان فروزانفر، مقدمه و ص ۱۱.

محمد کریمی زنجانی

سلام و تحیت ← سلام

سلجوقیان، حکومت سلاجقه و ترکان اتحادیهٔ غز در ایران (۴۲۹ ــ ۵۹۰ ق/ ۱۰۳۸ ــ ۱۱۹۴ م) و شاخه‌های منشعب از آن در ایران و آسیای غربی (تا قرن هشتم ق/ ۱۴ م) یکی از مهمترین ادوار تاریخی در حیات جامعهٔ ایرانی است. سلجوقیان و نخبگان دیوانی و فرهنگی ایرانی که همکاری با آنان را پذیرفته بودند، براساس الگوهای اندیشیده شده‌ای، روند شکل دهی نهایی به ساختارها و بنیادهای اجتماعی ایران را که با تغییراتی چند تا دورهٔ جدید تاریخ این کشور پایید، به انجام رسانیدند. افزون بر این، دورهٔ سلجوقیان، به منزلهٔ گذاری است که جامعهٔ اسلامی از وضعیت منحط سیاسی خلافت عباسی و حکومت‌های منطقه‌ای وابسته به

175138

HISTORY OF ISLAM

(Classical Period 571–1258 C.E.)

Volume I

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi
Dem. No: 175138
Tas. No: 297.9
HAS.H

PROF. MASUDUL HASAN

Islamic Publications (Pvt.) Ltd.
13-E, Shah Alam Market, Lahore - Pakistan
1987

MADDE KATILANDAN SONRA GELEN DOKÜMAN

28 TEM 2008

Selcuklular

95
General Review of the Seljuk Period 1037-1194 C.E.

The Seljuk period

The Seljuks ruled for 157 years from 1037 to 1194 C.E. The Seljuk rule may be divided into three periods, namely :

(1) the pre-sultanate period ;
(2) the sultanate period ; and
(3) the post-sultanate period.

The pre-sultanate period

The Seljuks were a tribe of the Turkoman Ghuzz Turks, and they originally belonged to the Kirghiz steppes of Turkestan. They migrated to Transoxiana in the tenth century under their leader Seljuk, and came to be known as the Seljuks after him. Here they accepted Islam. The Seljuks acquired strength and political power under the leadership of Tughril Beg, a grandson of Seljuk. After the death of Mahmud of Ghazni the Seljuks wrested Merv and Nishapur from the Ghazanavids. Tughril Beg was crowned as the king of the Seljuks at Merv in 1037. The pre-sultanate period of the Seljuks rule extends over 18 years from 1037 to 1055. In 1040 the Seljuks clashed with the Ghazanavids in the battle of Dandanqan. In this battle the Ghazanavids were defeated. This battle became a turning point in history. The Ghazanavids, heretofore the dominant power in Khurasan were pushed to the periphery and came to be confined to Afghanistan and India, while the Seljuks, heretofore a little known people came to dominate the political scene. The Seljuks now embarked on a campaign of conquests. In a series of campaigns the Seljuks conquered Balkh, Jurjan, Tabaristan,

References :

1. *Cambridge History of Islam.*
2. *Short History of Saracens* : Ameer Ali.
3. *History of the Arabs* : Philip K. Hitti.
4. *Decline of the Seljuks* : Sanaullah.

365 - 367

24 TEM 2008

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

123336

Religion and Politics in Saljuq Iran

Negotiating Ideology and Religious Inquiry

Selamlar

by

Omid Safi

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi

Dem. No:	173336
Tas. No:	322.195501 SAF-R

OXFORD
UNIVERSITY PRESS
2006

17- Ebu İshak İbrahim bin Nasr Askerü'l Mulakkab bi-Zahireddin Kudıü's-Selamiye-i Şafi

Musul'a yakın Selamiye beldesinin kadısı olduğu için Kadıü's-Selamiye diye şöhret bulmuştur. İbnî Eldebibi, tarihinde Ebu İshak'ın bir müddet Musul'da tahsil eyledikten sonra Bağdad'a azimet eylediğini bildirmektedir. Bağdad'da chadis-i Nebeviyye ve sair ilimlerle iştigal ettikten sonra vatanına dönmüştür ve belde-i Selamiye'ye kadı olmuştur. Erbil'de tedrisle meşgul olup, Ebu'l-Berekat Abdurrahman bin Muhammed Ahbarî'nin bazı musennefatını Bağdad'da müellifinden istima ve ahz eylemiştir.

İbni Debibi'nin rivayetine göre Irak'da Sendiye nam mahalden olup, Bağdad'da Nizamiye Medresesinde tahsil eylemiştir. Fıkıh ve hadis konusunda istima eylemiştir. Daha sonra Musul'dan Selamiye gidip orada kadı olmuştur.

Rivayet edilir ki Selamiyeye yakın Bazic adlı karyede fukaraya mahsus bir zaviye vardı. Ve zaviyede Ebu İshak'ın Mekkî namında bir şeyhi vardı[43].

Erciyes Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,
Sayı: 8, yıl: 1999, Kayseri; s. 115-122.
D. 199

43- a.g.e., C. I, s. 9-10.

15 NİSAN 2000

İBNÜ'L ESİR'İN "EL-KÂMİL Fİ'T-TARİH" İSİMLİ KAYNAK ESERİNİN "SELÇUKLU KÜLTÜR VE MEDENİYETİ" BAKIMINDAN BİR DEĞERLENDİRMESİ

Arş.Gör. A.Afşin ÜNAL*

İbnü'l Esir ve Eseri El-Kâmil fi't-Tarih :

İbnü'l Esir, H. 555 (M. 1160) tarihinde Dicle kıyısındaki küçük bir kasabada (Cezire-i İbn Ömer) doğdu. Üç kardeşin ortancası idi. İbni Esirler'in en büyüğü olan Mecdeddin çeşitli ilimlerde özellikle Hadis ilminde tanındı. En küçük Ziyaeddin, şiir ve inşada kendini gösterdi. Ortanca kardeş İbnü'l Esir İzzeddin ise İslam dünyasının yetiştirdiği en büyük tarihçiler arasında yer aldı. İbnü'l Esir ile çağdaş olan ve kendisi ile görüşen İbni Hallikan, onun aynı zamanda hadis usulü ve hıfzında da imam olarak tasvir eder.

İbnü'l Esir ailesi ile birlikte Musul'a göçettikten sonra burada devrin önemli hocalarından dersler aldı, kendini yetiştirdi ve az zamanda büyük bir ilmî şöhret kazandı. Çok geçmeden Musul Atabeyi'nin dikkatini çeken İbnü'l Esir onun sırdaşı olmuştur. Atabeğ, kendisini çeşitli memleketlere elçi sıfatıyla göndermiş, dolayısıyla O, henüz Hülagü tarafından yıkılmamış olan Bağdat'ın zengin kütüphaneleri ile tanışmıştır. Çocukluğundan beri tarihî araştırmalara karşı büyük bir merakı vardı. Yazmaya başladığı büyük tarihini, yalnız rivayete değil, aynı zamanda gözlemlere de dayandırmak için bir kaç kez Hicaz bölgesine gitmiş ve özellikle Abbasi Hilafeti tarihine ait bir çok belge toplamıştır. Uzun araştırma ve inceleme gezilerinden sonra Musul'a dönerek evine kapanmış ve adını ölümsüzleştiren eserlerini yazmaya başlamıştır. Kendisi 1232 yılında Mısır'da vefat etmiştir. Kültür dünyasına yadigâr ettiği üç büyük eseri vardır :

1- Kitabü'l Ensab : Üç cilt olan bu eser nesab bilginleri arasında çok kıymetlidir.

2- Üsdü'l Gâbe : Ashab-ı Kirâm'ın isimleri ve biyoğrafilerinden oluşmakta ve beş ciltir. Hadis ilmi ve İslam Tarihi ile uğraşanlar için çok kıymetli ve muhtevalı bir eserdir.

3- El-Kâmil fi't-Tarih : Kısaca "Tarihü'l Kâmil" olarak da bilinen, "İbnü'l Esir" adını Doğu ve Batı dünyasında saygı ve takdirle yaşatan, aynı zamanda Selçuklu kültür ve medeniyeti açısından çalışmamıza kaynaklık eden bu eserdir.

İnsanlığın yaratılışından M. 1230 yılı sonuna kadar geçen dünya olaylarını içeren genel bir tarihtir. İbnü'l Esir bu eserini yazmak için en güvenilir kaynakları incelemiş, İslam dünyasında seyahat eden tüccar ve bilginlerin ağzından anlattıkları, yazdıkları bilgileri ve kendi gezilerinden elde ettiği gözlemlerini toplamış, bunları birbiriyle karşılaştırmış ve ondan sonra eserini yazmaya başlamıştır[1].

İbnü'l Esir, Muhammed Cerir Taberî'nin izleyicisidir[2]. Fakat "el-Kâmil fi't-Tarih" derin bir ihtiyacın ürünüdür. İbnü'l Esir'in yaşadığı kargaşalık döneminde "Tarihü'l Ümem

* Erciyes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü.

1- Günaltay, Şemseddin; **İslam Tarihinin Kaynakları (Tarih ve Müverrihler)**, Hazırlayan Yüksel Kanar, Endülüs yayınları, İstanbul 1991, s. 154.

2- Yaltkaya, Şerafettin; "İbnü'l Esir", **İslam Ansiklopedisi**, C. V, II. kısım, s. 852.

Türk ... Kütüphanesi
... Araştırmaları Merkezi
D1610

17 EYLÜL 2010

SONRA GELEN DÜŞÜNMAN

Selçuklular -

*Türkiye Selçuklu Devlet Adamlarından Esededdin Ayaz**

Esededdin Ayaz: The Emir Of Turkey Selcuks

*Mehmet Ali HACIGÖKMEN***

ÖZET

Türkiye Selçuklu Devletinin kuruluşunda, gelişmesinde, ümeranın çok farklı kendine has bir fonksiyonu olduğunu biliyoruz. Emir Esededdin Ayaz da bunlardan biridir. Emir Eseddin Ayaz, I. Gıyaseddin Keyhüsrev ve oğulları I. İ. Keykavus, I. Alaeddin Keykubad dönemlerinde devlete hizmet eden güngörmüş bir devlet adamıdır. Emir Esededdin, zaman zaman Uc Beyi, Atabey, Emir-i Ahur, Şarab-salâr, Subaşı gibi görevleri uhdesinde bulundurmuştur. Ayrıca imarcı bir şahsiyet olarak görülüyor. Çalışmamızda bu konular üzerinde durulacaktır.

•

ANAHTAR KELİMELER

Esededdin Ayaz, Ayas, Şarab-sâlâr, Atabey ,Honaz,Alaeddin Keykubat

•

ABSTRACT

Ther has been nearly a consensus that the princes and other rulers have played critical roles in the establishmnent and development of Anatolian Seljuks. As a leading statesman, Esededin served the state during the period of Gıyaseddin Keyhüsrev, I and his sons İzzettin Keykavus I. and Alaeddin Keykubad. In different times, Esededdin also undertook several posts in the state in such capacities as a Uc Beyi, Atabey, Emir-i Ahur, Şarab-salâr and Subaşı. This study examines his life, personality and especially his role in the developmet of the state.

•

KEY WORDS

Esededdin Ayaz, Turkey Selcuks, Şarab-sâlâr, Atabey, Honaz, Alaeddin Keykubat

---

* I.Alâeddin Keykubat ve Dönemi Sempozyumu, 6-7 Kasım 2008 tarihinde sunulan bildirinin yeniden düzenlenmiş ve genişletilmiş hâlidir.

** Yrd. Doç. Dr., *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi.*

Selçuklular
Fatımiler

DEÜİFD, XXXI/2010, ss. 9-48 İzmir.

SELÇUKLU TARİHİNDE İBRAHİM YINAL İSYANI VE ONUN FATIMİ ARKAPLANI*

Süleyman GENÇ**

ÖZET

Türklerin tarih boyunca değişik isimlerle pek çok devlet ve hanedan kurdukları bilinen bir gerçektir. Elbette ki bunu mümkün kılan ve dolayısıyla Türk tarihinin ve kültürünün Orta Asya'dan Orta Avrupa'ya, Orta Doğu'ya, Afrika'ya, Sibirya'dan Hindistan'a kadar geniş bir coğrafyaya yayılmasında ırki özelliklerle birlikte daha başka birçok sebebin etkisinden söz edilebilir. Bu çerçevede özellikle "kut" inancına dayalı hâkimiyet ve hükümdarlık anlayışının da epeyce büyük etkisinin olduğu muhakkaktır.

Ancak Türklerdeki bu hâkimiyet ve hükümdarlık anlayışı, bir yandan devletlerin kurulmasına ve dolayısıyla Türk hâkimiyetinin ve tarihinin yaygınlaşmasına hizmet etmiş; diğer yandan da saltanat ve hükümdarlık kavgalarına ve isyanlara zemin hazırlayarak Türk devletlerini zaafa uğratıp yıkılmalarına bile sebep olabilmiştir. Zira Türk hâkimiyet telakkisinde, devleti idare etme hakkı ve yetkisine temel teşkil eden kut'un, kan yoluyla hükümdarın bütün evlatlarına geçtiği ve dolayısıyla hanedan üyelerinin hepsinin hükümdar olma hakkının bulunduğu inancı vardır. Bu bağlamda söz konusu anlayış veya inanç Türk tarihinde pek çok saltanat ve hükümdarlık mücadelesine meşrû zemin hazırlamış ve zaman zaman şehzadelerin isyanına sebep olmuştur. Hatta bazen iç ve dış mihraklar bu durumu kendi emelleri ve menfaatleri doğrultusunda kullanmışlar ve hanedan azalarını bu nevi isyanlara tahrik ve teşvik etmişlerdir. Nitekim bilindiği gibi, Türk devletlerinin tarihinde epeyce bu tür isyanlara rastlamak mümkündür.

İşte biz de bu makalemizde; Selçuklu tarihinde ortaya çıkan İbrahim Yınal isyanını inceleyeceğiz ve isyanın arkasındaki Fatımi etkisini göstermeye çalışacağız. Ancak bunun için önce, Fatımilerin İbrahim Yınal'ı isyana teşvik etmeye sevk eden Selçuklu-Abbasi münasebetlerinin gelişmesi ve yakınlaşmasının tabii bir sonucu olarak doğan Selçukluların Abbasi-Sünnî yanlısı, Fatımi karşıtı siyaseti açıklanacak. Akabinde Selçuklu devletini zaafa uğratmak ve dolayısıyla kendilerine yönelik Selçuklu tehlike ve tehdidini ortadan kaldırmak için, Fatımilerin, İbrahim Yınal'ı nasıl isyana tahrik ve teşvik ettikleri, daha önce pek kullanılmayan kaynaklar ışığında, gösterilecektir. Ayrıca bu

* Bu makalenin bir kısmı, Selçuk Üniversitesi Selçuklu Araştırmaları Merkezi tarafından 11–13 Ekim 2000'de Konya'da düzenlenen " **I. Uluslararası Selçuklu Kültür ve Medeniyeti Kongresi**"nde "*İbrahim Yınal İsyanı'nın Ortaya Çıkışı ve Sonuçları*" başlığıyla tebliğ olarak sunulmuştur. Fakat tebliğ, bir sehiv sonucu 2001 yılında Konya'da yayınlanan "Bildiriler" kitabında yer alamamıştır. Bunun üzerine biz de bu tebliği, daha sonra yaptığımız ilave, düzeltme ve değişikliklerle geliştirerek makale formatına dönüştürüp bu başlık altında yayınlamanın doğru olacağını düşündük.

** Yrd. Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi. E-posta: suleyman.genc@deu.edu.tr

28 TEMMUZ 1992

71) Turgal, Hasan Fehmi:
SELÇUKLULAR Anadolu Selçukîleri Müneccimbaşiya göre. Istanbul, Türkiye Matbaasï, 1935. 95 + 8 S..
Sign.:63489

49) ʿImād ad-Dīn al-Kātib al-Iṣfahānī:
İrak ve Horasan Seçuklularï Tarihi. İmad ad-Dîn al-Kâtib al-Isfahânî'nin al-Bondarârî Tarafïndan İhtisar edilen Zubdat al-Nuṣra ve Nuḫbat al-ʿUsra Adlï Kitabïnïn Tercümesi. M. Th. Houtsma Tarafïndan 1889 da Leiden'de Neşredilen Metinden Türçeye Çeviren Kïvameddin Burslan. Ankara, Türk Tarih Kurumu, 1943. 302 S..

SELÇUKLULAR

Sign.:64236

28 TEMMUZ 1992

26) al-Husainī:
Ahbâr üd-Devlet is-Selçukiyye / hazïrlayanlar Necati Lügal , Muhammad Iqbal. Ankara, Türk Tarih Kurumu Basïmevi, 1943. XIII + 150 S..
(Türk Tarih Kurumu Yayïnlarï ; 2. Seri - Sayï 8)
Sign.:55638

SELÇUKLULAR

28 TEMMUZ 1992

956.05/TUR.S (263)

28 TEMMUZ 1992

69) Turan, Osman: Selçuklular ve Islâmiyet. Istanbul, 1980. 335 S..

Selçuklular
Sign.:55352

Arap Selçuklular

193. HEIDEMANN, Stefan. « Arabs Nomads and the Seljūq Military ». *Orientalwissenschaftliche Hefte 12, 2003 (Mitteilungen des SFB "Differenz und Integration" 5: Militär und Staatlichkeit)*, pp. 201-219, bibliographie séparée, carte.

L'enjeu de cet article est de prouver que le niveau d'organisation et la force des tribus nomades sont étroitement liés au niveau d'organisation et au pouvoir de l'Etat militaire sédentaire auquel elles sont confrontées. Comme terrain d'observation, Heidemann a considéré le cas de la Syrie et de la Mésopotamie septentrionales du 4e/10e s. au 7e/13e s. Sa documentation et ses conclusions sont basées sur la thèse qu'il a publiée, *Die Renaissance der Städte in Nordsyrien und Nordmesopotamien* (2002), qui fait référence sur cette région. L'A. a distingué trois périodes (la période « bédouine », la période saljuqide, la période zangide et ayyubide). Pour chacune d'elle, il définit le contexte politique général et évalue la force de l'Etat sédentaire, avant d'analyser la façon dont les nomades sont intégrés dans l'appareil militaire. La puissance acquise par les tribus arabes récemment arrivées dans la région à la fin du 4e/10e s. (banu Kilâb, banu 'Uqail et banu Numair), contraste sévèrement avec leur expulsion, voire leur extermination, par les Saljuqs, puis leur encadrement strict sous les Zangides et les Ayyubides. On soulignera la clarté de l'exposition et la rigueur de l'argumentation à l'œuvre dans cet article, qui peut constituer pour les non-germanisants une bonne introduction aux travaux d'Heidemann. D.D.-G.

2 DARA 200

ABSTRACTA IRANICA, XXVI, 2003 TEHERAN, pp. 96-97

215. *Zubda al-tawārīḫ. Aḫbār-e omarā' va pādešāhān-e saljūqī*. Traduction persane de Ramaḍān Rūḥollahī, Tehrān, Entešārāt-e īl-e Šāhsavan-e Baġdādī, 1380/2001-2, 252 p., index.

Il s'agit d'une traduction en persan du *Zubda al-tawārīḫ*, chronique en arabe de la dynastie saljuque depuis les origines jusqu'à la mort du dernier sultan Toġril b. Arslān, en 590/1194. Depuis l'étude pionnière que lui consacra Süssheim en 1911, cette source a fait l'objet d'un grand nombre d'études, notamment pour tenter d'élucider l'histoire de sa composition. Il est désormais établi que son auteur était un Nīšāpūrī du nom de Ṣadr al-Dīn 'Alī b. Naṣīr al-Ḥusaynī, qu'il l'écrivit après 622/1225, qu'il se basa sur des sources livresques pour les périodes anciennes (*Malik-nāme*, *Mašārib al-tajārib*, *Nuṣra al-fatra*) et sur des témoignages de première main pour le règne des deux derniers sultans. Le texte qui nous est parvenu sous le nom de *Aḫbār al-dawla al-saljūqiyya* est une version résumée, sans doute réalisée au milieu 7e/13e s. en Azarbayjan. Par rapport aux autres sources à notre disposition sur la période, cette chronique est surtout précieuse pour ses informations uniques concernant la situation de l'Azarbayjan et du Khurasan.

Le manuscrit *unicum* de la British Library avait été édité par Muhammad Iqbal en 1933. Récemment, Muḥammad Nūr al-Dīn en a fait paraître une nouvelle édition (Beyrouth, Dar al-Qarā, 1986) qui vaut essentiellement par l'importance de son appareil critique. Le texte a déjà été traduit en turc (1943), en russe (1980) et en anglais (1985, PhD inédit à l'Université d'Edimburgh). Le présent ouvrage est une traduction en persan de l'édition de Nūr al-Dīn, explications historiques et références aux autres sources comprises. Rūḥollāhī a ajouté la traduction des introductions de Nūr al-Dīn, Būnyātūf et Iqbāl. Il est regrettable que la pagination de l'édition de référence n'ait pas été indiquée dans le corps de la traduction, comme c'est l'usage. Par ailleurs, le choix de traduire l'appareil critique se justifiait, mais il est malheureux que la biographie n'ait pas été actualisée, notamment pour les travaux en persan (c'est un comble de voir le *Tārīḫ-e Bayhaqī* et le *Rāḥat al-ṣudur* de Rāwandī citées à partir de leur traduction en arabe).

D.D.-G.

Seljuk history

20 ARA 2003

S. M. Ghazanfar, Islamic Civilization: History Contributions and Influence: A Compedium of Literature, Lanham 2006, pp. 76 İSAM DN: 177085

B-91. Robinson, Chase F., ed. *Texts, Documents and Artefacts: Islamic Studies in Honor of D.S. Richards*. Leiden, Netherlands, and Boston: E.J. Brill, 2003.

This book of essays, in honor of D.S. Richards of the Oxford University, is part of the series entitled Islamic History and Civilization: Studies and Texts. Written by some leading Arabists and Islamists, "the articles published in this Festschrift range nearly the length and breadth of Islamic studies, but in their close engagement with the written word, they all honor D.S. Richards and his scholarship" (p.ix). The wide range of topics should be of interest to students of Islamic history and culture.

The 420-page book contains 17 essays: (1) The word made visible: Arabic script and the committing of the Qur'an to writing by Alan Jones, (2) Caliphs and their chroniclers in the Middle Abbasid period (third/ninth century) by Hugh Kennedy, (3) A new text on Ismailism at the Samanid court by Patricia Crone and Luke Treadwell, (4) A treatise on the Imamate of the Fatimid Caliph al-Mansur bi-Allah by Wilferd Madelung, (5) The imprisonment of Reynald of Chatillon by Carole Hillenbrand, (6) A conversation on contemporary politics in the twelfth century: Al-Maqama al-Baghdadiyya by al-Wahrani (d. 575/1179) by Geert Jan van Gelder, (7) Les sources d'Ibn al-Adim sur le regne de Sayf al-Dawla en Syrie du Nord (333–356/944–967) by Anne-Marie Edde, (8) An original Arabic document from Crusader Anitoch (1213 AD) by Nadia Jamil and Jeremy Johns, (9) Yaqut's interviewing technique: "Sniffy" by Julia Bray, (10) "Sirat al-Mu'ayyad Shaykh" by Ibn Nahid by Amalia Levanoni, (11) Foot soldiers, militiamen and volunteers in the early Mamluk army by Rewen Amitai, (12) Tribal feuding and Mamluk factions in medieval Syria by Robert Irwin, (13) The collapse of the Great Saljuqs by Julie Scott Meisami, (14) Mamluk Sgraffiato ware: The power of the new by George T. Scanlon, (15) De passage a Damas en 688/1286: Ibn al-Najib et la transmission du savoir by Jacqueline Sublet, (16) When is a fake a fake and how much does it matter? On the authenticity of the letter of the descendants of Muhammad b. Salih to the descendants of Mu'awiya b. Salih by David J. Wasserstein, (17) Materials for the study of Arabic in the age of the early printed book by David Morray.

The book also provides a bibliography of the scholar honored. Notes and references are integrated in the text of each essay. There is brief index of "selected persons."

18 TEM 2010 MADDE YAYIMLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜMAN

208. SCOTT MEISAMI, Julie. « The Collapse of the Great Saljuqs », in : Chase F. Robinson, ed., *Texts, Documents and Artefacts: Islamic Studies in Honour of D. S. Richards.* Leyde, Brill, 2003, pp. 265-300.

Cet article est consacré à l'histoire de l'Iran occidental dans le dernier tiers du 6e/12e s. Durant le règne du dernier sultan saljuqide d'Iraq, Ṭoġril b. Arslān (571/1176-590/1194) et la décennie qui suivit sa mort, la province iranienne du Jibāl fut ravagée par les armées des différents pouvoirs régionaux (calife de Bagdad, atabeg d'Azarbayjan, Ḫᵛᵛārizm-Šāh, sans compter les émirs locaux). Partant du principe que cette période chaotique n'avait fait l'objet de « virtuellement » aucune recherche, Meisami propose une traduction abrégée de la principale source sur cette époque, à savoir la dernière partie du *Rāḥat al-ṣudūr* de Rāvandī (pp. 331 à 403), complétée par des traductions de passages du *Kāmil* d'Ibn al-Aṯīr. On peut légitimement se demander quel est l'intérêt de ce travail qui, en n'étant ni une traduction, ni une analyse historique, cumule les défauts du genre.

Selçuklular

Le choix de faire une traduction abrégée a pour conséquence d'escamoter de nombreux éléments (comme tous les passages où Rāvandī se met lui-même en scène), de simplifier des passages complexes, et surtout de passer sous silence tout ce qui dans le texte persan posait problème (tournures absconses, termes techniques mal définis) et pour lesquels une traduction en bonne et due forme aurait été la bienvenue. Sans compter de multiples erreurs de traduction (ex. : p. 278, n. 25 : « printemps 590 » au lieu de 589 ; p. 282 : interversion de la chronologie à propos de la prise de Rayy ; p. 291 : Ḫᵛᵛārizm-Šāh au lieu de Mayāǰuq). Il vaut donc mieux continuer à se référer à l'édition d'Iqbāl et à son précieux appareil critique.

D'autre part, Meisami ne fait pas la moindre analyse de la situation du Jibāl telle qu'elle est décrite par Rāvandī et Ibn al-Aṯīr. A défaut d'un commentaire original, on aurait pu au moins s'attendre à voir citer les travaux de référence sur cette période (Bosworth, *Camb. Hist. Iran*, V, pp. 180-184 ; Luther, *Political Transformation of the Seljuq sultanate*, pp. 249-257). D'ailleurs, le titre même de l'article est un aveu d'ignorance, puisqu'il est bien connu que la période dite des « Grands Saljūqides » se termina avec la mort de Sanjar en 552/1157, et non pas avec celle de son arrière arrière petit neveu Toġril b. Arslān.

Ce travail est donc dans la droite ligne des recherches orientalistes à l'ancienne (en son temps, Ed. Browne avait déjà écrit un « digest » du manuscrit du *Rāḥat al-ṣudūr* qu'il venait de découvrir), mais ne présente qu'un intérêt discutable pour les historiens. D.D.-G.

20 ARA 2006

- Bibliyografya
- Haçlılar

الحروب الصليبية ـ المقاومة السلجوقية

٣٨٤٣ ـ خليل ، د. عماد الدين . المقاومة الاسلامية للغزو الصليبي : عصر ولاة السلاجقة في الموصل ٤٨٩ـ٥٢١ / ١٠٩٥ هـ ـ ١١٢٧ م.

الرياض : مكتبة المعارف ، ١٤٠١ هـ ـ ١٩٨١ م ، ١٤٠ ص ، ٢٤ سم .

17 MAYIS 2001

ABDÜLCEBBÂR ER-RİFÂ'Î, EL-İHTİRÂKÜ's-SEKÂFÎ: MU'CEMU BİBLİYUĞRÂFİ TAHLÎLÎ, 1374 KUM, İSAM KTP 70956.PP.

İSAM KTP.
DM. 33215/1

حمد عيسي صالحية ، المعجم الشامل للتراث العربى
لطبوع ، الجزء الثانى ، ص. 201-202 ، ١٩٩٣ القاهرة .

- Selçuklular

* الحسيني (علي بن ناصر بن علي صدر الدين ، أبو الفوارس) ت حوالي ٥٧٥ هـ/ ١١٨٠ م .

ـ أخبار الدولة السلجوقية (زبدة التواريخ) :

○ تصحيح محمد إقبال ، لاهور : جامعة البنجاب ، لاهور مطبعة Guranditta- Kapur ، ١٩٣٣ م .

٢٣٠ ص ، م ٩ ص +٨ ص باللغة الإنجليزية ، ف ٢٩ ص : أسماء الرجال ، البلدان ، الأمم ، القبائل ، الأعلام (المشكوك في قراءتها أو غير واضحة .

○ تحقيق ضياء الدين بونياتوف ، موسكو : الإدارة الرئيسية للآداب الشرقية ، دار العلم للنشر ، منشورات أكاديمية العلوم لجمهورية أذربيجان السوفياتية ، معهد شعوب الشرق الأدنى والأوسط ، ١٩٨٠ م ، ٥٢٤ ص منها ٢٢٣ ص ، صور للمخطوط منشور بالأوفست ، م ١٧ ص + ٢٤٤ ص بالروسية ، دراسة وتعليقات ، ف ٢٨ ص : المراجع ، الأعلام ، البلدان ، مصطلحات) .

○ بيروت : منشورات دار الآفاق الجديدة ١٤٠٤ هـ/ ١٩٨٤ م ، (عن طبعة باكستان ، جامعة البنجاب ، ١٩٣٣ م) .

13 KASIM 1995

Abstracta Iranica, XXII, 1999 Tahran. Ss. 100-101.

232. *Tārīḫ Āl-e Saljūq dar Ānāṭolī.* Éd. par Nādere Jalālī, Tehrān, Āyene-ye Mīrāṭ, 1999, 160 p., lexique, index, bibliographie.

Cette chronique en persan de l'histoire des Seljuqides fut écrite après 765/1363, vraisemblablement par un habitant de Qonya. Houtsma avait noté dès 1893 l'importance de ce texte, dont l'unique manuscrit est conservé à la Bibliothèque Nationale de Paris (coll. Schefer, Suppl. Pers. 1553). Plus tard, Feridun Nâfiz Uzluq l'avait édité en fac-similé en l'accompagnant d'une traduction en turc (*Anadolu Selçukluları devleti tarihi*, III, Ankara 1952). L'édition critique de Jalālī met à la disposition des historiens une chronique courte (mss. de 47 folios), écrite en prose dans un style simple, parfois fautif, qui retrace l'histoire de la dynastie depuis les origines, en passant par les Seljuqides d'Iran et les sultans d'Anatolie, jusqu'au prince Key-Qobād IV (l'arrière petit-fils de Ġiyāṯ al-Dīn Key-Ḫosrow I). La dernière partie (pp. 109-135) est de loin la plus intéressante et fait du texte, avec le *Musāmarat al-aḫbār* d'Aqsarāyī, l'une des deux sources essentielles sur la période troublée de l'occupation mongole après la mort du Pervāne. Cahen s'y référa abondamment pour les années 1275-1292, même s'il nota la partialité de l'auteur (*cf.* Cahen, Claude, *Turquie pré-ott.*, 1988).

D.D.-G.

01 MART 2004

MADDE YAYINLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜMAN

01 EYLÜL 2006

حلمی، احمد کمال‌الدین(۱۹۳۰-)

۲۲۰۶-دولت سلجوقیان، باهمکاری حجت‌الله جودکی و فرحناز افضلی، ترجمه عبدالله ناصری طاهری (۱۳۳۹-)، قم: پژوهشکده حوزه و دانشگاه، چاپ اول، ۱۳۸۳ / ۱۰۰۰ نسخه، ۲۹۵ص، فارسی، وزیری (شمیز)، بها: ۱۵۰۰۰ ریال، فهارس: اعلام، اماکن، منابع: ۲۶۳-۲۷۴.

شابک: ۶-۲۶-۷۷۸۸-۹۶۴

کد پارسا: B۴۸۳۳۶

عنوان متن ترجمه شده:

دولة السلاجقة

Selçuklular

سلجوقیان ـ تاریخ سلجوقیان

تحقیقی درباره **تاریخ و حکومت سلجوقیان** در سرزمینهای مختلف **اسلامی** است. کتاب در سه بخش تنظیم شده است: فصل اول به **پیدایش سلجوقیان** و شاخه‌های حکومتی آنها در ایران، عراق، روم و شام و دولتهای معاصر آنها پرداخته است. بخش دوم به وضعیت اجتماعی سدهٔ پنجم و ششم، اوضاع دینی آن عصر و رفتارها و سیاستهای سلجوقیان اختصاص یافته است. چون در اصل کتاب، این موضوع بررسی نشده و کمتر درباره فرقه اسماعیلیه تحقیق شده است، مترجمان کتاب، تقریباً این بخش را به صورت تألیفی به اصل کتاب اضافه کرده‌اند. بخش سوم، مباحثی است در جلوه‌های گوناگون تمدن اسلامی، از جمله: هنرها، ادبیات منثور و منظوم، علوم عقلی و نقلی و شخصیتهای علمی و فرهنگی که در عصر سلجوقیان ظهور کرده‌اند.

حمزه‌لو، منوچهر

⇦ «**حمام چهار فصل اراک**»،(شماره ۲۳۴۶)

معماری قاجاریه

21 EYLÜL 1999

-Selçuklular

* ابن النظام الحسيني (محمد بن محمد) ت ٧٤٣ هـ/ ١٣٤٢ م .

ـ العراضة في الحكاية السلجوقية :

○ تحقيق عبد المنعم محمد حسنين ، وحسين أمين ، بغداد ، مطبعة جامعة بغداد ، ١٩٧٩ م .

١٧٣ ص ، م ٤ ص ، ف ٣ ص : المراجع ،الفهرست العام .

محمد عيسى صالحية ،المعجم الشامل للتراث العربي المطبوع، الجزء الخامس ، القاهرة ١٩٩٥ ، ص .
DİA Ktp. 40818 ، 247.

3.2.3. *SELEUCIDES, PARTHES ET SASSANIDES*

S. Azarnoush, R. Boucharlat, R. Gyselen, B. Kaim,
C. Lippolis, V. Messina, K. Mosig-Walburg, A. Nunn

98. ADACHI, Takurō. « Considering the regional differences in the Parthian fine pottery ». *al-Rafidān*, vol. XXVI, 2006, pp. 25-36, 11 fig.

Les fouilles irano-japonaises à Tepe Jalaliye, dans la province de Gilan nous ont fourni un type nouveau de céramique parthe. Il s'agit de coupes à profil caréné avec décoration peinte caractéristique de la « Festoon Ware » tandis que les formes sont analogues à la « Mottled Ware ». Ainsi donc nous avons un peu plus d'information sur la céramique de la période parthe. B.K.

MADDE YAYIMLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜMAN

6 HAZ 2010

منظور الاجداد، سیدمحمدحسین (-۱۳۳٤)

۹۳۸- «قدرت سیاسی امامیه در دوره سلطنت سلجوقیان»، تاریخ اسلام، پیاپی ۱۸، ص ۳۷-۵۴، فارسی، کتابنامه: ۵۱-۵۴.

کد پارسا: A۸۸۶۵۹

شیعه در عصر سلجوقیان

بررسی اوضاع سیاسی - اجتماعی شیعیان پس از سقوط سلطنت آل‌بویه و استقرار حکومت سلجوقیان است. در این نوشتار به دوران سختِ زندگی شیعیان بر اثر به حکومت رسیدن سلجوقیان - که سنی مذهب بودند - اشاره شده و از سرکوب شورش‌های متعدد شیعیان توسط سلجوقیان و قدرت یافتن تدریجی دوباره شیعیان در پی ضعف سلجوقیان سخن به میان آمده است. نویسنده همچنین با اشاره به وجود امیران و وزیران شیعی مذهب مناطقی از ایران و عراق، به دلایل تغییر و تحولات به وجود آمده در اوضاع سیاسی شیعیان در عصر سلجوقیان می‌پردازد.

22 TEM 2008

Selçuklular

الفصل الثامن
الدول المنقطعة في المشرق قبل السلاجقة

٢٠٩ ـ بنو طاهر ٤٢٧
٢١٠ ـ الطاهريون ٤٢٨
٢١١ ـ السامانيون ٤٢٩
٢١٢ ـ بنو سامان ٤٣١
٢١٣ ـ الصفاريون ٤٣٧
٢١٤ ـ بنو الصفار ٤٣٩
٢١٥ ـ بنو حسنويه وبنو عناز ٤٤٢
٢١٦ ـ بنو حسنويه ٤٤٣
٢١٧ ـ بنو عناز ٤٤٤
٢١٨ ـ بنو كاكويه ٤٤٤
٢١٩ ـ أسرة كاكويه ٤٤٥
الدول الصغرى ٤٤٧
٢٢٠ ـ بنو دلف (في كردستان) ٤٤٧
٢٢١ ـ بنو دلف العجليون ٤٤٨
٢٢٢ ـ بنو الياس (في كرمان) ٤٤٩
٢٢٣ ـ الإيلياسيون ٤٤٩
٢٢٤ ـ بنو بانيجور (بنو أبي داود) ٤٥٠
٢٢٥ ـ آل محتاج ٤٥١
٢٢٦ ـ بنو سيمجور ٤٥١
٢٢٧ ـ بنو فريغون ٤٥٢
٢٢٨ ـ بنو رشيد ٤٥٢
ـ أفغانستان والهند ٤٥٢
٢٢٩ ـ سلاطين غزنة ٤٥٢
٢٣٠ ـ الغزنويون ٤٥٤
٢٣١ ـ حكام خوارزم (الخوارزمشاه) ٤٥٩
٢٣٢ ـ الخوارزمشاه ٤٦١

الفصل التاسع
الدول المنقطعة قبل السلاجقة

٢٣٣ ـ بنو زيار ٤٦٧
٢٣٤ ـ الزياريون ٤٦٨
٢٣٥ ـ بنو بادوسبان ٤٧١
٢٣٦ ـ سلالة بادوسبان ٤٧٢
٢٣٧ ـ بنو جستان ٤٧٤
٢٣٨ ـ آل باوند ٤٧٥
٢٣٩ ـ الباونديون ٤٧٦
٢٤٠ ـ العلويون ٤٧٨
٢٤١ ـ ولاة العلويين ٤٧٩
٢٤٢ ـ العلويون ٤٧٩
٢٤٣ ـ بنو الرواد ٤٨١
٢٤٤ ـ الروادیون ٤٨١
٢٤٥ ـ بنو الساج ٤٨٣
٢٤٦ ـ الساجيون ٤٨٤
٢٤٧ ـ بنو شداد ٤٨٥
٢٤٨ ـ الشداديون ٤٨٦
٢٤٩ ـ بنو مسافر أو بنو السلار أو أصحاب كنجة أو بنو المرزبان في الديلم ٤٨٨
٢٥٠ ـ السلاريون ٤٨٨
٢٥١ ـ بنو مزيد (شاهات شيروان) ٤٨٩
٢٥٢ ـ بنو مزيد (شاهات شيروان أو شيروانشاه) ٤٩٠
الدول الصغرى ٤٩٢
٢٥٣ ـ بنو هاشم ٤٩٢
٢٥٤ ـ بنو هاشم بن سراقة ٤٩٣
٢٥٥ ـ أسرة بغراتوني ٤٩٣
٢٥٦ ـ ملوك أرمينية وجورجية من أسرة بغراتوني ٤٩٦
٢٥٧ ـ كاثوليكوس (بطاركة) أرمينية ٤٩٨
٢٥٨ ـ أسرة عبد الوهاب (في دوين) ٤٩٩

شاكر مصطفي، موسوعة العالم الاسلامي ورجالها،
مج ١، بيروت ١٩٩٣، İSAM KTP DN. 24598

SELÇUK SANATINDA ÇİFT GÖVDELİ ASLAN FİGÜRÜ

SEMRA ÖGEL

Aksaray ile Nevşehir arasında bulunan ve Alay Han olarak tanılan tarihi meçhul bir Anadolu Selçuk kervansarayının portalinde, kapı kemeri üstünde ve mukarnas yarım kubbeciğinin hemen altında, sınırlanmış bir saha içinde yer alan kabartmada, yandan gösterilmiş iki aslan gövdesini cepheden verilmiş tek bir baş birleştirir.[1] (res. 1) Oturmakta olan aslanların kuyrukları arka ayakları arasından geçip içeri kıvrılarak nihayetlenir. Stilize edilmiş vücutlarda hiçbir teferruat gösterilmemiştir. Müşterek baş yalnız yanak çizgileri ile modle edilmiştir. Basık ve yayık burun hatları gözlerin üstünde devam ederek içine kıvrık sivri uçlu kulaklar meydana getirir. Dikkati çeken taraf, bu müşterek başı yuvarlak bir şeridin çevirmesi, iki vücut arasında düz inip aslanlardan birinin ön ayağının üstünden, öbürününkinin altından geçerek çatallaşması ve arka ayaklarının önünde bitmesidir. Bu figürün gelişigüzel bir dekoratif motif olmayıp sembolik bir mâna taşıması ihtimali acaba var mıdır?

Bu çift gövdeli aslan figürü, Anadolu Selçuk sanatı çevresinde şimdilik bildiğimiz tek misaldir. Motif çok eskidir ve tarihçesi E. Pottier tarafından Eski Şark sanatından itibaren takip edilmiştir[2]. Eski Şark sanatında ortaya çıkan bu motif Girit-Miken, Etrüsk, Yunan sanatlarına türlü tarzlarda geçmiştir[3]. Urumiye gölü civarındaki Ziwiye'de bulunmuş olan ve D. R. Barnett'in Asur tesiri

[1] H. Rott, *Kleinasiatische Denkmäler*. Leipzig 1908, s. 254 v d. res. 93 K. Bittel, *Kleinasiatische Studien*. İstanbul 1942, s. 43, res. 23-5 K. Erdmann, *Notizen zum inneranatolischen Karavansaray*, Kunst des Orients II. Berlin s. 14, res. II.

[2] E. Pottier, *L'histoire d'une bête*. Revue de l'art ancien et moderne. XXVIII. Paris 1910.

[3] Sümer sanatında Kalde kralı Messilim'in kılıç kabzasında (M. Ö. 2600), Asur mühürlerinde, Mykene'den bir sardonyxde, H. Bossert, *Altkreta*. Berlin 1923 res. 320. Geç minos devrinden bir sardonyxde. res. 326. Arkades'den bir vazo resminde, D. Levi, *Arkades*. Annuario 10-12, 1927-29 res. 192. Protokorint vazo resimlerinde (Chigi vazosu) ve Etrüsk amphoralarında da görülür.

Belleten, c. 26, (s. 101), s. 529-534, 1962, Ankara

02 TEMMUZ 1997

Mehmet Ersan, Türkiye Selçukluları Zamanında Anadolu'da Ermeniler, İzmir 1995, (Basılmamış Doktora Tezi).

KAYNAKLARA DAİR

A. Ermenice Kaynaklar

Doğum ve ölüm tarihleri bilinmeyen Urfalı Mateos'un **Vekayinâme**'si[1], 952'den 1136'ya kadar olan hadiseleri ihtiva eder. Bu esere Papaz Grigor tarafından **Zeyl** yapılarak 1163 yılına kadar olan vakalar hikaye edilmiştir. Eser, müellifin bizzat yaşadığı devre aid vakaların tarafsız bir suretle yazılmış ve önemli bir kısmının diğer müellifler tarafından zikredilmemiş olması açısından önemli bir kaynaktır. **Vekayinâme**, Ermeni kaynakları içersinde Yakındoğu'nun Türkler tarafından fethi, Haçlılar ile yapılan mücadeleler hakkında en fazla bilgi verenidir.

Mateos, eserini üç kısma ayırmış olup, 952 yılından itibaren tarihî sıra ile 1052 yılına kadar olan hadiseleri birinci kısımda ele almıştır. İkinci kısımda 1053-1102, üçüncü kısımda 1102-1136 yılı olayları tarihî sıra ile kaydedilmiştir.

Çalışmamız ile ilgili en önemli kaynaklarımızdan biri olan **Vekayinâme**'den Ermeniler'in Selçuklular, Bizans ve Haçlılar ile olan münasebetleri hususunda Hrant D. Andreasyan'ın yaptığı Türkçe tercümeden faydalandık[2].

XI. yüzyılda yaşamış olan Anili Samuel'in **Kronoloji**'si[3] iki kısımdır. Birinci kısımda Hz. Adem'den Hz. İsa'ya kadar olan vakalar kısaca anlatılmıştır. İkinci kısım Milât başlangıcından 1179 yılına kadar olan önemli hadiselerin kronolojik sırayla özet olarak kaydedilmesinden oluşur. Eserden, çalışmamızın Ermenilerin Türkiye Selçukluları ve Haçlılar ile olan

---

1 Eserin Ermenice metni üç yazma üzerinden 1869'da Kudüs'de basılmıştır. Diğer dillere tercümesi için bkz. Hrant D. Andreasyan, "Türk Tarihine Aid Ermeni Kaynakları", **Tarih Dergisi**, I/1, İstanbul 1950, s. 108.

2 Urfalı Mateos, **Vekayinâme (952-1136) ve Papaz Grigor'un Zeyli (1131-1162)**, Türkçe ter., Hrant D. Andreasyan, 2. baskı, Ankara 1987.

3 Latince tercümesi Kardinal A. Maio ve Rahib Zohrab tarafından yapılmış olup 1818'de Milano'da ve 1839'da Roma'da basılmıştır.

Adil ÖZME - Christ LICHTMOT

AFYON MÜZESİ'NDEKİ FİGÜRLÜ BİR ANADOLU SELÇUKLU SİKKESİ ÜZERİNDE ETÜT

Nümizmatik, sikke ve madalyaların tarihi ve tanımıyla uğraşan bilim dalıdır. İncelediği nesnelerin zamanla bozulmaması sayesinde nümizmatik, sikke ve madalyalarda kullanılan alaşımları, bunların ağırlıklarını, paraların yeryüzündeki dağılımlarını şu veya bu türün yayılım alanını ortaya koyarak tarihin, coğrafyanın, ikonografyanın, dinlerin, gelenekler tarihini ve çeşitli dönemlerdeki ticaret sistemlerini inceleyen ekonomi tarihine yardımcı olur[1].

Sikke ve madalyonlar, metal işçiliği ve kabartmacılıktan doğan özel bir sanat eşyası grubudur. Üzerindeki şekillerin işlenişi, alçak kabartma veya plastik özelliklere sahip olması, o sikkenin üretildiği dönemin genel sanat üslubu için anlamlı ipuçları verir[2].

Burada tanıtmaya çalışacağımız sikke, 1997 yılında Afyon İli, Emirdağ İlçesi, Demircili Köyü'nden (Harita) Ömer Ünlü tarafından Amorium kazı ekibine gösterilmiş, ekibin çabası sonucunda satın alma yoluyla Afyon Müzesi'ne kazandırılmıştır[3]. 22 mm. çapındaki bakır sikkenin (fels) ön yüzünde, noktalı bir daire içerisinde tahtta oturan figür (sultan); arka yüzünde ise, yine ön yüzde olduğu gibi noktalı bir daire içerisinde, üç satır halinde "Es Sultanü'l A'zam İzzü'd dünya ve'ddin" (büyük sultan, dünyanın ve dinin kıymeti, kudreti ve ulviyeti)[4] ibaresi yer almaktadır. Sikke pulunun darp sırasında[5] kalıpların arasına düzgün yerleştirilmemesinden dolayı, figür ve yazılar tam olarak ortalanmamış, bu yüzden yazıların ilk harfleri kesilmiştir (Resim: 1; Şekil: 1).

KARŞILAŞTIRMALI VE TARİHİ ETÜT

Üzerinde hükümdar adı, basım yeri, basım tarihinin bulunmayışı, sikkenin kime ait olduğu sorununu yanıtlamayı güçleştirmektedir. Bu nedenle, üzerindeki unvanlardan hareketle sikkenin kronoloji içerisindeki yerini tespit etmek gerekecektir. Sikke üzerinde "Es-Sultanü'l A'zam" yazısının yer alması, bu sikkenin bir sultana ait olduğunu göstermektedir[6]. Sikkenin kime ait olduğu sorusuna çözüm getirecek diğer bir veri ise "İzzü'd dünya ve'ddin" unvanıdır. Bu unvan Anadolu Selçuklu sultanlarından I.Kılıç Arslan (1092-1107)[7], II. Kılıç Arslan (1155-1192)[8], III.Kılıç Arslan (1204-5)[9], I. Keykavus (1211-1219)[10] ve II. Keykavus (1246-1249) birinci hükümdarlık, 1249-1257 iki kardeşiyle ortak, 1257-1259 ikinci hükümdarlık)[11] tarafından kullanılmıştır[12].

I. Kılıç Arslan[13] ve II. Kılıç Arslan'ın, sikkelerinde bu unvanı hiç kullanmamış olmaları, mevcut sikkenin bu sultanlara ait olma olasılığını zayıflatmaktadır. Sikkenin II. Kılıç Arslan'a ait olma olasılığını zayıflatan diğer bir unsur ise, bu sultanın sikkelerinde daima "Sultanü'l Muazzam" unvanını kullanmış olmasıdır[14]. II. Kılıç Arslan'ın sikkelerindeki bu düzene karşın, epigrafik verileri değişkendir. Konya Ilgın Mahmuthisar Tekkesi Köyü'ndeki Dedeği Sultan Mescidi kitabesinde, yalnızca "Es Sultanü'l Muazzam" unvanını kullanırken[15], Konya'da kendi adı ile anılan türbe kitabesinde "İzzü'd dünya ve'ddin" unvanı karşımıza çıkar[16]. Konya Alaeddin Camii minber kapısı kitabesinde ise "Es-Sultanü'l Muazzam İzzü'd dünya ve'ddin" unvanı, diğer birçok unvan ile birlikte görülür[17].

I. Keykavus, örneğimizden farklı olarak sikkelerinde ve kitabelerinde sürekli olarak "Es-Sultanü'l Galip" unvanını kullanmıştır[18]. Bu durum, mevcut sikkenin bu sultana ait olma olasılığını da güçleştirir. İncelediğimiz sikke üzerindeki ibarelerin tümünü, yukarıda saydığımız sultanlardan yalnızca II. Keykavus'un sikkelerinde görmekteyiz[19]. Nitekim bu sultana ait epigrafik veriler de[20] sikkeleriyle paralellik gösterir. Ancak mevcut sikkenin işçiliği, yazı karakteri ve üzerindeki figürün arkaik özellikleri, bu sikkenin II. Keykavus Dönemine tarihlendirilmesine olanak vermez[21].

"İzzeddin" unvanını kullanan diğer bir sultan olan III. Kılıç Arslan'ın adı, tarihi kaynaklarda sıkça yer almaz. İbni Bibi, III. Kılıç Arslan'ın babası Rükneddin Süleyman Şah'ın (1195-1203) ölümü üzerine henüz çocukluk çağında tahta oturtulduğunu, saltanatı zamanında Isparta Kalesi ve bölgesinin alındığını[22] ancak, amcası I. Keyhüsrev'in karşısında saltanatını koruyamadığını, I. Keyhüsrev'in ona Tokat Vilayetini verdiğini[23] ve ülke güvenliği sağlanıncaya kadar Konya

2462

'de moğullar tarafından tahrip edilmişse de, hemen ihya edildi. Timur ise, burada 1403 'te, Aras 'tan kanallar açarak, şehri ve civarını îmar etti. Arrān 'ın, Barza'a ve Baylaḳān 'dan sonra, en büyük şehri Gence (arap. Canzah) idi. Bu şehrin üzerinde bulunduğu nehir, Ḳazvīnī 'da Ḳraḳās tesmiye edilmiştir. Bundan sonra gelen mühim şehir Şamḫūr idi ki, Abbâsî ümerasından Buğa tarafından tevsî ve îmar edilerek, Hazar muhacirleri ile iskân edilmiş ve halife Mutavakkil 'in namına, Mutavakkilīya adı verilmiştir. Bugün burada, o eski parlak devrin hâtırası olarak, yalnız bir minare kalmıştır. Ḥamd Allāh Ḳazvīnī, Arrān 'ın mârûf mevkileri meyanında, Barza'a 'nın Hīrak yahut Sīrak isminde bir yaylası ve avlak yerini zikreder. Arrān, Şaddādi 'ler zamanında (951—1174) idarî vahdetini muhafaza ediyordu. Bu bölge, selçukîler ve bilhassa moğullar zamanında, tamamen türkleşince, eski etnik hususiyetini ve bu etnik hususiyete bağlı olan Arrān ismini kaybetti. Eski Ūtī tarafı, Gence vilâyeti, eski Arc'ax kısmı da, türkçe olarak, Ḳarabāğ tesmiye edilir oldu. Moğullar zamanında Arrān yahut „Ḳarabāğ-i Arrān" isimleri, daha ziyade tarihî bir hâtıra olarak, ancak kitaplarda kullanılır oldu. Arrān tarihine dâir, gerek ermeniler (Musa Kagankatvaci ve Stifanus Arbiliyan) ve gerek müslümanlar tarafından, bir çok eserler yazılmıştır. Bu cümleden olarak Barza'ī isminde birinin *Tārīḫ-i Arrān* adındaki eserini Kâtib Çelebi zikreder; fakat bu nevi eserler bize vâsıl olmamıştır. Bize kadar gelen eserlerden benim gördüğüm, baylakanlı Mas'ūd b. Nāmdār 'ın Selçukîlerden Berkyaruk b. Malikşāh zamanında kaleme aldığı *Munşa'āt Arrān* (Paris Bibl. Nat. anc. fond. arab., nr. 4433) adındaki eserdir. Müellif, zamanının Arrān vâlisi olan Altuntaş 'ın münşisi idi. Eser, Arrān ve Şīrvān tarihine dâir, mühim mâlûmatı ihtiva etmektedir.

Bibliyografya: A. Manandian, *Beiträge zur albanischen Geschichte* (Leipzig, 1897); Marquart, *Ērānşahr*, s. 117 v.dd.; *Ḥudūd al-'ālam* (trc. V. Minorsky), s. 143 v.d., 398—403; J. le Strange, *The Lands of the Eastern Caliphate* (London, 1905), s. 176—179.

(A. ZEKİ VELİDİ TOGAN.)

ARSLAN (T.), arapların **a s a d** [b. bk.], farsların **ş ī r** dedikleri, yırtıcı hayvanın türkçe adı. Muhtelif türk lehcelerinde *arslan, arıslan, arsılan, astlan, arıstan, arēslan, arstan, arsıl* şekillerinde (bk. Gombocz Zaltán, *Honfoglaláselötti Török jövevényszavaink*, Budapest, 1908, s. 72) de tesadüf edilen bu kelimenin iştikakı hakkında araştırmalarda bulunan Bang (*Über die türkischen Namen einiger Grosskatzen*, *Keleti Szemle*, 1916—1917, s. 136 v.d.) 'ın fikrine göre, kelimenin aslı *arıs* (*arsıl, arsıl* kelimesi ile de alâkalı) olup, *-lan* ekinin birleşmesi ile (*kaplan* ve *sırtlan* kelimelerinde olduğu gibi), bu şekli almıştır. Türklerde, erkek adı olarak, eskiden beri kullanıldığı gibi, ayrıca unvan olarak da tesadüf edilir.

Türk ve islâm san'at eserlerinde sık sık rastlanan **a r s l a n** motifi, türk resmî unvanları arasına (*titulature*), türk mitolojisine girmiş ve bâzı türk-islâm devletlerinde hukukî bir timsâl ve bir remiz olarak da kullanılmıştır. İslâmiyetten evvelki ve sonraki arap ve fars edebiyatlarında olduğu gibi, türk edebiyatında da arslan kuvvetin ve şecaatin başlıca timsâlidir. Türklerin bu hayvana çok eskiden beri türkçe olan **a r s l a n** adını vermiş olmaları, onu tanıdıklarına, yâni ya türk memleketlerinde yahut türklerin, hâkimiyet vaya komşuluk dolayısiyle, sıkı münasebetlerde bulundukları memleketlerde arslanın mevcudiyetine açık bir delildir. Esasen türk mitolojisinde, san'atında ve hukukunda mühim bir yeri olması da, türklerin onu daha islâmiyetten evvelki devirlerde tanımış olduklarını anlatabilir. Mamafih türkler arasında eskiden beri kullanılan on iki hayvan takviminde (bk. TAKVİM) arslanın da mevcut olduğu hakkında ileri sürülen bâzı mutalâaların doğru olmadığını (W. Barthold, *Turkestan down to Mongol invasion*, *GMNS*, 1928, V, 286; ayn. mll., *Orta Asya türk tarihi hakkında dersler*, İstanbul, 1926, s. 80), hattâ Marco Polo 'da tesadüf edilen **a r s l a n y ı l ı** tâbirinden de bu neticenin çıkarılamayacağı, çünkü bu seyyahın arslan kelimesini dâima **k a p l a n** yerinde kullandığını Pelliot (*Notes sur le „Turkestan" de M. W. Barthold*, *T'oung-Pao*, 1930, XXVII, 17, nr. 1), hattâ ondan evvel de E. Chavannes (*Le cycle turc de douze animaux*, Leyde, 1906, s. 11; *T'oung-Pao*, II. ser., VII, nr. 1 'den ayrı basım) meydana koymuşlardır.

Arslanın eski zamanlardan beri türk ve islâm memleketlerinden hangilerinde bulunduğu hakkında ilk tetkik, Quatremère (*Histoire des Mongols de la Perse*, Paris, 1836, s. 152—156) tarafından yapılmıştır. İslâm hükümdarlarının arslana verdikleri ehemmiyet ve onların arslan avları hakkında bâzı tarihî kayıtları da ihtiva eden bu mühim tetkiki, *İslâm ansiklopedisi* 'nde ASAD maddesini yazan Hell nasılsa görmemiş ve işte bundan dolayı verdiği mâlûmat, bilhassa tarihî bakımdan, çok eksik kalmıştır (bk. bir de mad. ARABİSTAN, s. 478, süt. 2). Quatremère 'in araştırmalarına göre, arslan, Ceyhun şarkındaki memleketlerde, Çin, Tibet ve Moğulistan 'da mevcut değildir; gerçi Marco Polo Tibet civarındaki mıntakalarda arslanın mevcudiyetinden bahsetmekte ise de, yukarıda da söylediğimiz gibi, bunların arslan olmadığı mu-

İA. c. 1 s. 598-609, 1978, (İSTANBUL)

hakkaktır. Moğulların ve mançuların memleketlerinde arslan bulunmadığı, onların sonradan öğrendikleri bu hayvanı adlandırmak için, türkçe arslan kelimesini almış olmalarından da istidlâl olunabilir. Moğulistan 'daki moğul hakanlarının tertip ettikleri büyük sürgün avlarında, sonra, Mâverâünnehr hükümdarlarının ve Timur 'un avlarında arslandan hiç bahsolunmamaktadır. Gerçi Barhebraeus (= Abu 'l-Farac) 'un süryânîce vakayinâmesinde, Mengü (1251—1259) devrindeki suikastten bahsedilirken, bir arslanın kaçması hikâye olunur; hâlbuki Quatremère 'in haklı olarak söylediği gibi, bu, çok sarih bir yanlışlıktan ibarettir; bu kususta Cuvaynī 'nin *Tārīḫ-i cihānguşā* 'sını hemen satır satır nakleden Barhebraeus, istifade ettiği yazmada mevcut *şatur* kelimesini *şīr* okuyarak, arslan diye tercüme etmiştir; hâlbuki gerek Cuvaynī 'de, gerek ondan istifade eden sâir eski kaynaklarda kelime umumiyetle *şatur*, yâni **d e v e d i r.** Çin 'de arslan bulunmadığı çin kaynaklarında tasrih edildiği gibi, muahharen portekizlilerin Çin imparatoruna, nâdir bir hediye olarak, bir arslan takdim etmelerinden de anlaşılıyor. Quatremère 'in Çin 'e âit bu izahatını Eberhard 'ın verdiği şu mâlûmatla tamamlayabiliriz: Çin 'de arslan bulunmamakla beraber, çinlilerin bu hayvanı çok eskiden beri tanıdıkları ve milâttan evvel bu hayvana *hsün-i* daha sonraları da *shih-tse* adını verdikleri mâlûmdur; çin kaynakları, İran 'dan bahsederken, burada arslanlar bulunduğunu, gerek iranlıların gerek toharların T'ang devrinde, harac olarak, Çin sarayına arslanlar gönderdiklerini kaydederler; yine bunlarda Semerkand cenubundaki bir dağda ve daha bâzı yerlerde arslanlar bulunduğu hakkında mâlûmat vardır (W. Eberhard, *Çin kaynaklarına göre orta ve garbî Asya halklarının medeniyeti*, *TM*, VII, 136, 140, 147, 155, 158 v.d.). Çin 'de daha T'o-pa (Wei) 'lardan evvel hüküm süren Lianglar devrine âit olup, Nan-King 'de bulunan taştan arslan heykelleri, çinlilerin arslanı çok eskiden beri tanıdıklarına başka bir delildir (G.-P. Fitzgerald, *Li Chie-Min*, Paris, 1935, s. 22). Ceyhun şarkındaki memleketlerde arslan bulunmadığı neticesine varan Quatremère, Raşīd al-Dīn 'in bir kaydına dayanarak, XIII. asırda Ceyhun kenarlarında arslanlara tesadüf edildiğini söylüyor ve Marko Polo 'nun Balḫ civarında arslanların çokluğundan bahsetmesini ayrı bir delil olarak gösteriyor. Sind nehri kıyılarından Gucerat 'a kadar olan çöl sahalarında arslanlara dâima tesadüf olunur. Şimâlî Hind 'de bu hayvanın mevcudiyeti, sanskritte „arslan" mânasına gelen *singha* kelimesinin mevcudiyetinden de istidlâl olunabilir. O havâlideki bir takım prenslerin isimlerinde bu kelimeye tasadüf olunması, onun, kahramanlık ifade eden bir unvan gibi, kullanıldığını da anlatıyor. *Baburnâme* 'de arslandan hiç bahsolunmamakla beraber, Şaraf al-Dīn Yazdī 'nin *Ẓafarnāme* 'sinde Timur 'un bu mıntakalarda arslan avladığı ve Multan civarında da arslanların mevcudiyeti tesbit edilmektedir. Ekber Şah 'ın arslan avlarından bahseden Abu 'l-Faẓl 'ın ifadeleri de bunu te'yit ediyor.

Efganistan 'da, Gazne civarında, arslan bulunduğunu, şecaat ve kuvveti ile mârûf olan Sultan Mas'ūd b. Maḥmūd Ġaznavī 'nin bir arslan öldürdüğü hakkındaki tarihî ve edebî kayıtlardan biliyoruz; msl. bu hanedânın meşhur kasîdecisi Farruḫī, divanındaki iki kasîdede bu hâdiseden açıkça bahsetmektedir (*Dīvān-i Farruḫī-i Sīstānī*, Tahran, 1311, s. 154, 303; B. Kazimirski, *Menoutchehri*, Paris, 1887, s. 134; daha bu gibi muhtelif kayıtlar mevcuttur). Esasen, çin kaynaklarında ilk zikrolunan arslanın Wu-i-shan-li ülkesine, yâni hemen hemen şimdiki Efganistan sahasına, âit bir tavsifte geçmesi (*Han-shu*, 96 a, 6 b) de dikkate lâyıktır. Arslana İran 'ın garbî sahalarında, Kürdistan dağlarında, Bagdad civarlarında Dicle ve Fırat kıyılarında eskiden beri tesadüf olunur. Fārs nahiyelerinden Kāmfīrūz ormanlarının arslanlar ile dolu olduğunu İbn al-Balḫī kaydetmektedir (*Fārsnāme*, nşr. G. le Strange ve R. A Nicholson, *GMNS*, I, 1921, s. 124 v.d.). X.—XI. asırlarda, Kāzerūn civarındaki ormanlarda, kızıl tüylü arslanlara tesadüf edildiğini, Kāzerūnīya tarikatına mensup bir şeyhe isnad edilen bir kerâmet hâdisesinden anlamaktayız (*Kitāb Firdavs al-murşidīya fī āsār al-şamadīya*, İstanbul, 1942, s. 423). Daha islâmiyetin zuhûrundan evvel, muhtelif zamanlarda şimâlî Hind, Efganistan ve Horasan sahalarında, muhtelif siyasî teşekküller vücuda getiren türklerin arslanı bu sahalarda görüp öğrendikleri ve ona türkçe ad verdikleri kolaylıkla tahmin olunabilir.

Türk ve islâm ricâli ve hükümdarları, arslan avına çıkmağı, saraylarında hususî yerler yaptırıp, orada arslan beslemeği, bâzan yanlarında ehlileştirilmiş arslan bulundurmağı, bâzan, merasimde ictimaa heybet ve dehşet vermek için, zincirler ile bağlı sâir yırtıcı hayvanlar ile beraber, arslanlara da yer vermeği âdet etmişlerdi: Ḥaccāc, Irak 'ta Kaskar 'deki bir âmiline, en kuvvetli ve en yırtıcı bir arslan bulup kendisine göndermesini emretmişti. Hārūn al-Raşīd 'in sarayında arslan beslenirdi. Onun Mezopotamya ve şimâlî Suriye 'yi idare eden Mu'tamin adlı genç oğlunun ehlileştirilmiş iki arslanı vardı. Endülüs Emevîlerinden 'Abd al-Raḥmān III. 'ın hayvanlar bahçesinde arslanlar

Mehmet Ersan, Türkiye Selçukluları Zamanında Anadolu'da Ermeniler, İzmir 1995, (Basılmamış Doktora Tezi).

BİBLİYOGRAFYA

Ahmed Eflakî, **Menakib ül - Arifin**, I - II, Türkçe ter. Tahsin Yazıcı, 2. baskı, İstanbul 1989.

Ahmed Tevhid, **Meskukat-ı İslâmiye**, İstanbul 1321.

Aka, İsmail, **Timur ve Devleti**, Ankara 1991.

Akdağ, Mustafa, **Türkiye'nin İktisadî ve İçtimaî Tarihi**, 1243 - 1453, C. I, 3. baskı, İstanbul 1979.

Aknerli Grigor, **Moğollar Tarihi**, Türkçe ter. Hrant D. Andreasyan, İstanbul 1954.

Akropolites, Georgios, **Die Chronik**, Almanca ter. Wilhelm Blum, Stuttgart 1989.

Aksarayî, Kerimüddin Mahmud, **Müsâmeretü'l - ahbâr ve Müsâyeretü'l - ahyâr**, neşr. Osman Turan, Ankara 1944; Türkçe ter. M. N. Gençosman, Ankara 1943.

Albert von Achen, **Geschichte des ersten Kreuzzüges**, Almanca ter. H. Hefele, I - II, Jena 1923.

Alishan, L., **Sissouan ou l'Arméno - Cilice Description Géographique et Historique Avec carte et Illustrations**, Venise 1899.

Allsan, Thomas T., **Mongol Imperialism The Policies of the Grand Khan Möngke in China, Russia and the Islamic Lands, 1251 - 1259**, Berkeley - Los Angeles - London 1987.

Alptekin, Coşkun, **Dımaşk Atabeyliği (Tog-Teginliler)**, İstanbul 1985.

_____, "Türkiye Selçukluları", **Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi**, VIII, İstanbul 1989, ss. 209 - 406.

_____, "Danişmendliler", **Doğutan Günümüze Büyük İslâm Tarihi**, VIII, İstanbul 1989, ss. 121 - 140.

دائرة‌المعارف بزرگ اسلامی، جلد ششم، تهران، ۱۳۷۳.

مختلف جهت فراگیری نزد او می‌آمدند. در این میان وی شاگردانی تربیت کرد که برخی چون حسن بن خلف بن بلیمه خود از علمای قرائتند (برای فهرستی از آنان، نک: همانجا؛ نیز: قاضی عیاض، ۱۴۷، ۱۸۳). ابومعشر در سفرهایش، علاوه بر قرائت به استماع حدیث نیز می‌پرداخته و در مکه علاوه بر اقراء به تدریس علم حدیث هم اشتغال داشته است (نک: اسنوی، ۱۶۵/۲ ـ ۱۶۶). در بین استادان وی در حدیث نام قاضی ابوالطیب طبری، ابوعبدالله ابن نظیف، عبدالله بن یوسف تنیسی و ابونعمان تراب بن عمر دیده می‌شود (ذهبی، ۳۵۱/۱ ـ ۳۵۲؛ نیز نک: ابن حجر، ۵۰/۴). در شمار کسانی که از او حدیث شنیده‌اند، نیز می‌توان ابوبکر محمدبن عبدالباقی، ابراهیم بن احمد صیمری، ابونصر احمدبن عمر غازی، محمدبن مسبح فضّی و حسن‌بن عمر طبری را نام برد (ذهبی، همانجا).

ابومعشر، مسند احمدبن حنبل و تفسیر روایی نقاش را از طریق ابوالقاسم زیدی و تفسیر ثعلبی را با عنوان *الکشف والبیان* ــ چنانکه گفته شده ــ از شخص مؤلف روایت کرده است (نک: سبکی، ۱۵۲/۵). همچنین اسنوی (۱۶۵/۲) به آگاهی وی بر فقه اشاره کرده است. به هر روی آنچه نام ابومعشر را مشهور ساخته، آثار وی در علم قرائت است. او در اثر مهمش *التلخیص*، ۸ قرائت را درنظر داشته است، اما در کتاب دیگرش *الجامع* با حذف قرائت یعقوب، تنها به ۷ قرائت مشهور پرداخته است. وی به قرائات شاذ هم نظر داشته و در این باب کتابی نوشته بوده است. نام ابومعشر به سرعت، حتی به مغرب اسلامی راه یافت و در طول قرون می‌توان نشانه‌های رواج روایات و آثار او را در اسانید مشرق و مغرب یافت (نک: ابن عطیه، ۱۲۰؛ ابن خیر، ۲۹ـ ۳۰؛ رافعی، ۱۳۵/۲، ۲۸۳، ۴۲/۳؛ رعینی، ۱۱؛ وادی آشی، ۱۸۴؛ ابن ابی الرضا، ۱۶۵؛ ابن غازی، ۳۷؛ رودانی، ۱۵۱، ۲۱۳).

تنها اثر چاپ شدهٔ ابومعشر *الاحادیث السبعة المرویة عن ابی حنیفة*، یک جزء مشتمل بر چند حدیث از صحابه، به روایت ابوحنیفه است که کتانی اسانید آن را ضعیف و غیرقابل اعتماد دانسته است (ص ۸۸، ۹۷). به گفتهٔ زرکلی (۵۲/۴) این کتاب به چاپ رسیده است.

از آثار خطی اوست: ۱. *التلخیص*، در قرائات هشتگانه که مؤلف پس از ذکر طرق و اسانید خود، به برخی کلیات علم قرائت پرداخته و سپس اختلاف و اتفاق قراء هشتگانه را در سراسر *قرآن* بیان داشته است. ابن جزری در *النشر* از این اثر سودجسته و طرق روایی خود را به آن ذکر می‌کند (۷۷/۱ ـ ۷۸). از این اثر نسخه‌ای در برلین (*آلوارت*، شمه 653) موجود است؛ ۲. *الجامع فی القراءات* یا *سوق العروس*، که در آن حدود ۱۵۵۰ طریق روایت از قراء هفتگانه ثبت شده و از نظر جمع کردن طرق مختلف قرائات کم نظیر است (نک: ابن جزری، همان، ۳۵/۱). از این کتاب نسخه‌هایی در کتابخانه‌های برلین (*آلوارت*، شمه 593) و مکرم مصر (*فهرس مکتبة*، ۳۰) و غیر آن موجود است (نک: پرتسل، GAL, I/518; 45؛ *الفهرس الشامل*، ۹۱/۱)؛ ۳. *عیون المسائل*، در تفسیر. نسخه‌ای کهن از آن که در ۵۷۴ ق کتابت شده، در دارالکتب مصر موجود است (خدیویه، ۱۸۳/۱)؛ ۴. *مختصر فی افراد قراءات الامام ابی عمروابن العلاء*، که نسخهٔ ۲۵ برگی آن در کتابخانهٔ چستربیتی (*آربری*، شمه 3925(2)) یافت می‌شود.

از ابومعشر کتب دیگری نیز برشمرده‌اند که در حال حاضر نسخه‌ای از آنها در دست نیست، از آن جمله‌اند: *الدرر*، در تفسیر، *الرشاد فی شرح القراءات الشاذة*، *طبقات القراء* و *کتاب العدد* (سبکی، همانجا؛ فاسی، ۴۷۵/۵؛ ابن جزری، *غایة*، همانجا).

مآخذ: ابن ابی الرضا، محمدبن حسن، «الاجازة الکبیرة»، همراه *بحارالانوار* مجلسی، بیروت، ۱۴۰۳ ق/ ۱۹۸۳ م، ج ۱۰۴؛ ابن جزری، محمدبن محمد، *غایة النهایة*، به کوشش گ. برگشترسر، قاهره، ۱۳۵۱ ق/ ۱۹۳۲ م؛ همو، *النشر فی القراءات العشر*، به کوشش علی محمد ضباع، قاهره، کتابخانهٔ مصطفی محمد؛ ابن حجر عسقلانی، احمد بن علی، *لسان المیزان*، حیدرآباد دکن، ۱۳۲۹ ـ ۱۳۳۱ ق؛ ابن خیر اشبیلی، محمد، *فهرسة*، به کوشش فرانسیسکو کودرا، بغداد، ۱۹۶۳ م؛ ابن عطیه، عبدالحق، *فهرس*، به کوشش محمد ابوالاجفان و محمد زاهی، بیروت، ۱۹۸۳ م؛ ابن غازی، محمد، *فهرس*، به کوشش محمد زاهی، دارالبیضاء، ۱۳۹۹ ق/ ۱۹۷۹ م؛ اسنوی، عبدالرحیم بن حسن، *طبقات شافعیة*، به کوشش عبدالله جبوری، بغداد، ۱۳۹۱ ق/ ۱۹۷۱ م؛ خدیویه، *فهرست*؛ ذهبی، محمدبن احمد، *معرفةالقراء الکبار*، به کوشش محمد سید جادالحق، قاهره، ۱۳۸۷ ق/ ۱۹۶۷ م؛ رافعی، عبدالکریم بن محمد، *التدوین*، به کوشش عزیزالله عطاردی، بیروت، ۱۴۰۸ ق/ ۱۹۸۷ م؛ رعینی، علی بن محمد، *برنامج*، به کوشش ابراهیم شبوح، دمشق، ۱۳۸۱ ق/ ۱۹۶۲ م؛ رودانی، محمدبن سلیمان، *صلة الخلف*، به کوشش محمد حجی، بیروت، ۱۴۰۸ ق/ ۱۹۸۸ م؛ زرکلی، *اعلام*؛ سبکی، عبدالوهاب بن علی، *طبقات الشافعیة الکبری*، به کوشش محمود محمد طناحی و عبدالفتاح محمد حلو، قاهره، ۱۳۸۶ ق/ ۱۹۶۷ م؛ فاسی، محمدبن احمد، *العقد الثمین*، به کوشش فؤاد سید، قاهره، ۱۴۰۵ ق/ ۱۹۸۵ م؛ *الفهرس الشامل*، علوم قرآنی (قرائات)، عمان، ۱۹۸۷ م؛ *فهرس مکتبة مکرم*، قاهره، ۱۳۵۱ ق/ ۱۹۳۳ م؛ قاضی عیاض، *الغنیة*، به کوشش ماهر زهیر جرّار، بیروت، ۱۴۰۲ ق/ ۱۹۸۲ م؛ کتانی، محمدبن جعفر، *الرسالة المستطرفة*، استانبول، ۱۹۸۶ م؛ وادی آشی، محمدبن جابر، *برنامج*، به کوشش محمد محفوظ، بیروت، ۱۹۸۲ م؛ نیز:
Ahlwardt; Arberry; GAL; Pretzl, O., "Die Wissenschaft der Koranlesung", *Islamica*, Leipzig,1934, vol. VI.

فرامرز حاج منوچهری

ابوالمَفاخِر رازی، از شاعران پارسی گوی دورهٔ سلجوقیان و معاصر با محمدبن ملکشاه (حک ۴۹۸ـ۵۱۱ق/۱۱۰۵ـ۱۱۱۷م) و پسرش مسعود (حک ۵۲۷ـ۵۴۷ق/۱۱۳۳ـ۱۱۵۲م).

از زندگی ابوالمفاخر اطلاعی اندک در دست است. او در نیمهٔ اول سدهٔ ۶ق/۱۲م در ری می‌زیست. دولتشاه او را دانشمندی کامل و شاعر و ادیبی فاضل شمرده و از وی با عنوان استادالشعرا یاد کرده است (ص ۶۱). برخی از منابع لقب فخرالشعرا را نیز به نام وی افزوده‌اند (رازی، ۳۳/۳؛ شوشتری، ۶۱۴/۲). نام پدر ابوالمفاخر در منابع موجود نیامده است، تنها در یکی از نسخ خطی *تذکرة الشعراء* دولتشاه نام وی ابوالمفاخر بن ابی عبدالله رازی ثبت شده است (قریب، ۱۹۷). با آنکه ابوالمفاخر در قصیدهٔ معروفش خود را مفاخر خوانده (شوشتری، ۶۱۶/۲)، هدایت از او با عنوان فاخری رازی یاد کرده است (۹۳۶/۲).

از شعرای معاصر ابوالمفاخر، خاقانی مورد توجه او بوده و با وی مکاتبه داشته است (سلیم، ۱۳). در تأیید این سخن می‌توان به قطعه‌ای از ابوالمفاخر که در آن به مدح خاقانی و ستایش شعر او پرداخته است، استناد کرد (رازی، ۳۴/۳).

Sözlerimizin tarih araştırmalarındaki sakîm bir zihniyetin teşhirinden ibaret olduğunu ve hiç bir şahsı hedef tutmadığını ayrıca belirtmeğe lüzum görmüyoruz.

***

Bu vesile ile, elinizdeki makalenin yazılış sebebi hakkında biraz bilgi vermek faydalı olur. Bundan evvel Profesör Z. Velidi Togan'ın eserleri hakkında, sırf ilim ve hakikat endişesiyle, *Türk tarihinde Moğollar ve Cengiz meselesi* adlı bir makale kaleme almış ve Türk tarihinin türlü hâllere sokulan karanlık bir noktasını tasrihe çalışmıştık. İyi niyetlerimizi, kendinin «ilmî haysiyetini kırmağa matuf gayri ilmî faaliyet» şeklinde tefsir eden Profesör yazımıza karşı şiddetli bir reaksiyon gösterdi. Hattâ bizi Edebiyat Fakültesine şikâyet etti. Neticede yazımızda ne şahsî bir anlaşmazlığın izleri, ne de hakareti tazammun eden bir unsurun bulunmadığı anlaşıldı ise de, Profesör, makalemize bir reddiye yazmaktan kendini alamadı*. Fakat reddiye'de sayın Profesörün, meşru müdafaa hakkını dürüstlükle kullanacağı yerde, yaşının 60 ı çoktan aşmış olmasına rağmen, tıflâne bir başlangıçla meseleye girdiği ve yeni tahrifler, mugalâtalarla ilmi bir kere daha pervasızca alt-üst ettiği hayretle görüldü. Moğol meselesini Z. Velidi'nin hususî dâvası sayan bâzıları, onun, bu bakımdan mâzur görülebileceğini söylüyor ve sayın Profesörün Türk tarihinin diğer bahislerinde ciddî bir tedkikçi olduğunu ileri sürüyorlardı. Selçukluların menşeine tahsis ettiğimiz bu makale, esasında bir tarih problemini aydınlatmağı gaye edinmiş olmakla beraber, aynı zamanda Z. Velidi Togan'ın ilmî bakımdan, düşünüldüğünden ne kadar farklı olduğunu ortaya koyması itibariyle mütalâaya değer kanaatindeyiz.

* Z. Velidi reddiyesini teksir makinesi ile çoğaltıp hususî surette dağıtmıştır. Tesadüfen elimize geçen ve başlığı bulunmıyan bu reddiye, bu makalemizde «*İtiraznâme*» adı altında zikredilecektir. *İtiraznâme*'nin ne kadar temelsiz görüşler ve ilmî hatalarla dolu olduğu yine bu makalemizin münasip yerlerinde ve sonunda madde madde izah edilmiştir.

Prof. Dr. İbrahim Kafesoğlu
16 HAZİRAN 1995 İst-1955 SELÇUKLULAR

Selçuklu Âilesinin Menşei Hakkında Düşünceler

Profesör Z. Velidi Togan'ın, Türk tarihinin meselelerine dâir, ileri sürdüğü çeşitli nazariyelerden Türk-Moğol münasebetlerile ilgili kısmını ele aldığımız bir tedkikimizde[1] kaynaklardaki mu'talarla, bunların Profesör tarafından işlenme ve kıymetlendirilme tarzını, satır satır karşılaştırarak, göstermiş ve Profesörün sözde kaynaklara dayandığını iddia ettiği «izah» ve «tefsirlerinin» hiç bir ilmî değeri bulunmadığını ortaya koymuştuk. Bu yazımızda da Selçuklu hânedanının aslı hakkında mevcut haberleri ve rivayetleri mukayese yoluyla tanıtırken, Z. Velidi'nin bu mevzu etrafındaki «fikriyat»ını gözden geçirmek vesilesile tarih araştırmalarında düşülen usûl hatalarını ve kıymet derecesi iyi takdir edilememiş materyallerin metodsuz, tenkidsiz olarak kullanılmasından doğan neticelerin ihtiva ettiği acâib hükümleri belirtmeğe çalışacağız.

***

Selçuklu Devleti'nin teşekkülü ile birlikte Yakın Şarkın sosyal bünyesinde görülen hareket ve canlılık, islâm dünyasında açılan yeni gelişme çağı, müslüman ülkelerindeki inkişaf ve merhalelerle; islâmiyete samimiyetle sarılan Türklerin telâkki ve inançlarında husûle gelen köklü değişiklik neticesinde Büyük Selçuklu İmparatorluğununun kuruluşu, bu arada Anadolu'nun fethedilerek anavatan hâline getirilişi ve bütün bu vâkıaların Selçuklu hükümdarlarının iradesile ve onların sevk ve idaresi altında gerçekleştiği gözönüne alınırsa, Selçuklu hâdisesinin dünya tarihindeki ehemmiyeti teslim olunur. Fakat, insanlık tarihinin uzun bir dev-

1 *Türk tarihinde Moğollar ve Cengiz meselesi*, Tarih Dergisi, sayı, 8 (1953) s. 105-137.

28 ŞUBAT 1993

Selçuklu Tarihçilerimizde Siyasî ve İdeolojik Düşünceler

DR. TURGUT AKPINAR

Berlin'de 1984 yılında Selçuklu Tarihçiliğimiz hakkında önemli bir kitap çıktı. Konuya duyduğumuz büyük ilgi sebebiyle dikkatle ve bazı yerlerini defalarca okuduğumuz bu ilgi çekici eserin tarihçilerimiz tarafından derhal incelenip, cevaplandırılacağını umuyor ve ne diyeceklerini merak ediyorduk. Aradan yıllar geçti, bildiğimiz kadariyle hiçbir yankı duyulmadı. Eserin yayınlanmasından neredeyse on yıl geçtiği halde, ağır şekilde tenkid edilen tarihçilerimizden ses çıkmaması üzerine, belki fikri bir kıpırdanmaya yol açar ümidiyle bu eser üzerinde durmak istiyoruz.

Tarihimiz hakkında yazılmış önemli bazı kitaplarda, hoşumuza gitmeyen hükümler var diye, bunların bilinmezlikten gelinmesi bizde bir huy haline gelmiştir. Bu neviden sessiz protestoya uğrayan kitapların başında vaktiyle Münih Üniversitesi Türkoloji Enstitüsünün Başkanı Prof. Babinger'in Fatih Sultan Mehmed hakkında yazdığı 600 sahifelik biyografi gelir. Gazetelerde veya popüler tarih dergilerinde çıkan ve küfürden ibaret birkaç yazı dışında, ilim adamlarımızın ciddi birşey yazmamaları üzerine Nadir Nadi, "Uyku Hastalığı" başlıklı bir yazı yazmış, burada ilgisizliğimiz acı acı tenkid konusu edilmişti. Başka ve yeni bir örnek ise, değerli bilim adamı Mikâil Bayram'ın Ahi Evran'ın kim olduğu, eserleri hakkında yaptığı buluşlar ve Bacıyan-ı Rum Teşkilatının mahiyeti hakkındaki iddialarının üzerinde kimsenin hiç durmamasıdır. Acaba bu büyük ve keşif mahiyetindeki önemli meseleler, reddedilmek için de olsa neden hiç ele alınmayıp bilinmezlikten gelinir? Rakibi susarak öldürmek, galiba bize mahsus bir Şark adeti olsa gerektir.

Strohmeier ismindeki genç bir Alman tarihçisinin Selçuklu Tarihçilerimizi belirli bir açıdan inceleyen kitabı üzerinde burada kısa ve noksan olsa da, biraz durmak istiyoruz.

1) Eserin Tanıtımı ve İçindekiler

Tarih ve Toplum Dergisinin okuyucularından hiç olmazsa bir kısmı, Türk-Alman İlişkileri ile ilgili yazılarını Dergide gördükleri Klaus Schwarz adını hatırlıyacaklardır. Geçen sene, Berlin'deki evinde çıkan bir yangın sonucu hayata veda eden Schwarz, kütüphanecilik de yapan bir yayımcı idi. Son zamanlarda doçentlik tezini de vererek, Profesörlüğe adımını atmış, iyi bir ilim adamı idi. Bu kabiliyetli insan aynı zamanda yıllardır, "Islamkundliche Untersuchungen" (İslâmî Araştırmalar) serisi olarak çoğu bizleri de yakından ilgilendiren eserler yayınlıyordu. İşte bunların 97. cildi Martin Strohmeier'in yazdığı, burada ele alacağımız kitabdır: *Seldschukische Geschichte und türkische Geschichtswissen schaft - Die Seldschuken im Urteil moderner türkischer Historiker*, Berlin, 1984, 273 sahife. Selçuklu Tarihi ve Türk Tarih İlmi-Modern Türk Tarihçilerinin Selçuklular Hakkındaki Hükümleri) başlığını taşıyan eser, aslında (adıgeçen serinin çoğu kitapları gibi) bir doktora tezi olup, değerli bulunarak, ayrıca yayınlanmıştır. Freiburg, i.Br. Üniversitesinde, tanınmış İranist Hans R.Roemer yanında hazırlanmış bir doktoradır. Kitabın yazarı bir süre Türkiye'de de bulunmuş ve Türkçe kaynakları

cilt: XIX

İstanbul.

ISLAMIC CULTURE. 39.c (S.3), S. 195-204, Y.I: 1965

SOME OBSERVATIONS ON THE PROBLEMS CONCERNING THE ORIGIN OF THE SALJŪQIDS

S. A. Hasan*

THE ancestors of the Saljūqids were nomadic Turks who lived in an area where the peaceful arts of civilisation such as learning were uncommon if not unknown. Therefore, we do not possess any accounts about them which could be considered as contemporary. It was only when their descendants, such as Ṭughrul Beg (432–55/1040–63), the great grandson of Tuqāq, rose to power and eminence that chronicles[1] began to be composed by the writers of the contemporary and the later periods. Thus the early history of the Saljūqids seems to be lost in legendary accounts which are sometimes contradictory in their information, requiring a careful examination before being accepted as historical facts. Moreover, the ancestors of the Saljūqids, namely, Tuqāq and his son Saljūq, were in the service of a nomadic ruler who did not patronise learned men, otherwise accounts of those writers would have come down to us either directly or indirectly. Consequently, the starting point of their history and the identity of the ruler under whom the ancestors of the Saljūqids served, are still undetermined.

As regards the origin of the Saljūqids, there are not many references in the sources. Those[2] using the tradition of *Malik Nāmah*,[3] supposed to have been written for Sultan Alp Arslān (456–65/1063–72), mention that the Saljūqids belonged to the Qiniq tribe which was a branch of the Ghuzz (Oghuz). Maḥmūd Kāshghari[4] (5th/11th century) calls the Qiniq the

(1) See V. A. Hamdani: *A Critical Study of the Sources for the History of the Saljūqs of 'Iraq and Syria*, unpublished D. Phil. Dissertation, Oxford, 1939; Claude Cahen: *The Historiography of the Siljuqid period*, Historians of the Middle East, ed. Bernard Lewis and P. M. Holt. London, 1962.

(2) Bar Hebraeus (Abul Farj) (622–3–85/1225–6–86) claims to have seen *Mulk Nama* (Malik Nāmah), a book written in Persian. See *The Chronography*, Tr. from the Syriac by Ernest A. Wallis Budge, p. 195, London, 1932; *Mirchondi Historia Seldschuki darum*, (ext. from Rawdat al-Safa) مترجم ملك نامه گويد ، ناظم ملك نامه آورده است ed. J. A. Vullers, pp. 1–2, Giessen, 1837; Rashid al-Din Jāmi'al-Tawārīkh, ed. Ahmed Ates, p. 5, Ankara, 1960. Perhaps Ibn al-Athīr in *Ta'rīkh al-Kāmil*, (Vol. IX, pp. 321–22) and al-Husaini: *Akbār al-Dawlat al-Saljūqiyyah*, ed. Muḥammad Iqbāl, p. 1, Lahore, 1933, depended on this source.

(3) See Claude Cahen, *Le Malik Nāmeh Et L'Histoire Des Origines Seljukides*. Oriens, Vol. II, pp. 31–65, 1949.

(4) Maḥmūd Kāshghari. *Dīwān Lūghāt al-Turk*, Vol. I, p. 56, Constantinople, 1914.

* Dr. S. A. Hasan, M. A., Ph. D. (Cantab.), Lecturer, Department of Islamic Studies, University of Malaya.

Nasrullah-i Siraj

دائرة‌المعارف بزرگ اسلامی، جلد ششم، تهران، ۱۳۷۳.

شارل شفر در ۱۸۸۳م در مجموعهٔ «منتخبات فارسی[1]» چاپ کرد. سپس در ۱۳۱۲ ش، عباس اقبال با مقدمه و تعلیقاتی، آن را از روی نسخهٔ ناقص شفر در تهران به چاپ رسانید (اقبال، «ب»). «باب پنجم» کتاب را محمدتقی دانش‌پژوه یافت و در مجلهٔ *فرهنگ ایران زمین* منتشر کرد (ص ۲۸۷ ـ ۳۱۸)، و سرانجام در ۱۳۴۲ ش، هاشم رضی هر ۵ باب کتاب را یکجا چاپ کرد. نسخه‌های کاملی از *بیان‌الادیان* نیز در دست است که با نسخهٔ به چاپ رسیده، تفاوتهایی دارند. در این میان نسخهٔ وحید قریشی در شهر لاهور از اعتبار بیشتری برخوردار است (دانش‌پژوه، «از چند کتابخانه»، ۲۸۱، ۲۸۲؛ مرکزی، ۱۶۱/۲؛ مرعشی، ۹/۱۶). از این کتاب ترجمه‌هایی به زبان فرانسه توسط هانری ماسه (لازار، 116) و به زبان عربی توسط یحیی خشاب صورت گرفته است (افشار، ۲۰).

مآخذ: ابن‌بابویه، محمد، *معانی‌الاخبار*، قم، ۱۹۷۱م؛ ابن عنبه، احمد، *عمدة الطالب*، به کوشش محمد حسن آل طالقانی، نجف، ۱۳۸۰ ق/۱۹۶۱م؛ ابوطالب مروزی، اسماعیل، *الفخری فی انساب الطالبیین*، به کوشش سید مهدی رجائی، قم، ۱۴۰۹ ق؛ ابوالمعالی، محمد، *بیان‌الادیان*، به کوشش عباس اقبال، تهران، ۱۳۱۲ ش؛ همو، همان، به کوشش هاشم رضی، تهران، ۱۳۴۲ ش؛ اسفراینی، شهفور، *التبصیر فی الدین*، به کوشش محمد زاهد کوثری، قاهره، ۱۳۵۹ ق/۱۹۴۰م؛ افشار، ایرج، *فهرست مقالات ایران‌شناسی در زبان عربی*، تهران، ۱۳۵۶ ش؛ اقبال، عباس، مقدمه بر *بیان الادیان* (نک: هم، ابوالمعالی)؛ برتلس، آ.ی.، *ناصرخسرو و اسماعیلیان*، ترجمهٔ یحیی آرین‌پور، تهران، ۱۳۴۶. ش؛ بغدادی، عبدالقاهر، *الفرق بین الفرق*، به کوشش محمد محیی‌الدین عبدالحمید، قاهره، مطبعة المدنی؛ *تبصرة العوام فی معرفة مقالات الانام*، منسوب به مرتضی بن داعی حسنی رازی، به کوشش عباس اقبال، تهران، ۱۳۶۴ ش؛ حبیبی، عبدالحی، مقدمه بر *السواد الاعظم* (نک: هم، حکیم سمرقندی)؛ حکیم سمرقندی، اسحاق، *السواد الاعظم* (ترجمهٔ فارسی)، به کوشش عبدالحی حبیبی، تهران، ۱۳۴۸ ش؛ خوارزمی، محمد، *مفاتیح‌العلوم*، به کوشش ابراهیم ابیاری، بیروت، ۱۴۰۴ ق/۱۹۸۴م؛ دانش‌پژوه، محمدتقی، «از چند کتابخانهٔ هند و سند»، *نشریهٔ کتابخانهٔ مرکزی دانشگاه تهران*، نسخه‌های خطی، تهران، ۱۳۵۸ ش، دفتر ۱۰؛ همو، «باب پنجم از کتاب *بیان الادیان*»، *فرهنگ ایران زمین*، تهران، ۱۳۴۱ ش، ج ۱۰؛ صفا، ذبیح‌الله، *تاریخ ادبیات در ایران*، تهران، ۱۳۶۳ ش؛ صفی‌الدین بلخی، عبدالله، *فضائل بلخ*، ترجمهٔ محمد حسینی بلخی، به کوشش عبدالحی حبیبی، تهران، ۱۳۵۰ ش؛ عضدالدین ایجی، عبدالرحمن، *المواقف فی علم‌الکلام*، بیروت، عالم الکتب؛ فخرالدین رازی، محمد، *اعتقادات فرق المسلمین والمشرکین*، به کوشش علی سامی نشّار، قاهره، ۱۳۵۶ ق/۱۹۳۸م؛ همو، *الشجرة المبارکة*، به کوشش سید مهدی رجائی، قم، ۱۴۰۹ ق؛ قزوینی رازی، عبدالجلیل، *نقض*، به کوشش جلال‌الدین محدث ارموی، تهران، ۱۳۵۸ ش؛ کیا گیلانی، احمد، *سراج الانساب*، به کوشش سید مهدی رجائی، قم، ۱۴۰۹ ق؛ مرعشی، *خطی*؛ مرکزی، *میکروفیلمها*؛ ناصرخسرو، وجه دین، به کوشش غلامرضا اعوانی، تهران، ۱۳۵۶ ش؛ *هفتادوسه ملت*، به کوشش محمدجواد مشکور، تهران، ۱۳۳۷ ش، نیز:

Bausani,A., «Religion in the Saljuq Period», *The Cambridge History of Iran*, Cambridge, 1968, vol V; Blochet, E., *Le Messianisme dans l'hétérodoxie musulmane*, Paris, 1903; *Iranica*; Lazard, G., *La langue des plus anciens monuments de la prose persane*, Paris, 1963; Madelung, W., *Religious Schools and Sects in Medieval Islam*, London, 1985; Schefer, Ch., "Notice sur le kitab beian il-edian", *Chrestomathie persane*, Paris, 1883, vol.I; Tafazzoli, A., "Some Middle-Persian Quotations in Classical Arabic and Persian Texts", *Mémorial Jean de Menasce*, Fondation Culturelle iranienne, 1974.

مسعود حبیبی مظاهری

ابوالمَعالی رازی، بُلمعالی نحّاس یا نخّاس یا نخّاسی (د نیمهٔ اول سدهٔ ۶ق)، نقّاش و نگارگر رازی و از شاعران شیعی مذهب و پارسی‌گوی دورهٔ سلجوقیان. آگاهی نسبت به احوال او اندک است. از او با لقب دهخدای (عوفی، ۲۲۸/۲؛ هدایت، ۱۹۷/۱؛ رازی، ۳۹/۳) و نیز ملک الکلام (جاجرمی، ۴۹۵/۲) یاد کرده‌اند. نظامی عروضی نخستین کسی است که نام وی را ذیل شعرای آل سلجوق و در ردیف فرخی گرگانی، لامعی دهستانی، امیر معزی و دیگران آورده (ص ۴۵) و نیز اوحدی بلیانی (ص ۲۹) او را معاصر سنایی و حکیم مختاری غزنوی دانسته است. در منابع کهن به روشنی از مذهب ابوالمعالی یاد نشده است، ولی از قراین بر می‌آید که وی بر مذهب شیعه بوده و در یکی از قصایدش، ضمن ستایش علی (ع)، شرط وصول به مصطفی را پیروی از مرتضی، دانسته است (نک: عوفی، ۲۳۰/۲ـ۲۳۱).

از آغاز خدمت ابوالمعالی در دربار سلجوقیان اطلاع دقیقی در دست نیست، ولی از شواهد چنین بر می‌آید که وی در اواخر حکمرانی ملکشاه سلجوقی (۴۶۵ـ ۴۸۵ق/۱۰۷۲ـ ۱۰۹۲م) در دستگاه وی حضور داشته و ظاهراً از چنان منزلتی برخوردار بوده که می‌توانسته است در اشعار خود، رفتار و تصمیم‌گیریهای ملکشاه را مورد انتقاد قرار دهد. چنانکه خطاب به وی از عزل نظام الملک و دو تن دیگر از دیوانیان و جانشین ساختن ۳ تن دیگر به جای آنان، اظهار ناخشنودی کرده و پریشان‌شدن اوضاع سلطنت را نتیجهٔ این اقدام او دانسته است (راوندی، ۱۳۵ـ۱۳۶). ابوالمعالی پس از مرگ ملکشاه ستایشگر خاص امیر دادبک حبشی، امیر خراسان (مة ۴۹۳ق) شد که در آن هنگام از جانب برکیارق بر قلمرو وی نیابت مطلق یافته بود (جوینی، ۲/۲). به گفتهٔ بیهقی (ص ۴۷) این امیر در ۴۸۹ق در جنگی با قزل سارغ، از امرای ملکشاه که پس از مرگ وی در خراسان به تاخت و تاز و سرکشی پرداخته بود، پیروز شد. همو ضمن اشاره به این واقعه، از شاعری به نام ابوالمعالی قومسی که قصیده‌ای در وصف این پیروزی سروده، یاد کرده است (همانجا). در هیچ یک از منابع به چنین نامی اشاره نشده و با توجه به سخن جوینی (همانجا)، می‌توان احتمال داد که منظور بیهقی، همان ابوالمعالی رازی بوده است.

از دیگر ممدوحان ابوالمعالی رازی که بیشتر اشعار به جا مانده از وی در ستایش او سروده شده (عوفی، ۲۲۸/۲ـ۲۳۶؛ جاجرمی، همانجا)، فخرالملک ابوالفتح مظفر بن نظام الملک طوسی است که از ۴۸۸ تا ۵۰۰ق وزارت برکیارق و سنجر را بر عهده داشت. به گفتهٔ هدایت (همانجا)، وی نوهٔ ملکشاه غیاث الدین مسعود (حک ۵۲۷ـ۵۴۷ق)، از سلاجقهٔ عراق (زامباور، ۳۳۴) را نیز مدح کرده است.

نکتهٔ قابل بحث در اشعار این شاعر شیعی مذهب این است که وی به ستایش فخرالملک شافعی مذهب که خود و پدرش، خواجه نظام الملک، از مخالفان سرسخت شیعیان بودند و هردو به دست باطنیان به قتل رسیدند (نک: ابن اثیر، ۲۰۴/۱۰)، پرداخته است. در توجیه این رفتار شاعر، شاید بتوان گفت که این قبیل کشمکشها در میان اهل

1. *Chrestomathie persane.*

Dergi / Kitap
Kütüphanede Mevcuttur

Türk Yurdu, c.11/50, 1991 Ankara

Selçuklular'da Devlet Teşkilâtı

Selçuklular

16 SUBAT 1993

Doç.Dr. Salim KOCA

XI. yüzyıldan itibaren topluca İslâm medeniyeti dairesi içine giren Türkler, devletlerini yeni medeniyetin gerektirdiği şartlara uygun bir şekilde kurdular. Onlar, temelde ve özde Türklük özelliklerini koruyarak, İslâmî yönetim tarzını benimsediler. Abbasiler ve Samanoğullarına ait müesseseleri ve gelenekleri bünyelerinde yer verdiler; İslâmî isimler, ünvanlar ve lakaplar aldılar. Yine devrin şartlarına uyarak, yazışmalarda, edebiyatta ve tarih yazıcılığında Farsça'yı, ilimde ise Arapça'yı kullandılar.

Kısaca söylemek gerekirse, onlar, engin tecrübeleri sayesinde Türk ve İslâm geleneklerini birbiriyle birleştirip kaynaştırarak, **Türk-İslâm Devleti** tipini yarattılar. Fakat, bu kaynaşma ve gelişme birden olmadı; uzun bir geçiş ödnemini gerektirdi. Bu geçiş döneminin ilk siyasî teşekkülünü **Karahanlılar Devleti** oluşturuyordu. Devlet yönetimi, ordu, sosyal hayat, sanat ve hukuk sistemi bakımından tamamen Türk olan bu devlet, dinî açıdan İslâmiyeti temsil ediyordu. Karahanlılar, devlet yönetiminde zamanla İslâmî geleneklere de yer vererek, Türk-İslâm Devleti'ne doğru bir köprü vazifesi gördüler. Bundan sonra, Gaznelilerle devam eden gelişme, Selçuklularla tamamlandı ve olgunluk safhasına ulaştırıldı.

Türk-İslâm Devletleri, kendilerinden önce kurulan Arap ve Fars kökenli İslâm devletlerinden temelde ve özde kesin olarak ayrılıyordu. Çünkü, Türk-İslâm siyasî teşekküllerinde, başta devlet ve hâkimiyet anlayışı olmak üzere, devletin askerî karakteri, toprak yönetimi, hukuk sistemi, ekonomik ve sosyal politikaları tamamen farklı idi.

Devlet; hukukî bakımdan, emretme hak ve yetkisine sahip, yüksek sosyal ve siyasî bir organizasyondur. Eski Türkler devlete "**il** veya **él**" adını veriyorlar ve onu sonsuz bir varlık, yani "**Bengü** (ebedî) **il**" olarak vasıflandırıyorlardı. Bu anlayış İslâmiyetten sonraki devirlerde de "**Devlet-i ebed müddet**" şeklinde korunarak, aynen devam etmiştir.

Devlet, "**ülke**", "**halk**", "**hâkimiyet**" ve "**teşkilât**" gibi birbirini tamamlayan dört unsurdan meydana gelmektedir. Bunlardan teşkilât da "**saray**", "**hükümet**", "**ordu**" ve "**adalet**" olmak üzere dört müesseseye ayrılmaktadır. Böyle bir girişten sonra Selçuklular'da devlet teşkilâtını ele alabiliriz.

1. SARAY

گفتارسومین:

احمد یلیان

A. Kerimov
Sehri yaratdı
Cumadin
Tehran 2535

S.227 - 269.

Ahmad Yalçın
SELÇUKLULAR

تحقیق نژاد خاندان

در پیش نوشتیم که ازسال ۴۴۶ که درآمدن طغرلبك رابه‌آذربایگان می‌نگارند تاریخ این سرزمین تاریك است و تاچهل، پنجاه سال دیگر از حکمرانان بومی آنجا هیچ گونه‌آگاهی در دست نیست. با آنکه ما یقین می‌دانیم که در همین سالها حادثه‌های بسیارمهمی درآنجا رخ داده واین خود یقین و بی‌گفتگواست که برافتادن‌روادیان که‌ازحادثه‌های آن‌زمان است‌بی‌جهت وبی‌کشاکش انجام نیافته و ناگزیر بایك رشته شورش و هنگامه توأم بوده است. وآنگاه درهمان سالها ما امیر ابوالخلیل جعفر را می‌شناسیم که قطران بیش از سی قصیده و قطعه در ستایش اودارد واورا پادشاه آذربایگان می‌خواند وجنگهای او را با گرجیان و ارمنیان و رفتن او را به‌سپاهان پیش سلطان سلجوقی (که گویا ملکشاه‌بوده) یاد می‌کند.با این همه درتاریخها هرگز نامی ازاوبرده‌نشده‌و این خود بهترین دلیل است که کتابهای تاریخی ما تاچه‌اندازه ناقص ونارساست.

آنچه ازحادثه‌های‌آذربایگان دراین سالها یقین است اینست که پس از درآمدن طغرل به‌آذربایگان اندکی نگذشته بودکه ایلهای ترك که همچون‌سیل از ترکستان روی به‌ایران‌آورده بودند به‌فراوانی و انبوهی بدانجا درآمده هر دسته‌ای گوشه‌ای را برای خود برگزیده بنشستند. چنان که ابن اثیر در حوادث سال ۴۵۶ درباره درآمدن‌آلپ ارسلان به‌آذربایگان می‌نگارد:

چون به‌مرند رسید یکی از امیران ترکمان ... که نام او طغدکین (طغتکین) بود با گروه انبوهی از ایل خود پیش او آمد...[1]

پیداست که ترکمانان در هرسوی فراوان بوده‌اند باآنکه هنوز ده سال بیشتر نبود که سلجوقیان بدان جا دست یافته بودند.

قطران نیزدر قصیده‌های خودکه در این زمانها سروده در بسیار جاها از انبوهی ترکان درآذربایگان وازگزند وآزارایشان شکایت کرده وازگفته‌های او پیداست که سلجوقیان همه‌گونه سختگیری داشته‌اند. در قصیده‌ای که روی سخن با ابوالخلیل است می‌گوید:

گرچه امروزازتوترکان هرزمان خواهند باج
بازفردا نعمت ترکان ترا گردد حرام
اول اندر مصر یوسف هم در این دربند بود
آخر او راگشت یکسر ملك مصر و ملك شام

در چکامه دیگری باز در ستایش ابوالخلیل می‌گوید:

اگر چه داد ایران را بلای ترك ویرانی
شود از عدلش‌آبادان چو یزدانش کند یاری

باز می‌گوید:

گر نبودی آفت ترکان به گیتی در پدید
بستدی گیتی همه چون خسروان باستان

در قطعه‌ای‌که گله از روزگارخود دارد می‌گوید:

شده چو خانه زنبور باغم از ترکان
همی خلند به فرمان ما چو زنبورم

از گفته‌های ابن اثیر بر می‌آید که آلپ ارسلان یا ملکشاه فرمانروایی آذربایگان را به امیر قطب‌الدین اسماعیل پسر یا قوتی که نوه برادر طغرل، و خواهر او زبیده خاتون‌زن ملکشاه بود سپرده بودند و سپس ملتی هم پسر او مودود فرمانروایی‌آنجا را داشت ولی دانسته نیست‌که از حکمرانان بومی در این هنگام کی‌هازنده و حکمران بودند و رفتار و رابطه این ترکان با ایشان چگونه بوده است.

۱ــ تاریخ‌ابن اثیر، حوادث سال ۴۵۶.

Tarih Enstitüsü Dergisi — İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Enstitüsü Dergisi

W.Z.K.M. — Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes

Z.D.M.G. — Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft

BOOKS

Atsız Armağanı — Atsız Armağanı. Ed. E. Güngör ve M. N. Hacıeminoğlu, M. Kafalı, O. F. Sertkay. İstanbul, 1976.

Bayhaqī — Yādnāma-yi Abū al-Faḍl Bayhaqī. Mashhad, 1350.

Cambridge History of Iran — Cambridge History of Iran. V. The Saljuq and Mongol Periods. Ed. J. A. Boyle. Cambridge, 1968.

Iran and Islam — Iran and Islam in Memory of the Late Uladimir Minorsky. Ed. C. E. Bosworth. Edinburgh, 1971.

Islamic Civilisation — Islamic Civilisation 950-1150. Ed. D. S. Richards. London, 1973.

Köprülü Armağanı — 60. doğum yılı münasebetiyle Fuad Köprülü Armağanı, 1953.

Malazgirt Armağanı — Malazgirt Armağanı. Ankara, 1972.

Togan'a Armağan — Z. V. Togan'a Armağan. İstanbul, 1950-55.

STUDIA CULTURAE ISLAMICAE XIO:12

BIBLIOGRAPHY ON SALJUQ STUDIES

KOSUKE SHIMIZU

TOKYO 1979

INSTITUTE FOR THE STUDY OF LANGUAGES AND CULTURES OF ASIA AND AFRIKA

HISTORY

BOOKS

Alyârî, Hüseyin
Azerbaycan Atabeğleri. İl-Deniz Oğulları. (1146-1225). (Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi). 24p. İstanbul, 1966.

'Amīn, Ḥusayn
Ta'rīkh al-'Irāq fī al-'aṣr al-Saljūqī. 487p. Baghdād, 1965.

Arslan, Resül
Alp Arslan ve Malazgirt Zaferi. 49p. İstanbul, 1969.

Artuk, Ibrahim
Mardin Artukoğulları Tarihi. 119p. İstanbul, 1944.

Bang, W. -- G. Resit Rahmeti Arat
Oğuz Kağan destanı. 69p. İstanbul, 1936.

Banoğlu, Niyazi Ahmet
Alp Arslan. 28p. İstanbul, 1943.

Bosworth, C. E.
The Ghaznavids: Their Empire in Afghanistan and Eastern Iran 994-1040. x+331p. Edinburgh, 1963.

Cahen, Claude
Pre-Ottoman Turkey. A general survey of the material and spiritual culture and history c.1071-1330. Translated from the French by J. Jones-Williams. xx+458+48pls.+4maps. London, 1968.

Çağlar, Behçet Kemal
Malazgirt Zaferinden İstanbulun Fethine. x+85p. İstanbul, 1971.

Dâkûti, İbrahim
Irak Türkmenleri. 189p. Ankara, 1971.

Demirkent, Isın
Urfa haçlı kontluğu tarihi (1098-1118). xxxix+160p. İstanbul, 1974.

Dirimtekin, Dukakinzade Feridun
Malazgirt Meydan Muharebesi. 67p. İstanbul, 1943.

Eyice, Semavi
Malazgirt Savaşını Kaybeden VI. Romanos Diogenes. 167p. Ankara, 1971.

Flemming, Barbara
Landschaftsgeschichte von Pamphylien, Pisidien, und Lykien im Spätmittelalter. xii+160p. Wiesbaden, 1964.

Gelpke, Rudolf
Sultan Mas'ud von Gazna. Die drei ersten Jahre seiner Herrschaft (421/1030 - 424/1033). 153p. München, 1957.

Gençosmanoğlu, Niyazi Yıldırım
Malazgirt Destanı. 84p. İstanbul, 1971.

Günaltay, Şemsettin
La decadence du monde musulman est elle due à l'invansion des Seldjoucides. 16p. İstanbul, 1937.

Hammer-Purgstall, J. von
History of the Assasins, derived from Oriental Sources. Transl. from the German by O.C. Wood. 249p. London, 1835. Reprint: 1968.

Hasanayn, 'Abdul-Naīm
Salājiqa Irān wa al-'Irāq. 216p. al-Qāhira, 1959.

Dawla al-Salājiqa. 195p. al-Qāhira, 1975.

Hilmī, Ahmad Kamāl al-Dīn
al-Salājiqa fī al-Ta'rīkh wa al-Ḥadāra. 422p. al-Kuwayt, 1975.

Hodgson, M. G. S.
The Order of Assassins: The Struggle of the Early Nizārī Ismā'īlīs against the Islamic World. xii+352p. La hage, 1955.

Horst, Heribert
Die Staatsverwaltung der Grosselğūgen und Ḫorāzmšāhs (1038-1231). 191p. Wiesbaden, 1964.

Houtsma, M. Th.
Over de Geschiedenes der Selduken von Klein-Azië. 20p. Amsterdam, 1893.

Iqbāl, 'Abbās
Vizārat dar 'Ahd-i Salā-īn-i Buzurg-i Saljūqī. iv+361p. Tahrān, 1959.

al-Jamīlī, Rashīd
Dawla al-Atābika fī al-Mawṣil ba'da Imād al-Dīn al-Zanqī. 490p. Bayrūt, 1970.

Kafesoğlu, İbrahim
Selçuklu Âilesinin Menşei Hakkında. 123p. İstanbul, 1935.

Harzemşahlar Devleti Tarihi (485-617/1092-1229). iv+317p. Ankara, 1956.

Malazgirt Meydan Muharebesi. 24p. İstanbul, 1956.

Kānpūrī, 'Abdul-Razzāq
Zindagānī-yi Khwāja Nizām al-Mulk. 364p. Tahrān, 1350.

Karatamu, Salâhattin
Malazgirt Meydan Muharebesi (26 Ağustos 1071). vi+190p. Ankara, 1970.

Kasravī, Ahmad
Shahriyārān-i gumnām. 3 vols. Tahrān, 1928-30.

Kâtip, Ferdi
Mardin Artukları Tarihi. 51p. İstanbul, 1939.

Kazanoğlu, Ali
Alp Arslan. 62p. İstanbul, 1947.

Kılkış, Hüseyin Hüsnü
Anadolu Selçuklarından Kayseri ve civarını ilgilendiren notlar. 24p. Kayseri, 1939.

Klausner, C. L.
The Seljuk Vezirate--A Study of Civil Administration, 1055-1194. viii+143p. Cambridge, Massachusetts, 1973.

Köymen, Mehmet Altay
Büyük Selçuklu İmparatorluğu Tarihi (Sancar devri). xx+528p.+1pl. Ankara, 1954.

Büyük Selçuklu İmparatorluğu Tarihi. II. İkinci İmparatorluk Devri. xx+528p.+1pl. Ankara, 1959.

Köymen, Mehmet Altay
Selçuklu Devri Türk Tarihi. 306p.+1map. Ankara, 1963.

Alparslan ve Zamanı. 122p.+4pl. İstanbul, 1972.

Tuğrul Bey ve Zamanı. iv+170p. İstanbul, 1976.

Lambton, A. K. S.
Landlord and Peasant in Persia. Study of land tenure and land revenue administration. Reprinted with new preface and additional bibliography. 496p.+1map. London, 1969.

Laurent, J.
Byzance et les Turcs Seldjoucides dans l'Asie Occidentale Jusqu'en 1081. 141p. Paris, 1913.

Leventoğlu, Mazhar
Malazgirt Savaşı. 48p. Ankara, 1971.

Türk Selçuklu Sultanı Alparslan. 56p. Ankara, 1976.

Makdisi
Ibn Aqil et la resurgence de l'Islam traditionaliste au XIe siecle. Damascus, 1963.

Mashkūr, Naṣratullāh
Az Salājiqa tā Safawīya. 433p. Tahrān, 1343.

Merçil, Erdoğan
Fars Atabegleri: Salgurlular. xxvi+162p. Ankara, 1975.

Mutaçieva, Vera Peter
Die Angebliche Einwanderung von Seldschuk-Türken in die Dobrudscha im XIII Jahrhundert. 128p. Leipzig, 1943.

Nāẓim, M.
The Life and Times of Sultan Mahmud of Ghazna. Cambridge, 1931.

Parwīz, 'Abbās
Ta'rīkh-i Salājiqa u Khwārazmshāhān. 744+44p. Tahrān, 1351.

Perk, Kadri
Cenup Doğu Anadolunun Eski Zamanları. 246p. İstanbul, 1944.

Perk, Kadri
Alp Arslan ve Malazgirt Meydan Muharebesi. Savaş alanında bir incelene. 64p. İstanbul, 1947.

Rice, Tamara Abelson Talbot
The Seljuks in Asia Minar. 280p. London, 1969.

Sanaullah, Mawlawi F.
The Decline of the Saljuqid Empire. 150p. Calcutta, 1938.

Sertoğlu, Murat
Alp Arslan. 32p. İstanbul, 1953.

Sevim, Ali
Suriye Selçuklular I. vii+142p. Ankara, 1965.

Malazgirt meydan savaşı. 103p. Ankara, 1971.

Shengelya, N. N.
Les Seldjukides et la Géorgie au XIe siècle (en géorgien, résumé en russe, table des matières en anglais). 437p. Tbilisi, 1968.

Sümer, Faruk
Oğuzlar (Türkmenler). Tarihleri Boy Teşkilâtı Destanları. xxiv+522p. Ankara, 1967.

Şapolyo, Enver Behnan
Anadolu fatihi Alp Arslan. 220+3p. İstanbul, 1951.

Selçuklu İmparatorluğu Tarihi. 267p. Ankara, 1972.

Şeker, Mehmet
Fetihlerle Anadolunun Türkleşmesi--İslâmlaşması. 179p. İstanbul, 1973.

Togan, Z. V.
Oğuz Kağan destanı. 164p. İstanbul, 1971.

Turan, Osman
Selçuklular zamanında Türkiye. 725p. İstanbul, 1971.

Selçuklular ve İslamiyet. xv+207p. İstanbul, 1971.

Selçuklular Tarihi ve Türk-İslam Medeniyeti. 448p.

İstanbul, 1965.

Turan, Osman
Doğu Anadolu Türk Devletleri Tarihi. xvi+275+5p. İstanbul, 1973.

Turgal, Hasan Fehmi
Anadolu Selçukileri: Müneccimbaşıya göre. 96+5p. İstanbul, 1935.

Türkiye Cumhuriyeti Genelkurmay Başkanlığı Tarihi Başkanlığı
Malazgirt Meydan Muharebesi (26 Ağustos 1071). vi+190p. Ankara, 1971.

Türkiye Cumhuriyeti Maarif Vekâleti
Malazgirt Zaferi ve Alp Arslan (26 Ağustos 1071). 224p. Ankara, 1959.

Uluçay, M. Çağatay
Alp Arslan. 32p. İstanbul, 1956.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı
Anadolu Beyliklerinin Kara ve Akkoyunlu Devletlerinin kuruluşları ve Siyasi hayatları ile bunlar zamanındaki devlet teşilâtı, fikir hareketleri ve iktisarî hayat. (Türk Tarihinin Ana Hatları. Seri.1. No.44). 105p. Ankara, n.d.

Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri. 135p. İstanbul, 1937.

Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri. xii+300p. Ankara, 1962.

Yinanç, Mükrimin Halil
Musul ve Ekezirede Oğuz Türkleri. (Türk Tarihinin Ana Hatlar. Seri.1. No.51). 24p. Ankara,

Zakkar, Suhayl
The Emirate of Aleppo. 282p. Bayruth, 1971.

ARTICLES

Alonzo, Stephens,T.
"The battle of Manzikert: Genesis of international cultural cultivation." T.A.D., VI-10/11, 1968, pp.73-84.

Ālyārī, Husayn
"Nabard-i Mālāzgird." Nashrīya-yi Dānishkada-yi Adabiyāt-i Danishgāh-i Tabrīz, XIX-3, 1346, pp.364-378.

'Amīn, Husayn
"Nizām al-hukm fī al-'asr al-Saljūqī." Sumer, XX, 1964, pp.209-226.

Artuk, İbrahim
"Sahte Selçuklu Sultanı Cimri." İ.Ü.E.F.T.D., IX-13, 1958, pp.151-160.

Aslanapa, Oktay
"Malazgird Zaferini besleyen kuvvetler." Türk Yurdu, 6, 1959, p.61.

Atsız, Hüseyin Nihal
"Malazgirt Savaşı." Türk Yurdu, I-6, 1959, pp.20-21.; II-8, 1959, pp.11-12.

"Arslan Yabgu'nun oğlunun Adı." S.A.D., II, 1971, pp.183-189.

Bartold, V.
"Sultan Sindzhar i guzui." Zapiski Vostochnago Otdelenija Imperatorskago Russkago Arkheologicheskago Obshchestva, XX, 1910, pp.46-49.

Baştav, Şerif
"Malazgirt Meydan Muharebesi ve Romen Diojen." B.T.T.D., 47, 1971, pp.28-41.

"La bataille rangée de Malazgirt et Romain Diogène." Cultura Turcica, 8/9/10, 1971/72/73, pp.132-152.

Baykara, Tuncer
"Doğu Anadolu Türkmenia (Türkmen Ülkesi)." Atsız Armağanı, pp.61-66.

Bazin, M.
"Notes sur les mots 'Ğāz' et 'Türk'." Oriens, VI, 1953, pp.315-322.

Berkel, Burhan
"Malazgirt Savaşı 26 Ağustos 1071." B.T.T.D., 47, 1971, pp.4-15.

Beyatlı, Yahya Kemal
"Rumeli Türkleri ve Malazgirt." Türk Dünyası, VI-22, 1971, pp.4-5.

Bosworth, C. E.
"Ghaznevid Military Organisation." Der Islam, XXXVI-1/2, 1960, pp.37-77.

"The Development of Persian Culture under the Early Ghaznavids." Iran, VI, 1968, pp.33-44.

"An Embassy to Mahmūd of Ghazna Recorded in Qādī Ibn az-Zubayr's Kitāb adh-dhakhā'ir wa't-tuhaf." J.A.O.S., LXXXV, 1965, pp.404-407.

"The political and dynastic history of the Iranian world (A.D.1000-1217)." Cambridge History of Iran, pp.1-202.

"The Turks in the Islamic lands up to the mid-11th century." Philologiae Turcicae fundamenta, III, 1970, p.20.

"Barbarian invasions: the coming of the Turks into the Islamic world." Islamic Civilization, pp.1-16.

Bowen, Harold
"Notes on some early Seljuqid viziers." B.S.O.A.S., XX, 1975, pp.105-110.

Cahen, Claude
"La campagne de Mantzikert d'après les sources musulmanes." Byzantion, IX, 1934, pp.613-642.

Cahen, C.
"Le commerce anatolien au début du XIIIe siècle." Mélanges d'histoire du Moyen Age dédiés à la mémoire de Louis Halphen, Paris, 1951, pp.91-101.

"Contribution à l'histoire du Diyar Bakr au quatorzième siècle." J.A., 243, 1955, pp.65-100.

"Le Diyar Bakr au temps des premiers Urtukides." J.A., 227, 1935, pp.219-276.

"Le Malik-Nameh et l'histoire des origines Seljukides." Oriens, II, 1949, pp.31-65.

"La première pénétration turque en Asie-Mineure (seconde moitié du XIe siècle)." Byzantion, XVIII, 1948, pp.5-67.

"Seljukides de Rum, Byzantins et Francs d'après le Seljuk-nameh anonyme." A.I.P.H.O., II (Mélanges H. Grégoire), 1951, pp.97-106.

"Les tribus turques d'Asie Occidentale pendant la période Seljukide." W.Z.K.M., LI, 1948-52, pp.178-187.

"La tugra seljukide." J.A., 234, 1943-45, pp.167-172.

"Notes pour histoire des Turcomans au XIIIe siècle." J.A., 239, 1951, pp.335-354.

"Selğukides, Turcomans et Allemands au temps de la troisième croisade." W.Z.K.M., LVI, 1960, pp.21-31.

"The Turks in Iran and Anatolia before the Mongol invasions." A History of the Crusades, II (Ed. Robert Lee Wolff and Harry W. Hazard). Univ. of Pennsylvania, 1962, pp.661-692.

Cahen, C.
"Une campagne du Seldjukide Alp-Arslan en Géorgie." Bedi Kartlisa, 13/14, 1962, pp.17-20.

"L'Iran du nord-quest face à l'expansion seldjukide d'après une source inédite." Mélanges Henri Massé, 1963, pp.65-71.

"Qutlumush et ses fils avant l'Asie Mineure." Der Islam, XXXIX, 1964, pp.14-27.

"La diplomatie orientale de Byzance face à la poussée seldjukide." Byzantion, XXXV, 1965, pp.10-15.

"Une famille byzantine au service des Seldjuqides d'Asia Mineure." Polychronion (Festshrift für Fr. Dölger), 1966, pp.145-149.

"Ibn Sa'īd sur l'Asie Mineure Seldjuqide." T.A.D., VI-10/11, 1968, pp.41-50.

"L'émigration persane des origines de l'Islam aux Mongols." La Persia nel medioevo, 1971, pp.181-193.

"Questions d'Histoire de la Province de Kâstamonu au XIIIe Siecle." S.A.D., III., 1971, pp.145-158.

Çakıcı, Adem
"Büyük Selçuklu İmparatorluğu'nda Dîvan-ı Hümâyun." İrim, Kültür ve San'atta Gerçek, III-10, 1976, pp.5-29.

Canard, Marius
"La campagne arménienne du sultan salğuqide Alp Arslan et la prise d'Ani en 1064." Revue des Etudes Arméniennes, N.S., II, 1965, pp.239-259.

"Les reines de Geórgie dans l'histoire et la légende musulmanes." R.E.I., XXXVII, 1969, pp.3-20.

Chirvani, Asadullah Souren Melikian
"Le bassin du sultan Qara Arslan Ibn Il-Gāzī." R.E.I., XXXVI, 1968, pp.263-278.

Deceri, Aurel
"Le problème de la colonisation des Turcs Seljoukides dans la Dobrogea au XIIIe siècle." T.A.D., VI-10/11, 1968, pp.85-111.

Defrémery, M. C.
"Observations sur deux points de l'histoire des rois d'Akhlath et de Mardin." J.A., IV-1, 1843, pp.72-84.

"Le règne du Sultan Seldjoukide Barkiarok." J.A., V-1, 1853, pp.425-457; V-2, 1853, pp.215-322; V-3, 1854, pp.373-421; V-5, 1855, pp.5-75.

"Nouvelles recherches sur les Ismaéliens ou Bathiniens de Syrie, plus connus sous le nom d'Assassins, et principalement sur leurs rapports avec les Etats chrétiens d'Orient." J.A., V-3, 1854, pp.373-421.

Dirimtekin, Feridun
"Selçukluların Anadolu'da yerleşmelerini ve gelişmelerini sağlayan iki zaferi: I. Malazgirt Meydan Savaşı." Malazgirt Armağanı, pp.231-258.

Duda, H. W.
"La Storia selgiuchide di Ibn Bībī." A.I.O.N., N.S., VII, 1957, pp.127-134.

Eren, Mihin
"Theodar I. Laskaris 1204-22. ve I. Gıyaseddin Keyhüsrev." S.A.D., III, 1971, pp.593-610.

Eryıldız, Faik
"Büyük Selçuklular devrinde askerî zümreler." İlim, Kültür ve San'atta Gerçek, III-10, 1976, pp.61-111.

Frye, R. N. and Aydin Sayılı
"Turks in the Middle East before the Saljuqs." J.A.O.S., LXIII, 1943, pp.194-207.

Gençosman, M. Nuri
"Bir tenkide cevap. Anadolu Selçukî devleti tarihi münasebetiyle." Çınaraltı, XXIII/XXIV-1, 1942, pp.5-7.

Gottschalk, H. L.
"Der Bericht des Ibn Nazīf al-Hamawī über die Schlacht von Jasyčimen (25-28 Ramadan 627/7-10 August 1230)." W.Z.K.M., LVI, 1960, pp.55-67.

Güyā I'timādī, Sarwar
"Fitna-yi Ghuzzān u nāma-yi ahl-i Khurāsān." Āryānā, II-3, 1322, pp.32-38.

Günaltay, Şemsüddin
"İslâm dünyasının inhitatı sebebi Selçuk istilası mıdır?" Belleten, II, 1938, pp.73-88.

Halm, Heinz
"Der Wesir al-Kundurī und die Fitna von Nīšāpūr." Die Welt des Orients, VI-2, 1971, pp.205-233.

Hamidullah, M.
"The map of the battle of Malāzgird on basis of historical description of the battle." I.C., XIX, 1945, pp.352-353.

Hartmann, Angelika
"Türken in Baghdad zur des späten 'Abbasiden--am Beispiel der Herrschaft an-Nāṣir li-Dīn Allāhs (1180-1225)." Der Islam, LI, 1974, pp.282-297.

Hasan, S. A.
"Notes on the Etymology of the Word Turkoman." I.C., XXXVII, 1963, pp.163-166.

"Munejjum Bāshī's account of Sultan Malik Shāh's reign." Islamic studies, III, 1964, pp.429-469.

"Some observations on the problems concerning the origin of the Saljūqids." I.C., XXXIX, 1965, pp.195-204.

Hodgson, M. G. S.
"The Ismā'īlī state." Cambridge History of Iran, pp.422-482.

Houtsma, M. Th.
"The Death of Nizam al-Mulk and Its Consequences." Journal of Indian History, III, 1924, pp.147-160.

"Some Remarks on the History of the Saljuks." Acta Orientalia, III, 1925, pp.136-152.

Huseinov (Gusejnov), R. A.
"Tjurskoe Gosh v Sirijskom istochnike." Kratkje soobs Instituta Narodov Azzii, LXXXVI, 1965, pp.31-34.

"Tjurkskij etnicheskij naplastovanija XI-XII vv. v Zakavkaz'e." Seminar po probleme proiskhozhdenija i formirovanija Azerbajdzhanskogo naroda, IX, 1966, p.7

"Sel'dzhukskaja voennaja organizacija." Palestinskij Sbornik, XVII-80, 1967, pp.131-147.

"Le terme turc goš dans un texte syriaque." Studio et acta orientalia, 5/6, 1967, pp.389-393.

"Sultan i Khalif (Iz istorii sjuzereniteta i vassaliteta na Brizhnem Vostoke XI-XII vv.)." Palestinskij Sbornik, XIX, 1969, pp.127-138.

"Irakskie Sel'dzhukidy, Il'degizidy i Zakavkaz'e." Palestinskij Sbornik, XXI-84, 1970, pp.185-198.

"Titulatura i tamga Il'degizidov." Sovetskaja Tjurkologija, 1970, pp.87-93.

"Conséquences de la bataille de Mantzîkert (1071) entre Alp-Arslân et Romain IV pour la Transcaucasie." Bedi Kartlisa, XXVII, 1970, pp.93-100.

"Iz istorii otnoshenija Vizantii s Sel'dzhukami (po sirijskim istochnikam)." Palestinskij Sbornik, XXIII-86, 1971, pp.156-167.

Huseinov, R. H.
"Titres et Tamga des Ildégnizides." Bedi Kartlisa, XXIX/XXX, 1972, pp.323-332.

"Sovremennoe sostojanie i blizhajshie zadachi izuchemija Sel'dzhukskoj problemy." Tjurkologicheskij Sbornik, 1973 (1975), pp.24-37.

"Udzhi--voenno-feodal'nyj institut b Maloj Azii v XI-XII vv." Tjurkologicheskij Sbornik, 1974, pp.219-229.

"Relations entre Byzance et les Seldjuks en Asie Mineure aux XIe et XIIe siècles (D'après les sources syriennes)." Actes: XIVe congrès international des études byzantines (Ed. M. Berza et E. Stănescu), II, 1975, pp.237-344.

"Iz istorii sojuznykh otnoshenij Azerbajdzhana i Gruzii v XII v." Elmi Eserler Uchenje Zapiski, Baku, 1977, pp.23-31.

İlgar, İhsan
"Anadolu'nun fatihi büyük kumandan ve hükümdar Alp Arslan." B.T.T.D., XLVII, 1971, pp.55-60.

İnan, Abdülkadir
"Dandanakan'dan Malazgirt'e." Türk Kültürü, IX-107, 1971, pp.4-7.

Iqbāl, 'Abbās
"Amīr-i dad Habashī b. Altūntāq u Amīr Ismā'īl-i Gīlakī." Yādgār, III-9, 1326, pp.23-49.

"Wafāt-i Sultān Malikshāh-i Saljūqī." Yādgār, I-3, 1327, pp.62-66.

Ivanow, W. and V. A. Gordlevsky
"The Seljuq State in Asia Minor." J.R.A.S., 1946, pp.68-70.

Jansky, H.
"Selçuklu sultanlarından birinci Alâeddin Keykubad'ın emniyet politikasi." Togan'a Armağan, pp.117-126.

Janssens, E.
"La batille de Mantzikert (1071) selon Michel Attaliate." A.I.P.H.O.S., XX, 1968-72, pp.291-304.

Kaegi, W. E.
"The Contribution of Archery to the Turkish Conquest of Anatolia." Speculum, XXXIX, 1964, pp.96-108.

Kafesoğlu, İbrahim
"Doğu Anadoluya ilk Selçuklu akını (1015-1021) ve tarihî ehemmiyeti." Köprülü Armağanı, pp.259-274.

"Selçuklu tarihinin meseleleri." Belleten, XIX-75, 1955, pp.480-485; XX-76, 1956, pp.475-480.

"A propos du nom Türkmen." Oriens, XI-1/2, 1958, pp.146-150.

"Türkmen adı, mânası ve mahiyeti." Jean Deny Armağanı, 1958, pp.121-133.

"Selçuk'un oğulları ve torunlan." Türkiyat Mecmuası, XIII, 1958, pp.117-130.

"Malazgirt Meydan Muharebesi." Türk Yurdu, XLIX-6, 1959, pp.16-19.

"Selçuklular ve İslâm dünyası." Türk Yurdu, XLIX-9, 1959, pp.13-14.

"Prof. Osman Turan'ın tenkid yazısı dolayısıyle Selçuklu tarihi-meselelerine toplu bir bakış." Belleten, XXX-119, 1966, pp.467-479.

"Türk futuhat felsefesi ve Malazgirt muharebesi." Tarih Enstitüsü Dergisi, II, 1971, pp.1-16.

"Büyük Selçuklu İmparatorluğu, İrak ve Horasan Selçukluları,

Kirman Selçukluları, Suriye Selçukluları." Türk Dünyası El Kitabı, Ankara, 1976, pp.801-831.

Kafesoğlu, İ.
"Doğu Anadolu ve İzmir Türkmen beyleri, Atabeylikler." Türk Dünyası El Kitabı, Ankara, 1976, pp.838-843.

Kaplan, Mehmet
"Malazgirt Savaşının Türk medeniyet tarihi bakımından mânâ ve ehemmiyeti." Türk Silâhlı Kuvvetleri ve Harp Malûlleri Dergisi, VI-78, 1966, pp.10-13.

Karabacak, Sabri (Derleyen)
"Malazgirt meydan muharebesi /26 Ağustos 1071/." Kara Kuvvetleri Dergisi, 34, 1970, pp.16-32.

Kaymaz, Nejat
"Anadolu Selçuklu Devletinin inhitatında idare makanizmasının rolü, I, II." T.A.D., II-2/3, 1964, pp.91-156; III-4/5, 1965, pp.23-62.

"Malazgirt Savaşı ile Anadolu'nun fethi ve Türkleşmesine dair." Malazgirt Armağanı, pp.259-268.

Kienitz, F. K.
"Die vorosmanischen Türken und ihre Bedeutung für Geschichte und Kultur Anatoliens." Zeitschrift für Kulturaustausch, XII, 1962, pp.115-120.

Kırzıoğlu, M. Fahrettin
"Kars kalemizin 900. yılına bir bakış." Türk Dili, XIII-155, 1964, pp.809-814.

"1064'te Kars'ın fethi ile Anadolu Türk-Eli'nin başlangıcı kurulmuştur." Türk Folklor Araştırmaları Dergisi, XI-181, 1964, pp.3477-3478.

"Alp-Arslan'ın fethettiği 'Nemrûd bin-Ken'ân'/'Şertul-ni' bölgesi." S.A.D., III, 1971, pp.371-390.

Kopraman, K. Yaşar
"Nureddin'in faaliyeti." T.A.D., IV-6/7, 1966, pp.505-520.

Koşay, Hamit Z.
"Malazgirt'de buluşanlar." Türkiyat Mecmuası, XVII, 1972, pp.69-76.

Kouymjian, D. K.
"Mxita'r of Anī on the Rise of the Seljuqs." Revue des Études Arméniennes, N.S., VI, 1969, pp.331-353.

Köprülü, M. Fuad
"Anadolu'da İslâmiyet." İ.Ü.E.F.M., II-4/6, 1922-23, pp.281-311.

"Oğuz etnolöjisine dair tarihî notlar." Türkiyat Mecmuası, I, 1925, pp.185-212.

"Harezmşahlar tarihine ait." Türkiyat Mecmuası, I, 1925, pp.251-254.

"Anadolu Beylikleri tarihine ait notlar." Türkiyat Mecmuası, II, 1928, pp.1-32.

Köymen, Mehmet Altay
"Kirman Selçukluları tarihi." A.Ü.D.T.C.F.D., II, 1943, pp.127-134.

"Büyük Selçuklu İmparatorluğunda Oğuz isyanı (1153)." A.Ü.D.T.C.F.D., V-2, 1947, pp.159-173.

"Büyük Selçuklu İmparatorluğu tarihinde Oğuz istilâsı." A.Ü.D.T.C.F.D., V-5, 1947, pp.563-620.

"Der Oghusen-Einfall und seine Bedeutung im Rahmen der Geschichte des Grossen Seldschukenreiches." A.Ü.D.T.C.F.D., V, 1947, pp.621-660.

"Der Oğuzen-Aufstand." A.Ü.D.T.C.F.D., V, 1947, pp.175-186.

Köymen, Mehmet Altay
"Meskûkâta göre Büyük Selçuklu İmparatoru Sancar'la İrak Selçuklu Devleti hükümdarı Mahmud'un vasallık münasebetleri." Togan'a Armağan, pp.131-136.

"Büyük Selçuklu İmparatorluğu'nun kuruluşu I. İslâm âlemine girmeden önce Selçuklular. I. Oğuzlar devleti ve mahiyeti." A.Ü.D.T.C.F.D., XV-1/2/3, 1957, pp.97-191.

"Büyük Selçuklu İmparatorluğu'nun kuruluşu II. Sultan Mahmud'un ölümü ve oğlu Mesud'un tahta geçmesiyle değişen şartlar ve Selçuklular." A.Ü.D.T.C.F.D., XV-4, 1957, pp.1-107.

"Büyük Selçuklu İmparatorluğu'nun kuruluşu III. Sultan Mesud'un Selçuklular üzerine bizzat yürümesi ve galibiyeti." A.Ü.D.T.C.F.D., XVI-3/4, 1958, pp.1-66.

"Anadolu'nun Fethi." Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi, 1961, pp.89-122.

"Selçuklular'in Kars ili fethinin önemi." Türk Kültürü, II-22, 1964, pp.141-144.

"Selçuklu Tarihinin Devirlere Taksimi Meselesi." T.A.D., II-2/3, 1964, pp.83-89.

"Selçuklu devri Türk tarihi araştırmaları." T.A.D., II-2/3, 1964, pp.303-380.

"Alp Arslan zamanı Selçuklu saray teşkirâtı ve hayatı." T.A.D., VI-6/7, 1966, pp.1-100.

"Alp Arslan zamanı Selçuklu askerî teşkirâtı." T.A.D., V-8/9, 1967, pp.1-74.

"Selçuklu Hükümdarı Togan Şah." Necati Lugal Armağanı, Ankara, 1969, pp.397-401.

Köymen, M. A.
"The Importance of Malazgirt Victory with Special Reference to İran and Turkey." Journal of Regional Cultural Institute, V, 1972, pp.5-12.

"Selçuklu devrinin özellikleri." Atsız Armağanı, pp.355-369.

Kratchkovskaja, V. A. (Compte rendu de V. A. Gordlevskij)
"L'Empire des Seldjouqides d'Asie Mineure." Kratkie Soobstchenia de l'Institut d'Histoire de la Culture matérielle, Académie des Sciences de l'U.R.S.S., Moscou-Leningrad, 1947, XIV, pp.148-150.

Kurat, A. N.
"Malazgirt zaferi sırasında İdil boyu ve Karadenizin kuzeyindeki Türk Kavimleri." Türk Kültürü, IX-106, 1971, pp.11-13.

"Peçenekler, Uzlar ve Malazgirt Zaferi." B.T.T.D., XLVII, 1971, pp.42-46.

Lambton, A. K. S.
"The Administration of Sanjar's Empire as Illustrated in the 'Atabat al-kataba." B.S.O.A.S., XXI, 1957, pp.367-388.

"The Internal Structure of the Saljuq Empire." Cambridge History of Iran, V, pp.203-282.

"Aspects of Saljuq-Ghuzz Settlement in Persia." Islamic Civilization, pp.127-154.

Laurent, J.
"Des Grecs aux Croisés. Etude sur l'histoire d'Edesse entre 1071 et 1098." Byzantion, I, 1924, pp.367-449.

"Sur les émirs Danichmendites Jusqu'en 1104." Mélanges M. Nicolas Iorga, 1933, pp.499-506.

Lilie, Ralph-Johannes
"Die Schlacht von Myriokephalon (1176). Auswirkungen auf das Byzantinisehe Reich im ausgehenden 12. Jahrhundert." Revue des Etudes Byzantines, XXXV, 1977, pp.257-275.

Lindner, Rudi Paul
"The Challenge of Qilich Arslan IV." Near Eastern Numismatics, Iconograph, Epigraphy and History: Studies in Honor of George C. Miles (Ed. Dickran K. Kouymjian), Bayrut, 1974, pp.411-417.

Luther, K. A.
"Ravandī's Report on the Administrative Changes of Muhammad Janān Pahlavān." Iran and Islam, pp.393-406.

Makdisi, G.
"The Marriage of Tughril Bey." I.J.M.E.S., I, 1970, pp.259-275.

"Les rapports entre Calife et Sultân a l'époque Saljûqide." I.J.M.E.S., VI, 1975, pp.228-236.

Ma'rūf, 'Atīqullāh
"Saljūqiyān." Āryānā, XXII-7/8, 1343, pp.66-83.

Mashkūr, Muhammad Jawād
"Turkān-i Ghuzz u muhājirat-i īshān bi-Īrān." Barrasīhā-yi Ta'rīkhī, V-4, 1349, pp.118-142.

"Muhājirat-i turkān-i Ghuzz bi-Īrān." Bayhaqī, pp.668-754.

Massé, H.
"Le Sultan Seldjoukide Keykobad 1 er et Arménie. Documents persans." Revue des Études Arméniennes, IX, 1929, pp.113-129.

Mathieu, M.
"Une Source negligée de la bataille de Manzikert. Les 'Gesta Roberti Wiscardi' de Guillaume d'Apulie." Byzantion, XX, 1950, pp.89-103.

Matuz, J.
"Der Niedergang der anatolischen Seldschuken: die Entscheidungsschlacht am Kösedağ." Central Asiatic Journal, XVII-2/3, 1973, pp.180-199.

Melikian-Chirvani, A. S.
"Le bassin du sultan Qara Arslan Ibn Il-Gazı." R.E.I., XXXVI, 1968, pp263-278.

Melikoff, Irene
"Gazi Melik Danişment et la Conquête de Sivas." S.A.D., IV, 1975, pp.187-195.

Merçil, Erdoğan
"Türkçe Selçuknâme'ye göre Malazgirt Savaşı." Tarih Enstitüsü Dergisi, II, 1971, pp.17-50.

"Fars Meliki Selçukşah'ın hayatı ve paraları." Tarih Enstitüsü Dergisi, IV/V, 1973/74, pp.23-34.

"Anadolu beylikleri." Türk Dünyası El Kitabı, pp.844-864.

Mīnūwī, Mujtabā
"Turk u Tāzīk dar 'asr-i Bayhaqī." Bayhaqī, pp.713-726.

Moayedi, Hasan Gholi
"Invansion Seldjoukides en Arménie Byzantine." T.A.D., VI-10/11, 1968, pp.127-133.

Molé, M.
"'Vis u Rāmīn' et l'histoire seldjoukide." A.I.O.N., N.S., IX, 1959, pp.1-30.

Munajjad, Salāh al-Dīn
"Wilāya Dimashq fī al-'ahd al-Saljūqī." R.A.A.D., XXIV, 1949, pp.547-549; XXV, 1950, pp.87-96.

Muntajabī, Hāshim
"Sarniwisht-i shu'm-i Ṭughril-i sixum." Nashrīya-yi Farhang-i Khurāsān, VI-7, 1347, pp.27-39.

Nasir, Ahmad
"A Critical Examination of Baihaqı's Narration of the Indian Expedition during the Reign of Masud of Ghazna." Afghanistan, XXII-4, 1972, pp.68-92.

Nūdānī Wassal, 'Abdul-Wahhāb
"Shakhsīyat-i Altuntāsh az nazar-i Bayhaqī." Bayhaqī, pp.727-743.

Nur, Rıza
"Les terms 'Seldjoukide' et 'Ottoman' dans l'histoire

(unité de la Turquie)." Revue Turcologie, I, 1931, pp.82-86.

Orkun, Hüseyin Namık
"Bizans tarihlerine göre Oğuzlar." Türklük, 14/15, 1940, pp.431-437.

Ory, Solange
"De quelques personnages portant le nom de Kumuštakīn à l'époque Salğuqide." R.E.I., XXXV, 1967, pp.119-134.

Ögel, Bahaeddin
"Toğril Bey'in adı hakkında." S.A.D., III, 1971, pp.201-207.

Perk, Kadri
"Harpleri ve şahsiyeti ile Alp Arslan." Tarih Coğrafya Dünyası, I-6, 1959, pp.419-427.

Pritsak, O.
"Der Untergang des Reiches des Oguzischen Yabgu." Köprülü Armağanı, İstanbul, 1953, pp.397-410.

Rasonyi, L.
"Selçük adının menşe'ine dâir." Belleten, III-10, 1939, pp.377-384.

Rathor, S. L.
"A Plea against the Charge of Usurpation by Iltutmish." I.C., XXXII, 1958, pp.262-267.

Rippe, Karl
"Über den Sturz Nizâm-ul-Mulks." Köprülü Armağanı, pp.423-435.

Roemer, H. R.
"Die selğuqische Eroberung Anatoliens in türkischer Sicht." Festschrift für Wilhelm Eilers, Wiesbaden, 1967, pp.231-249.

Sayar, I. M.
"The Empire of the Seljukides of Asia Minor." Journal of Near Eastern Studies, X-4, 1951, pp.268-280.

Schaendlinger, A. C.
"Ämter und Funktionen im Reiche der Rümseltschuken nach der 'Seltschukengeschichte des Ibn Bībī'." W.Z.K.M., CXI,

1969, pp.172-192.

Schowingen, K. E. S., Freiherr von.
"Zur Geschichte des Saldschuqen-Reichskanzlers Nisāmu'l-mulk." Historisches Jahrbuch, LXII/LXIX, 1942-49, pp.250-283.

"Nisāmulmulk und das Abbasidische Chalifat." Historisches Jahrbuch, LXXII, 1952, pp.91-136.

Sevim, Ali
"Sultan Melikşah devrinde Ahsa ve Bahreyn Karmatilerine karşı Selçuklu seferi." Belleten, XXIV-94, 1960, pp.209-232.

"Cimri olayı hakkında birkaç not." Belleten, XXV-97, 1961, pp.63-74.

"Artukluların soyu ve Artuk Bey'in siyasî faaliyetleri." Belleten, XXVI-101, 1962, pp.121-146.

"Artukoğlu Sökmen'in siyasî faaliyetleri." Belleten, XXVI-103, 1962, pp.501-520.

"Artuk Oğlu İlgazi." Belleten, XXVI-104, 1962, pp.649-691.

"Tutuş'un Büyük Selçuklu saltanatını ele geçirme teşebbüsü (Kasım 1092-Şubat 1095)." Belleten, XXVII-107, 1963, pp.411-435.

"Bugyetü't-taleb tarih-i Haleb'e göre Emir Ak-Sungur." T.A.D., IV-6/7, 1966, pp.101-125.

"Bugyetü't-taleb fî tarih-i Haleb'e göre Haleb Selçuklu Meliki Fahrü'l-Mülûk Ridvan." Belleten, XXXIV-133, 1970, pp.59-82.

"900.yıldönümü dolayısıyle Malazgirt Meydan Savaşı (26

Ağustos 1071)." Türk Dili, XXIV-240, 1971, pp.405-416.

Sevim, Ali
"Haleb Selçuklu Melikliği." S.A.D., II, 1971, pp.1-66.

"Malazgirt Meydan Savaşı ve sonuçları." Malazgirt Armağanı, pp.219-229.

"Diyarbekir bölgesinin Büyük Selçuklu İmparatorluğuna katılması." Atatürk Konferansları, V, 1971-72, pp.299-307.

Shengelia, N.
"The Seljuks and Georgia in the 11th Century." Bedi Kartlisa, XXVI, 1969, pp.252-254.

"Gruzinskie istoriki XI-XIII vv. o Sel'dzhukach." Tjurkologicheskij Sbornik, 1973 (1975), pp.38-52.

"Ibn Bibi o pochode Ala ad-Dina Kejkobada v Gruziju." Izbestija Akademii Nauk Gruz SSR, serija istorii archeologii, etnografii i istorii iskusstva, 1975, pp.93-107.

Shimizu, Kōsuke
"Iburāhīmu Ināru to Ināriyān: Dai Serujūku chō shoki no Turkmān shūdan" (Ibrāhīm Yināl and Yināliyān: Turkmāns in the Early Days of the Great Saljuks). Isuramu Sekai, X, 1974, pp.15-32.

Siddiq, S.M.
"The House of Altuntash Khwarazmshah." I.C., IX, 1935, pp.68-79.

Spuler, B.
"Le rôle des Turcs dans l'histoire de l'Iran (XIe-XIIIe siècles)." La Persia nel Medievo, Roma, 1971, pp.585-594.

Suhayl, Zakkar
"Biographie de Nizām al-Mulk de Kamal al-Din Ibn al-'Adīm." Bulletin d'Etudes Orientales, XXIV, 1971, pp.227-229.

Sungur, Sait
"Haçlı seferleri ve Selçukiler." Konya Mecmuası, XL, 1942, pp.1-4; XLII, 1942, pp.1-5.

Sümer, Faruk
"Anadolu'da Uç-Oklu Oğuz boylarına mensup teşekküller." İ.Ü.İ.F.M., XI-1, 1950, pp.474-479, 505-508.

"Yıva Oğuz boyuna dâir." Türkiyat Mecmuası, IX, 1951, pp.151-166.

"Bozoklu Oğuz boylarına dair." A.Ü.D.T.C.F.D., XI-1, 1953, pp.65-103.

"Anadoluya yalnız göçebe Türkler mi geldi?" Belleten, XXII-96, 1958, pp.567-594.

"X. yüzyılda Oğuzlar." A.Ü.D.T.C.F.D., XVI-3/4, 1958, pp.131-162.

"Selçuklular ve Alp Arslan." Türk Yurdu, XLIX-6, 1959, pp.22-24.

"Anadolu'da Moğollar." S.A.D., I, 1969, pp.1-147.

"Saltuklular." S.A.D., III, 1971, pp.391-433.

"Malazgird Savaşına katılan Türk beyleri." S.A.D., IV, 1975, pp.197-207.

Taeschner, F.
"Die Eroberung Anatoliens durch die Türken." Europäische Wissenschafts-Dienst, II-6, 1942, pp.14-16.

"Kirşehir, ein altes Kulturzentrum aus spät und nachseldschukischer Zeit." Necati Lugal Armağanı, 1968, pp.577-592.

Taneri, Aydın
"Müsâmeretü'l-Ahbâr'ın Türkiye Selçukluları Devlet Teşkilâtı Bakımından Değri." T.A.D., VI-6/7, 1966, pp.101-126.

"Büyük Selçuklu İmparatorluğu'nda vezîrlik." T.A.D., V-8/9, 1967, pp.74-188.

"Selçuklu-Osmanlı çizgisinde Harezmşahlar vezâreti." Tarih Enstitüsü Dergisi, VII/VIII, 1976-77, pp.17-54.

Togan, Zeki Velidî
"Oğuzların hıristiyanlığı meselesi." Türkiyat Mecmuası, II, 1928, pp.61-67.

Tolstov, S. P.
"Goroda Guzov." Sovetskaya Etnografija, 1947, pp.55-102.

Tunalı, Tahsin
"Alanya ve Alâeddin Keykubâd." Hayat Tarih Mecmuası, I-6, 1970, pp.52-53.

Turan, Osman
"Selçuklular zamanında Sivas şehri." A.Ü.D.T.C.F.D., IX-4, 1951, pp.447-457.

"Les souverains seldjoukides et leurs sujets non-musulmans." Studia Islamica, 1953, pp.65-100.

"Büyük Malazgirt zaferi ve Anadoluda Türk destanı." Türk Yurdu, XLIX-6, 1959, pp.2-8.

"Selçuklular hakkında yeni bir neşir münasebetiyle /İslâm Ansiklopedisindeki İ. Kafesoğlu'nun Selçuklular makalesi/." Belleten, XXIX-116, 1965, pp.639-660.

"Büyük Malazgirt zaferi ve Anadolu'da Türk destanı." İslâm Medeniyeti, II-22, 1969, pp.30-38.

"Anatolia in the Period of the Seljuks and the Beyliks." The Cambridge History of Islam, I, 1970, pp.231-262.

Turgal, Hasan Fehmi
"Konya tarihinin mühim bir safhası. Muhtasar Ibni Bibiye göre Cimri vak'ası." Konya Mecmuası, III-11, 1936, pp.152-162.

Türsan, Nurettin
"Türklerin Anadolu'ya girişi ve Alp Arslan'ın Komutanlık sanatı." B.T.T.D., XLVII, 1971, pp.20-27.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı
"Anadolu Türk tarihinde üç mühim sîma." Türk Tarih Encümeni Mecmuası, I-5, 1930, pp.64-82.

Ülkütaşır, M. Şakir
"Anadolu Selçuklu vezirlerinden Muinüddin Süleyman Pervâne." Türk Kültürü, IX-103, 1971, pp.610-613.

"Anadolu Selçukluları tarafından Sinop'un muhasara ve zaptı." Türk Kültürü, IX-106, 1971, pp.38-43.

Ünal, Tahsin
"Malazgirt Zaferi." Mesleki ve Teknik Öğretim, XXI-246, 1973, pp.4-35.

Ünver, A. S.
"Anadolu'da Selçuklular'ın beşiği." Hayat Tarih Mecmuası, II-8, 1971, pp.6-9.

Vasiliev, A. A.
"Das genaue Datum der Schlacht von Myriokephalon." Byzantinische Zeitschrift, XXVII, 1927, pp.288-290.

Vismara, G.
"Le relazioni dell'Impero con gli emirati selgiuchici nel corso del secolo decimoquarto." Byzantinische Forschungen, III, 1971, pp.210-221.

Vrooman, L.
"The pre-Ottoman Conquest of Asia Minor." Muslim World, 21, 1931, pp.249-256.

Vryonis, S.
"Seljuk Gulams and Ottoman Devshirmes." Der Islam, XLI, 1965, pp.224-252.

Werner, Ernst
"Wandel im Osten: Das Sultanat Konya im 13. Jahrhundert." Byzantinische Forschungen, IV, 1972, pp.220-230.

Winfield, D.
"A Note on the South-Eastern Borders of the Empire of Trebizond in the Thirteenth Century." Anatolian Studies, XII, 1962, pp.163-172.

Wittek, P.
"Le descendance abutiene de la dynastic seldjouk au Macedonie." Echos de l'Orient, XXXIII, 1934, pp.409-412.

"Deux chapitres de l'histoire des Turcs de Roum." Byzantion, II, 1936, pp.285-319.

"Le sultan de Rûm." A.I.P.H.O.S., VI (Mélanges E. Boisacq, II), 1938, pp.1-30.

"Yazıjıoghlu Ali on the Christian Turks of the Dobruja." B.S.O.A.S., XIV-3, 1952, p.643.

Yakubovskij, A.
"Rasskaz Ibn al-Bibi o pokhode maloazijskikh turok na Sudak, polovtev i russkikh v nachale XIII v." Vizantijskij vremennik, 25, 1927, pp.53-76.

"Sel'dzhukskoe dvizhenie i Turkmenui v XI veke." Bulletin de l'Académie (Imperiale) des Sciences de St. Pêtersbourg. Classe des Sciences Sociales, 1937, pp.921-946.

"Voprosy etnogeneza Turkmen v VIII-X vekakh." Sovetskaya Etnografija, 1947, pp.48-54.

Yazıcı, Mustafa
"Türk'lerin Anadolu'ya yerleşmesini sağlayan Kılıç Arslan ve Bolu-Meydan Savaşı 25 Ağustos 1101." Türk Birliği, IV-41, 1969, pp.12-14.

Yıldız, Hakkı Dursun
"Kars'ın fethi /Kars'ın fethinin 900. yıldönümü dolayısıyla/."

Türk Kültürü, II-22, 1964, pp.152-154.

Yıldız, H. Dursun
"Anadolu Selçuklu Devletleri." Türk Dünyası El Kitabı, Ankara, 1976, pp.832-837.

Yılmaz, Oztuna
"Türkiye Devleti 900 yıl önce kuruldu." Hayat Tarih Mecmuası, II-6, 1971, pp.4-17.

Yinanç, Mükrimin Halil
"Alp Arslan, harpleri, Malazgirt zaferi, tarihteki rolü, ölümü." Tarih Coğrafya Dünyası, I-6, 1959, pp.401-408.

Zabsız, Fethi
"Türk tarihi ve Malazgirt Savaşı. Alp Arslan hakkında görüşler." B.T.T.D., XLVII, 1971, pp.61-67.

Zakhoder, B.
"Khorasan i obrazovanie gosudarstva Sel'dzhukov." Voprosoj Istorii, 1945, pp.119-143.

Zhavoronkov, P. I.
"Nikejsko-latinskie i nikejsko-sel'dzhukskie otnoshenija v 1211-1216 gg." Vizantijskij Vremennik, XXXVII, 1976, pp.48-61.

Zhirmunsky, V. M.
"Sledy oguzov v nizov'yakh Suir-dar'i" Tjurkologicheskij Sbornik, I, 1951, pp.93-102.

SOCIO-ECONOMIC PROBLEM, POLITICAL THOUGHT

ARTICLES

Aubin, Jean
"La ruine de Sîrâf et les routes du Golfe Persique aux XIe et XIIe siècles." Cahiers de civilisation médiévale, II-3, 1959, pp.295-301.

"L'aristocratie urbaine dans l'Iran Seldjukide: l'exemple de Sabzavâr." Mélanges René Crozet, 1966, pp.323-332.

Bayānī, Shīrīn
"Zan dar Ta'rīkh-i Bayhaqī." Bayhaqī, pp.68-90.

Binder, Leonard
"Al-Ghazālī's Theoly of Islamic Government." The Muslim World, XLV-3, 1955, pp.229-241

Bosworth, C. E.
"The Rise of the Karrāmiyya in Khurasān." The Muslim World, L, 1960, pp.5-14.

Bulliet, R. W.
"The Political-religious History of Nishapur in the Eleventh Century." Islamic Civilization, pp.71-92.

Cahen, Claude
"L'evolution de l'Iqta' du IXe au XIIIe siècle." Annales: Économies, Sociétés, Civilisations, VIII-1, 1953, pp.25-52.

Crawford, R. W.
"Ridwan the Maligned." The World of Islam. Studies in Honour of P. K. Hitti, 1959, pp.135-144.

Esin, Emel
"Başlangıçtan Selçuklulara kadar Türk Hakan şehri." T.A.D., VI-10/11, 1968, pp.135-215.

Genç, Reşat
"Kaşgarlı Mahmud'a göre XI. yüzyılda Türk illerinin siyasi ve etnik durumu." Türk Kültürü Araştırmaları, II/14, 1973/75, pp.176-213.

Günaltay, M. Şemseddin
"Selçukluların Horasan'a indikleri zaman İslâm dünyasının siyasal, sosyal, ekonomik ve dinî durumu." Belleten, VIII-25, 1943, pp.53-99.

Köymen, Mehmet Altay
"Alp Arslan zamanı Türk beslenme sistemi." S.A.D., III, 1971, pp.15-50.

"Alp Arslan zamanı Türk toplum hayatı." S.A.D., IV, 1975, pp.1-73.

Lambton, A. K. S.
"The Theory of Kingship in the Naṣīhat ul-muluk of Ghazālī." The Islamic Quarterly, I, 1954, pp.47-55.

"Quis Custodiet Custodes? Some Reflections on the Persian Theory of Government." Stvdia Islamica, V, 1956, pp.125-148; VI, 1956, pp.125-146.

"Justice in the Medieval Persian Theory of Kingship." Stvdia Islamica, XVII, 1962, pp.92-119.

Laoust, H.
"Le hanbalisme sous le califat de Baghdad (241/855-656/1258)." R.E.I., XXVII, 1959, pp.67-128.

Oral, M. Zeki
"Selçuk devri yemekleri ve ekmekleri. I." Türk Etnografya Dergisi, I, 1956, pp.73-76.

"Selçuk devri yemekleri. II." Türk Etnografya Dergisi, II, 1957, pp.29-34.

Ögel, Bahaettin
"Caca Bey Vakfiyesindeki bazı ünvan ve kişi adları hakkında notlar." S.A.D., II, 1971, pp.67-74.

Pehlivanlıoğlu, Şadi
"Anadolu Selçukilerinde hukuk ve devlet." Türk Yurdu, XLIX-6, 1959, p.45.

Pizzi, I.
"Le idee Politiche di Nizam el-Mulk." Societâ Asiatica Italiana, X, 1896-97, pp.131-139.

Rouse, R.
"La diffusion en Occident au XIIIe siècle des outils de travail facilitant l'accès aux textes autoritatifs." R.E.I., XLIV, 1976, pp.115-148.

Sherwani, Haroon Khan
"The Political Thought of Khwaja Nizamu'l-mulk Tusi." I.C., VIII, 1934, pp.290-300.

Şafā, Dhabīhullāh
"Tasalluṭ-i ghulāmān u qabā'il-i zardpūst-u āthār-i ijtimā'ī-yi ān dar Īrān az miyāna-yi qarn-i panjum tā āghāz-i qarn-i haftom-i hijrī." Nashrīya-yi Dānishkada-yi Adabiyāt-i Dānishgāh-i Tahrān, IV-1, 1335, pp.23-81.

Turan, Osman
"Türkiye Selçuklularında toprak hukuku. Mîri topraklar ve hususî mülkiyet şekilleri." Belleten, XII-47, 1948, pp.549-574.

"Droit terrien sous les Seldoukides de Turquie." R.E.I., 1948, pp.25-49.

"Selçuk Türkiyesi ve dünya ticareti." Türk Yurdu, L-10, 1960, pp.4-6.

"The Ideal of World Domination among the Medieval Turks." Stvdia Islamica, IV, 1955, pp.77-90.

"L'Islamisation dans la Turquie du Moyen Age." Stvdia Islamica, X, 1959, pp.137-152.

CULTURE, EDUCATION

BOOKS

Asad Talas
La Madrasa Nizâmiyya et son histoire. xii+125p. Paris, 1939.

Gün, İsmail
Selçuk Kültür Hayatı Hakkında Araştırmalar. 42p. İzmir, 1939.

ARTICLES

Bowen, Harold
"The Nizamiya Madrasa and Baghdad Topography." J.R.A.S., 1928, pp.609-614.

Esin, Emel
"Kültür tarihi Çerçevesinden Malazgirt'e bakış." Türk Kültürü, IX-106, 1971, pp.14-18.

Jawād, M.
"Al-Madrasa al-Niẓāmīya." Sumer, IX-1, 1953, pp.137-342.

Kennedy, E. S.
"The Exact Sciences in Iran under the Saljuqs and Mongols." Cambridge History of Iran, V, pp.659-679.

Köprülü, M. Fuad
"Selçukiler zamanında Anadoluda Türk medeniyeti." Millî Tetebbüler Mecmuası, II-5, 1331, pp.193-232 (unfinished).

Köymen, Mehmet Altay
"Selçuklu Devri Şiirlerine göre Türklerin Kültür Seviyesi." S.A.D., III, 1971, pp.119-143.

"Alp Arslan Zamani Selçuklu Kültür Müesseseleri." S.A.D., IV, 1975, pp.75-125.

Kuroyanagi, Tsuneo
"Chūsei isuramu ni okeru kyōiku gakujutus kikan---tokuni

al-Madrasa al-Nizamiya to al-Madrasa al-Mustansiriya o chūshin to shite---" (Educational and Academic Institutions in the Medieval Islam---Especially on "al-Madrasa al-Nizāmīya and al-Madrasa al-Mustansirīya"). Area and Culture Studies---Tokyo Gaikokugo Daigaku Ronshū (Journal of Tokyo University of Foreign Studies), X, 1963, pp.125-150.

Levy, Reuben
"The Nizamiya Madrasa at Baghdad." J.R.A.S., 1928, pp.265-270.

Makdisi, George
"Muslim Institutions of Learning in Eleventh-Century Baghdad." B.S.O.A.S., XXIV-1, 1961, pp.1-64.

Melikian-Chirvani, A. S.
"The Westward Progress of Khorasanian Culture under the Seljuks." The Art of Iran and Anatolia 11-13th Century A.D., pp.110-125.

Nasuhioğlu, İlhami
"Artuklular döreminde billim ve kültür." Dirim, 51, 1976, pp.215-219.

Ülken, Hilmi Ziya
"Konya'da Anadolu Selçukîleri devrinde ilim ve felsefe." Konya Mecmuası, VIII, 1937, pp.490-497.

Ünver, A. Süheyl
"Quelques nouveaux exemples du service rendu par les Artoukides de l'Empire Seldjouk à l'Histoire des Sciences." Archives Internationales d'Histoire des Sciences, 1947, pp.585-588.

H I S T O R I O G R A P H Y
A N D
B I B L I O G R A P H Y

(Introduction of Sources, Inscriptions, Documents, and Academic Trends)

BOOKS

Selçuklu Tarihi, Alparslan ve Malazgirt Bibliyografyası. xiv+177p. Ankara, 1971.

ARTICLES

Afshār, Ismā'īlkhān
"Saljūq-nāma-yi Zahīrī-yi Nīshābūrī." Mihr, II-1, 1313, pp.26-30; II-2, 1313, pp.157-161; II-3, 1313, pp.241-245.

Akkaya, Sükrü M.
"Kitab-i Melik Danişmend Gazi. Danişmend-nâme." A.Ü.D.T.C.F.D., VIII-1/2, 1950, pp.131-144.

Ardiç (Ardıçoğlu), Nureddin
"Harkut'ta Artuk kitabeleri." Türkiyat Mecmuası, VI, 1939, pp.41-48.

"Harput'da Selçukîlerin son devirlerine ait bir kitabe. (H. 678 - M. 1279)." Türklük, 6, 1939, pp.447-451.

Bāstānī Pārīzī, Muhammad Ibrāhīm
"Yād-i Kirmān as Bayhaqī." Bayhaqī, pp.39-52.

Becker, C. H.
"Eine anonyme seldjuqische Chronik." Der Islam, III, 1912, pp.197-198.

Bīnish, Taqī
"Lubāb al-Albāb-i Bayhaqī." Nafā'is-i Kitābkhāna-yi Āstān-i Quds, XV, pp.42-51.

Bowen, Harold
"The sar-gudhasht-i sayyidnā, the 'Tale of the Three

School fellows' and the wasaya of the Nizām al-Mulk." J.R.A.S., 1931, pp.771-782.

Bowen, Harold
"Account of a Rare, if not Unique, Manuscript History of the Seljúq." J.R.A.S., 1902, pp.567-610, 849-887.

Cahen, Claude
"The Historiography of the Seljuqid Period." Historians of the Middle East (Ed. B. Lewis and P. M. Holt), London, 1962, pp.59-78.

"A propos d'une edition /Mir'at al-Zamān de Sibṭ b. al-Ǧawzī/." Arabica, XVII, 1970, pp.83-89.

Cumont, Franz
"Note sur une inscription d'Iconium." Byzantinische Zeitschrift, IV, 1895, pp.99-105.

Demiriz, Yıldız
"Atabey Ertokuş medresesinde Bizans devrine ait devşirme malzeme." Sanat Tarihi Yıllığı, IV, 1970-71, pp.87-100.

Dietrich, A.
"Bemerkungen zur rumseldschukischen Kesik Köprü-Inschrift." Z.D.M.G., CX, 1961, pp.310-313.

Dowsett, C. J. F.
"A Twelfth-Century Armenian Inscription at Edessa." Iran and Islam, pp.197-227.

Eraslan, Kemal
"Manzum Oğuznâme." Türkiyat Mecmuası, XVII, 1976, pp.169-244.

Faizi, Faiz-ul-Hasan
"A Peep into the Wasaya' and Siyasat Nāma of Nizam-ul-Mulk." I.C., XX, 1946, pp.391-407.

Farzām, Ḥamīd
"Arzish-i akhlāqī-yi Ta'rīkh-i Bayhaqī." Bayhaqī, pp.393-411.

Fayyāḍ, 'Alī Akbar
"Nuskhahā-yi khaṭṭī-yi Ta'rīkh-i Bayhaqī." Bayhaqī, pp.516-529.

Gabrieli, Fr.
"Studi sul /Siyaset Nameh/, I: note al testo e alla traduzione Scheter." Orientalia, VII, 1938, pp.80-94.

Gautier, Paul
"Lettre au Sultan Malik-Shah rédigée par Michel Psellos." Revue des Etudes Byzantines, XXXV, 1977, pp.73-106.

Giese, F.
"Die Inschrift aus Hauptportal des Sultan Han's bei Konjah." Z.D.M.G., LVII, 1903, p.202.

Hagenmeyer, Heinrich
"Der Brief des Kaisers Alexios I Komnenos an den Grafen Robert I von Flandern." Byzantinische Zeitschrift, VI, 1897, pp.1-32.

Horst, Heribert
"Arabische Briefe der Ḫōrazm-Šāhs an den Kalifenhof aus der Feder des Rašīd ad-Dīn Waṭwāṭ." Z.D.M.G., CXVI-1, 1966, pp.24-43.

Houtsma, M.T.
"Zur Geschichite der Selǧuken von Kirmân." Z.D.M.G., XXXIX, 1885, pp.362-402.

Huart, Cl.
"Inscriptions Arabes de Palmyre." R.E.I., III, 1929, pp.227-235.

Humāyūn, Ghulāmsarwar
"Chand nukta-yi tāza dar bāra-yi Ta'rīkh-i Bayhaqī." Bayhaqī, pp.778-798.

Ḥusaynī, Qari Sayyid Kalīmullāh
"Life and Works of Zahiru'd-Din Al-Bayhaqi, the Author of the Tarikh-i-Bayhaq." I.C., XXVIII, 1954, pp.297-318.

Huseinov (Gusejnov), R.A.
"Sel'dzhukskaja tematika v sovremennoj istoriografii." Tjurkologicheskij Sbornik, 1970, pp.208-222.

"Le sources syriaques sur los croyances et les moeurs des Oghuz du VIIe au XIIe siècles." Turcica, VIII-1/2, 1976, pp.21-27.

Islām Nadūshan, Muḥammad 'Alī
"Jahānbīnī-yi Abul-Faḍl Bayhaqī." Bayhaqī, pp.1-38.

Ismail, Aka
"Malazgirt Savaş hakkında Kaynaklar: Reşidüddin Fazlulah'ın Camiu't-Tevarih, Selçuklular Tarihi adlı eserinden." B.T.T.D., XLVII, 1971, pp.76-77.

Junge, Friedrich
"Zum 'Yā der Erzählung' und seiner Funktion bei Nezāmo 'l-Molk." Z.D.M.G., CXXIII-1, 1973, pp.74-78.

Kafesoğlu, İbrahim
"Büyük Selçuklu veziri Nizâm'ül-Mülk'ün eseri: Siyâsetnâme ve Türkçe tercümesi." Türkiyat Mecmuası, XII, 1955, pp.238-256.

"Türkiyede Selçuklu tarihçiliği." İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Cumhuriyetin 50. yılına armağan, İstanbul, 1973, pp.83-92.

Khatīb Rahbar, Khalīl
"Tarḥ u tawḍīḥ-i chand-i mushkil az Ta'rīkh-i Bayhaqī." Bayhaqī, pp.103-173.

Kopraman, Kâzım Yaşar (Çev)
"Malazgirt Savaşı hakkında kaynaklar: İbnü'l-Esîr (İzzeddin Ebu'l-Hasan Ali b. Muhammed'in el-Kâmil fi't-Tarih adlı eserinden)." B.T.T.D., XLVII, 1971, pp.73-75.

Köymen, Mehmet Altay
"Neue Arbeiten in der Türkei zur Geschichte der Seldschuken." Z.D.M.G., CXI-2, 1962, pp.419-421.

"Selçuklu devri kaynakları olarak vakfiyeler." Erste internationale Konferenz des Comité d'études pré-Ottomanes et Ottomanes, Neapel, 1974, Napoli, 1976, pp.153-163.

Kurat, Akdes Nimet
"Malazgirt Savaşına ait yazı ve tetkikler." B.T.T.D., XLVII, 1971, pp.68-72.

Le Même
"Notes on the Arabic Materials for the History of the Early Crusades." B.S.O.S., VII-4, 1935, pp.741-754.

Lewis, B.
"Three Biographies from Kamal ad-din." Köpülü Armağanı, pp.325-344.

Luther, K. A.
"A New Source for the History of the Iraq Seljuks: the Tarikh al-Vuzara." Der Islam, XLV, 1969, pp.117-126.

Makdisi, G.
"Autograph Diary of an Eleventh-Century History of Baghdad." B.S.O.A.S., XVIII-1, 1956, pp.9-31; XVIII-2, 1956, pp.239-260; XIX-1, 1957, pp.13-48; XIX-2, 1957, pp.281-303; XIX-3, 1957, pp.426-443.

Mansuroğlu, Mecdut
"Seyyad Hamza'nın beş manzumesi." Oriens, X, 1957, pp.48-70.

Merçil, Erdoğan
"Ahmed b. Mahmud'un Selçknâmesi./ Bl.1569-1570 / Tarih Dergisi, XVIII, 1969, pp.219-232.

Minorsky, V. and Cahen, Claude
"Le recueil transcaucasien de Mas'ud b. Namdar début du VIe/XIIe siècle)." J.A., CCXXXVII, 1949, pp.93-142.

Mitsuhashi, Fujio
"Shoajia (rumu) serujuku cho shi kenkyu no tameno hongen shiryo to bosho shiryo" (Fundamental and Supremental Sources for the Study of the Rum Seljukid History): Bunka Kagaku Kiyo (Journal of Cultural Sciences, College of Arts and Sciences, Chiba University), II, 1960, pp.1-35.

Mori, Masao and Nagata, Yuzo
"Serujuku cho Osuman cho --- Isuramu koza 6" (Introduction to Islam 6: Bibliography on the History of the Seljuk and Ottoman Dynasties). Isuramu Sekai, VIII, 1971, pp.369-375.

Oral, M. Zeki
"Sultan Hatun senedi." Belleten, XIX-75, 1955, pp.385-394.

Önder, Mehmet
"Eine neuentdeckte Quelle zur Geschichte der Seltschuken in Anatolien." W.Z.K.M., LV, 1959, pp.84-88.

Onder, Mehmet
"Eine neuentdeckte Quelle zur Geschichte der Seltschuken in Anatolien." W.Z.K.M., LV, 1959, pp.84-88.

Rasonyi, L.
"Zu den Namen der ersten türkischen Herren von Jerusalem." Acta Orientalia (Academia Scientiarum Hungarica), XIII, 1961, pp.89-94.

Rogers, J. M.
"Waqf and Patronage in Seljuk Anatolia. The Epigraphie Evidence." Anatolian Studies, XXVI, 1976, pp.69-103.

Sourdel-Thomine, Janine
"Inscriptions Seljoukides et salles a coupdes de Qazwin en Iran." R.E.I., XLII, 1974, pp.3-43.

Şeşen, Ramazan
"Imâd al-Din al-Kâtib al-Isfahâni'nin eserlerindeki Anadolu tarihiyle ilgili bahisler." S.A.D., III, 1971, pp.249-369.

"Imad al-Din al-Katib al-Isfahanî." Tarih Enstitüsü Dergisi, II, 1971, pp.75-98; III, 1972, pp.273-300.

"Alparslan'ın hayatı ile ilgili arapça kaynaklar." Türkiyat Mecmuası, XVII, 1972, pp.101-112.

Togan, A. Zeki Velidî
"Yazıcıoğlu'nun Tevârih-i Al-i Selçuk adlı eserinin başındaki Oğuz Destanından bir parça." Türk Tarih, Arkeologya ve Etnografya Dergisi, II, 1934, pp.243-250.

Turan, Osman
"Selçuk devri vakıfiyeleri. I. Şemseddin Altun Aba vakıfiyesi ve hayatı." Belleten, XI-42, 1947, pp.197-235-15.

"Selçuk devri vakıfiyeleri. II. Mübârizeddin Er-Tokuş ve vakıfiyesi." Belleten, XI-43, 1947, pp.416-429-16.

Turan, Osman
"Selçuk devri vakıfiyeleri. III. Celâreddin Karatay vakıfları ve vakıfiyeleri." Belleten, XII-45, 1948, pp.17-171.

"Selçuklular tarihi hakkında araştırmalar ve tenkidler." Islâm Medeniyeti, III-29, pp.11-16; III-30, pp.15-19.

"Selçuk Türkiyesi din tarihine dâir bir kaynak: Fustat ul-'adale fî kava'id is-saltana." Köprülü Armağani, pp.531-564.

"II. İzzedin Keykâvüs'e aid bir temlîk-nâme." Togan'a Armağan, pp.157-176.

"Selçuk Türkiyesinde faizle para ikrazına dair hukukî bir vesîka." Belleten, XVI-62, 1952, pp.251-260.

Üçok, Coşkun
"Selçuk Türkiyesinde faizle para ikrazına dair hukukî bir vesika hakkında." A.Ü.İ.F.D., 1953, pp.41-49.

Yaltkaya, Şerafeddin
"Anadolu Selçukileri gününde mevlevî bitiklerinin ikinci kitabı (N. Uzlu)." Türkiyat Mecmuası, VI, 1939, pp.323-346.

Yinanç, Mükrimin Halil
"Anonim Tarihi Ali Selçuk." İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Semineri Dergisi, I, 1937, pp.39-50.

Yinanç, Refet
"Mengüceklere ait bir vakfiye sureti." T.A.D., VIII-XII/14-23, 1970-74 (1975), pp.17-21.

Yusufı, Ghulamhusayn
"Hunar-i niwisandagı-yi Bayhaqı. Bayhaqı, pp.799-829.

"Üç Selçuk Sultanına sadakatle hizmet eden Emir Celâleddin Kar Karatay'ın Konyadaki muhteşem medresesine ait vakfiyeden çıkarılan hülâsa." Konya Mecmuası, II, 1936, pp.127-128.

BOOKS

Ahmed Tevhid
Müze-i Hümayun. Meskukât-i kadîme-i İslâmiyye kataloğu. 28+567p.+7pls. İstanbul, 1321.

Edhem, İsmail Ghalib (Galip)
Catalogue des Monnaies Turcomanes du Musée Impérial Ottoman. xvii+175p.+8pls. Bologna, 1894; rep. Bologna, 1965.

Takvîm-i Meskûkât-i Selçûkiyye. 27+143p.+4pls. İstanbul, 1309; rep. Ankara, 1971.

Lane-Poole, Stanley
"The Coins of the Turkman Houses of Seljook, Urtuk, Zengee...in the British Museum, Classes 10-14. xxv+305p.+12pls. London, 1877.

Selçuklular'ın Nadir Paralarından bazıları ve Cimri'nin Sikkeleri (Yapı ve Kredi Bankası. Numismatik Yayınları II). 24p.+2pls. İstanbul, 1972.

ARTICLES

Alptekin, Coşkun
"Selçuklu Paraları." S.A.D., III, 1971, pp.435-591.

Artuk, Cevriye
"III. Kyehüsrev ve sahte Selçuklu Sultanı Cimri adına kesilen sikkeler." Malazgirt Armağanı, pp.287-296.

Artuk, İbrahim
"Anadolu Selçuklu Hükümdarı II. Gıyaseddin Keyhusrev adına kesilmiş olan değerli dinar." Türk Tarih, Arkeologya ve Etnografya Dergisi, V, 1949, pp.103-111.

"Selçuk Sultanı Mahmud bin Melik Şah'a ait bir dinar." İ.Ü.E.F.T.D., VI, 1954, pp.141-144.

Artuk, İbrahim
"Abbasi ve Anadolu Selçukîlerine ait iki eşsiz dinar." İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı, 8, 1958, pp.44-46, 86-87.

"Diyarbakır'da Ebu Suca Muhammed b. Melikşah zamanında yapılan bir yapı kitabesi ile onun namına kesilen bazı sikkelerin mahiyeti." Türkiyat Mecmuası, XVII, 1972, pp.165-176.

"II. Keyhüsrev'in üç oğlu adına kesilen sikkeler." Malazgirt Armağanı, pp.269-286.

"The Coins of the Regency Period of Ala El-Dîn Keykubad." Numismatic International, VIII-3, 1974, pp.72-78.

Broome, M. R.
"Some Silver Dinars of the Seljuqs of Erzerum." Numismatic Circular, CXXXIV, 1976, pp.54-56.

Bullet, R. W.
"Numismatic Evidence for the Relationship between Tughril Bey and Chaghrı Bey." Near Eastern Numismatics (Studies in Honour of G. C. Miles), 1974, pp.289-296.

Genç, Reşat
"Atabeylere ait Irak Müzesinde Bulunan Üç Nadir Altın Sikke Hakkında Tahlilî Bir İnceleme." S.A.D., III, 1971, pp.611-624.

Lowick, N. M.
"A Gold Coin of Rusultegin, Seljuk Ruler in Fars." Numismatic Chronicle, VII-8, 1968, pp.225-230.

"Fars'daki Selçuklu hâkimi Resûltegin'in bir altın sikkesi." Tarih Dergisi, XXVIII/XXIX, 1975, pp.55-62.

Munzel, Kurt
"Dirhems des Rum-Seldschuken Kai-Ka'us II. aus dem Jahre 658 A.H." Jahrbuch für Numismatik und Geldgeschichte, XXVI, 1976, pp.107-113.

Pfeiler, Hasso
"Die Münzprägungen Kilitsch Arslan IV in Jahre 1248/49 in Siva." Schweizer Münzblätter (Gazette Numismatique Suisse), XXIII-90, 1973, pp.64-72.

------ and Nureddin Imre
"Sultan Rükneddin Tuğrul Bin Arslan ve Seyfeddin Gazi II'ye ait Musul baskısı bir dinar." Belleten, XXXV-138, 1971, pp.235-243.

Rhodes, Nicholas G.
"Some Armenian Notes." Numismatic Circular, CXXXIV-10, 1976, pp.370-371.

Saglam, O. Féret
"Une monnaie seldjoukide Djimri." Inconnue jusqu'ici, 1949.

Sourdel, D.
"Un Tresor de Dinars Gaznawides et Selğuqides deconverten Afghanistan." Bulletin d'Etudes Orientales, XVIII, 1963-64, pp.214-216.

ARCHITECTURE

BOOKS

Arik, M. Oluş
Bitlis Yapılarında Selçuklu Rönesansı. 122+ixp.+1map+ 217pls.+40plans. Ankara, 1971.

Aslanbay, Muhiddin
Eskişehir'deki Alâeddin Câmisi ve Eskişehir tarihi ile ilgili araştırmalar. 152p. Eskişehir, 1955.

Eldem, Halil Edhem
Anadolu Selçukluları devrinde mimarî ve tezyinî sanatlar. 22p. Ankara, n.d.

Erdmann, Kurt
Das Anatolische Karavansaray des 13. Jahrhunderts. 217p.+ 9plans+358pls.+1map. Berlin, 1961.

Galdieri, Eugenio
Işfahan: Masğid-i Gum'a. xii+29p.+480pls.+18plans+ 2plans pliés. Rome, 1972.

Kızıltan, Ali
Anadolu beyliklerinde cami ve mescitler /XIV. yüzıl sonuna kadar/. 125p. İstanbul, 1958.

Löytved, J. H.
Konia, Inschriften der Seldschukischen Bauten. vii+(1)+ 108p.+2pls. Berlin, 1907.

Meinecke, Michael
Fayencedekorationen seldschukischer Sakralbauten in Kleinasien. I. xiv+220p.+54pls. Tübingen, 1976.

Ögel, Semra
Anadolu Selçukları'nın taş tezyinatı. viii+192p.+74pls. Ankara, 1966.

Önder, Mehmet
Mevlâna ve türbesi. 63p. İstanbul, 1957.

Sarre, Friedrich
Konia, Seldschukische Baudenkmäler. 30p.+11pls. Berlin, 1921.

Sarre, Friedrich
Der Kiosk von Konia. 56p. Berlin, 1936.

Sayman, F.-I. Tongur
Konya Eski Eserler Kılavuzu. 208p. Konya, 1944.

Sözen, Metin
Anadolu Medreseleri. Selçuklular ve Beylikleri Devri. I. Açık Medreseler. xv+243p.+plans, pls., map. İstanbul, 1970.

Anadolu medreseleri Selçuklular ve Beylikler devri. II. 956p.+43pls.+38plans. İstanbul, 1972.

Uzluk, Şahabeddin
Selçukilerin Konya Sarayı. 24+16p.+illus. Konya, 1956.

Mevlânanın ressamları. 91p.+pls. Konya, 1945.

Mevlânanın türbesi. 189p.+pls. Konya, 1946.

Unsal, Behçet
Turkish Islamic Architecture in Seljuk and Ottoman Times. 1071-1923. VI+118p.+illus. London, 1959.

Selçuklular devri tarihi ve mimari anıtlar haritaları, 26 Ağustos 1971 Malazgirt Zaferinin 900. Yıldönümü hatırası. İstanbul, 1971.

ARTICLES

Adle, Chahryar et Melikian-Chirvani, A. S.
"Le monuments du XIe siècle du Damgan." Studia Iranica, I-2, 1972, pp.229-297.

Afetinan
"Kayseri'de Cevher Nesibe Şifayesi (H.602-M. 1206)." Malazgirt Armağanı, pp.1-8.

Akok, Mahmut
"Kayseri'de Tuzhisarı, Sultanhanı, Kösk Medrese ve Alaca

Mescit diye tanınan üç Selçuklu mimarî eseri [illegible]. Türk Arkeoloji Dergisi, XVII-2, 1968, pp.5-41.

Akok, Mahmut
"Konya'da Alâeddin köşkü, Selçuk saray ve köşkleri." [illegible]türk Etnografya Dergisi, XI, 1968, pp.47-73.

"Anadolu Selçuklu Mimarisinde, Geleceğin Türk Sanatına Kaynak Olan Varlıklar." Malazgirt Armağanı, pp.203-

Alparslan, Ali
"Mimârî yapıların yazı san'atı bakımından öneni." [illegible]aziçi Üniversitesi Dergisi, IV/V, 1976-77, pp.1-14.

Altun, Ara
"Anadolu'da Artuklu devri medreselerinin şemaları üz[illegible]rine notlar." Vakıflar Dergisi, X, 1973, pp.229-233. 7p

Arık, M. Oluş
"'Türbe' Forms in Early Anatolian-Turkish Architectu[illegible]." Anadolu, XI, 1967, pp.101-119.

"Başlangıç devri Anadolu-Türk Mimarî Tezyinatının Kar[illegible]akteri." Malazgirt Armağanı, pp.173-177.

Artuk, İbrahim
"Mardin Zinciriye Medresesi ve Bânîsi." S.A.B., III, 1971, pp.191-200.

Aslanapa, Oktay
"Selçuk Devlet adamı Mübarizüddin Ertokuş tarafından [illegible]isi, yaptırılan Abideler." İslâm Tetkikleri Enstitüsü Der[illegible] II-1, 1956-57, pp.97-111.

"Malazgirt Savaşına kadar Türk sanat eserleri." Türk Kültürü, IX-106, 1971, pp.19-33.

"Büyük Selçuklu sultanı Alparslan zamanından kalan es[illegible]serler." Türkiyat Mecmuası, XVII, 1972, pp.21-23.

"Türk denizciliği ve Selçuklu tersaneleri." [illegible]türü, Türk Kü[illegible] XIII-146, 1974, pp.69-77.

Avcıoğlu, Azmi
"Karaman'da Emir Musa medresesi." Konya Mecmuası, X-6, 1937, pp.627-628.

Ayiter, K.
"Anatolische Karawansereien in seldschukischer und osmanischer Zeit." Südosteuropa Mitteilungen, XVI,1-3, 1976, pp.52-58.

Balkan, Kemal
"Ani'de iki Selçuk hamamı." Anadolu, XII, 1970, pp.39-57.

Batur, Muzaffer
"Konya Beyşehir'inde Kubâd-Abâd Sarayı ve çini süslemeleri." B.T.T.D., XVI, 1969, pp.68-71.

Bivar, A. D. H.
"Seljūqid ziyārats of Sar-i Pul (Afghanistan)." B.S.O.A.S., XXIX-1, 1966, pp.57-63.

Brandenburg, E.
"Über byzantinische und seldschukischer Reste im Gebiet des Türkmen-Dağ." Byzantinische Zeitschrift, XIX, 1910, pp.97-106.

Brend, Barbara
"The Patronage of Fahr ad-Dīn 'Alī ibn al-Ḥusain and the Work of Kaluk ibn 'Abd Allāh in the Development of the Decoration of Portals in Thirteenth Century Anatolia." Kunst des Orients, X-1/2, 1975, pp.160-186.

Cohn-Wiener, E.
"Die Ruinen der Seldschukenstadt von Merv und das Mausoleum Sultan Sandschars." Jahrburch der asiatischen Kunst, II, 1925, pp.114-122.

Çetintaş, Sedat
"Sivas Darüşşifasında yapılan mimarî hafriyat." Belleten, III-9, 1939, pp.61-67.

Dilâver, Sadi
"Anadolu'da Selçuklu cami mimarisinin gelişmesi." Sanat Tarihi Yıllığı, 1969-70, pp.284-286.

"Anadolu'daki tek Kubbeli Selçuklu mescitlerinin mimarlık tarihi yönünden önemi." Sanat Tarihi Yıllığı, 1970-71, pp.17-28.

Eldem, Halil Edhem
"Anadolu Selçuklular devrinde mimarî ve tezyinî san'atlar." Memoriam Halil Edhem, I, 1947, pp.279-297.

Erdmann, Kurt
"Zur türkischen Baukunst seldschukischer und Osmanischer Zeit." Istanbuler Mitteilungen, VIII, 1958, pp.11-16.

"Das seldschukische Karavansaray." Zeitschrift für Kulturaustaush, XII, 1962, pp.163-169.

Erol, Yurdakul
"Son buluntulara göre Kayseri'deki Hunat Hamamı." S.A.D., II, 1971, pp.141-151.

Esin, Emel
"Türk Kubbesi." S.A.D., III, 1971, pp.159-182.

"'Muyanlık' Uygur 'Buyan' Yapısından (Vihara) Hakanlı Muyanlığına (Rıbat) ve Selçuklu Han ile Medresesine Gelişme." Malazgirt Armağanı, pp.75-102.

Eyice, Semavi
"İki Türk âbidesinin mahiyetleri hakkında notlar: İznik'te Nilüfer Hatun imareti ve Kayseri'de Köşk Medrese." Ankara Universitesi Ilâhiyat Fakultesi Yıllık Araştırma Dergisi, II, 1957, pp.107-114.

"Konya ile Sille arasında Ak Manastır, Manakib al-Arifin'deki Deyr-i Eflâtun." Şarkiyat Mecmuası, VI, 1966, pp.135-160.

"Konya'nın Alâeddin tepesinde Selçuklu öncesine ait bir eser: Eflâtun mescidi." Sanat Tarihi Yıllığı, IV, 1970-71, pp.269-302.

Gabriel, A.
"Le masdjid-i Djum'a d'Iṣfahān." Ars Islamica, II, 1935, pp.1-44.

Galdieri, Eugenio
"Quelques précisions sur le Gunbād-e Niẓām al-Mulk d'Isfahan." R.E.I., XLIII, 1975, pp.97-122.

Godar, Andre
"Masjid-i Jāmi'-i 'atīq-i Isfahān." Yaghmā, XI, 1347, pp.381-384.

Gürkan, Kazım İsmail
"Selçuklu Hastaneleri." Malazgirt Armağanı, pp.33-48.

Hakkı, İzet
"Mevlâna Türbesinin çini kaplamaları ve Anadolu Selçuk çiniciliğinin sanat ve işçilik özellikleri." Belleten, XVI-64, 1952, pp.576-583.

Hillenbrand, R.
"Saljūq Monuments in Iran: I." Oriental Art, XVIII-1, 1972, pp.64-77.

"Saljūq Monuments in Iran: II. The /Pīr/ Mausoleum at Takistān." Iran, X, 1972, pp.45-55.

"Salğūq Monuments in Iran: The Domed Masğid-i Ğāmi' of Suğās." Kunst des Orients, X, 1-2, 1975, pp.49-79.

Huart, Clement İmbault
"Inscription arabe de la mosquée seldjouqide de Divriği (Asie Mineure)." J.A., XVII, 1901, pp.343-345.

Karamağarali, Halûk
"Erzurum'daki Hâtuniye Medresesi'nin Tarihi ve Bânîsi Hakkında Mülâhazalar." S.A.D., III, 1971, pp.209-247.

Katoğlu, Murat
"XIII. Yüzyıl Anadolu Türk mimarisinde Külliye." Belleten, XXXI-123, 1967, pp.335-344.

Keruran, M. Nonique
"Une forteresse d'Azerbaidjan: Samīrān." R.E.I., XLI, 1973, pp.71-93.

Kırzıoğlu, Fahrettin
"Selçuklular'ın Anı'yı Fethi ve buradaki Selçuklu Eserleri." S.A.D., II, 1971, pp.111-139.

Klinghardt, K.
"Von Geist türkischer und seldschukischer Kultbauten." Deutsche Bauzeitung, LXI, 1927, pp.681-688, 705-710.

Köymen, Mehmet Altay
"Alp Arslan zamanı Turk evi." S.A.D., III, 1971, pp.

Kuran, Abtullah
"Anadolu'da Ahşap Sutunlu Selçuklu Mimarisi." Malazgirt Armağanı, pp.179-186.

Lamb, D.
"Seljouk Buildings at Konia." Annual of the British at Athens, XXI, 1914-15, pp.31-54.

Meinecke, Michael
"Muḥammed b. Muḥammed b. 'Uthmān al-Bannā' at-Tūsī Fayencedekor-Werkstatte des 13. Jahrhunderts in Konya." Turk Etnografya Dergisi, XI, 1968, pp.75-80.

Melikian-Chirvani, A. S.
"Les mausolées du lac de Van." Oeil, 240-241, 1975, pp.50-53.

Mendel, G.
"Les monuments Seldoukides d'Asie Mineure." Bulletin de la Révue de l'Art Ancien et Moderne, XXXIII, 1908, pp.24, 113-122.

Meriç, Rıfkı Melul
"Anadolu Turk tarihı vesikaları: Akşehir türbe ve mezarları." Turkiyat Mecmuası, V, 1935, pp.141-213.

Nakhjwānī, Ḥusayn
"Masjid-i Jāmi'-i Tabrīz u sharḥ-i katībahā-yi ān." Nashrīya-yi Dānishkada-yi Adabiyāti Dānishgāh-i Tabrīz, VI, 1333, pp.32-41.

Otto-Dorn, Katharina
"Bir Selçuk gümüş kâsesi. Çeviren: Şükrü Akkaya." Vakıflar Dergisi, III, 1956, pp.85-91.

"Der Mihrap der Arslan Hane Moschee in Ankara." A.U.D.T.Y. Yıllığı, I, 1956, pp.71-75.

"Seldschukische Holzsäulenmoscheen in Kleinasien. Aus der Weld der islamischen Kunst." Festschrift für Ernst Kühnel, 1957, pp.59-88.

Otto-Dorn, K.
"Der seldschukische Moscheebau in Kleinasien." Zeitschrift für Kulturaustausch, XII, 1962, pp.158-163.

Ögel, Semra
"Bir Selçuk portaller grubu ve Karaman'daki Hatuniye Medresesi portalı." Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Yıllık Araştırma Dergisi, II, 1957, pp.115-127.

"Einige Bemerkungen zum Sternsystem in der Steinornamentik der anatolischen Seldschuken." Beiträge zur Kunstgeschichte Asiens. In Memoriam Ernest Diez, 1963, pp.166-172.

"Ortaçağ Çerçevesinde Anadolu Selçuklu Sanatı." Malazgirt Armağanı, pp.131-138.

Önder, Mehmet
"Observations sur quelques mosquées seldjuokides." Annales de l'Institut d'Etudes Orientales, IV, 1938, pp.81-120.

"Konya'da Alevi Sultan Mescidi ve mihrabı." Vakıflar Dergisi, IV, 1958, pp.241-244.

Selçuklu devri Kubadâbâd Sarayı çini süslemesi." Türkiyemiz, VI, 1972, pp.

Öney, Gönül
"Kayseri Hacı Kılıç Camii ve Külliyesi." Belleten, XXX-119, 1966, pp.377-387.

"Anadolu Selçuk mimarisinde Arslan Figürü. Lion Figures in in Anatolian Seljuk Architecture." Anadolu, XI, 1969, pp.1-67.

"Anadolu Selçuk mimarisinde boğa kabartmaları." Belleten, XXXIV-133, 1970, pp.83-100.

"Bull Reliefs in Anatolian Seljuk Architecture." Belleten, XXXIV-133, 1970, pp.101-120.

Öney, Gönül
"Anadolu Selçuk mimarisinde antik devir malzemesi. Elements from Ancient Civilizations in Anatolian Seljuk Art." Anadolu, XII, 1970, pp.17-38.

"Anadolu Selçuklu mimarisinde avcı kuşlar, tek ve çift başlı kartal." Marazgirt Armağanı, pp.139-172.

"Palastfliesen in der seldschukischen Architektur Anatoliens." Mitteilungen des Deutschen Archäologischen Instituts, XCIV, 1975, pp.9-10.

"Selçuk mimarisinde figürlü kabartma ve heykel." Sanat Dünyamiz, II-6, 1976, pp.2-11.

"Büyük Selçuklu devri minarelerinde süsleme." Kültür ve Sanat, II-4, 1976, pp.6-11.

Önge, Yılmaz
"Anadolu'da ejder başı madenî çeşme Lûleleri." S.A.D., I, 1969, pp.183-185.

"Selçuklularda ve Beyliklerde ahşap tavanlar." Atatürk Konferansları, V, 1971-72 (1975), pp.179-195. 10pls.

Özergin, M. Kemal
"Anadolu'da Selçuk Kervansarayları." İstanbul Universitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Semineri Dergisi, XV-20, 1965, pp.141-170.

Ozgüç, Tahsin-Mahmut Akok
"Develi âbideleri." Belleten, XIX-75, 1956, pp.377-384.

"Alayhan, Oresunhan ve Hızırilyas Köşkü-İki Selçuklu kervansarayı ve bir köşkü." Belleten, XX-81, 1957, pp.139-148.

"Üç Selçuklu âbidesi: Dolay Han, Kesik Köprü Kervansarayı ve Han Camii." Belleten, XXII-86, 1958, pp.251-259.

Pope, A. U.
"Some Recently Discovered Seldjuk Stuoco." Ars Islamica, I, 1934, pp.110-117.

"Note on the Aesthetic Character of the North Dome of the Masjid-i Jami' of Isfahan." Studies in Islamic Art and Architecture in Honour of K.A.C. Creswell, 1965, pp.179-193.

---and Minovi, M.
"Notes on Nizam al-Mulk as a Patron of Building." Bulletin of the American Institute for Persian Art and Architecture, V, 1938, pp.244-245.

Rice, Tamara Abelson Talbot
"Decoration in the Seljukid Style in the Church of Saint Sophia of Trebizond." Beitrage zur Kunstgeschichte Asiens. In Memoriam Ernest Diez, 1963, pp.87-120.

Riefstahl, Rudolp M.
"New Types of Seljuk Hans in Anatolia." Parnassus, I-3, 1929, pp.21-29.

Riter, C. F.
"Persian and Turkish Architectural Decoration. The Interchange of Techniques: 11th through 14th Centuries." Oriental Art, N.S., XV, 1969, pp.194-200.

Rogers, J. M.
"The Çifte Minare Medrese at Erzurum and the Gök Medrese at Sivas." Anatolian Studies, XV, 1965, pp.63-85. 12pls.

"Recent Work on Seljuk Anatolia." Kunst des Orients, VI, 1969, pp.134-169.

"Seljuk Influence on the Monuments of Cairo." Kunst des Orients, VII, 1970/71, pp.40-68.

"The Date of the Çifte Minare Medrese at Erzurum." Kunst des Orients, VIII-1/2, 1973, pp.77-119.

"The 11th Century --- A Turning Point in the Architecture of Mashriq?" Islamic Civilization, pp.211-250.

Rubin, W.
"Monuments of Selçuk in Kirşehir." Indian Art and Letters, N.S., 19, 1945, pp.57-59.

Sarre, Friedrich
"Ankara Arkeoloji müzesinde XIII. Asra ait bir Selçuk kabartması. Eine seldschukische Relief des XIII. Jahrhunderts in Museum von Ankara." Türk Tarih, Arkeologya ve Etnografya Dergisi, III, 1936, pp.129-136.

Savaget, M. J.
"Observations sur quelques mosquée seldjoukides." A.I.E.O., IV, 1938, pp.82-120.

Schneider, Gerd
"Rekonstruktionen Seldschukischer Moscheen." Sanat Tarihi Yıllığı, 1966-68, pp.134-141.

Sourdel-Thomine, Janine
"Deux minarets d'époque seljoukide en Afghanistan." Syria, XXX, 1953, pp.108-136.

"Inscriptions seljoukides et salles à coupoles de Qazwin en Iran." R.E.I., XLII, 1974, pp.3-43.

"Renouvellement et tradition dans l'architecture Saljuqide." Islamic Civilization, pp.251-263.

Stronach, D. and Young, T. C., Jr.
"Three Octagonal Seljuq Tomb Towers from Iran." Iran, IV, 1966, pp.1-20.

Strzygowski, Josef
"Der Kiosk von Konia." Zeitschrift für Geschichte der Architektur, I, 1907, pp.3-9.

Taşkın, Saadet
"Anadolu Selçukluları'nda çinili lâhitler." Sanat Tarihi Yıllığı, 1970-71, pp.237-257.

Terzioğlu, Arslan
"Ortaçağ Türk-İslâm hastahanelerinin mimarî tarihindeki yeri." Arkitekt, XXXVII-232, 1968, pp.170-171.

Turan, Osman
"Selçuk kervansarayları." Belleten, X-39, 1946, pp.471-496.

Tükel, Aysıl
"Alara Han'ın tanıtılması ve değer lendirilmesi. Documentation and Comparative Study of Alara Han." Belleten, XXXIII-132, 1969, pp.429-459, 461-491.

Uğur, M. Ferit
"Selçuk kervansaraylarından Zazadın Hanı." Konya Mecmuası, I, 1936, pp.35-39.

Ülgen, Ali Saim
"Divriği Ulu Camii ve Dar Üş-Şifası." Vakıflar Dergisi, V, 1962, pp.93-98.

"Siirt Ulu Camii." Vakıflar Dergisi, V, 1962, pp.153-156.

Ülkütaşır, M. Şakir
"Sinop'ta Selçukiler zamanına ait tarihî eserler." Türk Tarih, Arkeologya ve Etnografya Dergisi, V, 1949, pp.112-151.

Ünal, Rahmi Huseyin
"Monuments salğuqides de Kemah (Anatdie Orientale)." R.E.I., XXXV, 1967, pp.149-172.

"Iğdır yakınlarında bir selçuklu Kervansarayı ve Doğubayazit." Sanat Tarihi Yallığı, 1969-70, pp.7-15.

Wilber, Donald N.
"Le Masğd-i Gami' de Qazwin." R.E.I., XLI, 1973, pp.199-229.

Yaghmā'ī, Iqbal
"Āthār-i Ta'rīkhī-yi Dāmghān." Mihr, VI, 1317, pp.499-511.

Yetkin, Suut Kemal
"Çifte minare." Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi, 2-3, 1952, pp.46-57.

"The Twin Minaret Medresa of Erzurum." Ankara Üniversitesi Yıllığı, 1949-54, pp.255-259.

Yetkin, Suut Kemal
"The Turbeh of Gumaç Hatun, A Seljuk Monument." Ars Orientalis, IV, 1961, pp.357-360.

"Anadoluda Selçuklu şifahaneleri." Türk Kültürü, I-10, 1963, pp.23-31.

"The Seljuk Shifa-Hanes in Anatolia." Cultura Turcica, I-1, 1964, pp.136-146.

"Anadolu Selçuklularının mimari süslemelerinde Büyük Selçuklulardan gelen bazı etkiler." Sanat Tarihi Yıllığı, 1966-68, pp.36-48. 10pls.

"Some Influences of Great Seljuks on Anatolien Seljuk Architectural Decoration." Journal of Regional Cultural Institute, II-9, 1969, pp.193-208.

Yetkin, Şerare
"Yeni bulunmuş figürlü mezar taşları." S.A.D., I, 1969, pp.149-156.

"Sultan I. Alâeddin Keykubat'ın Alara kalesi kasrı hamamındaki freskler." Sanat Tarihi Yıllığı, III, 1969-70, pp.69-88.

"The Wall-Painting of the Bath-kiosnk of Sultan Alâaddin Keykubat at the Alara Fortress." Sanat Tarihi Yıllığı, III, 1969-70, pp.291-298.

"Sultan Alparslan devrine ait bir kümbet süslemesinin başka çevrelerdeki etkileri." Tarih Enstitüsü Dergisi, II, 1971, pp.115-120.

"Alara Kalesindeki Hamamlı Kasır ve 13. Yüzıl Anadolu Mimarisindeki Yeri." Malazgirt Armağanı, pp.119-126.

Yusufoğlu, Mehmed
"Konya Dârüşşifaları." Anıt, I-9, 1949, pp.16-17, 23.

BOOKS

Aslanapa, Oktay
Turkish Arts. Seljuk and Ottoman Carpets Tiles and Miniature Paintings. 171p.+illus. İstanbul, 1961.

Türk sanatı. Selçuk ve Osmanlı devri halıları, çini ve minyatür sanatı. 147+21p.+illus. İstanbul, 1962.

Anadoluda Türk çini ve keramik sanatı. 77p.+52pls. İstanbul, 1965.

Türkische Flieser und Keramik in Anatolien. 92p.+60pls. İstanbul, 1965.

Erdmann, K.
Ibn Bibi als kunsthistorische Quelle. 42p.+illus. İstanbul, 1962.

Glück, Heinrich-Ernest Diez
Die Kunst des Islam. 617p.+39pls. Berlin, 1925.

Otto-Dorn, Katharina
Türkische keramik. vii+194p.+43pls. Ankara, 1957.

Sarre, Friedrich
Reise in Kleinasien, Sommer 1895, Forschungen zur Seldjukischen Kunst und Geographie des Landes. xiv+185p. Berlin, 1896

Erzeugnisse Islamischer Kunst. II. Seldschukische Kleinkunst. 54+xxvp. Leipzig, 1909.

Uzluk, Şahabeddin
Selçukî ve Osmanlı çinileri işçiliği. 29p. İstanbul, 1930.

Selçukî ve Osmanlı çinileri ve Türk çinilerinin menşeine ve muhtelif devirlerdeki tatbikatına dair tarihî tetkikler. 32p. İstanbul, 1930.

Ünver, A. Süheyl
Selçuklularda ve Osmanlılarda resim, tezhip ve minyatür. 32p. İstanbul, 1934.

ARTICLES

Ağaoğlu, M.
"Eine Holz-Maksura aus der Seldschukenzeit." Festschrift J. Strzygowski, 1932, pp.7-9.

Aslanapa, Oktay
"Die seldschukischen Fliesen im Museum von Anatalya." Cultura Turcica, II-2, 1965, pp.153-177.

"Seldschukische Scherben und Karamiköfen in Kalehisar." Anatolica, 1, 1967, pp.135-142.

Atasoy, Nurhan
"Selçuklu kıyatetleri üzerine bir deneme." San'at Tarihi Yıllığı, 1970-71, pp.111-151.

"Minyatürlerde Türk büyükleri ve Alp Arslan." Tarih Enstitüsü Dergisi, II, 1971, pp.59-64.

Baer, Eva
"A Group of Seljuq Figural Bas Reliefs." Oriens, XX, 1967, pp.107-124.

Bakırer, Ömür
"Anadolu Selçuklularında Tuğla İşçiliği." Malazgirt Armağanı, pp.187-201.

Beyhan, Karamağralı
"Sivas ve Tokat'taki Figürlü Mezar Taşlarının mahiyeti hakkında." S.A.D., II, 1971, pp.75-109.

Cahen, Claude
"La Tugrâ Seljukide." J.A., 1943-45, pp.167-172.

Carcaradec, Meryem
"Selçuk taş işçiligi." Sanat Dünyamız, II, 1975, pp.2-13.

Çulpan, Cevdet
"XII nci yüzıl Artukoğulları devri taş kopruler ve ozellikleri." Sanat Tarihi Yıllığı, IV, 1969-70, pp.89-120.

Diez, E.
"Ein seldschukischer Turklopfer." Zeitschrift fur bildende Kunst, N.F., XXXII, 1921, pp.18-20.

Dimand, M. S.
"Saljuk Bronzes from Khurasan." Bulletin of the Metropolitan Museum of Art, N.S., IV, 1951-52, pp.150-153.

Esin, Emel
"Selçuklu san'atı evren tasvirinin Turk ikonografisinde menşe'leri." S.A.D., I, 1969, pp.161-182.

Ettinghausen, R.
"A Signed and Dated Seljuq Qur'an." Bulletin of the American Institute of Persian Art and Architecture, IV, 1935, pp.92-102.

Eyice, Semavi
"Anadolu Selçuklu sanatı çalışmalarının başlangıcında iki yabancı: Clément Huart ve Firdrich Sarre." Türkiyat Mecmuasi, XVII, 1972, pp.133-148.

Fehérvári, Géza
"Some Problems of Seljuq Art." The Art of Iran and Anatolia 11-13th Century A.D., pp.1-12. Ed. William Watson. London, 1975.

Glück, H.
"Eine seldschukische Sphinx im Museum von Konstantinopel." Jahrbuch der asiatischen Kunst, II, 1925, pp.123-127.

Grabar, O.
"The Visual Arts, 1050-1350." Cambridge History of Iran, V, pp.626-658, 16pls. (including architecture)

Gray, Basil
"A Seljuk Hoard from Persia." British Museum Quarterly, XIII, 1939, pp.73-79.

Hollis, H.
"A Unique Seldjuk Bronze." Ars Islamica, II, 1935, pp.231-233.

Köymen, Mehmet Altay
"Alp Arslan zamanı Türk giyim-kuşamı." S.A.D., III, 1971, pp.51-90.

Kuban, Doğan
"Ortaçağ Anadolu-Türk Sanatı Kavramı Üzerine." Malazgirt Armağanı, pp.103-118.

Lucius, Erwin
"Neue Verzierte Seldschukische Keramik Aus Anatolien." Sanat Tarihi Yıllığı, 1966-68, pp.122-133.

"Eine Seldschukische Schale aus Eski Kâtha." Sanat Tarihi Yıllığı, III, 1969-70, pp.125-134.

Martinovitch, N.
"Another Turkish Iron Cage." J.A.O.S., LXII, 1942, p.140.

Melikian-Chirvani, A. S.
"Le bassin du sultan Qara Arslan Ibn Il-Gazı." R.E.I., XXXVI-2, 1968, pp.263-278. 4pls.

Ögel, Bahaattin
"Seldjuk Koran Stand with Lacquer Painted Decoration in the Museum of Konya." The Art Bulletin, 1933, pp.361-373.

"Selçuk devri Anadolu ağaç işçiliği hakkında notlar." Yıllık Araştırmalar Dergisi, I, 1956, pp.199-220.

Önder, Mehmet
"Selçuklu devri Konya halıları." Türk Etnografya Dergisi, VII/VIII, 1966, pp.46-49.

"Kubâd-Abad sarayları kazılarında yeni bulunan resimli dört çini." Sanat Tarihi Yıllığı, II, 1966-68, pp.116-121.

"Kubâd-Abâd sarayı harpi ve simurgları." Türk Etnografya Dergisi, X, 1967, pp.5-17.

"Selçuklu devrine ait bir cam tabak." Türk Sanat Tarihi Araştırma ve İncelemeleri, 1969, pp.1-5.

Önder, Mehmet
"Selçuklu devri kadın başlıklar." Türk Etnografya Dergisi, XIII, 1973, pp.1-8.

Öney, Gönül
"Anadolu Selçuklu sanatında balık figürü. The Fish Motif in Anatolian Seljuk Art." Sanat Tarihi Yıllığı, II, 1966-68, pp.142-159, 160-168.

"İran Selçukluları ile musayeseli olarak Anadolu Selçuklularında atlı av sahneleri. Mounted Hunting Scenes in Anatolian Seljuks in Comparison with İranian Seljuks." Anadolu, XI, 1967, pp.121-159.

"Anadolu Selçuklu sanatında hayat ağacı motifi." Belleten, XXXII-125, 1968, pp.25-36.

"Das Lebensbaum Motiv in der seldschukischen Kunst in Anatolien." Belleten, XXXII-125, 1968, pp.37-50.

"Elements from Ancient Civilizations in Anatolian Seljuk Art." Anadolu, XII, 1968, pp.27-38.

"Artuklu devrinde bir hayat ağacı kabartması hakkında. Uber eine Ortukidische lebensbaum Dar-Stellung." Vakıflar Dergisi, VII, 1968, pp.117-120, 121-126.

"Anadolu'da Selçuk geleneğinde kuşlu, çiftbaşlı kartallı, şahinli ve arslanlı mezar taşları." Vakıflar Dergisi, VIII, 1969, pp.283-292.

"Anadolu Selçuk sanatında ejder figürleri." Belleten, XXXIII-130, 1969, pp.171-192.

"Dragon Figures in Anatolian Seljuk Art." Belleten, XXXIII-130, 1969, pp.193-216.

"Anadolu Selçuklularında heykel, figürlü kabartma ve kaynakları hakkında notlar." S.A.D., I, 1969, pp.187-191.

Öney, Gönül
"Anadolu Selçuklu ve Beylikleri Devri ahşap teknikleri. Die techniken der holzschnitzerei zur zeit der Seldschuken und während der herrschaft der Emirate in Anatolien." Sanat Tarihi Yıllığı, III, 1969-70, pp.135-150, 299-305.

"Bizans Figürlerinde Anadolu Selçuk Etkisi." S.A.D., III, 1971, pp.91-118.

"İran'da erken İslâm devri alçı işçiliğinin Anadolu Selçuk sanatında akisleri." Belleten, XXXVII-147, 1973, pp.257-266, 267-277, 22pls.

Paker, Mükerrem
"Anadolu Beylikler devri keramik sanatı." Sanat Tarihi Yıllığı, I, 1964-65, pp.155-182.

Pope, A. U.
"A Seljuk Silver Salver, I." Burlington Magazine, LXIII, 1933, pp.223-224.

Riefstahl, Rudolp M.
"Primitive Rugs of the Konya Type in the Mosque of Beyşehir." The Art Bulletin, XIII, 1931, pp.177-220.

Rogers, J. M.
"Recent Work on Seljuk Anatolia." Kunst der Orients, VI, 1962, pp.134-169.

Sarre, Friedrich
"The Seljuk and Early Osmanli Pottery of Miletus." Transactions of Oriental Ceramic Society, 1930-31, pp.20-23.

Scanlon, G. T.
"A Note on Fatimid-Saljuk Trade." Islamic Civilization, pp.265-274.

Schmidt, J. H.
"Persische Seidenstoffe in der Seldjukenzeit." Ars Islamica, II-1, 1935, pp.84-89.

Shepherd, G. Dorothy
"A Lion Incense Burner of the Seljuk Period." Bulletin of the Cleveland Museum of Art, XLIV, 1957, pp.115-118.

Uzluk, Şahabeddin
"Selçukî heykeltraş mektebi." Konya Mecmuası, XLIII-5, 1942, pp.13-22; XLIV-6, 1942, pp.6-15.

Ünver, A. Süheyl
"Anadolu Selçukluları kitap süsleri ve resimleri." Atatürk Konferansları, V, 1971-72 (1975), pp.75-89. 14pls.

Wiet, G.
"A Seljuk Silver Salver, II." Burlington Magazine, LXIII, 1933, pp.229.

Yavuz, Güngör
"Türk maden sanatı ve bir Selçuklu şamdanı." Arkitekt, XXXVII-330, 1968, pp.78-81.

Yetkin, Şerare
"Büyük Selçuklu Sultanı Alp Arslan'a hediye edilen gümüş tepsi." Sanat Tarihi Yıllığı, 1970-71, pp.101-109.

"Anadolu Selçuklu devrinden bir madenî eser." Sanat Tarihi Yıllığı, IV, 1974-75, pp.207-214.

"Türk çini sanatında bazı örnekler ve teknikleri." Sanat Tarihi Yıllığı, 1965, pp.60-100.

Yurdaydın, Hüseyin Gazi
"Başlangıçtan XIII. yüzyıl sonlarına kadar müslüman minyatürü." Ankara Universitesi İlâhiyat Fakültesi Yıllık Araştırma Dergisi, II, 1957, pp.181-192.

Yusufoğlu, Mehmed
"Selçuk devrine âid bir rahle." Anıt, I-1, 1949, pp.11-13.

Yücel, Erdem
"Tunç bir Selçuklu şamdanı." Türk Yurdu, VI-6, 1967, pp.27-29.

"Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesinde bulunan Selçuklu çinileri ve diğer keramik eserler." Türk Yurdu, VI-9,

BOOKS

Ünver, A. Süheyl
Selçuk tababeti. 43p. Ankara, n.d.

Selçuk Tababeti XI-XIV üncü asırlar. Büyük Selçuk İmparatorluğu ve Orta Zamanda Anadolu Türk Devletleri Tababeti Tarihine dair. xvii+211p.+8pls.+1map. Ankara, 1940.

------ ve A. Fehmi
Selçuk Türkleri zamanında Anadoluda kaplıcalar. 8p. İstanbul, 1934.

ARTICLES

İmer, C. Ali
"Selçuk tababeti tarihi." Konya Mecmuası, XLIV, 1942, pp.31-32.

Şapolyo, Enver Behnan
"Selçuklu darüşşifaları." Türk Kültürü, IX-106, 1971, pp.34-37.

Şehsuvaroğlu, Bedi N.
"Anadolu kaplıcaları ve Selçuklular." İ.Ü.T.F.M., XX-2, 1957, pp.305-320.

"Anatolian Thermal Bath and the Seljuk Turks." İ.Ü.T.F.M., XX-2, 1957, pp.321-325.

Terzioğlu, Arslan
"Selçuklu hastaneleri ve Avrupa Kültürüne tesirleri." Malazgirt Armağanı, pp.49-74.

"Gründungsurkunden der seldschukischen und osmanischen Krankenhäuser." Kunst des Orients, X-1/2, 1975, pp.144-159.

Uzluk, Feridun Nafiz
"Anadolu Selçukluları hekimlerinden Zeki oğlu Ebûbekir 'Sadr-ı Kunevi'." Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası, I-3, 1947, pp.91-99.

Ünver, A. Süheyl
"Büyük Selçuklu İmparatorluğu zamanında vakıf hastahanelerin bir kısmına dair." Vakıflar Dergisi, I, 1938, pp.17-23.

"Une étude et quelque légendes sur les stations balneaires d'Anatolie au temps de Seldjoukides et après." Les archives de Neurologie, IV, 1939.

"Selçuklular zamanında ve sonra Anadolu kaplıcaları tarihi." Konya Mecmuası, XXX, 1939, pp.1509-1521.

"Selçuklular zamanında seyyar hastahanenin müessisi." Türk Tıb Tarihi Arkivi, XVIII, 1940, pp.70-71.

"Konya Aksarayı Darüşşifa medresesine âid bir vesika." Türk Tıb Tarihi Arkivi, XVIII, 1940, pp.72-74.

"Konya'da Selçuklular zamanındaki hamamlara dair." Türk Tıb Tarihi Arkivi, XVIII, 1940, pp.83-86.

"Anadolu Selçuklularında Sağlık hizmetleri." Malazgirt Armağanı, pp.9-31.

"Anadolu Selçuklu laik hastahaneleri ve ruh sağlığı hizmetleri." S.A.D., IV, 1975, pp.209-221.

INDEX OF PERSONS

Adle, Chahryar, 46
Afetinan, 46
Afshar, Ismā'īlkhān, 35
Ağaoğlu, M., 59
Ahmed Tevhid, 42
Akkaya, Sükrü M., 35
Akok, Mahmut, 46, 47
Alonzo, Stephens T., 7
Alparslan, Ali, 47
Alptekin, Coşkun, 42
Altun, Ara, 47
Alyārī, Husayn (Alyârî, Hüseyin), 1, 7
'Amīn, Husayn, 1, 7
Ardiç (Ardıçoğlu), Nureddin, 35
Arik, M. Oluş, 45, 47
Arslan, Resül, 1
Artuk, Cevriye, 42
Artuk, İbrahim, 1, 7, 42, 43, 47
Asad Talas, 33
Aslanapa, Oktay, 7, 47, 58, 59
Aslanbay, Muhiddin, 45
Atasoy, Nurhan, 59
Atsız, Hüseyin Nihal, 7
Aubin, Jean, 30
Avcıoğlu, Azmi, 48
Ayiter, K., 48

Baer, Eva, 59
Bakırer, Ömür, 59
Balkan, Kemal, 48
Bang, W., 1
Banoğlu, Niyazi Ahmet, 1
Bartold, V., 7
Bastanı Parizi, Muhammad Ibrahim, 35
Başta, Şerif, 7
Batur, Muzaffer, 48
Bayanı, Shirin, 30
Baykara, Tuncer, 7
Bazin, M., 8
Becker, C. H., 35
Berkel, Burhan, 8
Beyatlı, Yahya Kemal, 8
Beyhan, Karamağralı, 59
Binder, Leonard, 30
Binish, Taqi, 35
Bivar, A. D. H., 48
Bosworth, C. E., 8, 30,
Bowen, Harold, 8, 33, 35, 36
Brandenburg, E., 48
Brend, Barbara, 48
Broome, M. R., 43
Bulliet, R. W., 30

Cahen, Claude, 1, 8, 9, 10, 30, 36, 39, 59
Canard, Marius, 10
Carcaradec, Meryem, 59
Cohn-Wiener, E., 48
Crawford, R. W., 30
Cumont, Franz, 36
Çağlar, Behçet Kemal, 1
Çakıcı, Adem, 10
Çetintaş, Sedat, 48
Çulpan, Cevdet, 60

Dâkûti, İbrahim, 1
Deceri, Aurel, 11
Defrémery, M. C., 11
Demirtaş, Yıldız, 36
Demirkent, Işın, 1
Dietrich, A., 36
Diez, E., 60
Dilâver, Sadi, 48
Dimand, M. S., 60
Dirimtekin, Dukakinzade Feridun, 1, 11
Dowsett, C. J. F., 36
Duda, H. W., 11

Edhem, İsmail Ghalib (Galip), 42
Eldem, Halil Edhem, 45, 49
Eraslan, Kemal, 36
Erdmann, Kurt, 45, 49, 58

27 HAZ 2010

954 REDFORD, Scott. Words, books, and buildings in Seljuk Anatolia. *International Journal of Turkish Studies*, 13 i-ii (2007) pp.7-16. [Use of Arabic, Persian and Greek texts in inscriptions on buildings in Seljuk Anatolia.]

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

27 HAZ 2010

2132 TEKINALP, V.Macit. Palace churches of the Anatolian Seljuks: tolerance or necessity? *Byzantine and Modern Greek Studies*, 33 ii (2009) pp.148-167. [Eflatun masjid-church of St Amphilochios in Konya and a chapel in Alanya. Seljuk uses of, and modifications to, the pre-existing buildings.]

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

27 HAZ 2010

686 SA'ATCHI, Suphi. Turkish architecture: from Seljuq era to the Ottoman Empire. *Hadîth al-Dâr / Hadeeth ad-Dar: the Journal of Dar al-Athar al-Islamiyyah*, 28 (2009) pp.34-37.

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

27 HAZ 2010

2063 BALIVET, Michel. *Mélanges byzantins, seldjoukides et ottomans*. Istanbul: Isis, 2005 (Analecta Isisiana, 81). 184pp. [Selected articles and conference papers.]

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

JURADO ACEITUNO, A. The Seljuk *jihâd* against Fatimid Shi'ism: an observation on the Sunni revival. *Essays on Ottoman civilization: Proceedings of the XIIth Congress of the Comité International d'Études Pré-Ottomanes et Ottomanes, Praha 1996*. Prague: Academy of Sciences of the Czech Republic, Oriental Institute, 1998 (*Archív Orientální*: Supplementa, VIII), pp.173-178

17 NISAN 2001

269 MARSHAK, Boris I. An early Seljuk silver bottle from Siberia. *Muqarnas*, 21 (2004) pp.255-265.

25 HAZIRAN 1996

ARAŞTIRMACI : Ahmet Şeref Ceran
TEZİN ADI : XII. Asırda Anadolu Selçuklularında Müslim-Gayri Müslim Münasebetleri
TÜRÜ : Doktora
DANIŞMAN : Prof.Dr. Mehmet Aydın
ÜNİVERSİTE ve BÖLÜM : Selçuk Üniv. Sosyal Bilimler Enst. Felsefe Din Bilimleri Böl.
BİTİŞ TARİHİ : 1992
BASILDIĞI YER-TARİH
veya
BULUNDUĞU KÜTÜPHANE : Selçuk Üniv. Sosyal Bil. Enst.

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

MÉTIVIER, Sophie. Les Maurozômai, Byzanz et le sultanat de Rūm. Note sur le sceau de Jean Comnène Maurozômès. *Revue des Études Byzantines*, 67 (2009) pp.197-207. [13th-century Byzantine seal of a family in the service of the Seljuks.]

02 OCAK 2010

Selçuklular (ortaya çıkış, menşe'i güneye göçleri Mes'ud ve Selçuk

Browne
L.H. Persia II .165.168,
170-172.

3 ŞUBAT 1993

891.59

14561. aa. 38

AḤMAD (Muḥammad Ḥilmī Muḥammad).
ABU SHĀMAH al-MAḲDISĪ (Shihāb al-Dīn 'Abd al-Raḥmān ibn Ismā'īl)

Selahaddin-i Eyyubi
Ebu Şame el-Makdisi
Nureddin Zengi
Muhammed
Haçlılar
Selçuklular

كتاب الروضتين في أخبار الدولتين النورية والصلاحية

Kitāb al-raudatain fi akhbār al-daulatain al-nūrīyah wa 'l-ṣalāḥīyah. [A chronicle of the reigns of Nūr al-Dīn Maḥmūd and Ṣalāḥ al-Dīn Yūsuf (Saladin), 1146 - 1193 A.D. Edited by Muḥammad Ḥilmī Muḥammad Aḥmad.]
Pt. 1-
Lajnat al-Ta'līf wa 'l-Tarjamah wa 'l-Nashr: Cairo, 1956.

18 EKİM 1993

13 ARALIK 199?

8943 BÆK SIMONSEN, J. The Rum Seldjuks and the Ottoman Empire. *Sultan, shah, and great Mughal: the history and culture of the Islamic world.* Copenhagen: National Museum, 1996, pp.378-384

Selçuklular

SELÇUKLULAR
GİNİ

"18 KASIM 1997

12285
Konya Selçuklu medreseleri çinilerinde kullanılan motifler, ŞİMŞİR, Zekeriya. Bil. Uz. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 1990. 134s.
Danışman: Y.Doç.Dr.Yaşar Erdemir.

İran, - Selçuklular - Moğollar
4377- Kennedy, E.S., "The exact sciences in Iran under the Saljuqs and Mongols", in J.A. Boyle (ed.), *Cambridge history of Iran*, Cambridge, 1968, 5: 659-79.

05 ŞUBAT 1996

TOR, D.G. A tale of two murders: power relations between caliph and sultan in the Saljūq era. *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft*, 159 ii (2009) pp.279-297. [Relations between Abbasids and Seljuks in 12th c.]

Selçuklular

05 ARA 2010

23 EYLÜL 2010

3258 *Türk Dünyası Kültür Atlası. A cultural atlas of the Turkish world. Selçuklu Dönemi. The Seljuk period.* Istanbul: Türk Kültürüne Hizmet Vakfı. Turkish Cultural Service Foundation, 1998. 358pp. [In Turkish with parallel text in English. With contributions by several authors. Part II, Volume I of Türk Dünyası Kültür Atlası. A cultural atlas of the Turkish world.]

Selçuklular

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

27 HAZ 2010

2121 REDFORD, Scott. Words, books, and buildings in Seljuk Anatolia. *International Journal of Turkish Studies*, 13 i-ii (2007) pp.7-16. [Use of Arabic, Persian and Greek texts in inscriptions on buildings in Seljuk Anatolia.]

Selçuklular ilgili

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

27 HAZ 2010

698 TEKINALP, V.Macit. Palace churches of the Anatolian Seljuks: tolerance or necessity? *Byzantine and Modern Greek Studies*, 33 ii (2009) pp.148-167. [Eflatun masjid-church of St Amphilochios in Konya and a chapel in Alanya. Seljuk uses of, and modifications to, the pre-existing buildings.]

Selçuklular

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

Selçuklular

041 Başan, Aziz
The great Seljuqs : a history / Aziz Başan. - 1st ed. - New York : Routledge, cop. 2010. - IX, 209 p. : mapas ; 24 cm.

Bibliografía : p. [200]-206. - Índice
ISBN 978-0-415-55539-5
1. Turquía - Historia - S.XVI 2. Salğūqī-es - Historia - Turquía I. Titulo.
94(560)"15"
ICMA 4-31971 R. 69448

MADDE YAYIMLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜMAN
3 1 ARA 2010

3 0 ARALIK 2010

875 [RASHĪD al-DĪN, Faḍl Allāh]. *The history of the Seljuq Turks from the Jāmi' al-tawārīkh: an Ilkhanid adaptation of the Saljūq-nāma of Ẓahīr al-Dīn Nīshāpūrī* / translated and annotated by Kenneth Allin Luther. Ed. Bosworth,C.Edmund. Richmond: Curzon, 2001. 189pp.

Selçuklular

MADDE YAYIMLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜMAN

2632 TETLEY, G.E. *The Ghaznavid and Seljuq Turks: poetry as a source for Iranian history.* London: Routledge, 2009 (Routledge Studies in the History of Iran and Turkey). 211pp. [Persian poetry by Farrukhī Sīstānī & Mu'izzī Naysabūrī. Also available as e-book.]

Selçuklular

0 2 OCAK 2011

MADDE YAYIMLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜMAN

0360 Peacock, Andrew C.S.
Early Seljūq history : a new interpretation / A.C.S. Peacock. - London : Routledge, 2010. - [XI], 190 p. ; 25 cm. - (Routledge Studies in the History of Iran and Turkey)
Bibliografía: p. [169]-183. - Índice
ISBN 978-0-415-54853-3
1. Salğūqī-es - Historia I. Titulo. II. Serie.
94(560)"10"
ICMA 4-33665 R. 68851

Selçuklular

1 8 EYLUL 2010
1 8 EYLUL 2010
1 8 NİSAN 2011

R516 **Damas et sa principauté sous les Saljoukides et les Bourides.** By Mouton, J-M. Cairo, 1994.
Noja, S. *Annali* (Istituto Universitario Orientale), 55 iv 1995 (1997), p.488 (I)
Garcin, J-C. *Studia Islamica*, 84 (1996), pp.181-185 (F)

Sam Selçuklular

1 3 ARALIK

SUNULA GELEN DOKÜMAN

PEACOCK, A.C.S. *Early Seljuq history: a new interpretation.* London: Routledge, 2009 (Routledge Studies in the History of Iran and Turkey). 190pp.

Selçuklular

R512 **Seljuks of Anatolia.** By Köprülü, Mehmed Fuad. Salt Lake City, 1992.
Balivet, M. *Journal of the Economic and Social History of the Orient*, 37 iv (1994), pp.349-351 (F)
Simon, R. *MELA Notes*, 60 (1994), pp.29-30 (E)
Cook, W.F. *Middle East Studies Association Bulletin*, 27 ii (1993), pp.261-262 (E)

Selçuklular

301 ÖLÇER, Nazan. The Anatolian Seljuks. *Turks: a journey of a thousand years, 600-1600.* Edited by David J.Roxburgh. London: Royal Academy Publications, 2005, pp.104-145. [History and artistic production in several media.]

Selçuklular

ARA 2006

185 STIERLIN, H. *Turkey, from the Selçuks to the Ottomans.* Cologne: Taschen, 1998 (Taschen's World Architecture). 237pp.

بلاد الشام
قبيل الغزو الصليبي
٤٦٣ - ٤٩١ / ١٠٧٠ - ١٠٩٨

Seljuklular (109-132)

تأليف

علي محمد علي عوده الغزلي

١٤٠٤هـ - ١٩٨٤م

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Ansiklopedisi
Kütüphanesi

Kayıt No. :	9854
Tasnif No. :	956.3 GAM.B

دوافع الغزو السلجوقي لبلاد الشام

كان الأتراك السلاجقة يقطنون منطقة تركستان في بلاد ما وراء النهر، وكانوا قبائل بدوية متنقلة[١] . ولا يمكن تحديد الزمن الذي بدأت فيه تلك القبائل هجرتها نحو الغرب ، ويغلب على الظن أن تلك الهجرة بدأت خلال القرنين الثالث والرابع للهجرة تحت وطأة الظروف الاقتصادية المختلفة ، وغلبة قبائل اكثر منها قوة[٢] . وقد عرف السلاجقة بهذا الاسم نسبة إلى زعيم احدى تلك القبائل وهو سلجوق بن دقاق[٣] . ودخل سلجوق واتباعه في خدمة بعض الدول القائمة في بلاد ما وراء النهر واعتنق السلاجقة الإسلام في أوائل القرن الخامس الهجري / الحادي عشر الميلادي وتحمسوا له وأخذوا يغزون من يليهم من قبائل الترك الوثنية[٤] .

---

(١) الاصفهاني ، تاريخ دولة آل سلجوق ص ٧ ؛ ابن خلكان ، وفيات الأعيان جـ ٥ ص ٦٣ - ٦٤ .

(٢) عبد النعيم حسنين، دولة السلاجقة ص ١٧ .

(٣) دقاق أو تقاق ،معناه بالتركية القوس الجديد .انظر ابن الأثير ،الكامل جـ ٩ ص ٤٧٣ .

(٤) ابن الأثير ، الكامل ، جـ ٩ ص ٤٧٣ ، ٤٧٤ ؛ ارمينيوس فامبري ، تاريخ بخارى ص ١٢٨ .

M 12

بإشراف
كنيث و. مورغان
أستاذ الأديان بجامعة كولجيت

الإسلام

الصراط المستقيم

الجزء الأول

كتب فصوله

محمد عبد الله دراز (مصر) — إسحق موسى الحسيني (فلسطين)
شفيق غربال (مصر) — حسن بصري چنتاي (تركيا)
محمود شلتوت (مصر) — مظهر الدين صديقي (باكستان)
أبو العلا عفيفي (مصر) — داود س. م. تنغ (الصين)
محمود شهابي (ايران) — ب. ا. حسين جاد تنزات (اندونيسيا)
محمد راشدي (اندونيسيا)

ترجمه وتوعليه — محمود عبد الله يعقوب
راجعه وقدم له — نور الدين الواعظ
علق على التعليقات بقلم — العلامة الكبير محمود كلاح

L 8C2
297.4
D17-1

منشورات
دار مكتبة الحياة — بيروت
شركة النبراس — بغداد

نشر بالاشتراك مع
مؤسسة فرانكلين للطباعة والنشر
بغداد — نيويورك
١٩٦٣

— Selamlar

وكانت قوة السلالات المختلفة فى هذه الفترة تستند الى أوامر فرقة حربية أو الى تأييد شعور التضامن القبلي أو القومي ، أو الى التشيع الى طائفة دينية ما ، وكان من خصائص دول مصر وما يليها من الشرق انها حاولت ان تنسج اكثر ما يمكن على منوال بلاط العباسيين وتشكيلاتهم فى بغداد . واغدق الحكام الاموال على الشعراء والعلماء والفلاسفة وعلماء الالهيات فى بلادهم لان امثال هؤلاء الرجال من شأنهم أن يضفوا الروعة على بلاطهم ويرفعوا مكانتهم وكرامتهم . واذ كانت المناظرات الفكرية فى تلك الازمنة غير متجمعة فى نقطة واحدة كان من الصعب ــ بل من المستحيل فى بعض الاحيان ــ على رجال السلطة الدينية أو السياسية أن يسيطروا على تلك الحركات الفكرية .

اسهام البربر والاتراك وغزوات الصليبيين والمغول

(من القرن الخامس الى القرن العاشر الهجري : من القرن الحادي عشر الى السادس عشر الميلادي)

كان القرن الخامس الهجري (القرن الحادي عشر الميلادي) ذا أهمية خطيرة فى المجتمع الاسلامي الذي كان ملتفا فى ذلك الوقت حول ثلاث خلافات : الخلافة الاموية فى قرطبة ، والفاطمية فى القاهرة ، والعباسية فى بغداد ، وحول دول اقليمية شتى نشأت فى ذلك الحين . ولكن سقوط تلك الخلافات والانحلال الظاهر فى المجتمع بسبب الفعاليات الثورية والتأمل الذي لم يكبح جماحه ، وبسبب اطراد القوة المسيحية ــ كما حدث فى اسبانيا ــ لتعود فتستولي على شبه الجزيرة (الاسبانية) ــ كل هذا أدى الى بعث قوة البدو الرحالة فى غربي آسيا وشمالي افريقيا . وبعث البداوة هذا حدث لدى العرب والبربر والاتراك .

وكانت موجة البداوة الجديدة التي شهدتها الاراضي المتاخمة لمصر وسوريا والعراق وفارس ذات طبيعية تجمعية غير معتدية ، واستمرت حتى القرن الرابع عشر الهجري (التاسع عشر الميلادي)، وكانت قوية حتى ان السلطات التي كانت قائمة فى تلك الربوع آنذاك لم تستطع السيطرة عليها سوى سيطرة جزئية . وكان اكثر منها حساسية وخطورة النشاط الهدام الذي فطر عليه رجال القبائل البدوية فى شمالي افريقيا ثم العمل الانشائي المصمم بيد الاتراك فى غربي آسيا ، والبربر فى مراكش واسبانيا . ويكفي ان نلاحظ ــ من جملة فعاليات البدو فى تونس ــ انهم واحفادهم أيدوا بقوة أبناء امتهم على مسرح النزاع الفسيح بين المسيحية والاسلام .

لقد قامت حركة البربر على اثر انتعاش ديني دب فى الصحراء وتجسم بتأسيس دولة من المحاربين الدينيين هم « المرابطون » ، ووسعت هذه الدولة رقعتها حتى اسبانيا حيث هزمت المسيحيين وأوقفت تقدمهم الى حين ما . وكما كان يحدث فى التاريخ الاسلامي بانتظام فقدت هذه الدولة سلطانها وأفسحت الطريق لدولة جديدة ، هي دولة الموحدين فى هذه المرة ، وهي حركة انتعاش اخرى . وأقام الموحدون ايضا امبراطورية مراكشية ــ اسبانية ، وحرصوا على تطبيق القانون والعقائد بحذافيرها ، ولكنهم رغبوا فى اطلاق الحرية الفردية فى المناظرات الفلسفية ما داموا يتمتعون بحصافة ظاهرية ملائمة . وفى ظل حكمهم نشأ وترعرع الفيلسوف العربي الكبير ابن رشد .

وكان الاتراك ــ كالبربر ــ من أصل عشائري رحل ، ولكنهم كانوا يختلفون عنهم فى ان نواة الدولة التركية كانت شعبا أو أمة أكثر منها قبيلة او اتحادا من القبائل . وعرف الاتراك باسم السلاجقة نسبة الى قائدهم الذي استقر بقومه قرب بخاري ودخل معهم فى الاسلام . وكان للاتراك سياسة دينية قامت بدور خطير فى فعالياتهم ، ولكنهم لم يكونوا مدينين بالفضل فى نشوء دولتهم لمؤسس ديني كما كان الامر مع دولتين من دول البربر .

Selcuklular
Hamdullah Müstevfi-i Kazvini
Tarih-i Güzide

Tome XI.

1848
Année.

JOURNAL ASIATIQUE.

JANVIER 1848.

NOTICE

Sur le premier Annuaire (سالنامه *sālnāmè*) impérial de l'Empire ottoman, publié à Constantinople pour l'année de l'hégire 1263 (1847). — Suite.

عليّه *YLMIIE.*

Ce titre designe les dignités scientifiques de la loi, مناصب علميّه *menācibi ylmīiè*, ou شرعيّه *cher'iiè*, et comprend la totalité des emplois ou offices judiciaires.

CHARGES OU OFFICES DES GRANDS JUGES DE LA ROUMILIE ET DE L'ANATHOLIE, رتبهٔ صدور روم ايلى واناطولى *RUTBÈI SOUDOURI ROUMILI VÈ ANATHOLI.*

GRAND JUGE DE LA ROUMILIE.

Ketchèdji zādè Abdul-Halim efendi, صدر روم ايلى *sadri roumili*, ou روم ايلى قاضى عسكرى *roumili qāzi 'asheri.* (Ce chef de la magistrature judiciaire est le premier en titre et en exercice.)

de ta vue; mon corps *languit* dans le chagrin, mais mon cœur jouit de ta vue. Jusqu'à quand mon cœur répandra-t-il des larmes de regret? Je suis dans le chagrin de l'absence, mais mon cœur jouit de ta vue. (Jâmî.)

On donne le nom particulier de *hâjib* حاجب au *radîf* placé entre deux rimes. J'ai parlé de cette figure de mots dans mon quatrième article sur la Rhétorique des nations musulmanes, et j'en ai donné un exemple.

L'usage du *radîf* a été introduit par les poëtes persans, et les poëtes arabes modernes l'ont adopté à l'imitation des premiers.

Le poëte ne doit pas changer de *radîf* dans un même poëme, à moins qu'il n'en avertisse lui-même, comme on le voit dans un *cacîda* de Kamâl Ismâîl qui commence par le *radîf* می آمد (il est venu), et où, plus loin, le poëte emploie می آید (il vient) de cette façon:

سپیده دم که نسیم بهار می آمد
نگاه کردم ودیدم که یار می آمد
.....
.....
زبهر فال زماضی شدم بمستقبل
که بر انام چنین خوشگوار می آید (1)
.....

A l'aurore, lorsque le zéphyr printanier est venu, j'ai regardé et j'ai vu que ma bien-aimée n'était pas venue.....

.....

Je crois de bon augure de passer du prétérit au futur, car le futur est, en effet, plus agréable à l'humanité.....

.....

(1) Les vers de ce poëme sont du mètre *mujtas makhbūn* et *mahzūf*, c'est-à-dire composé, à chaque hémistiche, des pieds مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن.

La nomenclature des différents genres de poésies cultivés par les nations musulmanes serait un utile complément à la prosodie, mais elle donnerait trop d'étendue à ce travail. J'ai d'ailleurs traité cette matière, du moins pour ce qui concerne l'Inde musulmane, dans mon Mémoire sur la métrique arabe adaptée à l'hindoustani, et dans la préface du tome II de mon Histoire de la littérature hindoui et hindoustani.

HISTOIRE DES SELDJOUKIDES,

Extraite du *Tarikhi Guzideh*, ou Histoire choisie, d'Hamd-Allah Mustaufi, traduite et accompagnée de notes, par M. Defrémery.

Dans la disette presque absolue où nous sommes de documents originaux sur l'histoire des Seldjoukides, j'ai pensé que l'on accueillerait avec quelque intérêt la portion du *Tarikhi Guzideh* relative à cette puissante dynastie. Ce morceau, quoique beaucoup moins étendu que le chapitre correspondant du *Rouzet esséfa*, dont nous devons une édition à M. Vullers, renferme un assez grand nombre de détails négligés par Mirkhond. On y remarquera surtout

DİA için tarandı
K.E.

Great Civilizations Series

General Editors: A. L. Basham and Christopher Brooke

THE LIFE AND DEATH OF CARTHAGE
Gilbert Charles Picard and Colette Picard

PRE-OTTOMAN TURKEY
Claude Cahen

THE WONDER THAT WAS INDIA
A. L. Basham

THE GREATNESS THAT WAS BABYLON
H. W. F. Saggs

THE GLORY THAT WAS GREECE
J. C. Stobart

THE GRANDEUR THAT WAS ROME
J. C. Stobart

THE SPLENDOUR THAT WAS EGYPT
Margaret A. Murray

THE VIKING ACHIEVEMENT
Peter Foote and David M. Wilson

Uniform with above series

BRITISH INDIA
Michael Edwardes

THE MAJESTY THAT WAS ISLAM

The Islamic World
661-1100

by

W. Montgomery Watt

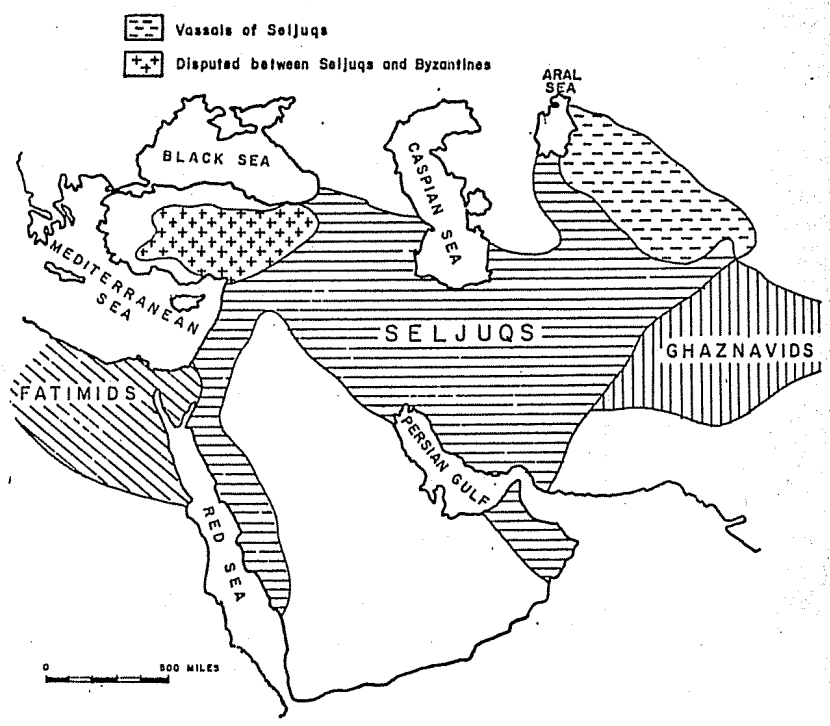
Professor of Arabic and Islamic Studies
University of Edinburgh

SELÇUKLULAR
s. 235-266

23 ŞUBAT 1995

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi
Demirbaş No 17444
Tasnif No 956.301
WAT.M

SIDGWICK & JACKSON
LONDON

THE SELJUQ EMPIRE ABOUT 1090

V

The Earlier Seljūq Period

1055–1100

'ABBĀSID CALIPHS

1031	al-Qā'im
1075	al-Muqtadī
1094–1118	al-Mustaẓhir

GREAT SELJŪQS OF BAGHDAD

1055	Ṭughril-Beg
1063	Alp-Arslān
1072	Malik-Shāh I
1092	Maḥmūd
1094–1105	Barkiyāruq

Ansiklopedisi

سياسة الفاطميين الخارجية

Selcuklular
(152-157)
DIA İğin
Toodu
Muhsin

تأليف
دكتور محمد جمال الدين سرور
أستاذ التاريخ الإسلامى
كلية الآداب - جامعة الكويت

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Ansiklopedisi
Tercüme Heyeti
Yer 6743
Tasnif No. 956.9 SUR.S

ملتزم الطبع والنشر
دار الفكر العربي
١٣٩٦ هـ — ١٩٧٦م

وقد عنى طغرلبك منذ ولى السلطنة بالعمل على جمع صفوف السلاجقة كما تمكن من بسط سلطانهم على جهات واسعة من الدولة الإسلامية، شملت: مرو، نيسابور، وبست، وهراة، وسجستان، وكرمان، وجرجان، وطبرستان، وأذربيجان، وبلاد الجبل(١).

كذلك عمل طغرلبك على توثيق الروابط بين السلاجقة والخليفة العباسى، القائم بأمر الله؛ فلما استنجد به هذا الخليفة، لينقذه من فتنة أبى الحارث أرسلان البساسيرى، أجاب طلبه، فسار إلى بغداد، وقضى على هذه الفتنة، وأعاد إقامة الخطبة للخليفة العباسى سنة ٤٥١ هـ، غير أنه لم يلبث أن استأثر بالسلطة دونه، وسار على هذه السياسة من جاء بعده من سلاطين السلاجقة.

سياسة السلاجقة فى بسط سلطانهم على بلاد الشام:

وجه السلاجقة اهتمامهم بعد أن استأثروا بالنفوذ فى العراق إلى استعادة ماافتقدته الدولة العباسية من البلاد، فأرسل ألب أرسلان سنة ٤٦٢ هـ إلى محمود بن نصر بن صالح بن مرداس أمير حلب، يطلب منه إقامة الدعوة للخليفة العباسى بدلا من الخليفة الفاطمى، فأجابه إلى طلبه، ثم سار بنفسه إلى حلب فى العام التالى وحاصرها شهراً، فخرج إليه أميرها فأكرمه وأعاده إلى ولايته (٢)، واضطر ألب أرسلان إلى العودة إلى بلاده حين وصله أن الروم اخترقوا بلاد أرمينية يريدون خراسان، وفى سنة ٤٦٥ هـ، عهد السلطان ملكشاه إلى أتسز التركمانى بالاستيلاء على بلاد الشام، ففتح الرملة وبيت المقدس، ثم يمم السير إلى دمشق؛ غير أن جيوش الفاطميين سرعان

(١) انظر، ابن الأثير، الكامل فى التاريخ، جـ٩، ص١٧١، ١٧٥، ١٨٣
(٢) ابن الأثير جـ١٠، ص٢٢

22 MAYIS 1991

Selcuklular, 37-63

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Ansiklopedisi
Kütüphanesi

INSTITUT FRANÇAIS DE DAMAS

CLAUDE CAHEN
Membre de l'Institut
Professeur à la Sorbonne

LES PEUPLES MUSULMANS DANS L'HISTOIRE MÉDIÉVALE

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Ansiklopedisi
Kütüphanesi
Kayıt No. : 8496
Tasnif No. : 956.3 CAH.P

Ouvrage publié avec le concours de la Commission des Publications de la Direction Générale des Relations Culturelles, Scientifiques et Techniques et du Centre National de la Recherche Scientifique

DAMAS
1977

other literary works, but several manuscript collections of them are also extant. Half a century ago a young German scholar (1) made an examination of those documents etc. he could find in published works and in some (mostly German) manuscripts, but neither his list nor his study are complete, and cannot form the basis of an edition of the letters themselves. I know that such an edition demands patience and hard work, because, as the letters are not the same in all the collections and literary works, and are not quoted in the same order, and as there are other letters of which only the fragments are met with, their classification may prove somewhat a hard task. But it is strange to be confronted with the fact that, although al-Qāḍī al-Fāḍil was in his time and in the eyes of posterity one of the most renowed stylists, no attempt at publishing his writings seems to have ever been made (2).

To conclude, I very consciously feel that many a reader will ask why this paper was devoted to such elementary matters. However, I think I have no apology to offer. Those among our colleagues and younger scholars who very well know what I have said above, also know very well that some of these things are not generally known to those whose duty it is to know them. I happen to have been trained as a historian, as scholars are in European history. Later, I became interested in Muslim history, and for this reason I was distressed to see how often with Orientalists, even with the greatest of them, something of the historical method and spirit, as experienced in the field of European history, do not seem to have found favour.

It is evident that very happily a growing number of scholars in many countries are applying themselves to the task of editing. I wish I could give them some ideas both on the selection of works to be edited and the way of editing them, in order to prevent them from (partly) wasting their time as was too often the case with some of their predecessors. If that be the case, I shall be glad; if not, let my devotion to Muslim history be my apology.

(1) Helbig in 1908.

(2) For other countries see the Letters of Rashīd al-Dīn Wāṭwāṭ (Khurāsān) and the collection of Mas'ūd Nāmdār analyzed by myself and Minorsky in *Journal Asiatique*, 1949 (North-West Iran and Transcaucasia).

THE HISTORIOGRAPHY OF THE SELJUQID PERIOD *

The Seljuqs, in spite of several useful partial studies, still await the comprehensive historian whom their role in Muslim history would seem to deserve. The indispensable preliminary assessment of the sources has itself so far been the subject of only incomplete soundings (1). Short of being complete itself, the present report aims at least to assist in establishing certain data and directions of enquiry.

Neither the beginning nor the end of Seljuq rule marks a true break in the development of Muslim historical literature; the drawing of a specific picture of Seljuq historiography is therefore uncalled-for. What we more especially propose to do here — because it is at the same time the most indispensable to the historian and the least often carried out — is the systematic examination of the sources and of the documentary value of the works on which the modern historian must base his researches. For this reason it has seemed preferable, at the risk of leaving a few temporary gaps, to concentrate on the Seljuq domain proper, namely the Iraqi-Iranian territory from the middle of the eleventh to the end of the twelfth century A.D. There have been left on one side, therefore, as regards territorial extent, the too specific historical writings of Syria-Djazīra on the

* Publié dans Lewis et Holt, *Historians of the Middle East*, Londres, 1962, 59-78.

Dans la préface à son édition de la section de l'Histoire de Rashīd al-Dīn concernant les Saldjūqides, Ahmet Ateş a contesté, assez valablement, que le texte publié sous le nom de Ẓahīr al-Dīn Nīshāpūrī pût être réellement de cet auteur. — La section du *Mir'āt al-zamān* qui reproduit Ghars al-Ni'ma Muḥ. b. Hilāl al-Ṣābī a été publiée, avec quelques lacunes, par Ali Sevim, Ankara 1968. Cf. mon compte rendu dans *Arabica* 1970, pp. 83-91.

(1) Especially V.A. Ḥamdānī in an unpublished thesis (cf. *Abstracts of dissertations of the University of Oxford*, 1939).

Vakıflar Dergisi, c. 8, s. 283-91, 1969, Ankara

ANADOLU'DA SELÇUK GELENEĞİNDE KUŞLU, ÇİFT BAŞLI KARTALLI, ŞAHİNLİ VE ARSLANLI MEZAR TAŞLARI

Gönül ÖNEY

Anadolu'da Selçuklu geleneğinde yapılan bilhassa Tokat, Sivas, Kırşehir, Akşehir ve Konya bölgesine inhisar eden bir gurup mezar taşında kuş, çiftbaşlı kartal, şahin veya arslan figürleri dikkati çeker. Kaba ve çok stilize işlenmiş kuş kabartmaları tek veya çift olarak taşın tepesinde yer alırlar. Bazı çift örneklerde hayat ağacı olması mümkün olan bir tasvir görülür. Profilden verilen kuşlar stalaktitli bir nişin tepesinde otururlar. Kuşların ve nişin etrafında çeşitli rozetler vardır. Çift başlı kartallı örneklerde rozetler ve stalaktit nişler taşın arka yüzünde toplanır. Şahinli örneklerde şahinle birlikte avcının da görülmesi dikkati çeker. Çift veya tek olarak işlenen arslan figürleriyle birlikte de kuşlarda olduğu gibi benzer rozetler görülmesi dikkate değer. Tanıtılan mezar taşlarında genellikle üst kısımda dilimli ve sivri bir kemer mevcuttur.(1) Figürlü mezar taşlarımızı guruplandırarak tanıtalım.

I. *TEK KUŞLU MEZAR TAŞLARI*

a. Sivas Mezar Taşı (Resim: 1a,b):

Sıvas Gök medrese müzesinde Env. No. 569 da kayıtlı mermer mezar taşı üzerinde üst kısımda profilden alçak kuş kabartması görülmektedir. Taşın ölçüleri : 0.75x0.35 m. kalınlık 0.07 m. dir. Taş sivri tepeli ve dilimli kemerlidir. Kuş tepe diliminin altında sağa dönük vaziyettedir. Taş stalaktit nişlidir. Nişin ortasında iki satır neshî kitabe yer alır. Kitabede . 798 senesinin cemaziyelevvel ayında (1395 M.) (Fi şehri cumada'l-ûlâ senete semânîn tis'îne ve seb'imie) yazılıdır. Nişin üzerinde iki yanda simetrik olarak büyüklü küçüklü rozetler vardır. Bunlar çiçek, girdap, geometrik, örümcek ağı tipi rozetlerdir. Taşın arka yüzü işlenmemiştir. Sivas içinde Abdülvahab Gazi mezarlığından getirilmiştir.

b. Sivas Mezar Taşı (Resim: 2a,b):

Sivas Gökmedrese müzesi bahçesinde 516 Env. No. da kayıtlı mermer mezar taşının sivri tepe dilimi altında alçak kabartma sağa dönük kuş figürü görülmektedir. Taş Sıvas'ta İstasyon tarafında, Kayseri kapı mezarlığından gelmedir. Taşın ölçüleri : 0.78x0.37 m. kalınlık 0.09 m. dir. Tepesi dilimli, sivri kemerlidir. İçi stalaktit nişle doldurulmuştur. Nişin tepesinde sağa dönük kuş, iki yanlarda ise muhtelif rozetler yer alır. Simetrik rozetler yukarıdan aşağı doğru çiçek, damla, örümcek ağı, geometrik, girdap tipi rozetlerdir. Taşın arka yüzünde dört satırlık neshî kitabede «affedilmiş ölü» (merhum al ma'fur) ibaresi okunur. Bu taşı da resim 1,8,9 daki tarihli taşlara kıyasla 14. asra tarihleyebiliriz.

1. Bu mezar taşlarını ilk olarak doktora tezimde tanıttım. Bk.Öney, G. Anadolu Selçuk'larında Kuş Figürü» Ankara, Nisan 1961.

«Ahlat Mezar Taşları» konusunda Beyhan Karamağaralı tarafından bir doçentlik tezi hazırlanmıştır.

Kitabeleri okuyan Sayın Faruk Sümer'e ve Res. 1 a daki kitabenin tashihi hususunda dikkatimi çeken Sayın Beyhan Karamağralı'ya teşekkürü borç bilirim.

ÖZÖN 1940: Mustafa Nihat ÖZÖN, *Şinasi, Şair Evlenmesi* (Komedi 1 Perde), İstanbul: Remzi Kitapevi.

ŞİNASİ 1862: İbrahim Şinasi, Müntehabat-ı Eşarım, Dersaadet: Tasvir-i Efkar Matbaası.

ŞİNASİ 1960 a: ŞİNASİ, *Tercüme-i Manzume*, (Haz: Süheyl Beken), Ankara: Dün-Bugün yayınevi.

ŞİNASİ 1960 b: ŞİNASİ, *Makaleler* (Haz: Fevziya Abdullah Tansel), Ankara: Dün-Bugün yayınevi.

ŞİNASİ 1960: ŞİNASİ, *Müntehabat-ı Eş'âr*, (Haz: Süheyl Beken), Ankara: Dün-Bugün yayınevi.

ŞİNASİ-EBUZZİYA (1886): ŞİNASİ-EBUZZİYA, *Durûb-ı Emsâl-i Osmâniye*, Temsil-i Sâlis, Konstantiniye: Matbaa-yı Ebuzziya.

TANPINAR 1982: Ahmet Hamdi TANPINAR, *19 uncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, (Haz: Zeynep Kerman), İstanbul: Yağmur Yayınları.

ÜLKEN 1992: Hilmi Ziya ÜLKEN, *Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi*, 3. Bs., İstanbul: Ülken Yayınevi.

Z. EBÜZZİYA 1997: Ziyad EBÜZZİYA, *Şinasi*, (Haz: Hüseyin Çelik), İstanbul: İletişim yayınları.

Türklük Araştırmaları Dergisi - 9 (Mart 2001)

YİRMİNCİ YÜZYIL TARİHYAZIMI İÇİNDE CLAUDE CAHEN VE OSMANLI ÖNCESİ TÜRKİYE TARİHİNE YAKLAŞIMI*

M. SAİD POLAT

Türkiye tarihine katkıları
sebebiyle/bir entelektüel tarihçi
Claude Cahen'in anısına...

Batı'da XIX. yüzyılda porfesyonel bir disiplin olarak ortaya çıkan tarih, daha doğarken *avrupamerkezci* bakış açısıyla malûl olmuştu[1]. Ne gariptir ki bu bakış açısı, sadece Avrupa değil Avrupa'nın etki alanına giren diğer ülkelere de zamanla hakim oldu ve tarihçiler kendi tarihlerine dahi *avrupamerkezci* yaklaşır oldular. XIX. yüzyıl Batı düşüncesine yüzünü dönen Türk entelektüeli Batı düşüncesiyle birlikte onun ürünü olan modern tarihyazımını da benimsedi. Çok geçmeden pozitivist bakış Türkiye'deki tarih araştırmalarının omurgası haline geldi. Fakat Batı'da modern tarihyazımı meyvelerini vermeye başlayınca, *avrupamerkezci* yaklaşımlar Türk tarihçile-

* Bu makale, Osmanlıöncesi Türkiye tarihi ile ilgili çalışmalar üzerinde devam eden metodolojik incelemelerin ilkidir ve bu konudaki araştırmalarımız halen devam etmektedir. Tarihçilerin hayatı ve düşünceleri hakkında malumat toplamak hayli güç olduğu için, çalışmaya kendisi ile ilgili yeterli bilgilere ulaşabildiğimiz Claude Cahen ile başlanmıştır. Burada, değerli katkılarından dolayı Gültekin Yıldız ve İsmail Taşpınar'a minnettar olduğumu da belirtmeliyim.

1 Georg G. Iggers, *Bilimsel Nesnellikten Postmodernizme Yirminci Yüzyılda Tarihyazımı*, çev. Gül Çağalı Güven, İstanbul 2000. *Avrupamerkezci* bakış açısı ve onun eleştirisi için bkz. Samir Amin, *Avrupamerkezcilik, Bir İdeolojinin Eleştirisi*, çev. Mehmet Sert, İstanbul 1993. Ayrıca Batı'da Doğu imgesi için bkz. Thierry Hentch, *Hayali Doğu, Batı'nın Akdenizli Doğu'ya Politik Bakışı*, çev. Aysel Bora, İstanbul 1996.

Selamlaalar (Ebubekir)

دائرة‌المعارف بزرگ اسلامی، جلد ششم، تهران، ۱۳۷۳.

شیروانی، زین‌العابدین، *بستان السیاحة*، تهران، ۱۳۱۵ق؛ *فرهنگ آبادیهای کشور* (براساس سرشماری ۱۳۶۵ ش)، شهرستان ابهر، مرکز آمار ایران، تهران، ۱۳۶۵ ش؛ *فرهنگ اجتماعی دهات و مزارع*، جهاد سازندگی، تهران، ۱۳۶۰ ش؛ *فرهنگ اقتصادی استان زنجان*، جهاد سازندگی، تهران، ۱۳۶۳ ش؛ قزوینی، زکریا بن محمد، *آثار البلاد*، ترجمهٔ عبدالرحمن شرفکندی، تهران، ۱۳۶۶ ش؛ کاتبی، سیدعلی، *مرآت الممالک*، ترجمهٔ محمود تفضلی و علی گنجه‌ای، تهران، ۱۳۵۵ ش؛ کیهان، مسعود، *جغرافیای مفصل ایران*، تهران، ۱۳۱۱ ش؛ مافی، نظام‌السلطنه، *خاطرات و اسناد حسینقلی خان*، به کوشش معصومهٔ مافی و دیگران، تهران، ۱۳۶۱ ـ ۱۳۶۲ ش؛ ملک‌آرا، عباس میرزا، *شرح حال عباس میرزا ملک‌آرا*، به کوشش عبدالحسین نوایی، تهران، ۱۳۶۱ ش؛ یاقوت، *بلدان: همو، المشترک*، به کوشش ف. وستنفلد، گوتینگن، ۱۸۴۶م؛ یعقوبی، احمدبن اسحاق، *البلدان*، ۱۳۳۷ق/۱۹۱۸م.

بخش جغرافیا

اَبْهَری، نک: ابوبکر ابهری.

اَبْهَری، ابوبکر محمدبن عبدالله بن محمد بن صالح (۲۸۷ـ شوال ۳۷۵ ق/ ۹۰۰ـ فوریهٔ ۹۸۶م)، فقیه و محدث مالکی. او در قرائات نیز دستی داشت و ابوعمرو دانی در *طبقات القراء* خود از او نام برده است (نک: ابواسحاق، ۱۶۷؛ قاضی عیاض، ۴۶۹/۴). زادگاه او شهر ابهر بود و سلسلهٔ نسب او به بنی مره، از شاخه‌های بنی تمیم باز می‌گشت (ابن ندیم، ۲۵۳؛ ابن حزم، ۲۱۷؛ خطیب، *تاریخ*، ۴۶۲/۵ـ۴۶۳). عتیقی تولد او را در ۲۸۹ ق ذکر کرده است (همان، ۴۶۳/۵). ابهری به بغداد رفت و در آنجا اقامت گزید و ریاست پیروان مذهب مالکی در بغداد به او منتهی شد (همان، ۴۶۲/۵).

ابهری مورد احترام و اعتماد بزرگان و علمای بغداد بود، تا آنجا که حتی پیروان ابوحنیفه و شافعی برای درک اقوال آن دو، به او رجوع می‌کردند (قاضی عیاض، ۴۶۷/۴ـ۴۶۸). به گفتهٔ خطیب بغدادی، وی از پذیرفتن منصب قضا امتناع کرد (همان، ۴۶۳/۵). ابهری به شهرهایی که کانون علم در آن زمان بودند، سفر کرد تا از محضر علمای آن بلاد بهره گیرد، از جملهٔ این شهرها می‌توان به کوفه، بصره، واسط، رقه، حران، حمص، دمشق و طرسوس اشاره کرد (قاضی عیاض، ۴۷۱/۴؛ سمعانی، ۱۰۴/۱؛ ابن عساکر، ۵۴۶/۱۵). وی در این شهرها و به ویژه در بغداد محضر جمعی از عالمان را درک نمود که از آن جمله می‌توان به ابو عروبهٔ حَرّانی، محمدبن محمد باغندی، محمدبن حسین اشنانی، ابن ابی‌داوود سجستانی و عبیدالله بن حسن انطاکی (خطیب، همان، ۴۶۲/۵؛ قاضی عیاض، ۴۶۶/۴ـ۴۶۷) و جمعی دیگر از محدثان اشاره کرد که نام آنان در مآخذ یاد شده و نیز *تاریخ دمشق* ابن عساکر (همانجا) آمده است.

ابهری ۶۰ سال از عمر خویش را به تدریس سپری کرد و سالها در جامع المنصور بغداد مجلس درسی داشت که شاگردان زیادی از سرزمینهای مختلف اسلامی در آن حاضر می‌شدند (قاضی عیاض، ۴۶۸/۴ـ۴۷۰). از شاگردان و راویان وی می‌توان اینها را نام برد: ابوبکر برقانی، ابوالقاسم تنوخی، احمدبن محمد خوارزمی، ابوعبدالله قیروانی، احمد بن محمد قزوینی، ابوبکر ابن کوّاز، ابوالحسن ابن قصّار، ابوبکر دار قطنی، ابن فارس مقری و ابواسحاق طبری (نک: خطیب، همانجا، *السابق*، ۹۴؛ ابواسحاق، ۱۶۷ـ۱۶۸؛ قاضی عیاض، ۴۶۷/۴ـ۴۶۸). ابهری در بغداد چشم از جهان فرو بست (همو، ۴۷۳/۴).

آثار: آثار بازماندهٔ او عبارتند از: ۱. *شرح المختصر الکبیر*، که شرحی است بر *المختصر الکبیر* ابومحمد ابن عبدالحکم، از منابع مهم فقه مالکی و بخشهایی از آن به صورت خطی در کتابخانهٔ ازهریهٔ مصر موجود است (ازهریه، ۳۶۷/۲ـ۳۶۸)؛ ۲. *الفوائد المنتقاة الغرائب*، در حدیث که نسخه‌ای از آن در کتابخانهٔ ظاهریهٔ دمشق وجود دارد (نک: سواس، ۲۹۴). فهرستی از دیگر آثار او را نیز ابن ندیم (همانجا) و قاضی عیاض (۴۷۰/۴) به دست داده‌اند.

مآخذ: ابن حزم، علی بن احمد، *جمهرة انساب العرب*، بیروت، ۱۴۰۳ق/ ۱۹۸۳م؛ ابن عساکر، علی بن حسن، *تاریخ مدینة دمشق*، [عنان]، دارالبشیر؛ ابن ندیم، *الفهرست*؛ ابواسحاق شیرازی، ابراهیم بن علی، *طبقات الفقهاء*، به کوشش احسان عباس، بیروت، ۱۴۰۱ ق/ ۱۹۸۱م؛ ازهریه، *فهرست*؛ خطیب بغدادی، احمدبن علی، *تاریخ بغداد*، قاهره، ۱۳۴۹ ق؛ همو، *السابق واللاحق*، به کوشش محمدبن مطر زهرانی، ریاض، ۱۴۰۲ ق/ ۱۹۸۲م؛ سمعانی، عبدالکریم بن محمد، *الانساب*، حیدرآباد دکن، ۱۳۸۲ ق/ ۱۹۶۲م؛ سواس، یاسین محمد، *فهرس مجامیع المدرسة العمریة*، کویت، ۱۴۰۸ ق/ ۱۹۸۷م؛ قاضی عیاض، *ترتیب المدارک*، به کوشش احمد بکیر محمود، بیروت/ طرابلس، ۱۳۸۷ ق/ ۱۹۶۷م.

مهدی سلمانی

اَبْهَری، ابوعمرو کمال الدین (زنده در ۵۸۸ ق / ۱۱۹۲م)، وزیر ارسلان سلجوقی و پسرش طغرل سوم آخرین سلطان سلجوقی. آگاهی از زندگی ابهری بسیار اندک و تقریباً منحصر به گزارشهای منشی کرمانی در سدهٔ ۸ ق / ۱۴ م است و مورخان بعدی مانند عقیلی (ص ۲۶۵) و خواندمیر (*دستورالوزراء*، ۲۱۹ ـ ۲۲۰) به تکرار آن گزارشها پرداخته‌اند.

به گفتهٔ منشی کرمانی (ص ۹۰)، ابهری پیش از پیوستن به دربار ارسلان (حک ۵۶۶ ـ ۵۷۱ ق / ۱۱۶۱ ـ ۱۱۷۵م)، مدتها در دیوانهای سلاطین، دارای مسئولیتهای مهم بود تا پس از درگذشت وزیر کمال‌الدین ابوشجاع ارزنجانی، مقام وزارت یافت و تا پایان سلطنت ارسلان و پس از مرگ وی (فصیح، ۲۵۲/۲؛ منشی کرمانی، همانجا) تا اواخر حکومت طغرل پسر و جانشین او در این مقام بود. شگفت آنکه هیچ کدام از مورخان عصر سلجوقی به وزارت ابهری اشاره‌ای نکرده‌اند. تنها راوندی (ص ۳۴۳، ۳۴۵)، از امیری به نام شرف‌الدولهٔ ابهری در دستگاه طغرل نام می‌برد که روشن نیست این شخص همان ابوعمرو ابهری است، یا دیگری.

در دوران پرآشوب حکومت طغرل سوم، ابهری در اصلاح امور بسیار کوشید و حتی پس از اسارت و حبس طغرل در قلعهٔ دِزمار (۵۸۶ ق / ۱۱۹۰م) به دست قزل ارسلان از اتابکان آذربایجان (هم)، کوشش فراوانی برای نجات وی کرد، اما ابهری که هرج و مرج دستگاه حکومت سلجوقیان را دریافته بود و پایان کار این سلسله را نزدیک می‌دید، به زودی پس از رهایی طغرل برجان خود بیمناک شد و از

Selçuklular Devrine

ERDOĞAN MERÇİL

05 ARALIK 1995

BÜYÜK SELÇUKLULAR DEVRİ KÜTÜPHANELERİYLE İLGİLİ BİR DENEME

Hakkı Dursun Yıldız Armağanı
(Ayrıbasım)

TÜRK TARİH KURUMU BASIMEVİ—ANKARA
1995

Selçukiler ?

294. [SHIMAZU, K. *Bibliography on Saljuq studies*, Tokyo, Inst. for the study of languages and cultures of Asia and Africa, 1979, 71 p. (Studia culturae Islamicae, n° 12).]

16 EKİM 1996

Delaunlulan

التعليم الاسلامي في عصر السلاجقة

١٢٩٦ـ عسيري، مريزن سعيد مريزن. الحياة العلمية في العراق في العصر السلجوقي. ط١. مكة المكرمة، مكتبة الطالب الجامعي، ١٩٨٧م، ٥٨٣ص، ٢٥سم (مكتبة الطالب الجامعي، ٢٢).

١٢٩٧ـ عسيري، مريزن سعيد مريزن. نظام التعليم في الدولة السلجوقية. (رسالة دكتوراه مسجلة، جامعة ام القرى، قسم الدراسات العليا الحضارية، ١٤٠٥هـ).

3127

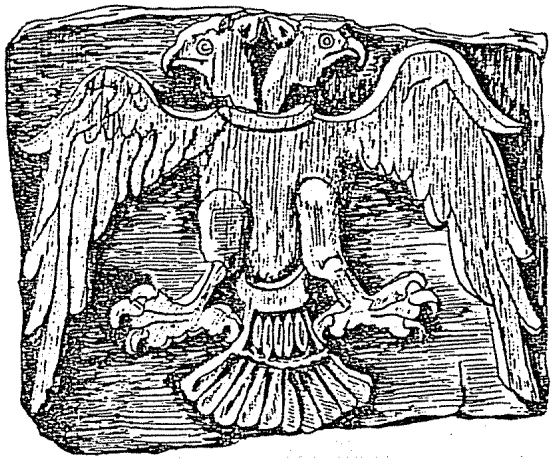
20 ARALIK 2000

عبدالجبار الرفاعي، موسوعة مصادر النظام الاسلامي، ج. الاخامس ، "التربية والتعليم الاسلام"، قم ١٤١٧. İSAM KTP 070925

Selçuklular ve Artukoğullarında Çift Başlı Kartallar

MEHMET ÖNDER

Kartal, kuvveti, döğüşkenliği, yırtıcılığı ve ömrünün uzun oluşu ile şöhret yapmış bir kuştur. Bu bakımlardan, birçok eski Türk metinlerinde kartal, bir şecaat timsali olarak görülür, sancaklara, âlemlere, birçok eşyalara tek veya çift başlı olarak resmedilir. Tek başlı kartalın yalnız başına başbuğu, çift başlısının da başbuğla birlikte karısını ifade ettiği söylenir.

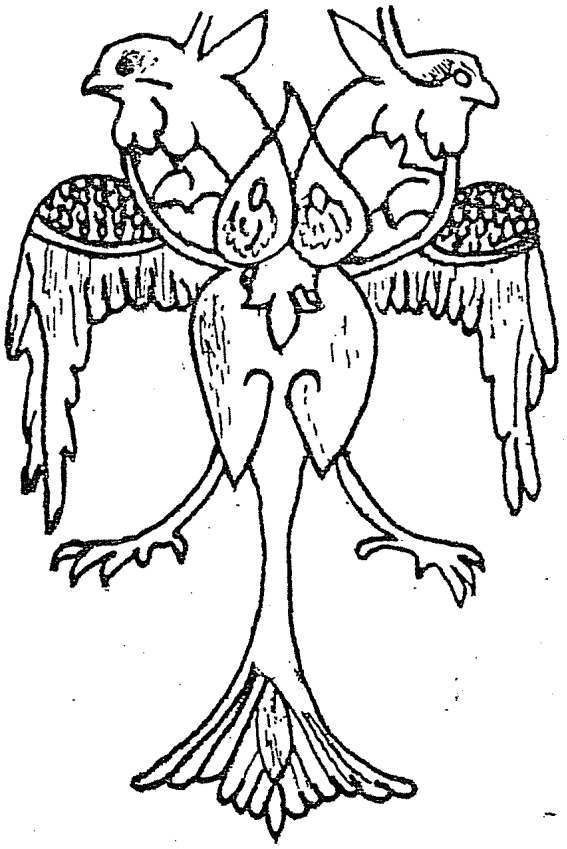

Şekil 1 — Konya Kal'asına ait Selçuklu devrî çift başlı kartalı (1221 M.)

İlk örneklerini, Anadolu Hitit san'atında hükümdar sembolü olarak gördüğümüz çift başlı kartal figürünün Orta Asya Türklerinde de aynı mânada kullanılmış olduğuna dair geniş tetkikler yapılmıştır. Değişik örnekleri ve tabii şekliyle arma olarak Romalılarda da görülen bu figürün, siyasî ve ticarî temaslarla, doğudan batıya geçtiğini, buradan Avrupaya yayıldığını tahmin etmek güç değildir. Nitekim, İstanbul'un Lâtin Haçlılar tarafından işgaline kadar Bizans'ta tek başlı olarak görülen Kartal figürü, daha sonra Teodoros Laskaris devrinde, çift başlı şeklini almıştır ki, bu tarih, Selçukluların Anadolu'yu zaptından ve çift başlı kartalı arma olarak kullanmalarından çok sonradır. Çift başlı kartalın Bizans'ta ve bazı Avrupa devletlerinde kullanılmıya başlanmış olmasında Haçlı seferlerinin rolü büyüktür. Bu seferler, Avrupanın Türklerle doğrudan doğruya temasını sağlamış, dolayısiyle doğunun hoşa giden birçok örf ve âdetleri, giyim -kuşam ve süsleme şekilleri, Avrupa'ya aktarılmıştır.

Büyük Selçuklular yolu ile, Anadolu ve Mezopotamya'ya giren ve saltanat arması olarak kuvveti, cesareti, zaferi ifade eden çift başlı kartal motifleri, taş, alçı, ahşap, çini, halı kumaş, maden gibi çeşitli malzemelere resmedilmiş, bunlardan bir kısmı zamanımıza kadar gelmiştir. Bilfarz, bugün Berlin Müzesinde bulunan Mezopotamya menşeli, XI. - XII. yüzyıllara ait bir ipekli kumaş ile, Anadolu Selçukluları devrine ait Siegburg (Apolinari Schrein) Müzesinde bulunan altın telli kemha üzerinde çift başlı kartallar görülmektedir. İstanbul Türk İslâm Eserleri Müzesinde bulunan bir halı üzerinde de, stilize edilmiş olarak çift başlı kartal resmine tesadüf edilmektedir.

Anadolu Selçukluları devrinde çift başlı kartalların en güzel örnekleri taşlara kabartma olarak işlenmş olanlarıdır. Selçuklu sultanı Alâeddin Keykubad I. tarafından 1221 yılında yaptırılan Konya Kal'asının Sultan kapıları üzerine, gökmermerden kabartma olarak çift başlı kartallar resmedilmiştir. (Resim : 1) Divriği Ulu Camii portalinde, Erzurum Çifte Minare ve Yakutiye Medreselerinde ve daha birçok eserlerde aynı şekillerde çift başlı kartallar görülür. Bu motif, Anadolu Selçuklularından

Şekil 2 — Selçuklu devrine ait bir Kur'an rahlesinde çift başlı kartal (Konya Müzesi)

Türk Yurdu. Yeniseri 2, (s. 286). s. 13-14, 1960 Ankara.

Edited by Julie Scott Meisami and Paul Starkey
ENCYCLOPEDIA OF ARABIC LITERATURE
Volume 2 London © 1998 Routledge ISAM-ON:69274

al-Jahshiyārī, *al-Wuzarā' wa-al-kuttāb*, Cairo (1938), 62–4, 68.
al-Ṣafadī, *al-Wāfī bil-wafayāt*, B. Radtke (ed.), Wiesbaden (1979), vol. 15, 86–7.
al-Ṭabarī, *Ta'rīkh al-rusul wa-al-muluk*, Leiden (1879–1901), ser. II, 838, 1649–52, 1750–51.
Studies:
'Abbās, Iḥsān, *'Abd al-Ḥamīd ibn Yaḥyā al-Katib wa-mā tabaqqā min rasā'ilih wa-rasā'il Sālim Abī al-'Alā'*, Amman (1988), 28–31, 303–19.
Grignaschi, M., 'Le roman épistolaire classique conservé dans la version arabe a de Sālim Abū-l-'Alā'', *Le Museon*, 80 (1967), 211–64.
——, 'Les "rasā'il arisṭāṭālīsa ilā-l-Iskandar" de Sālim Abū-l-'Alū' et l'activité culturelle à l'époque Omayyade', *BEO* 10 (1965–6), 7–83.

W. AL-QĀḌĪ

Selçukliler

Saljūqs

A Turkic Muslim dynasty of nomadic origin who ruled a vast empire embracing lands already long Islamicized – parts of Central Asia, Iran and Iraq (1038–1194), **Syria** (1078–1117) – as well as new territory in Anatolia (1077–1307). Unity held until 511/1118; thereafter, centrifugal forces inherent in the Saljūqs' nomadic heritage fragmented the Great Saljuq empire.

The Saljūqs and their successor states, such as the Būrids of **Damascus** and the Zangids of Mosul, presented themselves as strict **Sunnī** rulers, governing on the Perso-Islamic model. The Saljūq sultans acquired the reputation of keen patrons of the arts. By the sixth/twelfth century the 'uncouth' image presented by the first sultan Ṭughril (d. 455/1063) had been superseded, for example, by that of the cultivated Maḥmūd (d. 525/1131), who was allegedly well versed in Arabic *belles-lettres*. The great vizier Niẓām al-Mulk, and other prominent Saljūq notables, extended the *madrasa* (educational) system. These institutions possessed fine libraries – the Arabic poet **al-Abīwardī** was librarian of the Niẓāmiyya in **Baghdad** – and provided an important forum for writers.

The Saljūq period witnessed significant and long-lasting developments in the sphere of Arabic *belles-lettres*. Political fragmentation after 511/1118 generated provincial courts, presided over by princes and amīrs, vying with each other in artistic patronage. But to a large extent New Persian became the preferred medium of expression for both poetry and prose in Saljūq territories. The impact of this trend on Arabic ***adab*** is still difficult to assess. The traditional view, propounded by the few who have ventured to look at Saljūq literature, holds that this diverting of the literary talents of ethnically Persian writers who had previously written with consummate skill in Arabic irrevocably damaged Arabic literature. This theory is, however, based on patchy survivals of both Arabic and Persian literary pieces, inadequate publication of those works that *are* extant, and the pro-Persian bias of scholars such as E.G. Browne. It may still prove to be well founded but much more research and proper evaluation of Saljūq literature are needed first. What is undoubtedly true is that Saljūq Iran saw the virtual demise of Arabic as the medium for *belles-lettres*, although Arabic remained supreme, even there, as the language of religion, natural science and philosophy. Arabic continued to be used for *belles-lettres* in Saljūq Arabophone areas, such as Iraq and Syria, but the rise of New Persian in the sphere of *adab* caused the formation of linguistic barriers between the world of Iran, northern **India** and Central Asia, and the territories further to the west where Arabic held sway; indeed, while writers who opted generally for Persian continued to show considerable proficiency in Arabic – Tirmidhī, Sanjar's court poet, knew Arabic extremely well – and would occasionally demonstrate these skills, Arabic-speaking areas were unable to keep abreast of developments in Persian poetry and prose and became cut off from that inspirational source.

The court poet was still a significant figure, although he was often obliged to travel widely in search of patronage and fame: this process is epitomized in the career of the Arabic poet al-Ghazzī, who worked in **Damascus**, Baghdad, **Khurasan** and Kirman and died in distant Central Asia. Arab littérateurs of the Saljūq period held important administrative posts and were subject to the vicissitudes of political fortune. Ṭughril's vizier, al-Kundurī, wrote Arabic poetry. The most famous work of the Arabic poet **al-Bākharzī** is a letter to al-Kundurī commiserating with him over his castration. The illustrious poet **al-Ṭughrā'ī** was vizier to the Saljūq prince Mas'ūd, but in spite of his advanced years was executed on charges trumped up by his enemies. Beneath its glittering virtuosity, his *Lāmiyyat al-'Arab* attacks the inferior breed of political figures who have superseded him in the corridors of power. Poets also monitored political events: landmarks in the Crusader/Muslim confronta-

Bolkiah Mu'izzidin Waddaulah (b. 1946), who was coronated in August 1968. In 1979, a treaty was signed with the British, and Brunei became an independent sovereign state in January 1984. In 1991 Sultan Bolkiah introduced an ideology called Malay Muslim Monarchy that represented the monarchy as a defender of Islam.

See also **Caliphate; Monarchy; Succession.**

BIBLIOGRAPHY

Binder, Leonard. "Al-Ghazali's Theory of Islamic Governments." *The Muslim World* 45, no. 3 (1955): 209–325.

Chehabi, H. E., and Linz, Juan J. *Sultanistic Regimes.* Baltimore and London: The John Hopkins University Press, 1955.

Guenther, Roth, and Wittich, Claus, eds., *Max Weber, Economy and Society: An Outline of Interpretive Sociology.* Berkeley: University of California Press, 1978.

Haim, Gerber. *State Society and Law in Islam: Ottoman Law in Comparative Perspective.* Albany: State University of New York Press, 1994.

Huntington, Samuel P. *The Third Wave: Democratization in the Later Twentieth Century.* Norman: University of Oklahoma Press, 1991.

Inalcik, Halil. "Comments on 'Sultanism': Max Weber Typification of the Ottoman Polity." *Princeton Papers in Near Eastern Studies* 1 (1992): 49–72.

Hassan Mwakimako

SELJUK

The Seljuk Sultanate was the first empire built by a Turkish nomadic tribe from Central Asia. In 1040, the Seljuks, who belonged to the Oghuz Turks, decisively defeated the Ghaznavid Sultan Mas'ud under the leadership of two brothers, Tughril Beg and Chagri Beg. They went on to establish an empire in Iran that soon extended to Mesopotamia, where Tughril captured Baghdad in 1055 and assumed the titles of sultan and shahanshah (shah of shahs). His nephew and successor, Alp Arslan (1063–1072), defeated and captured the Byzantine emperor in the battle of Manzikert (Malazgird) and opened Anatolia to Turkish migration. His son, Malekshah (1072–1092), completed the conquest of Syria in 1084. The empire thus extended from the Oxus to the Mediterranean. It is known as the empire of the Great Seljuks, and remained unified for some half a century.

The architect of this unity was Nizam al-Mulk (d. 1092), the great wazir of Alp Arslan and Malekshah. Nizam al-Mulk unified the centralized administrative systems of the Ghaznavids in eastern Iran and the Buyids in western Iran and Iraq. In the western regions, he took over the system of land assignments in exchange for military and administrative service known as *iqta'*. In the east, where the conquering armies had been recruited among the Turks, large land-grants were made to the members of the Seljuk family as appanages, which, before long, were also referred to as *iqta'*.

Nizam al-Mulk also built an extensive network of colleges (madrasas) throughout the empire. These became known as the Nizamiyyas after him, and were devoted to the teaching of orthodox traditions, law, and theology. He appointed many of the professors himself, including the great Muslim thinker, Abu Hamid Muhammad al-Ghazali (d. 1111), who taught at the Nizamiyya college of Baghdad for a number of years. The Seljuk sultans and the women of the ruling household endowed similar colleges throughout the empire. The aim of Nizam al-Mulk's educational reform, which was somewhat controversially referred to as "the Sunni restoration," was to curb the influence of revolutionary Isma'ili Shi'ism, which emanated from the Fatimid Empire in Egypt, the fortresses in northern Iranian mountains and the Isma'ili clandestine cells in the cities.

There can, however, be no doubt about the long-term impact of the colleges on the pattern of learning and subsequent development of Sunni Islam. Isma'ili militants assassinated both Nizam al-Mulk and Malekshah in the same year, 1092, which marked the end the unified empire. The Seljuks remained in power, and the sons and grandsons of Nizam al-Mulk remained prominent among their wazirs.

The disintegration of the Seljuk Empire did not result from revolutionary Isma'ili Shi'ism, but rather from the Turkish tribal practice of dividing the kingdom as the patrimony of the ruler among his male heirs. In other words, the Seljuks, like the Timurids and a number of other Turko-Mongolian dynasties, failed to solve the problem of succession without the division of the empire, and in the twelfth century the territory had become fragmented into a large number of principalities. Malekshah's sons fought among themselves. One of them, Sultan Sanjar (1097–1157), became a powerful ruler in the East, but the disintegration of the empire elsewhere set in irreversibly. This fragmentation was facilitated by the practice of granting large *iqta's*, which alienated provinces from central control, and even more by another Turkish institution: rule by the *atabeg*, who was the tutor of a minor prince, but who would often marry his ward's mother.

Important Atabeg dynasties came into being in Azerbaijan, Syria, northern Mesopotamia, and Fars, while different branches of the Seljuks ruled in Kerman and in Anatolia. Many of the Atabeg dynasties survived the death of the last mainline Seljuk sultan, Tughril III, in 1194. The courts of these local dynasties became centers of culture, and continued to support new institutions of Islamic learning, the madrasas, through endowments. The kingdom of the Seljuk of Rum (Anatolia) flourished in the thirteenth century, after the Mongol invasion, when their court received a large

11 ŞUBAT 2007

Edit. Richard C. Martin, Encyclopedia of Islam and the Muslim World, vol. II, New York 2004. pp. 665-666 .İSAM 130386.

-Nasir Li-Dinillah
Selaklular

ابحاث اليرموك: سلسلةالعلوم الأنسانية والأجتماعية, مج. ١٩, ع.٢/ب, ٢٠٠٣ إربد.

17 SUBAT 2006

جهود الخليفة الناصر لدين الله في إنهاء النفوذ السلجوقي (575-590هـ/1180-1193م)

عبد الكريم عبده حتاملة ، قسم التاريخ ، جامعة مؤتة .

ملخص

هدفت هذه الدراسة إلى استقصاء اثر جهود الناصر لدين الله في إنهاء النفوذ السلجوقي في العراق، بعد أن بسطوا سيطرتهم عليها اكثر من قرن ونصف من الزمان .

وللوقوف على اثر هذه الجهود تناول الباحث، السياسة التي اتبعها الناصر لدين الله والتي ترمي إلى إثارة الفتن بين السلاجقة والأتابكة وبين الأمراء والسلاطين، وبين السلاجقة والخوارزميين .

وبهذه السياسة تمكن الناصر لدين الله تحقيق هدفه وهو التخلص من نفوذ السلاجقة نهائيا، حيث دخلت الخلافة العباسية في استقلال حقيقي حتى سنة (656هـ/1258م) .

المقدمة : حال السلاجقة في عهدي : المستنجد بالله، المستضيء بأمر الله

المعروف أن نفوذ السلاجقة أثناء سيطرتهم على العراق، كانوا من القوة، بحيث أدى إلى ضعف هيبة الخلافة، فكانوا بإمكانهم إسقاط الخلافة العباسية، ولكنهم وجدوا في الخليفة العباسي المقام الروحي، والذي يستمدون منه شرعيتهم في السلطنة، ولما للخليفة من أنصار لدى عامة المسلمين، فكان اعتراف الخليفة بالسلطان السلجوقي أمرا هاما لتأييد المسلمين عامة والجند خاصة لحكمه، وبناء على ذلك كان سلاطين السلاجقة الذين تعاقبوا على العرش يحرصون دائما على الحصول على اعتراف الخليفة العباسي بسلطانهم كوسيلة لرضاء الناس والوقوف معهم .

بعد وفاة الخليفة المقتفي لأمر الله سنة (555هـ/1160م)، تولى الخلافة ابنه المستنجد بالله، واخذ على عاتقه النهوض بالخلافة وإعادة مجدها، وكان يرى انه لا خلاص من ذلك إلا بالوقوف بكل صلابة أمام نفوذ السلاجقة، واتبع سياسة أبيه الرامية في النهوض بالخلافة العباسية وإنهاء النفوذ السلجوقي في العراق .

© جميع الحقوق محفوظة لجامعة اليرموك 2003. ISSN (1023-0165)

Prof. Dr. ERDOĞAN MERÇİL

1- Selçuklular
2- Emîr-i dâd

SELÇUKLULAR'DA EMÎR-İ DÂD MÜESSESESİ

Belleten, C. LIX, Ağustos 1995, Sayı : 225'ten ayrıbasım

TÜRK TARİH KURUMU BASIMEVİ—ANKARA
1995

Mecelletu Külliyeti'l-Âdâb [Camiatü'l- Kahire],
Cild 55, Aded 2, 1995 Kahire, s.....

١ - قسم التاريخ

الموضوع : سلطنة سلاجقة الروم ٥٨١ - ٦٤١ هـ / ١١٨٥ - ١٢٤٣م

اعداد : محمد نجيب زكي محمد الوسيمي

أشراف : أ.د. حسنين محمد ربيع

و أ.د. السباعي محمد السباعي

م . ك : ١٩٩٤/٦/١٨

رسائل الدكتوراه

يعد موضوع سلطنة سلاجقة الروم فيما بين ٥٨١ - ٦٤١ هـ/ ١١٨٥ - ١٢٤٣ م من الموضوعات الجديدة والهامة فى تاريخ الدولة البيزنطية وتاريخ الحركة الصليبية بصفة خاصة وتاريخ العلاقات بين الشرق والغرب فى العصور الوسطى بصفة عامة .

وترجع أهمية البحث الى أنه يلقى أضواء جديدة على تاريخ السلطنة السلجوقية فى هذه الفترة التاريخية الهامة ومقومات بنائها السياسى والاقتصادى وتطورها الاجتماعى والثقافى . كما تلقى الدراسة أضواء جديدة على العلاقات الخارجية للسلطنة السلجوقية مع البيزنطيين والصليبيين والقوى الاسلامية المجاورة ثم المغول .

واحتوت الرسالة على تمهيد ومقدمة وسبعة فصول وخاتمة فضلا عن عدد من الملاحق والخرائط وقائمة بالمصادر والمراجع . أشار الباحث فى التمهيد الى أهمية موضوع البحث وخطته وتبويبه العام . واحتوت المقدمة على دراسة نقدية لأهم مصادر البحث وبخاصة الوثائق الرسمية المنشورة ، ومجموعات النقوش المنشورة . ومجموعات النقود المنشورة والمصادر اللاتينية والمصادر البيزنطية ، والمصادر الارمينية والسريانية والفارسية ، بالأضافة إلي المصادر العربية .

وعالج الفصل الأول بالدراسة موضوع علاقة سلاجقة الروم البيزنطيين فيما بين سنتى ٥٨١-٦٤١ هـ / ١١٨٥ - ١٢٤٣م . فعرض للعلاقات البيزنطية - السلجوقية بعد معركة

ميريو كيفالون ١١٧٦-١٢٠٤م ثم استعرض موقف سلاجقة الروم من سقوط العاصمة البيزنطية القسطنطينية فى أيدى الصليبيين سنة ٦٠١ هـ / ١٢٠٤م ثم تطرق الفصل الى دراسة علاقات السلاجقة مع المملكة اللاتينية فى القسطنطينية فيما بين سنتي ١٢٠٤ - ١٢٤١م ثم انتهي الفصل بتحليل العلاقات بين سلطنة سلاجقة الروم والدويلات اليونانية التي قامت علي أنقاض بيزنطة وفي طليعتها امارة طرابيزون وامبراطورية نيقية .

وبحث الفصل الثاني موضوع علاقة سلاجقة الروم بالقوي الصليبية في الفترة التاريخية ما بين سنتي ٥٨٥- ٦٤١ هـ/ ١١٨٩-١٢٤٣م . وألقى البحث الكثير من الضوء على موقف السلاجقة من مرور الحملة الصليبية الثالثة فى أراضيهم سنة ٥٨٥ - ٥٨٦هـ/ ١١٨٩-١١٩٠م . والاتفاق الذي تم بين السلاجقة والصليبيين ونتائجه . وناقش الفصل بعد ذلك مختلف مظاهر علاقة سلاجقة الروم بالمدن التجارية الايطالية خلال تلك الفترة . ثم تطرق الى موقف السلاجقة من امارة انطاكية الصليبية ما بين سنتى ٥٩٨-٦٣١هـ/ ١٢٠١-١٢٣٣م بالاضافة الى علاقة السلاجقة بأسرة لوزجتان فى قبرص فيما بين سنتى ٦٠٣ - ٦٣٢هـ/ ١٢٠٧-١٢٣٤م .

وقدم الفصل الثالث دراسة مستفيضة عن علاقة سلطنة الروم فى قونية بالقوى الاسلامية المجاورة لها فيما بين سنتى ٥٨١-٦٤١هـ/١١٨٥-١٢٤٣م فعرض لمظاهر علاقة السلاجقة بالخلافة العباسية ، ثم ألقى أضواء جديدة وهامة على ملامح العلاقات الثنائية بين كل من سلاجقة الروم والأيوبيين فى مصر والشام وأقليم الجزيرة . ومن الموضوعات الهامة التى عالجها هذا الفصل علاقة السلاجقة بالامارات التركمانية المجاورة فى آسيا الصغرى وذلك فيما بين سنتى ٥٨٨-٦٢٩هـ/١١٩٢-١٢٣٢م . بالاضافة إلي تطور علاقتهم بالخوارزمية وبخاصة فيما بين سنتي ٦٢٥-٦٤١هـ/١٢٢٩-١٢٤٣م .

أما الفصل الرابع فقد تناول بالحبث والدراسة اشكالية الغزو المغولي لسلطنة سلاجقة الروم سنة٦٤١ هـ/١٢٤٣م فاستعرض موضوع العلاقات السلجوقية - المغولية فيما بين سنتى ٦١٩-٦٣٥هـ/١٢٢٣-١٢٣٧م . ثم بحث أوضاع سلطنة قونية الداخلية عشية الغزو المغولي لآسيا الصغرى ، وهى الأوضاع التى مهدت لهذا الغزو ونتائجه ، وقد م هذا الفصل

20 EYLÜL 2000

qu'un concile tenu à Constantinople, en 692, ordonna que l'art chrétien représente le Christ en Croix, non plus sous la forme de l'agneau, ni entouré du soleil et de la lune, mais sous les traits de l'homme.

AGRICULTURE

Dans quelques textes irlandais, il est dit que les dieux sont les gens d'art et les non-dieux les agriculteurs. Par là serait mis en évidence le caractère aristocratique et guerrier de la civilisation celtique, laquelle aurait abandonné aux populations inférieures, conquises ou soumises, le soin des fonctions productrices (voir **castes***). Les Irlandais du Moyen Age évaluaient la richesse, non en cultures, mais en bétail. Le pasteur était à l'honneur, non le laboureur.

L'agriculture a pour emblèmes les cornes d'abondance, une charrue ou une bêche près d'un arbrisseau, pour divinité une Cérès couronnée d'épis, pour régulateur la roue du Zodiaque. L'agriculture symbolise l'union des quatre éléments, dont le mariage conditionne la fécondité: la terre et l'air, l'eau et la chaleur.

Les cultes agraires sont innombrables, parmi les plus primitifs, et très riches en symboles. Mais l'agriculture dans la hiérarchie sociale semble avoir toujours tenu un rang inférieur, tandis que le pasteur, le nomade, avait la dignité du guerrier. Elle correspond au ventre*.

AIGLE

Roi des oiseaux, incarnation, substitut ou messager de la plus haute divinité ouranienne et du feu céleste, le soleil, que lui seul ose fixer sans se brûler les yeux. Symbole si considérable qu'il n'est point de récit ou d'image, historique ou mythique, dans notre civilisation comme dans toutes les autres, où l'aigle n'accompagne, quand il ne les représente pas, les plus grands dieux comme les plus grands héros: il est l'attribut de Zeus (Jupiter) et du Christ, l'emblème impérial de César et de Napoléon, et, dans la prairie américaine comme en Sibérie, au Japon, en Chine, comme en Afrique, chamans, prêtres et devins aussi bien que rois et chefs de guerre empruntent ses attributs pour participer à ses pouvoirs. Il est aussi le symbole primitif et collectif du père et de toutes les figures de la paternité. Mais cette universalité d'une image n'enlève rien à la richesse et à la complexité du symbole qu'elle sous-tend. Nous essaierons de le développer par des rapprochements d'exemples empruntés à des sources différentes.

Roi des oiseaux*: l'aigle couronne le symbolisme général de ceux-ci, qui est celui des états spirituels supérieurs et donc des **anges***, comme l'atteste souvent la tradition biblique: *Tous les quatre avaient une face d'aigle. Leurs ailes étaient déployées vers le haut; chacun avait deux ailes se touchant et deux ailes lui couvrant le corps; et ils allaient là où l'esprit les poussait... (Ezéchiel,* **1,** 10). Ces images sont une expression de la transcendance: rien ne lui ressemble, même si l'on multiplie les attributs les plus nobles de l'aigle. Et dans l'*Apocalypse* (**4,** 7-8): ... *Le quatrième vivant est comme un aigle en plein vol...*

Le Pseudo-Denys l'Aréopagite explique ainsi la représentation de l'ange par l'aigle: *La figure de l'aigle indique la royauté, la tendance vers les cimes, le vol rapide, l'agilité, la promptitude, l'ingéniosité à découvrir les nourritures fortifiantes, la vigueur d'un regard tendu librement, directement et sans détour vers la contemplation de ces rayons, que la générosité du Soleil théarchique multiplie* (PSEO, 242).

L'aigle fixant le soleil, c'est encore le symbole de la perception directe de la lumière intellective. *L'aigle regarde sans crainte le soleil bien en face,* écrit Angelus Silesius: *et toi l'éclat éternel, si ton cœur est pur.* Symbole de contemplation, auquel se rattache l'attribution de l'aigle à saint Jean et à son Evangile. Identifié au Christ dans certaines œuvres d'art du Moyen Age, il exprime à la fois son ascension et sa royauté. Cette seconde interprétation est une transposition du symbole romain de l'Empire, symbole qui sera aussi celui du Saint-Empire médiéval. Les Psaumes, enfin, en font un symbole de régénération spirituelle, comme le phénix*.

Oiseau solaire: l'aigle est le substitut du soleil dans la mythologie asiatique et nord-asiatique (ELIT, 122); il en va de même dans les mythologies amérindiennes, et singulièrement chez les Indiens de la prairie. On comprendra aisément que la plume d'aigle et le sifflet en os d'aigle soient indispensables à qui doit affronter l'épreuve de *la danse qui regarde le soleil.* Même identification chez les Aztèques et aussi au Japon: le **Kami** dont le *messager* ou le *support* est un aigle dénommé *aigle du soleil.*

Dans leur représentation de l'univers les Indiens Zunis placent l'aigle avec le soleil au cinquième *point cardinal,* qui est le *Zénith** (le sixième étant le Nadir et le septième le Centre, place de l'homme) (CAZD, 256-257). C'est le placer sur l'*axe du monde,* rejoignant ainsi la croyance des Grecs pour lesquels les aigles, partis de l'extrémité du monde, sont dits s'arrêter à la verticale de l'**omphalos** de Delphes; ils suivent ainsi la trajectoire du soleil, du lever au zénith, qui coïncide avec l'axe du monde. Occupant aussi la place de la divinité suprême ouranienne, l'aigle se trouve, dans le panthéon indien comme auprès de Zeus, devenu maître de la foudre et du tonnerre.

Ses ailes déployées, commente Alexander, évoquent les lignes brisées de l'éclair*, aussi bien que celles de la croix*. Alexander voit dans les deux images de l'aigle-éclair et de l'aigle-croix les symboles de deux civilisations, celle des chasseurs, celle des agriculteurs. Selon cet auteur, l'aigle divinité ouranienne, expression de l'Oiseau-Tonnerre, est à l'origine l'emblème principal des civilisations de chasseurs nomades, guerriers, conquérants; comme la croix (la croix foliacée du Mexique, stylisant la pousse de maïs dicotylédone) est le principal emblème des civilisations agraires. A l'origine des cultures indiennes, l'un incarne le Nord, le froid et la polarité mâle; l'autre est caractéristique du Sud, rouge, humide et chaud, avec la polarité femelle. Il ne faut pas oublier ici, que fonction de ce qui précède, Nord et Zénith, Sud et Nadir, s'apparentent comme devant et dessus, derrière et dessous.

Mais, avec le temps, les deux civilisations se mariant, ces deux symboles, originellement antagonistes, se superposent et se confondent: *il est singulier que la croix de forme géométrique simple, du type romain, soit devenue finalement, même pour les Peaux-Rouges des plaines, le symbole du faucon* ou de l'aigle aux ailes étendues, aussi bien que celui de la dicotylédone du plant de maïs sortant de terre — et cela de façon indigène et sans aucune influence européenne...* D'une façon générale, l'Oiseau-Tonnerre — aigle d'Ashur et de Zeus — à mesure que le temps passe et que les cultures se mélangent, devient aussi le Seigneur de la Fertilité et de la Terre symbolisée par la Croix (ALEC, 120).

Pourrait-on dire que, dans le mariage de ces deux étapes culturelles, forces ouraniennes et chthoniennes viennent à s'équilibrer? L'étude de l'iconographie féodale, en Occident, tendrait à confirmer cette hypothèse, en rapprochant ou confrontant fréquemment l'aigle et le *lion**. Ce qui n'est pas sans évoquer les Aztèques, dont les deux grandes confréries guerrières étaient celle des *chevaliers-aigles* et celle des *chevaliers-jaguars* (MYTF, 193). Chez les Aztèques encore, le cœur des guerriers sacrifiés sert d'aliment à l'Aigle solaire. On les appelle les *gens de l'aigle.* La valeur symbolique des guerriers tombés au combat et celle des hommes sacrifiés à l'Aigle solaire est la même: ils nourrissent le soleil et l'accompagnent dans sa course.

Cette association symbolique de l'aigle et du jaguar se retrouve dans la description du trône d'apparat de l'empereur aztèque: il était assis sur un plumage d'aigle et adossé à une peau de jaguar (SOUA). On pourrait citer quantité d'autres exemples de l'association Aigle-Jaguar chez les Indiens des deux Amériques.

Une autre expression de la dualité ciel-terre apparaît avec l'opposition **aigle-serpent*** mentionnée dans les Vedas: avec l'oiseau mythique **Garuda*** qui est, originellement, un aigle, Oiseau solaire, *brillant comme le feu,* monture de **Vishnu** — qui est lui-même de nature solaire — **Garuda** est **nâgârî,** *ennemi des serpents,* ou

Jean Chevalier – Alain Gheerbrant, Dictionnaire des Symboles, Paris 1982

THE ENCYCLOPAEDIA OF ISLAM (New Edition), Vol. X, (Fasc. 171-172), 1999 LEIDEN. ss. 555

but, when he was murdered the following year at the instigation of the widow of his brother, Ṭoghrïl succeeded in escaping and found an asylum with the Banū Kafshūd in Zandjān.

The lack of unity among the sons of Pahlawān, now the rulers of Ādharbāydjān, gave him the opportunity of coming again to Hamadhān and marrying Pahlawān's widow, only, however, to put her to death. He also took Iṣfahān and Rayy and sacked the stronghold of Ṭabaraḳ near the latter town (Yāḳūt, *Muʿdjam*, iii, 507-8), but this brought upon him the enmity of the powerful Khʷārazm Shāh Tekish, who only a short time before had taken Rayy. He was not inclined to lose this city, and sent troops there to take it from the Saldjūḳ sultan. The wise course would have been to avoid their superior numbers, but Ṭoghrïl felt it a point of honour to defend the Saldjūḳ claims on ʿIrāḳ even at the cost of his life, calmly awaited the approach of the enemy in spite of the advice of his friends, then threw himself with a few faithful followers on the foe and was immediately slain (29 Rabīʿ I 590/25 March 1194).

Ṭoghrïl is praised in the sources for his martial qualities and his scholarly attainments. His death marked the end of the Great Saldjūḳ line and the partition of western Persia between the Ildegizids in the north and the ʿAbbāsid caliph al-Nāṣir [*q.v.*] in the south, whilst eastern Persia fell briefly, before the Mongol onslaught, into the hands of the Khʷārazm Shāhs.

Bibliography: The main primary sources are Bundārī, Rāwandī, Ṣadr al-Dīn al-Ḥusaynī, Nasawī, Ibn al-Athīr and Djuwaynī. Of secondary sources, see Barthold, *Turkestan down to the Mongol invasion*[3], 346-7; C.E. Bosworth, in *Camb. hist. of Iran*, v, 180-2; Angelika Hartmann, *an-Nāṣir li-Dīn Allāh (1180-1225). Politik, Religion, Kultur in der späten ʿAbbāsidenzeit*, Berlin-New York 1975, 72-5. See also SALDJŪḲIDS. III, 2 and its *Bibl.*

(M.T. HOUTSMA-[C.E. BOSWORTH])

ṬOGHRÏL SHĀH b. Ḳïlïdj Arslan II, Mughïth al-Dīn, minor prince in eastern Anatolia from the family of the Saldjuḳs of Rūm [see SALDJŪḲIDS. III. 5].

When the old king Ḳïlïdj Arslan II [*q.v.*] divided his kingdom among his many sons, Ṭoghrïl Shāh received the town of Elbistan. In 597/1200-1 his brother Rukn al-Dīn Sulaymān conquered Erzerūm, which he handed over to Ṭoghrïl Shāh, while he himself took Elbistan. A few years later, Balaban, lord of Khilāṭ (Akhlāṭ), was attacked by the Ayyūbid al-Malik al-Awḥad Ayyūb b. al-Malik al-ʿĀdil. As he was unable to defend himself alone, he appealed to Ṭoghrïl Shāh for help and they attacked and routed al-Awḥad with their combined forces. Ṭoghrïl Shāh who also coveted Khilāṭ, then had Balaban treacherously murdered, but when he tried to seize the town he met with a vigorous resistance, so he turned his attention to Malāzgird [*q.v.*]. Here also he was defeated, and there was nothing left for him but to return to Erzerūm. The people of Khilāṭ then turned to al-Awḥad, who occupied the town in 604/1207-8. Ṭoghrïl Shāh was unable to defend himself against his neighbours, the Georgians; he had to pay tribute to King Giorgi III Lasha in Tiflis, and show himself his vassal in other respects also. Finally, a son of Ṭoghrïl Shāh adopted Christianity and married the sister of Giorgi, Rusudan, who succeeded him on the throne [see AL-KURDJ]. Ṭoghrïl Shāh died in 622/1225 and was succeeded by his son Rukn al-Dīn Djahān Shāh, who in 627/1230 was dethroned by his cousin ʿAlāʾ al-Dīn Kayḳubād I [*q.v.*]. According to another, undoubtedly incorrect, story, Ṭoghrïl Shāh died as early as 610/1213-14 after an unsuccessful attempt to seize the kingdom of his nephew Kaykāwūs I [*q.v.*], being taken prisoner and put to death by him.

Bibliography: Ibn al-Athīr, xii, 58, 134, 180, 271, 279, 295, 318; Abu 'l-Fidāʾ, *Annales*, ed. Reiske, iv, 249, 251; *RHC, Historiens orientaux*, i, 84, 87, ii/1, 69, 97-8, 172-3; Ibn Bībī, in Houtsma, *Recueil*, iii, II, 27-8, 57, 59-60, 99, 102, 104-5, 187; iv, 5, 9, 21-3, 40-3, 84, 148; Zambaur, *Manuel*, 143-4. See also the *Bibl.* to SALDJŪḲIDS. III, 5.

(K.V. ZETTERSTÉEN)

TOGHUZGHUZ (Turkic *Toḳuz Oghuz* "the Nine Oghuz"), the name of a Turkic tribal confederation that was used in often chronologically confused Muslim accounts as the general designation of the Uyghurs until the late 5th/11th century.

Chinese sources, in which they are first attested in 630, invariably translate rather than transcribe this name as *Chiu hsing*, the "Nine Surnames", i.e. clans or tribal groupings. The ethnonyms Uyghur and Toḳuz Oghuz were not, strictly speaking, coterminous. The Uyghurs (consisting of ten tribes or clans) were one of the constituent tribal confederations that formed part of the Toḳuz Oghuz and had earlier been components of the T'ieh-lê (**Tegreg* "wagon", i.e. "people of the wagon", cf. Chin. *Kao chü/Kao-ch'e* "the High Carts", an earlier, 5th-6th century designation for the Uyghurs), a tribal confederation that in the 6th century stretched across Eurasia and included the Oghur (the Oghuric form of *Oghuz*) tribes of the Pontic steppes. The other eight tribes were: Buḳu(t), Ḳun/Hun, Bayïrḳu, Tongra, Sïḳar, Ch'i-pi, A-pu-ssu and Ku-lun-wu-ku (Liu, *Chin. Nachr.*, ii, 392; Pulleyblank, *Remarks*, 35-9; Hamilton, *Toquz Oγuz*). The Shine Usu Inscription, N3 (*ca.* 759) notes the *On* ("ten") *Uyghur, Toḳuz Oghuz* over whom the Uyghur Ḳaghan ruled for 100 years (Orkun, i, 164). Rashīd al-Dīn, ed. Rawshan and Mūsawī, i, 138-40, provides some interesting data on their early history deriving from Uyghur informants and based on their extensive, written accounts. These historical traditions (*ḥawādith*) go back to their pre-imperial period when the Uyghur-Toḳuz Oghuz were living in the Orkhon-Selenge river region of Mongolia, in which Ḳara Ḳorum, the Činggisid capital, was subsequently constructed. According to Rashīd al-Dīn, the "On Uyghūr" and "Toghūz Uyghūr" (*sic*), were living along a system of ten rivers, the On Orghun (the Orkhon and various tributaries) noted as: 'yylshlk, Ötnkr (= * اوتیکر *Ötïkär, cf. Hu-tu-ko = *Uturḳur), Būḳïz (for بوقوت *Būḳūt, *Boḳut*, Chin. Pu-ku, see Hamilton, *Toquz Oγuz*, 26, 42, 45), Üzkndr, Tūlār, Tārdār, 'dr (= * ادز *Ädiz), Üč, Tābīn, Qamlāndjū and Ūtïgān (Ötigän, cf. Old Turk. *Ötükän*, the sacred refugium of the Kök Türks, Mong. *etügeni* "shamanist goddess of the earth"). These names, however, can only partially be matched with the Uyghur clan names known in Chinese and Khotanese sources (Yaghlaḳar, *Uturḳar, Küräbir, Boḳasïḳïr/Boḳsïḳït, Avučagh, Ḳasar, Hu-wu-su, Yabutḳar, Ayavïr [Ḳayamur]; for these see Hamilton, *Les Ouïgours*, 3-4, and his *Toquz Oγuz*, 41-9). In their early period, according to Rashīd al-Dīn, these tribes possessed neither "kingship (*pādshāhī*) nor sovereign power (*sarwarī*). At any time, a person from each tribal grouping could become ruler of his own tribe through the use of force (*ba-taghallub*)". Deciding at a congress (*kengäč*) that "for us an absolute monarch whose authority extends to all is necessary", they established a dual rulership with Mängü Bay of the 'yyshlk/'yylshlk (clearly not the Yaghlaḳar, the ruling clan of the

07 EYLÜL 1999

05 TEMMUZ 2002

D. 891

Yapı Kredi Yayınları: 1550

Cogito
Üç aylık düşünce dergisi
Sayı: 29 Güz, 2001
ISSN 1300-2880

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık A.Ş. adına sahibi:
SELÇUK ALTUN
Genel Müdür:
R. ÖMER KÜKNER
Genel Müdür Yardımcısı:
R. HİKMET KONURALP

Dergi Yayın Yönetmeni:
CEM AKAŞ
Yazı İşleri Müdürü:
CEM İLERİ
Yayın Kurulu:
ENİS BATUR, AHMET KUYAŞ, TUĞRUL TANYOL, EKREM IŞIN, AYŞE ERDEM
Katkıda Bulunanlar:
ELİF ÖZGEN, ALİ ECE, FATMA CANPOLAT, MİNE HAYDAROĞLU
Grafik Tasarım:
FARUK ULAY, AKGÜL YILDIZ
Düzelti:
FAHRİ GÜLLÜOĞLU, İNCİLAY YILMAZYURT
Yayın Sekreteri:
GÜLAY KANDEMİR

Renk Ayrımı / Baskı:
OFSET YAPIMEVİ
Yahya Kemal Mah. Okul Sk. No: 4 Kağıthane / İstanbul.
Tel.: (0212) 295 86 01
Faks: (0212) 295 64 55

Fotoğraflar:
AYDIN COŞKUN

Halkla İlişkiler:
ARZU HAKSUN
Reklam:
EMRAH ERSOY

Yazışma Adresi:
COGİTO,
Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık A.Ş.
İstiklal Caddesi, No: 285 Beyoğlu 80050/İstanbul
Tel.: (0212) 252 47 00 (pbx)
Faks: (0212) 293 07 23
E-posta: ykkultur@ykykultur.com.tr

Cogito'da yayımlanan tüm yazıların sorumluluğu yazarına aittir.
Dergide yer alan yazılar kaynak gösterilmek kaydıyla yayımlanabilir.
Yayın Kurulu, dergiye gönderilen yazıları yayımlayıp yayımlamamakta serbesttir.
Gönderilen yazılar iade edilmez.

Hesap no: Yapı Kredi Beyoğlu Şubesi 56 00 87-9
Yurtiçi fiyatı: 6.000.000.- TL

Bu Sayıda:

Cogito'dan
5 • Anadolu'da Selçuklu Çağı

Rüzgâr Gülü
9 • Yeni Dünya Düzeninin Sonu? • Dünya Kültür Savaşı • Defoe'den Mikroplu Çağrışımlar • Meksika'nın Beş Güneşi • Cogito-İnteraktif • Ludwig ile Karl Buluştuklarında • Gönüllü Provokatör: Sloterdijk • Foucault'nun Reddi, Foucault'nun Araçsallaştırılması • Müstakil Namzet: Asaf Hâlet • Biri Bizi Özetliyor

Dosya: Selçuklular
33 • Jean-Pierre Bodmer • Selçuklular Anadolu'da
48 • Scott Redford • Anadolu Selçukluları ve Antik Çağ
61 • Mikâil Bayram • Anadolu Selçukluları'nda Devlet Yapısının Şekillenmesi
74 • Nevra Necipoğlu • Türklerin ve Bizanslıların Ortaçağda Anadolu'da Birliktelikleri (11. ve 12. Yüzyıllar)
93 • Speros Vryonis • Selçuklu Gulamları ve Osmanlı Devşirmeleri
121 • Emine Uyumaz • Anadolu Selçuklu Sultanı I. Alâeddin Keykubâd Dönemine (1220-1237) Bir Bakış
132 • Claude Cahen • 13. Yüzyılın Başında Anadolu'da Ticaret
145 • Erdoğan Merçil • Anadolu Selçukluları'nda Serbest Meslekler
152 • İhsan Fazlıoğlu • Selçuklular Döneminde Anadolu'da Felsefe ve Bilim (Bir Giriş)
169 • Emine Uyumaz • Anadolu Selçuklu Çağı Kronolojisi
183 • Ekrem Işın • Selçuklu Tarihi İçin Seçme Kaynakça

Odak: Tarihyazımında İnsan
191 • **Söyleşi:** "Gözyaşlarından Tarih'in Doğuşu" • François Hartog - Levent Yılmaz
212 • Donald Kelley • İnsana Dönüş: Batı Tarihinde Değişim ve Aydınlanmalar

Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, Cilt 2, Sayı 4, 2004, 73-80, İstanbul.
D. 2512

Anadolu Selçukluları ve Beylikler Dönemindeki Bilimsel Çalışmaların Kısa Bir Değerlendirmesi

Esin KAHYA*

TARİHİN HEMEN HER DÖNEMİNDE Anadolu, siyasî açıdan önemli bir coğrafî bölge olmuştur. Her ne kadar Türklerin Anadolu'ya gelişleri Malazgirt Savaşı (1071) ile başlatılırsa da, daha önceleri bazı Türkmen boylarının Anadolu'ya geldiği bilinmektedir. 1071'den sonra Anadolu'da kurulan belli başlı Türk devletleri arasında ise Danişmentler, Artuklular ve Anadolu Selçuklu Devleti sayılabilir. Anadolu'ya gelip yerleşen Türkler, burada sadece han, hamam, kervansaray, köprü, medrese, gözlemevi ve hastane yapmamış, bir taraftan da, bunların temelini oluşturan bilimsel faaliyetlerde bulunmuşlardır. Kendilerinden önce müspet bilimlerle ilgili ortaya konmuş çalışmalardan yararlanmak suretiyle, Anadolu Selçukluları matematik, astronomi, fizik, kimya ve tıpla ilgili çalışmalar yapmışlardır. Öte yandan günümüz üniversitelerinin temelini teşkil eden medreselerin ilk örneği Melikşah tarafından Nişabur'da kurulmuştur. Bunlara, Danişmentler tarafından Tokat ve Niksar'da ve Artuklular tarafından Diyarbakır'da ve daha sonra Konya, Sivas, Kayseri gibi çeşitli şehirlerde kurulan medreseler ilâve edilebilir.

Selçuklular, Anadolu'ya gelmeden önce, Arapça ve Farsçayı yazı dili olarak kullanmışlardır. Çünkü İslâm Dünyasında, Arapça ve Farsça yüzyıllar boyu yazı dili olarak benimsenip kullanılmıştı. Ancak Anadolu'da Karamanlılar zamanında Karamanoğlu Mehmet Bey, Türkçenin yazı dili olarak kullanılmasını emretmiş; bundan sonraki tarihlerde de Türkçe yazı dili olarak kullanılmaya başlanmıştır. Her ne kadar birçok bilim eseri, Anadolu'da da Arapça, kısmen de Farsça kaleme alınmış olsa da; ilginç bir şekilde, tıp eserlerinin genellikle Türkçe kaleme alındığı gözlenmektedir. Ayrıca, Beylikler döneminde bazı beyliklerde, bizzat devlet adamlarının emriyle, tıp eserlerinin Türkçeye kazandırıldığı görülmektedir. Bu devlet adamları ara-

* Prof. Dr., A.Ü.D.T.C.F Felsefe Bölümü Bilim Tarihi Anabilim Dalı Başkanı.

Editörler: Hasan Celal Güzel, Kemal Çiçek, Salim Koca.
TÜRKLER, VII, Ankara- 2002, ON: 34064

KIRKINCI BÖLÜM

Türkiye Selçukluları ve Beylikler Döneminde Düşünce ve Bilim

A. Düşünce

SELÇUKLULAR VE BEYLİKLER DEVRİNDE DÜŞÜNCE / *Prof. Dr. Ahmet Yaşar Ocak* 429
ANADOLU SELÇUKLULARINDA HOŞGÖRÜ ORTAMI / *Doç. Dr. Ahmet Sevgi* 439
TÜRKLERİN SOSYAL VE KÜLTÜREL HAYATINDA TASAVVUF VE TARİKATLAR / *Yrd. Doç. Dr. Necmettin Bardakçı* 450
ANADOLU SELÇUKLULARI ZAMANINDA TASAVVUF DÜŞÜNCESİ / *Dr. Hasan Basri Öcalan* 462
HACI BEKTAŞ VELİ'NİN MAKÂLÂTINA GÖRE İNSAN VE TOPLUM HAYATI / *Prof. Dr. Mehmet Şeker* .. 470
BEKTAŞİLİK / *Kemal Üçüncü* 476
MEVLÂNÂ'DA EYLAM BOYUTUYLA İNSAN / *Doç. Dr. İbrahim Emiroğlu* 485
YÛNUS EMRE / *Yrd. Doç. Dr. Mustafa Tatçı* 499
NASREDDİN HOCA / *Dr. Nükhet Tör* 515
BİR EĞİTİMCİ OLARAK NASREDDİN HOCA / *Prof. Dr. Abdullah Özbek* 521
AKKOYUNLULAR DÖNEMİNDE TASAVVUF / *Yrd. Doç. Dr. Himmet Konur* 535

B. Bilim

TÜRKİYE SELÇUKLULARINDA BİLİMSEL ÇALIŞMALAR / *Prof. Dr. Esin Kaya* 539
BEYLİKLER DÖNEMİNDE ANADOLU'DA ULEMA-ÜMERA MÜNASEBETLERİ / *Prof. Dr. Mustafa Baktır* 559
EL-CEZERÎ'NİN MAKİNE YAPIMINDA YARARLI BİLGİLER VE UYGULAMALAR ADLI ESERİ / *Yrd. Doç. Dr. Yavuz Unat* 568
OSMANLILAR ZAMANINA ULAŞAN SELÇUKLU MEDRESELERİ VE MÜDERRİSLERİ / *Yrd. Doç. Dr. Zeki Atçeken* 575
SADRU'D-DÎN KONEVÎ KÜTÜPHANESİ VE KİTAPLARI / *Prof. Dr. Mikâil Bayram* 584

KIRKBİRİNCİ BÖLÜM

Türkiye Selçukluları ve Beylikleri Döneminde Dil ve Edebiyat

A. Dil

SELÇUKLULAR VE BEYLİKLER DEVRİNDE TÜRK DİLİ / *Prof. Dr. Mustafa Özkan* 591
ANADOLU BEYLİKLERİ DÖNEMİNDE TÜRK DİLİ / *Yrd. Doç. Dr. Ali Akar* 607
XIII-XVI. ASIR DİL YADİGÂRLARININ ANADOLU SAHASINDA TÜRKÇE YAZILIŞ SEBEPLERİ VE BU DEVİR MÜELLİFLERİNİN TÜRKÇE HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ / *Prof. Dr. Kemal Yavuz* 615

B. Edebiyat

SELÇUKLULAR VE BEYLİKLER DEVRİNDE EDEBİYAT / *Prof. Dr. Mustafa Özkan* 634
YÛNUS'UN DİVANI / *Yrd. Doç. Dr. Mustafa Tatçı* 669

5 MART 2003

D./39

D. 39

02 TEMMUZ 1993

Erdem, 5/13, 1989 Ankara s. 63-80

Dergi / Kitap
Kütüphanede Mevcuttur

ANADOLU SELÇUKLULARINDA BİLİM

ESİN KÂHYA*

Anadolu Türklerinin yerleşmeleri, yer yurt tutmaları, her ne kadar genellikle Malazgirt savaşıyla tarihlendirilirse de, bunu daha öncelerine, 1071'den yaklaşık 40 yıl öncesine kadar götürmek mümkün olabilmektedir. Tuğrul Bey, Alp Arslan ve Melikşah, Türkmen muhacirlerini Anadolu'ya yaklaşık bu tarihlerde göndermişlerdir. Böylece hem Anadolu'nun fethi hem de Türkleşmesi kolaylaşmıştır.[1]

Malazgirt savaşı da Türklerin Anadolu'ya yerleşmesine ve yayılmasına zemin hazırlamıştır. İlkin kuzeye doğru deniz kıyısına kadar ve güneye doğru yayılan Türkler, daha sonra Anadolu'nun içine doğru ilerlemişlerdir. Batı kaynaklarına bakıldığında, onikinci yüzyıldan itibaren Anadolu'ya "Turkia" dendiği görülür.[2]

Anadolu'ya yerleşmelerini izleyen yıllar içinde Türkler, sadece, bazı imar faaliyetlerinde bulunmakla kalmadılar; Anadolu'nun çeşitli kentlerinde hanlar, hamamlar, köprüler, camiler yaptırmakla yetinmediler; eğitim ve öğretim faaliyetleriyle de ilgilendiler; çeşitli kentlerde yaptırdıkları medreselerle onu kurumlaştırdılar (Bkz., Resim 1). İslâm uygarlığına ilk medreseyi kazandıran Selçukluların Anadolu'ya gelip yerleşmelerinden çok önce kendilerine ait belli bir bilimsel ve kültürel faaliyeti, Büyük Selçuklu İmparatorluğu içinde geliştirmiş oldukları görülmektedir. Zaten daha önce İslâm Dünyasında, hattâ çok daha önceleri kendilerine ait belli kültür merkezi halinde tarih sahnesinde parlamış olan birçok yerleşim bölgesi Selçukluların sınırları içinde kalmış olup, onlar söz konusu coğrafik bölgelere sahip olduklarında, bu yerlere sadece coğrafik alan olarak sahip olmamışlar, ayni zamanda onların kültürlerinden de etkilenmişler, yararlanmışlardır. O halde, netice olarak denilebilir ki, Anadolu'ya gelip, yerleşmiş olan Türkler belli bir kültür birikimine sahiptiler ve bu birikim, Anadolu'da mevcut kültürle zaman içinde karışıp kaynaşarak, Anadolu Selçuklularının kültürünü meydana getirdi.

* Prof. Dr., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Felsefe Bölümü Bilim Tarihi Anabilim Dalı öğretim üyesi.

[1] Osman Ergin, *Selçuk Tarihi ve Türk-İslâm Medeniyeti*, Ankara 1965, s. 195.

[2] Carra de Vaux, *Les Penseurs de l'Islam*, cilt 1, Paris 1921-1926, s. 323.

Kömen Yayınları 11
Türkiye Tarihi Dizisi 1

Kömen Yayınları
I. Baskı Konya
Kasım 2003

ISBN-975-6527-08-0

Kapak-Sayfa Tasarım
Kömen
Kapak Minyatürü: Baycu Noyan'ın Konya'yı Muhasarası (Menâkıbü's-sevakıb'dan)
Kapak Yazı: Sadreddin Konevî'nin el yazısı

Kömen Eğitim Elektronik
Turizm Ltd.Şti.
Merkez:Zafer Meydanı Zafer Çarşısı B.Kat. Nu. 16
Tel. 0 332 353 66 56
Şube: Kürkçü Mahallesi, Rampalı Çarşı 1. Kat Nu. 110
Tel. 0 332 353 47 15
e-posta:komen54@hotmail.com

Baskı
Kelebek Basım Yayım Ltd.Şti.

24 NİSAN 3

Prof. Dr. Mikâil Bayram

Türkiye Selçukluları Üzerine Araştırmalar

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi
Dem. No: 94712
Tas. No: 956.06

Kömen Yayınları

65-2143

LUTHER, Kenneth Alun, 1934-
THE POLITICAL TRANSFORMATION OF THE SELJUQ SULTANATE OF IRAQ AND WESTERN IRAN: 1152-1187 .

Princeton University, Ph.D., 1964
History, medieval

University Microfilms, Inc., Ann Arbor, Michigan

The Political Transformation of the Seljuq Sultanate of Iraq and Western Iran 1152 - 1187

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi

Dem. No:	94 874
Tas. No:	956.05 LUT-P

By
Kenneth Alun Luther

956.06/SEV.A (9629).

28 TEMMUZ 1992

50) Sevim, Ali:
Anadolu'nun Fethi. Selçuklular Dönemi (Başlangiçtan 1086'ya Kadar). Ankara, Türk Tarih Kurumu Basïmevi, 1988. VIII + 133 S. : 16 Abb..
(Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu - Türk Tarih Kurumu Yayïnlarï ; Seri 24 - Sa. 2)
Sign.:59362

-ANADOLU
-SELÇUKLULAR

Selçuklular 2

Bulletin d'études Orientales, XVIII (1963-1964)
DAMAS

UN TRÉSOR DE DINARS GAZNAWIDES ET SALĞUQIDES DÉCOUVERT EN AFGHANISTAN*

PAR

DOMINIQUE SOURDEL

Le trésor publié ci-après provient de Tchardara, dans le district de Qunduz, localité située dans le nord de l'Afghanistan à une cinquantaine de km au sud de l'Amu Darya. Il a été découvert en novembre 1960 et déposé au Musée de Caboul. Le directeur de ce Musée, Monsieur A. A. Motamedi, à qui j'adresse ici tous mes remerciements, a bien voulu m'autoriser à en entreprendre l'étude et c'est à la Délégation archéologique française en Afghanistan que je dois d'avoir eu communication de la documentation photographique utilisée (1).

Les pièces, qu'accompagnaient des fragments de bijoux en or (2) et un morceau de laiton en forme de botte, se trouvaient dans des récipients de poterie, mais on ne possède pas de renseignements plus détaillés sur les circonstances de la trouvaille. Ces pièces ont fait l'objet à Caboul d'un premier classement et ont reçu alors des numéros qui ont été conservés dans le présent inventaire (3).

* ABRÉVIATIONS BIBLIOGRAPHIQUES

BM = S. Lane-Poole, *Catalogue of Oriental Coins in the British Museum*, London 1875-1889, vol. II, III et IX.

Caboul = D. Sourdel, *Inventaire des monnaies musulmanes anciennes du musée de Caboul*, Damas, 1953.

K = S. Lane-Poole, *Catalogue of the Collection of Arabic Coins preserved in the Khedivial Library of Cairo*, London, 1897.

Markov = A. Markov, *Inventarnii katalog musulmanskikh monet imperatorskaga Ermitaja*, Saint-Pétersbourg, 1896.

Miles, *NHR* = G. C. Miles, *The Numismatic History of Rayy*, New York, The American Numismatic Society (Numismatic Studies, n° 2), 1938.

Thomas = E. R. Thomas, *On the Coins of the Kings of Ghazni*, dans *JRAS*, IX, 1848, pp. 267-386.

Thomas, *N. Ser.* = E. R. Thomas, *Supplementary Contributions to the Series of the Kings of Ghazni*, dans *JRAS*, XVII, 1860, pp. 138-208.

Zambaur, *Contributions I* et *II* = E. von Zambaur, *Contributions à la numismatique orientale*, dans *WNZ*, 1904, pp. 43-122, et 1905, pp. 113-198.

(1) MM. Marc Le Berre et Charles Kieffer se sont chargés de réunir la documentation photographique et d'établir un tableau de correspondance entre les clichés et les pièces.

(2) Ces fragments reproduits à la planche VIII comportent, outre deux éléments d'un bracelet torsadé, des médaillons et pendentifs de formes diverses décorés, selon la technique du filigrane, de motifs de perles et de tresses dessinant des figures géométriques simples, notamment des rosettes à multiples pétales.

(3) Ce numérotage comportait les séries suivantes: F 1 à F 18, i 1 à i 64, im 1 à im 36, x 1 à x 4, X 1 à X 37 (X 38 étant en miettes), A 1 à A 54. Les pièces reproduites dans les planches suivent l'ordre ainsi défini.

Ref.: Makale "AFGANİSTAN" Posetindedir

THE METROLOGY OF THE COINAGE OF THE SELJUQS OF RUM

28 AUGUST 1994

Dacd / Khap
Kütüphanesi Mevcuttu

RAYMOND J. HEBERT
Smitsonian Institution, Washington, D.C.

"L'HISTOIRE DU PREMIER RÉGIME TURC EN ASIE-MINEURE PRÉSENTE UN INTÉRET SPÉCIAL COMME ANCETRE DE LA TURQUIE MODERNE ET UNE ORIGINALITÉ DUE AU FAIT QU'IL S'EST INSTALLÉ NON SUR UN VIEUX TERRITOIRE MUSULMAN MAIS DANS UN PAYS DE TRADITION BYZANTINE".

JEAN SAUVAGET (1961).

THE SELJUQS

The Seljuqs were a family of Oghuz Turks who appear in history as a grouping of nine tribes, the Toquz Oghuz. According to Mahmud al-Kashghari, compiler of the Turkic-Arabic dictionary, the *Diwan Lughat al-turk*, the leading tribe of the Oghuz, from whom their princes sprang, was the Qiniq. The Seljuq family (it does not seem originally to have been any bigger social unit than this) belonged to the Qiniq.

Over a period of time the Seljuqs conquered Khurasan from the Ghaznavids (977-1186 = 366-582) of Khurasan, Afghanistan and northern India, and took for themselves the royal title *Sultān al-muᶜazzam* "the exalted ruler". Bosworth writes that "On taking over Khurasan, the Saljuq leaders became territorial sovereigns and not merely chiefs of nomadic bands". They rapidly extended their lands westward, wiping out the Shiᶜite Buyids (Buwayhids) (932-1062 = 320-454) of Iran and Iraq, and propping up the puppet ᶜAbbasid Caliphs (749-1258 =132-656) at Baghdad. In the process they adopted the Sunni branch of Islam and were a major force for orthodoxy. Cahen warns that "whereas the ruling classes professed a Sunnism which... was at times somewhat illdefined, it has to be remembered that the propaganda which worked upon the Turcomans included a large admixture of ancestral influences on one side, or of something near Shiᶜism on the other".

As new lands were conquered, various members of the Seljuq family were alloted them to govern. With their power consolidated in Iraq and Iran, the "Great Seljuqs" (1038-1194 = 429-590) moved further west into Byzantine territory.

The Seljuq empire was ruled by the main line of "Great Seljuqs", but branches established themselves in Iraq and western Iran at Kirman until 1186, and in Syria until 1117, while cousins hostile to the main line set up an independent Sultanate of Rum (1077-1307 = 470-707) in Asia Minor Rum stood for the Romaioi or Romans, being in earlier times the equivalent for "Christian", whether Greek or Latin. A branch of the Seljuqs of Rum ruled at Erzerum, one of its members marrying Queen Rusudan (1223-1245) of Georgia, with the result that the early Bagratid kings of Imereti were Seljuqs by male descent.

As a result of a decisive battle fought with the Seljuqs at Manzikert (Malazgird) in Armenia on August 26, 1071 = in the fall of 463, the Emperor Romanus Diogenes was taken prisoner, and Byzantium suffered a disaster from which she never fully recovered. Moreover, before this in 1064 = 456, the Great Seljuq Alp Arslan (1063-1072 = 455-465) had taken Ani, the capital of Christian Armenia, as a result of which the Armenian kingdom of the Bagratids had been broken up and replaced by the Rupenids in Little Armenia in the Taurus country. However, as Cahen has rightly pointed out, the Turks had already infiltrated Anatolia long before Manzikert by being brought into Byzantine lands as Byzantine auxiliaries, so that the battle only sealed an accomplished fact, rather than opening a new reign of Turkish expansion. The use of Turks as military auxiliaries by the various Byzantine contenders for the By-

Prix, salaires, poids et mesures.
Res Orientales. Vol.II. Paris 1990.

SELÇUKLULAR

48) Şapolyo, Enver Behnan:
Selçuklu Imparatorluğu Tarihi. Ankara, 1972. 267 S..
Sign.:64238

28 TEMMUZ 1992

Journal of the Pakistan historical Society,
c. II (s. 3) s. 228-243, 1954 (KARACHI)
Makale "BÜVEYHİLER" posetindedir.

THE RELATION OF THE BUWAYHID AMIRS WITH THE 'ABBASID CALIPHS

By

DR. MAFIZULLAH KABIR, DACCA UNIVERSITY, DACCA

Before describing the position of the Caliphs *vis-a-vis* the Buwayhid Amīrs we should take a brief notice of the individual 'Abbāsids of the period. Five 'Abbāsid caliphs ruled contemporaneously with the Buwayhids. They were: al-Mustakfī bi'llāh (944 A. D.), al-Muṭī'li'llāh (946-74), al-Ṭa'i'li'llāh (974-91), al-Qādir bi'llāh (991-1031) and al-Qā'im bi amr'llāh, who survived till the coming of the Saljūqids. Of these five caliphs the first three were each deposed in turn, only the fourth al-Qādir died while still in office, having his son, al-Qā'im, nominated as his successor.

On Mu'izz al-Dawlah's unopposed entry into Baghdād in January 946 A. D., the Caliph al-Mustakfī was still able to assert himself in some matters. Thus perhaps, rather rashly, he put under arrest the chief of the Shī'īs, al-Shafi'ī. But when his stewardess 'Ālam gave a banquet to the Daylamite army-chiefs, Mu'izz al-Dawlah suspected this as a sinister move to detach the army leaders from him: the result was that according to a previous arrangement the Daylamites of Mu'izz al-Dawlah dragged the Caliph down from his throne. Mu'izz then raised to the throne al-Mustakfī's cousin entitled al-Mutī'li'llāh. [1]

As Mu'izz al-Dawlah and his Daylamites were Shī'ītes they felt no religious obligation to own any allegiance to the 'Abbāsid caliphs and as a matter of fact Mu'izz al-Dawlah sought the advice of his companions on the question of his doing away with the 'Abbāsid line and paying homage instead to an 'Alid. Most of them counselled him to do so but his close friend al-Saymarī prevented him from such a drastic step by saying:

"If you do him (the 'Alid) homage all the countries in general and the inhabitants of Khurāsān in particular, will turn away from

[1] Miskawayh, ed. Amedroz and Margoliouth, vol. II, 86—7.

Günal, N. "Gediz Havzasının İklimi". *Türk Coğrafya Der.* 30,1995.
Koçman, A. "Ege Ovalarında İklim Koşullarının Çevresel Etkileri". *Ege Coğrafya Dergisi.* 6,1982.
Koçman. A. *Ege Ovalarının İklimi.* İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay. 1993
Sür, A. *Alanya'nın İklimi.* Ankara: Ankara Üniversitesi DTCF.Yay. 1977.

2422

19 ARALIK 2001

 Afyon-

TÜRKİYE SELÇUKLU DEVLETİ İKTİSAT TARİHİNE GENEL BİR BAKIŞ

İsmail ÇİFTÇİOĞLU*

Coğrafî konumu itibariyle İlkçağlardan bu yana Asya ile Avrupa arasında bir köprü vazifesi gören Anadolu, bu özelliği ile Doğu-Batı ticaretinde çok önemli bir rol üstlenmiştir. Bununla beraber Selçuklu Türkleri'nin XI. yüzyıldan itibaren kısa sürede bu kadim topraklara yerleşmesi ile kurulan siyasî istikrar, Ortaçağ Anadolu'sunun ticarî sahadaki popülaritesini daha da arttırmıştır.

Yıllarca İslâm-Hıristiyan aleminin çarpışma sahası olan Anadolu'da, harplerin verdiği tahribat ve buna benzer sebepler, iktisadî inkişafa uzun süre engel teşkil etmişti. Ancak Selçuklu fetihleri ile güneydeki İslâm memleketleri ve kuzeydeki ülkeler arasında cereyan eden ticarî münasebetler için engeller ortadan kalkarak Anadolu yolu büyük bir ehemmiyet kazandı.[1] XII. yüzyılda Anadolu Selçuklu Sultanı II. Kılıçarslan zamanında kurulan siyasî istikrar ve güvenlik, Anadolu'dan geçen ticaret yollarının gelişmesini sağladı[2]. Haçlı Seferleri neticesinde doğu ile batı arasında ticarî ve iktisadî münasebetlerin gelişmesi de, Anadolu'nun değerini daha da artırdı.

Anadolu'nun bu konumunu gayet iyi bilen Selçuklu Sultanları II. Kılıçarslan, I. Gıyasettin Keyhüsrev, I. İzzettin Keykâvus ve I. Alaâddin Keykubâd, iktisadî ve ticarî faaliyetleri artırmak için çeşitli vasıtalara ve bir çok teşvik edici tedbirlere başvurmuşlardır. II. Kılıçarslan daha 1182 yılında Antalya'yı kuşatmış fakat alamamıştı. Rüknettin II. Süleyman kuzeye giden ticaret yollarını denize ulaştırırken, doğuya giden ticaret yollarını açık tutmaya büyük önem vermiş ve doğu ticaret yolunu bütünüyle kendi eline geçirmişti. Sultan I. Gıyaseddin Keyhüsrev ise Antalya'yı ele geçirerek,

*Arş.Grv., Afyon Kocatepe Üniversitesi Uşak Eğitim Fakültesi Tarih Eğitimi Anabilim Dalı.

1 Turan, Osman. Selçuk Kervansarayları, *Belleten* 39,1946, s. 472

2 Delilbaşı, Melek. Anadolu Selçukluları ve Beylikler Döneminde Batı İle Ticarî İlişkilere Genel Bir Bakış. *Tarihte Türk Devletleri II*, Ankara 1987, s. 481.

allerdings nicht überliefert. Dafür sind jedoch zahlreiche Rüstungsteile und Waffen mit Wappen bekannt[98]. Da außerdem auch Standartenaufsätze mit Wappen[99] erhalten sind und Schriftwappen – vermutlich mit der Formel „Mächtig sei sein Sieg" (*'azza naṣruhū*) – für eine der Sultansfahnen erschlossen werden konnten[100], scheint es sich bei den mamlukischen Wappen doch in erster Linie um Feldzeichen zu handeln. Sollte diese Theorie zutreffen, dann wäre zu überlegen, ob das Auftreten neuer Wappentypen nicht in einigen Fällen durch Veränderungen der Struktur des mamlukischen Heeres begründet werden könnte. Die bisher oft nur empirisch erschlossenen Daten für die zeitliche Anwendung der einzelnen Wappentypen könnte somit durch historische Argumente weiter präzisiert werden. Das würde eine noch genauere Einordnung der anepigraphischen Wappenobjekte ermöglichen. Mit Hilfe der Historiker müßte es auch möglich sein – etwa durch detaillierte Biographien der mamlukischen Offiziere oder genaue Kenntnis der Mamlukenlaufbahn und ihrer Veränderungen – das durch die Heraldik für die Kunstgeschichte gegebene Instrument weiter zu verfeinern.

[98] M. HERZ: Armes et armures arabes, in: BIFAO VII, 1910, T. VIIf.; MAYER, Heraldry 1933, T. LX/1–2, LXIV; H. STÖCKLEIN: Die Waffenschätze im Topkapu Sarayı Müzesi zu Istanbul, in: Ars Islamica I, 1934, Abb. 10; L. A. MAYER: Saracenic Arms and Armor, in: Ars Islamica X, 1943, Fig. 15,17; DERS.: Mamluk Costume, Genf 1952, T. VIf.; B. THOMAS: Aus der Waffensammlung in der Neuen Burg zu Wien. Orientalische Kostbarkeiten, in: Bustan IV/4–V/1, 1963–1964, Abb.2; H. NICKEL: A Mamluk Axe, in: R. ETTINGHAUSEN (Ed.): Islamic Art in the Metropolitan Museum of Art, New York 1972, Abb. 1f., 8, 10f., 14–16.

[99] MAYER, Heraldry 1933, S. 66, 103; DERS. in: Ars Islamica X, 1943, Fig. 13. Hierzu gehört auch die von „*Ibrāhīm al-Fūlādī* (der Stahlwerker) *Maġribī al-bilād* (von NW-afrikanischer Herkunft)" signierte Bannerspitze der Waffensammlung im Topkapı Saray, Istanbul; publiziert von L. A. MAYER: Islamic Armourers and their Works, Genf 1962, S. 42, T. VIII. Die Künsterlersignatur ist dem Mittelstreifen eines dreiteiligen Medaillons eingeschrieben, dessen oberes Feld bemerkenswerterweise einen von zwei Pulverhörnern flankierten Pokal mit Federkasten und dessen untere Partie eine von Ranken umschlossene Raute zeigt. Offensichtlich handelt es sich hierbei um eine Reduktion des für die späte Mamlukenzeit geläufigen Kollektivwappens (Fig. 2/F). Die ungewöhnliche Kombination bedarf einer Erklärung. Denkbar wäre, daß der nachweisbar zur Zeit des Sultans al-Ašraf Qānṣūh al-Ġaurī (906/1501–922/1516) tätige Künstler (NICKEL 1972, S. 225 Anm. 14) die Bannerspitze mit dem reduzierten Wappen erst nach dem Ende der Mamlukenherrschaft anfertigte. Dafür könnte sprechen, daß unter den Künstlern, die im Auftrag des osmanischen Sultans Selim I. (918/1512–926/1520) nach der Eroberung von Kairo 922/1517 nach Istanbul deportiert wurden, nach Ibn Iyās (Badā'i' az-zuhūr, Ed. MUṢṬAFĀ V, 1961, S. 182) auch Metallarbeiter (*ḥaddādūn*) genannt werden. Der somit anzunehmende Künstleraustausch ist keineswegs ein Einzelfall; vgl. M. MEINECKE: Mamlukische Marmordekorationen in der osmanischen Türkei, in: Mitteilungen des Deutschen Archäologischen Instituts, Abteilung Kairo XXVII/2, 1971, S. 207–220, T. LII-LVI.

[100] Nach der in Anm. 23 genannten Quelle; zu weiteren Belegen von Fahnen mit Wappen siehe Anm. 10,59.

ZDMG, Supplement II, 1974 (Wiesbaden)
S. 241-248

ÜBER DIE URSPRÜNGE DER RELIGIONSPOLITIK DER ERSTEN SELDSCHUKISCHEN SULTANE

VON TILMAN NAGEL, BONN

HAMILTON A. R. GIBB hat in seiner kurzen Abhandlung über „Government and Islam under the Early Abbasids", der er den Untertitel „The Political Collapse of Islam" gab[1], dargelegt, daß in der Religion, in der Armee und der Bürokratie die drei Hauptpfeiler des abbasidischen Staatswesens zu sehen seien. Alle drei, so Gibb, entwickelten bis zum Beginn der Vorherrschaft der Buyiden über das Kalifat so viel Eigengewicht, daß die schwache und oft unfähige Person des Kalifen die zentrifugalen Kräfte nicht mehr zu binden, geschweige denn zu einem ausgewogenen Ganzen zu koordinieren vermochte. Die Institution des Kalifates hatte sich eigentlich überlebt; es wurde zu einem „leeren Mythos", dem Māwardī in der Mitte des elften Jahrhunderts in seinen Aḥkām as-Sulṭānīya ein bleibendes Denkmal setzte.

Das politische Ideal des Islam, nach Gibb eine Einklassengesellschaft, in der die Wechselbeziehungen von Regierten und Regierenden durch eine göttlich offenbarte Pflichtenlehre geregelt sind, deren gerechte Anwendung und peinliche Einhaltung der Kalif garantiert, dieses Idealbild hatte mit der Wirklichkeit auch gar nichts mehr gemein, hatte das Kalifat doch sämtliche Machtmittel verloren, die es zur Wahrnehmung dieser ihm vorbehaltenen Funktionen benötigt hätte.

Dennoch mündete diese Periode der völligen Ohnmacht des Kalifates nicht in eine Trennung von staatlicher und geistlicher Gewalt aus. Am Ende der Buyidenzeit zeichnet sich vielmehr ein neuartiger Zusammenklang von Islam und dynastischer Macht ab, der für die religionspolitische Lage unter den ersten Seldschuken bestimmend wird.

Der Kalif bleibt unter den Seldschuken nach wie vor Oberhaupt der islamischen Umma, die tatsächliche Ausübung der Herrschergewalt aber delegiert er an den Sultan, dessen in der Praxis gegebene Machtfülle hiermit ihre Legitimation innerhalb der muslimischen Gemeinschaft erfährt. Dieser Sultan – Ṭoġrilbeg war der erste, der dieses Wort in seine offizielle Titulatur aufnahm[2] – führt seinerseits alle Gefechte zu Nutz und Frommen der Umma

[1] In: L'Elaboration de l'Islam, Paris 1961, S. 115–127.

[2] Vgl. MAKDISI, Ibn 'Aqīl et la résurgence de l'Islam traditionaliste, Damaskus 1963, S. 83. Die älteste Münze Ṭoġrils aus dem Jahre 1046/7 tituliert ihn als „Sulṭān Mu'aẓẓam"; in den Legenden ghaznawidischer Münzen erscheint dieser

17 Or.-Tag 1973

08 NISAN 1999
O. 841

Int. J. Middle East Stud. 6 (1975), 228–236 *Printed in Great Britain*

George Makdisi

LES RAPPORTS ENTRE CALIFE ET SULṬÂN À L'ÉPOQUE SALJÛQIDE

Le mot arabe *sulṭân* se rencontre plusieurs fois dans le Coran au sens de *pouvoir*.* A titre d'exemple, je vous cite quelques versets coraniques provenant de l'excellente traduction de M. Blachère: 'Quiconque a tué injustement, nous donnons à son proche, *pouvoir* [de la venger]' (Coran, XVII, 35/33). 'A l'exclusion de ceux des Errants qui te suivront, tu ne disposes d'aucun *pouvoir* sur mes serviteurs' (Coran XV, 42). Et encore, au sens de *puissance*: 'Je n'avais sur vous aucune *puissance*, sauf de vous appeler et que vous me répondiez' (Coran, XIV, 26/22).

On a souvent tendence à confondre la notion de pouvoir avec celle d'autorité. Cela se comprend; car les deux notions ont rapport au fait de commander et de diriger. Mais, *autorité* veut dire le *droit* de commander et de diriger, tandis que *pouvoir* veut dire la *force* avec laquelle on oblige les autres à obeir. *Droit* d'un côté, *force coercitive* de l'autre.

Pouvoir et autorité ont besoin l'un de l'autre; avec cette différence, que la légitimité appartient à l'autorité. Autorité, sans pouvoir, ne cesse pas d'être légitime, tandis que pouvoir, sans autorité, n'est que tyrannie.[1]

Au cours des premiers siècles de l'Islam, c'est dans la personne du Prophète, et ensuite dans celle de ses successeurs les califes, que siégeaient l'autorité et le pouvoir. Le calife jouissait de ces prérogatives tout au long de la période des califes ar-Râshidûn, tout au long de la période umaiyâd, et pendant les premiers temps du califat 'abbâside. Nous assistons ensuite à l'inauguration de l'époque des sultans, bien qu'ils n'aient pas fait usage du titre de sultan à cette époque. L'avènement des sultans s'explique par le fait que le calife ne disposait plus d'une force coercitive suffisante pour maintenir le pouvoir, un pouvoir supérieur à celui de tout autre prétendant.

On a souvent vu dans cet avènement le commencement d'une nouvelle époque, où le calife était obligé de renoncer à son pouvoir *temporel* au profit du

* This paper was delivered in the spring of 1969 at the University of Montpellier and submitted for publication with the other papers of the Conference. Five years having elapsed since its submission and no word having been received, the author agreed to have it published in *IJMES* as originally delivered to a French-speaking audience. (Ed.)

[1] J. Maritain, *Man and the State* (Chicago: University Press, 1951), p. 126; *idem*, *Scholasticism and Politics*, 3e éd. (London: Geoffrey Bles, 1954), chap. IV, surtout pp. 73–4; cf. G. Makdisi, *Ibn 'Aqîl et la résurgence de l'Islam traditionalist au XIe siècle* (Damas: Publications de l'Institut Français de Damas, 1963), p. 70.

Der Islâm, c.63, s.180, 1986 (BERLIN)

Zusammenfassend: Die Problematik des sozialen Wandels im Konflikt mit traditionellen Wertvorstellungen in der Türkei wird aufgrund dieser Veröffentlichung recht deutlich. Dabei sollte allerdings nicht unberücksichtigt bleiben, daß derzeit wohl nur eine Minderheit der Bevölkerung in dieser intensiven Form an überkommenen osmanisch-islamischen Traditionen festhält. Es wäre sehr zu wünschen, daß die Verf. ihre Studien auf diesem Gebiet fortsetzt.

Hilmar Krüger

Köln

Martin STROHMEIER: *Seldschukische Geschichte und türkische Geschichtswissenschaft. Die Seldschuken im Urteil moderner türkischer Historiker*, Berlin 1984. Klaus Schwarz Verlag. X, 273 S. (Islamkundliche Untersuchungen, Bd. 97).

Der Vf. hat es – unter Hans R. ROEMERS Leitung – in sehr geschickter Weise verstanden, die Verbindung von religiöser und allgemein weltanschaulicher Lage zur Geschichtsschreibung und Geschichts-Auffassung, wie sie in allen Kulturen vorkommen, für die Darstellung der türkischen Vergangenheit durch Angehörige dieser Nation in den beiden letzten Jahrhunderten darzulegen und zugleich darzustellen, wie sie gar nicht selten Reaktionen auf Auffassungen der westlichen Welt sind, deren Urteil über die Türken ebenfalls stark variiert. St. gibt in einem ausgedehnten ersten Teil eine prägnante Übersicht über die Entwicklung der türkischen Historiographie und geht dann zur Darstellung der seldschukischen Geschichte (vorab in Anatolien) durch die bedeutendsten drei Spezialisten, die es gibt, über: Mehmet Altay Köymen, Osman Turan und İbrahim Kafesoğlu: drei Forscher, die dem Vf. dieser Zeilen alle sehr gut bekannt sind (bzw. waren), so daß er in vielen Gesprächen mit ihnen St.s Ausführungen und Deutungen bestätigt findet. Er kann also die Sorgfalt gut beurteilen, die der Vf. bei der Betrachtung und Deutung von deren Werken, auch in einigen von ihnen verfaßten Schulbüchern mit ihrer besonders pronocierten Deutung des Geschichtsablaufs, aufgewandt hat. Es handelt sich dabei um eine Analyse, die an einem Beispiel, das nicht direkt mit unserer eigenen Geschichte verbunden ist (wie es die Türkenkriege vom 15. bi 19. Jh. sind), das wir also ohne möglicherweise vorgefaßte Meinung betrachten können, dartut, wie verschieden die Auffassungen auch „nationaler" Historiker bei diesem Thema sein können: vor allem die Stellung zum Islam und dem Nomadentum mit ihrer Bedeutung für das Wesen der Türken spielen dabei eine Rolle, auch wenn über die positive Bewertung der Seldschuken für die Entwicklung Vorderasiens bei allen dreien kein grundlegender Unterschied besteht. Auch hier hatten sich westliche Forscher, vor allem Theodor NÖLDEKE mit seiner sehr kritischen Haltung den Türken überhaupt gegenüber, z.T. anders geäußert. Das Bild der Entwicklung ist begreiflicherweise auch anders in dem Buch von Speros VRYONIS: The Decline of Medieval Hellenism in Asia Minor . . . (Berkeley usw. 1971), sehen doch Türken und Griechen die Dinge vielfach konträr: „Was dem einen seine Eule ist, ist dem andern seine Nachtigall", sagt man (auf Plattdeutsch) in Hamburg.

Das Buch besitzt ein umfangreiches Verzeichnis der behandelten Schriften und der weiteren Arbeiten zum Thema, wird durch Register gut erschlossen und fördert

J.C. Hinrichs Koleksiyonu

Anadolu Selçuklularının Sikkeleri

(Türkçeye çeviren: J.C. Hinrichs)

Sevgili arkadaşım
Çok iyi tavsiyeme sevindim
iyi tavsiyeme sevinmezsin diye
İstanbul 1/8/97
J.C. Hinrichs

15 HAZİRAN 1999

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi
Dem. No: 63580
Tas. No: 737.4
ANA-S

Bremen 1997

Bütün hakları mahfuzdur

TTK. Belleten, c. LII / 202,
Nisan-1988, s. 91-99.

Dergi / Kitap
Kütüphanede Mevcuttur

04 AGUSTOS 1993

SELÇUKLU ORDUSU

Prof. Dr. MEHMET ALTAY KÖYMEN

I
GİRİŞ

Aslında bütün Türk orduları ortak özelliklere sahip olduklarından, meselâ bir Gök Türk ordusu, Karahanlı ordusu, bir Selçuklu ordusu söz konusu olmamak gerekir. Ancak, aralarında yapı bakımından olmasa bile, fonksiyonları bakımından büyük farklar vardır. Bir kısım Türk orduları o zamanın bilinen üç kıtasında imparatorluklar kurarken, bir kısmı yurt kurmuşlar, bir kısmı kurulan yurtları korumuşlar ve yurdu tabii sınırlarına ulaştırmışlardır. Bir Türk ordusu da kurulan yurdu kurtarmıştır.

İşte biz bu yazımızda Anadolu'da Büyük Selçuklu İmparatorluğu orduları tarafından kurulan Anadolu yurdunu koruyan ve genişleten Anadolu Selçukluları ordusundan söz edeceğiz.

II
SELÇUKLU ORDUSUNA DAİR ARAŞTIRMALAR

Şimdiye kadar Selçuklu ordusu üzerinde,

1 - Fuat Köprülü [1],
2 - İ.H. Uzunçarşılı [2],
3 - V. Gordlevski [3],
4 - C. Cahen [4],
5 - Osman Turan [5],

[1] Köprülüzade Mehmed Fuad, Selçuklular Zamanında Anadolu'da Türk Medeniyeti, *Millî Tetebbûlar Mecmuası*, II/5 (1331), s. 212-221. Bu araştırmalardan hiçbir araştırıcı faydalanmamıştır.

[2] *Osmanlı Devleti Teşkilatına Medhal*, İstanbul, 1941, s. 108-122.

[3] V. Gordlevski, *Gosudarstvo Sel'dzukidar Maloj Azii*, Moskova, 1941, s. 148-156.

[4] Claude Cahen, *Preottoman Turkey*, London, 1968, s. 230-234.

[5] O. Turan *Selçuklular Zamanında Türkiye*, İstanbul, 1971.

Kütüphanesi
İslâm Araştırmaları Merkezi

ÉTUDES MUSULMANES

Fondées par
Etienne GILSON et Louis GARDET

Dirigées par
Marie-Thérèse d'ALVERNY, Roger ARNALDEZ,
Jean JOLIVET, Gérard TROUPEAU

– Selçuklular

19 OCAK 1994

ÉTUDES MUSULMANES
XXXIV

ORTHODOXIE, SUBVERSION ET RÉFORME EN ISLAM

GAZÂLÎ ET LES SELJÛQIDES

par

Mustapha HOGGA

Professeur de philosophie islamique
à l'Université Cadi Ayyad de Marrakech

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi
Demirbaş No 23083
Tasnif No 181.2
HOG.O

Suivi de

TEXTES POLITIQUES DE GAZÂLÎ

Préface de J. Jolivet
Directeur d'études à l'Ecole Pratique des Hautes Etudes

PARIS
LIBRAIRIE PHILOSOPHIQUE J. VRIN
6, Place de la Sorbonne, V^e^
—
1993

A SURVEY OF PERSIAN ART, vol: III (Tehran)

Dergi / Kitap
Kütüphanede Mevcuttur
25 ARALIK 199

F. THE SELJŪQ PERIOD

By ERIC SCHROEDER

THIS constellation of great monuments in itself indicates that there had already been a renaissance; but the political and literary history of the time needs no such archaeological confirmation. The hopes of the ʿAbbāsids were born in Khurāsān, and in the golden age of the Caliphate the province exercised a powerful influence in the supply of ministers and royal guards.[1] Moreover, from the reign of Mutavakkil onwards, under the Ṭāhirids, the Ṣaffārids, and the Sāmānids, it energetically shook itself free from Baghdād and developed its own culture (see pp. 83–4). The Mausoleum of Ismāʿīl (see pp. 946–9, 1267–70), which is associated with the last of these dynasties, may claim, in the present state of our knowledge, to be the first example of the great brick style; and a more careful search may still discover in Khurāsān evidence that the Sāmānids developed this style to a maturity which we now associate with later models, and with the more celebrated dynasties of Ghazna and the Seljūqs.

For the remains of Sāmānid art, rare and fragmentary, mark what many would recognize as one of the highest developments of the Persian genius; and that the buildings were splendid appears from the descriptions surviving in the old geographers (see pp. 975–6). It was only natural that architecture should flourish at such a court as that at Bukhārā, and only natural that it should develop rapidly when it ranked so high among the exercises of the human spirit. We find, for instance, that in the treatises of the *Ikhvān aṣ-Ṣafā* it is classed in the first division of the philosophic studies along with logic, mathematics, and astronomy.[2] In the *Mafātīḥ al-ʿUlūm*, mechanics (including hydrostatics) is grouped with the non-Arabian (that is, either Persian or Greek) sciences, together with mathematics, music, astronomy;[3] and the *Fihrist* follows a similar classification.[4] It must, therefore, be understood that where we speak of Ghaznavid architecture, we are describing an architecture whose debt to the tradition of Sāmānid Bukhārā it is impossible to estimate on the basis of a single monument, the tomb of Ismāʿīl, but which must be great indeed, since that monument, which marks only the beginning of a century of brilliant culture, is in itself so vigorously prophetic.

The Ghaznavids, however, when all has been said, played a decisive part. Where the Sāmānids had evolved a noble provincial culture, the immense, almost imperial, dominion of Maḥmūd assembled and mobilized the cultural resources of a big and varied world. He may have been a parvenu; but architecture owes much to parvenus. Indeed, some of the most momentous architectural creations are due to those who were not to the purple born, as witness the Rome of Augustus, the Constantinople of Constantine,[5]

[1] R. Dozy, Essai sur l'histoire de l'Islamisme, Paris, 1879, pp. 228–9. See p. 82.

[2] The Baṣra Encyclopaedists of the late tenth century. Of the six whose names survive, at least three were Persian: E. G. Browne, A literary history of Persia, Cambridge, 1928, I, p. 378. See also Chapter 68.

[3] Composed in 976 (365 H.) by Muḥammad ibn Yūsuf of Khwārazm: Browne, op. cit., I, pp. 378, 382.

[4] This work was composed at Baghdād towards 987/8 (377 H.).

[5] J. Strzygowski, Origin of Christian church art, Oxford, 1923, p. 45.

981 — 1045.

BIBLIOGRAPHY ON SALJUQ STUDIES

KOSUKE SHIMIZU

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi

Dem. No:	52127
Tas. No:	016.95605 SHI.B

Tokyo-1979

6 MART 1998

Edit. Yaacov Lev, Towns and Material Culture in the Medieval Middle East, Leiden 2002, 21-40, ISBN 90 4123 562-

THE SELJUKS IN JERUSALEM

Shimon Gat

Introduction

The period when Palestine was part of the far-reaching Seljukid empire are generally described by historians as one of the darkest periods in Palestine's history. A number of historians place special emphasis on the suffering of Jerusalem's population, and above all the non-Muslim minorities, viz., Jews and Christians. The Seljukid rulers are termed by these historians 'condottieri'[1] and are said to have laid waste to the land around Jerusalem and subdued its population.[2] According to this version, the people of the city were victims of "brutal acts of destruction, murder and plunder committed by the Turkomans".[3] Supporters of this version believe that "the city was badly damaged, the size of its population diminished, and it was gradually destroyed".[4] They claim that the bitter fate of the people of Jerusalem was a direct result of "the Turkoman invasion which brought ruin to villages and cities from Antioch to Jerusalem".[5] The claim that the Seljuks' barbarous treatment of the Christians in Jerusalem was the main cause of the First Crusade was for many years widely accepted:

> In the year 1071 the Turkish Seljuks conquered Jerusalem . . . At once they began harassing the Christians, and persecuting them. They would rob pilgrims on their way to Jerusalem, and even do them bodily

---

[1] S. D. Goitein, "Al-Quds" *EI.2nd.ed.*, V, 328 (infra: Al-Quds).

[2] *Idem*, "Jerusalem in the First Arabic Period" *Jewish Settlements in Palestine in the Beginning of Islam and the Crusader Period, in the Light of the Geniza* (Jerusalem, 1980), 19, [Hebrew, infra: Goitein, *Settlement*]).

[3] M. Gil, "Political History of Jerusalem" in J. Prawer ed., *Book of Jerusalem, The First Islamic Period, 638–1099* (Jerusalem, 1991), 29 [Hebrew].

[4] M. Ben-Dov, *Jerusalem in the Mirror of the Generations* (Jerusalem, 1991), 192 [Hebrew].

[5] N. Levtzion, "Conversion to Islam in Syria and Palestine and the Survival of Christian Communities" in M. Gervers and R. J. Bikazi eds., *Conversion and Continuity of Christian Communities in Islamic Lands, Eighth to Eighteenth Centuries* (Toronto, 1990), 295–296.

SANAT T.

KERVANSARAY
SELÇUKLU
SANATI

1825 ERDMANN, K. Das seldschukische Karavansaray. *Z. f. Kulturaustausch* 12 (1962), pp. 163–169

Selçuklu karvansarayı

SANAT T.

CAMİ
SELÇUKLU
SANATI

1826 ERDMANN, K. Die Sonderstellung der anatolischen Moschee des XII. Jhdts. *1st Int. Cong. of Turkish arts, Ankara, 1959, Communications* (1961), pp. 94–101

12. asır Anadolu camileri

SELÇUKLULAR

18171 CAHEN, C. Les tribus turques d'Asie Occidentale pendant la période Seljukide. *WZKM* 51 (1948–52), pp. 178–187

Selçuklu zamanında Batı Asyası Türk kabileleri.

04067 YAVUZ, Ayşil Tükel. Similarities between Great Seljuk and Anatolian Seljuk vaulting systems. *Akten VII. Int. Cong. Iran: Kunst Archäol.* (1976), 1979, pp. 516-522.

3 AĞUSTOS 1992

Selçuklular (Sanat) (Anadolu ve Büyük Selçuklular kemerleri arasındaki benzerlikler.)

SANAT T.

SELÇUKLULAR

7942 LANE, A. Sung wares and the Saljuq pottery of Persia. *Trans. Or. Ceramic Soc.*, 1946–47, pp. 19–30

Sung seramik eşyaları ve Selçukluların çinicilik sanatı

SELÇUKLULAR 87-930583
Rāvandī, Muḥammad ibn ʿAlī, ca. 1238.
Rāḥat al-ṣudūr va āyat al-surūr dar tārīkh-i āl-i Saljūq / Muḥammad ibn ʿAlī ibn Sulaymān al-Rāvandī ; bi-sa'y va taṣḥīḥ-i Muḥammad Iqbāl ; bi-inzimām-i ḥavāshī va tamārīs, bā taṣḥīḥāt-i Līsān-i Mujtabā Minavī. — Chāp-i 2. — Tihrān : Muʾassasah-i Intishārāt-i Amīr Kabīr, 1364 [1925 or 1986]
ll, 4, 575, xlii p., [1] folded leaf of plates : geneal. table ; 25 cm.
In Persian; pref. in English; romanized record.
Title on added t.p.: The rāḥat-us-ṣudūr wa āyat-us-surūr : being a history of the Saljūqs.
Bibliography: p. [468]-488.
"Farheng-i kalimāt va muṣṭalaḥāt-i pādirah": p. [489]-516.
Includes index.
1400.00IR
For requesting libraries only.
(Covers the period 1037-1194)

Irak'ta Türk mimarisi Selçuklular ve Zengiler devri. *SALİH, Hasan.* Doktora. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1992. 117 s., 83 ref. Danışman:Prof.Dr.Şerare Yetkin. Dili:Tr.

20 MAYIS 1998

— Selçuklular

ARIK, Fedâ Şâmil (Arş. Gör.); "Türkiye Selçuklularında Sultan'ın Kazai Yetkileri Kullanılışı (1075 - 1243)", Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, (Danışman : Doç. Dr. Bahâeddin Öğel), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1986, 470 s.

30 NISAN 1997

14 OCAK 1992

Tuncer, Orhan C. Anadolu kümbetleri Selçuklu dönemi (1986) Selçuklular MESA bull. 22 (1988), 122-123. S. Redford

ABBASİLER — SELÇUKLULAR
FATIMİLER

العلاقات بين الدولة الفاطمية والدولة العباسية في العصر السلجوقي : ٤٤٧ - ٥٦٧ هـ / محمد سالم بن شديد العوفي . ـ دكتوراه . ـ جامعه الامام محمد بن سعود الاسلاميه ـ العلوم الاجتماعيه ـ التاريخ ، ١٤٠٢هـ.

31 MART 1995

Uzluk, Feridun Nafiz : Anadolu Selçukluları Devleti Tarihi III.
Ankara 1952.

Baykara, Dr. Tuncer
"Konaq şehri ve Selçuklu devrindeki önemi" İslâm Tetkikleri Enstitüsü Dergisi, İstanbul.
1979/7 sayı 3/4 ss. 207-210

210257 VEZİR
SELÇUKLULAR

85-964714
Iqbāl, 'Abbās, 1896 or 7-1955.
[Wizārāt dir 'ahd salāṭīn Bizrig Suljūqir. Arabic]
(Wizārah ff 'ahd al-Salājiqah)
الوزارة فى عهد السلاجقة / تأليف عباس اقبال ؛ ترجمة وتعليق أحمد كمال الدين حلمى. — [Kuwait] : جامعة الكويت ، 1984.
526 p. : geneal. tables ; 24 cm. — (مطبوعات الجامعة)
Includes bibliographies and indexes.
(Historical study concerning viziers during the Saljuks, period 1040-1157)
Acquired only for IC.

17 OCAK 1994

Selçuklular

3842 CAHEN, CLAUDE. "Le Malik-nāmeh et l'histoire des origines Seljukides." *Oriens* 2 ('49) 31-65. The early history of the Seljuks, from the 10th century to 1040. Discussion of the sources on this period, specifically the principal, and now lost, *Malik-nāmeh*.

03 NİSAN 1995

Selçuklular Sanatı

1851 YETKIN, Suut Kemal. Les caractéristiques des caravansérails seldjoucides. *1st Int. Cong. of Turkish arts, Ankara, 1959. Communications* (1961), pp. 371-374

Selçuklu Sanatı

Selçukların Anıtları

HAKDISI, O. Les rapports entre Calife et Sultān à l'époque Saljūqide. *IJMES* 6(1975), pp. 228-236.

Selçuklular Döneminde halife ve sultan arasındaki ilişkiler

International Journal of Middle East Studies

Selçuklular

07 MART 1994

6921. **Baykara, Tuncer: Anadolu'nun Selçuklular devrindeki sosyal ve iktisadi tarihi : üzerinde araştırmalar / Tuncer Baykara. - İzmir, 1990. - 150 S. : Ill., Kt. - (Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi yayınları ; 56)**
Inhalt: Untersuchungen zur Sozial- und Wirtschaftsgeschichte der Rumseldschuken. - Text türk.
ISBN 975-483-078-9 9 E 6119

Anadolu Selçukluları

Gazne (şehri) (Tarihi)
Mesud III. / Ebü Sa'd Muhammedoğlu (v. 421/1041)

HONCHI-ZADEH, Davoud
Notes on the Kufic inscription of the Royal Palace of Mas'ūd III at Ghazni.
Orientalia Suecana 16 (1967), pp. 113-126

Gazne'de III. Mesud'un Kraliyet Sarayındaki Kufi kitabe üzerine Notlar.

04047 ROGERS, J.Michael. Royal caravansarays and royal inscriptions in Seljuk Anatolia. *In memoriam A.L.Gabriel.* (*Edeb. Fak. arşt. dergisi*, 1978) pp. 397-431.

SANAT

MEDRESE
IMARET
SELÇUKLU
SANATI

1827 ERDMANN, K. Vorosmanische Medresen und Imarets vom Medresentyp in Anatolien. *Studies in Islamic art and architecture in honour of K. A. C. Greswell*, 1965, pp. 49–62

Anadolu'da Osmanlı öncesi medrese/cami mekanları ve İmaretler

09 NİSAN 1992

03918 KLEISS, W. Hinweise zu einigen seldjuqischen und il-khanidischen Bauten in Iran. *Archaeol. Mitt. aus Iran* N.F.10 (1977) pp. 293-303.

Selçuklular
İlhanlılar

Hatem, Gulam Ali : İranda Büyük Selçuklu Kümbetleri. A. Ü. İ. Fk. Basılmamış Doktora Tezi Ankara 1974.

Selçuklular (İRAN) Kirman

SCHNYDER, R. Political centres and artistic powers in Saljūq Iran; problems of transition. *Islamic civilization*, ed. D.S. Richards, 1973, pp. 201-209.

Selçuklu iranında siyasal merkezler ve sanat yapıları. geçiş problemleri.

SELÇUKLULAR

Selçuklular ve Farsça

Rypka, History---, s. 183–215, 220–224

2507 WITTMANN, Richard. The *Muḥtasib* in Seljuq times: insights from four chancery manuals. *Harvard Middle Eastern and Islamic Review*, 7 (2006) pp.108-128. [Great Seljuqs & Anatolian Seljuqs.]

Muhtesipler
Selçuklular

20 MAY 2008

SELÇUKLULAR

- HÜSEYNİ, Alī b. Nāṣir 85-961793

Ḥusaynī, Ṣadr al-Dīn 'Alī ibn Nāṣir, fl. 1180-1225.
[Akhbār al-dawlah al-Saljūqīyah]
(Kitāb akhbār al-dawlah al-Saljūqīyah)
كتاب أخبار الدولة السلجوقية / لمؤلفه صدر الدين أبي الحسن علي ابن أبي الفوارس ناصر بن علي الحسيني ؛ اعتنى بتصحيحه محمد اقبال ؛ مراجعة لجنة احياء التراث العربي في دار الآفاق الجديدة +
ـ الطبعة 1 • ـ بيروت : دار الآفاق الجديدة ، 1984 •
9, 228, viii p. ; 24 cm.
Preface in Arabic and English.
Added t.p.: Akhbar'ud-dawlat-Saljuqiyya.
Reprint.
Includes bibliographical references and indexes.

(Olassical history of the Seljuk state)
I&S-Islamic Hist.

08 KASIM 1993

08 EKİM 1999

3326 SHERWIN-WHITE, Susan and KUHRT, Amelie, *From Samarkand to Sardis: A New Approach to the Seleucid Empire*. Berkeley, CA: University of California Press, 1993. 260pp.

Selçuklular

Eldem, Halil Edhem : Anadolu Selçukluları Devrinde Mimari ve Tezyini Sanatlar. Ankara 1947.

ROEMER, H.R.

Die seldschukische Eroberung Anatoliens in türkischer Sicht.

Festschrift für W. Eilers, 1967, pp. 231-249

Selçuklular

TÜRK TARİHİ

SELÇUKLULAR

956.3013
H.U.D.M

Tarihul Umemil Islamiyye - 412 vd.

Büyük Selçuklu'ların yıkılışı döneminde Selçuklu-Hilafet ilişkileri. *ERAVCI, H.Mustafa.* Yüksek Lisans. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 1993. 114 s., 51 ref.
Danışman:Prof.Dr.Zekeriya Kitapçı. Dili:Tr.

20 MAYIS 1998

15 KASIM 1993

1379 VRYONIS, S. The experience of Christians under Seljuk and Ottoman domination, eleventh to sixteenth century. *Conversion and continuity: Indigenous Christian communities in Islamic lands, eighth to eighteenth centuries.* Ed. M.Gervers & Ramzi Jibran Bikhazi. Toronto: Pontifical Institute of Mediaeval Studies, 1990 (Papers in Mediaeval Studies, 9) pp.185-216 [Balkans and Anatolia.]

6698 SAUVAGET, J. Une représentation de la citadelle seljoukide de Merv. *AI* 15-16 (1951), pp. 128-132

Merv 19 HAZIRAN 1993
Selçuklular

92. AFZAL al-din Abu Hâmed Ahmad b. Hâmed KERMÂNI. *Ketâb 'Eqd al-'ulâ lel-mowqef al-a'lâ, qadim-tarin târix-e marbut be havâdes-e Kermân dar 'ahd-e salâjeqe*, éd. et annot. de 'A.M. 'Âmeri Nâ'ini, introd. de M.E. Bâstâni-e Parizi. Téhéran, Ruzbehân, 1356, x-182 p. Entesârât-e Dânešgâh-e Kermân, 1.

KİRMAN SELÇUKLULAR (Tarihçesi)

Ce livre concerne l'histoire de Kermân et de sa province entre les années 584/1188 et 591/1195; il a été écrit par un témoin d'événements auxquels il a été souvent mêlé. Il a été édité en 1311/1932 par 'A.M. 'Âmeri Nâ'ini sur un manuscrit de 1075/1664-5; avec des notes suffisantes; introuvable, cette édition est reproduite ici (pp. 57-166, avec index des noms propres) et à nouveau accessible. L'introducteur possède un texte copié sur un MS. daté de 649/1251. Le livre comporte cinq parties: 1) histoire de la fin du règne des Seljoukides du Kermân, depuis Toğril-šâh (mort en 565/1169; l'auteur a été son «nadim») jusqu'à la prise du pouvoir du prince ğozz Malek Dinâr; 2) histoire du règne de Malek Dinâr au Kermân; les qualités du prince; 3) un miroir des princes (*fazl-e pâdšâhi, 'adl, axlâq*) précède une description du Kermân de l'époque; 4) éloge de Qavvâm al-din et de sa famille, vizir de Dinâr, dont l'auteur est secrétaire; 5) auto-biographie de l'auteur. C'est cette partie que, dans son introduction substantielle, pp. 6-42, M.E. Bâstâni-e Parizi développe. Cette introduction est ainsi composée: 1) biographie de l'auteur, Afzal al-din Kermâni, qui a vécu la décadence du Kermân sous les fils de Toğril-šâh, puis les pressions subies par la province du côté du Khorâssân (Turcs et Ğozz) et du Fârs (Sa'd b. Zangi); 2) talent poétique de l'auteur (style khorâssânien) et sa culture; 3) ses trois écrits historiques: *'Eqd*..., écrit à Kuhbonân à partir de 584/1188; *Badâye'*..., histoire des Seljoukides du Kermân, écrite vers 606/1209, perdue, reconstituée partiellement par M. Bayâni; *al-Mozâf*... (MS. Vatican n° 533, de 753, édité par M. Eqbâl en 1331/1952) complète le précédent à partir de 605; enfin, un petit traité de médecine, sur la manière de préserver la santé et de prévenir la maladie (références p. 41, note 3; édition du texte, pp. 43-55). C.F.

JANM T.

Selçuklular

01817 MEINECKE, Michael. *Fayencedekorationen seldschukischer Sakralbauten in Kleinasien.* 2 vols. Tübingen: Wasmut, 1976. (Istanbuler Mitteilungen, Beiheft 13.)

Anadolu'da Selçuklu Pergam dekorasyonu

Şaşmaz

Şakir BATMAZ

Tarih Tarih

Yüksek Lisans Tez Dönemi

"Türkiye Selçuklulan Devleti'nde Ekonomik Hayat"

Danışmanı: Doç.Dr. Abdulkadir YUVALI

Erciyes Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi (Tarihsiz).

05 HAZIRAN 1996

Şaş, Doç.Dr. Abdulhaluk
"Anadolu Selçukluları'nda medreseler, medreseler hakkında genel bilgiler." H.Ü. Edebiyat Fak. Dergisi.
1984/2 sayı 1 ss.101-109

• Selçuklular
• Medreseler

Köymen, Prof.Dr. Mehmet Altay
"Alp Arslan Zamanı Selçuklu Kültür Müesseseleri I. Üniversiteler" Selçuklu Araştırmaları Dergisi, Ankara.
1975/4 ss. 75-125

08 EKİM 1999

4802 KOPRULU, Mehmed Fuad, *The Seljuks of Anatolia: Their History and Culture According to Local Muslim Sources* (Tr. G. Leiser). Salt Lake City, UT: University of Utah Press, 1992. 113pp.

S.Ü. Fen-Ed. Tarih 08 ARAK 1996

1993 Ortaçağ Tarihi H.Mustafa ERAVCI Prof.Dr.Zekeriya KİTAPÇI

Büyük Selçukluların Yıkılışı Döneminde Selçuklu-Hilafet İlişkileri

Y.Lisans. Tezi

113 SELÇUKLULAR
Sayfası.

180689 SELÇUKLULAR 08 OCAK 1994

ARAŞTIRMACI : Abdurrahman Acar
TEZİN ADI : Malazgirt Döneminde Büyük Selçuklu-Abbasi İlişkileri
TÜRÜ : Master
DANIŞMAN : H. Cezari Yurdaydın
ÜNİVERSİTE ve BÖLÜM : Ank. Ü. İlahiyat Fak.

BİTİŞ TARİHİ :
BASILDIĞI YER-TARİH
veya
BULUNDUĞU KÜTÜPHANE :

Sahillioğlu, Halil : 2. Keykâvus'un Bir Mülknamesi/Vakıflar Dergisi VIII. Ankara 1969.

· İBN SAİD
· SELÇUKLULAR

09684 CAHEN, Cl. Ibn Sa'īd sur l'Asie Mineure seldjuqide. *Tarih araştirmalari dergisi* 6 (1968) v-xi (1972), pp. 41-50.

Küçük Asya Selçukluları hakkında İbn Said

TARİH
· TÜRK
· ANADOLU
· SELÇUKLULAR

09569 VRYONIS, Sp., Jr. Nomadization and Islamization in Asia Minor. *Dumbarton Oaks papers* 29 (1975), pp. 41-71.

Küçük Asya'da Göçebelik ve İslâmlaşma.

· SELÇUKLULAR

18239 HASLUCK, F. W. Christianity and Islam under the Sultans of Konia. *Ann. Brit. Sch. Athens* 19 (1912–13), pp. 191–197

Konya sultanları zamanında Hıristiyanlık ve İslâm

Köfesoğlu, İbrahim
"Anadolu Selçuklu Devleti" hakkında tarihçe kaynakları / İ. Köfesoğlu. - s. 81-28; 24 cm.
Tarih Enstitüsü Dergisi - X-XI c. 1979-1980 (İSTANBUL: İ.Ü. Edebiyat Fakültesi)
I. Makale ad.

06 MART 1994

5171. Sümer, Faruk: Selçuklular devrinde Doğu Anadolu'da Türk beylikleri / Faruk Sümer. - Ankara, 1990. - VIII, 100 S. : Ill., Kt. - (Türk Tarih Kurumu yayınları : 19. dizi ; 10)
Inhalt: Türk. Fürstentümer in Ostanatolien zur Zeit der Seldschuken. - Text. türk.
ISBN 975-16-0242-4 9 E 5466

SELÇUKLULAR
ANADOLU

TARİH
· ARABASAN
· SELÇUKLULAR

18198 ZAKHODER, B. Khorasan i obrazovanie gosudarstva sel'dzhukov. (Khorasan and the formation of the state of Seldjuks.) *Vopr. Istor.*, 1945 (5–6), pp. 119–141
See also 4495, 5303, 10194A, 21750

Horasan ve Selçuk devletinin teşekkülü

SELÇUKLULAR
Aslanapa, Oktay.
Selçuklu sanatı bibliyografyası / Oktay Aslanapa ve yardımcıları tarafından hazırlanmıştır. — İstanbul : Yapı ve Kredi Bankası, 1971.
47 p.; 28 cm.
Turkish
I. Title.
Z5961.T8A75 72-207045 neg 3-26430
DLC CLU CU DDO ICU MH MBM MIU NJP NNC

25 KASIM 1991

3057 KAFESOĞLU, Ibrahim. Seljuk historiography in Türkey. Tr. Leiser, G. *International Journal of Turkish Studies*, 3 ii (1985-86) pp. 131-137

SELÇUKLULAR
13 AĞUSTOS 1997

12 HAZİRAN 1992

Selçuklular
- Türbe

ÖNKAL, Hakkı (Doç. Dr.), "Anadolu Selçukluları Devri Veli Türbeleri Hakkında Bazı Mülâğazalar", Türk Kültürü, 289, (1987), 316 - 321.

Yinanç, Doç. Dr. Refet
"Selçuklu Medreselerinden Amasya Halifet Gazi Medresesi ve vakıfları", Vakıflar Dergisi, Ankara
1982 sayı 15 ss. 5-22

3649 ÖNEY, G. Human figures on Anatolian Seljuk sgraffiato and champlevé ceramics. *Essays in Islamic art and architecture in honor of Katharina Otto-Dorn.* Ed. Abbas Daneshvari. Malibu: Undena, 1981 (Islamic Art & Architecture, 1). pp. 113-125

13 AGUSTOS 1992

23 HAZİRAN 1993

Selçuklular
- Vezir

TURAN, Reşit (Arş. Gör.), "Türkiye Selçuklu Devletinin Vezirlik Müessesesi", Yayınlanmamış Doktora Tezi, (Danışman: Prof. Dr. Mehmet Altay Köymen), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (1982), 210 S.

TARİH SELÇUKLULAR TÜRKMEN

18197 YAKUBOVSKY, A. Sel'dzhukskoe dvizhenie i Turkmenui v XI veke. (Le mouvement des Seldzhuks et les turcomans en XI siècle.) *Bull. Acad. Sci., Cl. Sci. Soc.*, 1937, pp. 921–946

XI asırda Selçuklular ve Türkmenler hakkındadır

05683 SHIMIZU, Kosuke. *Bibliography on Seljuq studies.* Tokyo: Institute for the Study of Languages and Cultures of Asia and Africa, 1979. iv, 71 pp.

Selçuklular

13 AĞUSTOS 1992

SELÇUKLULAR
SULTAN SANCAR
SENCER
(1157)

6645 COHN-WIENER, E. Die Ruinen der Seldschukenstadt von Merw und das Mausoleum Sultan Sandschar's. *Jhb. ...ial. Kunst* 2 (1925), pp. 114–122

Selçuklu Devletinin yıkılışı ve Sultan Sancar'ın kabri.

Turan, Osman : Selçuklular Tarihi ve İslâm Medeniyeti, Ankara 1965.

12 HAZİRAN 1992

- KURAN, Aptullah. Anatolian-Seljuk architecture. *The art and architecture of Turkey*, ed. Ekrem Akurgal, Oxford U.P., 1980, pp. 80-110.

- Mimari
- Selçuklu

- Çini
- Selçuklular

23 HAZİRAN 1992

- OĞUZLAR
- SELÇUKLULAR

ÜREKLİ, Bayram, "Yazıcı - Oğlu Ali'nin 'Tarih - i Âl - i Selçuk' Adlı Eserinin Oğuzlar ve Büyük Selçuklular Bölümü, Karşılaştırmalı Metin Neşri", Yayınlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi, (Danışman: Doç. Dr. Abdulhaluk Çay), Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, 1987.

956.1051
Yi.T Yinanç, Hükrimin Halil

Türkiye tarihi Selçuklular devri / by Hükrimin Halil Yinanç.- İstanbul: İstanbul Üniversitesi, 1944.
191 p.; 24 cm.- (İstanbul Üniversitesi yayınları; no. 240. Edebiyat Fakültesi Tarih Zümresi neşriyatı)
Includes bibliographical references

ERCEBECİ, Şebnem, "Anadolu Selçuklu Dönemi Duvar Çinileri", Yayınlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Aynur Durukan), Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji - Sanat Tarihi Anabilim Dalı, 1987.

12 HAZİRAN 1992

SELÇUKLULAR

91-962447

Bayburtluoğlu, Zafer.
Anadolu'da Selçuklu dönemi sanatçıları / Zafer Bayburtluoğlu. — Erzurum [Turkey] : Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, 1988-
v. <1> : ill. ; 25 cm. — (Fen-Edebiyat Fakültesi yayınları ; no. 53. Edebiyat Kesimi yayınları ; no. 36. Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölüm yayınları ; no. 3)
Includes bibliographical references (p. [116]-124) and indexes.
Contents: v. 1. Ağaç işi ustaları.

2 TEMMUZ 1991

17 OCAK 1992

88-932367

Hiro- Parviz, 'Abbās.
ficha TarIkh-i Salājiqah va Khwārazmshāhān / ?B/ Salāja-i 'Abbās Parvīz. — Tihrān : Shirkat-i 9979 Sihāmī-i Chāp va Intishārāt-i Kutub-i Īrān, 1351 (1972 or 1973)
744 , 44 p. ; 24 cm.
In Persian; romanized record.
Bibliography: p. 1-5 (2nd group)
Includes index.
(History of the Seljukian and Khwārazm Shāh dynasties who ruled over western Asia, 11th-13th century)

SELÇUKLULAR
HARİZMŞAHLAR

VAKIF
SELÇUKLULAR

ROGERS, J.H. Waqf and patronage in Seljuk Anatolia. The epigraphic evidence. *Anatolian stud.* 26 (1976), pp. 69-103.

Anadolu Selçuklularında Vakıf ve Himayesi.

SELÇUKLULAR

09692 MARTIN, M.E. The Venetian-Seljuk treaty of 1220. *Engl. hist. R.* 95 (1980) pp. 321-330

1220 Venedik-Selçuk anlaşması.

956.105
IM.T 'Imad al-Din, Muhammad b. Muhammad b. Hamid al-Isfahani

(Tarikh dawlat ali saldjuq)= A history of the Seljuks تاريخ دولة آل سلجوق / عماد الدين (ابو عبدالله) محمد بن محمد بن حامد (بن علي الدين الكاتب) الاصفهاني ; تحقيق لجنة احياء التراث العربي — ط ٢ — بيروت : دار الآفاق الجديدة ، ١٩٨٠.

IRCICA

287 p.; 24 cm.

1. History, Seljuks -1040-1157 I.Al-Bandari al-Isfahani, Al-Fath b. 'Ali b. Muhammad (ed.) II. Author (Arabic) III. Title IV. Title: A history of the Seljūks V. Title (Arabic)

3262

729.509561
SC.G Schgeidar, Gerd

IRCICA Selçuklular

Geometrische bauornamente der Seldschuken in kleinasien / by Gerd Schgeidar; photographed by Werner Bruggemann.- Wiesbaden: Ludwig Reichert Verlag, 1980.
204 p.: ill., 1 map; 41x29,5 cm.

1. Decoration in Relief, Turkey I.Bruggeman, Womer (photo.) II. Title

5630

956.106
CA.P Cahen, Claude

IRCICA

Pre - Ottoman Turkey: a general survey of the material and spiritual culture and history c. 1071 - 1330 / by Claude Cahen; translated by J. Jones - Williams.- London: Sidgwick and Jackson, 1968.
xx, 458 p.: 72 ill., 4 maps; 24 cm.
Translated from French into English
Bibliography: p. 427 - 450
Includes index
ISBN 283 - 35254-X

1. History, Turkey - 1071 - 1308 2. History, Anatolian Seljuks I. Jones - Williams, J. (tr.) II. Title

2674

SELÇUKLULAR

86-9617

Husayni, Sadr al-Din 'Ali ibn Nasir fl. 1180-1225.
(Zubdat al-tawarikh)
زبدة التواريخ : اخبار الامراء والملوك السلجوقية / صدر الدين ابو الحسن بن ناصر الحسيني ; تحقيق محمد نور الدين • — الطبعة 1 • —
بيروت : دار اقرأ ، 1985.
364 p. ; 24 cm.
Bibliography: p. 353-360.
Includes indexes.
$7.50 (U.S.)
Seljuks-History.
I&S-Islamic Hist.

SANAT-C

TEZLİB
SELÇUKLU
SANAT

SUMER, Unver
L'ornementation du livre seldjoukide anatolien.
Atti II. Cong. int. arte turca (Venezia 1963), 1965, pp. 275-275

Anadolu Selçuklu kitabının süslemeciliği.

180689 SELÇUKLULAR 08 OCAK 1994

ARAŞTIRMACI	: Abdurrahman Acar
TEZİN ADI	: Büyük Selçuklu Devletinin Din Siyaseti
TÜRÜ	: Doktora
DANIŞMAN	: Sabri Hizmetli
ÜNİVERSİTE ve BÖLÜM	: Ankara İlahiyat Fak.
BİTİŞ TARİHİ	: Devam ediyor
BASILDIĞI YER-TARİH veya BULUNDUĞU KÜTÜPHANE	:

TARİH SELÇUKLULAR

18192 TURAN, O. Les souverains seldjoukides et leurs sujets non-musulmans. *SI* 1 (1953), pp. 65–100

Selçuklu hükümdarlarının ve müslüman olmayan konuları.

-Selçuklular

01 NİSAN 1995

6558 MINORSKI, V. "Ainallu — inallu." *Rocznik Orient.* 17 (1951–2) 1–11. Seljuq clan relations.

DİNLER T.

18191 TURAN, O. Selçuk Türkiyesi din tarihine dâir bir kaynak: Fustât ul-'adâle fî kavarid is-saltana. *Mél. Köprülü*, 1953, pp. 531–564

Selçuklu Türkiyesi din tarihine dair bir kaynak: Fustât ul-'adâle fî kavarid is-Saltana.

4265 HILLENBRAND, Robert (ed.), *The Art of the Saljuks in Iran and Anatolia: Proceedings of a Symposium Held in Edinburgh in 1982.* Costa Mesa, CA: Mazda Publishers, 1994, 313pp.

Selçuklular

19 ARALIK 1995

32504

Sultan Mesud Sevri Irak Selçukluları tarihi (529-547/1134-1152). *KAYHAN, Hüseyin.* Doktora. Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enst., İstanbul, 1994:92 ii, 212 ref.
Danışman:Prof. Dr.Coşkun Alptekin. Dili:Tr.

YÜKSEK ÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

17 EKİM 1998

Bayram, Dr. Mikâil
"Anadolu Selçukluları devrinde Anadolu Baciları (Baciyan-ı Rum) teşkilâtının kurucusu Fatma Baci kimdir?"
Selçuk Üniv. Ed. Fak. Dergisi, Konya.
1981 sayı 1 ss. 57-72

27 TEMMUZ 1997

SELÇUKLULAR

25 A 13166

[Ḥusainī, ʿAlī Ibn-Nāṣir al-] Ṣadr-ad-Dīn Abū'l-Ḥasan ʿAlī Ibn-Nāṣir al-Ḥusainī: Zubdat at-tawārīḫ. Aḫbār al-umarāʾ wa'l-mulūk as-salğūqīja. ([Oders:] Aḫbār ad-daula as-salğūqīja.) [Hrsg. von:] Muḥammad Nūr-ad-Dīn.
(Beirūt:) Dār Iqraʾ (1405 = 1985). 354 S.
[Arab.]
[Geschichte d. Großseldschukenreiches, 11/13. Jh. n. Chr.; Ṣadr-ad-Dīn al-Ḥusainī: 1180 – 1225 n.Chr.]

Köprülü, Fuad : Anadolu Selçukluları Tarihinin Yerli Kaynakları/Belleten Cilt : 7 Sayı : 27 Ankara 1943.

6608 HÉBRARD, E. Les monuments seldjoukides de Konia (Asie mineure). *CRAIBL*, 1914, pp. 155–161

Konya (Selçuk eserleri)
Selçuklular
27 HAZİRAN 1995

FAKÜLTE SELÇUKLULAR

18178 KAFESOĞLU, I. Doğu Anadolu'ya ilk Selçuklu akini (1015–1021) ve tarihî ehemmiyeti. *Mél. Köprülü*, 1953, pp. 259–274

Doğu Anadolu'ya ilk Selçuklu akını (1015-1021) ve tarihî ehemmiyeti

956.106
CA.O Cahun, Claude IRCICA

Osmanlılardan önce Anadoluda Türkler / by Claude Cahen; translated by Yıldız Moran.- İstanbul: E Yayınları, 1979.
411, [5] p., 48 p. of plates: 8 maps; 24cm.- (E Yayınları tarih dizisi; no. 1)
Translated from French into Turkish
Original title: Pre-Ottoman Turkey
Bibliography: p. 365 - 395
Includes index

1. History, Turkey - 1071 - 1308 2. History, Anatolian Seljuks I. Moran, Yıldız (tr.) II. Title III. (Series).

4074

956.105
TU.S Turan, Osman IRCICA

Selçuklular ve İslamiyet / by Osman Turan.- İstanbul: Nakışlar Yayınevi, 1980.
334 p.; 19,5 cm.- (Nakışlar yayınevi; no. 24)

1. History, Turkey -1040-1157 2. History, Seljuks I. Title II. (Series)

3711

Baytop, Prof. Dr. Turhan

"Selçuklular devrinde Anadolu'da eczacılık" Uluslararası Türk-İslâm Bilim ve Teknoloji Tarihi Kongresi (Tıp-Diş Hekimliği-Eczacılık Tarihi) 2, (I. İstanbul, 14-18. 9. 81)

1981 ss. 183-190

---

(٤٤٣)

٩٥٣.٥٤

ح ٤٤٨ الحسيني ، محمد بن محمد بن عبدالله ابن النظـام (– ٧٤٣ هـ) SELÇUKLULAR

العراضة في الحكاية السلجوقية ، ترجمة وتحقيـق عبدالنعيم محمد حسين وحسين امين ، بغداد ، مطبعة جامعة بغداد ، ١٩٧٩ .

١٧٢ ص ، ٥٠٠ر١ دينار

(بيليوغرافية) ص ١٧١ – ١٧٢

١ – التاريخ الاسلامي – العصر العباسي الرابع

أ – عبدالنعيم محمد حسين (محقـق) ب – حسـين امين (محقق) جـ – العنوان

01 ARALIK 1992

Selçuklular

İrfan Selçuklular.

. ABHARĪ, ḠĀJA KAMĀL-AL-DĪN ABŪ 'AMR, vizier of the last two Great Saljuq sultans in western Persia, Arslan b. Ṭoḡrīl II (556-71/1161-76) and his son Ṭoḡrīl III (571-90/1176-94). After a secretarial career, he first became minister to Arslan. When Ṭoḡrīl III became restive under the tutelage of the Eldiguzid atabegs of Azerbaijan and endeavored to escape from them, he ended up by being imprisoned by the atabeg Qïzïl Arslan at Dezmār. Kamāl-al-dīn was active in securing his escape, but he then relinquished his professional career and ended his life as an ascetic, wandering through the Ḥejāz and Syria. He died in Jerusalem in 590/1194.

Bibliography: Nāṣer-al-dīn Monšī Kermānī. *Nasā'em al-ašḥār*, ed. Jalīl-al-dīn Moḥaddeṯ Ormavī. Tehran, 1338 Š./1959. pp. 90-91. Sayf-al-dīn 'Oqaylī. *Āṯār al-wozarā'*, ed. Ormavī, Tehran. 1337 Š./1959. Ḵ'āndamīr. *Dastūr al-wozarā'*, ed. Sa'īd Nafīsī. Tehran. 1317 Š./1938. p. 230.

(C. E. BOSWORTH)

(EI 1. I-C (SUP.), S. 219, 1982 (LONDON))

SANAT T.

SELÇUKLU İPEĞİ

8188 SHEPHERD, D. G. Two Seljuk silks from Raiy. *Bull. Cleveland Mus. Art* 37 (1950), pp. 16–17

Ray'de İki Selçuk İpeği

Hukuk T.

SELÇUKLULARDA FAİZ

18190 TURAN, O. A legal document concerning money-lending for interest in Seljukian Turkey. *Shafi Pres. Vol.*, 1955. pp. 255–265

Selçuklu Türkiyesinde faiz işi ile borç para verme ile ilgili bir hukuki belge.

---

81 KASIM

17940

Selçuklu-Fatimi ilişkileri. ALTA, M. Orhan. Master. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1991. 107s.
Danışman: Doç.Dr.Refik Turan.

---

08 OCAK 1999

350 *The art of the Saljūqs in Iran and Anatolia: proceedings of a Symposium held in Edinburgh in 1982.* Ed. Hillenbrand,R. Costa Mesa: Mazda, 1994. 313pp. [Incl. architecture.]

Selçuklular

Anadolu Selçukluları

Darüşşifa

Ünver, Ord. Prof. Dr. A. Süheyl

"Anadolu Selçuklu laik hastahaneleri ve ruh sağlığı hizmetleri" Selçuklu Araştırmaları Dergisi, Ankara.

Selçuklularda Faizle Para İkrazı

Prof. Osman Turan

Hukuk Fak. Der.

C. 4 – S. 1-2 – s. 23-30 – 1955

TARİH

SELÇUKLULAR

09691 KÖYMEN, Mehmet Altay. Some considerations about the social life of Turks during the Saljuqid period. *Actes XXIX CIO. 1973: Etudes arabes et islamiques I. Histoire et civilisation II*, pp. 116-118.

Selçuklu döneminde Türklerin sosyal hayatı hakkında bazı mülahaza ve kanaatler

SELÇUKLULAR

09682 BOMBACI, A. The army of the Saljuqs of Rūm. *AION* 38 (N.S.28, 1978) pp. 343-369.

Selçuklu Rum ordusu -

SELÇUKLULAR
SÂNCAR (1157)

10194A KÖYMEN, Mehmet A. Meskûkâta göre. Büyük selçuklu imparatoru Sancar'la Irak Selçuklu devleti hükümdari Mahmud'un vasallik münasebetleri. *Zehi Velidi Togan'a Armağan*, 1950–55, pp. 131–136

Meskûkata göre, Büyük Selçuklu İmparatoru Sancar'la Irak Selçuklu devleti hükümdarı Mahmud'un vasallık münasebetleri.

SÜLEYMAN ŞAH B. MAHMUD B. MELİKŞAH

(297.9/VER.T)

Tetkime - II - 96 vd.

SELÇUKLU VEZİRLERİ
* VEZİR

4666 BOWEN, H. Notes on some early Seljuqid viziers. *BSOAS* 20 (1957), pp. 105–110

Bazı eski selçuklu vezirleri hakkında notlar.

08 EKİM 1999

1213 CRANE, H. Notes on Saldjūq architectural patronage in thirteenth century Anatolia. *Journal of the Economic and Social History of the Orient*, 36 i (1993) pp.1-57

Selçuklular

Selçuklularda iktisadi hayat. *ŞENTÜRK, Yakup.* Yüksek Lisans. Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Ens., İstanbul, 1993. 91 s., 88 ref. Danışman:Prof.Dr.Coşkun Alptekin. Dili:Tr.

20 MAYIS 1998

956.106
UZ.A Uzluk, Feridun Nâfiz

IRCA

Anadolu Selçukluları: Devleti tarihi III= Histoire des Seldjoukides d'Asie Mineure / by Feridun Nâfiz Uzluk.- Ankara [s.n.], 1952 (Ankara: Örnek Matbaası) 1952.
xii, 80, 95 p.; 24 cm.- (Anadolu Selçuklularının 700 üncü yıldönümü münasebetile neşriyatı; no. 5)
Text in Turkish and Persian
Original title
تاریخ آل سلجوق در آناطولی / تألیف فریدون نافذ اوزلوق

1. History, Turkey - 1071 - 1308 2. History, Anatolian Seljuks I. Author (Arabic) II. Title III. Title: Histoire de Seldjoukides d'Asie Mineure IV. Title (Arabic)

4270

3076 TERZIOĞLU, Arslan. Über die Architektur der Seldschukischen Krankenhäuser in Iran, im Irak, in Syrien und in der Türkei, und ihre Weltweite Bedeutung. *Zeitschrift für Geschichte der Arabisch-Islamischen Wissenschaften / Majallat Tārīkh al-'Ulūm al-'Arabīya wa-'l-Islāmīya*, 6 (1990) pp.195-[226] [Incl. plans & ills.]

SELÇUKLULAR

17 ARALIK 1999

TARİH

SELÇUKLULAR (1177)

18170 CAHEN, C. Seljukides de Rūm, Byzantins et Francs d'après le Seljuknāmeh anonyme. *Ann. Inst. Phil. Hist. Or.* 11 (Mél. H. Grégoire 3, 1951), pp. 97–106

Anonim Selçuknameye göre Rum Selçukluları, Bizanslılar ve Franklar

SELÇUKLULAR

S211 WEIBEL, A. C. Seljuk fabrics. *Bull. Detroit Inst. Arts* 15 (1935), pp. 41–43

Selçuk İmalat Leri

Selçuk imalatları

25804 LUTHER, K. A. "A new source for the history of the Iraq Seljuqs: the Tarikh al Vuzara." *Der Islam* 45, no. 2 (Ju '69) 117ff.

956.105
RA.C Rashid al-Din Fadl Allah IRCICA

Cāmi' al-tavarih / by Rashid al-Din Fadl Allah; edited by Ahmed Ateş.- Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1960.
vol. (26, 218 p.); 24,5 cm.- (Türk Tarih Kurumu yayınlarından II. Seri; no. 6)
Original title: جامع التواريخ / تاليف رشيد الدين فضل الله
Contents: Vol. 1. Pt. 5 Selçuklular tarihi= Zikr tarikh al-Saldjuk
Library has vol. 2. Pt. 5 only

1. History, Turkey 1040-1157 2. History, Seljuks I. Author (Arabic) II. Title III. Title: Selçuklular tarihi IV. Title: Zikr tarih al-
3362 Saldjuk V. Title (Arabic) VI. (Series)

Selçuklular

720.9561
ÜN.T Ünsal, Behçet

Turkish Islamic architecture: In Seljuk and Ottoman times 1071-1923 / by Behçet Ünsal.- London: Alec Tiranti, 1959.
xi, 118 p.: 130 ill.; 19 cm.

1. Turkish Architecture 2. Islamic Architec-
2283 ture I. Title

729.309561
HE.F Heinecko, Michael IRCICA Selçuklular

Fayencedekorationen Seldschukischer Sakralbauten in Kleinasien / by Michael Heinecke.- Tubingen: Verlag Ernst Wasmuth, 1976.
2 vol. (xlv, 220; ix, 560 p.), 54 p. of plates; 27cm.- (Deutsches Archaologisches Institut Abtallung Istanbul. Istanbuler Mitteilungen - beiheft; 13)

1. Architectural Design, Structural Elements
5772 - Turkey I. Title II. (Series)

-021181 BÜNDARİ
-SELÇUKLULAR 91-964010

Bundārī, al-Fath ibn 'Alī, 1190-
[Zubdat al-nusrah wa-nukhbat al-'usrah]
(Tārīkh dawlat Āl al-Saljūq)
تاريخ دولة آل سلجوق : أول كتاب يتناول تاريخ هذه الدولة ... / عماد الدين محمد بن محمد بن حامد الاصفهاني ؛ اختصار الفتح بن علي بن محمد البنداري الاصفهاني ؛ تحقيق لجنة احياء التراث العربي في دار الآفاق الجديدة . -- الطبعة 3. -- بيروت : الدار ، 1980.
287 p. ; 24 cm.
Title on added t.p.: A history of the Seljuks.
Abridgment of: Nusrat al-fitrah wa-'unsurat al-qatrah of al-Kātib al-Isfahānī.

27 KASIM 1995

ERGENÇ, Özer (Doç. Dr.), "Anadolu Selçuklu Devleti", Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi, Eğitim Önlisans Programı, Sosyal Bilgiler, I, 4. Ünite, (1986), 51 - 64.

25 MAYIS 1993

- Selçuklular

07 MAYIS 1993

25683 KÖPRÜLÜ-ZADE, M. F. Anatolische Dichter in der Seldschukenzeit. i. Sejjād 'Hamza. ii. Ahmed Faqīh. *KCA* 1 (1921-25), pp. 183-190 (1926-32), pp. 20-38

- Ahmed Fakih
& Selçuklular

745.449561
ÖN.A Öney, Gönül IRCICA Selçuklular

Anadolu Selçuklu mimarisinde süsleme ve el sanatları= Architectural decoration and minor arts in Seljuk Anatolia /by Gönül Öney.-Ankara: Türkiye İş Bankası, 1978.
224 p.: 148 ill.; 27 cm.- (Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları; no. 185. Sanat Dizisi; 33)
With: Maden sanatı= Metal work / by Ülker Erginsoy
Summary is translated from Turkish into English by Maggie Quigley

1. Turkish Decoration and Design I. Title II. Title: Architectural decoration and minor
1403 arts in Seljuk Anatolia III. (Series)

956.1051
IB.B IRCICA

Ibn al-'Adīm, Kamāl al-Dīn Abu al-Qasim 'Umar

(Bughyat al-talab fi tarikh al-Halab)
بغية الطلب في تاريخ حلب / تأليف كمال الدين ابو القاسم عمر ابن العديم ؛ عني بنشره و علق عليه علي سويم. -- انقرة : الجمعية التاريخية التركية ، ١٩٧٦.

Alif, 131, xiii p., 24 p. of plates; 24 cm.- (Türk Tarih Kurumu yayınları; xix. dizi-sa.5)
Introduction in Turkish
Bibliography: p. [125] - 131
Includes index

1. History, Seljuks I. Sevim, Ali (ed.) II. Author (Arabic) III. Title IV. Title
7738 (Arabic) V. (Series)

SELÇUKLULAR (IRAN) (ANADOLU) SELÇUKLULAR AV

13 - ŞUBAT 1992

ÖNEY, Gönül
Mounted hunting scenes in Anatolian Seljuks in comparison with Iranian Seljuks.
Anadolu (Anatolia) 11 (1967), pp. 139-159

İran Selçuklularının Konya Anadolu Selçuklularında atlı avcılık sahneleri

SELÇUKLULAR

09686 DECEI, A. Le problème de la colonisation des Turcs seljoukides dans la Dobrogea au XIIIe siècle. *Tarih araştirmalari dergisi* 6 (1968) x-xi (1972), pp. 85-111.

13. asır Dobrucada Selçuklu Türklerinin kolonizasyonu problemi

1672 PEACOCK, A.C.S. The Saljūq campaign against the Crimea and the expansionist policy of the early reign of 'Alā' al-Dīn Kayqubād. *Journal of the Royal Asiatic Society*, 16 ii (2006) pp.133-149. [Reign of this Sultan (1219-1237), depicted in the sources as the apogee of the Saljūq Sultanate of Rūm.]

Selçuklular Kaynakları

17 AGU 2007

جلالی نائینی، غلامرضا
⇦ «عصر سلجوقی و سیاستهای فرهنگی شیعه». (شماره ۱۱۴۲)
اوضاع ملحی سلجوقیان Selçuklular

956.105
SI.M IRCICA

Sibt Ibn al-Djawzi, Shams al-Din Abu al-Muzaffar Yusuf b. Kızoğlu

Mir'ātü'z-zaman fi tarihi'l-ayan / by Shams al-Din Abu al-Muzaffar Yusuf b. Kızoğlu Sibt Ibn al-Djawzi; edited by Ali Sevim.- Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi, 1968.
vii, 279, 35 p., 4 p. of plates; 24 cm.- (Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi yayınları; no. 178)
Text in Turkish and Arabic
Cover title: مرآة الزمان في تاريخ الاعيان
شمس الدين ابي المظفر يوسف بن قزاوغلي (سبط بن الجوزي) / مرآة الزمان في تاريخ الاعيان
1. History, Turkey - 1040 - 1157 2. History. Seljuks I. Sevim, Ali (ed.) II. Title III. Title (Arabic) IV. (Series)
684

07 MAYIS 1993

03545 TERZIOĞLU, Arslan. Gründungsurkunden der seldschukischen und osmanischen Krankenhäuser. *Kunst des Orients* 10 (1975), pp. 144-159.

Selçuklu'dan Osmanlı'ya

SELÇUKLULAR

QUSEYNOV, R.A. Iz istorii otnoshenij Vizantii s sel'dzhukami (po siriyskim istochnikam). (A propos des relations entre Byzance et Seldjouks (d'après les sources syriaques).) *Pal.Sb.* 23(86, 1971), pp. 156-167.

1097 Süslü, Doç. Dr. Özden: Tasvirlere göre Anadolu Selçuklu giyimi. Doçentlik tezi. 1980.

16 ARALIK 1993

TÜRKÇE TARİH
SELÇUKLULAR

5404 CAHEN, C. L'Iran du Nord-Ouest face à l'expansion Seldjukide, d'après une source inédite. *Mélanges H. Massé*, 1963, pp. 65-71

Kuzey İran-Bilinmeyen bir kaynağa göre Selçukluların yayılması karşısında Batı-

SELÇUKLULAR

VISMARA, G. Le relazioni dell'Impero con gli emirati selgiuchici nel corso del secolo decimoquarto. *Byzantinische Forschungen* 3(1971), pp. 210-221.

SÜLEYMAN B. KUTALMIŞ

(297.9/İZE.7)

TeHuvvur-I, 577

SAHAT T. SELÇUKLULAR

GRAY, B.

Gold painted glass under the Seljuks.

Atti II. Cong. int. arte turca (Venezia 1963), 1965, pp. 143-148

Selçuklular zamanında altın boyalı cam

"SELÇUKLULAR"

Selçuklular döneminde hilâfet
Selçuklular ve Anadolu

Holt, Lambton, Lewis, "The Cambridge...," c.1A, s. 145-160, 231-262

16.106
.S Aksarayî, Kerimüddin Mahmud IRCICA

Selçuklî devletleri tarihi / by Kerimüddin Mahmud Aksarayî; translated by M. Nuri Gençosman; introduction by Feridun Nafiz Uzluk.- Ankara: [s.n.], 1943 (Ankara: Recep Ulusoğlu Basımevi)
384 p.; 23,5 cm.- (Anadolu Selçukîleri gününde tarih bitikleri; 2)
Translated from the Persian into Turkish
Original title: Müsameret al-ahyar

1. History, Turkey - 1071 - 1308 2. History, Anatolian Seljuks I. Gençosman, M. Nuri (tr.) II. Uzluk, Feridun Nafiz (introd.) III. Title IV. (Series)

16

SELÇUKLULAR

Akhbār al-Dawlah al-Saljūqiyah.
Akhbār 'ud-dawlat 'is-Saljūqiyya / by Ṣadr'ud-dīn Abu'l Ḥasan 'Alī ibn Nāṣir ibn 'Alī al-Ḥusainī ; ed. by Muhammad Iqbal. — Lahore : University of the Panjab, 1933.
(3), viii, (4), 228 p. — (Panjab University. Oriental publications ; no. 21)
"Text of a unique MS preserved in the British Museum, containing the history of the Seljuq dynasty of Iran from its origin to its downfall."
Of uncertain authorship; known also under title: Zubdat al-tawārīkh.
Arabic
I. al-Ḥusaynī, Ṣadr al-Dīn 'Alī ibn Nāṣir. II. Iqbal, Muhammad, Sir, 1877-1938. III. Title. IV. Title: Zubdat al-tawārīkh.
DS288.8.A6 nef 4-26802
DLC ICU MH MIU NNC NNU OCI UU

Akhbār al-Dawlah al-Saljūqiyah. Turkish.
Akhbār üd-devlet is-Selçukiyye / Sadruddin Ebu'l-Hasan 'Ali ibn Nâsir ibn 'Ali el-Hüseyniyye isnad edilmiştir ; Muhammed İkbal'in 1933 de neşrettiği metinden tercüme eden, Necati Lugal. — Ankara : Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1943.
xiii, 130 p. ; 25 cm. — (Türk Tarih Kurumu yayınlarından ; 2. seri, no. 8)
I. al-Ḥusaynī, Ṣadr al-Dīn 'Alī ibn Nāṣir. II. Iqbal, Muhammad, Sir, 1877-1938. III. Lugal, Necati Hüsnü, 1878-1954. IV. Title.
DS288.8.A618 NE62-1274 nef 5-4401
DLC MIU OU

27 TEMMUZ 1994

Demiroğlu, Dr. Ayla
"Anadolu Selçukluları devrine ait bir siyâset-nâme." İ.Ü. Ed.Fak. Tarih Enstitüsü Dergisi.
1981/82 sayı 12 ss. 621-626

956.1051 IRCICA
IB.9 Ibn al-'Adim, Kamal al-Din Abu al-Qasim 'Umar

Biyografilerle Selçuklular tarihi= Bugyatu't-talab fi tarihi Haleb / by [Kamal al-Din Abu al-Qasim 'Umar Ibn al-'Adim]; translated by Ali Sevim.- Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1982.
XLiii, 258 p.: 23,5 cm.-.(Türk Tarih Kurumu yayınları: XIX. Dizi-Sa. 5a)

1. History, Turkey -1040-1157 1. History, Seljuks I. Sevim, Ali (tr.) II. Title: Bugyetu't-talab fi tarihi Haleb IV. (Series)
5449

Selçuklular poş.

10 MART 1991

Nuri Topaloğlu
Selçuklular Devri Muhaddisleri
9 Ey. il. fak. Dok. Tezi. 1984

SELÇUKLULAR

KOYMEN, Mehmet Altay. Some considerations about the social life of Turks during the Saljuqid period. *Actes XXIX CIO, 1975: Etudes arabes et islamiques I. Histoire et civilisation II*, pp. 116-118.

Selçuklular zamanında Türklerin Sosyal hayatı hakkında bazı mülahazalar

Tezcioğlu, Prof. Dr. Arslan

"Selçuklu tıp merkezleri ve Avrupa tababetine tesirleri" Kayseri Ün. Gevher Nesibe Bilim Haftası ve Tıp Günleri, (Kayseri, 11-13. 3.82)

ss. 71-97

Selçuklular
—Gaznelüler

HOWORTH, H.H. On the westerly drifting of nomads from the fifth to the nineteenth century: (2) the Seljuks, Ghaznavidas, etc. Journal of the Ethnological Society of London, new series, 1 (1869), 378-387.

10 HAZİRAN 1993

SELÇUKLULAR
GAZNELİLER

22 HAZİRAN 1993

89-961649

Abū Sayf, Fatḥī.
[Dirāsāt al-siyāsīyah fī al-'aṣrayn al-Ghaznavī wa-al-Sulǰūqī]
الدراسات السياسية في العصرين الغزنوي والسلجوقي / فتحي ابو سيف. --
[1986] ، القاهرة : مكتبة الانجلو المصرية
190 p. ; 24 cm.
Includes bibliographical references (p. 179-187)
ISBN 977-05-0455-6 : £E6.00
Egy-Islamic Hist.

07 MART 1994

2089. Semenova, Lidija A.: Iz istorii srednevekovoj Sirii : sel'džukskij period / L. A. Semenova. - Moskva : Izd. »Nauka«, 1990. - 246 S.
Übers. d. Hauptsacht.: Zur Geschichte d. mittelalterl. Syriens. - In kyrill. Schrift, russ.
ISBN 5-02-016947-1
31 A 3063

SELÇUKLULAR MART 1995

العلاقات السياسية الخارجية بين سلاجقة الروم والقوى الاسلامية المجاورة : ٤٧٠-٦٤٤ هـ/ ١٠٧٧-١٢٤٦م / ابراهيم محمد سلطان الخضر. -- ماجستير -- جامعه الامام محمد بن سعود الاسلاميه - العلوم الاجتماعيه - التاريخ ، ١٤٠٨هـ.

SELÇUKLULAR

89-965650

'Asīrī, Marīzan Sa'īd Marīzan.
[Ḥayāh al-'ilmīyah fī al-'Irāq fī 'aṣr al-Sulǰūqī]
الحياة العلمية في العراق في عصر السلجوقي / مريزن سعيد مريزن العسيري. -- الطبعة 1. -- العزيزية ، السعودية : مكتبة الطالب الجامعي ، 1987.
583 p. ; 25 cm. -- [22] ، مكتبة الطالب الجامعي
Includes bibliographical references.
£E30.00
A.P.-Islamic Hist.

6 TEMMUZ 1994

Nuruosmaniye TARİH SELÇUKLULAR

4495 TURAN, O. Le droit terrien sous les Seldjoukides de Turquie. Terres domaniales et diverses formes de propriété privée. *REI* (1948), pp. 25-49

Türkiye selçuklularında toprak hakkı. Özel mülkiyet, müştereklik esasları ve imp. hukuku toprakları.

AUBIN, J.
L'aristocratie urbaine dans l'Iran seldjukide: l'exemple de Sabzavār.
Mélanges H. Grosset I(1966), pp. 323-332

16 OCAK 1995

Selçuklu kütüphanesi (Cami)

6 MART 1995

SELÇUKLULAR

سلاجقة الشام في النصف الثاني من القرن الخامس الهجري (الحادي عشر الميلادي) : دراسة في التاريخ العباسي / صالح بن عبدالرحمن الجميل. -- ماجستير -- جامعه الامام محمد بن سعود الاسلاميه - العلوم الاجتماعيه - التاريخ ، ١٤٠٣هـ.

Selçuklular
- Abbasiler

٢ ز الزهراني ، محمد مسفر

نشوء الملاحظة السياسي في الدولة العباسية ،
٣٢٧ - ٥٩٠ هـ/ تأليف محمد بن مسفر حسين
الزهراني.- ط١.- بيروت: مؤسسة الرسالة،
١٤٠٢هـ ١٩٨٢م.
١٩٦ ص ؛ ٢٤ سم
١. الدولة العباسية ٢. الدولة السلجوقية .

06 OCAK 1988

٤٥٠ م المليحلي ، محمد بن ربيع

المشرق الإسلامي في عصر السلاطين السلاجقة
الأوائل : دراسة سياسية / اعداد محمد ربيع هادي
المليحلي ؛ اشراف احمد السيد دراج.- مكة المكرمة:
جامعة ام القرى ، كلية الشريعة ، قسم الدراسات العليا
التاريخية والحضارية، ١٤١٢هـ ١٩٩٢م.
٥١١ ورقة ؛ ٣٤ سم
رسالة (دكتوراه)- جامعة ام القرى، ١٤١٢هـ.
١. الدولة السلجوقية ٢. بلاد الشام - تاريخ -
العصر السلجوقي . أ. دراج، احمد السيد، مشرف
ب. العنوان

Selçuklular
IF-21344
عبد النعيم محمد حسنين
العلاقات بين الدولة السلجوقية وجيرانها في ايران والعراق
Kahire 1380/1970
3 SUBAT 1993

Selçuklular

٥٩١ ع عسيري ، مرزوق سعيد

الحياة العلمية في العراق في العصر السلجوقي /
مرزوق سعيد مرزوق عسيري.- ط١.- مكة المكرمة:
مكتبة الطالب الجامعي، ١٤٠٧هـ ١٩٨٧م.
٥٨٣ ص ؛ ٢٤ سم.- ب. (مكتبة الطالب
الجامعي ٢٢٦)
١. العراق - تاريخ - العصر السلجوقي
٢. الحضارة الإسلامية - العراق ٣. العلوم عند المسلمين
٤. الثقافة الإسلامية. أ. العنوان ب. السلسلة

OCAK 1989

23 HAZIRAN 1993

KHAN, Y.H. Toghrul Bey and the consolidation of the Seljuq State. *J. of Central Asia* 4 1 (1981) pp.108-121.

09 NISAN 1992

3364. Ğauda, Ṣādiq Aḥmad Dāwūd: Al-Ğawād al-iṣlāḥānī, wazīr al-Mauṣil wa'l-Šām : al-mutawaffā 'am 559 h. / 1164 m. / ta'līf Ṣādiq Aḥmad Ğauda. - Ṭab'a 1. - 'Ammān : Dār 'Ammār [u. a.] 1985 = 1406 h. - 47 S.
Inhaltsangabe: Biographie; zur Geschichte der Zengiden von 1127 - 1164. - Text arab. - In arab. Schrift 26 A 9361

3365. Ğauda, Ṣādiq Aḥmad Dāwūd. Muẓhid-ad-Dīn Qāymāz. nā'ib, Irbid [Irbil] wa'l-Mauṣil : 559/595 h. - 1164/1199 m. / ta'līf Ṣādiq Aḥmad Dāwūd Ğauda. - Ṭab'a 1. - 'Ammān : Dār 'Ammār [u. a.] 1985 = 1406 h. - 71 S.
Inhaltsangabe: Biographie; zur Geschichte des Nordirak. 1164 - 1199. - Text arab. - In arab. Schrift 26 A 9362

Anadolu Selçuklu
+ VAKIF

05144 ROGERS, J.M. Waqf and patronage in Seljuk Anatolia. The epigraphic evidence. *Anatolian stud.* 26 (1976), pp. 69-103.

SELÇUKLULAR

CL97.9/VER.T

Tellioğlu-1, 522 vd.

Selçuklular

6697 SAUVAGET, J. Observations sur quelques mosquées seldjoukides. *AIEO* 4 (1938), pp. 81-120

Selçuklular

13 AĞUSTOS 1992

2454 SOURDEL-THOMINE, J. Le courfique alépin de l'époque seljoukide. *Mél. L. Massignon*, III, 1957, pp. 301-317

Selçuklular

13 AĞUSTOS 1992

Kennedy, E.S., "The exact sciences in Iran under the Saljuqs and Mongols", in J.A. Boyle (ed.), *Cambridge History of Iran*, Cambridge, 1968, 5: 659-79.

A masterly summary of achievements in the domain of astronomy, as well as other branches of the mathematical sciences in Persia during the Seljuq and Mongol periods.

خلاصه‌ای ماهرانه درباره‌ٔ فعالیت‌های نجومی ونیز سایر علوم ریاضی در ایران در دوران سلجوقی و مغولی .

Kafesoğlu, İbrahim : Selçuklu Tarihi. İstanbul 1972.

1931 SHEPHERD, D. G. A lion incense burner of the Seljuk period. *Bull. Cleveland Mus. Art* 44 (1957), pp. 115-118

Selçuk Sanatı (Resim)

2661 DEMİRBAŞ

٦١١ غ خليل ، عماد الدين

الفارسة الإسلامية للفرد الصليبي : عصر ولا؛ السلاجقة في الموصل ، ٤٨٩ - ٦٢١ هـ ، ١٠٩٥ - ١١٢٧ م / عماد الدين خليل. - ط١. - الرياض: مكبة المعارف، ١٤٠١هـ ١٩٨١م.

١٤٠ ص : خرائط ؛ ٢٤ سم

١. الدولة العباسية ٢. الموصل - تاريخ اسلامي ٣. الحروب الصليبية ٤. الدولة السلجوقية . أ. العنوان

Haçlılar
Abbasiler
Selçuklular

06 OCAK 1995

SELÇUKLULAR 89-964665

Yūsuf, Irahīd.
(Salājiqat al-Shām wa-al-Jazīrah)
لاجقة الشام و الجزيرة : في الكثرة ما بين ٤٧٠-٥٧٠ هـ / يلتم ارشيد يوسف. — العملية الأردنية - الزرقاء : المؤسسة [Amman : s.n.], 1988

280 p. : maps ; 24 cm.
Bibliography: p. 275-284.
3.750JD
Jordan-Islamic Hist.

29 TEMMUZ 1992

Selçuklularla ilgili

3513 HILLENBRAND, R. Saljūq monuments in Iran. V: the Imāmzāda Nūr, Gurgān. *Iran*. 25 (1987) pp.55-76

19 OCAK 1992

GUSEINOV, R. A.

Sel'dzhukskaya voennaya organizatsiya. (L'organisation militaire des turks-seljoukides.)
Pal. Sb. 17 (80, 1967), pp. 131-147

Selçuklular

2661 DEMİRBAŞ

Cahen, Claude
"Selçuklu devri tarih yazıcılığı"
Çev. İsmet Kayaoğlu - Mehmet Dağ
İslâm İlimleri Enstitüsü Dergisi,
Ankara.
1975 sayı 2 ss. 175-198

-Selçuklular

1905 DIMAND, M. S. A dated Saljuk bronze incense burner in shape of an animal. *22 Cong. Or.* 1951, II (1957), pp. 641-643

SELÇUKLULAR (Resim)

2661 DEMİRBAŞ

GUSEYNOV, R. A.

Irakskie Sel'dzhukidui, Il'degizidui i Zakavkaz'e.
(The Seljoucides of Iraq, Ildeguizides and Transcaucasia.)
Pal. Sb. 21 (84, 1970), pp. 185-198

Selçuklular (Irak)

2661 DEMİRBAŞ

KOCA, Salim (Arş. Gör.), "Selçuklularda Hakimiyet ve Kültür Mücadelesi, Millî Kültür, S. 59, (1987), S. 58 - 63.

25 MAYIS 1992

Ocak, Dr. Ahmet Yaşar
"Selçuk ve Osmanlı döneni fetkelerinde dini-tasavvufi eğitime genel bakış" Türkiye Din Eğitimi Semineri (I. Ankara, 23-25.4.1981)
ss. 73-80

2132. Sanaullah, Mawlawi Fāḍil: The decline of the Saljūqid Empire / by Sanaullah, Mawlawi Fāḍil. - Calcutta : Calcutta Univ. 1938. - XXXVIII, 150 S.
Zugl.: London, Univ., Diss. 29 A 17892

SELÇUK

05 OCAK 1994

Selçuklular

01521 SHIMIZU, Kosuke. *Bibliography on Saljuq studies*. Tokyo: Inst. for the Study of Languages and Cultures of Asia and Africa, 1979 (Studia Culturae Islamicae, 12.

Selçuk Tarihleri üzerine bibliyografya.

956.105
IB.U

IRCICA

Ibn al-Nizam al-Husayni, Muhammad b. Muhammad

(Al-urada fi al-hikayat al-Saldjukiyya)= Presentation in the Seljuk story

العراضة في الحكاية السلجوقية / تأليف محمد بن محمد بن عبدالله ابن النظام الحسيني اليزدي ؛ ترجمة و تحقيق عبدالنعيم محمد حسين ،حسين امين .— بغداد : جامعة بغداد ، ١٩٧٩.

172 p.; 24 cm.

1. History, Turkey - 1040 - 1157 2. History, Seljuks I.Hasanayn, Abd al-Na'im Muhammad (tr.) II. Amin, Husayn (tr.) III. Author (Arabic) IV. Title V. Title: Presentation in the Seljuks story

1648

956.105
HA.S

Hasanayn, 'Abd al-Naim Muhammad

(Saladjiqa Iran wa al-Iraq)

سلاجقة ايران و العراق / تأليف عبدالنعيم محمد حسنين .— ط ٢ .— القاهرة : مكتبة النهضة المصرية ، ١٩٧٠.

[12], 205 p.: map; 19,5 cm.— (Al-Maktaba al-tarikhiyya; 7)
Bibliography: p. [199 - 205]
Includes bibliographical references

1. History, Turkey - 1040 - 1157 2. History, Seljuks I. Author (Arabic) II. Title III. Title (Arabic) IV. (Series)

8230

956.105
RI.S

IRCICA

Rice, Tamara Talbot

The Seljuks in Asia Minor / by Tamara Talbot Rice.— London: Thames and Hudson, 1961.
280 p.: 80 ill., 58 figs., 2 maps; 20 cm.— (Ancient peoples and places; no. 20)
Bibliography: p. 210 - 216
Includes index

1. History, Turkey - 1040 - 1157 2. History, Seljuks I. Title II. (Series)

2802

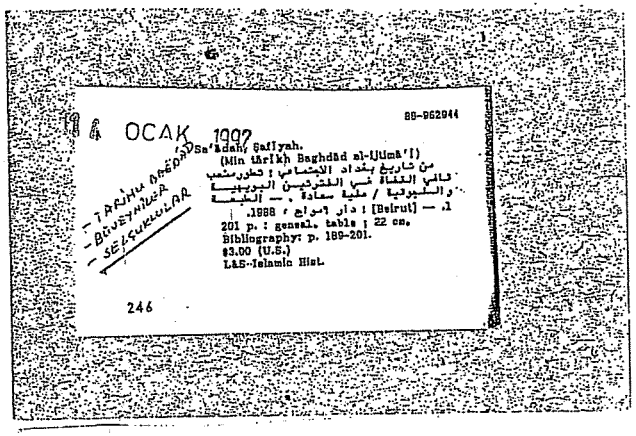
Köyman, Mahmut Atay.
Büyük Selçuklu İmparatorluğu tarihi / Mahmut Altay Koymen. — Ankara : Selçuklu Tarih ve Medeniyeti Enstitüsü, 1979-<1992>
v. <1 > : ill. ; 24 cm. — (Selçuk Tarih ve Medeniyeti Enstitüsü Yayınları. Tarih dizisi ; no. 3)
Vol. 3 published by: Ankara : Türk Tarih Kurumu Basımevi.
Includes bibliographical refrences (v. 3, p. [501]-520) and index.
Contents: cilt 1-2 [without special titles] — cilt 3. Alp Arslan ve zamanı.
ISBN 975-16-0116-9 (set)
ISBN 975-16-0478-6 (v. 1)

06 OCAK 1995

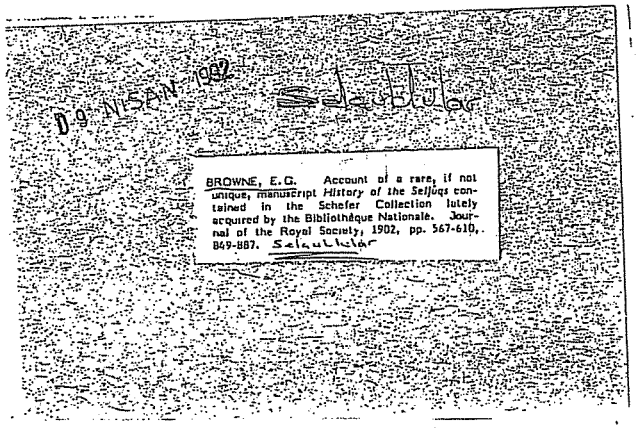
٨١٦ ص الصاعدي ، خالد محمد عليان
جهود العلماء والولاة في الحفاظ على السنة في العصر السلجوقي : ٤٤٧ - ٥٩٠ هـ/ اعداد خالد محمد بن عليان الصاعدي ؛ اشراف عبدالله بن علي المسند .— المدينة المنورة : الجامعة الاسلامية ، كلية الدعوة و اصول الدين ، قسم السيرة و التاريخ الاسلامي، ١٤١٦هـ ١٩٩٥م.

٧١٤ ورقة : خليات ؛ ٣٠ سم
رسالة (دكتوراه) — الجامعة الاسلامية ، ١٤١٦ هـ ـ د : مودع نظاميا.
١. الدولة السلجوقية — تاريخ ٢. اهل السنة ٣. السنة — تاريخ . أ . المسند ، عبدالله بن علي عبدالله ، مشرف ب . العنوان.

06 OCAK 1995

TARIHU OSMANLI BEYLIKLERI SELÇUKLULAR

Bowen, Harold
"İlk Selçuklu vezirlerine dair kaynaklar," Şev. Atiye Toter. Türkiyat Mecmuası İstanbul
1972/17 ss. 125-132

GAZNELILER
SELÇUKLULAR

10922 BULLIET, R.W. Local politics in eastern Iran under the Ghaznavids and Seljuks. *Iranian studies* 11 (1978) pp. 35-56.

Gaznelilere Selçuklular dönemine dair önemli bir yayın

956.105
BR.A

IRCICA

Browne, Edward G.

Account of a rare manuscript history of the Seljuqs / by Edward G. Browne.— Hertford: Stephen Austin and Sons, 1906.
82 p.; 21,5 cm.
Based on the Journal of the Royal Asiatic Society, July 1902 and October 1902

1. History, Turkey -1040-1157 2. History, Seljuks I. Title

6720

- ANADOLU SELÇUKLULAR - HAN (MİM)

03 EKİM 1993

DEMİR, Ataman (Doç.), "Anadolu Selçuklu Hanlarında Horuzlu Han", İlgi Mecmuası, 49, (1987), 18 - 22.

369 SHANIR. On the stylistic idiosyncrasies of a Seljuq stucco workshop from the region of Kashan. *Iran*, 27 (1989) pp.67-74

28 NISAN 1993

Amin, Husayn.
Tārīkh al-'Irāq fī al-'aṣr al-Saljūqī / Husayn Amīn.
— [Baghdad : al-Maktabah al-Ahliyah, 1965.
487 p. : ill., maps ; 25 cm.
Added t.p.: History of Iraq in the Seljuqid era.
Risalat al-duktūrah—Jami'at Baghdad.
Arabic
1. Title.
DS76.A65 NE66-1082 sec 3-4230
DLC CiHC CtY CU IU MB MH MiU MU NN TU UU
ViU WaU

22 HAZİRAN 1993

SELÇUKLULAR - İRAN

SANAT T. İRAN - SELÇUKLULAR

HILLENBRAND, R. Saljūq monuments in Iran: the mosques of Nūshābād. *Oriental art* 22 (1976), pp. 265-277.

İran'daki Selçuklu abideleri: Nushabad Camii

SANAT T. SELÇUKLU SANATI

1838 OTTO-DORN, K. Der seldschukische Moscheebau in Kleinasien. *Z. f. Kulturaustausch* 12 (1962), pp. 158–163

Anadolu'da selçuklu camii yapımı

SELÇUKLULAR

18176 HOUTSMA, M. Th. Some remarks on the history of the Saljuks. *Acl. Or.* 3 (1925), pp. 136–152

Selçuklu Tarihi Üzerine düşünceler

SANAT T. SELÇUKLULAR

ROGERS, J.M. Seljuk architectural decoration at Sivas. *Art of Iran and Anatolia* ... ed. W. Watson, 1974, pp. 13-27.

Sivas'ta, Selçuklu mimari süslemesi

SELÇUKLULAR

LAMBTON, A.K.S. Aspects of Saljūq-Ghuzz settlement in Persia. *Islamic civilization*, 1973, pp. 105-125.

İran'da Selçuklu. Göç Yerleşmesi üzerine bir inceleme

SELÇUKLULAR

ÖNEY, Oğuz

Bull reliefs in Anatolian Seljuk architecture.

Belleten (Türk Tarih Kurumu) 34(133, 1970), pp. 101-120

Anadolu Selçuklu mimarisinde Öküz kabartma alan

88-960732
Iskandar, Fāyiz Najīb.
(Istifā' al-Salājiqah 'alá 'Aimat ArmIniyah "Ani", sanat 456 H/1064 H)
استيلاء السلاجقة على عاصمة أرمينية "آنى" ، سنة ٤٥٦ هـ/١٠٦٤ م / تأليف فايز نجيب اسكندر. — الاسكندرية : دار الكتب الجامعي ، 1987.
51 p. ; 24 cm. — (دراسات في تاريخ أرمينية ؛ ٤)
Title on p. [4] : cover: La prise d'Ani par les Seldjukides.
Bibliography: p. 44-50.
£E2.00
Egy-Islamic Hist.
58

18 OCAK 1992

SELÇUKLULAR

SELÇUKLULAR (TÜRK)
SANAT TI
BALIK

ÖNEY, Gönül

The fish motif in Anatolian Seljuk art.
Sanat tarihi yıllığı 1966-1968, pp. 160-168

Anadolu Selçuk Sanatın
da Balık Motifi.

13 EKİM 1988

X Selçuklular
- Bilgi
- Maturidi

ÖZCAN, Hanifi (Yrd. Doç. Dr.), "Anadolu Selçukluları Devri, Maturidi'nin Bilgi Teorisinde Fıkh Terimi", Dokuz Eylül Üniversitesi, İlâhiyat Fakültesi Dergisi, 4, (1987), 143 - 150.

TANKUT, Gönül. Exterior space concept in medieval Anatolian Seljuk town. *Proc. 27th Int. Cong. Or. 1967* (1971), pp. 227-228

SELÇUKLULAR

SANAT T.

01655 SCHNEIDER, Gerd. *Geometrische Bauornamentik der Seldschuken in Kleinasien;* unter Mitarbeit von W. Brüggemann. Wiesbaden: Reichert, 1980.

Anadolu'da Selçuklu
geometrik bina süslemeciliği.

A Yok ERMENİLER
SELÇUKLULAR

MOAYEDI, Hasan Gholi. Invasions seldjoukides en Arménie byzantine. *Tarih araştırmaları dergisi* 6 (1968) x-xi (1972), pp. 127-133.

Bizans Ermenistan'ına
Selçuklu yayılmaları.

SELÇUKLULAR

ÖNEY, Gönül. Lion figures in Anatolian Seljuk architecture. *Anadolu (Anatolia)* 13(1969), pp. 43-67

Anadolu Selçuklu
Mimarisinde Aslan
Figürleri

06 MART 1994

SELÇUKLULAR
HADİN

2446 Hasanain, Sirin 'Abd-an-Na'im Muhammad: Nisā' šahirāt fi 's-siyāsa wa'l-adab: fi 'l-'aṣr as-salǧūqī / ta'lif Sirin 'Abd-an-Na'im Muhammad Hasanain. - [Al-Qāhira]: [Verf.], 1989. - 1409 h. - 114 S.
Inhalt: Biographisches über bekannte Frauen d. Seldschukenzeit (11. - 12. Jh.): Turkān Hātūn, Zabīda Hātūn, al-Hātūn zaugat al-Bahlawān und Mahasti. - In arab. Schrift, arab. 9 E 3899

16 KASIM 1995

SELÇUKLULAR

5108. Sevim, Ali: Suriye ve Filistin Selçukluları tarihi / Ali Sevim. - 2. baskı. - Ankara, 1989. - XII, 293 S. : Ill., Kt. - (Türk Tarih Kurumu yayınları : 19. dizi ; 7 a)
Inhalt: Geschichte der Seldschuken in Syrien u. Palästina. - Text türk.
ISBN 975-16-0146-0
30 A 7621

29 TEMMUZ 1992

W- SELÇUKLULAR
- KİRMAN

Afzal al-Din Kirmani, Ahmad ibn Hamid, fl. 1174-1188.
al-Muzaf ilā Badāyi' al-azmān fī vaqāyi' Kirmān : shamil-i bavādiṣ-i sanavāt-i 602-612 / tālif-i Hamid al-Din Ahmad ibn Hamid Kirmani ; az rū-yi nuskhah-i munhaṣir bi-fard-i Kitābkhānah-i Vatikan, bih tashih va ihtimam-i 'Abbas Iqbal. — Tcheran : Chapkhanah-i Majlis, 1331 [1952]
5, 60 p. ; 24 cm.
Title may also be romanized: al-Mudaf ilā Bada'i' al-azmān fī waqā'i' Kirmān.
Persian
I. Iqbal, 'Abbas, 1896 or 7-1955. II. Title. III. Title: al-Mudaf ilā Bada'i' al-azmān fī waqā'i' Kirmān.
nef 4-7806
NNC PU-SRS

07 AUGUSTOS 1992

956.1052
HE.K Herçil, Erdoğan IRUCA

Kirman Selçukluları / by Erdoğan Herçil.- İstanbul: Kültür Bakanlığı, 1980.
viii, 414 p.; 19,5 cm.- (Kültür Bakanlığı yayınları; no. 366. Araştırma ve inceleme eserleri serisi; no. 8)
Bibliography: p. 377 - 388
Includes index

1. History, Turkey - 1041 - 1187 2. History, Kirman Seljuks I. Title II. (Series)
1595

2520 PETSOPOULOS, Y. Seljuk carpets: Beyshehir IX. Selçuklu (?) *Hali*, 31 / 8 iii (1986) pp.56-58;103

SANAT T.

SELÇUKLU SANATI
(TARİH)
HİNT-İslam

6074 Brown, P. Early Indo-Islamic art and its relation to the art of the Seljuks and of Iran. *Indo-Iranica* 2ii (1947-48), pp. 1-3

İlk Hint-İslam Sanatı
ve Selçuklu ve Asya
Sanatı ile ilişkisi

11 KASIM 1993

BİZANS
SELÇUKLULAR

84-960627

ʿAbd al-ʿĀṭī, ʿAbd al-Ghanī Maḥmūd.
(Siyāsah al-sharqīyah lil-Imbirāṭūrīyah al-Bīzanṭīyah fī ʿahd al-Imbirāṭūr Aliksiyūs Kūmnīn, 1081/1118 M)
السياسة الشرقية للامبراطورية البيزنطية في عهد الامبراطور الكسيوس كومنين ١٠٨١/١١١٨م /
عبد الغنى محمود عبد العاطى . — القاهرة : ج . م . ع . : دار المعارف ، 1983.
396 p. : maps ; 24 cm.
Bibliography: p. 363-396.
ISBN 977-02-0486-2 : £E4.25
(Oriental policy of Byzantium during the reign of Alexius I Comnenus Emperor, (1081-1118)).
Egy-Islam.-

SANAT T. SELÇUKLULAR

HILLENBRAND, R. Saljūq monuments in Iran: III. The domed masǧid-i gāmi' at Sugās. *Kunst des Orients* 10 (1975), pp. 49-79.

İran'da Selçuk abideleri : III.
Sugasta kubeli mescidi gami

SANAT T. SELÇUKLULAR TÜRBE KÜMBET

HILLENBRAND, R. The development of Saljuq mausolea in Iran. *Art of Iran and Anatolia* ... ed. W. Watson, 1974, pp. 40-59.

İran'da Selçuklu türbecilik(mi) gelişimi

SANAT T. SELÇUKLULAR

1906 ETTINGHAUSEN, R. Turkish elements on silver objects of the Seljuq period of Iran. *1st Int. Cong. of Turkish arts, Ankara, 1959. Communications* (1961), pp. 128-133

İran Selçuklularına ait gümüş eşya üzerine türk unsurları

SANAT T. SELÇUKLULAR

ÖNEY, Oğuz

Dragon figures in Anatolian Seljuk art. Bell. XXX 33 (1969), pp. 193-216

Anadolu Selçuklu Sanatında ejderha figürleri

SELÇUKLU SANATI

KOCABAŞ, Hüseyin

Une collection de cuivres seldjoukides. Atti II. Cong. Int. arte turca (Venezia 1963), 1965, pp. 177-180

Bir Selçuklu Bakır koleksiyonu

SANAT T. SELÇUKLULAR

6819 MENDEL, G. Les monuments seldjoukides en Asie Mineure. *RAAM* 23 (1908), pp. 9-24, 113-127

Anadolu'da Selçuk abideleri

TARİH

LOWICK, N. M.

A gold coin of Rusultegin, Seljuk ruler in Farg.
Num. Chron. 7 ser., 8 (1968), pp. 225-230

RUSULTEKİN
SELÇUKLULAR

Fergana. Selçuk Hükümdarı Rusultekin'in Farsta bir Altın (para) Sikkesi

SELÇUKLULAR

HILLENBRAND, R. Saljūq monuments in Iran: II - The "Pir" Mausoleum at Tākistān. *Iran* 10(1972), pp. 45-55

Iran'da Selçuklu abideleri: II - Takistan'da "Pir" Türbesi (mezarı)

956.105
HÜ.A El-Hüseynī, Sadruddīn Ebu'l-Hasan 'Alī İbn Nāsir İbn 'Alī

Ahbār üd-devlet is-Selçukiyye / by Sadruddīn Ebu'l-Hasan 'Alī İbn Nāsir İbn 'Alī el-Hüseynī; translated by Necati Lügal.- Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1943.
xlii, 150 p.; 24,5 cm.- (Türk Tarih Kurumu yayınlarından II. seri; no. 8)

1. History, Turkey - 1040 - 1157 2. History, Seljuks I. Lügal, Necati (tr.) II. Title III. (Series)

8

Selçuklular

4568 SAYAR, I. M. "The empire of the Salčuqids of Asia Minor." *J. Near East Stud.* 10 (O '51) 268–80. A detailed evaluation of V. A. Gordlevskiĭ's important work on the Seljuqs that throws much light on hitherto obscure developments in Asia Minor during the 11th–14th centuries.

27 TEMMUZ 1952

TARİH

• Anadolu Selçukluları

ALEXANDRESCU-DERSCA-BULGARU, M.M. Les relations du prince de Valachie Mircea l'ancien avec les émirs seldjoukides d'Anatolie et leur candidat Musa au trône ottoman. *Türk araştırmaları dergisi* 6 (1968) x-xi (19-2), pp. 113-125.

534. PINDER-WILSON, R., *Studies in Islamic Art*, Londres, The Pindar Press, 1985, 326 p., 236 ill. noir et blanc.

- ENVÂR-I SÜHEYLÎ
- GAZNELİLER
(Mesud III)

Cet ouvrage rassemble vingt-quatre articles de l'Auteur, déjà parus dans diverses publications spécialisées entre 1949 et 1976, concernant, pour une grande part, des objets conservés dans le Département des Antiquités Orientales du British Museum, à Londres. Se rapportant plus particulièrement au domaine iranien, on peut citer une étude sur la peinture au XVe siècle (Ch. II), sur un *Razm-Nâme*, (Or. 12076) daté 1582, exécuté en Inde (Ch. III), sur un *Anwâr-e Soheylî*, (Or. 6317) daté 1600/1601, exécuté à Aḥmadâbâd (Ch. IV), sur trois manuscrits persans de l'époque mongole (Ch. V), sur une coupe en jade gravée, datée du XVe siècle et attribuée à Samarcande (Ch. X), sur des objets en verre attribués à la Perse et datés des IXe et Xe siècles (Ch. XII); enfin, trois textes traitent successivement du minaret de Mas'ud III à Ğazni (Ch. VII), du *meḥrâb* en stuc de la mosquée de Darre-ye Šâx à Gorzivân, que l'A. date du XIIe siècle (Ch. VIII) et du Jardin Persan (Ch. XXIII). L'absence, parfois, d'une certaine rigueur dans la rédaction de ces études, est compensée par l'intérêt de les trouver réunies en un seul livre.

M. L. B.

(ac) bk Selçuklular

- SELÇUKLU MİMA

04045 OTTO-DORN, K. Figural stone reliefs on Seljuk sacred architecture in Anatolia. *Kunst des Orients* 11 (1978-9) pp. 103-149.

- Selçuklu Sanatı

04063 OTTO-DORN, K. Figural stone reliefs on Seljuk sacred architecture in Anatolia. *Kunst des Orients* 12 (1978-9) pp. 103-149.

- Ana Selçuk. Cubarı

04065 SCHNEIDER, G. Vereingung von geometrischen und pflanzlichen Formen in der seldschukischen Bauornamentik Anatoliens. *In memoriam A.L. Gabriel. (Edeb. Fak. araşt. dergisi*, 1978) pp. 433-451.

- Selçuklular

04038 MERKLINGER, E. Possible Seljuk influence on the dome of the Gol Gumbad. *Sih Int. Cong. Turkish art*, 1978, pp. 613-627.

R104 Damas et sa principauté sous les Saljoukides et les Bourides. By Mouton, J-M. Cairo, 1994.
Selçuklular
Noja, S. *Annali* (Istituto Universitario Orientale). 55 iv / 1995 (1997). p.488 (I)
C(uypers), M. *Institut Dominicain d'Etudes Orientales du Caire: Mélanges (MIDEO)*. 23 (1997), p.544 (F)
Garcin, J-C. *Studia Islamica*, 84 (1996), pp.181-185 (F)

2.1 NISAN 2000

• SELÇUKLULAR
- IRAN

SELJUQ, Affan. Saljūqid period and the Persian historiography. *IC* 51 (1977) pp. 171-185.

Selçuklu dönemine Fars historiografyası

TARİH

• İBN BİBİ
• SELÇUKLULAR

18196 YAKUBOVSKY, A. Yu. Rasskaz Ibn-al-Bibi o pokhode maloaziyskikh turok na Sudak, polovtsev i russkikh v nachale XIII v. (Ibn-al-Bibi's account of the campaign of the Asia Minor Turks against Sudak, the Polovtsians and Russians at beginning of 13th century.) *Viz. Vrem.* 25 (1927), pp. 53–76

Küçük Asya Türklerinin 13. Asrın başında Sudak, Polovtsiyalılar ve Ruslara karşı seferlerini ibn-al Bibi'den okuyalım.

MERİÇBOYU, Yıldız : Figürlü bir Selçuklu kâsesi. *Sanat Tarihi Yıllığı, 9/10, 1979/1980, 197-214* Bibliyografya

SELÇUKLULAR

-Sibt Ibn'l-Cevzi
-Abbasiler
-Selçuklular
-Fatımiler

سبط ابن الجوزي ، يوسف بن قزاوغلي، ت ٦٥٤ هـ
مرآة الزمان في تاريخ الأعيان ، ٤٨١ - ٥١٧/
لسبط ابن الجوزي شمس الدين يوسف بن قزاوغلي ؛
تحقيق مسفر بن سالم بن عريج الغامدي.- مكة
المكرمة: جامعة ام القرى ، مركز احياء التراث
الاسلامي، ١٤٠٧هـ ١٩٨٧م.
٢ مج (٨٣١ ؛ ٢٤ سم.- (سلسلة بحوث
احياء التراث الاسلامي ؛ ٩)
الاصل : رسالة (دكتوراه) - جامعة ام القرى ،
١٤٠٧ هـ.
١. الدولة العباسية - الاحوال السياسية ٢.الدولة
السلجوقية - الاحوال السياسية ٣. الدولة الفاطمية -
الاحوال السياسية ٤.الخلفاء العباسيون ٥.التاريخ
الاسلامي - العصر العباسي . أ.الغامدي ، مسفر بن
سالم ، محقق ب.العنوان جـ. السلسلة

956.106
AK.M Aksarayî, Kerîmuddîn Mahmud IRCICA

Musâmeret ul-ahbar: Moğollar zamanında Türkiye Selçukluları tarihi / by Kerimuddin Mahmud Aksarayî; edited by Osman Turan.- Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1944.
61, 366 p., 3 p. of plates: ill.; 25 cm.- (Türk Tarih Kurumu yayınlarından III. seri - no. 1) مسامرة الاخبار و مسايرة الاخيار /
Original title: تأليف محمود بن محمد المشتهر بالكريم الاقسرايى ؛ تصحيح عثمان توران
1. History, Turkey - 1071 - 1308 2. History, Anatolian Seljuks I. Turan, Osman (ed.) II. Author (Arabic) III. Title IV. Title (Arabic) V. (Series)
336A

956.106
KA.P Kaymaz, Hejat SELÇUKLULAR IRCICA

Pervâne Mu'înü'd-Din Süleyman / by Hejat Kaymaz.- Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, 1970.
233 p.; 24 cm.- (Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi yayınları; 202. Malazgirt Zaferinin 900. yıldönümünü kutlama serisi; 2)
Bibliography: p. 189 - 198
Includes index

1. History, Turkey - 1071 - 1308 2. History, Anatolian Seljuks 3. Muin-üd-Din, Mu'in Al-Din Suleyman Parvana ? - 1277 ? I.Title II.(Series)
2417

956.1051
KA.S Kafesoğlu, İbrahim IRCICA

Sultan Melikşah devrinde Büyük Selçuklu İmparatorluğu / by İbrahim Kafesoğlu.- İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 1953.
xxviii, 240 p.: 2 fold maps; 24 cm.- (İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi yayınları; no. 569)
Bibliography: p. 217 - 220
Includes index

1. History, Turkey - 1040 - 1157 2. History, Seljuks I. Title II. (Series)

7450 ETTINGHAUSEN, R. A signed and dated Seljuq Qur'an. *Bull. Am. Inst. Pers. Art* 4 (1935). pp. 92–102

SELÇUKLULAR
KURAN

İmzalı ve tarihli bir Selçuk Kuranı

9294. [SHIMAZU, K. *Bibliography on Saljuq studies*, Tokyo, Inst. for the study of languages and cultures of Asia and Africa, 1979, 71 p. (Studia culturae Islamicae, n° 12).]

- Selçuk Çulaz
- Kadın

- Çinili Dinar Lar
- Selçuklular

05344 BROOME, M.R. Some silver dinars of the Seljuqs of Erzerum. *Num.circ.* 84 (1976). pp. 54-56.

04389 ÖNDER, Mehmet. Le mode de se vêtir et de se parer chez les dames seldjoukides. *5th Int. Cong. Turkish art*, 1978, pp. 655-663.

- Kirman
- Selçuklular (Kirman)

13 HAZIRAN 1993

90-930359
Micro- Afzal al-Din Kirmani, Ahmad ibn Hamid, fl. 1174-
fiche 1188.
90/ Kitab 'Iqd al-Sulk lil-mauqif al-'ala ; qadim-
38843 tarikh marbut bih bawaddig-i Kirman dar
'ahd-i Saljukiyah / talif-i Afzal al-Din Abu
Hamid Ahmad ibn Hamid Kirmani ; bih tashih va
ihtimam-i 'Ali Muhammad Mu'ini Hu'ini ; muqad-
damah az, Bastani Parizi. — Chap-i 2. —
Tihran : Intishirat-i Kitabhan, 2536 [1977]
172 p. : facsims. ; 25 cm.
In Persian; romanized record.
Includes bibliographical references and index.
(On the history of Kirman, Iran, with special reference to the Seljuk period, 11th-13th century)

- Anadolu Selçukları

04066 TÜKEL-YAVUZ, Ayşil. The geometric patterns of Anatolian Seljuk decorated vaults. *5th Int. Cong. Turkish art*, 1978, pp. 863-880.

- Selçuklular

04227 OTTO-DORN, K. Die landschaftsdarstellung in der seldschukischen Malerei. *Fest. H.R. Roemer*. Beirut, 1979, pp. 503-522.

956.105
KÖ.S Köyman, Mehmet Altay IRCICA

Selçuklu devri Türk tarihi/by Mehmet Altay Köyman

Selcuklular

« زبدة التواريخ ، أخبار الأمراء والملوك في الدولة السلجوقية » لصدر الدين علي بن ناصر الحسيني ، تحقيق محمد نور الدين ، بيروت ، دار اقرا ، ١٩٨٥ .

TARİH

SELÇUKLULAR (GENEL)

BALJÜQ, 'Affān. Some notes on the early historiography of the Saljūqid period in Irān. *Iqbal rev.* 12:ii(1971), pp. 91-99

Iran'da Selcuklu Dönemi: İlk tarih yazımı hususunda Bazı notlar

2534 BAKIRER, Ömür. Decorative brickwork in Anatolian Seljuk architecture. *Ars Turcica: Akten des VI. Internationalen Kongresses für Türkische Kunst, München — 1979.* Ed. K.Kreiser [u.a.] Munich: Editio Muris, 1987, pp.144-154

SELÇUKLULAR (Anadolu)

28 NISAN 1993

SELÇUKLULAR

508 PRÉMARE, A.-L. de, ELISSÉEFF, N., MANTRAN, R. & TRIAUD, J.-L. 1055-1258: dynasties non arabes. *Les grandes dates de l'Islam* sous la direction de R.Mantran. Paris: Larousse, 1990, pp.43-68

28 NISAN 1993

Selçuklular

١٠ ـ حول الأدب في العصر السلجوقي ـ بنغازي ١٣٩٤هـ .

374. QOMI, Najm al-Din A. R., *Tārix al-Vozarā*. Ed. M. T. Dānes-Pažuh. Téhéran, Mo'assese-ye moṭāle'āt va taḥqiqāt-e farhangi, 1363. LI-439 p. R.

Important ouvrage sur le vizirat sous les Seljukides.

SELÇUKLULAR

Selçuklular (IRAK)

KAYHAN, Hüseyin, "Sultan Mahmut Devri Irak Selçukluları Tarihi", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, (Danışman: Doç. Dr. Coşkun Alptekin), Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1987, 159 S.

30 NISAN 1995

Selçuklular (Kirman)

2768 ÜNAL, Rulmi Hüseyin. Notes sur quelques khans inconnus de l'époque seldjoukide en Anatolie orientale. *Ars Turcica: Akten des VI. Internationalen Kongresses für Türkische Kunst, München — 1979.* Ed. K.Kreiser [u.a.] Munich: Editio Muris, 1987, pp.343-350

SELÇUKLULAR (Anadolu)

28 NISAN 1993

2660. O'KANE, B. Salğūq minarets: some new data. *Annales Islamologiques*, 20 (1984) pp.85-101 [Iran & Afghanistan.]

10 HAZİRAN 1993

ÖZAYDIN; Abdülkerim (Arş. Gör. Dr.), "Kirman Selçukluları", Tarih Dergisi, 33, (1982), 464 - 467.

30 NISAN 1993

2501. Seyim, Ali: Anadolu'nun fethi : Selçuklular dönemi (başlangıçtan 1086'ya kadar) / Ali Seyim. - Ankara, 1988. - XIII. 133 S. : Ill., Kt. - (Türk Tarih Kurumu yayınları : 24. dizi ; 2)
Inhaltsangabe d. türk. Werkes: Die seldschuk. Eroberungen in Anatolien bis z. J. 1086 n. Chr. 7 E 6244

SELÇUKLULAR

28 NISAN 1993

1209 TSUKINOWA Takifusa. The influence of Seljūq architecture on the earliest mosques of the Delhi Sultanate period in India. *Acta Asiatica*, 43 (1982) pp.37-60.

SELÇUKLULAR

19 ARALIK 1992

SUBAT 199

SELÇUKLULAR/
KIRMAN

Afḍal al-Dīn Kirmānī, Aḥmad ibn Ḥāmid, fl. 1174-1188.
[ʿIqd al-ʿulā lil-mawqif al-aʿlā]
Kitāb-i ʿIqd al-ʿulā lil-mawqif al-aʿlā : qadīmtarīn tārīkh-i marbūṭ bih sulṭānān-i Kirmān dar ʿahd-i Salājiqah / taʾlīf-i Afḍal al-Dīn Abū Ḥāmid Aḥmad ibn Ḥāmid Kirmānī ; bih taṣḥīḥ va ihtimām-i ʿAlī Muḥammad ʿAmīrī Nāʾīnī ; muqaddamah az Bastānī Pārīzī. — Chāp-i 2. — Tehran : Rūzbihān, 2536 [1977]
182 p. ; 25 cm.
Persian
1. ʿAmīrī Nāʾīnī, ʿAlī Muḥammad.
DS325.K4A35 1977 81-465280 nef 4-7805
DLC OU Wau

29 TEMMUZ 1992

Selçuklular
- Gaznelîler

19 HAZIRAN 1992

HOWORTH, H.H. On the westerly drifting of nomads from the fifth to the nineteenth century: (2) the Seljuks, Ghaznavides, etc. Journal of the Ethnological Society of London, new series, 1 (1869), 378-387.

- Selçuklular (Sam)

SEVİM, Ali (Prof. Dr.), "Dımaşk Selçuklu Melikliği. Şemsü'l - Mülûk Dukak Devri", Belleten, (1982), XLVI / 182, 297 - 417.

30 NISAN 1993

SELÇUKLULAR

MELIKIAN-CHIRVANI, A.S. The westward progress of Khorasanian culture under the Seljuks. *Art of Iran and Anatolia ...* ed. W. Watson, 1974, pp. 110-126.

Selçuklu Zamanında
Horasan - Kafkasya
Batı yönünde ilerlemesi

23 EKİM 1993

Selçuklular
- Irak
- Suriye

ALPTEKİN, Coşkun (Doç. Dr.), "Selçuklular Zamanında Türkler'in Irak ve Suriye'ye Yerleşmeleri", Kaynaklar, Sayı: 5, (1987).

- BİZANS
- Selçuklular

36155 GUSEYNOV, R. "From the history of the relations between Byzantium and the Seljuqs according to Syriac sources." (In Russian) *Palestininskii Sbornik* 23, no. 86 (1971) 156-67.

KOUYOUMJIAN, D. K.
Hayʿtar (Hekhitar) of Ani on the rise of the Seljuqs.
Rev. ét. arm. N.S. 6 (1969), pp. 331-353

Selçuklular

"SELÇUKLULAR, SURİYE" TTM

P.K. Hitti, History of Syria, 473-478, 633 vd.

SELÇUKLULAR

1 EKİM 1995

1633 80

HASANAYN (ʿAbd al-Naʿīm Muḥammad). حسنين (عبد النعيم محمد)
- دولة السلاجقة / تاليف ... عبد النعيم محمد حسنين ؛ ... - القاهرة : مكتبة الانجلو المصرية ، 1975 (الزيتون : المطبعة الفنية الحديثة) .
. 195p. : carte ; 24 cm. - [8° o² 2625]
"Dawlat al-Salāǧiqa". - Acq.7034-77.
Seldjukides (dynastie). 11e-12e s.

956.1051
SA.D Sanaullah, Mawlawi Fadil

The decline of the Saljuquid Empire / by Mawlawi Fadil Sanaullah; introduction by Sir Edward Denison Ross.- Calcutta: University of Calcutta, 1938.
xxxviii, 148 p.; 22 cm.

1. History, Turkey -1040-1157 2. History, Seljuks I. Ross, Sir Edward Denison (introd.) II. Title

4918

SELÇUKLULAR

(956-3-HIT-T)

Tarihu Suriye - II, 204 vd

1239 SKLADANEK, B. Political literature of the Ghaznavid and Seljuq periods (11th-12th c.): some remarks on the Persian medieval prose. *Hemispheres*, 12 (1997) pp.73-80

Gaznelîler
Selçuklular

21 NISAN 2000

530 VRYONIS, S., 'The Experience of Christians Under Seljuk and Ottoman Domination in the Eleventh to Sixteenth Century'. In: M. Gervers and R.J. Bikhazi (eds.), *Conversion and Continuity: Indigenous Christian Communities in Islamic Lands, Eighth to Eighteenth Centuries*. Toronto: Pontifical Institute of Medieval Studies, 1990, pp.185–216

SELÇUKLULAR
OSMANLILAR

16 ARALIK 1995

Şakir BATMAZ 180689 SELÇUKLULAR
Tarih Tarih
Yüksek Lisans Tez Dönemi
"Türkiye Selçukluları Devleti'nde Ekonomik Hayat" 7 OCAK 1994
Danışmanı: Doç.Dr. Abdulkadir YUVALI
Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fak.
Tarihsiz.

956.105
KÖ.B Köymen, Mehmed Altay IRCICA

Büyük Selçuklu İmparatorluğu tarihi / by Mehmed Altay Köymen.– Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1954.
Vol.; 24,5 cm.– (Türk Tarih Kurumu yayınlarından VII. seri; no. 23)
Library has vol. 2 only
Contents: Vol. 2. İkinci İmparatorluk devri

1. History, Turkey – 1040 – 1157 2. History, Seljuks I. Title II. (Series)
3353

SELÇUKLULAR
SAYM

85-962692
Ismā'Il, Aḥmad 'Alī.
(Tārīkh al-Salājiqah fī bilād al-Shām fī al-qārnayn al-khāmis wa-al-sādis)
تاريخ السلاجقة في بلاد الشام في القرنين الخامس و السادس : دراسة سياسية عسكرية اجتماعية اقتصادية / أحمد علي اسماعيل . ـ الطبعة 1 ـ
[Damascus] : الشركة المتحدة ، 1983.
380 p. : geneal. tables ; 25 cm.
Bibliography: p. 335-347.
Includes indexes.
$12.00 (U.S.)
(History of Seljuks in Syria during the 5th and 6th centuries of Hijrah)
Acquired only for LC.

17 OCAK 199 1994

Eğitim – Öğretim

Cahit Baltacı
• Türk Eğitim Sisteminin Tarihi Gelişimi,
Türkiye'de Din Eğitimi ve Öğretimi Sempozyumu,
İst. 8-9 Kasım 1991

8 NISAN 1992

– ABBASİLER
– SELÇUKLULAR
محاولات الخلفاء العباسيين لاسترجاع سلطانهم في العهد السلجوقي : ٤٤٧-٥٩٥هـ / محمد الامين محمود احمد مولود .ـ ماجستير .ـ الجامعه الاسلاميه ـ الدراسات العليا ـ السيره والتاريخ ، ١٤٠٩هـ.

29 HAZİRAN 1995

956.105
TU.S Turan, Osman IRCICA

Selçuklular tarihi ve Türk İslam medeniyeti/ by Osman Turan.– 3rd ed.– İstanbul: Dergah Yayınları, 1980.
538 p.; 23,5 cm.– (Dergah yayınları; no. 73. Tarih dizisi; no. 5)

1. History, Turkey 1040-1157 2. History, Seljuks I. Title II. (Series)
2724

3410 TURAN, OSMAN. "Vakfiyes of the Seljuq period, III: Celâleddin Karatay, his Vakifs and Vakfiyes." (in Turkish) *Belleten* 12 (Ja '48) 17–171. This thorough monograph deals with the life, times, and works of the important Rum Seljuq atabeg and statesman, Celâleddin Karatay (d. 652 A. H. or 1254 A. D.). His biography (pp. 17–49) is followed by discussions of his *vakifs* (caravanserai between Kayseri and Elbistan, medrese at Konya, Dâr us-Sulahâ at Antalya), and photographic reproductions, transcribed texts and Turkish translations of the extant *vakfiyes* of the two former buildings and his mosque and zaviye at Konya. An index (pp. 159–171) facilitates the use of the article as a work of reference.

– Vakfiye
– Selçuklular

8 TEMMUZ 1992

956.1054
SE.S Sevim, Ali IRCICA

Suriye Selçukluları I: Fetihten Tutuş'un ölümüne kadar / by Ali Sevim.– Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, 1965.
vii, 142 p.: 2 maps; 24 cm.– (Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi yayınları; no. 167)
Bibliography: p. 131–133

1. History, Turkey –1094–1117 2. History, Seljuks I. Title II. (Series)
4585

2 9 HAZİRAN 1995

3612 HOGGA, Mustapha. *Orthodoxie, subversion et réforme en Islam: Gazâlî et les seljûqides* / suivi de *Textes politiques de Gazâlî*. Paris: Librairie Philosophique J.Vrin, 1993 (Etudes Musulmanes, XXXIV). 274pp.

GAZZALI
SELÇUKLULAR

956.1054
SE.S Sevim, Ali IRCICA

Suriye ve Filistin Selçukluları tarihi/ by Ali Sevim.– Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1983.
xii, 293 p., 20 p. of plates: 4 fold maps; 23,5 cm.– (Türk Tarih Kurumu yayınları xix. dizi; sa. 7)
Bibliography: p. 271–277
Includes bibliographical references
Includes index

1. History, Turkey – 1094–1117 2. History, Seljuks I. Title II. (Series)
6136

SANAT TARİHİ SELÇUKLULAR

ÖNEY, Gönül. Anatolian Seljuk influence on Byzantine figural art. *Selçuklu araştırmaları dergisi* 3(1971), pp. 105–118.

Anadolu Selçuklularının Bizans. Tasvir Sanatına etkisi

a. Seljuks Selçuklular

BROWNE, E.G. Account of a rare, if not unique, manuscript *History of the Seljúqs* contained in the Schefer Collection lately acquired by the Bibliothèque Nationale. Journal of the Royal Society, 1902, pp. 567-610, 849-887.

DEFREMERY, C. Recherches sur le règne du sultan seldjoukide Barkiarok (1092-1104 de l'ère chrétienne). JA 5e sér., 1 (1853), 425-458; 2 (1853), 217-322.

ḤAMD ALLAH MUSTAWFĪ QAZVĪNĪ. Histoire des seldjoukides; extrait du *Tarikh-i guzideh* [Storey, 82,] traduite et accompagnée de notes par. C. Defrémery. Journal asiatique, 4e série, 11 (1848), pp. 417-462; 12 (1848), 259-279, 336-370; 13 (1849), 15-55.

HOUTSMA, M. T. Over de geschiedenis der Seldjuken van Klein-Azië. Mededeelingen der koninklijke Akademie van Wetenschappen, Amsterdam, Afdeeling Letterkunde, 3. reeks, 9 (1893), pp. 133-153.

HOUTSMA, M.T. Über eine türkische Chronik zur Geschichte der Selğuqen Klein-Asiens. Actes du 6e Congrès international des orientalistes (1883), 1ère partie, section 1, pp. 367-384.

HOUTSMA, M. T. Zur Geschichte der Selğuqen von Kermān [by Muḥammad ibn Ibrāhīm, Storey, 358.] ZDMG, 39 (1885), pp. 362-410.

IBN BIBĪ, Nāṣir al-Dīn al-Ḥusayn ibn Muḥammad. Quelques chapitres de l'abrégé du *Seldjouq nameh* [Storey, 409;] texte et traduction par Charles Schefer. Recueil de textes et de traductions, vol. 1, pp. 3-102.

KHUDA BUKHSH, S. The Seljuks before the crusaders. Westminster review 156 (1901), 90-97.

KHVAND AMIR, Ghiyāṣ al-Dīn ibn Humām al-Dīn. Histoire des seldjoukides; extraite de l'ouvrage intitulé *Khélassat-oul-akhbar* [Storey, 102] et traduite du persan par J. Dumoret. JA 2e série, 13 (1834). pp. 240-256.

LANE-POOLE, S. The successors of the Seljuks in Asia Minor. JRAS. n.s., 14 (1882), pp. 773-780.

MORDTMANN, A.D. Die Dynastie der Danischmende [GOW, 230.] ZDMG 30 (1876), pp. 467-486.

MUḤAMMAD IBN ʿALĪ, Najm al-Dīn Abū Bakr, *al-Rāvandī, fl.* 1202. Tableau du règne de Mouïzz Eddin Aboul Harith, sultan Sindjar, fils de Melikchāh, extrait de l'ouvrage le repos des coeurs et la manifestation de la joie (*Rāḥat al-ṣudūr va Ṣyat al-surūr*) [Storey, 258]; texte persan publié avec la traduction française par Charles Schefer. Nouveaux mélanges orientaux, pp. 3-47.

PACHECO, F. de A. La fundacion del imperio otomano. Revista contemporánea 20 (1879), 458-489.

PIZZI, I. Le idee politiche di Nizām ul-mulk. Giornale della Società Asiatica Italiana 10 (1896/97), 131-139.

AL-QAZWĪNĪ, Zakarīyā' ibn Muḥammad. Der Abu Dolef Mis'ar ben el-Mohelhel Bericht über die türkischen Horden in der Mitte des 10. Jahrhunderts; aus der Cosmographie el-Cazwini's [GAL S I, 882] übersetzt von Ferd. Wüstenfeld. Zeitschrift für vergleichende Erdkunde 2 (1842), 205-[218.]

RASHID AL-DIN ṬABIB. Zu Barkiarok's Regierung nach Raśiduddin [Storey, 71,] von F. v. Erdmann. ZDMG 9 (1855), pp. 800-808.

ROZEN, V. Arabskiĭe skazaniĭa o porazhenii Romana Diogena Alp-Arslanom: (1) Ibn-al-Atir'; (2) Imād-ed-din' Isfaganskiĭ; (3) Sadr-ed-din al-Khuseĭni. Zapiski V.O.I.R.A.O., St.-Petersburg 1 (1886/87), 19-22, 189-202, 243-252.

SALLET, A.v. Die griechischen Münzen der türkischen Dynastie der Danischmende: Gazi, 1086-1104; Muhammed, 1104-1142/43; Dzu'l-Nun, 1156-1176. Zeitschrift für Numismatik 6 (1879), pp. 45-56.

USPENSKIĬ, F. I. Istoriĭa Melik' Gazi i Dzul'-Nun' Danishmendy. Zapiski odesskago obshchestva istorii i drevnosteĭ 11 (1879), pp. 229-268.

ID 4 AGUSTOS 1993

516

-IRAK
-SELÇUKLULAR

13329 BB

AMĪN (Ḥusayn).
أمين (حسين) أمين . . . تاريخ العراق في العصر السلجوقي . . .
– History of Iraq in the Seljuqid era, by Husain Amin, . . .
– Baghdad, al-Maṭbaʿa al-ahlīya, 1385/1965.– In-8° (24 cm), 488 p., fig. [Ech.int. 1205-65] 1 [8° O²a. 1231

(Taʾrīḫ al-ʿIrāq fī l-ʿaṣr as-salğūqī.– Department of history. College of education. University of Baghdad.)

Irak. 1118-1194.— Seldjoukides (Turcs).Irak. 1118-1194.

ARA III 2351 AMĪN (Ḥusayn) أمين (حسين)
64
حسين أمين . . . تاريخ العراق في العصر السلجوقي . . .
History of Iraq in the Seljuqid era, by Husain Amin . . .
– Baghdad, al-Maktaba al-ahliyya, 1385/1965. In 8°, 488 p
(Tārīḫ al-ʿIrāq fī al-ʿaṣr al- salğūqī.)
Iraq. Histoire 1055-1193. Selguqides.

A 81878

54
AMĪN (Husayn) أمين (حسين)
الدكتور حسين أمين . تاريخ العراق في العصر السلجوقي . . .
History of Iraq in the Seljuqid era. By Husain Amin . . .
– Baġdad, al-Maktabat al-Ahlīya, 1965. In-8, 487 p. ill. biblogr.
[ARA III 3892]
(Tārīḫ al-ʿIrāq fī al-ʿaṣr al-salğūqī.)

07 NISAN 1995

SELÇUKLULAR

HASANAYN حسنين
(ʿAbd al-Naʿīm Muḥammad). (عبد النعيم محمد) .
— سلاجقة ايران والعراق . . . عبد النعيم محمد حسنين . . .
الطبعة الثانية . [تقديم أحمد عزت عبد الكريم]
-Le Caire, Maktabat al-nahḍa al-miṣrīya 1380/1970.-20cm, XII-205p., carte dépl., pl. généalogique[Acq.2582-71]
(16° G. 3746 (7)
(Salāğiqat Īrān wa al-ʿIrāq. 2e éd. Préf. par Aḥmad ʿIzzat ʿAbd al-Karīm. -Maktaba [Al-] al-tārīḫīya.7.)

Turcs Seldjoukides.Histoire.

ARA IV 1079 HASANAYN حسنين (عبد النعيم محمد)
64 ('Abd al-Na'īm Muḥammad)
سلاجقة ايران والعراق ل . . . عبد النعيم محمد حسنين . . .
-Le Caire, maktabat al-nahḍa al-miṣrīya, 1959, In-16°, 216 p.+ carte.
-(Salāğiqat Īrān wa al-ʿIrāq.Al-maktaba al-tarihiya, 7 , sous la présidence du ...Aḥmad ʿIzzat ʿAbd al-Karīm.)
A.95370. Monde musulman, histoire Seljoukides, X°-XII° s.

9 MAYIS 1995 FE 3
HASANAYN
('Abd al-Na'īm. Muḥammad)
Salāğiqat Irān wa-l-ʿIrāq
Le Caire, 1959
7472 I
N° 643 13.7.1961

19 HAZIRAN 1993

-Keykavus (I)
-Selçuklular

10774

Sultan 1. İzzeddin Keykâvus zamanında. Türkiye Selçuklu Devleti (1211-1220).
KOCA, Salim. Doktora. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1989. 207s.
Danışman: Prof.Dr.Mustafa Kafalı.

-SURİYE
-IRAK
-SELÇUKLULAR
4022. Yūsuf, Iršīd: Salāğiqat aš-Šām wa'l-Ğazīra : fī 'l-fatra mā baina 435 - 570 h. / bi-qalam Iršīd Yūsuf. - ʿAmmān : Al-Mu'assasa aš-Šuḥufīya al-Urdunnīya »Ar-Ra'yа«, 1988 = 1409 h. - 290 S.
Inhalt: Geschichte der Seldschuken in Syrien und im Irak, 1043 - 1175. - In arab. Schrift, arab.
30 A 3301

17 OCAK 1994

Selçuklular
05 SUBAT 1996

Strohmeier, Martin: Seldschukische Geschichte und türkische Geschichtswissenschaft. Die Seldschuken im Urteil moderner türkischer Historiker. 1984. iv, 273 S.

-SURİYE
-IRAK
-SELÇUKLULAR
4022. Yūsuf, Iršīd: Salāğiqat aš-Šām wa'l-Ğazīra : fī 'l-fatra mā baina 435 - 570 h. / bi-qalam Iršīd Yūsuf. - ʿAmmān : Al-Mu'assasa aš-Šuḥufīya al-Urdunnīya »Ar-Ra'yа«, 1988 = 1409 h. - 290 S.
Inhalt: Geschichte der Seldschuken in Syrien und im Irak, 1043 - 1175. - In arab. Schrift, arab.
30 A 3301

17 OCAK 1994

SANAT T. SELÇUKLULAR

YETKEN, Sherare. Some influences of great Seljuks on Anatolian seljuk architectural decoration. *J. Hag. Cult. Inst.* 2 iv(1969), pp. 193-208.

Büyük Selçukluların Anadolu selçuklu mimari süslemesi üzerindeki bazı tesirleri

3822. Yūsuf, Iršīd: Salāǧiqat aš-Šām wa'l-Ǧazīra : fī 'l-fatra mā baina 435 - 570 h. / bi-qalam Iršīd Yūsuf. - ʿAmmān : Al-Muʾassasa aš-Šuhufīya al-Urdunnīya »Ar-Raʾy«, 1988 = - 1409 h. - 290 S.
Inhalt: Geschichte der Seldschuken in Syrien und im Irak, 1043 - 1175. - In arab. Schrift, arab.
30 A 3301

SAM - SELÇUKLULAR - IRAK

17 ULAK 1996

10629 HILLENBRAND, C. The power struggle between the Saljuqs and the Isma'ilis of Alamūt, 487-518 / 1094-1124: the Saljuq perspective. *Mediaeval Isma'ili history and thought.* Ed. Farhad Daftary. Cambridge: Cambridge University Press, 1996, pp.205-220

Selçuklular IRAK

17 NİSAN 2001

25 HAZIRAN 1996

صلاح حسين العبيدى
«التحف المعدنية فى الموصل فى العصر السلجوقى»
كلية الآداب — جامعة القاهرة ١٩٦٥ (ماجستير)

- Musul
- Selçuklular

R511 Staat der Seldschukiden und Mittelasien im 11.-12. Jahrhundert. By S.G.Agadschanow. Berlin, 1994.
H., L. *Archiv Orientální*, 62 iv (1994), pp.446-447 (E)
Paul, Jürgen. *Der Islam*, 75 ii (1998), pp.368-369 (G)
Hillenbrand, C. *Journal of the Royal Asiatic Society*, N.S. 6 ii (1996), pp.253-257 (E)
Fourniau, V. *Turcica*, 28 (1996), pp.377-378 (F)
Hoffmann, G. *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft*, 146 ii (1996), pp.655-656 (G)

Selçuklular Ortaçağda

13 MAYIS 2008

محمدی احمدآبادی، حسن
۱۴۳۸- خطه یزد در دوره سلجوقیان؛
مقطع کارشناسی ارشد- دانشگاه: تهران، دانشکده الهیات و معارف اسلامی، ۱۶۴ص، فارسی، منابع: ۱۵۹-۱۶۵، عکس: در صفحات مختلف، استاد راهنما: نور الله کسایی؛ استاد مشاور: حسین قره‌چانلو.
کد پارسا: P۱۰۴۰۸
Selçuklular
یزد - تاریخ
سرزمین یزد در دوره سلجوقیان را معرفی نموده است. ابتدا، مختصری از وضعیت جغرافیایی حال و گذشته یزد و پیشینه تاریخی آن تا اوایل قرن پنجم ذکر شده و در ادامه نسب کاکوئیان و اوضاع و احوال یزد تا روزگار حکمرانی آنان بر یزد بررسی شده است. در بخش بعدی حکمرانی کاکوئیان و اتابکان دست نشانده سلجوقیان مورد بررسی قرار گرفته و آثار و فعالیتهای فرهنگی و عمرانی این دوران بیان شده است.

13 MAYIS 2008

سلطانی، رامین
۹۰۵- مؤید آی ابه و فرزندش طغانشاه، اوضاع سیاسی و اجتماعی خراسان هم زمان با فتنه غز، شکست و اسارت سلطان سنجر و تسلط خوارزمشاهیان، مقطع کارشناسی ارشد، دانشگاه: تهران، دانشکده الهیات و معارف اسلامی، ۵+ ۱۵۱ص، فارسی، منابع: ۱۴۴-۱۵۱، استاد راهنما: نور الله کسایی؛ استاد مشاور: سید احمد رضا خضری.
کد پارسا: P۱۰۶۵۳
Selçuklular
سلجوقیان - اوضاع اجتماعی و سیاسی؛ خوارزمشاهیان - تاریخ
نویسنده گذری دارد بر سلطنت مقتدرترین پادشاهان سلسله سلجوقیان و علل بروز فتنه غز و نتایج آن و نقش مؤید آی ابه در بروز فتنه و اسارت و مرگ سلطان سنجر و سلطه خوارزمشاهیان. برخی از مباحث آن چنین است: خراسان از آغاز کار سلجوقیان تا امارت سلطان سنجر، فتنه غز، مؤید آی ابه (۵۴۹ - ۵۵۲ ق) و امارت آن، طغانشاه بن مؤید آی ابه (م ۵۸۱ ق) و پایان کار این خاندان.

13 MAYIS 2008

حاتم، غلامعلی
۳۰۲۱- معماری اسلامی ایران در دوره سلجوقیان، تهران: جهاد دانشگاهی (ماجد)، چاپ اول، ۱۳۷۶ / ۳۰۰۰ نسخه، ۲۹۲ص، فارسی، وزیری (شمیز).
شابک: ۷-۰۴۱-۴۴۱-۹۶۴
Selçuklular
محل نگهداری: آرشیو
کد پارسا: B۶۴۸۴۸
آثار پیرامون این اثر، شماره: ۱۹۰۷
مشخصات معماری ایرانی؛ معماری سلجوقیان (کلیات)
پژوهشی است در ویژگیهای معماری اسلامی در دوران سلجوقیان. کتاب با مختصری درباره چگونگی شکل‌گیری و تکوین دولت سلجوقیان آغاز می‌شود. آن گاه مؤلف به مظاهر هنری و فرهنگی این دوره اشاره می‌کند. سپس هنر معماری در این برهه از تاریخ (سده پنجم هجری تا نیمه سده ششم) از زوایای مختلف بررسی می‌گردد. ویژگیهای معماری، عناصر معماری و تکنیکی، تاثیر معماری قبل از اسلام، نقشه و سبک و شیوه ساختمانی آثار، نقش تزئینات و عناصر تزئینی، مواد ساختمانی و دیگر جزئیات هنر معماری از جمله مباحث کتاب است.

18172 CAHEN, C. La tugrā seljukide. *J.A* 234 (1943-45), pp. 167-172

- TUĞRA
- SELÇUKLU

Selçuklu tuğrası

729.309561
MÜ.A Müllayim, Selçuk

Selçuklular

Anadolu Türk mimarisinde geometrik süslemeler: Selçuklu çağı / by Selçuk Müllayim.- Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1982.
405 p.: 375 ill., figs.; 27,5 cm.- (Kültür ve Turizm Bakanlığı yayınları; no. 503. Sanat eserleri dizisi; no. 1)
Bibliography: p. 99-103
Summary in English

1. Decoration in Relief, Turkey I.Title II. (Series)
5783

956.106
MÜ.A Müneccimbaşı Ahmed

IRUCA

Anadolu Selçukîleri: Müneccimbaşıya göre / by Müneccimbaşı Ahmed; translated by Hasan Fehmi Turgal.- İstanbul: [s.n.], 1935 (İstanbul: Türkiye Matbaası)
96 p.; 24 cm.
Includes index

1. History, Turkey - 1071 - 1308 2. History, Anatolian Seljuks I. Turgal, Hasan Fehmi (tr.) II. Title
4226

SANAT T. SELÇUKLULAR

ÖNEL, GÖNÜL
Sun and moon rosettes in the shape of human heads in Anatolian Seljuk architecture.
Anatolica 3 (1969-70), pp. 195-203

Anadolu Selçuk mimarisinde insan başlarından oluşan güneş ve ay rozetleri

06 OCAK 1999

Selçuklular

310 *The art of the Saljūqs in Iran and Anatolia: proceedings of a symposium held in Edinburgh in 1982.* Ed. Hillenbrand,R. Costa Mesa: Mazda, 1994 (Islamic Art and Architecture, 4). 313pp.

- Selçuklular

ÖZTÜRK, Mürsel (Doç. Dr.), "Selçuklular Devrinde Kültürel Durum", Erdem, 3, 8, (1987), 487 - 490, Çeviri : Badlullah Dabiri Najad, "Seyr - I Ferheng der Ahd - I Selcukiyân", Hener ve Merdom, 64, 124, (1973), 69 - 80.

25 MAYIS 199?

Mülayim, Dr.Selçuk
"Selçuklu palmet motiflerinin tipolojisi" Anadolu (Anatolica), Ankara.
1976/77 sayı 20 ss. 141-159

Yahyaoğlu, Tahsin : Selçuklularda Mumya/Hayat Tarih Mecmuası, Sayı : 2, Mart 1986.

SANAT 7. SELÇUKLU&KÖCR

DIYARBEKIRLI, Nejat. Vestiges de croyances altaïques dans l'art seldjoukide. *Turcica* 3(1971), pp. 59-70.

Selçuklu sanatında Altay inançlarının etkisi.

SELÇUKLULAR

ÖNEY, Oğuz. Elements from ancient civilizations in Anatolian Seljuk art. *Anadolu (Anatolia)* 12 (1968), pp. 27-38.

Anadolu Selçuklu sanatında eski medeniyetlerden unsurlar

Eldem, Halil Edhem : Anadolu Selçuklu Sanatı. Hatıra Kitabı I. Ankara1947.

Köymen, Prof. Dr. M. Altay
"Selçuklu devri Türk tarihi araştırmaları" Tarih Araştırmaları Dergisi, Ankara
1964/2 sayı 2/3 ss. 303-360

---

21 KASIM

18904

Anadolu Selçuklularının yaşayış biçimlerine ve sanatlarına genel bir bakış. ŞENTÜRK, Ahmet. Master. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1991. 84s.
Danışman: Prof.Dr.Hakkı Karayiğitoğlu.

---

10 EKİM 1999

Selçuklular

2930. *Selçuklular devrinde kültür ve medeniyet* : 14 Mart 1991, Kayseri / [ed. Ahmet Hulûsi Köker]. – Kayseri : Erciyes Üniversitesi Matbaası, 1992. – 237 S. : zahlr. Ill., Kt. – (Yayın / Erciyes Üniversitesi, Gevher Nesibe Tıp Tarihi Enstitüsü ; 13)
Text türk.
ISBN 975-7598-23-2 32 A 24146

956.105
ÇE.S Çetin, Osman IRCICA

Selçuklu müesseseleri ve Anadoluda İslamiyetin yayılışı / by Osman Çetin.– İstanbul: Hacifet Yayınevi, 1981.
206 p.; 23,5 cm.– (Hacifet yayınları; no. 14. İslami Araştırmalar serisi; no. 6)
Bibliography: p. 189-193

1. History, Turkey -1040-1157 2. History, Seljuks I. Title II. (Series)

2606

XIII.asırda Anadolu Selçuklularında müslim gayr-i müslim münasebetleri. *CERAN, Ahmet Şeref.* Doktora. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 1992. 169 s., 160 ref.
Danışman:Prof.Dr.Mehmet Aydın. Dili:Tr.

20 MAYIS 1998

— Selçuklular

3289 TURAN, OSMAN. "Le droit terrien sous les Seldjoukides de Turkie." *Rev. des Études Islamiques* (1948) 25–49. The foundations of the Ottoman system of land tenure go back to Seljuk patterns.

27 TEMMUZ 1992

FRANÇOIS, Véronique. Les Seldjoukides médiateurs des importations de céramique Perse á Byzanz. *Byzantinische Forschungen,* 25 (1999) pp.101-109.

Selçuklular

17 AĞU 2007

- Selçuklular
- Anadolu (1150)

2 9 HAZİRAN 1995

3433 *Anadolu Selçukluları zamanında Anadolu yolları,* 1959, 200 sh. Haz. M. Kemal Özergin, M. 2797 G. 2 S. 594

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Tezleri (Doktora), Haz. Abdülkadir ÖZCAN, s. 247, 1984 (İstanbul)

27 TEM 2007

KAHYA, Esin. An evaluation of the scientific studies of Saljūqs in Anatolia. *Studies in History of Medicine and Science,* 16 i-ii / 1999-2000 (2001) pp.67-75.

Selçuklular

PEACOCK, A.C.S. The Saljūq campaign against the Crimea and the expansionist policy of the early reign of 'Alā' al-Dīn Kayqubād. *Journal of the Royal Asiatic Society,* 16 ii (2006) pp.133-149. [Reign of this Sultan (1219-1237), depicted in the sources as the apogee of the Saljūq Sultanate of Rūm.]

Selçuklular Anadolu'da

17 AĞU 2007

SELÇUKLULAR
1 34624 81

BUNDĀRĪ(al-Fatḥ ibn ʿAlī al-). البنداري (الفتح ابن علي) .

- تاريخ دولة آل سلجوق ؛اختصار[نصرة الفترة وعصرة الفطرة في اخبار الدولة السلجقية لمحمد بن محمد عماد الدين الاصفهاني الكاتب] /[اختصره] ... الفتح بن علي بن محمد البنداري الاصفهاني . - الطبعة الثانية .

- Beyrouth:Dār al-āfaq al-ǧadīda,1978. - 287p. ; 24cm. [8° G.22488

Tarih Dwlat Āl Salğūq

.../...

2 34625 81

BUNDĀRĪ(al-Fatḥ ibn ʿAlī al-). البنداري (الفتح ابن علي) .

- تاريخ دولة آل سلجوق ... [8° G.22488

"Tārīḫ dawlat Āl Salğūq". - Abrégé de:"Nuṣrat al-fatra wa ʿuṣrat al-fiṭra fī aḫbar al-muzara' al-salğūqiya / Muḥammad ibn Muḥammad ʿImād al-Dīn al-Iṣfahanī al-Kātib". - Acq.79-5318. - Br.

16 MAYIS 1995

29 HAZİRAN 1995

3495 KAFESOĞLU, İbrahim. & OTHERS. *A history of the Seljuks: Ibrahim Kafesoğlu's interpretation and the resulting controversy.* Translated, edited and with an introduction by G.Leiser. Carbondale & Edwardsville: Southern Illinois University Press, 1988. 209pp. [Translation of "Selçuklar" in *İslam Ansiklopedisi,* 1964-65, with additional material by Osman Turan, Ahmed Ateş and the translator.]

- KAFESOĞLU İbrahim
- SELÇUKLULAR

361. CAHEN, Cl., «Les Ḫazars et la Ṭuġrā des Seljuqides. Supplément à un vieil article», *J.A.* 273, 1-2 (1985), pp. 161-162.

La *ṭuġrā* seljuqide (étudiée par l'A. dans *J.A.* 14e série, 43-45 (1945), pp. 167-172) a probablement pour origine un signe ψ que les Khazars apposaient sur divers objets et monnaies. M. G.

- HAZARLAR
- TUĞRA
- SELÇUKLULAR

Eryıldız, Faik

"Büyük Selçuklular Devrinde askeri âlimler, ilim, kültür ve San'atta Gerçek, İstanbul.

1976 /3 sayı 10 s. 61-111

- ورثة السلاجقة
في الأناضول ١٣٨١

Selçuklular

2001

شاكر مصطفي، موسوعة العالم الاسلامي ورجالها،
مج . ٢، بيروت ١٩٩٣،
İSAM KTP DN. 34792

SANAT T. SELÇUK SANATI

1889 ÖGEL, Semra. Der Doppellöwe in der Seldschukischen Kunst. *Belleten* (*Türk Tarih Kurumu*) 36 (1962), no. 103, pp. 535–538

Selçuk sanatında aslan

SANAT T. SELÇUKLU SANATI

AYNA

1922 RICE, D. S. A Seljuq mirror. *1st Int. Cong. of Turkish arts, Ankara, 1959. Communications* (1961), pp. 288–290

Bir Selçuklu aynası.

SANAT T. SELÇUKLU SANATI

1823 EDHEM, Halil. Anadolu Selçuklari devrinde mimari ve tezyini san'atlar. *In memoriam Halil Edhem* I, 1947, pp. 279–297

Anadolu Selçuklu devrinde mimari ve tezyini sanatlar

SELÇUK-LULAR

2342. *Selçuklu Eserleri Semineri ‹ 2, 1990, Eskişehir› :* II. Selçuklu Eserleri Semineri bildirileri : 23 – 24 Temmuz 1990. – Eskişehir, 1990. – 61 S. : Ill. – (Eskişehir Valiliği yayınları ; 5) Inhalt: 2. Symposium zur Baukunst der Seldschuken. – Text türk.
10 E 5R6

SANAT T. SELÇUKLU SANATI

6846 SOURDEL-THOMINE, Janine. Deux minarets d'époque Seljoukide en Afghanistan. *Syria* 30 (1953), pp. 108–130

Afganistanda Selçuklu dönemi iki minare

13 MAYIS 2008

بلوری اسکویی، افسانه

۸۸۹–سیاست مذهبی سلاجقه بزرگ؛ مقطع کارشناسی ارشد دانشگاه: الزهرا، دانشکده الهیات و علوم انسانی، دو+۲۸۲ص، فارسی، منابع: ۲۷۶-۲۸۲، استاد راهنما: الهیار خلعتبری.

Selçuklular کد پارسا: P۱۰۵۵۹

سلجوقیان – اوضاع مذهبی

نویسنده سعی دارد با اشاره به زمینه‌های دینی – فرهنگی ایرانیان، نحوه نگرش حکام سلجوقی را در اتخاذ سیاست‌های مذهبی جستجو کند وی با اشاره به چگونگی اسلام آوردن سلجوقیان و روابط آن‌ها با خلفای مذهبی، اوضاع و روابط تسنن، تشیع و تصوف و علت نفوذ متصوفه در بین سلجوقیان را بیان می‌کند سپس به تحلیل نقش خواجه نظام‌الملک در سیاست مذهبی و مقایسه وی با غزالی، بررسی مذهب اسماعیلی و فعالیت‌های آن می‌پردازد.

19 KASIM 1959 TÜRBE İRAN SELÇUKLULAR

STRONACH, D. and YOUNG, T. C., Jr.
Three octagonal Seljuq tomb towers from Iran.
Iran 4 (1966), pp. 1-20

İran'dan Üç Sekizgen Selçuk Türbe Kulesi

956.105
İB.E Ibn-i Bibi, el-Huseyin b. Muhammed b. Ali el-Caferi el-Rugedi

El-evamiru'l-'ala'iyye fil-umuri'l-'Ala'iyye / by el-Huseyn b. Muhammad b. 'Ali el-ca'feri el-Rugedi Ibn-i Bibi; edited by Adnan Sadık Erzi.– Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1956.
xxviii, 744 p.; 24,5 cm.– (Türk Tarih Kurumu yayınlarından I. No. 4a)
Includes original text in Persian
Text is facsimile

1. History, Turkey 1040-1157 2. History, Seljuks I. Erzi, Adnan Sadık (ed.) II. Title III. (Series)

6176

18 KASIM 1993

1632 YRYONIS,S. The experience of Christians under Seljuk and Ottoman domination, eleventh to sixteenth century. *Conversion and continuity: Indigenous Christian communities in Islamic lands, eighth to eighteenth centuries.* Ed. M.Gervers & R.J.Bikhazi. Toronto: Pontifical Institute of Mediaeval Studies, 1990 (Papers in Mediaeval Studies, 9) pp.185-216 [Balkans and Anatolia.]

29 HAZİRAN 1995

4977. Hogga, Mustapha: Orthodoxie, subversion et réforme en Islam : Gazālī et les Seljūqides / par Mustapha Hogga. Suivi de Textes politiques de Gazālī. – Paris : Librairie Philosophique Vrin, 1993. – 274 S. : graph. Darst. – (Etudes musulmanes ; 34) ISBN 2-7116-1139-6 33 A 7715

-GAZZALI
-SELÇUK-LULAR

Art of the Saljūqs in Iran and Anatolia. Ed. Selçuklular Sanat
nnd, R. Costa Mesa, 1994.
Rogers, J.M. *Journal of the Royal Asiatic Society*, N.S.6 i (1996), pp.111-113 (E)
Denny, W.B. *Middle East Journal*, 50 ii (1996), pp.283-284 (E)
Redford, S. *Middle East Studies Association Bulletin*, 29 i (1995), pp.94-95 (E)

09 NISAN 1997

989. Kafesoğlu, Ibrahim: A history of the Seljuks : Ibrahim Kafesoğlu's interpretation and the resulting controversy / transl., ed. and with an introd. by Gary Leiser. – Carbondale [u. a.]: Southern Illinois Univ. Pr., 1988. – IX, 208 S.
Transl. of the article Selçuklular from the Islam ansiklopedisi. – Aus d. Türk. übers.
ISBN 0-8093-1414-2 29 B 97

Selçuklular Tarihi

R362 Seljuks of Anatolia. By Köprülü, Mehmed Fuad. Salt Lake City, 1992.
Simon. R. *MELA Notes*, 60 (1994). pp.29-30 (E)
Cook. W.F. *Middle East Studies Association Bulletin*, 27 ii (1993). pp.261-262 (E)

16 ARALIK 1993

441 YINANÇ, Prof. Mükrimin Halil : Türkiye tarihi. Selçuklular devri. İstanbul 1944 Burhaneddin Matbaası. [2 y.] +191 s. 8° F. 100 k.
22027
-YINANÇ, M.H.
-TÜRKİYE TARİHİ
-SELÇUKLULAR
«İstanbul Üniversitesi Yayınları Nu. 240»
«Edebiyat Fakültesi Tarih Zümresi Neşriyatı»

3822. Yūsuf, Irsīd: Salāǧiqat aš-Šām wa-l-Ǧazīra fī l-fatra mā baina 435 - 570 h. / bi-qalam Irsīd Yūsuf. - 'Amman : Al-Mu'assasa aš-Šuḥufīya al-Urdunnīya »Ar-Ra'y«, 1988 - 1409 h. - 290 S.
Inhalt: Geschichte der Seldschuken in Syrien und im Irak, 1043 - 1175. - In arab. Schrift, arab. 30 A 3301
-SAM
-SELÇUKLULAR
-TARİH
17 OCAK 1994

Selçuklular dövründe askeri teşkilat. *UYUMAZ, Emine.* Yüksek Lisans. Mimar Sinan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1992. 213 s., 124 ref.
Danışman:Prof.Dr.Gülçin Çandarlıoğlu. Dili:Tr.

20 MAYIS 1998

26 *INDEX ISLAMICUS*

676 GAT, Shimon. The Seljuks in Jerusalem. *Towns and material culture in the medieval Middle East.* Ed. Yaacov Lev. Leiden: Brill, 2002, (The Medieval Mediterranean, 39), pp.1-39. [During the sultanate of Malik-Shah (1072-1092).]

Selçuklular Kudüs

07 HAZ 2007

16 TEMMUZ 1996

-KUDÜS-KUDÜS
-ARAŞTIRMA

Bestands-Nummer
27 A 1327

Anbārī, 'Abd-ar-Razzāq 'Alī al-: Manṣib qāḍī 'l-quḍāt fī 'd-dawla al-'Abbāsīya : muqāṭ nah'atihi baṭṭa nihāyat al-'Abbāsīyīn. [Baiṛūt:] Ad-Dār al-'Arabīya li'l-Mausūʿāt (1987). 428 S. [Arab.]
[Kulturgeschichte d. Amtes d. Justizministers in Islam von d. Zeit seiner Entstehung in d. Dynastie d. 'Abbāsiden

um 770 d.H.
- 785 n.Chr., bis zeit d. Saljūq... Engl.: Bagdād, Univ., Diss., 1973?

zum Ende d. Herrschaft... 590-1194n.Chr.]

-Selçuklular

Muhammed Cevad Meşkur,

ـ أخبار سلاجقة الروم ، طبع طهران .

956.105072
KA.S Kafesoğlu, İbrahim IRCA

Selçuklu ailesinin menşei hakkında / by İbrahim Kafesoğlu.– İstanbul [s.n.], 1955 (İstanbul: Osman Yalçın matbaası)
34 p.; 23,5 cm.– (Türk Tarihinin meseleleri; no. 2)

1. History, Seljuks – Studies I. Title

3898

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ İLÂHİYAT FAKÜLTESİ ELEMANLARINCA SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ'NDE YAPTIRILAN YÜKSEK LİSANS TEZLERİ

AKTAN, Ali — Selçuklu Hakimiyetinin Yıkılış Sebeplerinden Veraset-i Saltanat Meselesi ve İç Savaslar — İslâm Tarihi — Erz.,1991

28 MAYIS 1993

14 OCAK 1992

Strohmeier, Martin. Seldschukische Geschichte und türkische Geschichtsschreiber: die Seldschuken im Urteil moderner türkischer Historiker (1984)
AAS 22 (1986), 265-268. V. Kopčan (G)
BSOAS 50 (1987), 373-374. C. M. Woodhead
Islam 63 (1986), 180-181. B. Spuler (G)
MESA bull. 20 1 (1986), 84-85. C. E. Bosworth
Mundus 22 (1986), 46. V. Eid
WZKM 77 (1987), 262-263. A. Tietze (G)

Selçuklular

Sultan Mahmud devri Irak Selçukluları tarihi (1119-1131). 3060
KAYHAN, Hüseyin. Bil. Uz. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1987. 159s.
Danışman: Doç.Dr.Coşkun Alptekin.

967 PISTOR-HATAM, A. The art of translation: rewriting Persian texts from the Seljuks to the Ottomans. *Essays on Ottoman civilization: Proceedings of the XIIth Congress of the Comité International d'Études Pré-Ottomanes et Ottomanes, Praha 1996.* Prague: Academy of Sciences of the Czech Republic, Oriental Institute, 1998 (*Archiv Orientální*: Supplementa, VIII). pp.305-316

06 MART 1994

1953. Semenova, Lidija A. Iz istorii srednevekovoj Sirii : sel'dzukskij period / L. A. Semenova. – Moskva : Izd. »Nauka«, 1990. – 246 S.
Übers. d. Hauptsacht.: Zur Geschichte d. mittelalterl. Syriens. – In kyrill. Schrift, russ.
ISBN 5-02-016947-1 .31 A 3063

SELÇUKLULAR — TARİH — TÜRKİYE

10924 SELJUQ. Affan. Saljūquid period and the Persian historiography. *IC* 51 (1977) pp. 171-185.

Selçuklu dönemi ve İran tarihşünaslığı.

Okandan, Prof. Dr. Lecavi G. — Selçuklular — Abbasiler — Emeviler
"Ortaçağda devletin İslâm-Türk ve İslâm-Arap âlemindeki teorik inkişafı", İ.Ü. Hukuk Fak. Mecmuası, İstanbul.
1952/18 sayı 1/2 ss. 454-478

12 HAZIRAN 1995

03932 MOLINE, J. Saljūq minarets in Iran: structural developments. *Kunst des Orients* 12 (1978-9) pp. 95-102.

Selçuklular (Tarihi) — minare.

١١٥ ب باذياب ، نورة عبدالله
قونية عاصمة سلاجقة الروم : دراسة تاريخية وحضارية/ اعداد نورة عبدالله باذياب ؛ اشراف احمد السيد دراج.– مكة المكرمة : جامعة ام القرى ، كلية الشريعة ... ، قسم الدراسات العليا التاريخية والسياسية، ١٤١٥هـ ١٩٩٤م.
أ – ذ ، ٤٧٨ ورقة : خرائط ، مخططات ، نقوش ؛ ٣٤ سم
رسالة (دكتوراه) – جامعة ام القرى ، ١٤١٥ هـ ذ : مودع نظاميا.
١. السلاجقة – تاريخ ٢. الدولة العباسية – عصر الضعف ٣. قونية – تاريخ . أ . دراج ، احمد السيد ، مشرف ب . العنوان

Konya
Selçuklular

06 OCAK 1999

956.105
KL.5 Klausner, Carla L. IRCA

The Seljuk vezirate: a study of civil administration, 1055 – 1194 / by Carla L. Klausner.– Cambridge: Harvard University, 1973.
viii, 143 p.; 21 cm.– (Harvard Middle Eastern monographs; 22)
Bibliography: p. 112 – 116
Includes index

1. History, Turkey – 1040 – 1157 2. History, Seljuks I. Title II. (Series)

690

0 0 EKİM 1999

903 AZHARI, Taef Kamal el-. *The Saljūqs of Syria during the Crusades, 463-549 A.H. / 1070-1154 A.D.* Berlin: Schwarz, 1997 (Islamkundliche Untersuchungen, 211). 389pp.

Selçuklular

Doktora 0 8 OCAK 1999

-180689
SELÇUKLULAR
-180390 SALTANAT

Arık, Fedâ Şâmil: "Türkiye Selçuklularında Sultan'ın Kazai Yetkileri ve Kullanılışı (1075–1243)", Doktora tezi (Danışman: Prof. Dr. Bahâeddin ÖGEL), 470 s. Ank.Ü.Sos.Bil.Ens. 1986.

Tarih A.D.

ETTINGHAUSEN, R. The Flowering of Seljuq art. *Metrop. Mus. J.* 3(1970), pp. 113-131.

Selçuklu Sanatının kendine özgü yönleri

28. LUTHER, Kenneth Alun
The political transformation of the Seljuq Sultanate of Iraq, and Western Iran, 1152-1187. Princeton University, 1964., 292p. (M 114)

19 ARALIK 1992

BIBLIOGRAPHICAL GUIDE to DOCTORAL DISSERTATIONS (*Availeble in the Central Library King Abdulaziz University Mecca Mukarramah*), MECCA 1400/1980.

22 ARALIK 1992

Dergi / Kitap
Kütüphanede Mevcuttur

772 STROHMAIER, M. *Seldschukische Geschichte und türkische Geschichtswissenschaft: die Seldschuken im Urteil moderner türkischer Historiker.* Berlin: Schwarz, 1984 (Islamkundliche Untersuchungen, 97). 273pp.

Selçuklular

R2077 Seljuks of Anatolia. By Köprülü, Mehmed Fuad. Salt Lake City, 1992.

Selçuklular (Anadolu)

Lindner, R.P. *Bulletin of the School of Oriental and African Studies*, 59 ii (1996), pp.365-366 (E)
Kennedy, H. *History*, 79 / 256 (1994), p.279 (E)
Klausner, C.L. *International Journal of Islamic and Arabic Studies / Majallat al-Dirāsāt al-Islāmīya wa-'l-'Arabīya al-'Ālamīya*, 10 i (1993), pp.105-107 (E)
Sinor, D. *Journal of Asian History*, 30 i (1996), pp.82-84 (E)
Balivet, M. *Journal of the Economic and Social History of the Orient*, 37 iv (1994), pp.349-351 (F)
Blackburn, R. *Al-Masāq*, 8 (1995), pp.183-186 (E)
Simon, Rachel. *MELA Notes*, 60 (1994), pp.29-30 (E)
Cook, W.F. *Middle East Studies Association Bulletin*, 27 ii (1993), pp.261-262 (E)
Pfeiffer-Taş, Şule. *Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes*, 84 (1994), p.328 (G)

22 ARALIK

29 HAZİRAN 1998

-IRAK -SELÇUKLULAR

الحياة العلمية في العراق في العصر السلجوقي /
مريرن سعيد مريزن عسيري .- دكتوراه .- جامعه ام القرى
- الشريعه بـ الحضاره والنظم الاسلاميه ، ١٤٠٥هـ.

09 NISAN 1992

04042 ÖNEY, Gönül. Comparison of a group of Anatolian Seljuk türbes with great Seljuk-Ilkhanid türbes in Iran. *5th Int. Cong. Turkish art.* 1978 pp. 665-689

Selçuklular (Anadolu)

04540 HEATH, Ian. *Armies and enemies of the crusades, 1096-1291; organisation, tactics, dress and weapons: Franks, Hospitallers, Templars, Armenians, Syrians, Seljuks, Fatimids, Ayyubids, Mamluks, Assassins, Byzantines, Georgians, Mongols and Ilkhanids.* [Goring by Sea:] Wargames Research Group Publications, 1979.

05 KASIM 1993

- Haçlı Seferleri
- Suriye
- Selçuklular
- Fatımiler
- Eyyubiler
- Memlüklular
- İlhanlar
- Moğollar

08 KASIM 1993

1928 HAVEMANN,A. The vizier and the ra'is in Saljuq Syria: the struggle for urban self-representation. *International Journal of Middle Eastern Studies*, 21 (1989) pp.233-242

SELÇUKLULAR - REİS - VEZİR

SELÇUKLULAR - ABBASİLER - DEVLET

08 KASIM 1993

٩٥٣,٩٥٧

ب ع ن باشا ، عزام عبد الله محمد نور

النظام الإدارى فى الدولة العباسية فى العصر السلجوقى ، إشراف حسام الدين السامرائى ، مكة المكرمة ، ١٤٠٧ هـ ، ٤٨٤ ص .

رسالة دكتوراه فى التاريخ والحضارة ، كلية الشريعة ، جامعة ام القرى .

(١١٨٨) (٧٩٩)

16 OCAK 1992

88-966232

Hilmī, Aḥmad Kamāl al-Dīn.
(Salājiqah fī al-tārīkh wa-al-ḥaḍārah)
السلاجقة فى التاريخ والحضارة / أحمد كمال الدين حلمى . — الطبعة 2. — الكويت : ذات السلاسل ، 1986.
422 p. ; 25 cm.
Title page partially vocalized.
Bibliography: p. 407-421.
$13.00 (U.S.)
1. Seljuks.
A.P.-Islamic Hist.

SELÇUKLULAR

Selçuklular

LANE-POOLE, S. The successors of the Seljuks in Asia Minor. JRAS, n.s., 14 (1882), pp. 773-780.

10 NİSAN 1995

HAZİRAN 199?

٩٥٣

عسيرى ، مرين السيد مرين

الحياة العلمية فى العراق فى العصر السلجوقى ، إشراف حسام الدين السامرائى ، مكة المكرمة ، ١٤٠٥ هـ / ١٩٨٥ م ، ١ ـ ج ، ٥٦٨ ص .

رسالة دكتوراه فى الحضارة والنظم الإسلامية ، كلية الشريعة ، جامعة أم القرى .

(٩٧٣) (٧٦٨)

İLİM SELÇUKLULAR

SANAT T. , SELÇUKLULAR - mimari

BOURDEL-THOMINE, J. Renouvellement et tradition dans l'architecture Saljūqide. *Islamic civilization*, 1973, pp. 251-263.

Selçuklu mimarisinde yenilenme ve peleneklik

Minare Selçuklular

526. O'KANE, B., «Salǧuq minarets: some new data», *Annales Islamologiques* 20 (1984), pp. 85 à 102, Pl. XI à XIV, Fig. 1 à 7.

Trois minarets, peu étudiés jusqu'ici, sont décrits et analysés par l'auteur: le minaret de Tafriš, près de Qom, daté de la première moitié du XIIe siècle; le minaret de Qāsemābād, au Sistan, dont les inscriptions relevées par Herzfeld, montrent qu'il fut érigé sous Tāj al-Din Abu 'l-Faḍl Naṣr qui régna de 1106 à 1164; le minaret de Nād-e 'Alī, au Sistan, dont la décoration, proche de celle de Qāsemābād, permet de le dater de la première moitié du XIIe siècle.

M. L. B.

SANAT T. SELÇUKLULAR

FEHERVARI, G. Some problems of Seljuq art. *Art of Iran and Anatolia ...* ed. W. Watson, 1974, pp. 1-12.

Selçuklu Sanatının Bazı Problemleri

16 MART 1995

Hillenbrand, R. (Ed) The Art of the Seljuqs in Iran and Anatolia (Mazda Publishers, Costa Mesa, U.S.A.) 1994, 322pp. $65.00, ISBN 0-939214-60-1

4. BASTANI PARIZI, M. E. *Sang-e Hafi Qalam*, Tehran. Ent. Behnašr, 1359/1980. 697 p.

KIRMAN KARAHİSAYLAR Selçuklular

Né en 1925 à Pāriz, province de Kerman, historien de qualité et professeur à l'Université de Téhéran. Bāstānī s'intéresse particulièrement à sa province dont il donna d'excellentes histoires (éditions du «*Tārix-e Kermān*» de Vaziri, 1961, du «*Saljuqiyān va Ōoz dar Kermān*», 1964, du «*Tārixe-e Qarāxetā'i*», 1976, des «*Farmāndehān*», 1965, et de la «*Joqrāfiyā-ye Kermān*», 1967) et une nomenclature descriptive et historique des monuments («*Vādi-ye Hafivād*», Ent. *Anjoman-e Āsār-e Melli*, Vol. 1, 1976). Bāstānī est aussi l'auteur de plusieurs biographies dont celles de Ḥoseyn Moširal-Dowle (*Talāš-e Āzādi*, 4e éd. 1977), de Šah Manṣur (1969), de Ya'qub-e Leys (2e éd. 1974), etc... et d'une étude «*Siyāsat va Eqteṣād-e 'Aṣr-e Ṣafavi* (2e éd. 1978). Mais ce qui a fait la renommée et la particularité de cet auteur en Iran depuis plus de 15 ans auprès d'un grand public ce sont ses recueils d'articles ou de conférences où sous un prétexte historique (truffé d'excellents documents) il mêle le passé au présent, tirant

956.1052 RE. 975

Recueil de textes relatifs à l'histoire des Seldjoucides / edited by M. Th. Houtsma.- Leiden: E.J. Brill, 1886 - 1902.
vol.; 23,5 cm.
Contents: vol. 1. Histoire des Seldjoucides du Kerman / by Muhammed Ibrahim - vol. 3. Histoire des Seldjoucides d'Asie Mineure / by Ibn-Bibi
Library has vol. 1 and 3 only
Text in French, Persian and Ottoman Turkish

1. History, Turkey - 1041 - 1187 2. History, Kirman Seljuks I. Houtsma, M. Th. (ed.) II. Ibn-Bibi III. Ibrahim, Muhammad

12 CLN

SELÇUKLULAR

G. Makdisi,
"Les Rapports entre ...
"Hanafite" poşetinde.

F-19
8

P- Selçuklular

The ART of the Saljuqs in Iran and Anatolia : proceedings of a symposium held in Edinburgh in 1982 / edited by Robert Hillenbrand. — Costa Mesa, California : Mazda Publishers, 1994. — XXII, 313 p. : il. ; 29 cm. — (Islamic art and architecture ; 4)
ISBN 0-939214-55-5

R. 32.769

13 MART 1996

SELÇÜKLÜ 85-960060

Idrīs, Muhammad Mahmūd.
(Khilāfah al-'Abbāsīyah fī 'ahday nufūdh al-Atrāk wa-al-Būwayhīyīn)
الخلافة العباسية فى عهدى نفوذ الأتراك والبويهيين / تأليف محمد محمود ادريس . ب القاهرة : دار الثقافة للطباعة والنشر ، 1984.

34 p. ; 25 cm.
Bibliography: p. 31-34.
Essay on the office of the Abbasid Caliphate from the beginning of the 3d Hijri century to the mid 5th Hijri century.
Acquired for LC only.

SELÇUKLULAR

BOURDEL-THOMINE, J. Inscriptions seljoukides et salles à coupoles de Qazvin en Iran. *REI* 42 (1974), pp. 3-43.

SELÇUK-LAR

377. VAMEQI, I. C.r. de: GOLZARI, M. *Kermānšāhān-Kordestān*, vol. I, *Monuments d'Asadābād, Kangāvar et Šahné*, Téhéran, 1358/1979, 258 + 814 p. Anjoman-e Āsār-e Melli, 147. Dans: *Āyandé*, 8, 6 (1361/1982), pp. 349 à 360; 8, 7 (m. d.), pp. 433 à 440.

Minare-Selçuklular

412. [O'KANE, B., «Salğuq minarets: some new data», *Annales Islamologiques* nº 20, (1984), pp. 85-102]

27 KASIM 1992

SELÇUKLULAR 86-930871

Āqsarā'ī, Maḥmūd ibn Muḥammad.
Tārīkh-i Salājiqah, yā, Musāmarat al-akhbār va musāyarat al-akhyār / ta'līf, Maḥmūd ibn Muḥammad Āqsarā'ī ; bi-ihtimām va taṣḥīḥ, 'Uṯmān Türān. — Chāp-i 2. — [Tehran] : Intishārāt-i Asātir, 1362 [1983 or 1984]
[6], 366, 61 p. : 24 cm. — (Majmū'ah-i tārīkh-i Īrān ; 11)
In Persian; introd. in Turkish; romanized record.
"Intishārāt-i Asātir, 16."
Bibliography: p. [58]-61 (2nd group)
Title on added t.p.: Musāmarat ūl-akhbār.
700.00IR (pbk.)
(History of the Seljuk dynasty, 1037-1300)

SELÇUKLULAR, SURİYE'Yİ (RIDVAN B. TUTUŞ)

323.856
AOİ-B/7

Selçuklular Tarihi ... s. 88-97

SANAT

SELÇUKLU SANATI

7081 AGA-OGLU, M. The use of architectural forms in Seljuk metalwork. *Art Bull.* 6 (1943), pp. 92-98

Selçuk maden işçiliğinde mimari şekillerin kullanılması

IRUCA

956.1053 İR. İran ve Horasan Selçukluları tarihi / translated by Kivameddin Burslan.- İstanbul: Türk Tarih Kurumu, 1943.
LXIII, 306 p.; 24 cm.- (Türk Tarih Kurumu Yayınları; 2. Seri; nō. 4)
Translation of: Zubdat al-Nusra ve Nuhbat al 'Usra, Al-Bondārī

1. History, Turkey 1117-1194 2. History, Seljuks I. Burslan, Kivameddin (tr.) II. (Series)

3354

Sevim, Ali
"Kuzey-Suriye'de görünen ilk Türk Emîri Han-Oğlu Hânun." Belleten
Özel sayı, Ankara
1979/43 sayı 170 ss. 365-380

6056. *Türk Tarih Kurumu*: Türk Tarih Kurumunca düzenlenen Atatürk ve Cumhuriyet sergisi : 23 Ekim - 30 Kasım 1973 / [sayfa düzeni Fahri Karagözoğlu]. - [S.l.], [1973]. - [60] S. : zahlr. Ill.
Inhalt: Atatürk u. die türk. Republik, Ausstellungskatalog. - Text türk. 3 E 1703

6057. *Türk Tarih Kurumu*: Türk Tarih Kurumunca düzenlenen Malazgirt ve Anadolu'da Selçuklu uygarlığı sergisi : 26 Ağustos - 18 Ekim 1971. - [S.l.], [1971]. - [48] S. : zahlr. Ill., Kt.

SELÇUK-LULAR

1992, Nr. 10

16 MAYIS 1995

2

TÜRKEI

Inhalt: Bildband zur Ausstellung über die Kultur der Malazgirt- und Anadolu-Seldschuken. - Text türk.
17 A 21204-2

SELÇUKLU DEVLETİ
SELÇUKLULAR

84-960399

Idrīs, Muḥammad Maḥmūd.
(Rusūm al-Salājiqah wa-nuẓumuhum al-ijtimāʿiyah)
رسوم السلاجقة ونظمهم الاجتماعية / تأليف محمد محمود ادريس. — الطبعة 1. — القاهرة : دار الثقافة للطباعة والنشر، 1983.
223 p. : geneal. table, map ; 24 cm.
Bibliography: p. 211-219.
ISBN 977-367-050-3 : £E3.00
On social systems in Seljuk territories, 1030-1160.
Egy-Islam.

8077 ACKERMAN, P. Some problems of Seljuq and Safavid textiles. *III Int. Cong. Persian Art*, 1939, pp. 1-5

Bu Selçuklu-Safevi dönemi sanatının problemleridir.

15 KASIM 1993

- Abbasiler
- 1258
- Selçuklular

92-961825

Idrīs, Muḥammad Muḥammad.
(Dīwān al-rasāʾil al-Saljūqī)
ديوان الرسائل السلجوقي : النهج المبين حسان بن النعمان الغساني : جهوده في نشر بلاد المغرب ... : الانقلاب في عهد الخلفاء العباسيين والدولة المستقلة بالشرق، ١٢٢-٦٥٦ هـ : سلسلة صدور عن العراق، ٥٧٠ هـ-١١٢٢ م : ٥٧٠ هـ-١١٥٩ م / نظام الحكم والادارة في دولة سلاجقة العراق / محمد محمود ادريس. — القاهرة : المطبعة التجارية الحديثة)
5 v. in 1 ; 24 cm.
Titles transcripted from individual t.p.
Includes bibliographical references.
ISBN 977-00-0381-6 [2]
ISBN 977-00-0382-4 [3]
ISBN (invalid) 977-00-2523-2 [4]
ISBN 977-00-2524-0 [5]
Egy-Islamic Hist.

Selçuklular Devrinde Mezhepler

M. Şerefeddin

T.M.

o.1, sf.101-118, 1925

Köymen, Prof. Dr. Mehmet Altay
"Büyük Selçuklu imparatorluğunun kuruluşu" A.Ü. DTCF Dergisi, Ankara.
1958/16 sayı 3/4 ss.1-68

٢١٩ ز الزهراني، محمد مسفر
ط٢ نفوذ السلاجقة السياسي في الدولة العباسية، ٤٤٧-٥٩٠ هـ / تأليف محمد بن مسفر بن حسين الزهراني. - ط٢. - الرياض: وزارة المعارف، ١٤٠٤هـ ١٩٨٣م.
١٩٨ ص؛ ٢٥ سم
١. الدولة العباسية ٢. الدولة السلجوقية
العنوان

Abbasiler
Selçuklular

06 OCT 1999

SMIRNOV, V.D. Les vers dits "seldjouk" et le christianisme turc. *Actes du IIe Congrès International des orientalistes* (1897), 3e section, pp. 143-157.

DOKUMANTASYON MERKEZİ 1995

6974 GLÜCK, H. Eine seldschukische Sphinx im Museum von Konstantinopel. *Jhb. asiat. Kunst* 2 (1925), pp. 123-127

Selçuklu Eserleri

13 AĞUSTOS 1997

1753 OTTO-DORN, K. Seldschukische Holzsäulenmöscheen in Kleinasien. *Aus der Welt der islamischen Kunst, Festschrift E. Kühnel*, 1957, pp. 59-88

Selçuklularda

26 MAYIS 1995

Köymen, Doç. Dr. Mehmet Altay
"Büyük Selçuklu imparatorluğunun kuruluşu" A.Ü. DTCF Dergisi, Ankara
1957/15 sayı 4 ss.1-106

21 ARA 2008

237 *Syncrétismes et hérésies dans l'Orient seldjoukide et ottoman (XIVe-XVIIIe siècle). Actes du Colloque du 01 ... Collège de France, octobre 2001.* Sous la dir. de Gilles Veinstein. Paris: Peeters, 2005 (Collection Turcica, IX). 428pp.

MADDE SAYFALANDIRMA
SONU...

إمارة الموصل في العصر السلجوقي ٤٨٩–٥٢١هـ. - MUSUL
بغداد، مطبعة الحديثي، ١٩٨٠. #SELÇUKLULAR
٣٤٤ص، ٣دنانير.
ببلوغرافية: ص ٣٢٨–٣٣٦.
١ – الموصل – تاريخ – العصر السلجوقي.
أ– العنوان.

09 ARALIK 1993

26 BASTANI PARIZI,M. Mohammad Ebrâhim, copiste d'une histoire des Seldjoukides et sa famille au Kermân (XVIe-XVIIe siècles). *Studia Iranica*, 16 (1987) pp.131-135 Selçuklular

26 HAZIRAN 1993

= Musul
= Selçuklular

15 HAZIRAN 1993

5151

Büyük Selçuklu İmparatorluğu zamanında Musul (1096-1127).
TUFAN'OĞ, Abdurrahim. Bil. Uz. Marmara Üniversitesi,
Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1988. 104s.
Danışman: Prof.Dr.Coşkun Alptekin.

04031 KURAN, Aptullah. Anatolian-Seljuk architecture. *The art and architecture of Turkey*. ed. Ekrem Akurgal. Oxford U.P., 1980. pp. 80-110.

Selçuklular (Anadolu Selçuklular mimârisi.)

13 AGUSTOS 1992

180689 SELÇUKLULAR
030079 CAMI

1- BEHDJAT, Akbar (Dr.)

06 OCAK 1994

İstanbul Ünv.Edb.Fak.İstanbul-1978, 1 c, 278 s, eb: 23 x 20 cm.

Doktora tezinin adı :

"Büyük Selçuklu Camii Mimarisinin Gelişimi."

Girişte, İran tarihine toplu bir bakış. Selçuklulardan evvel İran'daki camiler, İran'da Büyük Selçuklu devrinde camiler ve camilerin coğrafi dağılımı. II.Bölümde katoloğ verilmiştir. (Camilerin coğrafi dağılımını gösterir) IILBölümde, Büyük Selçuklu camilerinin özellikleri ele alınmıştır. IV.Bölümde İran Büyük Selçuklu camilerinin diğer çevredeki öncü ve çağdaş camilerle karşılaştırılması yapılmıştır. V. Bölümde İran'daki Büyük Selçuklu camilerinin Anadolu Selçuklu camileri üzerindeki etkileri araştırılmıştır. VI. Bölümde Büyük Selçuklu camilerinin İlhanlılar üzerindeki etkileri araştırılmıştır; a. Malzeme ve teknik pilan, b. Tezyinat yönünden değerlendirilerek umumi mahiyette bir "sonuç" la çalışma tamamlanmıştır.

21 ARA 2008

281 FAHD, Toufic. Les sectes dualistes en terre d'Islam. *Syncrétismes et hérésies dans l'Orient seldjoukide et ottoman (XIVe-XVIIIe siècle). Actes du Colloque ... 2001.* Sous la dir. de Gilles Veinstein. Paris: Peeters, 2005, (Collection Turcica, IX), pp.35-61. [Incl. Mazdeism & Zoroastrianism.]

Selçuklular
Osmanlılar

MADDE SAYFALANDIRMA
SONU...

6039. Kafesoğlu, Ibrahim: Selçuklu âilesinin menşei hakkında / Ibrahim Kafesoğlu. - [S.l.], 1955 (Istanbul : Osman Yalçın Matbaası). - 34 S. - (Türk tarihinin meseleleri ; 2)
Inhalt: Zur Herkunft der Seldschuken. - Text türk.
30 A 6284

SELÇUK LULAR

Nerelonic

21 TEMMUZ 1994

20 NISAN 2005

R119 History of the Seljuq Turks from the Jāmi' al-tawārīkh / [Fadl Allāh Rashīd al-Dīn]; tr. and annotat. Kenneth Allin Luther / Ed. Bosworth, C.Edmund. Richmond, 2001,

Lane, George. *Bulletin of the School of Oriental and African Studies*, 65 i (2002), pp.161-162 (E) Also online at http:// journals.cambridge.com

80) Yinanç, Mükrimin Halil:
Türkiye Tarihi Selçuklular Devri. Istanbul, Bürhaneddin, 1944.
1.: Anadolu'nun Fethi. 191 S.;.
(Istanbul Üniversitesi Yayinlari ; 240)
Sign.:56497

20 TEMMUZ 199

16 ARALIK 1993

422 KAFESOĞLU, Doç Dr. İbrahim : Sultan Melikşah devrinde Büyük Selçuklu İmparatorluğu. İstanbul 1953 Osman Yalçın Matbaası. XXVIII+240 s. 8° 1 harita.

SELÇUKLULAR
132882
MELİKŞAH

«İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınlarından Nu. 569»
Bibliyografya : 217.—220. s.

956.052 / KAF.S (1880)

51). Kafesoglu, Ibrahim:
Sultan Melikşah Devrinde Büyük Selçuklu Imparatorlüğu. Xerox,
Istanbul, Osman Yalçin, 1953. IV + 240 S. : 1 Karte.
(Istanbul Üniversitesi Edebiyat Fak. Yay ; 569)
Sign.:55823

KAFESOĞLU, İBRAHİM
- MELİKŞAH
- SELÇUKLULAR

28 TEMMUZ 1992

09 TEM 2008

R432 Tārīkh Salājiqat al-Rūm fī Āsiyā al-Ṣughrā', 470-704 H/1077-1304 M / Ṭaqqūsh, Muḥammad Suhayl. Beirut, 2002

Cottrell, Emily. *Al-'Usur al-Wusta: the Bulletin of Middle East Medievalists*, 19 i (2007), pp.17-18 (E)

Selçuklular

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

-180689 SELÇUKLULAR (IRAC)
191108 TÜRİC

9. FAZIL, M. Mehmet Ali (Dr.) ✓ 06 OCAK 1994

Ankara Ünv. İlâhiyat Fak. Ankara 1975, 1 c, XXII+242 s, eb:23x20 cm.

Doktora tezinin adı :

" Selçuklular Devrinde Irak'ta Türkler ."

Oğuz kabilesi, Selçuklular devrinde Türkler'in sel hâlinde Irak'a akışı Selçuklular devrinde Irak'ta kurulan Türkmen Atabeylikleri ele alınarak Haçlılar seferinde Irak Türkleri üzerinde durulmuş, umûmî ber " Netice " ile tez tamamlanmıştır.

28 TEMMUZ 1992

SELÇUKLULAR İSMAİLİYYE DEFREMERY, CHARLES FRANÇOIS

Defremery, *Histoire des Seldjoukides et des Ismaïliens,* d'ap. *Mirkhond,* Paris, 1848, (J.A.).

180689 SELÇUKLULAR
191106 TÜRBE

3. HATEM, Gulem Ali (Dr.) 06 OCAK 1994

Ankara Ünv. İlahiyat Fak. Ankara 1974, I c, V + 159 s, eb:23x18 cm.

Doktora tezinin adı :

"İran'daki Büyük Selçuklu Türbeleri."

Giriş kısmından sonra dairevi ve planlı yapılar, kare planlı, çokgen planlı yapılar ele alınmıştır. Ayrıca Selçuklu devri kümbetlerinin mimarisi, tezyinatı teknik ve estetik özellikleri, İran'daki Selçuklu türbeleriyle Anadola Selçuklu türbeleri arasındaki ilişkiler mukayese cetveli verilerek izah edilmiştir. Çalışma özet mahiyetinde bir " sonuç " la tamamlanmıştır.

180689 SELÇUKLULAR ✓

20. ÖZAYDIN, Abdülkerim (Öğretim Üyeliği Tezi) 06 OCAK 1994

Marmara Ünv. İlâhiyat Fak. İstanbul 1981, 1 c, XXVIII+555 s, eb:23x18 cm.

Öğretim üyeliği tezinin adı :

"Büyük Selçuklu İmparatorluğu'nun Fetret ve İntikal Devri." (485-511)

Birinci bölümde Mahmut b. Melikşah'ın hükümdarlığı ele alınmıştır. Sultan ilân edilmesi savaşları ve ölümü, II. Bölümde Berkiyaruk b. Melikşah'ın hükümdarlığı taht kavgaları, isyanlar, Tacu'd-Devle Tutaş'un Büyük Selçuklu tahtını ele geçirmesi, Sultan Berkyaruk-Muhammed Tapar mücadelesi, Berkyaruk-Batınîler ve Haçlı seferleri ele alınmıştır. III. Bölümde Melikşah b. Berkyaruk'un Hükümdarlığı IV. Bölümde Muhammed Tapar b. Melikşah'ın Hükümdarlığı V. Bölümde Büyük Selçuklu Devletinin inhitat ve inkırazına sebeb olan başlıca faktörler araştırılmıştır. VI. Bölümde ise teşkilat ve idare üzerinde durularak Halife'nin idari statüdeki yeri de incelenerek izet mahiyetinde bir "netice" ile çalışma tamamlanmıştır.

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

07 HAZ 2009

Selçuklular
Ganeliler

0376 Tetley, G. E.
The Ghaznavid and Seljuq Turks : poetry as a source for Iranian History / G.E. Tetley. - London : Routledge, 2009. - VII, 211 p. ; 25 cm. - (Routledge Studies in the History of Iran and Turkey)
Bibliografía: p. 196-201. - Índice
ISBN 978-0-415-43119-4
1. Farruḫī, ʿAlī b. Ǧuluġ 2. Muʿizzī, Amīr ʿAbd Allāh Muḥammad 3. Irán - Historia - S.XI-XIII - Fuentes 4. Saḷğūqī-es - Historia I. Titulo. II. Serie.
ICMA 4-58294 R. 65135

09 TEM 2008

661 HEIDEMANN, Stefan. Arab nomads and the Seljūq military. *Orientwissenschaftliche Hefte*, 12 (2003) pp.201-219. [Early ʿAbbasid empire until 1258.]

Selçuklular

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

2225 SHAH, Naseem Ahmad. Religious developments in Central Asia: a study of Saljūq period. *Insight Islamicus: an Annual Journal of Studies and Research in Islam*, 2 (2002) pp.103-129. [Great Seljuks.]

Selçuklular

05 TEM 2007

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

612 REDFORD, Scott & LEISER, Gary. *Taşa yazılan zafer: Anatalya içkale surlarındaki Selçuklu fetihnâmesi. Victory inscribed: the Seljuk fetihnāme on the citadel walls of Antalya, Turkey.* Antalya: Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, 2008 (Adalya: Ekyayın Dizisi, 7). 184pp.

Selçuklular

09 TEM 2008

466 CURATOLA, Giovanni. I Selgiuchidi: una "crociata" turca. *Il Mediterraneo e l'arte nel medioevo.* A cura di R. Cassanelli. Milan: Jaca Book, 2000, pp.174-193;296-297. [Mostly architecture.]

Selçuklular

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

09 TEM 2008

1912 ZACHARIADOU, Elizabeth A. *Studies in pre-Ottoman Turkey and the Ottomans.* Aldershot: Ashgate, 2007 (Variorum Collected Studies Series). 332pp. [Reprinted articles, 1983-2005.]

Selçuklular
Osmanlılar

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

07 HAZ

418 BHATTACHARYYA, A.K. The Seljuk Turks in Iran: select instances of their art. *Indo-Iranica: the Quarterly Organ of the Iran Society*, 57 (2004) pp.45-48. (Works in metal and ceramic.)

Selçuklular

09 TEM 2008

R38 Art of the Saljūqs in Iran and Anatolia / Ed. Hillenbrand, Robert. Costa Mesa, 1994
Wolper, Ethel Sara. *Journal of the American Oriental Society*, 119 ii (1999), p.329 (E)
Rogers, J.M. *Journal of the Royal Asiatic Society*, N.S. 6 i (1996), pp.111-113 (E)
Denny, Walter B. *Middle East Journal*, 50 ii (1996), pp.283-284 (E)
Redford, Scott. *Middle East Studies Association Bulletin*, 29 i (1995), pp.94-95 (E)
Soucek, Priscilla P. *Studies in the Decorative Arts: the Bard Graduate Center for Studies in the Decorative Arts, Design, and Culture*, 4 ii (1997), pp.137-139 (E)

Selçuklular

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

09 TEM 2008

R27 Annals of the Saljuq Turks: selections from al-Kāmil fi 'l-Ta'rīkh. Transl. and annotated by D.S.Richards. London, 2002
Morray, David. *Journal of Semitic Studies*, 49 ii (2004), pp.376-378 (E)

Selçuklular

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

30 ARALIK 2004

2423 CAHEN, Claude. *The formation of Turkey: the Seljukid sultanate of Rūm: eleventh to fourteenth century*. Tr. Holt,P.M. Harlow: Longman, 2001. 302pp. [Tr. of *La Turquie pré-ottomane*. Istanbul 1988.]

Selçuklular

15 KASIS 2006

توران، عثمان

۸۹+ «وقف نامه‌های دوران سلجوقی»، ترجمه حجت فخری، وقف میراث جاویدان، پیاپی ۲۹، ص ۳۷-۶۰ فارسی، کتابنامه: به صورت زیرنویس و ۵۶-۶۰ سند در صفحات مختلف.

Selçuklular کد پارسا: A۲۲۹۵۰-

عنوان اصلی مقاله ذکر شده است.

سلجوقیان ـ موقوفات؛ اسناد وقف و وقف نامه‌ها(اقتصاد و بازرگانی)

25 HAZIRAN 1996

-Selçuklular
-Fatımiler

ARAŞTIRMACI : Süleyman Genç
TEZİN ADI : Selçuklu-Fatımi Münasebetleri

TÜRÜ : Doktora
DANIŞMAN : Prof. Dr. Ethem Ruhi Fığlalı
ÜNİVERSİTE ve BÖLÜM : Dokuz Eylül Üniv. Edebiyat Fak. İslam Medeniyeti ve Sosyal Bilimler Arabistan Dalı
BİTİŞ TARİHİ : Tarihsiz
BASILDIĞI YER-TARİH
veya
BULUNDUĞU KÜTÜPHANE :

2050 PEACOCK, Andrew C.S. Nomadic society and the Seljūq campaigns in Caucasia. *Iran and the Caucasus: Research Papers from the Caucasian Centre for Iranian Studies; Yerevan*, 9 ii (2005) pp.205-230. [Eastern Anatolia and southern Caucasia, mid to late 11th century.]

Selçuklular / Kafkasya

2051

05 TEM 2007

SELÇUKLULAR

114- Sultan Mahmud Devri Irak Selçukluları Tarihi (1118-1131).
159 s. Yüksek Lisans

Hüseyin KAYHAN
Tez Dan.: Doç.Dr.Coşkun ALPTEKİN 22 TEMMUZ 1994
Kabul Tarihi: 23.10.1987
(Ortaçağ Tarihi) M. Ü.

Selçuklu tarihinin önemli olaylarının cereyan ettiği Sultan Mahmud Devri, bu çalışmanın konusunu teşkil etmektedir. Irak'ta Halife ve Dübeys'le, Suriye'de Haçlılar'la ve Kafkasya'da Gürcüler'le yapılan mücadeleler, çeşitli tarihi kaynaklardan yararlanılarak anlatılmaktadır.

30 ARALIK 2004

2354 LINDNER, Rudi Paul. Between Seljuks, Mongols and Ottomans. *The great Ottoman-Turkish civilisation*. Vol. 1: *Politics*. Editor-in-chief Kemal Çiçek. Ankara: Yeni Türkiye, 2000, pp.116-122

30 ARALIK 2004

893 BLAUM, Paul A. Children of the arrow. The strange saga of the Iraqi Turkmen. *International Journal of Kurdish Studies*. 15 i-ii (2001) pp.137-164 [Seljuk-Byzantine struggle. 11th century.]

Selçuklular

30 ARALIK 2004

R457 Saljūqs of Syria during the Crusades. By Azhari, Taef Kamal el-. Berlin, 1997.
Sinclair, T. *Middle East Studies Association Bulletin*, 33 i (1999), p.57 (E) Selçuklular

ذخائر التراث العربة الأسلامية, مج. الأول,١٤٠١/١٩٨١.
İSAM 95809. 475 ص.[y.y : y.y.],

- 011750 ANADOLU
- 180689 SELÇUKLULAR
191108 TÜRK

0 6 OCAK 1994

7. ÇETİN, Osman (Öğretim Üyeliği Tezi)

Uludağ Üniv. Ilâhiyat Fak. Bursa 1980, 1 c, 200 s, eb: 23x18 cm.

Öğretim üyeliği tezinin adı :

" XI-XIII. Yüzyıllarda Anadolunun Türkleşmesi ve İslâmlaşması. "

Türklerden önce Anadolunun genel durumu, Türklerin Anadolu'ya girişi, XI-XIII. yüzyıllarda Anadolu'ya yapılan Türk göçleri, göçler ve Türkleşme-İslâmlaşma olayı, göçlerin sebepleri tedkik edilerek, devletin islâmlaştırma ve Türkleştirme siyaseti araştırılmıştır. Selçuklu müesseseleri ve bunların gayr-i müslimlerin ihtidâsına te'sirleri ele alınmış, ayrıca, ticarî ve iktisâdî hayatla müesseseleri üzerinde durulmuş tez, genel bir " Netice " ile tamamlanmıştır

06 AĞUSTOS 1992

- Selçuklular.
- Hüseyni, Ali b. Nasir (tarih) الحسيني
صدر الدين ابو الحسن علي بن ناصر بن علي (أوائل القرن السابع الهجري)

١ - اخبار الدولة السلجوقية .
- تحقيق : محمد اقبال .
لاهور ، جامعة البنجاب ، ١٩٣٣م .
= اخبار الدولة السلجوقية ، زبدة التواريخ في اخبار الامراء والملوك السلجوقية
- عني بنشره : ضياء الدين بوتياتوف .
موسكو ، الادارة الرئيسية للاداب الشرقية ، دار العلم للنشر ، ١٩٨٠م ، ٢٤٥ص + (٢٧٢ ص ، مقدمة وترجمة الى اللغة الروسية) .
منشورات اكاديمية العلوم لجمهورية اذربيجان السوفيتية ، معهد شعوب الشرقي الادنى والاوسط) .

06 MART 1994

456. MORTON, A. H. "Dinars from Western Mazandaran of Some Vassals of the Saljuq Sultan Muhammad b. Malik Shah". *Iran* 25 (1987) pp. 77-90, pls. I-II.

The first half of the article describes a small group of coins, the latest dated to the year 504/1110-11, that form part of a hoard from western Māzandarān. A number of the coins represent the well-known mint of Āmol, while others are from the hitherto unpublished mints of Ruyān and Koju. They include the names of four subordinate Saljuq rulers, Ilāba, Aḥmad b. Moḥammad b. Malek Šāh, Sonqor and Naṣr b. Šahriyār. In the second half, the A. uses the evidence from these coins to elaborate upon the political situation of Māzandarān during the first years of 6th/12th century, which is otherwise only known from Ebn Esfandiyār's *Tārīx-e Ṭabarestān*.

M. F.

- TABERİSTAN
- DİNAR
- SELÇUKLULAR

15 KASIM 1993

SELÇUKLULAR
ANTALYA

Türkiye Selçukluları zamanında Antalya. ÖNAL, Ebul Faruk. Bil. Uz. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1990. 68s.
Danışman: Prof.Dr.Hakkı Dursun Yıldız.

14946

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

158. HILLENBRAND, Carole, « Rāvandī, the Seljuk court at Konya and the Persianisation of Anatolian cities », in : Gary Leiser, dir., *Mésogeios* numéro spécial : *Les Seldjoukides d'Anatolie*, 25-6, 2005, pp. 157-170.

Ce court article est consacré au rôle joué par les Iraniens dans les villes d'Anatolie à l'époque pré-ottomane. Gordlevski, Vryonis et Cahen avait déjà abordé ce sujet dans leur travaux pionniers. Cependant, comme le souligne justement C. Hillenbrand, il reste beaucoup à dire, d'autant que l'historiographie turque moderne a souvent tendance à minimiser autant que possible la contribution persane dans la genèse des structures du nouveau pays. L'article compte deux parties. La première partie est consacré au chroniqueur persan Rāvandī, dont la trajectoire est emblématique de ces hommes de talents qui fuirent l'Iran pour ce « deuxième Iran » (la formule est de Cahen) qu'était l'Anatolie. La seconde partie présente l'importance de la contribution persane dans la période charnière de 1220-1250 à travers l'étude de différents domaines : l'art, le réseau de caravansérails et, surtout, les institutions religieuses (les mosquées, les madrasas et les *ḫāneqāhs* – au passage, la thèse de Cahen selon laquelle les Turcs auraient commencé par utiliser les églises comme lieu de prière est remise en question). Cette partie, qui se base principalement sur la littérature secondaire (à l'exception d'une brève référence aux inscriptions), est une invitation à des recherches plus poussées sur des sources disponibles.

D.D.-G.

0 9 KASIM 2008

ABSTRACTA IRANICA: Supplement a la Revue Studia Iranica, vol..XXVIII, 2005 TAHRAN. pp. 89

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

154. DURAND-GUÉDY, David. « Un fragment inédit de la chronique des Salğūqides de 'Imād al-Dīn al-Iṣfahānī : le chapitre sur Tāğ-al-Mulk ». *Annales islamologique*, 39, 2005, pp. 205-222.

Sur la base les mémoires du vizir Anūširwān, al-Iṣfahānī a écrit une histoire des Seljoukides intitulée *Nuṣrat al-fatra*. Mais l'abrégé qu'en a fait al-Bundārī, *Zubdat al-nuṣra*, édité et traduit au XIXe s., a éclipsé le texte original, avec ce qui apparaît alors, et qui a été repris au XXe s., comme une qualité : « Il ne conserve que les faits bruts », tandis que la chronique originale est présentée, sans avoir été éditée, comme un texte littéraire étouffé sous les figures de style. D.D.-G. compare la biographie de Tāj al-Mulk à son résumé et pointe les lacunes de l'abrégé : anecdotes supprimées, reformulations ponctuelles, allègement de la prose. Le récit de la mort de Tāj al-Mulk, entre autres exemples, met en évidence l'objectif du récit original qui est de réhabiliter ce prince. D.D.-G. propose ici une première édition du texte qu'al-Iṣfahānī consacre à Tāj al-Mulk dans le manuscrit BnF.-Arabe 2145. La lecture de cette prose vivante et pleine d'informations, que la poésie vient illustrer, appelle la publication du texte dans son entier. L'une des leçons à tirer de cet article est qu'il ne faut jamais reproduire sans les vérifier, les jugements des maîtres, aussi vénérables fussent-ils. (NB : il faut lire, p. 206, n. 4 : al-Fatḥ al-Qussī, avec un *šadda* sur le s, et : Gabrieli au lieu de Gabrielli). J.S.

0 9 KASIM 2008

ABSTRACTA IRANICA: Supplement a la Revue Studia Iranica, vol..XXVIII, 2005 TAHRAN. pp. 87-88

27 ŞUBAT 2008

جلالی نائینی، غلامرضا

۱۱۴۲-«عصر سلجوقی و سیاستهای فرهنگی شیعه»، مشکوة، پیاپی ۷۹، ص ۱۱۰-۱۲۲، فارسی.

کد پارسا: A6۲۰۹۰

شیعه.در عصر سلجوقیان؛ اوضاع مذهبی سلجوقیان(تاریخ و جغرافی)

مورخان پیدایش دولت سلجوقیان و افول قدرت شیعی آل بویه را یکی از مقاطع حساس تاریخ شیعه امامی دانسته‌اند. نگارنده معتقد است مطالعه و پژوهش این بخش از تاریخ ایران می‌تواند دستاوردهای ارزشمندی به منظور فهم و درک سیر تحولات تاریخ شیعه فراهم آورد. او تخست به تشریح جغرافیای سیاسی و موقعیت اجتماعی و فرهنگی عراق بویژه بغداد در نواحی مهمی چون شرق و غرب دجله می‌پردازد. وی تصویری گویا از اقدامات سلسله آل بویه و مواضع خصمانه دستگاه خلافت عباسی نسبت به خاندان علوی ترسیم کرده و مقدمات و زمینه‌های سیاسی و اجتماعی و نظامی را که منجر به روی کار آمدن سلجوقیان گردید، مورد بررسی قرار داده است. مؤلف در ادامه به شرح اوضاع و احوال سیاسی شهر بغداد در آستانه ورود سپاه طغرل پرداخته و درباره شورش و اعتراض مردم علیه سلجوقیان سخن گفته و به این

152. BERNARDINI, Michele. « Motahharten entre Timur et Bayezid : position inconfortable dans les remous de l'histoire anatolienne », in : Gi Veinstein, éd., *Syncrétismes et hérésies dans l'Orient seldjoukide et otton*

164. TOR, Deborah. « Privatized Jihad and Public Order in the Pre-Se Period: The Role of the Mutatawwi'a ». *Iranian Studies*, 38(4), Decem 2005, pp. 554-573.

Les *mutaṭawwi'a*, ou combattants volontaires du *jihād*, apparurent dans les territo iraniens entre la fin de la période umayyade et le début de la période abbasside, c'es dire au moment où le *jihād* contre Byzance cessa d'être une guerre de grande enverg menée en personne par le calife (« *jihād* state »). Leur émergeance marque l'avènem du « privatized *jihād* », selon D. Tor. Dans cet article, D. Tor réévalue le r fondamental des *mutaṭawwi'a* dans l'évolution politique et religieuse de l'Ori musulman aux VIIIe-Xe siècles. Au niveau religieux, l'A. montre que ces « Traditio warrior-scholars » eurent une influence décisive dans la consolidation du sunnis notamment en reformulant le concept de *jihād* : l'affirmation de la responsabil individuelle du croyant devant Dieu et de la primauté de la Sunna contribua en effe affaiblir la position du calife. Les connections avec les Hanbalites sont particulièrem claires. Au niveau politique, les *mutaṭawwi'a* posèrent un problème redoutable a califes, qui réagirent de façon différente. Alors qu'Hārūn al-Rašīd (« the first *ghā* caliph ») tenta de lutter sur leur terrain en s'investissant très fort dans le *jihād* po gagner leur respect, son fils al-Ma'mūn choisit la confrontation directe. Ils échouère tous les deux, et dans la période suivante, toutes les dynasties qui occupèrent le vi politique créé par la victoire des Traditionalistes cherchèrent à établir leur légitimité reprenant l'idéologie du *jihād*, notamment par l'incorporation de *mutaṭawwi'a* da l'armée (c'est le cas pour les Saffarides, Samanides et Ghaznévides, mais naturelleme pas pour les Buyides qui se réclamaient d'une idéologie différente). Un article novateu

D.D.-(

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

0 9 KASIM 2008

ABSTRACTA IRANICA: Supplement a la Revue Studia Iranica vol..XXVIII, 2005 TAHRAN. pp. 93

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

09 KASIM 2006

160. PAUL, Jürgen. « The Seljuq Conquest(s) of Nishapur: A Reappraisal ». *Iranian Studies*, 38/4, December 2005, pp. 575-585.

Selcuklular

A l'occasion du *29. Deutscher Orientalistentag* qui se tint à l'Université de Halle en 2004 et dont il fut le maître d'œuvre, Jürgen Paul prit l'initiative d'organiser une table ronde autour de la notion de « Private Warfare ». Dans cette expression (dont Paul admet qu'elle est peut-être mal choisie, voir Introduction au groupe d'articles p. 546), il y a l'idée que dans l'Orient médiéval, contrairement à ce que pensait Weber, « l'usage légitime de la violence » n'était pas l'apanage de l'État ou du souverain. La table ronde en question donna lieu à plusieurs contributions qui furent ensuite publiées ensemble dans la revue *Iranian Studies* : A. Abdelsalam discuta de la pratique de la violence dans les théories de la *hiṣba* ; D. Tor analysa le rôle des *mutaṭawwi'a* au début de la période abbaside (cf. c.r. n° 164) ; D. Durand-Guédy examina le potentiel militaire des élites d'Isfahan à l'époque saljuqide (cf. c.r. n° 153). J. Paul, quant à lui, entreprit de revenir sur le rôle des élites urbaines lors d'un épisode bien connu de la fondation de l'État seldjoukide : la reddition de la ville de Nīšāpūr en 428/1039 aux Turkmènes de Toġril Beg, deux ans avant l'écroulement de l'autorité ghaznavide au Ḫurāsān. Paul fait une relecture minutieuse du célèbre récit de Bayhaqī. Il montre, contrairement à ce qu'affirmait Bosworth (*The Ghaznavids*, Edimburgh 1963), que le texte de Bayhaqī avait pour fonction première d'illustrer un principe général, à savoir que la guerre est l'affaire du prince et que les sujets n'ont rien à y faire. La réalité était bien différente : à l'instar des autres villes du Ḫurāsān, Nīšāpūr disposait d'un potentiel militaire conséquent, et la population aurait très bien pu résister. Paul avance deux causes principales pour expliquer l'absence de reddition : d'une part, l'absence de fortification (hormis le *šahristān*) qui rendait la résistance difficile ; d'autre part, l'absence de leadership au sein de la population, divisée entre Shafi'ites pro-saljuqides et Hanafites plus prudents dans leur ralliement.

D.D.-G.

ABSTRACTA IRANICA: Supplement a la Revue Studia Iranica, vol. XXVIII, 2005 TAHRAN. pp. 90-91

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SELÇUKLU ARAŞTIRMALARI MERKEZİ

I.ULUSLAR ARASI SELÇUKLU KÜLTÜR

VE MEDENİYETİ KONGRESİ

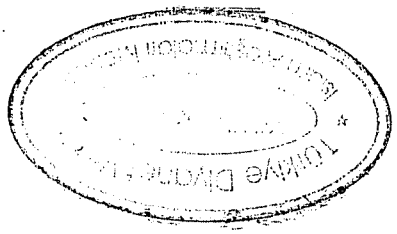
BİLDİRİLER

II.CİLT

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi
Dem. No: 82587
Tas. No: 956.06
UCU.A

KONYA/TÜRKİYE-2001

Robert Hillenbrand
The Art of the Saljūqs in Iran and Anatolia.
Proceedings of a Symposium held in Edinburg in 1982.
Costa Mesa, California-1994, s. 263-268. DN: 38705.

31

ANATOLIAN SALJŪQ ARCHITECTURE AND ITS LINKS TO SALJŪQ IRAN

Howard Crane

A key question having to do with Anatolian Saljūq history relates to the sources, the character and the significance of those external influences which gave its culture and institutions shape and definition. That a diversity of models and traditions were available to be drawn upon - Turkic, Irano-Islamic, Greek, Armenian - is readily apparent. Likewise clear is the fact that these various traditions were employed in differing proportions by the different ethnic and sociological groups - Türkman nomad, Christian villager, cosmopolitan town-dweller - who made up the population of Saljūq Anatolia, and that specific elements were emulated to a greater or lesser degree depending on whether the environment was one of high culture or folk culture. Thus, while the rural Türkman and Greek populations were probably little touched by traditional Muslim culture there can be no question but that the town dwellers of Rūm, and to an even greater extent the cosmopolitan Saljūq ruling institution and the orthodox *'ulamā'*, were profoundly influenced by Islamic models.

With the revival of urban life in Rūm in the second half of the twelfth century, the growing prosperity of the Anatolian towns attracted a heterogeneous population of craftsmen and traders from Iran and the Arab lands as well as indigenous Greeks, Armenians and Jews.[1] Likewise, the ruling élite came increasingly to be staffed by large numbers of immigrants from older Islamic lands, Arab and especially Iranian, as well as by converted Greeks and Armenians,[2] while the ruling house itself developed marriage alliances with the Ayyūbids, with the ruling houses of Georgia and Cilician Armenia and with the Greek aristocracy of the west Anatolian *uj*. For example, Ghiyāth al-Dīn Kaykhusraw I was married to a Greek woman of the aristocratic Mavrozomes family, 'Alā' al-Dīn Qayqubād I had among his wives a daughter of al-Malik al-'Ādil I, the Ayyūbid ruler of Damascus, and a daughter of Kīr Farīd, the Armenian ruler of Kalonoros-Alanya, and one of the wives of Ghiyāth al-Dīn Kaykhusraw II was Russudan, the daughter of the Georgian queen Tamara.[3] Similarly, the

22 OCAK 1996

المقاومة الإسلامية للغزو الصليبي

عصر ولاة السلاجقة في الموصل

٤٨٩ - ٥٢١ هـ / ١٠٩٥ - ١١٢٧م

الدكتور

عماد الدين خليل

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi

Dem. No:	55404
Tas. No:	940.18 HAL.M

مكتبة المعارف
الرياض
1401/1981

05 EYLÜL 1996

IV. Milli Selçuklu Kültür ve Medeniyeti Semineri Bildirileri 25-26 Nisan 1994 Konya 1995, s. 97-110 . Dizkp. 41115.

ANADOLU SELÇUKLU SANATI ARAŞTIRMALARI

Aynur DURUKAN *

Bu bildirinin amacı, ülkemizde ve yurt dışında Anadolu Selçuklu Sanatı konusunda yapılan çalışmaları kısaca tanıtmaktır. Selçuklu dönemi yayınlarını toplu olarak sunan tek çalışma Oktay Aslanapa tarafından hazırlanmış tarihli **Selçuklu Sanatı Bibliyografyası** adlı kitaptır (İstanbul). Bu konudaki ikinci yayın 1979 yılında Kosuke Shimizm tarafından yazılmıştır. Bu eser yalnızca Anadolu Selçuklularını değil Büyük Selçukluları da kapsar, daha çok siyasal ve sosyal tarih kapsamlıdır (1). Bunların dışında, Anadolu Selçuklu Sanatı konusunda bir bibliyografya çalışması bugüne kadar hazırlanmamıştır. Bununla birlikte, özellikle K.A.C Creswell ve J. D. Pearson'ın İslâm Sanatı bibliyografyaları ve Ayla Ödekan'ın geniş kapsamlı bibliyografya kitabında Selçuklu sanatına yönelik önemli yayınları bulmak mümkündür (2). Ancak, özellikle son yirmi yıldır Selçuklu sanatı konusunda çok yoğun ve önemli yayınların çıkması nedeniyle, yaklaşık on yıllık bir çalışmanın ürünü olarak, sanat tarihçisi Mehlika Sultan Ünal'la birlikte yaklaşık 250 sayfalık bir selçuklu Dönemi Sanatı Bibliyografyası hazırlamaya çalıştık. Atatürk Kültür Merkezi tarafından basılacak bu çalışmada, adlarını burada sayamayacağım birçok kişinin ve özellikle bazı öğrencilerimin önemli katkıları vardır. Bu vesileyle, kuşkusuz eksikleri bulunacak bu çalışmaya katkısı olan herkese teşekkürü bir borç biliyorum.

Selçuklular, ilk sultanları I. Rükneddin Süleyman Şah zamanında Anadolu'nun fethine başlamışlar ve bu dönemde Bizans imparatorluğu'nun önemli merkezlerinden biri olan iznik, 1076-1096 yılları arasında Selçuklu Devleti'nin ilk başkenti olmuştur. Bu dönemden sonra, özellikle I. Kılıç Arslan zamanında (1092-1107), hem Bizans saldırılarına karşı daha korunaklı, hem de Anadolu'yu merkezi açıdan daha iyi denetleyebilecek bir konumda bulunan Konya Selçuklu Devleti'nin ikinci ve son başkenti olmuştur.

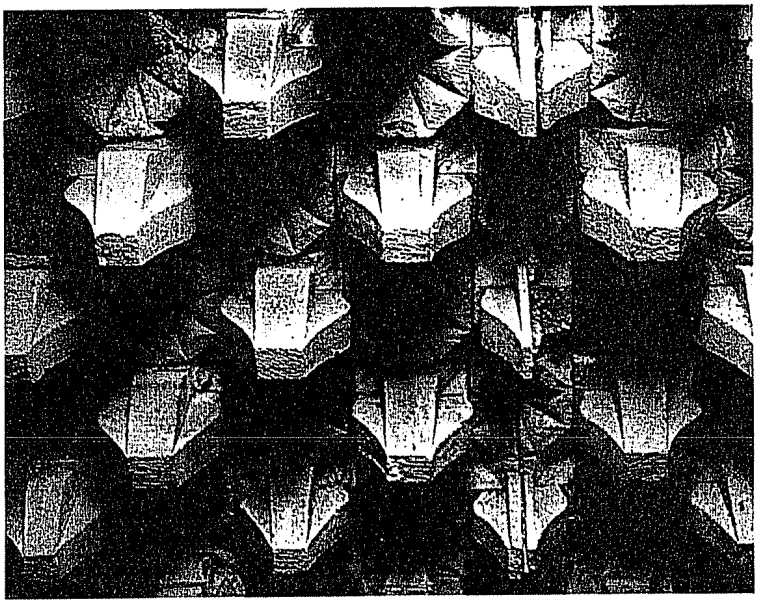
Selçukluların Konya'daki egemenliği 1105'lerden başlayarak etkili olmuş ve özellikle I. Kılıç Arslan zamanı daha çok Anadolu'nun fethi ile geçtiği için şehirdeki imar etkinliklerinin bu dönemde pek gerçekleştirilemediğini belirleyebiliyoruz. Ancak, I. Mes'ud

(*) Ankara, H. Ü. Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi

1. K. Shimizu, **Bibliography on Saljuq Studies,** Tokyo 1979
2. K.A.C. Creswell, **A. Bibliography of the Architecture, Arts and Crafts of Islam to 1st January 1960,** Cairo 1961; **Supplement Jan. 1960 to Jan. 1972,** London 1973; K. A. C. Creswell - J.D. Pearson, **Second Supplement Jan. 1972 to Dec. 1980,** London 1984; J. D. Pearson, **Index Islamicus, 1906-1955,** Cambridge 1958; **First - Fourth Supplement 1956-1975,** London 1962-1977; **Index Islamicus, 1976-1980,** London 1983; A. Ödekan, **Türkiyede 50 Yılda Yayımlanmış Arkeoloji, Sanat Tarihi ve Mimarlık Tarihi ile ilgili Yayınlar Bibliyografyası (1923/73),** İstanbul 1974; ayrıca bkz. A. Ödekan, "Yayınlar (1975-1976)", **MTRE Bülteni,** 2/8 (Ekim 1976), s. 40-48

Selçuklu Sanatı
The Art of the Seljuks

SITKI FIRAT

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâmi Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi
Dem. No: 49419
Tas. No: 723.35 FIR-S

21 TEMMUZ 1997

T.C. KÜLTÜR BAKANLIĞI
Yayımlar Dairesi Başkanlığı

REPUBLIC OF TÜRKİYE MINISTRY OF CULTURE
Directorate of Publications

Ankara – 1996

الدكتور نصرالله فلسفي
من اساتذة التاريخ بجامعة طهران

أربع رسائل تاريخية من ثلاثة رجال كبار

رسالة السلطان ملكشاه السلجوقي الى الحسن الصباح وجواب الصباح عليها
ورسالة الخواجه نظام الملك الطوسي الى السلطان ملكشاه
وجواب السلطان عليها

●

وقعت يدي منذ فترة على مجموعة خطية جـــد نفيسة وقيمة [1] تتضمن أوامر ومكاتبات ورسائل من ملوك ووزراء ورجالات ايرانيين تاريخيين ؛ وقد جمع هـذه المجموعة النادرة واحد من كبار رجال البلاط الصفوي هو حيدر بيگ ابو اوغلي ، ابن ابي القاسم بيگ ابو اوغلي . وقد كان ابو القاسم بيگ هذا في بداية عهد ملك الشاه صفي — حفيد الشاه عباس الكبير وخليفته — رئيس مستخدمي الحرم الملكي وقد توصل ابنه بعده ايضاً الى هذا المنصب ، وبذا كانت للاب وللابن معاً سبيل الى المكتبة الملكية ومستودع محفوظات المراسلات والكتب والاوامر الرسمية ، ولعل هذا الامر نفسه كان هو الدافع الاول لحيدر بيگ في جمع المكاتبـــات المذكورة واستنساخها .

١ — مكنني من مطالعة هذه المجموعة النادرة النفسية — التي كتبت سنة ١٠٩٩ هجرية في اصفهان — صديقي الاكرم العالم المحترم الدكتور مهدي بياني الذي وضعها في تصرفي واذن متكرماً بان انسخ منها ما اشاء ، وأرى من واجبي ان اكرر هنـــا شكري لنبله ولطفه .

في هذه المجموعة النفيسة ، يجد القاريء ، فضلا عن المراسلات والاوامر الملكية في العهد الصفوي منذ الشاه اسماعيل الاول حتى الشاه صفي ، رسائـــل ايضاً من العهدين السلجوقي والتيموري وسواهما ، منها رسالة من السلطان ملكشاه السلجوقي الى الحسن الصباح زعيم اسماعيلية ايران وجواب الحسن الى السلطان السلجوقي ، وكذلـــك رسالة من الخواجه نظام الملك الوزير الى السلطان ملكشاه وفيها استعفاؤه من الوزارة ورد السلطان على الخواجه .

ولما كانت رسالة الخواجه نظام الملك وجواب السلطان ملكشاه عليها — وهما من الوثائق النفيسة في التاريخ الايراني ونموذج نادر — لكتابات العصر السلجوقي — لم اجد حتى الان في أي من التواريخ المعتبرة عن السلاجقة والاسماعيلة او في سواها من المجموعات الاخرى ، صورتها الا في هذه المجموعة ومجموعة واحدة اخرى [2] ، وكذلك رسالة السلطان ملكشاه السلجوقي الى الحسن الصباح ورسالة الصباح في الجواب عليها اللتان تفرد بنقلها على مـا يظهر القاضي نور الله بن الشريف المرعشي الشوشري في كتابه « مجالس المؤمنين » ، لذا رأيت من الواجب نشر تلك الرسائل الاربـع ضمن مقالة خاصة ليستفيد منها الراغبون والمهتمون بتاريخ ايران .

وبما ان جواب الحسن الصباح هو بين هذه الرسائل الاربع اوفرها تفصيلا ومن الناحية التاريخية اكثرها قيمة واهمية ، رأيت قبل ان انقل هذه الرسائل ان ابدأ بعرض وجيز في ذكر بداية امر الصباح وترجمته حتى حين وصوله الى إمامـــة اسماعيلية ايران ، ليمكن للقراء الكرام ان يقفوا على النكات المختلفة التي اشار اليها في رسالته . وبديهي ان نصرف النظر في هذه الترجمة المختصرة عن تبيان تفاصيل احوال الزعيم الاسماعيلي وعن نقل الروايات المختلفة ومناقشة الاقوال المتباينه بشأنه او شرح

٢ — هذه المجموعه الثانية تشمل ايضا رسائل وكتابات قيمة فريدة ، وهي في تصرف الشاعر الصديق العزيز الاستاذ مؤيد ثابتي .

especially multi-wicked oil lamps (*polycandela*). A group of these objects was found e.g. in Delos.[16] It is interesting to note that the Rabbinic literature mentions a "boat of pottery" ספינה של חרס[17] which cannot become impure as it is not a vessel (a container) although made of pottery.

We have, therefore, a Roman mosaic floor from the type depicting still-life with a group of objects which seem as if lying upon a table. It is not impossible that the objects depicted have in fact a common underlying conceptual denominator. Unfortunately, we do not know the precise meaning of two of the six objects. Assuming they are gaming pieces or musical instruments, it seems that the assemblage could have stood for and expressed values which the landlord of the house cherished and wished they would not be wanting, like his livelihood (expressed by the fishing boat by which he probably made his living); food and beverages, the Roman bath-house and his time of leisure. It is possible that the nearby inscription, which was interpreted in Antiochia as possessing apothropaic virtues, was meant to protect all these assets for the landlord.

Ronny Reich
Israel Antiquities Authority

0 9 TEMMUZ 1994

16. P. Bruneau, *Les Lampes, Exploration Archéologiques de Délos*, Fasc. XXVI, Paris, 1965, pp. 107-109, Nos. 4535-4550; *The Art of Jordan, Treasures from an Ancient Land*, (ed. P. Bienkowski), Liverpool, 1991, No. 86 Boat-Shaped Lamp from Amman, p. 79.

17. *Mishnah, Kelim* 2, 3; and see: Y. Brand, *Klei Haheres Besiffrut Hatalmud* (Ceramics in Talmudic Literature), Jerusalem, 1953, pp. 385-388 (Hebrew); D. Sperber, who compiled all the material in the Rabbinic literature which relates to seamanship, does not discuss this term!; D. Sperber, *Nautica Talmudica*, Bar Ilan University Press, Ramat-Gan, Brill Leiden, 1986.

— Selçuklular
— Dirhem
— Para

AYYUBID AND SALJUKID DIRHAMS AND FULUS FROM RUJM AL-KURSI

S. Kh. Sari – A.-J. 'Amr

Liber Annus XLI 1991 Jerusalem

This study deals with twenty silver and copper coins that have been recently uncovered at the Rujm al-Kursi archaeological site[1] which lies on the main highway between al-Ḥusayn Medical post and the Wādī al-Sir area.

The importance of these coins lies in the fact that they helped identify the Ayyubid pottery and differentiated it from the Mamluk piece which had also been found together with it in the mentioned site.[2] Moreover, these coins communicated the news about the existence in Jordan of further addenda to Balog's corpus of Ayyubid Coins.

It is noteworthy that beside these Islamic coins some Byzantine, Ptolemaic and Roman coins were also found during the five seasons of excavations at Rujm al-Kursi.

The studied coins (Pls. 1-2) are relatively more decipherable than other Islamic counterparts from the site itself, and thus arranged chronologically and horizontally displaying the obverse and then the reverse with a serial number shown below each.

In establishing this chronological order the researchers relied either on the date of the mint and/or on the sultan's name. When this order was not possible, however, the coins were listed in comparison with some previous parallel examples either in inscription or in general appearance or both regardless of the denomination.

The Saljukid coins are only represented by two pieces bearing the name of Kaykhusraw, the sultan, and thus shown at the end of the catalogue.

Concerning the arrangements of obverse and reverse: the obverse is the side on which the sultan's name is engraved, and the other side is the reverse (al-Hamdani 1968, p. 345; Bacharach, J. and Awad, H. 1973, pp.

1. Since 1983 these excavations have been conducted under the supervision of Prof. Jalil 'Amr of the University of Jordan (Amman). They constitute the main body of materials studied in a course entitled "Archaeology in the Field" offered at that university.

2. In 1987 Miss Halah Hiyasat submitted an MA thesis entitled "*The Ayyubid Pottery from Rujm al-Kursi, 1984-1985*". The Ayyubid coins played a significant role in identifying that pottery. Her work was supervised by Drs. Nabil al-Khayri and Abd al-Jalil 'Amr.

LA 41 (1991) 459-468; Pls. 53-54

Paramı "Dirhem" paseninde

ISLAMKUNDLICHE UNTERSUCHUNGEN · BAND 211

begründet
von
Klaus Schwarz

herausgegeben
von
Gerd Winkelhane

Taef Kamal El-Azhari

The Saljūqs of Syria

During the Crusades
463–549 A.H./1070–1154 A.D.

Foreword by C. E. Bosworth

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi

Dem. No:	80113
Tas. No:	956.054 E2H.S

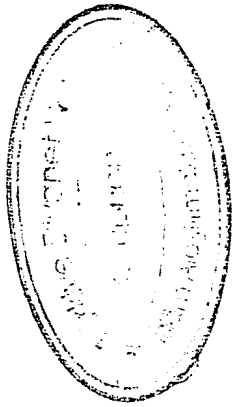
KLAUS SCHWARZ VERLAG · BERLIN

KLAUS SCHWARZ VERLAG · BERLIN · 1997

Edit. Chase F. Robinson, Texts documents and artefacts: Islamic studies in Honour of D. S. Richards, Leiden 2003. pp. 265-300.İSAM 137114

a large part of the forces that were deployed in the fifteenth and sixteenth centuries against Timur, the Aqqoyonlu and the Ottomans. The army of Egypt in the Mamluk period has been the subject of systematic study.[49] However, the Syrian army and the ways it was recruited, equipped and paid have yet to receive the attention they deserve.

A minor puzzle relating to the Qays-Yaman struggles of the 1390s is that Barqūq, who placed himself at the head of the Qaysī faction, appears to have claimed South Arabian descent for himself, via some Ghassanids who had allegedly settled in Circassia in pre-Islamic times.[50]

29 OCAK 2009

[49] D. Ayalon, 'Studies on the Structure of the Mamluk Army', *Bulletin of the School of Oriental African Studies* 15, 1953, 203–228, 448–476; 16, 1954, 57–90.

[50] Ibn Khaldūn, *'Ibar*, v, 472; cf. P.M. Holt, 'The Exalted Lineage of Ridwan Bey: Some Observations on a Seventeenth-Century Mamlūk Genealogy', in *idem*, *Studies in the History of the Near East*, London, 1973, 220–230. Although Ibn Khaldūn was dubious about the Ghassanid origins of the Circassians, al-'Aynī, who later wrote about the lineages of the Circassian Mamluk Sultans, al-Mu'ayyad Shaykh and al-Ẓāhir Ṭāṭār, was more credulous: Al-'Aynī, *al-Sayf al-Muhannad*, Cairo, 1967, 27–29; al-'Aynī, *al-Rawḍ al-ẓāhir fī sīrat al-Malik al-Ẓāhir*, Cairo, 1962, 5.

THE COLLAPSE OF THE GREAT SALJUQS

Julie Scott Meisami (Oxford)

Donald Richards has devoted many years to the study of Ibn al-Athīr's (d. 630/1233) monumental history, *al-Kāmil fī al-ta'rīkh*. His English translation of Ibn al-Athīr's sections on the Saljuqs, which was recently published by Curzon, has long been eagerly awaited. Here, as a sort of supplementary offering, I propose to focus on what Ibn al-Athīr, from his western (and Arabic) perspective, did *not* know about the last Saljuqs, as recorded in the Persian historian Muḥammad b. 'Alī Rāvandī's *Rāḥat al-ṣudūr wa-āyat al-surūr* (completed *c.* 601/1204–5). The last two chapters of this work's historical section deal with the sultanate of Ṭughril III (571–90/1176–94), the last of the Iraqi Saljuqs, and the Khwarazmian occupation of Iraq which followed Ṭughril's defeat and death in 590/1194. Rāvandī's work was originally intended for Sultan Ṭughril; but due to the chaotic circumstances in Iraq both before and after Ṭughril's death, it was finally dedicated to the Saljuq sultan of Rūm, Ghiyāth al-Dīn Kaykhusraw (588–92/1192–96, 601–7/1204–10). While Rāvandī's accounts of the early Saljuqs are based on the *Saljūqnāma* of his kinsman Ẓahīr al-Dīn Nīshāpūrī (d. 582/1187), which was completed early in Ṭughril's reign, the material in these chapters is original, and is virtually unparalleled elsewhere, since Rāvandī, as a member of Ṭughril's court, himself witnessed the events that he recounts. I offer this account (with which I shall compare Ibn al-Athīr's treatment of the same events) first, because it remains virtually unstudied; second, because the tendency to view Islamicate history from the perspective of the great dynasties has largely ignored affairs in Persian Iraq between the collapse of the Iraqi Saljuqs and the Mongol onslaught; and, finally, because it challenges some common assumptions about the Saljuqs themselves.[1]

[1] References are to Rāvandī, *Rāḥat al-ṣudūr wa-āyat al-surūr*, M. Iqbāl, ed., London, 1921 (= RS); Ibn al-Athīr, *al-Kāmil fī al-ta'rīkh*, Beirut, 1965–67 (= K). On various aspects of Rāvandī's work, see J.S. Meisami, Rāvandī's *Rāḥat al-ṣudūr*: history or

-SIYASETNAME
- TAKVIM
- NIZAMIYE MEDRESES
٢٢٢ - ١٧ - ٥
- MELIKSAH
- ALP ARSLAN
- SELCUKLILAR
- NIZAMULMULK

اسم الرسالة	: الوزير السلجوقي نظام الملك. (ماجستير)
إعداد الطالبة	: هيفاء عبد الله العلي البسام
إشراف	: الأستاذ الدكتور حسام الدين السامرائي
تاريخ الرسالة	: ١٤٠٠ هـ - ١٩٨٠ م
مباحث الرسالة	: تشمل الرسالة: مقدمة، وأربعة فصول، وخاتمة.

- أما المقدمة: فقد أجرت الطالبة فيها دراسة نقدية لأهم مصادر البحث.
- وأما الفصل الأول: فقد تحدثت فيه عن: التعريف بنظام الملك، أصله ونشأته، ثقافته ومذهبه، تدرجه في مناصب الدولة.
- وأما الفصل الثاني: فقد تحدثت فيه عن: وزارة نظام الملك، وزارته لألب أرسلان، وزارته لملكشاه.
- وأما الفصل الثالث: فقد خصصته للتحدث عن تنظيمات نظام الملك: السياسية، الإدارية، الاقتصادية، الإقطاع الحربي.
- وأما الفصل الرابع: فقد تحدثت فيه عن: الحياة الثقافية في عهد نظام الملك، إشتغاله بعلم الحديث، إنشاء المدارس النظامية، تعديل التقويم السنوي، كتاب «سياسية نامة» اغتيال نظام الملك.

وأما الخاتمة: فقد أثبتت فيها ما توصلت إليه من نتائج منها:

أ - في عصر نظام الملك ازدهر العلم وأعز العلم والعلماء.
ب - تقدمت الناحية العسكرية فقوي الجيش وأصبح قادراً على درء الخطر عن السلاجقة.
جـ - نجح نظام الملك سياسياً في تقريب وجهات النظر بين الخلافة الإسلامية في بغداد وبين سلاطين السلاجقة.

26 OCAK 1993

ANADOLU'DAKİ TİCARET YOLLARI VE SELÇUKLU SAĞLIK HİZMETLERİ

Yrd. Doç. Dr. Erdem AYDIN*

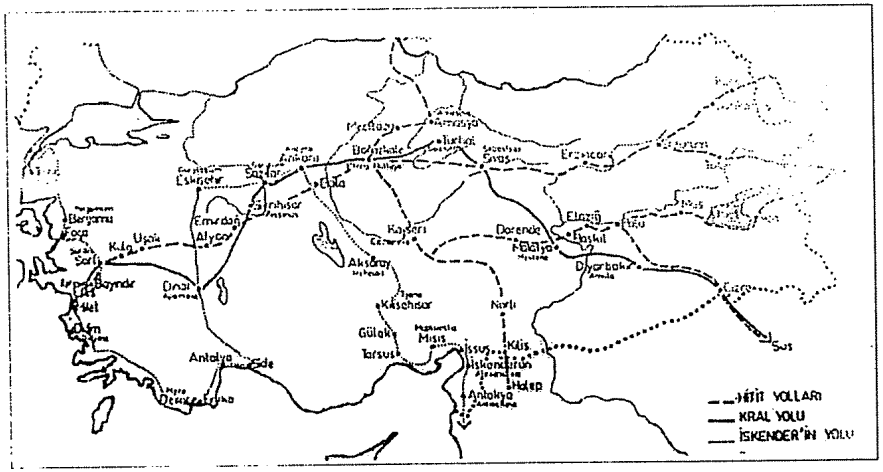
TRANSPORTATION FACILITES AND THE SELJUKIAN HEALTH SERVICES IN ANATOLIA

In Anatolia, throughout its history roads for transportation were built. The Seljukian commercial roads were the most important amongst them. The Seljukian state followed a convenient policy to maintain international trade. Construction of Seljukian commercial roads was one of the products of this policy. To achieve a sound trade policy, it was obligatory to provide some facilities needed on these roads. Researches prove that both caravanserais and hospitals were built on these roads. During the Seljukian period health service was widely provided all over Anatolia. Hospitals and caravanserais were the centres of the health service.

Obviously there was a direct relationship between commercial roads and health service. Certain health institutions were established by foundations in this period.Foundations were autonomous social institutions which had a religious aspect at the core. However they functioned and served completely in accordance and harmony with the State. Just as other social institutions, these foundations also founded hospitals and caravanserais.

KEY WORDS: Turkish history of medicine, Seljukian medicine, Seljukian hospitals, Seljukian caravanserais, Seljukian health services, commercial roads in the Seljukian period.

Anadolu topraklarını baştan başa kateden ulaşım yollarının tarihi çok eskilere, Milat öncesi yıllara kadar uzanır. Bu yolların en eskileri Hititliler zamanında inşa edilen yol, Kral Yolu adıyla bilinen Lidyalılar'ın Ege'den Doğuya uzanan yolu ve Helen Kralı Büyük İskender'in izlediği yollardır (Harita-1)**.

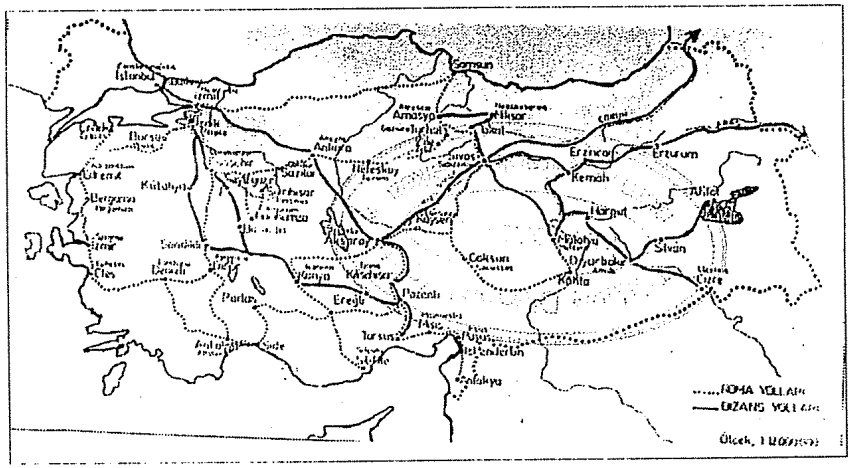
Harita 1: Hitit Yolu, Kral Yolu ve İskender'in Yolu.

* Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Deontoloji ve Tıp Tarihi Ana Bilim Dalı Başkanı.

** Haritaların Kaynağı: Turizm Bakanlığı ve Vakıflar Genel Müdürlüğü: "Tarihi ipekyolu güzergahındaki vakıf kervansaraylarımızın turizme kazandırılması" çalışması. Sf. 5,6,7.

P.1255

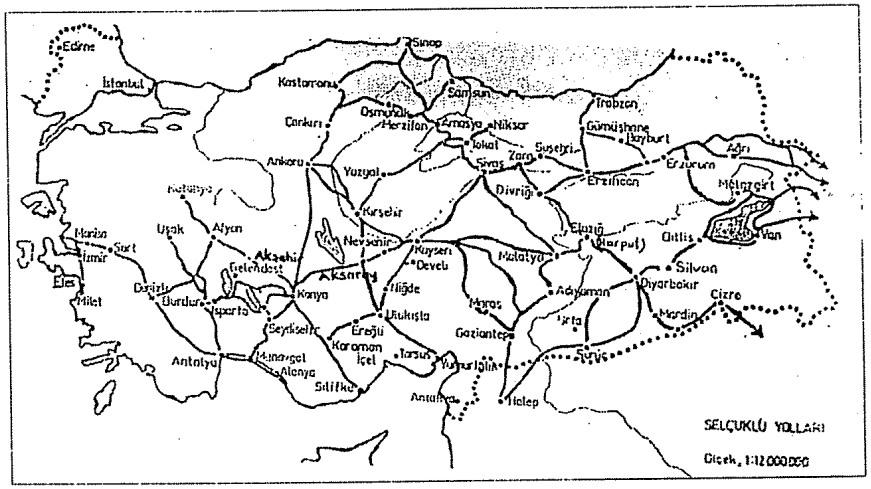
Daha sonra, Roma ve Bizans döneminde bu yollara yenileri eklenmiştir (Harita-2)**. Söz konusu bu yolların gerek ticaret, gerek askeri, gerekse siyasi açıdan olsun, Anadolu tarihinde çok önemli rolleri olmuştur. Selçuklu dönemine geldiğimizde ise Anadolu'daki yolların önceki dönemlerle mukayese edilmeyecek düzey-

Harita 2: Roma ve Bizans döneminde geliştirilen Anadolu yolları.

de geliştiğini, ticaret alanında çok önemli işlevler yüklendiğini ve genel olarak "Ticaret Yolları" olarak tanımlandığını görmekteyiz (Harita-3)**.

Öte yandan Selçuklu Devleti döneminde Anadolu'da sağlık alanında da, kolayca farkedilen ayrıcalıklı bir görüntü ile karşılaşmaktayız: Özellikle 13. yüzyıla mahsus yaklaşık yüzyıl gibi kısa bir zaman diliminde; döneminde bir benzeri kolay kolay bulunmayacak, bir sağlık hizmeti anlayışının Anadolu toprakları üzerin-

Harita 3: Anadolu Selçuklu Devleti döneminde geliştirilen Anadolu Ticaret Yolları.

0 8 NİSAN 1999

18 MAYIS 2010
...YINLARI MÜDÜRLÜĞÜ
...LEN DOKÜMAN

_ Selçuklular (180689) 59727

TÜRKİYE SELÇUKLU DEVLETİ'NİN DAĞILIŞI

Prof. Dr. Mehmet ERSAN

Türkiye Diyanet Vakfı
İslam Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi
...em. No: 189227
Tas. No: 956.06
ERS.T

Ankara 2010

- IRAK
IRAN
- SELÇUKLULAR

إيران والعراق
في
العصر السلجوقي

تأليف
الدكتور عبد النعيم محمد حسنين
أستاذ ورئيس قسم بكلية الآداب بجامعة
عين شمس وعميد كلية اللغات بجامعة الأزهر سابقا

الناشر
دار الكتاب اللبناني - بيروت
1982 - Beyrut

25 OCAK 1994

ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
GEVHER NESİBE TIP TARİHİ ENSTİTÜSÜ
YAYIN NO: 13

19 NISAN 1993

SELÇUKLULAR DEVRİNDE KÜLTÜR VE MEDENİYET

14 MART 1991-KAYSERİ

(1992)

Mecelletü Camiati'l-İmam Muhammed b. Suudi'l-İslamiyye, sayı:50, Riyad 1426/2005, s.513-595.

D.1528

دولـــة سلاجقـــة كرمـــان

(٤٤٠-٥٨٣هـ/١٠٤٨-١١٨٧م)

" دراسة سياسية "

الدكتور/ علي بن صالح المحيميد

قسم التاريخ ــ كلية العلوم العربية والاجتماعية

جامعـــــة القصيـــــم

Erdem, 9/27, 1997 Ankara, s. 943-954.

SELÇUKLULAR VE ATALARI

EGEN ATAGARRIEV*
Aktaran: MUSTAFA KALKAN**

Selçuklular, eski dönemlerde Kazakistan steplerinde yaşamışlardı. Türkmenlerin bu dönemdeki hâkimine yagba [yabgu] derlerdi.

Yabgu, İslâm yurduna askerî bir saldırı düzenlemişti. Selçuk'un atası Tokak ona karşı çıktı ve gitmemesini teklif etti. Ama yabgu kendi düşüncesini değiştirmeyince Tokak ona karşı güç kullanmak zorunda kaldı. Yabgu, Tokak'ı yaraladı. Tokak onun oğlunun yüzüne güçlü bir şekilde vurmuştu. Yabgu bundan dolayı kinini içinde sakladı. Ama daha sonra Tokak'ın oğlu Selçuk kemâlât yaşına erişince Yabgu onu emir olarak atayıp "Su-başı" diye ad (unvan) verdi. Su-başı-emir, ordu başı manasındadır. Yabgu'nun eşi kocasına, sen Tokak'ın oğlu Selçuk'u köşke (saraya) yaklaştırma, hukuk verme, onun hükmüne son ver, eğer sen onu öldürmezsen senin padişahlık çeşmen su bulamaz (hâkimiyetin sona erer, daimi olamaz) eğer ona ölüm şarabını içirmezsen, eninde sonunda senin başını alır, demiştir. Bu sözleri Selçuk kendi kulağı ile duymuştur. Daha sonra Selçuk "kötüden boynunu satın al" denen sözü düşünüp "mallarımıza otlayacak meydanı az veriyor" diyerek bahane ile çok sayıdaki sığırını alıp, kendine Cent bölgesini mesken tutmuştur. Emir Selçuk, 100 yıl yaşayıp burada vefat etmiştir. Bazı Ortaçağ yazarlarına göre 107 yıl yaşamıştır. Selçuk'un yaptıkları ve oğulları hakkında çeşitli malumatlar vardır. Farklı bir kaynakta onun üç oğlu: Mikail, Musa ve Yabgu-Arslan adlarıyla kaydedilmiştir. Yabgu-Arslan'ın adı belki de İsrail'dir. Ortaçağ tarihçisi Reşideddin'in yazmasına göre, Selçuk'un beş oğlu vardır. Onların adları: İsrail, Mikail, Musa Yabgu, Yusuf ve Yunus'dur. Onlar ilk dönemlerde Hıristiyan dinine meyilli idiler.[1]

* Dr., Egen Atagarriev, *Tarihte Kalan İzler*, Aşkabat 1989, s. 29-40 (makale kitaptan alınan bir bölümdür).

** Niğde Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Görevlisi.

[1] [Orta çağlarda Hıristiyan misyonerler Asya kıtasında seyahatler yaparak Hıristiyanlığı yayma çalışmalarında bulunmuşlardır. Türk boyları arasında da misyonerlik faaliyetlerinde bulunulmuştur. Fakat bu faaliyetler istenilen sonucu vermemiştir. Bunun sebebi ise; Türk tefekküründeki Tek Tanrı (Allah) inancının, [Hıristiyanların üçleme (teslis) inancı ile bağdaşmamasıdır.]

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Araştırmaları
Bilgi Edinme Merkezi
01 ARALIK 1997

EİB 1992

some fresh details). Modern works: the Zangid background is given in N. Elisséeff, *Nūr al-dīn*, 3 vols., Damascus 1967; of the many works on Ṣalāḥ al-Dīn, the most useful are A. Ehrenkreutz, *Saladin*, Albany, N.Y. 1972, and M. C. Lyons and D. E. P. Jackson, *Saladin*, Cambridge 1982. On the later Zangids, see R. S. Humphreys, *From Saladin to the Mongols*, Albany 1977, *passim*. There are no specialised monographs or articles on Mas'ūd.

(R. Stephen Humphreys)

EİB
Selçuklular

MAS'ŪD B. MUḤAMMAD B. MALIK-SHAH, Abu 'l-Fatḥ Ghiyāth al-Dunyā wa 'l-Dīn, Saldjūḳ sultan in 'Irāḳ and western Persia 529-47/1134-52.

Like the other sons of Muḥammad b. Malik-Shah [*q.v.*], Mas'ūd was entrusted as a child to the tutelage of Turkish Atabegs [see atabak], latterly with Ay-Aba Djuyūsh Beg acting thus, and given the appanage of Ādharbāydjān and al-Djazīra; at Djuyūsh Beg's prompting, Mas'ūd unsuccessfully rebelled in 514/1120 at the age of 12 against his elder brother Sultan Maḥmūd b. Malik-Shāh [*q.v.*], but was pardoned.

When Maḥmūd died in 525/1131, a period of confusion ensued, during which various Saldjūḳ princes contended for power: Maḥmūd's son Dāwūd, and his brothers Mas'ūd (with a power base in 'Irāḳ), Saldjūḳ-Shāh (in Fārs and Khūzistān) and Ṭoghrīl (the preferred candidate of the ruler in the east, Sandjar [*q.v.*]). After complex military operations and several changes of fortune, Ṭoghrīl secured the throne, but died in 529/1134 after a reign of only two years, and Mas'ūd was then proclaimed sultan by the *amīrs* of 'Irāḳ.

Mas'ūd now began a reign of 20 years, the longest of any sultan since Malik-Shāh's day, relying for his vizier first of all on Anūshirwān b. Khālid [*q.v.*], then on 'Imād al-Dīn Darguzīnī and then on the former treasurer Kamāl al-Dīn Muḥammad. Mas'ūd's effective power was confined to central 'Irāḳ and Djibāl, and for many years, his nephew Dāwūd, installed in Ādharbāydjān, remained a potential rival. Then after Dāwūd's death in 538/1143-4, northwestern Persia was in the hands of powerful and ambitious Turkish *amīrs*, by the end of Mas'ūd's reign, in those of Eldigūz or Ildeñiz [*q.v.*] of Arrān and most of Ādharbāydjān, Atabeg of Arslan b. Ṭoghrīl (the later sultan), and Aḳ Sunḳur Aḥmadilī of Marāgha, both of whom were to found Atabeg lines in the region [see aḥmadilīs and ildeñizids]. Fārs was under the control of Mas'ūd's enemy, the *amīr* Boz-aba, until the sultan defeated and killed him in 542/1147-8, having before his death espoused the cause of Maḥmūd b. Muḥammad's two sons Muḥammad [*q.v.*] and Malik-Shāh [see malik-shāh. 3].

Within 'Irāḳ, Mas'ūd asserted his authority at the outset by deposing the 'Abbāsid caliph al-Rāshid [*q.v.*] in 530/1130 after disputes over the caliph's non-payment of tribute due to the Saldjūḳ. This marked the apogee of the sultan's influence in 'Irāḳ, for the new caliph al-Muḳtafī [*q.v.*] gradually proved to be a much more powerful and effective force in Baghdād. Mas'ūd, meanwhile, had over the next years to deal with various hostile coalitions involving at times the caliph, the sons of the Mazyadid of Ḥilla Dubays, the Turkish *amīr* of Mawṣil Zangī b. Aḳ Sunḳur, and his own brothers and their Atabeg backers. Despite some successes, the combined strength of the Turkish *amīrs* restricted his freedom of action. They compelled him in 533/1139 to dismiss his vizier Kamāl al-Dīn Muḥammad. In the latter part of his reign, he fell more and more under their control, with much of the land in his dominions appropriated by the *amīrs* as *iḳṭā'*s, thus reducing the sphere of his direct control and consequently his financial resources. He was now increasingly forced to accept nominees of the *amīrs* for the vizierate and other high offices of state. Mas'ūd defeated a coalition of discontented *amīrs* in 542/1147 and killed a major thorn in his flesh, Boz-aba; but jealousy of the sultan's favourite, the *amīr* Khāṣṣ Beg Arslan, provoked further warfare in the next year, with the rebel group endeavouring, unsuccessfully, to place Malik-Shāh b. Maḥmūd on the throne in Baghdād. Mas'ūd later gave him one of his daughters in marriage and made him his heir, and when Mas'ūd died at Hamadhān on 11 Djumādā 547/13 September 1152, Malik-Shāh succeeded briefly to power as the protégé of Khāṣṣ Beg. Ibn al-Athīr regards the fortunes of the Saldjūḳ dynasty as going into steep decline on Mas'ūd's death.

Bibliography: 1. Sources: See the general chronicles, Ibn al-Athīr, Ibn al-Djawzī and Sibṭ Ibn al-Djawzī *sub annis*; and of the specifically Saldjūḳ sources, Bundārī, *Zubdat al-nuṣra*, 163-6, 172-227; Rāwandī, *Rāḥat al-ṣudūr*, 234-49; Ṣadr al-dīn Ḥusaynī, *Akhbār al-dawla al-saldjūḳiyya*, 106-27, Eng. tr. Qibla Ayaz, *An unexploited source for the history of the Saljūqs...*, Edinburgh Univ. Ph.D. thesis, 1985, unpubl., 290-319; Ẓahīr al-Dīn Nīshāpūrī, *Saldjūḳ-nāma*, 55-65; Yazdī, *'Urāḍa*, 117-28; a brief biography in Ibn Khallikān, ed. Iḥsān 'Abbās, v, 200-2, no. 720, tr. de Slane, iii, 355-6.

2. Studies. See M. A. Köymen, *Büyük Selçuklu imparatorluğu tarihi. ii. İkinci imparatorluk devri*, Ankara 1954, 250-305; Bosworth, in *Cambridge hist. of Iran*, v, 124-34; C. L. Klausner, *The Seljuk vezirate*, Cambridge, Mass. 1973, index.

(C. E. Bosworth)

MAS'ŪD BEG, minister in Central Asia of the Mongol *Khāns* in the 13th century A.D.

Soon after 1238, in the reign of the Great Khān Ögedey (1227-41), parts of Transoxania and Mogholistān [*q.v.*] (the region of the steppes to the north of Transoxania) were ceded to Čaghatay as an *indjū* or appanage [see Čaghatay khān and mā warā' al-nahr. 2. History]. Mas'ūd Beg's father Maḥmūd Yalawač [*q.v.*] was transferred from his governorship of the sedentary population of Transoxania and Mogholistān to China, and the son then appointed to succeed him there. Indeed, according to Rashīd al-Dīn, tr. J. A. Boyle, *The successors of Genghis Khan*, New York and London 1972, 94, cf. 183, 218, Mas'ūd Beg administered the affairs of the entire sedentary population, sc. all but the nomadic Turks and Mongols, throughout Inner Asia from Khwārazm to Kāshgharia and Uyghuria, Muslims and non-Muslims alike. Djuwaynī praises him for his just rule over the Muslims of Transoxania. His benefactions included such buildings as the Khāniyya *madrasa* (built by him with money given by the Christian Queen Sorḳotani, widow of Toluy and mother of Möngke Khān and Hülegu) and the Mas'ūdiyya *madrasa*, both situated near the Rīgistān of Bukhārā, and also, it seems, the Mas'ūdiyya *madrasa* in Kāshghar (Djuwaynī-Boyle, i, 108).

Mas'ūd Beg remained governor of Inner Asia under Möngke and Batu, during the civil strife of Alghu and Berke and after the victory of Ḳaydu over his rivals in 1269, showing remarkable powers of survival. He died in 1289 and was buried in the rebuilt Bukhārā Mas'ūdiyya. He was succeeded in turn as minister to the Khāns by his three sons, the first two under Ḳaydu till the latter's death in 1301, and the

listed for the period of al-Afdal refers probably to the value of the military fiefs, calculated in fictitious units, the real income being about 20% less.[98]

Nevertheless a great change had occurred. The decrease of the population was so marked that the government united administrative units, creating bigger districts. Instead of 50–70 *kuras*, the country was divided into 26 *amal*. The structure of the Fatimid government itself was altered in that the hold of the military became much stronger. They replaced the civilians as tax-farmers and what had happened in Irak 100 years before now happened in Egypt. The villages farmed to the military became fiefs, the farmer paying less and less until the government gave up the attempt to exact sums due to it and handed the estates over to them as military fiefs. Whereas before they had been farmed for seven years, they were leased for thirty years in this later period of Fatimid reign.[99] The condition of the peasantry deteriorated more and more. The peasants were ground down with taxes. The land-tax had been considerably increased (or even doubled) by the first Fatimids, and under the later caliphs of the dynasty it became even more burdensome, as many peasants had left the villages.[100]

The way was paved for the establishment of the feudal régime.

E. Ashtor. A Social and Economic History of the Near East in the Middle Ages. Collins 1976
DIA Ktp-26607
S. 209-248

29 AGUSTOS 1994

CHAPTER VI

Feudal Knights and Bourgeois

The map of the Near East in the period of the Crusades was a very chequered one. The variety of dynasties, whether ruling over great kingdoms or small principalities, is really bewildering. Arabic chroniclers concentrate more than ever on the contests and vicissitudes of those princes, while the part played by the urban and rural classes is hardly alluded to. To extricate it from the lengthy accounts of the Oriental historians is the task of the modern scholar. Such an analysis will modify, to a certain extent, the generally accepted idea that the successive invasions of the Fertile Crescent by nomadic peoples from Central Asia were the decisive factor in its decay. Moreover, it may help us to find a solution of the main problem of Oriental history in the middle ages, namely the reason for the decay of Moslem power and of the once brilliant Arabic civilisation.

a) *The empire of the Seldjukids*

The migratory movement of the Turks and their establishment in the lands in and around the Fertile Crescent was certainly a major event in the history of Western Asia. In successive waves tens of thousands of Turkish tribesmen invaded Persia and thence Irak, Asia Minor and Syria. It was one of the greatest migrations in history and among other results it brought about the foundation of a new Moslem empire, that of the Seldjukids.

The migration of the Ghuzz tribes into Eastern Persia began in the third decade of the eleventh century, when many groups of these warlike Turks crossed the Oxus. A little while afterwards they began to raid all provinces of Persia and even Adherbeidjan and Upper Mesopotamia. When the news of their exploits spread in Central Asia new hordes joined them, so that in the course of some years several districts of Irak were fully occupied by them. The second wave of Turkish migration was connected with the establishment of the two brothers

Selçuklular

الدولة في العصر السلجوقي

١٨٥٠- أمين، حسين. «نظام الحكم في العصر السلجوقي». مجلة سومر: مج٢٠ (١٩٦٤م) ص٢٠٩- ٢٢٦.

D. 193

20 ARALIK 2000

عبدالجبار الرفاعي، موسوعة مصادر النظام الاسلامي، ج. الثامن، "الامامة والسياسة"، قم١٤١٧، İSAM KTP 070928

Selçuklular
1147

القضاء في العهد السلجوقي

١٢٧١ـ خصباك، جعفر حسين. «القضاء في العراق في العهد السلجوقي». المجلة التاريخية: ع٣ (١٩٧٤م)، ص٨١ـ ١١٠.

20 ARALIK 2000

عبدالجبار الرفاعي، موسوعة مصادر النظام الاسلامي، ج. الثالث، "القضاء والفقه الجنائي"، قم١٤١٧، İSAM KTP 070923

Selçuklular

المسكوكات السلجوقية

١٣٣٢ـ الحسيني، محمد باقر. نقود السلاجقة. (دكتوراه، جامعة القاهرة، كلية الآداب، ١٩٦٨م) ٢ج.

١٣٣٣ـ الحسيني، محمدباقر. «الخط: اسلوبه وانواعه ومميزاته على النقود الاسلامية في العهد السلجوقي». سومر: مج٢٤: ج١ـ٢ (١٩٦٨م)، ص١٠١ـ١١٧.

S.1.50

20 ARALIK 2000

عبدالجبار الرفاعي، موسوعة مصادر النظام الاسلامي، ج. الرابع، "الفن الاسلامي"، قم ١٤١٧، İSAM KTP 070924

08 MAYIS 1991

مدينة الرملة

مُنذُ نشأتها حتى عام ٤٩٢ هـ - ١٠٩٩ م

SELCUKLULAR
(167-68)

الدكتور
صادق أحمد داود جمودة

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Ansiklopedisi
Kütüphanesi

Kayıt No. :	10365
Tasnif No. :	956.94 CEV.M

مؤسسة الرسالة

دار عمار

جميع الحقوق محفوظة

الطبعة الأولى
١٤٠٦هـ - ١٩٨٦م

مؤسسة الرسالة بيروت - شارع سوريا - بناية صمدي وصالحة
هاتف: ٣١٩٠٣٩ - ٢١٦٩٢ ص.ب: ٧٤٦٠ برقيا: بيونران
ص.ب ٢٩٢١٦٩١ هاتف ٦٥٢٤٣٧
سوق البتراء - قرب الجامع الحسيني
دار عمار

الرملة بين السلاجقة والفاطميين:

استطاع السلاجقة أن يستولوا على بغداد ويطيحوا بالكيان البويهي ويسيطروا على الخلافة العباسية عام ٤٤٧هـ ، ثم بدأ هؤلاء يفرضون سلطانهم على العراق وشمال الشام خاصة بعد موقعة ملاذكر وعام ٤٦٣هـ مع البيزنطيين(١) .

وقد استطاع أحد قواد السلاجقة ، اتسز بن أوق أن يسيطر على جنوب ووسط بلاد الشام ويحتل الرملة والقدس وجهاتها عام ٤٦٣هـ ويطرد ولاة الفاطميين من تلك الربوع(٢) ، ولم يسكت الفاطميون عن هذا العمل ، بل ظلوا يودون طرد السلاجقة من جنوب بلاد الشام إلا أن هؤلاء بقيادة اتسز نفسه تمكنوا أن يخوضوا حرباً خاسرة دارت رحاها حول القاهرة المعزية ، ثم أتبع الفاطميون نصرهم المؤزر بارسال قائدهم نصير الدولة الجيوشي الذي استطاع أن يستولي على ما دفع بيد اتسز من بلاد الشام ويحاصره بدمشق في حدود عام ٤٧١هـ(٣) .

فلما شعر اتسز بمضايقة نصير الدولة استنجد بتاج الدولة تتش السلجوقي الذي كان يسيطر على أجزاء من شمال الشام فقدم وطرد نصير الدولة ولكنه رأى أن يتخلص من اتسز ويسيطر على جنوب الشام ووسطه فلما تم له ذلك وضع ثواية على القدس والرملة وغيرها من المواقع الفلسطينية(٤) .

= ص ٩٤ حاشية «١» .

(١) ابن القلانسي: ذيل دمشق ص٩٨ حاشية «٢» ، ص٩٩ ، ابن الجوزي: المنتظم ٨/ ٢٥٦ .

(٢) المصدر السابق لابن القلانسي ، ابن الأثير: الكامل حوادث عام ٤٦٣هـ ، الفارقي: تاريخ الفارقي ص١٩٢ ويقول: احتل اتسز الرملة عام ٤٧٣هـ والصحيح ٤٦٣هـ ، الذهبي: دول الإسلام ١/ ٢٧٣ .

(٣) ابن القلانسي: تاريخ دمشق ص ١١٢ .

(٤) المصدر السابق نفسه ، ص ١٠٩/ ١١٢ .

Selcuklular
(721-725)

تاريخ العرب

"طبعة جديدة منقحة"

Türkiye Diyanet Vakfı
Kütüphanesi
İslâm Ansiklopedisi

بقلم
الدكتور فيليب حتّي
الدكتور أدورد جرجي
الدكتور جبرائيل جبّور

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Ansiklopedisi
Kütüphanesi
Kayıt No. : 5836
Tasnif No. : 956.3 HİT.T

الناشر
دار غندور للطباعة والنشر والتوزيع

الفصل الخامس والأربعون

علاقات حربيّة بين الشرق والغرب : الحروب الصليبيّة

لما زحفت أفواج الصليبيين في أواخر القرن الحادي عشر الى سورية لانتزاع الأراضي المقدسة من أيدي المسلمين كانت البلاد السورية مشهداً للانقسام والوهن وكانت مجزأة إلى مقاطعات عليها عدة زعماء من العرب يتمتعون باستقلال محلي بينما كان الترك السلاجقة يسيطرون في الشمال وفاطميو مصر في الجنوب . ولم يكن للشعب صبغة واحدة تتسم بها عناصره المختلفة حتى اللغة التي تخاطب بها أبناء البلاد لم تكن واحدة . فهناك الدروز في جنوبي لبنان والنصيرية في جبالهم الشمالية وجيرانهم الاسماعيلية (الحشاشون فيما بعد) قد تقسموا فرقاً ثلاثة تختلف كل واحدة منها عن السنّة . اما بين الطوائف النصرانية فكان الموارنة في شمالي لبنان لايزالون يتكلمون السريانية وكانت طائفتهم اكبر طائفة بين الاقليات المسيحية .

سلاجقة سورية

عالجنا في الفصل الثاني والثلاثين ظهور السلاجقة الرحّل في اواسط آسية واندفاعهم الى الأمصار الغربية من ممتلكات العباسيين وتثبيت سلطانهم في ادوار متعاقبة في خراسان وفارس والعراق وأرمينية وآسية الصغرى ثم انشاءهم (١٠٥٥) سلطنة ببغداد كان الخليفة العباسي تابعاً لها . اما سلاجقة سورية فإنهم كانوا كسلاجقة الروم (آسية الصغرى) من الفروع الصغرى في العائلة السلجوقية ولم تكن لهم زعامة موحدة بل كان لكل مدينة من المدن السورية الهامة في عهدهم اميرها الخاص العربي أو السلجوقي ولكن طرابلس استقلت بعد سنة ١٠٨٩ في ظل بني عمّار [١] وكانوا من الشيعة . وبعد سنة ١٠٨١ ملك بنو منقذ

١ G. Wiet, *Mémorial Henri Basset* (Paris, 1928), vol. ii, pp. 279-84.

— Tugrul b. Muh b. Melikşah

1037 - 1063

الإمام عماد الدين

محمد بن محمد بن حامد الأصفهاني

اختصار

الشيخ الإمام

الفتح بن علي بن محمد البنداري الأصفهاني

تاريخ

دولة آل سلجوق

أول كتاب يتناول تاريخ هذه الدولة التي مكثت نحو قرن ونصف

ولم يتناولها أحد من المؤرخين، بل ذكرت عرضاً في بعض كتب التاريخ

تحقيق

لجنة إحياء التراث العربي

في دار الآفاق الجديدة

منشورات — دار الآفاق الجديدة — بيروت

ذكر جلوس السلطان المعظم ركن الدنيا والدين أبي طالب طغرل بن محمد بن ملكشاه بن الب ارسلان

قال رحمه الله: جلس طغرل على سرير الملك بهمذان، بعد انصراف السلطان سنجر الى خراسان في جمادي الأخرى سنة ٥٢٦، ووزيره القوام أبو القاسم ناصر بن علي الدركزيني الانسباذي استبد بتمشية الأمور، والأمر والنهي على الجمهور. وكان لا يوقع في الأمثلة السلطانية مظهراً أنه وزير سنجر. وانما خلفه بالعراق ليهذب الممالك ويدبر. وهو في هذا الكبر نشيط، والسلطان طغرل منه مستشيط. فهو في بث العدل، والوزير في بث الحبل. وذاك يعطي وهذا يأخذ، وهذا يورط وذاك ينقذ. ووصلت رسل الإمام المسترشد بالله فلقيهم الوزير بعبوس وبؤس، ووقعهم بالنسجه، وواقحهم بالجبه. وضيع للطمع في الرشى الرشد، وضل عن نهج الضلالة التي تشد. وأفسد ما صلح، وجرى على خلق الفلاحة وما أفلح. وانفصل الرسل ولم يستقر بين الإمام والسلطان قاعدة، وكلما ظنت متقاربة عادت وهي بعادية عادة الوزير متباعدة.

ذكر ما جرى للملك داود بن محمود بعد وفاة ابيه

قال رحمه الله: كان داود ولي عهد أبيه، وآق سنقر الاحمديلي آتابكه ومربيه، وهو بآزربيجان في جمع كثير، وجم غفير. وقصده خواص والده وتغضبوا له وتعصبوا، وثابوا إليه ووثبوا. ومعهم الأمير سعد الدولة يرنقش الزكوي، وكان من أجل أمراء الخدم، وأحدهم في إحياء رسوم البأس والكرم، ومعهم ابنا قراجة ايلرمش وأخوه، وعدة من الأمراء هم

الفصل الأول

السياسة والمجتمع

١

البويهيون والسلاجقة والخلفاء العباسيون

البويهيون [١] أسرة فارسية تُنْسب إلى بُويه ، وهو فارسى ديلمى ، ويقال إنه كان صَيَّاداً على بحر قزوين ، وكان أبناؤه على والحسن وأحمد من حوله يَحْتطِبون . ونراهم حين صار إليهم الملك ينسبهم المؤرخون – مَلَقاً لهم فيما يبدو – إلى الملك الساسانى بهرام جور . ومهما يكن فقد التحق بويه وأبناؤه بخدمة ماكان بن كاكى ، حتى إذا انتصر عليه مَرْداويج الزِّيارى صاحب جُرْجان تحولوا إليه ، وأيدوه فى حروبه ضد الدولة العلوية الزيدية بطَبَرِستان ، فولَّى عليا الكَرَج فى الجنوب الشرقى من هَمَذان سنة ٣٢٠ للهجرة ، ولم يلبث على أن استولى على فارس وأرَّجان واتخذ شيراز مقرا له . وقُتل مرداويج فى سنة ٣٢٣ فاستولى هو وأخوه الحسن على أصْفهان والرَّىّ اللتين كانتا تابعتين له وتولى الحسن شئونهما وشئون بلاد الجبل ، واستولى أخوهما أحمد على كَرْمان ، وظل يتقدم تدريجا نحو الغرب حتى استولى على الأهواز سنة ٣٢٦ ومضى يتقدم حتى استولى على واسط ؛ وفى هذه الأثناء كانت الجماعة تهدد بغداد ، وكان الجند الأتراك ثائرين على الخليفة وقواده لعجزه عن دفع رواتبهم ، فوجد أحمد الأبواب جميعها مفتوحة إلى بغداد فدخلها فى جمادى الأولى سنة ٣٣٤ . ورحَّب به الخليفة المستكفى منقذاً ومخلِّصا ، ومنحه إمرة الأمراء ولقَّبه معز الدولة ، ولقَّب أخاه عليا صاحب فارس وشيراز عماد الدّولة والحسن صاحب بلاد

(١) انظر فى الدولة البويهية تجارب الأمم لمسكويه وذيله لأبى شجاع والمنتظم لابن الجوزى وتاريخ ابن الأثير وابن خلدون والنجوم الزاهرة لابن تغرى بردى وأحسن التقاسيم للمقدسى فى مواضع متفرقة وابن خلكان فى تراجم أمرائها وكذلك الجزء الثانى من كتاب اليتيمة للثعالبى وابن طباطبا (الفخرى فى الآداب السلطانية) والحضارة الإسلامية فى القرن الرابع الهجرى لآدم ميتز (طبعة القاهرة) ص ٢٧ وما بعدها وتاريخ الشعوب الإسلامية لبروكلمان ص ٢٤٤ وتاريخ الأدب فى إيران من الفردوسى إلى السعدى لبراون ترجمة الدكتور إبراهيم أمين الشواربى ومادة بنى بويه فى دائرة المعارف الإسلامية .

Türkiye Diyanet Vakfı
Kütüphanesi
İslâm Ansiklopedisi

تاريخ
الأدب العربى
٥

عصر
الدول والإمارات

الجزيرة العربية - العراق - إيران

SELÇUKLULAR (233-241)

تأليف
الدكتور شوقى ضيف

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Ansiklopedisi
Kütüphanesi
Kayıt No : 2302-5
Tasnif No. :

دار المعارف

K-6

نظام الوزارة
في الدولة العباسية

٣٣٤ - ٥٩٠ هـ

(العهدان البويهي والسلجوقي)

Selcuklular

تأليف

الدكتور محمد مسفر الزهراني

الأستاذ المساعد بقسم التاريخ

كلية الآداب - جامعة الرياض

5291
956.3013
ZEH.N

مؤسسة الرسالة

استئثار السلاجقة بالسلطة دون الخلفاء

ينحدر السلاجقة من قبيلة « قنق » التركية ، وتمثل هذه القبيلة مع ثلاث وعشرين قبيلة أخرى مجموعة القبائل التركمانية المعروفة بـ « الغز »[١] وكانت منازل قبائل الغز في الصحراء الواسعة والسهوب الممتدة من الصين حتى شواطىء بحر الخزر[٢] .

ولم يكن هذا الفرع من قبيلة الغز يحمل اسماً خاصاً به إلا عندما ظهر سلجوق ابن دقاق في النصف الثاني من القرن الرابع الهجري (العاشر الميلادي) حيث نجح في توحيد أفراد هذا الفرع ، فنسبوا اليه وسموا بالسلاجقة[٣] . وفي حوالي سنة ٣٧٥ هـ / ٩٨٥ م نزع السلاجقة من موطنهم الاصلي ، الى بلاد ما وراء النهر[٤] .

اعتنق السلاجقة الاسلام بعد استقرارهم في بلاد ما وراء النهر[٥] ويبدو أن مجاورتهم للسامانيين كان لها دور كبير في اعتناقهم الاسلام وفقاً للمذهب الحنفي[٦] وكان سلجوق غيوراً على الاسلام ، فأخذ على عاتقه حماية المسلمين في المناطق المجاورة له من غارات القبائل التركية الغير مسلمة ، فذاع صيته ، وزاد أتباعه

---

(١) الحسيني : أخبار الدولة السلجوقية ، ص ٢ - ٣ ، العيني : السيف المهند ، ص ٢٠ - ٢٢ ، بارتولد : تاريخ الترك في آسيا الصغرى ص ١٠٦ .

(٢) فامبري : تاريخ بخاري ، ص ١٢٧ .

(٣) Encyclopedia Americana, Vol. 24, P. 543.
Malcolm, The History of Persia, Vol. I, P. 256.
Lewis, The Arabs in History, P. 147

(٤) الراوندي : راحة الصدور وآية السرور ، ص ١٤٥ - ١٤٧ .

(٥) الحسيني : أخبار الدولة السلجوقية ، ص ١ - ٢ ، ابن الأثير : الكامل جـ ٩ ص ٤٧٤ .

(٦) بارتولد : تاريخ الترك من سيا الصغرى ص ١٠٨ ، بروكلمان : تاريخ الشعوب الاسلامية ، ص ٢٧٢

Makale s. 31-36 arasındadır.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
İLÂHİYAT FAKÜLTESİ YAYINLARI

LXXXIV

SELÇUKLULAR

İSLÂM TARİHİ

EMEVÎLER - ABBASÎLER

Doç. Dr. Bahriye ÜÇOK
Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Araştırmaları
Kütüphanesi
Demirbaş No: 3886
Tasnif No: 956.30
üço.i

SEVİNÇ MATBAASI — 1968

H) **Abbasî İmparatorluğunun Asya topraklarında Türkler'in kurdukları ilk devletler :**

a) **Gazneliler devleti :** Hâlife Kâdir'in tahtta olduğu bir sırada **Sâmânoğlu** devleti yıkılmış (999), bu devletin toprakları da Gazne ülkesine katılıp **Sebüktekin**'in oğlu **Mahmud, Yeminüddevle** unvanı ile Afganistan ve Pencab sultanı olarak tanınmıştı. Böylece Gazne sultanlığı sünnî halife Kâdir'in onaylaması ile teyid edilmiş oluyordu.

Asya tarihinin en şanlı devirlerinden birisi Gazneli Mahmud'un devridir. Yeminüddevle Mahmud sâdece başarılı savaşları ile değil aynı zamanda bilim, sanat ve onarım işlerine verdiği önemle de tarihin ünlü devlet başkanları arasında kendisine yakışan yeri almıştır. **El-Birûnî, Şehnâme** yazarı **Firdevsî, Dakîkî** gibi bilginler ve şairler onun koruyuculuğundaydılar. Ancak onun bir yanlış tutumu, kurduğu devletin oğlu Me'sud zamanında yıkılmasını hazırladı.

b) **Selçuklu devletinin kuruluşu :** Şöyleki Mahmut Kırgizistan'dan gelen sayısız **Türkmen**'lerin önceden kararlaştırılmış bir vergiyi ödemeleri koşuluyla, Maveraünnehr'e yerleşmelerine izin vermişti. Bunlar **Selçuk'un** yönetiminde gün geçtikçe ellerindeki toprakları genişlettiler. 1030'dan sonra, Gazne Sultanı olan Mes'ut bunlarla çeşitli yerlerde çarpıştı ve son savaş **Dandanakan**'da (Merv yakınlarında) oldu; İran, Maveraünnehr, Belh, Harezm ta İsfehan ve Rey şehirlerine kadar Selçukluların eline geçti. Böylece buralarda Selçuklu devleti kurulurken, Gazne hükümdarları, Mahmud'un kurduğu imparatorluğun doğu kesimiyle yetinmek zorunda kalmışlardı.

1040'da Selçuklular'ın kazandıkları bu umumulmadık başarı İslâm tarihi için bir dönüm noktası teşkil eder. Çünkü birçok parçalara ayrılmış olan Abbasî İmparatorluğunun görünüşü 1040'dan sonra bir kez daha düzenli, eski başarılı günleri ansıtan durumunu almış, din Araplar arasında olduğundan daha büyük bir güçle Oğuz Türkleri arasında destek ve himaye görmüştür. Nitekim Tuğrul Bey büyük bir hızla, Büveyhoğullarının anayurtlarına da girerek onlara boyun eğdirdi. Tuğrul beyin her girdiği yerde bir okul ve bir camî yaptırarak ilerlediği sırada Bağdat'ta hilâfet makamını **Kâdir bi'llah**'ın (381-422/991-1031) oğlu **Kâim** (422-467/103111075) tutmakta idi. Çok erdemli, çok dindar, sabırlı ve merhametli bir kişi olan Kâim uzun yıllardanberi Büveyhoğulları'nın koruyuculuğu altında ve kudretsiz olarak hüküm sürüyordu.

Aslen bir türk olup Büveyhoğullarının Bağdat komutanlığında bulunan, hatta Halife **Kâim**'in vezirliğini de yapan Arslan Besâsirî, Halifeliği büsbütün yetkisiz kılmak isteyince Kâim, Selçuklu sultanı **Tuğrul** Bey'den yardım istedi. (176) Tuğrul Bey'in Bağdat'a girmesiyle Besâsirî şehri bırakıp kaçtı. 1058'de Tuğrul Bey'in çekildiğini gören Arslan Besâsirî yeniden Bağdat'a girdiği gibi Halifeyi hal'etti ve Bağdat camiinde **Kahire**'deki şiî halife **Mustansır**'ın adına hutbe okuttu, ayrıca hilâfet mührü, asâsı ve hilatı da oraya yollandı (177). Tuğrul Bey bir kez daha Bağdat'a gitti gene kaçmış olan Besâsirî'yi yakalatıp katlettirdi Kâim'i de büyük bir saygıyla yeniden tahtına oturttu. Besâsirî'nin öldürülmesinden az önce Büveyhoğulları'nın son hükümdarı, Tuğrul Bey tarafından hapsettirilmiş olduğundan Büveyhoğulları devleti yıkılmış, bunların ülkeleri üzerinde Tuğrul Bey'in egemenliği tanınmış, Halife kendisine verdiği **Melik ül-Maşrık ve'l-Magrib** (Doğunun ve batının hükümdarı) unvanıyla bunu onaylamıştı. Halife, Tuğrul Bey'in başına iki taç giydirerek onun hem Araplar'a hem de İranlılar'a sultan olduğunu göstermek istemişti (178).

Şunu belirtmek gerekir ki, Abbasî İmparatorluğu çözülme ve parçalanma devrine girdikten sonra artık maddî kuvvetten yoksun kalmış, fakat mânevî kuvveti özellikle Selçuklu Türkleri yanında İslâm tarihinin hiçbir çağında rastlanamıyan bir saygı kazanmıştır. Bunu Tuğrul bey'in koruduğu Halife Kâim'e karşı, zorunlu olmadığı hâlde, gösterdiği aşırı saygıda görmek mümkündür (179).

İ) **Sicilya'nın Müslümanlar'ın elinden çıkması :** 1061 yılında Sicilya **Normanlar**'ın akınlarına uğradı. Bu sırada adadaki Araplar birbirleriyle çekişmeler, rekabetlerle uğraştıklarından hristiyan Norman Kontlarından **Roger,** adayı 1091 yılında tüm eline geçirdi. Böylece Abbasî İmparatorluğunun en batısında bulunan Akdeniz'deki bu büyük ada da Hristiyanların eline geçmiş oluyordu.

J) **İsmâilî hareketi :** Selçuklu İmparatoru **Melikşah**'ın (465-485/1072-1092) hükümdarlığı sırasında şiî ve karmatî mezheplerinin yandaşlarından meydana gelen bir topluluk daha önce **Ba-**

(176) İbni Tiktaka, el-Fahrî S. 509.
(177) Ebu'l-Ferec, Tarih, I., S. 313.
(178) Emir Ali, Musavver Tarih-i İslâm, I., S. 316.
(179) Cevdet Paşa, Kısas, X., S. 609.

M.20

العالم الإسلامي

في العصر العباسي

SELÇUKLULAR
(536-541)

دكتور حسن أحمد محمود
أستاذ التاريخ الإسلامي
بكلية الآداب جامعة القاهرة
وجامعة الرياض

دكتور أحمد إبراهيم الشريف
أستاذ التاريخ الإسلامي
جامعة عين شمس
وجامعة الكويت

1111 1972
Tasdik
A. Nicel

الطبعة الخامسة

6836
956.3013
MAH-A

ملتزم الطبع والنشر
دار الفكر العربي

الفصل الثاني

العصر السلجوقي

السلاجقة مجموعة من القبائل التركية التى عرفت باسم « الغز » كانت تسكن الهضاب القريبة من بحيرة خوارزم (بحر آرال) فتنزل بالقرب من السواحل الشرقية لبحر قزوين وفى الهضاب المحيطة بنهرى سيحون وجيجون • وقد أطلق على هذه القبائل التركية اسم السلاجقة نسبة الى رجل منها تزعمها هو « سلجوق بن دقاق » ، ولم يكن لهذه القبائل اسم خاص تعرف به قبل تولى سلجوق هذا رئاستها ، ويبدو أنه هو الذى جمع شملها ووحدها تحت زعامته ، ثم قادها ونزل بها أرض الاسلام ، فأسلمت معه فنسبت اليه وخضعت لحكم أبنائه وأحفاده من بعده (١) • وقد قاد أبناء سلجوق الهجرة التركية الى غرب العالم الاسلامى •

والهجرة التركية من الهجرات العالمية الكبيرة التى أثرت فى التاريخ الاسلامى ، بل أثرت فى التاريخ العام تأثيرا كبيرا ، ونقطة التحول فى حياة هؤلاء الترك ، بل نقطة الانطلاق ، كانت حين اعتنقوا الاسلام حين وصل الى بلادهم ، وباعتناقهم الاسلام انهار الحاجز الذى كان يفصل بينهم وبين الأمة الاسلامية ، بل بينهم وبين التاريخ العالمى • فأخذوا يتسربون الى ممالك المسلمين يدخلون فى خدمة ملوكها وأمرائها وقوادها ، ويمدون العالم الاسلامى بقوة جديدة ويعطونه حيوية كبيرة • ثم وانتهم الظروف بعد أن دخلوا فى المجال الاسلامى فكونوا لأنفسهم دولا وجلسوا على كراسى الملك •

وهكذا رفع الاسلام من قدر الترك ، فأدخلهم فى نطاق التاريخ

(١) ابن الأثير : ج ٩ ، ص ١٦٧ . عبد المنعم حسنين : سلاجقة ايران والعراق : ص ١٧ .

العالمى . ثم مهدوا هم لأنفسهم فيه مكانا عليا ، حين جعلوا من الاسلام القوة التى يلتفون حولها ، فانعشوا قوة الاسلام فى دار الاسلام ، ثم مضوا بها قدما يركزونها فى معالم الطريق الذى ساروا فيه فى البر والبحر ، حتى قدر لهم أن يزيلوا آخر الأمر أكبر دولة غربية كانت تنازل العالم الاسلامى وهى الدولة البيزنطية • وأن يبلغوا بملك الاسلام حتى وسط أوربا (١) •

والهجرة التركية التى تولى زعامتها بنو سلجوق شبيهة بالهجرة الديلمية التى تزعمها بنو بويه فى نواح وتخالفها فى نواح أخرى • فأما وجه الشبه بين الهجرتين ، فهو أن كلتا الهجرتين نفذت على مراحل ، ووقفت فى كل مرحلة منها حتى تثبت أقدامها فى المكان الذى وصلت اليه • ثم ان كلا من البويهيين والسلاجقة تطلعوا الى الوصول الى مركز الخلافة العباسية المسيطرة عليه وحكمه باسم الخلافة ، الأمر الذى وصل الى غايته وكلاهما حاول حكم العالم الاسلامى الشرقى كله ، فأما البويهيون فلم يستطيعوا تحقيق هذه الغاية . وأما السلاجقة فقد نجحوا ، بل امتدت مطامعهم الى أكثر من ذلك • وكلا الطرفين شل يد الخلافة وقام بالحكم المباشر دونها مع اضمار الطاعة لها واظهار الاحترام لخلفائها •

وأما وجه الخلاف بين الهجرتين ، فان الهجرة البويهية سارت فى فراغ بين قوتين هما قوة الخلافة فى العراق وقوة السامانيين فى المشرق فكان مرورها فى الخط الضعيف هينا سهلا ، فلم تتعرض لحروب . وأما الهجرة السلجوقية فقد اقتحمت مجالا قويا كانت تسيطر عليه قوتان هما الدولة السامانية ، ثم الدولة الغزنوية من بعدها . وقد استطاع السلاجقة أن يحظوا بعطف الدولة الأولى ويتعاونوا معها ، أما الثانية فقد صارعوها صراعا شديدا حتى استطاعوا أن يحلوا محلها ، ويرثوا الركن الغربى من المشرق الاسلامى الذى بدأت ثم [illegible]

(١) عبد النعيم حسنين : انظر الترجمة بقلم الدكتور [illegible] عز عبد الكريم : ص [illegible]

Türkiye Diyanet Vakfı
Kütüphanesi
İslâm Ansiklopedisi

منشورات كلية الآداب والعلوم الإنسانية بالرباط

Selçuklular (67-68)

كتاب

چهار مقاله

(أربع مقالات)

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Ansiklopedisi
6304
509.297
SEM.Ç

لمؤلفه

نظامي عروضي سمرقندي

مع ترجمة

محمد بهتاويت

استاذ اللغات الشرقية فى الجامعات المغربية

08 MAYIS 1991

فبدأ أثر الحياء والخجل على صفحات وجنتيها . وقالت على الفور «يا أمير المومنين أَتَى أَمْرُ اللهِ فَلَا تَسْتَعْجِلُوهُ» ؛ فسحب المامون يده . وأوشك أن يغشَى عليه ، من غاية هذه الفصاحة ، التي هي آية ، ومن استعمالها بلطف في هذا المقتضَى ، ولم يستطع أن يسترد طرفه عنها ، ولم يخرج من بيتها . مدة ثمانية عشر يوما ، لم يشتغل أثناءها بأي عمل إلا بها ، وارتفع شأن الفضل ، ووصل إلى تلك الدرجة التي وصل اليها .

حكايــة

أما في عصرنا فمن خلفاء بني العباس ابن المستظهر المسترشد بالله أمير المومنين «طيب الله تربته ورفع في الجنان رتبته ، كان قد خرج من مدينة بغداد ، بجيش مزين ، مجمل مزخرف ، وخزينة بلا عد ، وسلاح كثير ، متوجها إلى خراسان ، بسبب التطاول الذي أبداه السلطان سنجر[1] وتلك صنيعة أصحاب الأغراض ، وتمويه وتزوير أهل الشرك ، فوصل إلى هناك ، فلما كان بكرمان شاه ، خطب خطبة الجمعة التي كانت في الفصاحة ، قد فاقت أوج الشمس ، ووصلت إلى منتهَى العرش والعليين ، وفي أثناء هذه الخطبة ، كان يشكو من شدة ضيق صدره ، وغاية يأسه ، من آل سلجوق ، حتَّى ان فصحاء العرب وبلغاء العجم ، انصفوا فقالوا : ان بعض أصحاب النبي ، رضوان الله عليهم أجمعين ، وقد كانوا تلامذة نقطة النبوة ، وشارحي كلمات جوامع الكلم ، لم يكن لأحدهم فضل هذه الجزالة والفصاحة والنظام ، قال أمير المومنين المسترشد بالله فوضنا أمورنا إلى آل سلجوق ، فبرزوا علينا ، فَطَالَ عَلَيْهِمِ الأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُم وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ ، يقول : إننا أودعنا أعمالنا عند آل سلجوق ، ثم خرجوا علينا ، واتَى الزمان معهم ، واسود واشتد

(1) الصحيح أنه مسعود بن محمد ملكشاه ، فهذه أيضا من أخطائه التاريخية .

شد دلهای ایشان و از ایشان بیشتر فاسقانند یعنی گردن کشیدند از فرمانهای ما در دین و مسلمانی .

حکایت

کور خان خطائی بدر سمرقند با سلطان عالم سنجر بن ملکشاه مصاف کرد و لشکر اسلام را چنان چشم زخمی افتاد که توان گفت و ماوراءالنهر او را مسلم شد بعد از کشتن امام مشرق حسام‌الدین انارالله برهانه و وسع علیه رضوانه پس گور خان بخارا را به‌اتمتکین داد پسر امیر یابانی (؟) برادرزادهٔ خوارزمشاه آتسز و در وقت بازگشتن او را بخواجهٔ امام تاج الاسلام احمد بن عبدالعزیز سپرد که امام بخارا بود و پسر برهان تا هر چه کند با اشارت او کند و بی‌امر او هیچ کاری نکند و هیچ حرکت بی‌حضور او نکند و گور خان بازگشت و به برسخان بازرفت و عدل او را اندازهٔ نبود و نفاذ امر او را حدی نه و الحق حقیقت پادشاهی ازین دو بیش نیست اتمتکین چون میدان تنها یافت دست بظلم برد و از بخارا استخراج کردن گرفت بخاریان تنی چند بوفد سوی برسخان رفتند و تظلم کردند گور خان چون بشنید نامهٔ نوشت سوی اتمتکین بر طریق اهل اسلام بسم الله الرحمن الرحیم اتمتکین بداندکه میان ما اگرچه مسافت دور است رضا و سخط ما بدو نزدیك است اتمتکین آن کند که احمد فرماید و احمد آن فرماید که محمد فرموده است والسلام ، بارها این تأمل رفته است و این تفکر کرده‌ایم هزار مجلد شرح این نامه است بلکه زیادت و مجملش بغایت هویدا و روشن است و محتاج شرح نیست و من مثل این کم دیده‌ام .

— Selçuklular

HISTORICAL WRITING ON THE PEOPLES OF ASIA

HISTORIANS OF THE MIDDLE EAST

Edited by

BERNARD LEWIS

Professor of the History of the Near and Middle East in the University of London

AND

P. M. HOLT

Reader in the History of the Near and Middle East in the University of London

80531
956.3
HİS. H

Tarih Seminer Ktp.
Kayıt No. 1962/79
Sıra No. 0-7/39

LONDON
OXFORD UNIVERSITY PRESS
NEW YORK TORONTO
1962

correspondence, as well as from personal acquaintance with his contemporaries, but other than written sources are only rarely indicated.

(5) *Value of the Biographical Works for Historical Studies*

To the historian of Islamic civilization in its broader aspects the dictionaries are obviously of capital importance, but with certain limitations. Agriculture and the industrial arts are as thinly represented as in *Who's Who*, although trade and economic activities are by no means neglected in the Mamluk and later dictionaries. Given the religious and literary interests of the great majority of biographers, it is evident that they provide the fullest and most complete detail for the religious and intellectual life of the Muslim Community throughout its history, including educational and (thanks to the biographies of *ḥukamā'*) scientific activities. Without these works, indeed, no detailed study of Islamic culture would be possible.

With the exceptions noted above, they supply also valuable data for social history and institutions, but in more sporadic and anecdotal fashion, and which have often to be combined with materials from other sources to become fully intelligible. In this respect, the earlier comprehensive works (Ibn Sa'd, *al-Aghānī*, *Ta'rīkh Baghdād*, and perhaps also Ibn 'Asākir) are of special value, both by reason of their wide fields of selection and discursiveness, and because of the relative paucity of other surviving materials. The biographical dictionaries also supply almost the sole materials for the social activities and status of women in Muslim communities.

In regard to political history, the value of these works is subject to wide variations. Where other sources are sparse, they help to fill lacunae; where the former are plentiful, they serve to add detail and precision, or for critical study. But since the narratives with a political interest are for the most part anecdotal and related to individual incidents, the question of sources and authenticity is in this field particularly acute. It is, in other words, unsafe to draw conclusions from the anecdotes of the biographical works, unless substantiating data can be adduced. On the other hand, if no bias can be demonstrated or suspected, the general judgements of the biographers on individual princes, governors or officials may be generally accepted.

5. THE HISTORIOGRAPHY OF THE SELJUQID PERIOD

CLAUDE CAHEN

Professor of the History of the Muslim Orient in the University of Paris

The Seljuqs, in spite of several useful partial studies, still await the comprehensive historian whom their role in Muslim history would seem to deserve. The indispensable preliminary assessment of the sources has itself so far been the subject of only incomplete soundings.[1] Short of being complete itself, the present report aims at least to assist in establishing certain data and directions of enquiry.

Neither the beginning nor the end of Seljuq rule marks a true break in the development of Muslim historical literature; the drawing of a specific picture of Seljuq historiography is therefore uncalled-for. What we more especially propose to do here—because it is at the same time the most indispensable to the historian and the least often carried out—is the systematic examination of the sources and of the documentary value of the works on which the modern historian must base his researches. For this reason it has seemed preferable, at the risk of leaving a few temporary gaps to concentrate on the Seljuq domain proper, namely the Iraqi–Iranian territory from the middle of the eleventh to the end of the twelfth century A.D. There have been left on one side, therefore, as regards territorial extent, the too specific historical writings of Syria-Jazīra on the one hand, and of Asia Minor (even under the Seljuqs) on the other, and, as regards time the previous history of the Seljuqs[2] as well as their epigons of Khwārizm.

As is to be expected of authors who composed their works during the heyday of the 'Abbasid caliphate, or at least when the memory of this heyday and of the unity of Muslim was still alive, the first great monuments of Muslim historiography mostly include, as far as possible, the whole domain of Islam. Baghdād especially, although the historians who lived there had an understandable tendency to grant to it a pre-eminence, was the focus of this pan-Islamic conception of historiography, and it did not cease to be so even when the Buwayhids had made the Caliph their puppet and converted Iraq in fact into a separate principality. The great works of Thābit b. Sinān, Hilāl al-Ṣābī, and Miskawayh in fact date just from this Buwayhid period. However, in the regions which led a more or less separate life the idea of separate chronicles had been born: in Egypt and the West, in the Yemen, etc. Moreover, from the tenth century, and even

[1] Especially V. A. Ḥamdānī in an unpublished thesis (cf. *Abstracts of dissertations of the University of Oxford*, 1939).

[2] Of which I have spoken in 'Le Maliknāmeh etc.', *Oriens*, ii (1949).

Makale s. 59–78 arasındadır.

د. محمد حسين شندب

Selcuklular
(31-42)

الحضارة الإسلامية في بغداد
في النصف الثاني من القرن الخامس الهجري
(٤٦٧ - ٥١٢هـ)

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Ansiklopedisi
Ephemeri

Kayıt No. :	10719
Tasnif No. :	956.7 SEN.H

دار النفائس

08 MAYIS 1991

بسم الله الرحمن الرحيم

اصل الكتاب اطروحة دكتوراة
عدّلنا بعض فصولها لتعمّ بها الفائدة .

أولاً ـ الخطبة للمقتدي

في عهد المقتدي كانت قواعد الخلافة باهرة وحرمتها وافرة[1] وخطب له في الشرق بأسره وما وراء النهر والهند وغزنة والصين والجزيرة والشام واليمن[2] . وفي سنة ١٠٨٦/٤٧٩ أرسل يوسف بن تاشفين صاحب سبتة ومراكش إلى المقتدي يطلب أن يسلطنه ، فبعث اليه الأعلام والخلع والتقليد[3] .

وإذا تتبعنا تطورات الأحداث في كل بلد نرى أن الخطبة للخليفة المقتدي كانت بين مد وجزر بصورة مستمرة .

ففي سنة ١٠٧٤/٤٦٧ خطب للمقتدي في اليمن والشامات وبيت المقدس والحرمين وفي عيد الأضحى من السنة نفسها قطعت الخطبة العباسية والسلطانية من مكة وأعيدت الخطبة المصرية وكانت مدة الخطبة العباسية بها أربع سنين وخمسة أشهر .

إلاّ أنه في سنة ١٠٧٥/٤٦٨ أعيدت الخطبة العباسية بمكة من جديد مرة ثانية وتحسنت العلاقة بين بغداد ومكة سنة ١٠٧٦/٤٦٩ عندما وصل إلى مكة رسول الخليفة أبو طالب الزينبي وأخذ البيعة من أميرها للمقتدي . وما أن أهلّ شهر رمضان من سنة ١٠٧٧/٤٧٠ ، حتى أرسل الخليفة المقتدي إلى مكة منبراً مكتوباً عليه لا إله الا الله محمد رسول الله الامام المقتدي ، كدليل على حسن العلاقة بين الخليفة وأمير مكة[4] .

وإذا بأمير مكة قد قلب ظهر المجن للعباسيين وأقام الخطبة المصرية وكسر

(١) الكتبي : فوات الوفيات الجزء الاول ص ٤٨٩ .
(٢) ابن تغري بردى : النجوم الزاهرة ج ٥ ص ١٤٠ .
(٣) السيوطي : تاريخ الخلفاء ص ٤٢٤ .
(٤) ابن الجوزي : المنتظم في تاريخ الملوك والأمم ج ٨ ص ٢٩٣ ، ٢٩٤ ، ٣٠٧ ، ٣١١ ، القلقشندي صبح الأعشى ج ٤ ص ٢٧٠ - ٢٧١ .

المنبر وأحرقه وتستمر الحال هكذا حتى سنة ١٠٧٨/٤٧١ حيث تعود الخطبة العباسية والسلطانية إلى مكة مجدداً وما ينطبق على مكة ينطبق على البلاد الشامية التي كانت مسرحاً للصراع بين الخلافة الفاطمية والسلطنة السلجوقية[1] .

أما علاقة المقتدي بالله العباسي بالسلطان ملكشاه السلجوقي فإنها لم تسر على وتيرة واحدة ، رغم الاحترام والتقدير الذي تمتع به الخليفة على صعيد العامة وعلى صعيد السلطان وحاشيته . فالسلطان ملكشاه أعطى البيعة للمقتدي بعد أن بايعه الوزراء وأرباب الدولة ووجهاء البلد وفقهاء المسلمين ولكن اعطاء البيعة من السلطان لا تعني في ذلك الوقت الخضوع لسلطة الخليفة وإنما هي اعتراف بسلطته الروحية فقط[2] .

ثانياً ـ نظام الملك يتدخل في أمور المقتدي

كان وزير السلطان ملكشاه ، نظام الملك هو الذي يتولى إدارة أمور مملكته ويسهر على شؤون الرعية ويرسم سياسة السلطان ويخطط له .

وكان وزير السلطان هذا يتدخل في كل أمر يجري في مدينة بغداد ؛ مثلاً في سنة ١٠٧٦/٤٦٩ عندما وقعت فتنة بين الحنابلة والأشعرية ، أرسل نظام الملك كتابه إلى وزير الخليفة ، فخر الدولة ، مستنكراً تسلط الحنابلة على الطائفة الأخرى وهذا ما أرهب الخليفة العباسي الذي طلب من وزيره أن يحسم الخلاف على وجه السرعة حتى ينجو من تشنيع الشافعية .

وفي سنة ١٠٧٧/٤٧٠ وجه نظام الملك كتاباً إلى أبي إسحاق الشيرازي يظهر فيه حياده بين المذاهب كما يظهر تأييده للسنن ورفضه للفتن ويعترف بمكانة المذهب الحنبلي في التشريع الإسلامي .

(١) ابن الجوزي : المنتظم في تاريخ الملوك والأمم ج ٨ ص ٣١٢ ، ٣٢٣ .
(٢) ذكر ابن الجوزي في الجزء الثامن ص ٢٩٤ : « وفي يوم الخميس السابع والعشرين من رمضان خرج عميد الدولة أبو منصور وصار إلى حضرة السلطان لأخذ البيعة للمقتدي وحمل معه ثماني مائة ثوب أنواعاً وخمسة عشر ألف دينار » .

Türkiye Diyanet Vakfı
Kütüphanesi
İslâm Ansiklopedisi

SELÇUKLULAR
(214-244)

DİA için tarandı
Ahmet Yücel

دراسات في تاريخ الخلافة العباسية

العصر العباسي الأول مع الامارات
العربية الاسلامية في المشرق والمغرب

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Ansiklopedisi
Kütüphanesi
Sayı: 5125
Tasnif No.: HAM.D

تأليف
الدكتور رشيد عبد الله الجميلي

أستاذ التعليم العالي بكلية الآداب والعلوم الانسانية ـــ الدار البيضاء
والجامعة المستنصرية ـــ بغداد

مكتبة المعارف
للنشر والتوزيع
ص.ب: 239 ـ الرباط
الهاتف: 265.24

الطبعة الاولى
1984

السلاجقة

ظهور السلاجقة :

شهد القرن الرابع الهجري اضمحلال الدولة العباسية وانفصال أطرافها شرقا وغربا حيث قامت في تلك الاطراف كيانات مستقلة ، وكان لابد للدولة العباسية من عامل احياء نهضة يعيد للخلافة هيبتها وللدولة نفوذها . وقد تهيأ لها ذلك بظهور الاتراك السلاجقة الذين تمكنوا في فترة وجيزة من فرض سيطرتهم على أجزاء كبيرة من الدولة العباسية وعلى كثير من ممتلكات الروم البيزنطيين في آسيا الصغرى .

وينتسب السلاجقة الى إحدى القبائل التركية التي عرفتْ باسم (القنق) وكانت قد تدفقت من موطنها الأصلي في سهول تركستان الى بلاد ما وراء النهر خلال القرون الثاني والثالث والرابع للهجرة[1] . وعرف هذا الفرع من القبائل التركية باسم السلاجقة نسبة الى جدهم سلجوق بن دقاق[2] ، الذي رحل بقبيلته الى بلاد الاسلام حيث جاوروا السامانيين والخانيين والغزونويين ، واعتنقوا الاسلام على المذهب السني الذي كان سائدا في تلك البلاد ، واستقروا على شواطىء نهر سيحون واتخذوا مدينة (جند) قاعدة لهم ، ويرجع الفضل الى سلجوق هذا في توطيد كيان السلاجقة وتوحيدهم تحت زعامته وزعامة أبنائه وأحفاده من بعده[3] .

(1) الحسيني ، أخبار الدولة السلجوقية ، نشر محمد إقبال ، لاهور 1933 ، ص 3 . عبد النعيم حسنين ، سلاجقة إيران والعراق، ص29 .
(2) ورد اسم (دقاق) على صور مختلفة ، فقد ذكره الحسيني باسم (يقاق) ، وفي الكامل لابن الأثير (تقاق) ، وفي بقية المصادر (دقاق) ، ودقاق أو يقاق كلمة تركية تعني القوس الحديد .
انظر : الحسيني ، أخبار الدولة السلجوقية ، ص1 .
(3) ابن الأثير ، الكامل ج9 ص 474 ، الحسيني ، أخبار الدولة السلجوقية ، ص2 ، بارتولد ، تاريخ الترك في آسيا الوسطى، ص103 - 104 .

وبعد وفاة سلجوق بن دقاق انتقلت الزعامة الى أكبر أبنائه يبغوا أرسلان (اسرائيل) ، والواقع ان السلاجقة استفادوا من الظروف السياسية التي اعقبت زوال الدولة السامانية في سنة 389هـ - 998م فوسعوا رقة بلادهم وأخذوا ينتقلون بين مدينة نور بخاري شتاء وسغد صيفا[4] .

الصراع بين السلاجقة والغزنويين :

استطاع السلاجقة بعد استقرارهم في بلاد ما وراء النهر ان يجهزوا انفسهم بالأموال والعتاد ، وكان لتعاظم قوة السلاجقة هذه أثرها الواضح في نفس الغزنويين فقد أدرك السلطان الغزنوي محمود بن سبكتكين مدى الخطر الذي يكمن وراء ازدياد قوة السلاجقة في بلاد ما وراء النهر وخشي أن يكونوا شوكة في ظهره تشغله عن مواصلة جهاده لنشر الاسلام في ربوع الهند ، وكان السلاجقة آنذاك يواصلون غاراتهم على المناطق المجاورة لهم بهدف توسيع منطقة نفوذهم في تلك البلاد[5] .

ونجح زعيمهم أرسلان (اسرائيل) بفضل تحالفه مع الأمير علي تكين من دخول مدينة بخاري بعد أن أوقعا الهزيمة بالأمير ايلك خان[6] . وفي سنة 415 - 1024م اتصل الخانيون بالسلطان محمود بن سبكتكين الذي كان مقيما آنذاك بالقرب من نهر جيحون وحذروه من تواجد السلاجقة على مقربة من بلاده وخوفوه من احتمال قيامهم بمهاجمة ممتلكاته أثناء غيابه في بلاد الهند ، ويبدو أن السلطان الغزنوي كان يعد العدة لطرد السلاجقة وحلفائهم من بخاري، فعبر على رأس جيوشه نهر جيحون ، فلما علم ارسلان بن سلجوق وحليفه علي تكين بذلك رحلا عن بخاري خوفا من لقائه ، فعمد السلطان محمود الى اصطناع الحيلة والدهاء للايقاع بالسلاجقة ، فتمكنت من قبض على ارسلان وولده قتلمش وعدد من كبار اصحابه ، وأرسل ارسلان الى بلاد الهند وسجنه في قلعة تعرف باسم

(4) الراوندي ، راحة الصدور وآية السرور ، ص145 .
(5) حسنين ، سلاجقة ايران والعراق ، ص 21 - 23 .
(6) ابن الأثير ، الكامل ج9 ص 475 .

İslâm Ansiklopedisi
Tarama Merkezi

كارل بروكلمان

تاريخ الشعوب الإسلامية

نقله إلى العربية

نبيه أمين فارس
منير البعلبكي

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Ansiklopedisi
Kütüphanesi
Kayıt No. : 10860
Tasnif No. : 297.9 BRO.T

دار العلم للملايين
ص.ب ١٠٨٥ - بيروت
تلفون: ٢٢٤٥٠٢-٢٩١٠٢٧
1988

22 MAYIS 1991
Seleuklular, 271-284

ولم يكن محمود بقادرٍ على ان يفهم شيئاً من شعر الفردوسي ، شاعر الفرس الملحميّ الأكبر ، الذي سعى ، على غير طائل ، الى كسب عطفه ونيل الحظوة عنده ، وكان واحداً من رعاياه . والحق ان الاساطير المتصلة بملوك الفرس وابطالهم كانت حتى ذلك الحين تُنقل بطريق الرواية ، في المحل الاول ، وان تكن آساسها قد وُضعت قبل ذلك في المؤلفات النثرية الفهلوية التي نقلها ابن المقفع الى اللسان العربي ، جاعلاً اياها في متناول المؤرخين العرب وبخاصة الطبري . وفي سنة ٩٥٧ عهد موظف كبير يدعى ابا منصور المَعْمَريّ الى اربعة من الرجال في ان يعيدوا صياغة هذه الاساطير كلها في كتاب يضعونه نثراً باللغة الفارسية الحديثة لأبي منصور بن عبد الرزاق حاكم طوس ، في خراسان ، آنذاك . بيد أن اولى المحاولات الى اخراج هذه الثروة الادبية في الثوب الفني الجدير بها كانت محاولة الشاعر دَقيقي الذي لمع في بلاط نوح بن منصور الساماني (٩٧٦ – ٩٩٧) ، ولكنه قُتل بيد أحد الغلمان ، ولما ينظم إلا نحواً من الف بيت . وفي حوالي سنة ٩٩٠ نهض بالمهمة من بعده الفردوسي *، الشاعر الطوسي ، وكان قد تخطى الستين ، فأتمها في احد عشر عاماً . والواقع اننا نقع في الشاهنامة (كتاب الملوك) على روح الاسلوب الملحمي الفارسيّ في قمة اكتماله ؛ وانها لتنكشف ، رغم نمطيتها ورتابتها ، عن عبقرية شعرية بارعة . ولقد رفع الفردوسي ملحمته هذه الى سيد بلاده ، السلطان محمود ، بعد ان مجّده في مواطن كثيرة منها ذاهباً الى انه اشدّ الملوك بأساً وأرأفهم بالعباد . وطال انتظار الشاعر للجائزة المرجوّة . حتى اذا تحرك السلطان للانعام عليه لم تجد كفه بغير هبة حقيرة . فكان جواب الفردوسي هجاء لاذعاً قدّم به لملحمته الخالدة ، معارضاً ابياتها التي تمتدح السلطان . ولكي ينجو الفردوسي من غضب

(*) « فردوسي » من غير تعريف ، عند الفرس . (المعربان) .

محمود اتخذ سبيله في اتجاه الغرب ، قاصداً بلاط بهاء الدولة البويهي في بغداد حيث نظم ملحمة « يوسف وزليخا » التي تداني الألياذة طولَ نفس ، وتنهض دليلاً على النضارة النادرة التي يتميز بها قلب هذا الرجل المشرف على الثمانين . وعلى الرغم من أن ابياتها تجري في سهولة ورشاقة ، من قلمه ، لما تيسر له من طول المزاولة والاختبار ، فهي تعتبر ، عند الفرس ، دون الشاهنامة جودة ومكانة . ولكن الشاعر العجوز لم يلبث ان ضاق ذرعاً بالعراق وحياته التي تغاير كل المغايرة الحياة في بلاده ، فقفل الى بلده ، طوس ، بعد ان استوثق من عفو السلطان محمود . وهناك توفي بعد سنة ١٠٢٠ بقليل . والحق ان آثار الفردوسي التي تستغرق ، في نظام شعري كامل ، جُماع ذكريات الفرس الاسطورية والتاريخية والتي تلتزم أبداً ، رغم ضخامتها (إذ تبلغ نحواً من ثمانية أضعاف الألياذة) اسلوباً واحداً لا يتغير ، — إن هذه الآثار ليعتبرها الفرس ، بحق ، اعظم الروائع الشعرية في ادبهم كله . ولقد ظل اسلوب الفردوسي مثلاً يُحتذى في شعر الفرس الملحمي برمته ، ثم في شعر الاتراك ايضاً . ومن هنا كان طبيعياً جداً أن تحتفل الامة الإيرانية ، وقد تفتح عندها الوعي القومي في ظل الشاه رضا بهلوي ، بالعيد الالفي لشاعرها الأكبر سنة ١٩٣٤ . والحق ان هذا التاريخ قد اختير اختياراً تحكمياً ، او يكاد ، بالنظر إلى تضارب الروايات في تعيين السنة التي توفي فيها الشاعر .

السلاجقة

وإذ قد أظهر البويهيون عجزهم عن قمع الفوضى المنتشرة في قلب الامبراطورية ، فلم يلبث الفرس ، هنا ايضاً ، ان طُردوا على يد الاتراك . ذلك ان عشيرة جديدة نجمت بين الدولة الأيلك‌خانية بتركستان وسلاطين غزنة ، ثمّ تعاظمت قوّتها حتى لقد انتهت الى السيطرة على الشرق الأدنى بكامله . فحوالى سنة ٩٧٠ خرج سلجوق ، مُقدّم الغُزّ مع عشيرته من

مجلة العلوم الإنسانية

مجلد 33

عدد 133 ـ 134

فصل الثلاثة أشهر الثالثة والرابعة لسنة 1985

الدراسات التونسية

المحتوى

دراسات

3 **علي عبد القادر** : الامراء فى الدولة السلجوقية فى العراق وايران من منتصف القرن الخامس هجرى الى منتصف القرن السادس (11م ـ 12م)

29 **محمد محجوب** : التردد الميتافيزيقى بين الفصل السابع والعاشر من كتاب المدينة الفاضلة للفرابى .

نقد كتاب

55 **عبد المجيد كريم** : نقد كتاب «عبد العزيز الثعالبى رائد الحرية والنهضة الاسلامية 1879 ـ 1944» .

Les Cahiers De Tunisie
C. XXXIII , 1985
Prof. Dr. Abdülkerim ÖZAYDIN

SYSTEME DE TRANSCRIPTION DE L'ALPHABET ARABE
adopté dans les Cahiers de Tunisie (*).

ء	'		ص	ṣ	Ṣ
	ā	Ā	ض	ḍ	Ḍ
ب	b	B	ط	ṭ	Ṭ
ت	t	T	ظ	ẓ	Ẓ
ث	ṯ	Ṯ	ع	ʿ	ʿ
ج	ǧ	Ǧ	غ	ġ	Ġ
ح	ḥ	Ḥ	ف	f	F
خ	ḫ	Ḫ	ق	q	Q
د	d	D	ك	k	K
ذ	ḏ	Ḏ	ل	l	L
ر	r	R	م	m	M
ز	z	Z	ن	n	N
س	s	S	ه	h	H
ش	š	Š	و	ū Ū w	W

ى ... i, ī, y, Y

Les voyelles brèves ـَ , ـِ , ـُ , sont transcrites a, i, u ; tā' mar būṭa = a ou at (état construit); l'article = al ou l'- ; (même devant les solaires) ; B. ou b. = Ibn ou Ibn (fils de).

(*) *Les collaborateurs de la Revue sont priés instamment de s'y conformer.*

الامراء في الدولة السلجوقية في العراق وايران من منتصف القرن الخامس هجرى الى منتصف القرن السادس (11 م ـ 12 م) (1)

ان المطلع على تاريخ الدولة السلجوقية يلمس ظاهرة بارزة اشتملت عليها ، ألا وهي الأهمية الكبيرة للامراء . يرد ذكر هؤلاء الامراء بكثرة في المصادر وخاصة بعد وفاة السلطان ملكشاه سنة 485 هـ (1092م) وحدوث الانقسامات والصراع على السلطنة ؛ وتبرز لنا مكانتهم كبيرة متنامية تفوق مكانة السلاطين أحيانا ؛ ويبرز دورهم في الحياة السياسية خطيرا متصاعدا . وتعود هذه الاهمية الى امتلاكهم القوة العسكرية وحكم الاقاليم في دولة قامت على اجتياح عسكري وحكمت البلاد بواسطة

(1) امتد الحكم السلجوقي على فترة أطول من هذه الفترة وعلى مناطق أوسع . اذ انه برز في النصف الاول من القرن الخامس هجري ودام حتى نهاية القرن السادس وشمل بلادا تمتد من منطقة ما وراء النهر الى الشام ومصر ومن اليمن الى بلاد الروم في آسيا الصغرى . الا ان انتصاب الدولة السلجوقية لم يتم الا بعد ان انتشر السلاجقة في المشرق وسيطروا على البلاد الايرانية والعراقية وحلوا محل الحكام السابقين وارتبطوا بالخلافة العباسية ؛ وكان ذلك في أواسط القرن الخامس . وبالاضافة الى هذه الفترة التي استغرقها الانتشار ، عرفت الدولة السلجوقية منذ أواسط القرن السادس مرحلة جديدة هي مرحلة الانحسار ، حيث انهار الحكم السلجوقي في خراسان نتيجة بروز قوى جديدة تتمثل في الخطا والغورية والغز ، اقتسمت البلاد مع السلطان سنجر ثم أوقعته في الاسر سنة 548 هـ (1153م) وجعلت منه سلطانا صوريا لها . أما بالنسبة لبقية البلاد الايرانية والعراق فان سنة 547 هـ عرفت وفاة السلطان السلجوقي مسعود الذي يقول عنه ابن الاثير : «ومات معه سعادة البيت السلجوقي فلم يقم له بعده راية يعتد بها ولا يلتفت اليها .

فما كان قيس هلكه هلك واحد ... ولكنه بنيان قوم تهدما »
(الكامل في التاريخ ، بيروت 1966 ، ج 11 ص 160)
هذا التحديد الزمني الذي تمليه علينا مقتضيات هذا العمل ، لكن في تلاءم مع أطوار الدولة

1- Selcuklular
2- Tugrul Beg
3- Alp Arslan
4- Melikşah
5- Berkyaruk
6. Muhammed Tapar
7- Sencer
8- Mahmud b. Muhammed
9- Tugrul b. ——— (II)
10- Mesud b. ———
11- Melikşah b. Mahmud
12- Muhammed b. Mahmud
13- Selaymanşah b. Muhammed
14- Arslanşah b. Tugrul
15- Tugrul b. Arslanşah (III)

THE

JOURNAL

OF THE

ROYAL ASIATIC SOCIETY

OF

GREAT BRITAIN & IRELAND.

January, 1902.

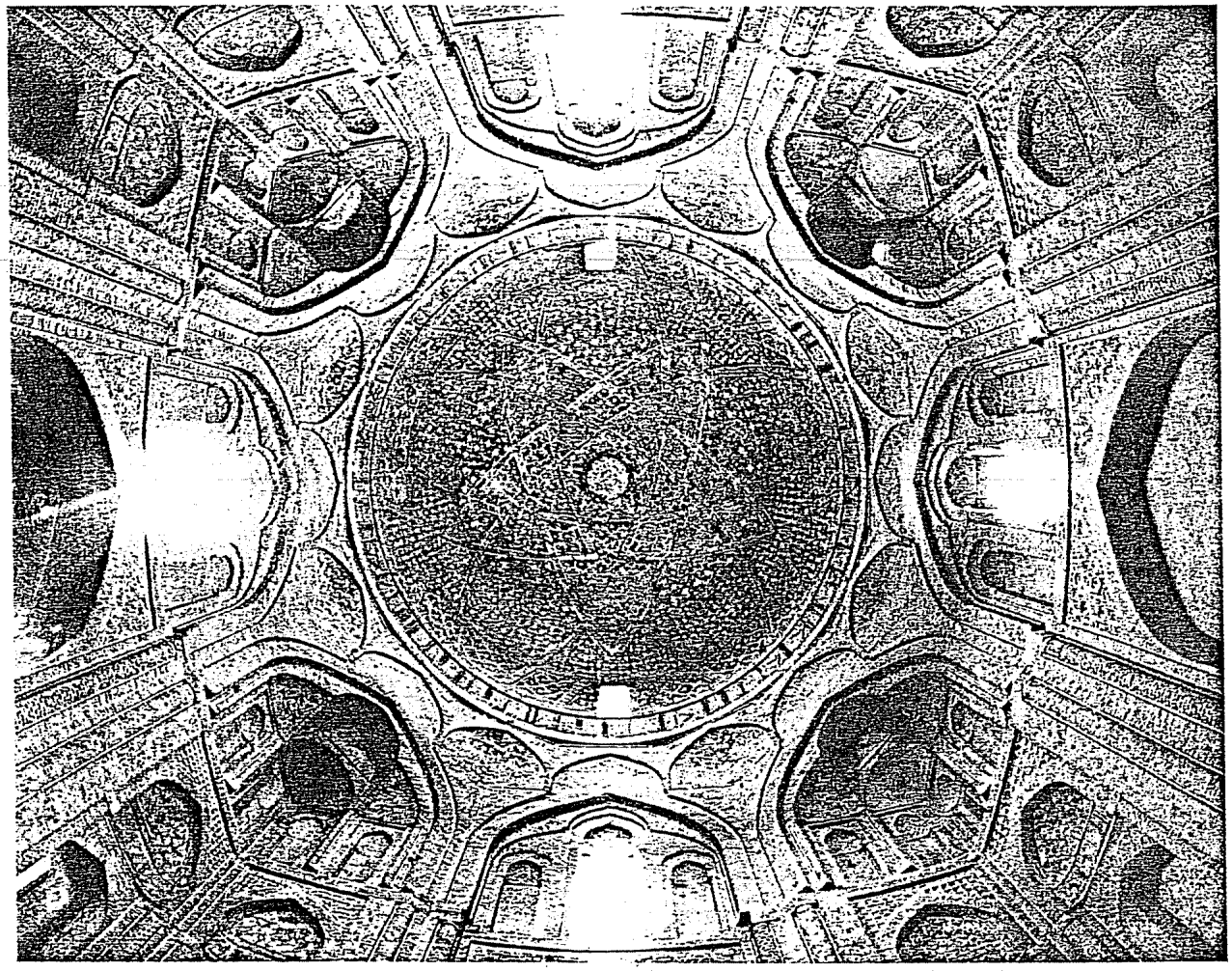

JANUARY 15TH.

SCHMIDT PERIODICALS GMBH
D-8201 Bad Feilnbach 2
W. Germany

28 ŞUBAT 1993
JOSEPH R. STRAYER, DICTIONARY of the MIDDLE AGES, Vol. XI, PP. 146-158, 1989 NEW YORK

SELJUK ART AND ARCHITECTURE

Great Mosque of Isfahan, north dome chamber, 1088–1099. COURTESY OF ELECTA EDITRICE, MILANO

SELJUK ART AND ARCHITECTURE were produced primarily under the two main ruling branches of the Turkish Seljuk (more properly Saljūqid) clan, in Iran (1038–1157) and in Anatolia (1077–1307).

THE GREAT SELJUKS

In Iran the Great Seljuks had a major impact on religious architecture and on the diffusion of previously localized artistic traditions. As for the former, most of the significant innovations can be traced to the reign of Sultan Malikshāh I (1072–1092) and his powerful vizier Niẓām al-Mulk. For example, at Isfahan, the Seljuk capital, Niẓām al-Mulk inserted a domed chamber in the sanctuary of the Great Mosque, enclosing the area in front of the miḥrāb (prayer niche), where the imam customarily stood to lead the communal prayers, as well as the minbar, or pulpit, from which the sermon was preached. Although his purpose was probably to ensure that the sultan and his entourage might worship without fear of assassination, one important effect was to exclude most of the congregation from the Friday prayer service. Of more permanent significance was the insertion of four *eyvān*s on the axes of the courtyard. (An *eyvān* is a vaulted hall closed at one end.) The two on the longitudinal axis served respectively as the main entrance to the mosque and as a kind of ceremonial passage to the domed chamber; the function of the two side *eyvān*s is unclear. It is not certain that this plan was established during the reign of Malikshāh, but a four-*eyvān* mosque was built at the small city of Zavāra (Zavāreh) in 1136, suggesting that the type had already been introduced in the capital. Thenceforth, the four-*eyvān* mosque remained canonical in Iran, though it occurred only very rarely elsewhere.

Niẓām al-Mulk also actively promoted the devel-

- Anadolu
- Bizans
- defterleri

13 TEMMUZ 1996

Byzantion, 10/1935 Bruxelles

VON DER BYZANTINISCHEN ZUR TÜRKISCHEN TOPONYMIE

Die hier beginnenden und noch fortzusetzenden Studien zur historischen Geographie Kleinasiens und des Balkans in der türkischen Zeit wollen, entsprechend dem sie zusammenfassenden Obertitel, vor allem der Frage nachgehen, wie und in welchem Ausmass die türkische Toponymie an die bei der Eroberung vorgefundenen Ortsnamen angeknüpft hat. Wir glauben zeigen zu können, dass solche Anknüpfung in einer weit grösseren Zahl von Fällen vorliegt, als bisher angenommen worden ist. Zunächst gilt es, möglichst viel gesicherte Identifizierungen byzantinischer und türkischer Ortsnamen zu gewinnen. Darum beginnen wir mit einer Reihe von mitunter weiter ausgreifenden Detailstudien, die sich vor allem auf das stützen, was die Quellen über die Namen der Orte und ihre Lage aussagen, wobei besonders auch orientalische Quellen, u. zw. zum Teil für diesen Zweck noch gar nicht oder nur unzureichend benützte, herangezogen werden. Über die « Gesetze » der Namensveränderungen wird dabei zunächst nur fallweise und nur andeutend gehandelt. In einem abschliessenden Aufsatz soll dann zusammenhängend dargelegt werden, welche Faktoren an diesen Veränderungen teilhaben, und mit welchem Rahmen von Möglichkeiten zu rechnen ist. Erst nach einer solchen methodischen Klärung wird die türkische Toponymie als Quelle für die Geographie der vorangehenden Perioden richtig zu fliessen beginnen. Aber auch der geschichtlich so überaus bedeutungsvolle Übergang der rhomäischen Gebiete unter die türkische Herrschaft gewinnt damit eine Beleuchtung und Veranschaulichung, wie sie in dem spärlichen und in dieser Hinsicht sehr kargen Quellenmaterial vergeblich gesucht wird. Auch hier im Osten ist, ähnlich wie sich das für die Geschichte der

05 MAYIS 1992

Faruk SÜMER

Selçuklular

SELÇUKLULAR DEVRİNDE TÜRKİYE'DE MADENLER

Türklük Araştırmaları Dergisi: Yıl 1988, Sayı 4'den ayrıbasım

TÜRK TARİH KURUMU BASIMEVİ—ANKARA
1989

05 MAYIS 1992

Faruk SÜMER

Selçuklular

SELÇUKLULAR DEVRİNDE TÜRKİYE'DE MADENLER

Türklük Araştırmaları Dergisi: Yıl 1988, Sayı 4'den ayrıbasım

TÜRK TARİH KURUMU BASIMEVİ—ANKARA
1989

(*ایرانیکا*) احتمال داده است که ابوالقاسم حکیم با حکیم قاضی مؤلف کتابی با عنوان *مختصر فی الحیض* (نک: ابن قطلوبغا، ۲۶) یکی باشد.

مآخذ: ابن قطلوبغا، قاسم، *تاج التراجم*، بغداد، ۱۹۶۲م؛ ابوحفص سمرقندی، عمر، «منتخب رونق المجالس»، دو *رسالهٔ فارسی کهن در تصوف*، به کوشش احمدعلی رجایی، تهران، ۱۳۵۴ش؛ ابوحنیفه، نعمان، *العالم و المتعلم*، به کوشش محمد رواس قلعه‌جی، حلب، ۱۳۹۲ق/۱۹۷۲م؛ ابوالرجاء شاشی، مؤمل، *روضة الفریقین*، به کوشش عبدالحی حبیبی، تهران، ۱۳۵۹ش؛ ابوالقاسم حکیم سمرقندی، اسحاق، *السواد الاعظم*، ترجمهٔ کهن به فارسی، به کوشش عبدالحی حبیبی، تهران، ۱۳۴۸ش؛ ابواللیث سمرقندی، نصر، «بستان العارفین»، در حاشیهٔ *تنبیه الغافلین*، دهلی، کتابخانهٔ اشاعة الاسلام؛ همو، *تنبیه الغافلین*، به کوشش احمد سلام، بیروت، ۱۴۰۶ق/۱۹۸۶م؛ ازهریه، *فهرست*؛ انصاری هروی، خواجه عبدالله، *طبقات الصوفیه*، به کوشش عبدالحی حبیبی، تهران، ۱۳۶۲ش؛ «بستان العارفین»، منسوب به محمد بن احمد طبسی، دو *رسالهٔ فارسی کهن در تصوف* (نک: هم، ابوحفص)؛ تمیمی، تقی‌الدین، *الطبقات السنیة*، به کوشش عبدالفتاح محمد حلو، ریاض، ۱۴۰۳ق/۱۹۸۳م؛ جامی، عبدالرحمن، *نفحات الانس*، به کوشش مهدی توحیدی پور، تهران، ۱۳۶۲ش؛ حمدالله مستوفی، *تاریخ گزیده*، به کوشش عبدالحسین نوایی، تهران، ۱۳۶۲ش؛ داراشکوه، محمد، *سکینة الاولیاء*، به کوشش تاراچند و جلالی نائینی، تهران، ۱۳۴۴ش؛ دانش‌پژوه، محمدتقی و بهاءالدین انواری، *فهرست کتابهای خطی کتابخانهٔ مجلس سنا*، تهران، ۱۳۵۹ش؛ سرور لاهوری، غلام سرور، *خزینة الاصفیاء*، لکهنو، ۱۲۹۰ق؛ سلمی، محمد، *طبقات الصوفیة*، به کوشش یوهانس پدرسون، لیدن، ۱۹۶۰م؛ همو، «عیوب النفس و مداواتها...»، *مجموعهٔ آثار ابوعبدالرحمن سلمی*، به کوشش نصرالله پورجوادی، تهران، ۱۳۶۵ش؛ سمرقندی، محمد، «قندیه»، *قندیه و سمریه*، به کوشش ایرج افشار، تهران، ۱۳۶۷ش؛ سمعانی، عبدالکریم، *الانساب*، به کوشش عبدالرحمن بن یحیی معلمی، حیدرآباد دکن، ۱۴۱۰ق/۱۹۸۱م؛ طحاوی، احمد، *العقیدة*، بیروت، ۱۴۰۸ق/۱۹۸۸م؛ عبدالرزاق کرمانی، «*رسالة*»، مجموعه در *ترجمهٔ احوال شاه نعمت الله ولی کرمانی*، به کوشش ژان اوین، تهران، ۱۳۶۱ش/۱۹۸۲م؛ عبدالقادر قرشی، *الجواهر المضیئة فی طبقات الحنفیة*، حیدرآباد دکن، ۱۳۳۲ق؛ *الفقه الاکبر*(۲)، قاهره، مکتبة محمدعلی صبیح و اولاده؛ قشیری، عبدالکریم، *الرسالة القشیریة*، به کوشش معروف زریق و علی عبدالحمید بلطه‌جی، بیروت، ۱۴۰۸ق/۱۹۸۸م؛ کلاباذی، محمد، *التعرف لمذهب اهل التصوف*، به کوشش عبدالحلیم محمود و طه عبدالباقی سرور، بیروت، ۱۴۰۰ق/۱۹۸۰م؛ لکهنوی، محمد عبدالحی، *الفوائد البهیة فی تراجم الحنفیة*، قاهره، ۱۳۲۴ق/۱۹۰۶م؛ ماتریدی، محمد، *التوحید*، به کوشش فتح‌الله خلیف، بیروت، ۱۹۸۶م؛ همو، «عقیدة»، ضمن *شرح السیف المشهور* عبدالوهاب سبکی، به کوشش مصطفی صائم بیرم، استانبول، ۱۹۸۹م؛ محمد بن منور، *اسرار التوحید*، به کوشش محمدرضا شفیعی کدکنی، تهران، ۱۳۶۶ش؛ مستملی بخاری، اسماعیل، *شرح التعرف*، به کوشش محمد روشن، تهران، ۱۳۶۳ش؛ مقدمهٔ مترجم ناشناس *بر السواد الاعظم*، (نک: هم، ابوالقاسم حکیم)؛ نسفی، ابوالمعین، *تبصرة الادلة*، به کوشش کلود سلامه، دمشق، ۱۹۹۰م؛ هجویری، علی، *کشف المحجوب*، به کوشش والنتین ژوکوفسکی، سن پترزبورگ، ۱۳۴۴ق/۱۹۲۶م؛ نیز:

De Slane; GAL; GAS; *Iranica*; Ritter, H.,« Philologika, Muhammedanische Häresiographen» , *Der Islam*, 1929, vol. XVIII.

احمد پاکتچی

اَبوالْقاسِمِ خُبْزْاَرُزی، نک: خبزارزی.

اَبوالْقاسِمِ دَرْگَزینی، قوام‌الدین ابوالقاسم ناصربن علی‌بن حسن (حسین) (مة ۵۲۷ق / ۱۱۳۳م)، دیوان‌سالار و وزیر سلجوقیان خراسان و عراق. وی در خانواده‌ای کشاورز از روستای اَنُس‌آباد، نزدیک درگزین، در ناحیهٔ اعلم همدان، به دنیا آمد (بنداری، ۱۴۳)، از این‌رو وی را ابوالقاسم اَنُس‌آبادی نیز گفته‌اند (راوندی، محمد، ۱۷۰؛ ابن‌اثیر، ۱۰/۶۵۲). اما اوبه‌علت‌شهرت‌و بزرگی درگزین در آن عهد، خود را به آنها منتسب می‌کرد (بنداری، همانجا). نام او را «علی ناصر» (معزی، ۵۶۹) و نام پدرش را حسین (*مجمل‌التواریخ*، ۴۱۵؛ منشی کرمانی، ۷۴) نیز گفته‌اند.

از زندگی قوام‌الدین پیش از ورود به مشاغل دیوانی همین‌قدر معلوم است که پدرش وی را برای تحصیل به اصفهان فرستاد و در آنجا بود که توانست خط و ربطی به هم رساند و با مأمورین ولایتی رابطه برقرار کند. به گفتهٔ عمادالدین کاتب که روایات او دربارهٔ درگزینی خالی از بغض نیست، او در هر معرکه‌ای وارد می‌شد (بنداری، همانجا). در آغاز به خدمت کمال‌الملک سُمَیرمی، وزیر و کاتب گهر خاتون همسر سلطان محمد، دختر فرمانروای آذربایجان درآمد (همو، ۱۲۸ـ۱۳۰، ۱۴۳).

ورود در گزینی در دستگاه دیوانی سلطان محمد (حک ۴۹۸ـ۵۱۱ق) مصادف بادرگیری‌واختلاف‌امیرعلی‌بار(علی‌بن عمر)حاجب‌بزرگ با کمال‌الملک سمیرمی بود. چون سلطان محمد را مرگ در رسید، امیرعلی بار به نیابت از سلطان مبالغی از خزانه برگرفت و میان ناراضیان و شاکیان و فقرا توزیع کرد. ابوالقاسم درگزینی که در این زمان، زین‌الملک لقب داشت و کاتب علی‌بار بود، بیشتر آن مال را اختلاس کرد و از این پس ثروت خود را در راه نیل به مناصب مهم به کار گرفت (همو، ۱۳۵، ۱۴۲). با آغاز رقابت بر سر جانشینی سلطان محمد، درگزینی با استفاده از جوانی سلطان محمود و اختلاف او با سلطان سنجر (حک ۵۱۱ـ۵۵۲ق) درصدد حفظ موقعیت خود برآمد. از یک‌سو به تحریک علی‌بار برای کسب منصب اتابکی سلطان‌محمود پرداخت و از طرف دیگر به شورش و بلوا دامن زد (کلاوسنر، 54).

پس از استقرار محمود (حک ۵۱۲ـ۵۲۵ق) بر اریکهٔ قدرت، درگزینی برای دستیابی به مقام مهم‌تر موجبات عزل خطیر الملک میبدی را از ریاست دیوان طغرا فراهم آورد و سپس او را با منصب وزارت سلجوقشاه، برادر کوچک محمود، از دربار دور و به فارس فرستاد (بنداری، ۱۴۳). پس از درگیری سنجر و محمود (۵۱۳ق / ۱۱۱۹م) و غلبهٔ سنجر، درگزینی با پرداخت مبالغی رشوه به این و آن خود را به سنجر نزدیک کرد و ازسوی‌او به ریاست طغرا و انشای محمود منصوب شد (همو، ۱۴۵ـ۱۴۹؛ اقبال، *وزارت*، ۲۶۷). هم از این‌روست که بعضی از جمله قوامی رازی، از او با عنوان طغرایی یادکرده‌اند (محدث، «ط،یج ـ ید»؛ نک: اقبال، «قوامی رازی»، ۶۷ ـ ۷۲). چون سنجر به خراسان بازگشت، کمال‌الملک سمیرمی (که اینک وزیر محمود بود) در صدد دفع رقبا برآمد و با مرگ علی‌بار، درگزینی دستگیر شد. آنگاه با وساطت عزیزالدین اصفهانی (نک: هـ د، ابونصر مستوفی) عمّ عمادالدین کاتب، ازبند رهایی یافت (بنداری، ۱۵۰ـ۱۵۱).

او در دوران وزارت شمس‌الملک، پسر نظام‌الملک یک چند به نیابت از انوشیروان بن خالد متصدی دیوان عرض گشت (همو، ۱۵۹)

08 NISAN 1995

Türk Ansiklopedisi, C-3, S-466—468, 1949, ANKARA

ASKODİPTERON (Ascodipteron), çiftkanadlı böcekler (Diptera) in bitsinekleri (Pupipara) grupundan *Streblidae* familyasına bağlı bir cinsi. Kuzey Amerika'da ve Cava'da yaşıyan bu sinek çeşidi yarasalarda asalak olarak yaşar(*Miniopterus* adlı yarasada). Önceleri hem dişiler, hem erkekler kanadlıdır, sonradan dişiler kanadlarını kaybederek yarasanın derisine gömülürler ve bir kese şeklini alırlar.

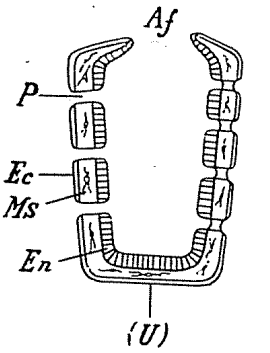
ASKODRUJİT: bk. ASSİT'LER

ASKOFİLUM (Ascophyllum), fukusgiller (Fucaceae) den Kuzey Denizi'nde iki türü yetişen bir esmer suyosunu cinsi.

ASKOKİTA (Ascochyta), sferioydease (Sphaerioideaceae) familyasından 250 kadar türü olan ve yapraklar üzerinde yaşıyan, azçok yuvarlak piknidiyum'lu bir mantar cinsi. Bazı türleri nohut, fasulye, mercimek gibi kültür bitkilerinde hastalık yapar.

ASKOLD [eski Nordca: *Hoskuldr*] (ölm. 882), Vareg (Rus. Varyag) adlı İskandinav boyunun şefi olan Hrörekr (Rus. Rúrik) in arkadaşlarından biri. Nestor adlı Rus papazının kroniğine göre A., IX. yüzyılın ikinci yarısında Rusya'ya yerleşmiştir. Arkadaşı Dyri (Rus. Dir) ile birlikte Rúrik'ten ayrılarak 862 de Kiev'e yerleşmiş ve 882 de Bizans (İstanbul) a karşı ilk seferine girişmiştir. Gene arkadaşı Dyri ile birlikte yakalanarak Kiev prensi ve kuzey Vareg'lerinin şefi Helgi (Rus. Oleg) nin emriyle öldürülmüştür. A. un mezarı hâlâ Kiev dolayında görülmektedir.

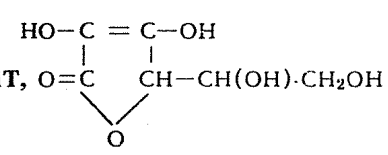
ASKON (Ascon), vücut yapısına göre, bir süngер tipine verilen ad. A., süngerlerin en basit yapılı tipidir ve diğer tipler A. tipinden türemiştir. Bu tip süngер ince kenarlı bir boru veya kese şeklindedir. Bir ucu ile kendini yere bağlamıştır, diğer ucunda da anüs ödevini gören bir delik (osculum) bulunur. Boru şeklindeki vücudun içini dolduran boşluk besinlerin sindirilmesine yarıyan mide görevini görür ve koanosit (choanocyt) adı verilen kamçılı ve yakalı endoderm hücreleriyle kaplıdır. Vücut çeperinde suyun vücuda girmesini sağlıyan delikler (porus) bulunur. Dış tarafta ektodermden neş'et eden epitel tabakası ve arada da mezenşim tabakası bulunur. Bu tipteki süngerlere kireçli süngerlerden *Asconidae* familyası cinslerinde raslarız (*Leucosolenia, Ascyssa*).

ASKON

Koilenterat'ların şematik kesimleri: Af. Osculum (ağızcık), Ec. Ektoderm (dış deri), En. Endoderm (iç deri), Ms. Mesenchymsel Mesoderm, P. Porus (U) En eski kapalı ağzın yeri; hayvan burunla bir yere yapışır.

ASKORBİK ASİT,

C vitamini yokluğunda skorbüt hastalığı başgösterdiği için aynı zamanda antiskorbütik vitamin adı verilen A. suda eriyen vitaminler grupuna girer. A. ilk defa 1928 de Macar kimyacısı Szent-Györgyi tarafından böbrek üstü bezleri ile lâhana ve portakaldan billûr şeklinde elde edilmiş, vitamin karakteri, kimyasal yapısı ve sentezi sonradan bulunmuştur. A. bir çok meyva ve sebzelerde, hususiyle yeşil biber, limon ve portakalda önemli miktarda bulunur.

Kimyasal yapısı bakımından karbonhidratlara yakın olan A. l-sorbos veya l-ksilos'tan sentetik olarak elde edilebilir. A. kuvvetli bir indirgen olduğundan, hava oksijeni tarafından, hususiyle sıcakta kolaylıkla oksitlenerek etkisini kaybeder. Bundan dolayı bayat, pişmiş ve konserve halindeki sebze ve meyvaların vitamin miktarı çok azalır.

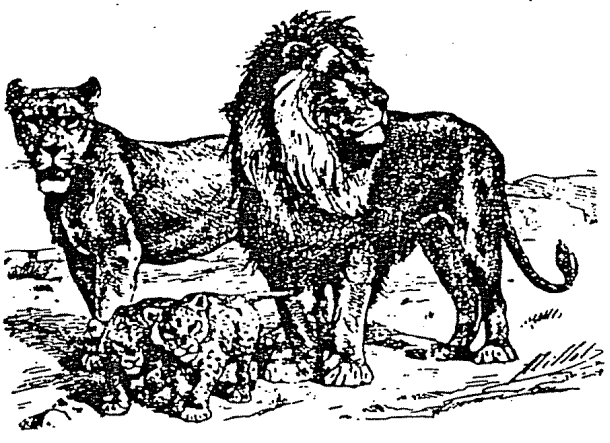
ASKOSPOR, asklı mantarlar (b. bk.)ın askus'ları içerisinde oluşan spor.

ASKRA, eski Yunanistan'ın Boiotia bölgesinde küçük bir kasaba. Thespiai şehrine bağlı olan A., Helikon dağının eteğinde bulunuyordu. Şair Hesiodos, A. da doğmuştur.

ASKRİ (Ascrit; Lât. *ad* = yanında, *scriptus* = yazılmış), yazıda harflerin esas değerini değiştirmek için, yanlarına konulan ayırtmaç, yani diyakritik (diacritique) işaret, nokta, çizgi, vurgu, v. b. gibi; meselâ a:, m'. Bu işaretler harfin üstüne konulduğu zaman *süskri* (suscrit; Lât. *super*, Fr. *sur* = üst; meselâ Türkçede ğ, ö, ü) altına geldiği zaman *suskri* (souscrit; Lât. *sub*, Fr. *sous* = alt; meselâ Türkçede ç, ş,), içine konulduğu zaman *enskri* (inscrit; Lât. *in* =iç; meselâ yeni Özbek alfabesinde ö yerine, içine çizilmiş o [bk. ALFABE, örnekler levhası II, sayı 107]), bir tarafından öbür tarafına çizilmiş olduğu zaman da *transkri* (transcrit; Lât. *trans* = bir taraftan öbür tarafa; meselâ Dan'cada ø, Pol'cada ł) olurlar. Başka örnekler için bk. ALFABE, yayılış, ve FONETİK YAZI.

ASLAN (Felis leo), aslangiller familyasına bağlı büyük bir etcil memeli hayvan. A., kedi (Felis) cinsinin en büyük türüdür.

Bütün büyük yırtıcı hayvanlar gibi A ların da yaşadığı bölgeler bugün daralmıştır. Evvelce bütün Afrika, Güney ve Batı Asya'da, hattâ Güney Avrupa'da yaşardı. Bulunan fosillerden Dilüviyum zamanında Orta Avrupa'da da yaşadığı anlaşılmıştır. Fakat ateşli silâhların A. lara karşı kullanılmasından beri birçok yerlerden kaybolmuşlardır. Meselâ Mısır ve Filistin'de hiç kalmamıştır. Kuzey Afrika'da da Cezayir ve Fas'ın ancak girilmesi zor kısımlarında vardır. Sudan ve Habeşistan'da çok bulunur. Aynı sebeplerden dolayı Güney Afrika'nın büyük kültür merkezlerinden de kaybolmuştur. A. bugün daha çok Orta Afrika'da, Asya'da ise Orta ve Batı Hindistan'a ve İran'a kadar olan alanda yaşar.

ASLAN

= DANIŞMENDLİLER
= GAZİ
= SELÇUKLULAR

040191

DEUX CHAPITRES DE L'HISTOIRE DES TURCS DE ROUM (1)

I. — Les traits essentiels de la période seldjoucide en Asie Mineure.

C'est vers la fin du siècle passé que l'histoire des Seldjouks en Asie Mineure commença à éveiller l'intérêt des savants. Le Hollandais Houtsma édite alors le fragment d'une version turque d'une œuvre traitant spécialement de cette histoire, et imprime à la suite un abrégé persan de l'original de cette œuvre : je veux parler de l'histoire d'Ibn Bîbî (2), écrite en persan en 1281, dont le manus-

(1) Conférences faites à la Sorbonne le 9 et 11 mars 1936, sur l'invitation du Centre d'Études turques constitué a l'Université de Paris.

(2) M. Th. Houtsma, *Recueil de textes relatifs à l'histoire des Seldjoucides*, Vol. III et IV. Leiden 1902 (la première partie du vol. III a été publiée déjà en 1891 et Ch. Schefer avait donné des extraits de l'ouvrage déjà en 1889, dans *Publications de l'École des langues orientales vivantes*, 3e série, vol. V). — Ajoutons le petit, mais important travail que Houtsma fit paraître sous le titre *Over de geschiedenis der Seldjouken van Klein-Azie* dans *Verslagen en Mededeelingen d. K. Akad. v. Wetensch., Afd. Letterk.*, 3e sér., 9e partie, Amsterdam 1893, traitant entre autres d'une petite histoire des Seldjoucides, écrite en persan par un auteur anonyme après 1363 dans une ville de l'Anatolie centrale. De même, la plupart des excellents articles relatifs aux Sultans seldjoucides, parus dans l'*Encyclopédie de l'Islam*, sont dus, si je suis bien informé, à l'érudition de M. M. Th. Houtsma (v. *E.I.*, art. *Kaikā'ūs I, II* ; *Kaikhusraw I, II, III* ; *Kaikobād I, II, III* ; *Kilidj Arslān I, II, III, IV* ; *Seldjuks*). — Outre l'original d'Ibn Bībī et le *Selğūqnāme* anonyme traité par Houtsma, est encore inédit et même — sauf quelques extraits donnés par Köprülüzāde M. Fu'ād dans *Türkiyāt Meğmū'asi*, II, p. 17 — inutilisé l'ouvrage historique du Aqsarāyī, composé en persan en 723/1323 (cf. F. Tauer, *Les mss. pers. hist. des bibliothèques de Stamboul*, dans *Archiv orientální*, IV, 1932, p. 93).

laKatenin devami DANIŞMENDLİLER
yaz etilmedir

BSOAS. XX-C, s. 105-110, 1957 (Hertford)

NOTES ON SOME EARLY SELJUQID VIZIERS

By HAROLD BOWEN

OF the medieval Muslim historians writing in Arabic and Persian several supply us with lists of the viziers employed by Ṭughrul Beg, the first sultan of the Āl Seljuq.

The list supplied by Ibn al-Athīr (died A.D. 1234) [1] shows the following four persons as having acted in turn for him as vizier:

(1) Abū'l-Qāsim 'Alī ibn 'Abd Allah al-Juwaynī.

(2) The *Ra'īs al-Ru'asā* Abū 'Abd Allah al-Ḥusayn ibn 'Alī ibn Mīkā'īl.

(3) The *Niẓām al-Mulk* Abū Muḥammad al-Ḥasan ibn Muḥammad al-Dihistānī.

(4) The *'Amīd al-Mulk* al-Kundurī.

The Rashīd al-Dīn Faḍl Allah (died 1318) [2] also shows three persons as having preceded al-Kundurī in Ṭughrul's service:

(1) The *Sālār* Abū'l-Qāsim al-Būzjānī.[3]

(2) Abū'l-Qāsim al-Kirmānī.

(3) Aḥmad al-Dihistānī.

The earlier *Rāḥat al-ṣudūr* of al-Rāwandī (died after 1207) [4] shows only two predecessors of al-Kundurī, namely:

(1) The *Sālār* of Būzhgān Abū'l-Qāsim al-Kūbānī.

(2) Abu Aḥmad al-Dihistānī 'Amrak.[5]

So does a Persian work of the late fifteenth century called *Āthār al-wuzarā*,[6] viz.:

(1) The *Sālār* Abū'l-Qāsim Būzjānī.[7]

(2) The *Khwājā* Abū Manṣūr Darbābī.

The name of yet another vizier employed by Ṭughrul is supplied by al-Bākharzī in his *Dumyat al-qaṣr*,[8] namely 'Umarak al-Ribāṭī.[9]

The Sālār of Būzgān

As will be seen, only one of these worthies figures on all four lists—the first. About him we know quite a lot otherwise. His contemporary Abū'l-Faḍl later again with 3,000 horsemen, it was the *Sālār* who made all the arrangements for his reception; and finally it was to him that (two days later yet again) Ṭughrul confided the management of the government that the Seljuqid conquests now obliged him to set up.[1] Ṭughrul recognized that his new subjects had ways unfamiliar to the Türkmens. 'We are new men and strangers', he said (as reported secretly to the Ghaznawid court by the postmaster of Nīshāpūr).[2] 'We are ignorant of the ways of the *Tāzīks*.'[3]

The only other reference to the *Sālār* made by Bayhaqī concerns a visit paid to Ṭughrul in January 1039, while still at Nīshāpūr, by his brother Chaghrī Beg. Chaghrī stayed there for over a month and was presented with 500,000 *dirhams* by Ṭughrul, this money being furnished by the *Sālār*.[4] Nor is there much else to be gleaned about him from other sources I have consulted. It may be that a misleading tradition was set up by al-Bundārī, or rather, perhaps, the 'Imād al-Dīn of Iṣfahān (of whose work al-Bundārī's is an abridgement), since in the *Zubdat al-nuṣra* [5] it is stated that al-Kundurī was the first person to act as vizier for the Āl Seljuq.[6] At any rate there seems to be no mention of any earlier Seljuqid vizier in later histories such as those of Mīr Khwānd,[7] Khwānd Amīr,[8] or the *Münejjim Bashî*.[9] Ḥamd Allah the *Mustawfī* [10] merely states that the *Sālār* was still Ṭughrul's vizier when after Mas'ūd's final defeat—at Dandanqān in 1040—the Seljuqids took possession of the kingdom [11]; and although al-Rāwandī and the Rashīd al-Dīn inform us that he was in office when Ṭughrul addressed his first letter to the caliph al-Qā'im,[12] this gets us but little further, since the letter in question was sent off as soon as Ṭughrul had re-established himself in Nīshāpūr that same year. Three of the references made to the *Sālār* by his contemporary al-Bākharzī [13] concern panegyrics addressed to him by reward-seeking poets; and in a fourth he says no more than that after the *Sālār* [14] had served Ṭughrul as vizier for a time 'the taste of retirement became pleasurable in his mouth and he shook his robe-skirts free of the *wizāra*'.[15]

The Ṣāḥib Ibn Mīkā'īl

The vizier we know most about after the *Sālār* is the second on the list supplied by Ibn al-Athīr, namely Abū 'Abd Allah al-Ḥusayn ibn 'Alī ibn

[1] Būlāq edition, IX, 196.
[2] In his *Jāmi' al-tawārīkh*—B.M. codex Add. 7628, f. 240b.
[3] Al-Burḥānī in MS.
[4] Gibb Memorial Trust edition, 98.
[5] عمروك.
[6] By one Sayf al-Dīn al-Faḍlī—B.M. codex Or. 1920, f. 168b ff.
[7] Burkhānī in MS.
[8] Edited by Sayyid Ja'far Ḥusayn for University of London D.Litt. thesis, 912.
[9] عمرك.

[1] TB, 552–4. [2] ibid., 550. [3] ibid., 554. [4] ibid., 567.
[5] Edited by Houtsma, 10.
[6] This is repeated by Ibn Khallikān (see De Slane's translation, III, 291).
[7] *Rawḍat al-ṣafā*, Lucknow lithograph, 1874, 780 ff.
[8] *Dastūr al-wuzarā*, Tehran, 1938.
[9] *Ṣaḥā'if al-akhbār* (Turkish translation), Istanbul, 1868, II, 560 ff.
[10] *Ta'rīkh-i-guzīda* (Gibb Memorial Trust facsimile), 437.
[11] He appears in this passage as '*Sālār-i Tūrkān*' (by mere mispointing).
[12] *Rāḥat al-ṣudūr*, 104; *Jāmi' al-tawārīkh*, f. 239b.
[13] *Dumyat al-qaṣr*, 28, 568, 821.
[14] It may be noted that al-Bākharzī never refers to him as *Sālār*. Instead he always uses his *kunya*, twice uses his name, twice gives him the *nisba* al-Juwaynī, and once gives him that of al-Būzgānī (misspelt in the text as al-Būrḥānī).
[15] *Dumya*, 928.

معروف به فضلویه گرفت (محمدبن ابراهیم، ۱۳). در ۴۵۹ ق /۱۰۶۷م بر برادر خود الب‌ارسلان سلجوقی شورید؛ و گفته‌اند که چون بی‌اجازت سلطان شیراز را گرفت، او را خوش نیامد و به کرمان تاخت و مقدّم سپاه قاورد را بشکست. قاورد به جیرفت گریخت و کس به شفاعت نزد سلطان فرستاد. سلطان او را بخشید و به حکومتش بازگرداند و اقطاعات و اموال بسیار به دخترانش داد. قاورد پس از آن به عمان تاخت و بر آن دیار چیره شد و کسی به نیابت خود در آنجا گمارد. پس از مرگ الب‌ارسلان (۴۶۵ ق /۱۰۷۳م)، چون خود را سزاوار فرمانروایی می‌دانست، بر ملکشاه جوان تاخت. در کرج ۲ سپاه با هم جنگیدند و قاورد شکست خورد و سپس گرفتار شد و به فرمان نظام‌الملک یا ملکشاه خفه‌اش کردند (کرمانی، *بدایع*،۱۳؛ همو، *عقدالعلی*، ۴). به قولی، وی با زهر کشته شد (راوندی، ۱۲۷)، و چشمان ۲ پسرش سلطان شاه و ایران‌شاه یا توران‌شاه را میل کشیدند. گفته‌اند که ملکشاه پس از آن حکومت کرمان را به پسران قاورد داد و خلعت فرستاد. مورخان، فرمانروایی قاورد را ستوده و خوشدلی کرمانیان را از او و دادگستریش را یاد کرده‌اند (شبانکاره‌ای، ۱۸۸، ۱۸۹)، به آثار عمرانی او در کرمان و سیستان نیز اشارت شده است (محمدبن ابراهیم، ۱۱؛ کرمانی، *بدایع*، ۱۰).

۲. کرمان‌شاه (حک ۴۶۵ ـ ۴۶۶ ق /۱۰۷۳ ـ ۱۰۷۴م)، پسر قاورد. قاورد پیش از آنکه برای نبرد با ملکشاه روانه شود، پسرش کرمان‌شاه را به حکومت نشاند و وی سال بعد، پس از مرگ پدر درگذشت. برخی از مورخان، کرمان‌شاه را به عنوان فرمانروا یاد نکرده و در نسب‌نامهٔ این سلسله، پس از قاورد، سلطان شاه پسر دیگر او را آورده‌اند. لین‌پول پس از کرمان‌شاه، پسر دیگر قاورد، حسین نام را فرمانروا دانسته است، حال آنکه تواریخ دیگر او را به فرمانروایی یاد نکرده‌اند، زامباور، حسین را مدعی حکومت در روزگار سلطان‌شاه دانسته است. کرمانی در *بدایع‌الازمان* (ص ۱۶) می‌گوید پس از کرمان‌شاه، امیرحسین را که طفلی خردسال بود، به امارت برداشتند. کار بدین‌سان بود که گهوارهٔ او را بر تخت می‌نهادند و بار می‌دادند و دیگر پسران او، در قلاع بودند. مورخان یاد شده با استناد به همین معنی، حسین را پس از کرمان‌شاه در نسب‌نامهٔ فرمانروایان این سلسله یاد کرده‌اند.

۳. رکن‌الدّین سلطان‌شاه (حک ۴۶۷ ـ ۴۷۷ ق /۱۰۷۴ ـ ۱۰۸۴م)، پسر قاورد. سلطان‌شاه در جنگ قاورد با ملکشاه در رکاب پدر بود و چون دستگیر شد، چشمان او را میل کشیدند، اما او نابینا نشد. مردی از حشم قاورد او را از اردوی ملکشاه دزدید و بر پشت خود به کرمان برد. چون کرمان‌شاه که به نیابت از پدر بر آنجا فرمان می‌راند، در آن وقت درگذشته بود، سلطان‌شاه به تخت نشست. به روایت دیگر، ملکشاه خود، حکومت کرمان را به او داد، اما این قول با حملهٔ ملکشاه به کرمان سازگار نیست و همان روایت کرمانی صحیح‌تر می‌نماید. یک سال پس از آغاز حکومت سلطان‌شاه، ملکشاه به کرمان لشکر کشید و در بردسیر اردو زد. رسولان در میانه به آمدوشد پرداختند، تا صلح برقرار شد و

ملکشاه حکومت او را تأیید کرد و به اصفهان بازگشت. نیز گفته‌اند که مقرر شد نام ملکشاه را در خطبه مقدم بر نام سلطان شاه بخوانند. ابن‌اثیر و غفاری قزوینی حملهٔ ملکشاه را به کرمان در ۴۷۲ ق /۱۰۷۹م می‌دانند. سرانجام سلطان شاه پس از ۱۰ سال حکومت درگذشت.

۴. محیی‌الدّین عمادالدوله تورانشاه (حک ۴۷۷ ـ ۴۹۰ ق /۱۰۸۴ ـ ۱۰۹۷م)، پسر قاورد. وی به هنگام مرگ سلطان شاه در بم اقامت داشت. امرای دولت او را به دارالملک [illegible]

آلِ قارَن، نک: قارنوندان.

آلِ قاوُرْد، یا سلجوقیان کرمان، سلسله‌ای منسوب به قاوردبن چَغْری‌بیگ‌بن میکاییل بن سلجوق که حدود ۱۵۰ سال، از ۴۴۲ ق /۱۰۵۰م تا ۵۸۳ ق /۱۱۸۷م بر کرمان و سیستان و بلوچستان و گاه بر فارس و عُمان فرمان راندند.

سابقهٔ تاریخی: برخی از مورخان آغاز حکومت قاورد یا قاورت را ۴۳۳ ق /۱۰۴۲م و برخی ۴۴۲ ق /۱۰۵۰م دانسته‌اند. راوندی (صص ۱۰۴، ۱۰۵) می‌گوید: پس از آنکه طُغرِلِ سلجوقی بر بغداد چیره شد، با بزرگان قوم به تقسیم متصرفات سلجوقیان پرداخت و قاورد، پسر بزرگ‌تر چغری‌بیگ (برادر طغرل)، حکومت طبس و نواحی کرمان یافت. با توجه به اینکه طغرل در ۴۴۷ ق /۱۰۵۵م بر بغداد چیره شد، روایت راوندی خالی از تسامح نمی‌نماید؛ وانگهی چون ابوکالیجار دیلمی تا ۴۴۰ ق (ابن اثیر، ۵۴۷/۹) یا ۴۴۲ ق (بوسه، ۲۵۹/۴؛ کرمانی، *بدایع*، ۴) زنده بود و کرمان را زیر نگین داشت، سال ۴۳۳ ق نمی‌تواند درست باشد. شاید بتوان گفت که قاورد پیش از استیلای طغرل بر بغداد و در اواخر زندگی ابوکالیجار، یعنی میان سالهای ۴۴۲ تا ۴۴۷ ق /۱۰۵۰ تا ۱۰۵۵م حکومت کرمان را در دست داشته و طغرل پس از فتح بغداد، فرمانروایی او را به رسمیت شناخته است. اختلافات بسیاری که در سنوات حکومت، تعداد و القاب فرمانروایان این سلسله در منابع مختلف هست، ذکر ارقام و نامهای صحیح را دشوار می‌کند، اما با توجه به قراین تاریخی، چون غالب روایات کرمانی در *بدائع‌الازمان* از اقوال دیگر در این‌باره صحیح‌تر به نظر می‌رسد، در مقالهٔ حاضر روایات او پایهٔ کار گشته، مگر آنجا که دلیلی قطعی و مستند خلاف آن را ثابت کند.

فرمانروایان: از خاندان قاورد ۱۲ تن به این شرح به حکومت رسیدند:

۱. عمادالدّین قرارسلان قاورد (حک ۴۴۲ ـ ۴۶۶ ق /۱۰۵۰ ـ ۱۰۷۴م). وی در ۴۴۲ ق /۱۰۵۰م به کرمان رفت و بهرام بن لشکرستان را که از سوی ابوکالیجار بویه‌ای بر آنجا امارت داشت به محاصره گرفت. بهرام از ابوکالیجار که در شیراز بود، یاری خواست، اما پیش از رسیدن او میان بهرام و قاورد صلح برقرار شد و بهرام شهر را به او تسلیم کرد و کس فرستاد تا ابوکالیجار را در راه زهر خوراندند و کشتند. ملک کرمان قاورد را مسلّم شد و او در بردسیر، دارالملک آن ایالت، مُقام کرد. در ۴۵۵ ق /۱۰۶۳م فارس را از فضل‌بن حسن

دائرة‌المعارف بزرگ اسلامی، جلد دوم، تهران ۱۳۶۸.

thirty-five miles from Babylon, became a cosmopolitan center of commerce, flourishing even under the Parthians; its population was said to be 600,000 at one time. Seleucia was sometimes the residence of the heir apparent. Since the monarchs were mainly interested in the west, Antioch became the capital of the king himself and ultimately of Roman Syria.

Seleucid administration pragmatically adapted the Achaemenid system; the satrapies were subdivided into smaller units, which assumed increasing importance, and large areas such as Asia Minor and Iran were at times under a powerful viceroy who was always likely to rebel. Greek cities and numerous local dynasts and temples had varying degrees of autonomy. As under the Achaemenids, the royal army was small (perhaps 10,000); its core was the Greco-Macedonian phalanx, supplemented by mercenaries, who also served as garrisons. Native subjects served as cavalry and light-armed infantry.

The royal court increased in size, expense, and complexity as the kings' territories diminished, with the "relatives" and "friends" subdivided into grades; attendants multiplied. As etiquette also prescribed conspicuous generosity, it became increasingly difficult to maintain defense and administration; the population thus became increasingly dissatisfied, always ready to welcome change.

The Seleucids' most successful institution was the Seleucid era, reckoned from 312/311 BCE. It was superseded only by the Christian and Muslim eras and survived in some areas until modern times.

[*See also* Antiochus III; Antiochus VII Sidetes; *and* Seleucus I.]

E. R. Bevan, *The House of Seleucus* (1902).

ERNST BADIAN

SELEUCUS I (d. 281 BCE), known as Nikator ("the conqueror"), companion of Alexander the Great and the greatest of his successors. He organized the assassination of the regent Perdiccas in 320 BCE and received the satrapy of Babylonia. When Antigonus gained control of the Iranian satrapies Seleucus fled to Ptolemy and in 312 made a dash across the desert with one thousand men to capture Babylon. Over the next ten years he conquered the whole of the eastern satrapies and firmly established his rule. In 303, eager to join in the coalition against Antigonus, he ceded Alexander's Indian provinces (in part perhaps already lost) to Chandragupta Maurya in return for a corps of elephants, which in an astonishing march he took across Iran and Armenia to western Asia Minor. Antigonus's defeat and death involved Seleucus in a quarrel with Ptolemy over Syria, which left a fatal legacy to both dynasties.

With the east secure, he devoted his attention to the struggles of the successors, leaving Antiochus, his son by a Bactrian princess, to rule the east as joint king. In 281 he defeated and killed Lysimachus, then crossed to Europe and, aged nearly eighty, was within sight of reuniting most of Alexander's empire when he was assassinated in a conspiracy led by an exiled son of Ptolemy, who at once proclaimed himself king of Macedon. Antiochus succeeded to his provinces in Asia.

[*See also* Alexander III *and* Seleucid Dynasty.]

ERNST BADIAN

SELF-STRENGTHENING MOVEMENT. *See* Qing Dynasty.

SELJUK DYNASTY. The Seljuks (1038–1157), who began as a family of nomads leading a migration from Central Asia into Khurasan, became, arguably, the most important rulers in medieval Islam. Many of the political and administrative systems begun or refined during the Seljuks' reign lasted into the twentieth century; many of the events and institutions of the period set the stage for the universalizing of Islamic civilization.

In the first decade of the eleventh century, the descendants of Seljuk, a leader of the Qiniq tribe of Oghuz (Ghuzz) Turks, were active as mercenaries in Transoxiana. Forced to come to terms with the expanding Ghaznavid power, two of Seljuk's grandsons, Toghril and Chaghri, submitted to Mas'ud of Ghazna and crossed into Khurasan in 1035. They quickly gained influence over the cities and continually harassed the armies there until decisively defeating the Ghaznavid forces at Dandanqan in 1040.

Following Turkish and nomadic custom, the new territories were divided among the members of the leading family. Chaghri took over the administration of Khurasan, while Toghril (r. 1038–1063) moved continually farther west, eventually ousting the last of the Buyid dynasty from Baghdad in 1055. By 1058 he was accepted by the caliph as the supreme political authority within Iraq and Iran.

Under a son of Chaghri, Alp Arslan (r. 1063–1072), and his son, Malikshah (r. 1072–1092), the Seljuk empire reached new levels of both religious and secular achievement. The prestige of the caliphate was restored by the removal of the Shi'ite Buyids and by the Seljuks' support of Sunni causes; Nizam al-Mulk, vizier for both Alp Arslan and Ma-

ENCYCLOPEDIA OF ASIAN HISTORY, c.3, s.409-411, 1988, New York

إشراف: محمود حمدى زقزوق, الموسوعة الاسلامية العامة,
القاهرة 1422/2001, ص. İSAM 85410.

Selamlar-

السلاجقة

يطلق مصطلح السلاجقة على مؤسسى الدولة السلجوقية وهى من أهم الدول الإسلامية التي ظهرت على مسرح التاريخ لأنها وجهت سير الأحداث فى المنطقة المعروفة الآن بالشرق الأوسط واشتبكت فى قتال مع الغرب النصرانى ممثلا فى الدولة الرومانية الأمر الذي أدى إلى قيام الحروب الصليبية مما كان له أثره فى تاريخ الشرق والغرب على السواء، وهم مجموعة من القبائل التركية تنتمى فى الأصل إلى طائفة (الأوغوز) استقرت فى إقليم ما وراء النهر في أواخر القرن الرابع وأوائل القرن الخامس الهجريين بعد أن أسلمت وحسن إسلامها، ثم انتقلت بعد سنوات قليلة إلى خراسان وكونت جيشا قويا تمكنت به من دخول مدينة نيسابور فى عام ٤٢٩هـ (١٠٢٧م) فأعلن زعيمها طغرل بك قيام دولة السلاجقة ونادى بنفسه سلطانا على هذه الدولة، ولقد نقل العرب المسلمون إلى أهل تلك البلاد نعمة الإسلام مما ساعد على انتشار الإسلام فى تلك البلاد. وأدى إلى امتزاج الدماء وإلى انتشار اللغة العربية ـ لغة الدين الحنيف ـ التى نزل بها القرآن الكريم وقيلت بها الأحاديث النبوية الشريفة، وصار تعلمها لازما لكل مسلم غير عربى حتى يستطيع تعلم أصول دينه. وكان إسلام الترك نقطة تحول فى تاريخهم فقد أزال الحاجز بينهم وبين المسلمين، كما أزال الحاجز بينهم وبين التاريخ العالمى، فيسر لهم الحياة فى حياة المسلمين والدخول فى خدمة خلفاء المسلمين وسلاطينهم وأمرائهم وقوادهم، ثم واتتهم الفرصة لإقامة دولة تركية مسلمة مجاهدة.

وكان قيام دولة السلاجقة حدثا بارزا فى تاريخ إيران والعراق بخاصة، وفى تاريخ العالم الإسلامى بعامة، وكانت موقعة (داندا نقان) ٤٣١هـ (١٠٢٩م) من المواقع الحاسمة الفاصلة فى تاريخ كل من الغزنويين والسلاجقة لأنها كانت موجهة لتاريخ كل من الدولتين، ولقد أدى انتصار السلاجقة إلى ظفرهم بمغانم كثيرة مادية ومعنوية، فأحكموا بعدها سيطرتهم على خراسان وما وراء النهر، وظفروا باعتراف الخليفة العباسى وقيام دولتهم وأخذوا يستعدون لبسط سلطانهم على إيران والعراق (آسيا الصغرى والشام).

وكانت دولة السلاجقة عند وفاة طغرل بك ٤٥٥هـ ـ ١٠٦٣م دولة قوية راسخة الأركان وكان التنازع على العرش بين أفراد البيت السلجوقى والتنازع على الوزارة بين كبار رجال الدولة مشكلتين تظهران عقب وفاة كل سلطان تقريبا. ثم أخذت الأوضاع تستقر فى

Selçuklular
MADDE
SONRA
29 AGU 2007

الحجة وسعة الاطلاع. يقول أحدهم: أتيتها فإذا ببابها جرير والفرزدق وجميل وكثير، فأمرت لكل واحد بألف درهم. ولها نوادر وحكايات ظريفة وأخبار طويلة مع الشعراء وردت في كتب الأدب، من ذلك أن الفرزدق خرج حاجاً، فلما قضى حجه زار المدينة فدخل على سكينة مسلّماً، فخرجت جارية لها تبلّغه قولها، فقالت له: يا فرزدق من أشعر الناس؟ قال: أنا. قالت: كذبت أشعر منك جرير الذي يقول:

بنفسي من تجنبه عليّ عزيز
عليّ ومن زيارته لمام
ومن أمسي وأصبح لا أراه
ويطرقني إذا هجع النيام

فقال: والله لو أذنت لأسمعك أحسن منه.. فأسمعها فعادت إلى تغليب جرير، وللخبر تتمة طويلة، وينتهي بإفحام الفرزدق وتغليب جرير عليه.

يذكر أن لسكينة نظماً جيداً غير أنه لم يرد لها الكثير. ومن شعرها قولها لما قتل مصعب:

فإن تقتلوه تقتلوا الماجد الذي
يرى الموت إلا بالسيوف حراما
وقبلك ما خاض الحسين منيّة
إلى القوم حتى أوردوه حِماما

توفيت سكينة وقد تجاوزت الثمانين عاماً، وكان على المدينة خالد بن عبد الملك، فأمر شبية بن نصاح، مولى أم سلمة زوجة رسول الله ﷺ، أن يصلي عليها، فصلى عليها ودفنت.

وفي رواية أنها توفيت في طريق العمرة، ودفنت خارج مكة، وبعضهم من ينسب لها قبراً في دمشق، في مقبرة الباب الصغير وهو غير صحيح، فإجماع من ترجموا لها على وفاتها بالمدينة يدل على أن الغالب هو دفنها فيها.

مها المبارك

الموضوعات ذات الصلة:
الحسين بن علي - زين العابدين (علي بن الحسين -) - كربلاء (موقعة -).

مراجع للاستزادة:
- الذهبي، تاريخ الإسلام ووفيات المشاهير والأعلام، تحقيق عمر عبد السلام تدمري (دار الكتاب العربي، بيروت، ١٤١٠هـ/١٩٩٠م).
- ابن عساكر، تاريخ مدينة دمشق، تحقيق سكينة الشهابي، جزء تراجم النساء (مطبوعات المجمع العلمي العربي، بدمشق).
- محسن الأمين، أعيان الشيعة، تحقيق حسن الأمين (دار التعارف للمطبوعات، بيروت ١٩٨٦م).

■ السل ← التدرُّن

■ السلاجقة

جماعات من عشائر الغز التركية. كانوا ينزلون شمال المجرى الأدنى لنهر سيحون، ويخضعون لسلطة ملك الغز الوثني في تلك الأنحاء. وجاءت تسميتهم السلاجقة نسبة لأحد زعمائهم «سلجوق بن دقاق». وعلى الرغم من وصول سلجوق إلى رتبة سوباشي (قائد الجيش) فإنه كان يتوجس شراً من ملك الغزية. ولذلك عبر نهر سيحون إلى ما وراء النهر عام (٣٤٥هـ/٩٥٦م). ونزل عند مدينة جَند، حيث اعتنق الإسلام مع أفراد عشيرته على المذهب السني وتحمسوا له. وحرر سلجوق سكان المدينة المسلمين من دفع الضرائب إلى الملك التركي. ولما مات (٣٩٣هـ/١٠٠٣م) دفن في مدينة جند.

دانت عشائر السلاجقة بعد موت سلجوق إلى حفيده طغرلبك بن ميكائيل، الذي تقدم بعشائر السلاجقة إلى ضواحي بخارى. وكانت من أملاك السامانيين. وشارك السلاجقة في ذلك الوقت في الحروب التي قامت بين السامانيين والإيلكخانية الذين كانوا يحكمون أجزاء من ما وراء النهر أيضاً. وكانوا يقفون إلى جانب الإيلكخانية.

عبر طغرلبك زعيم السلاجقة نهر جيحون أول مرة عام (٤٢٣هـ/١٠٣٠م)، حيث كان يحكم الغزنويون. ودارت الحروب بين الطرفين انتهت في أقل من عقد إلى سيطرة السلاجقة على عدد من مدن خراسان وخوارزم وطبرستان وإقليم الجبال، وقضوا على السلالة البويهية الحاكمة في فارس، وكانوا كلما تقدموا غربا اتخذوا حاضرة جديدة أقرب إلى العراق، مثل الري وبعدها أصفهان.

وفي غمرة الصراع بين السلاجقة والغزنويين في خراسان استطاع طغرلبك أن يؤسس لنفسه سلطنة في العراق إلى جانب الخليفة العباسي «القائم» (٤٢٢ - ٤٦٧هـ/١٠٣١ - ١٠٧٥م). وظلت خراسان تتبع الدولة السلجوقية في العراق، وكان السلاجقة أيضاً يغيرون من خراسان إلى ما وراء النهر لقتال الإيلكخانية حلفائهم القدامى بحجة أن السلاجقة يمثلون الخليفة العباسي، فاحتلوا سمرقند، وأوصلوا سلطتهم إلى شرق ما وراء النهر (٤٨٢هـ/١٠٨٩م).

وكان طغرلبك قد قدم بالسلاجقة إلى بغداد عام ٤٤٧هـ/١٠٠٥م لإنقاذ الخليفة من قائد يدعى «البساسيري» كان يعمل على الدعوة في بغداد للخلافة الفاطمية في مصر، وأضطره

Sumer, 20/1-2, 1964 Baghdad.

17 HAZİRAN 1965

نظام الحكم في العصر السلجوقي

بقلم الدكتور حسين أمين
مدرس التاريخ الاسلامي ـ كلية التربية
بجامعة بغداد

السلاجقة فرع من قبائل الغز انسابوا حوالى سنة ٣٤٥هـ/٩٥٦م من سهول التركستان ، وسكنوا اول امرهم في بلاد ما وراء النهر واعتنقوا الدين الاسلامي بعامل مجاورتهم للسامانيين ، وكان زعيمهم الكبير سلجوق بن دقاق يقودهم من نصر الى نصر ومن بعده تولى قيادة السلاجقة ولده اسرائيل ، الذي كانت له مع الغزنويين وقائع ، احتال في آخرها السلطان محمود الغزنوى وقبض عليه وسجنه حتى مات ، فتولى أمر السلاجقة ابنا ميكائيل بن سلجوق ، چغري بك وأبو طالب طغرلبك محمد ، وظل هذان الزعيمان يجاهدان في كسب انتصارات جديدة وأراضى واسعة وبرز طغرلبك وعلا نجمه حتى تمكن من القضاء على نفوذ الغزنويين ودخل مدينة نيسابور منتصرا .

دخل طغرلبك مدينة نيسابور سنة ٤٢٩هـ/١٠٣٧م[١] وجلس على عرش مسعود بن محمود الغزنوي ولقب السلطان المعظم ركن الدنيا والدين أبو طالب[٢] وباعتلاء طغرل عرش مسعود الغزنوي بدأت حياة السلطنة السلجوقية ، وأخذ السلطان يحاول كسب رضا الخليفة العباسي ليحصل منه على اعتراف بقيام الدولة السلجوقية كما يقر للسلطان بحق حكم المناطق التي استولى عليها .

وفي سنة ٤٤٧هـ/١٠٥٥م ، دخل طغرلبك

(١) الراوندي راحة الصدور وآية السرور: ص١٥٨ ، ابن الاثير : الكامل ج ٩ ص١٥٨ ، البنداري : دولة آل سلجوق ص٧

(٢) الحسيني : اخبار الدولة السلجوقية ص٩

THE ENCYCLOPAEDIA OF ISLAM (*New Edition*), Vol.VIII, 1995 LEIDEN.pp. 936-976

-Selçuklular

repr. Paris 1975, i; J.L. Kraemer, *Apostates, rebels and brigands*, in *IOS*, x (1980), 34-73.

(F.E. Vogel)

SALDJŪḲIDS, a Turkish dynasty of mediaeval Islam which, at the peak of its power during the 5th-6th/11th-12th centuries, ruled over, either directly or through vassal princes, a wide area of Western Asia from Transoxania, Farghāna, the Semirečye and Khʷārazm in the east to Anatolia, Syria and the Ḥidjāz in the west. From the core of what became the Great Saldjūḳ empire, subordinate lines of the Saldjūḳ family maintained themselves in regions like Kirmān (till towards the end of the 6th/12th century), Syria (till the opening years of the 6th/12th century) and Rūm or Anatolia (till the beginning of the 8th/14th century) (see below, section III).

I. The historical significance of the Saldjūḳs
II. Origins and early history
III. The various branches of the Saldjūḳs
1. The Great Saldjūḳs of Persia and ʿIrāḳ
2. The Saldjūḳs of Western Persia and ʿIrāḳ
3. The Saldjūḳs of Kirmān
4. The Saldjūḳs of Syria
5. The Saldjūḳs of Rūm
IV. Intellectual and religious history
1. In Persia and ʿIrāḳ
2. In Anatolia
V. Administrative, social and economic history
1. In Persia and ʿIrāḳ
2. In Anatolia
VI. Art and architecture
1. In Persia
2. In Anatolia
VII. Literature
1. In Persia and ʿIrāḳ
2. In Anatolia
VIII. Numismatics
1. In Persia and ʿIrāḳ
2. In Anatolia

I. The historical significance of the Saldjūḳs

The appearance of the Saldjūḳs undoubtedly marks a change in the course of the history of the central and eastern Islamic lands, but the nature and extent of this change, affecting a wide range of aspects of both material and religio-cultural life, are not easy to evaluate and have given rise to controversy (see below).

The Saldjūḳs arrived on the scene of the Islamic world only a few decades after the practical and moral authority of the ʿAbbāsid caliphs in Baghdād had reached its lowest ebb under the political and military tutelage of the Shīʿī Būyids [see BUWAYHIDS]. At the same time, many of the petty Arab principalities of ʿIrāḳ, al-Djazīra and northern Syria were also Shīʿī, but the most serious threat of all came from the constituting of the rival Ismāʿīlī Shīʿī caliphate in North Africa, Egypt and southern Syria of the Fāṭimids, still in a militant, expansionist stage and with a capital, Cairo, which was beginning to outstrip Baghdād in material and intellectual splendour alike.

The installation of the Turkish Saldjūḳs in Persia, ʿIrāḳ, al-Djazīra and northern Syria reversed this apparently unrelenting march of political Shīʿism, and it was to be another four centuries or so before Shīʿism would be able permanently to affect the religious complexion of large stretches of the northern tier of the Middle East, sc. Persia and eastern Anatolia (and, somewhat paradoxically, through the agency of further Turkish/Turkmen elements there, notably through the Ṣafawids and their Ḳizilbash followers). The Saldjūḳs were Sunnīs, and Ḥanafīs in *madhhab*, who wished to replace existing powers in Persia, including the Ghaznawids and the generally Shīʿī Daylamī dynasties of northern and western Persia (at the same time, by the removal of the latter relieving the ʿAbbāsids of a certain amount of pressure and constriction) without, however, giving up the fruits of military and political victory, which they now wished to enjoy themselves. This explains why, although al-Ḳāʾim welcomed Ṭoghrïl Beg's appearance at the outset, subsequent relations between the ʿAbbāsids and the Great Saldjūḳs were not always smooth. The caliphs soon found that they had little more freedom to manoeuvre than they had had under the Būyids. They only came into their own again during the middle years of the 6th/12th century, when they were able to show increased independence of mind and of freedom of action vis-à-vis the declining Saldjūḳs. This revival of the caliphate was to be transitory; both ʿAbbāsids and Saldjūḳs were shortly to be swept away by new, dynamic forces from the East, notably the Khʷārazmshāhs and above all the Mongols. Yet through the co-existence for something like 130 years of the two dynasties, the conditions were created for the development within Islam, even if dictated by practical necessity, of the concept of the caliph-imām as spiritual and moral leader and the sultan, in this case the Saldjūḳ one, as secular, executive leader of a large proportion of the Muslims (see further, KHALĪFA. (i) B; SULṬĀN; and below, section V. 1).

The irruption of the Saldjūḳs into the Islamic lands was only the beginning of a prolonged movement of peoples from Inner Asia into the Middle East, one which was to have long-term social and economic as well as political and constitutional effects. Whilst many of the Turkmen elements percolating into northern Persia all through the Saldjūḳ period passed on towards Anatolia, others became part of the increasing nomadic and transhumant population of Persia and the central Arab lands, and this process became accelerated in the time of the succeeding invaders mentioned above, sc. the Khʷārazmshāhs and Mongols, through the movements of Turco-Mongol peoples. There resulted a transformation of land utilisation, social organisation and ethnic composition in the territories affected, associated with new systems of land tenure such as the *iḳṭāʿ* and the later *soyurghal* [*q.vv.*] and with the pastoralisation of extensive areas of the northern tier of the Middle East, so that Turkish (and, to a much lesser extent, Mongol) tribesmen became integral parts of the population there, previously mainly Persian and Arab, bringing with them their languages. The use of these land grants to support professional soldiers, and the availability of reservoirs of tribal manpower, first of all in the Saldjūḳ period buttressed the authority of the sultans and their epigoni, the atabegs [see ATABAK]; but in the course of time it led to the political and military domination of Turkish dynasts or military leaders from Bengal to Algiers.

A further effect of the assumption of political leadership by the Great Saldjūḳs lay in the consolidation of Sunnī authority as the dominant ethos of rule in the central Islamic lands. Although barbarians at the outset (and the first Saldjūḳ sultans, at least in Persia and ʿIrāḳ, remained substantially unlettered), these Turks knew how to make the best use of the existing Persian and Arab administrative structures already in place, and the viziers and officials whom they employed, such as al-Kundurī, Niẓām al-Mulk and al-Ṭughrāʾī [*q.vv.*], shed as much lustre on their masters as had done the great viziers of the 4th/10th century on their Būyid employers. Culturally, the constituting of the Saldjūḳ empire marked a further

2 0 AGUSTOS 1995

ABŪ ʿALĪ AḤMAD B. **ŠĀḎĀN,** governor (*ʿamīd*) of Balḵ and northern Afghanistan under the Saljuq ruler of Khorasan, Čāḡrī Beg Dāʾūd, and then under his son, Alp Arslan. One of the main events of his tenure of power was the final capture from the Ghaznavids of the important bridgepoint over the Oxus of Termeḏ; after this event, the Ghaznavid castellan there, Amīrak Bayhaqī, made over his estates and house at Bayhaq to Abū ʿAlī and then retired to Ḡazna. This must have taken place in the mid-430s/mid-1040s. Termeḏ and the upper Oxus valley region as far as Qobāḏīān and Vaḵš were now entrusted to Abū ʿAlī. One of his great claims to fame was the fact that the young Neẓām-al-molk was a secretary under him; and before he died, Abū ʿAlī commended his protégé to Alp Arslan. Abū ʿAlī seems to have been a scholar as well as an administrator. Ebn al-Aṯīr records that he learned from Abu'l-ʿAbbās Moḥammad b. Aḥmad al-Naqqāš (d. 379/989) and himself taught Abu'l-Maʿālī Ṯābet b. Bondār al-Baqqāl (d. 498/1104-05) and Abū ʿAlī Moḥammad b. Saʿd al-Kāteb (d. 511/1117-18). The exact date of his death is uncertain, but it must have occurred early in the 450s/1060s.

Bibliography: Ṣadr-al-dīn al-Ḥosaynī, *Aḵbār al-dawlat al-saljūqīya*, ed. M. Iqbal, Lahore, 1933, p. 27. Ebn al-Aṯīr, IX, p. 69; X, pp. 207, 396, 532. Browne, *Lit. Hist. Persia* II, p. 175. ʿA. Eqbāl, *Wezārat dar ʿahd-e salāṭīn-e bozorg-e saljūqī*, Tehran, 1337 Š./1959, p. 36. C. E. Bosworth in *Camb. Hist. Iran* V, pp. 53, 57.

(C. E. BOSWORTH)

MADDE YAYIMLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜMAN

BRANDEN, Stef van den & BROECKAERT, Bert. Medication and God at interplay: end-of-life decision-making in practicing male Moroccan migrants living in Antwerp, Flanders, Belgium. *Muslim medical ethics: from theory to practice*. Ed. Jonathan E.Brockopp and Thomas Eich. Columbia: University of South Carolina Press, 2008, (Studies in Comparative Religion), pp.194-208.

26 ARA 2010

02 EKIM 2007

طوني مفرج

موسوعة المجتمعات الدينية في الشرق الأوسط

المجلد الرابع

السنة

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi
Dem. No: 56454-4
Tas. No:

دار نوبيليس

محتوى المجلد الرابع

المجلد الرابع: السنّة.

الفصل الأوّل: محمّد.
* مولد الرسول ونشأته ٩ * المبعث ١٦ * مهاجرة الحبشة ٢١ * الهجرة إلى المدينة ٢٢ * وقعة بدر ٢٦ * وقعة أحُد ٢٨ * وقعة الخندق ٣٠ * وقعات اليهود ٣١ * الحديبة وفتح مكّة ٣٤ * غزوات الرسول ٣٧ * حجّة الوداع ونهاية الرسول ٤٠.

الفصل الثاني: الخلفاء الراشدون قبل عليّ.
* أبو بكر وأيّامه ٤٥ * عمر وأيّامه ٥٥ * عثمان والثورة ٨٠.

الفصل الثالث: عليّ والانقسام.
* مبايعة عليّ ١١١ * يوم الجمل ١١٧ * صفّين ١٢٤ * التحكيم ١٢٧ * محضر التحكيم ١٣٣ * الانقسام ١٣٧ * مقتل عليّ ١٤٠.

الفصل الرابع: نشوء الطوائف في الإسلام.
* السنّة وأهلها ١٤٣ * الخوارج ١٥١ * الشيعة ١٥٢ * أسباب نشوء الفرق في العهد الأمويّ ١٥٤ * القدريّة ١٥٦ * المعتزلة ١٥٧ * المرجئة ١٦٠.

الفصل الخامس: من عهود الخلافة إلى نظام الدول.
* في عهد الخلافة الأمويّة ١٦٥ * في عهد الخلافة العبّاسيّة ١٧٨ * السلاجقة ١٩١ * الأتابكة ١٩٤ * الأيّوبيّون ١٩٥ * المماليك ١٩٩ * العثمانيّون ٢٠٨.

الفصل السادس: أهل السنّة اليوم.
* في نظام الدول ٢١٧ * نشأة المذاهب ٢٢٢ * المذاهب والدول ٢٢٦ * في الوقت الحاضر ٢٢٨.

الدكتور عبد المجيد أبو الفتوح بدوي

Selçuklular

التاريخ السياسي والفكري

للمذهب السني في المشرق الإسلامي
من القرن الخامس الهجري حتى سقوط بغداد

7791
956.051
BE0-T

عالم المعرفة - جدة

الفصل الأول

الاتجاه السُّنيّ عند السلاجقة ، وتأثيره على مُخالفيهم في المذهب

ورث السلاجقة نفوذ الدولة الغزنوية في خراسان، وحملوا لواء المذهب السني في المشرق الإسلامي، وكان لهذا الاتجاه أثره على المخالفين لهم في المذهب. وقبل أن نمضي في توضيح علاقاتهم بمخالفيهم نرى من الضروري أن نلقي الضوء أولا - ولو بصورة موجزة - على نشأة هذه الجماعة وتطورها، وتأثرها بالمذهب السني في المراحل المبكرة من هذه النشأة.

من هم السلاجقة؟ هم أولاد سلجوق بن تقاق (دقاق) أحد رؤساء قبائل التركمان الذين ينتسبون إلى «الغز» هذه القبائل التي هاجرت من سهوب التركستان إلى الجنوب الغربي في اتجاه الوادي الأدنى لنهر سيحون بسبب الظروف الاقتصادية السيئة في هذه المناطق الصحراوية، أو بسبب الحروب التي كانت تدور بين القبائل المختلفة عادة.

وقد أسس بعض هذه القبائل مستعمرات لهم على ضفاف نهر سيحون قريباً من مصبه في القسم الشمالي الشرقي من آرال (بحيرة خوارزم)

Makale s. 117—198 arasindadir.

تاريخ الزمان

لأبي الفرج جمال الدين ابن العبري

نقله إلى العربية

الأب إسحق أرملة

وصدر تباعاً في مجلة المشرق (١٩٤٩-١٩٥٦)

قدّم له

الأب الدكتور جان موريس فيه

صدر لمناسبة المئوية السابعة لوفاة المؤلف

١٢٨٦-١٩٨٦

Del Zukhulular
86-115
936.3
ARA.T

دار المشرق ش م م

ثم هبط بعد ايام كوكب كالبرق الخلّب واضاء ارض سنعار جمعاء. وتوهم الكثيرون من العامّة ان السماء انشقّت . وحدث طاعون في بغداد اجتاح نحو سبعين الفاً من البشر بداء الخانوق . وهبّت بعد سنة رياح قويّة في بحر فارس اغرقت اكثر من خمسين سفينة واهلكت اكثر من الف وخمسمائة انسان . وفاض البحر والانهار وتفجّرت ميازيب السماء واجتاحت المياه كثيرًا من القرى . قيل ان بعض الناس أفلتوا من الغرق بدفوف السفن والواحها وما كادوا يصلون الى البرّ حتى دهمهم الغمر وردّهم ثانيةً (٢١٧) الى البحر واغرقهم .

وفي السنة ٤٢٧ للعرب (١٠٣٥ م) حشد ابن وثّاب النميريّ صاحب حرّان جمهورًا غفيرًا من الاكراد والمعدّيين وسار الى سويرك وهي للروم ودوّخها . وقتل فيها ثلاثة الاف وخمسمائة انسان . وسبى طائفة من النساء والفتيان . ثم زحف الى الرها وحاصرها ومنع عنها المؤونة . فتضايق الاهالي جوعاً وسلّموه المدينة وانهزم الروم وتحصّنوا في البرج فصوّب العرب القتال نحوه وفتكوا بمائتين وخمسين رجلًا وتعذّر عليهم اخذُه فنهبوا المدينة وانقلبوا راجعين . وبلغ عدد الفتيان والفتيات الذين سبوهم فيما قيل ثلاثة آلاف نسمة .

بدء الدولة السلجوقيّة في فارس

في السنة ١٣٤٧ لليونان (١٠٣٦ م) برز قوم من الهونيّين او الغزّ ومعهم امراء سلجوقيّون من هرقانة مدينةٍ بارض الخزر شمالًا . وقد كتب عنها بالتفصيل مار ميخائيل البطريرك القديس قال : هم بنو ماجوج بن يافث بن نرح . عنهم تنبّأ حزقيال اذ قال : « هكذا قال السيّد الرب هانذا اليك يا جوج رئيس روش وماشك وتوبل . فأديرك وأجعلُ حلقةً في فكّك وأخرجك انت وجميع جيشك خيلًا وفرساناً من كلّ لابسٍ تياباً فاخرة جمعاً كثيرًا ذا مجانب ومجانّ من كلّ قابض سيف . ومعهم فارس

وكوش وفوط . وكلهم ذوو مجان وخُوَذ . ومعك جومر وجميع جيوشهم وآل توجرمة واقاصي الشمال وجميع جيوشهم وشعوب كثيرون . . . فانّك بعد ايام كثيرة تُفتقَد وفي آخر السنين تأتي » (حزقيال ٣٨ : ٣-٢٨) .

وقد طالعتُ انا الحقير كتاباً فارسيًّا عنوانهُ « ملك نامه » ذكر مؤلّفه انه سمع اميرًا كبيرًا وشيخاً هرماً اسمه اينانغ بك يقول : لمّا ظهر بيغو خاقان الخزر كان بخدمته رجل محاربٌ اسمه توقاق أُطلق عليه بسبب بسالته لقب تموريالبغ اعني صاحب القوس الحديديّة . فهذا ولَد ابناً أسماه سلجوق . وبعد زمن وجيز (٢١٨) مات الامير توقاق فاحتضن الخاقانُ سلجوقَ وربّاه في بلاطه وأحبّه حبًّا جمًّا . وزار سلجوق يوماً الخاقان كعادته فخامر الملكة ريبٌ في أمره وقالت للملك : يخال اليّ ان لهذا الصبيّ دالّةً كبرى عندك الآن . فما يكون من أمره يا ترى متى نمى وترعرع ؟ وقد اطلع سلجوق على ذلك سرًّا فخرج خفيةً مستصحباً ابناء قبيلته وارتحل في خيلٍ وإبلٍ وغنمٍ وبقرٍ كثير من ارض توران التركيّة الى ارض ايران الفارسيّة شكل راعٍ . ولما شاهد بلاد فارس عامرة بالمسلمين عقد مشورة مع رجاله وقالوا : إلَم ننضمّ الى دين ابناء البلاد التي يمناها لا يتبعنا احد بل ننقص ونبقى منعزلين . ثم اتّفقوا وارسلوا الى مدينة زندة بخوارزم وهي قريبة من البرّية التي اناخوا بها وسألوا سلطانها ان يرسل اليهم معلّماً يلقّنهم عبادة الله عزّ وجلّ . فلبى طلبهم وسيّر معهم شيخاً في الطافٍ وهدايا فانضمّوا الى الاسلام . واقاموا ثمّ اعواماً ونموا وكثروا جدًّا . ورُزق الامير سلجوق اربعة بنين ذكور وهم : ميخائيل وبيغو وموسى وارسلان . ورُزق ميخائيل ابنان : محمّد طغرل بك وداود جغري بك . وحشد جغري بك عسكرًا كثيرًا من التركمان وزحف الى بعض بلاد ارمينية وخراسان وغزاها وعاد يخبر اخاه طغرل بك ويقول : ان ههنا سلطانين كبيرين . خوارزمشاه هرون ومسعود بن محمد بن سبكتكين ولا سبيل الى التغلب عليهما . فالاجدر ان نرحل الى خراسان وارمينية لانه ليس فيهما من يعارضنا كما عرفتُ . فامتثل اخوه المشورة ونهضا وعبرا نهر جيحون ووصلا الى مدينة دمغان وافتتحاها . واستأنفا الزحف الى مدينة سمنان وقهرا كذلك (٢١٩)

Türkiye Diyanet Vakfı
Kütüphanesi
İslâm Ansiklopedisi

فنون الإسلام

Selcuklular (86-100)

للدكتور
زكى محمد حسن

08 MAYIS 1991

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Ansiklopedisi
Kütüphanesi

Kayıt No :	1096
Tasnif No. :	701.948 ISA-F

ملتزم الطبع والنشر
دار الفكر العربى

العمائر فى الطراز السلجوقى

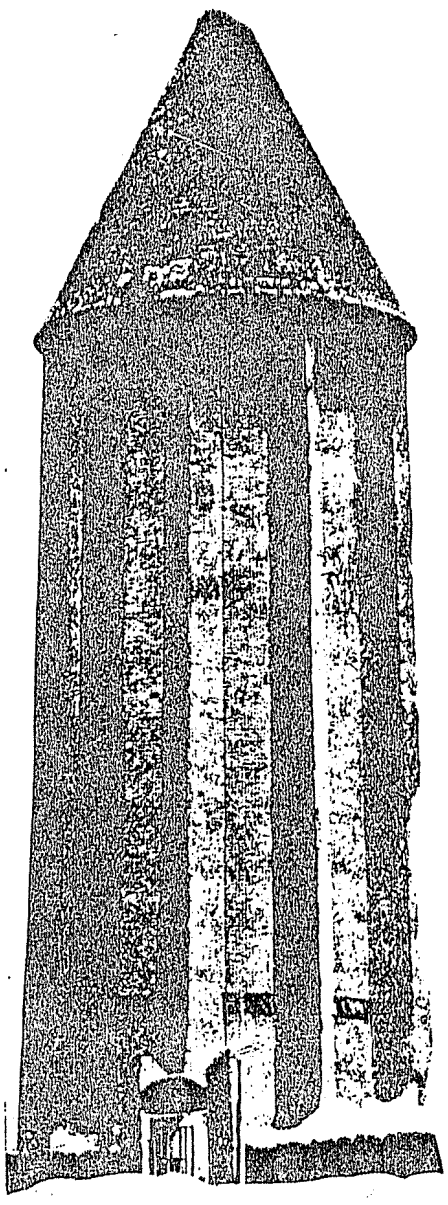
السلاجقة قبائل من التركمان الرحل قدموا من إقليم الترغيز فى آسيا الوسطى واستقروا فى الهضبة الإيرانية . وأصبح العنصر التركى ذا شأن خطير فى الشرق الإسلامى منذ ذلك الحين . وكان السلاجقة من أتباع المذهب السنى فأخذوا على عاتقهم حماية الخلافة العباسية ولكن الخليفة لم يكن له أمامهم أى نفوذ حقيق . واستطاع طغرلبك أن يدخل بغداد سنة ٤٤٧ هـ (١٠٥٥ م) ونصّب نفسه سلطانا للدولة ثم توحّد الشرق الإسلامى تحت حكمه . ولكن امبراطورية السلاجقة الواسعة لم تلبث أن تمزقت وآل حكمها إلى أسرات صغيرة أسسها بعض أفراد أسرتهم أو كبار قوّادهم الأتابكة . ثم قضى عليها المغول فى القرن السابع الهجرى (بداية القرن ١٣ م) .

وكان الأمراء السلاجقة يشملون الفنون برعايتهم فى آسيا الصغرى والعراق وإيران ؛ ولكن العنصر التركى الذى ينتمون إليه لم يظهر تأثيره فى العمائر والتحف الفنية فى عصرهم ؛ لأنهم كانوا يستخدمون أبناء البلاد أنفسهم فى الأقاليم الإسلامية المختلفة ويشجعونهم بما يكلفونهم به من أعمال أو يشترونه من تحف فنية . ومع ذلك كله فقد نشأ تحت رعايتهم طراز قائم بذاته ، امتاز بضخامة العمائر واتساعها ومظهرها القوى ، كما امتاز أيضاً باستخدام رسوم الكائنات الحية ، محورة عن الطبيعة ، على النحو الذى عرفته الفنون الإسلامية عامة . ومن مميزات الطراز السلجوقى — عدا ذلك — كثرة استخدام الزخارف المجسمة ولا سيما فى وجهات العمائر .

والمشاهد أن أهم الآثار الفنية التى خلفها هذا الطراز موطنها آسيا الصغرى وأرمينية وبلاد الجزيرة والشام . ففى آسيا الصغرى غلب سلاجقة الروم الدولة البيزنطية على أمرها وازدهرت دولتهم منذ نهاية القرن الخامس الهجرى إلى أول الثامن (١٠٧٧ — ١٣٠٠ م) وخضعت لها بلاد الأناضول كلها فى القرن السادس الهجرى (١٣ م) . وأصبحت عاصمتهم قونية من أعظم مراكز الحضارة الإسلامية فى عصر علاء الدين الأول من السلاطين السلاجقة (٦١٦ — ٦٣٤ هـ = ١٢١٩ — ١٢٣٦ م) . وقامت فى الشام وبلاد الجزيرة دويلات بنى أرتق وبنى زنكى وبنى بورى وكان أمراؤها من أكرم رعاة الفنون فى ديار الإسلام .

ويبدو أن الأساليب التى مهدت للطراز السلجوقى قامت فى بلاط محمود الغزنوى

(٣٨٨ — ٤٢١ هـ = ٩٩٨ — ١٠٣٠ م) وامتدت منها إلى إيران والهند وكانت مرحلة الانتقال من الأساليب الفنية التى انتشرت فى شرق العالم الإسلامى ، ذيلا للأساليب الساسانية ، إلى الطراز السلجوقى . ولا عجب فإن الغزنويين من عنصر تركى ، ولكنهم ألقوا بأنفسهم فى أحضان الحضارة الإيرانية وتأثروا فى فنونهم ببعض الأساليب الهندية القديمة . بل قامت على يدهم فى دهلى نفسها طائفة من العمائر فى القرنين السابع والثامن بعد الهجرة (١٣ — ١٤ م) . وظلت أساليبهم الفنية فى بكتريا والهند محتفظة بقسط وافر من شخصيتها إلى القرن التاسع (١٥ م) ولم تطغ عليهم الأساليب التى ازدهرت فى إيران على يد المغول .

(شكل ٥٨) جنبد قابوس فى جرجان بايران

ومما يلاحظ فى العمائر الدينية السلجوقية أنها لم تكن مقصورة على المساجد فحسب ، بل كثر بناء الأضرحة على شكل أبراج أسطوانية أو ذات أضلاع وأوجه عدة أو على شكل عمائر ذات قباب . وقد نشأ هذا الطراز من الأضرحة فى خراسان وانتشر منها إلى سائر أنحاء الشرق الإسلامى . وكانت المدافن المشيدة على هيئة أبراج بسيطة من ضروب العمائر التى ذاعت قبل الإسلام فى شرق إيران ثم أقبل السلاجقة على اتخاذها من الآجر مع الإبداع فى إكسابها كثيرا من الضخامة

95763

الموسوعة الشامية في تاريخ الحروب الصليبية

الفهارس العامة (٣)

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi
Dem. No: 95763
Tas. No: 940.18
ZEK.M

تأليف وتحقيق وترجمة

الأستاذ الدكتور سهيل زكار

الجزء السابع والعشرون
(٣)

- Dolaplılar 14 - 232

- ١٢٩٧١ -

الجزء الاول

٣	تقديم
٩	المقدمة
١٤	الفصل الاول:(الهجرة الغزية واستيلاء السلاجقة على خراسان . تركستان وسكانها. الوضع السياسي في خراسان وبلاد ما وراء النهرفي القرن العاشر والنصف الاول من الحادي عشر. الاسرة السلجوقية.الاجتياح السلجوقي لخراسان .
٦٢	الفصل الثاني:(قيام السلطنة السلجوقية)اوضاع بلاد الشام والجزيرة واحوالهما قبل الاستيلاء السلجوقي. تأسيس السلطنة السلجوقية من قبل طغرلبك.
١٢٠	الفصل الثالث: الاجتياح السلجوقي للجزيرة والشام :ابن خان.النواكيه.حملة ألب ارسلان على الشام والجزيرة.أتسز.تتش بن ألب أرسلان. مسلم بن قريش وسقوط الدولة المرداسية.حملة ملك شاه على الشام والجزيرة .
١٩٤	الفصل الرابع:(بلاد الشام والجزيرة تحت الحكم السلجوقي المباشر)حكم آق سنقر في حلب. تتش ومحاولاته لنيل السلطنة. حكم رضوان بن تتش في حلب . حكم دقاق بن تتش في دمشق .نهاية حكم اسرة تتش في الشام .

ملاحق الكتاب

٢٣٣	ابو محمود القائد الكتامي
٢٤٢	ابو نصر التستري

- 1043 -

Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi
Demirbaş No: 7074
Yer No: 342.297 HAN.D

المؤرخ الإيرانى الكبير

غياث الدين خواندمير

كما يبدو فى كتابه

دستور الوزراء

تأليف وترجمة وتعليق

الدكتور حربى أمين سليمان

تقديم

الدكتور فؤاد عبد المعطى الصياد

الهيئة المصرية العامة للكتاب

١٩٨٠

وزراء السلاجقة

ذكر ناظم كتاب « ملك نامه » أن والد سلجوق — المسمى بالدقاق والملقب بـ « تمر باليغ » — كان من بين أركان دولة يبغو حاكم التراكمة فى صحراء الخزر ، ولما توفى الدقاق رحل ابنه سلجوق مع قومه وعشيرته — بسبب دسائس أعدائه — من صحراء الخزر إلى تركستان .

وقد بلغت ثلاث طبقات من أبناء سلجوق إلى مرتبة رفيعة فى الحكم ، الطبقة الأولى : وحكمت فى [١٤٨] جميع أنحاء خراسان وأكثر ممالك العراق ، الطبقة الثانية : وحكمت فى بلدة كرمان ، الطبقة الثالثة : وحكمت فى بلاد الروم .

وكان سلاطين الطبقة الأولى أربعة عشر شخصا ، دامت سيطرتهم واستمر نفوذهم مدة ١٦١ عاما ، وأسماء هؤلاء السلاطين المشهورين هو كما يلى :

١ — طغرل بيك محمد بن ميكائيل بن سلجوق بن دقاق

٢ — ألب أرسلان بن جغر بيك داود بن ميكائيل بن سلجوق

٣ — السلطان ملكشاه بن ألب أرسلان

٤ — السلطان بركيارق بن ملكشاه

٥ — السلطان محمد بن السلطان ملكشاه

٦ — السلطان سنجر بن ملكشاه

٧ — السلطان محمود بن محمد بن ملكشاه

٨ — السلطان طغرل بن السلطان محمد

Selçuklular (Vezirleri)
٢٤٣ Makale s. 243-301 arasındadır.

111-33

في التاريخ العباسي والفاطمي

SELÇUKLULAR
(179-200)

الأستاذ الدكتور
أحمد مختار العبادي
أستاذ التاريخ الاسلامي والحضارة
بجامعة الكويت والاسكندرية سابقاً

7102
356.3013
A16F

١٩٨٧

مؤسسة شباب الجامعة
[illegible]

الدولة السلجوقية وأتابكياتها

١) الدولة السلجوقية :

بدا العالم الاسلامي منذ منتصف القرن الخامس الهجري (١١م) وكأنه صرح قد تقوض بناؤه وصار آيلا للسقوط : فالمشرق الاسلامي مفكك ومنقسم على نفسه بين خلافتين متعاديتين : الخلافة العباسية السنية في بغداد ، والخلافة الفاطمية الشيعية في القاهرة. وكل واحدة منهما قد استنفدت قواها في مشاكلها الداخلية بحيث صارت عاجزة عن حماية حدودها. وانتهزت الدولة البيزنطية هذه الفرصة وأخذت تغير على الحدود الاسلامية المتاخمة لها وتتوغل في أراضيها في شمال الشام والجزيرة .

وفي نفس هذا الوقت كان الغرب الاسلامي يعاني هو الآخر مثل هذا الضعف والانهيار على أثر سقوط الخلافة الأموية في الأندلس وتفكك الدولة إلى دويلات ضعيفة متنازعة عرفت بالطوائف أو الفرق . وانتهز ملك اسبانيا النصرانية هذه الفرصة وأخذ يغير على ثغور المسلمين ومدنهم بغية طردهم نهائيا من الأندلس .

ولم يكن يوجد في داخل كيان هذه الدول الاسلامية المضمحلة شرقاً وغرباً

تاريخ
الأدب العربى
٥

Türkiye Diyanet Vakfı
Kütüphanesi
İslâm Ansiklopedisi

عصر
الدول والإمارات

الجزيرة العربية - العراق - إيران

SELÇUKLULAR (491-494)

تأليف
الدكتور شوقى ضيف

Diyanet Vakfı
Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Ansiklopedisi
Kütüphanesi
Kayıt No : 2302-K
Tasnif No. :

دار المعارف

عادلا بعيد الهمة ، وخلفه ابنه مسعود الثالث (٤٩٣ – ٥٠٨ هـ .) وتولى بعده ثلاثة من أولاده متعاقبين هم شيرزاد المتوفى سنة ٥٠٩ وأرسلان المتوفى سنة ٥١٢ وبهرامشاه (٥١٢–٥٤٧ هـ .) واضطره السلطان السلجوقى سنجر سنة ٥٣٠ إلى الدخول فى طاعته ، ودفع إتاوة له صاغرا . وفى سنة ٥٤٢ رأى بهرامشاه بسوء تدبيره أن يقتل صهره الأمير الغورى قطب الدين محمد ، وكان ذلك نذير شؤم باندلاع الحروب بين الغوريين والدولة الغزنوية ، ومازالوا يعصفون بهم حتى اضطروهم فى سنة ٥٥٧ إلى الانسحاب نهائيا إلى عاصمتهم فى الهند «لاهور» وتعقبوهم هناك حتى قضوا عليهم بتلك الديار سنة ٥٨٢ للهجرة .

٢

دول متعاقبة

انتهى حوالى منتصف القرن الخامس للهجرة عصر الدول المتقابلة فى إيران التى كانت تتوزعها فيما بينها والتى كثيرا ما تحاربت وعاشت فى خصام ، وقد أخذت تحل محلها دول متعاقبة ، كانت كل منها تجمع شمل إيران وتنشر على بلدانها لواءً واحداً ، وكان لكل دولة من هذه الدول عصرها التاريخى ، وجدير بنا أن نلم بها فى إيجاز .

دولة السلاجقة (١)

السلاجقة طائفة من قبائل الترك المعروفين باسم الأوغوز ، ويسميهم مؤرخو العرب الغُزّ تخفيفا ، ونرى اسمهم يتردد بين هؤلاء المؤرخين منذ أواخر القرن الرابع الهجرى ، وهم ينسبون إلى رئيسهم سَلْجوق وقد نزل بهم قريبا من بحر الخزر (بحر قزوين) فى الهضاب المتصلة بنهرى سَيْحون وجَيْحون متخذا مدينة «جَنْد» حاضرة له . وأخذت بعض جموعه تنزل فيما وراء النهر وتمتد إلى القرب من بخارى فى خراسان . وكانوا يعتنقون المذهب السنى ، وكانوا بَدْوًا فاعتمدوا على الوزراء فى حكمهم ، وأخذ شأنهم يعظم ، مما جعل محمودا الغزنوى يتنبه لهم ، خوفا من استيلائهم على بعض دياره فى خراسان . وكان سلجوق قد توفى وخلفه ابنه إسرائيل ، فكاتبه محمود وزين له أن يقدم عليه ، وما كاد يلقاه حتى قبض عليه وزجّ به فى غياهب السجون ، وظل سجينا بإحدى قلاع الهند حتى

(١) انظر فى السلاجقة المصادر المذكورة فى الفصل الأول من قسم العراق .

بنا فى قسم العراق – بتأسيسه للمدرسة النظامية ببغداد التى أحدثت بها نهضة علمية واسعة ، وأسس على غرارها مدارس اشتهرت باسمها فى أصفهان ومَرْو ونيسابور وبَلْخ وهَراة وَطَبَرستان ، وعمل على تشجيع الشعراء والأدباء وألغى كثيرا من الضرائب التى كانت ترهق الشعب ، وكان أشعريا شافعيا ، فازدهر المذهبان الشافعى والأشعرى لعهده .

وخلف ألب أرسلان – كما مرَّ فى قسم العراق – ابنه مَلِكْشاه (٤٦٥ – ٤٨٥ هـ) وكان فى الثامنة عشرة من عمره فأدار له دولته الوزير نظام الملك إدارة حسنة ، وكان ملكشاه يُعْجب بأصفهان ويقيم فيها أكثر أيامه ، وخرج عليه بعضِ أقربائه ، ولكنه انتصر عليهم جميعا . وأمر فى سنة ٤٦٧ ببناء المرصد العظيم الذى وضع فيه عمر الخيام وجماعة من العلماء التقويم الجلالى ويرجع تاريخه إلى عيد النَّيْروز فى سنة ٤٧٢ . وكانت جيوشه ماتنى غادية رائحة ، واستولت على كثير من مدن ما وراء النهر وفى مقدمتها سَمَرْقند ، وبلغ من خوف إمبراطور بيزنطة منه أن أرسل إليه وهو فى مدينة «كاشغر» النائية الجزية المفروضة على بلاده . ومما يدل على ما وصلت إليه إمبراطوريته الواسعة من علو الشأن أن أصحاب السفن الصغيرة الذين عبروا به وبجيشه إلى الضفة المقابلة لهم من نهرجَيْحون أخذوا أجرتهم صُكوكا تدفع لهم فى أنطاكية بديار الشام حتى يروا مَدَى اتساع السلطنة . ويقال إنه ركب جواده على شاطئ اللاذقية ، وخاض به البحر شاكراً ربَّه على ما أنعم به عليه من هذا الملك الواسع الذى امتدّ من بلاد التتار والصِّين إلى ديار الشام على البحر المتوسط ، وعُنِى بحفر الآبار فى طريق الحجاج وتخفيف الضرائب عنهم . ودسَّ خصوم نظام الملك له عنده ، فأعفاه من الوزارة ، ولم تلبث أن امتدت إليه يد أحد الإسماعيليين أعدائه فى الظلام ، فطعنته طعنة نجلاء كانت سببا فى وفاته سنة ٤٨٥ ولم يلبث ملكشاه أن توفى بعده بشهر واحد . وبذلك ينتهى – كما مرَّ بنا فى قسم العراق – عهد السلاجقة العظام .

وقام بالسلطنة بعد ملكشاه ابنه بَرْكياروق أكبر أولاده (٤٨٥ – ٤٩٨ هـ .) ولُقِّب بركن الدولة ، وخالفه عمه تُتُش صاحب دمشق وأخوه محمد صاحب أذْربيجان ، وله معها وقائع كُتب له فيها النصر ، وكان يتعقب الباطنية الإسماعيلية – كما أسلفنا فى قسم العراق – وقتل منهم فى بعض السنوات مئات ، وخلفه أخوه محمد (٤٩٨ – ٥١١ هـ .) ومضى مثله يتعقب الإسماعيلية ويستولى على حصونهم ، وتولى السلطنة بعده ابنه محمود (٥١١ – ٥٢٥ هـ .) وكان شديد الحمق ، فحارب عمه سِنْجَر أمير خراسان المغوار ودارت عليه الدوائر ، غير أن عمه عفا عنه وولاه العراق . وامتد حكم سنجر أربعين سنة (٥١٣ – ٥٥١ هـ .) واستقل عنه فى سنة ٥٣٥ ملك خوارزم أَتْسِز ، وحاربه الترك فى سنة

ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLÂHİYAT FAKÜLTESİ YAYINLARI NO: 154

SELÇUKLULAR

Türkiye Diyanet Vakfı
Kütüphanesi
İslâm Ansiklopedisi

İSLÂM TARİHİ DERSLERİ

Prof. Dr. Hüseyin G. YURDAYDIN

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Ansiklopedisi
Kütüphanesi
Kayıt No : 1132
Tasnif No. : 956.301
YUR.İ

BÜYÜK SELÇUKLULAR

Siyasi durum

Sultan Mahmud'un ölümünden sonra, Gazneliler devleti kuzey Hindistanda 1186 yılına kadar devam etmiş fakat Türkistan ve İran sür'atle diğer bir türk kavminin, Oğuz (Arap. Guz) ların hâkimiyetine geçmiştir. Asyanın çok geniş bir kısmında başkanları Selçuk'un adına izafetle Selçuklu İmparatorluğunu kurarak İslâm ve Türk âleminin kaderi üzerinde önemli bir rol oynıyan ve nihayet Azerbaycan ile Anadoluyu türkleştirenler, bu Oğuzlardır. Daha M. S. VI. yüzyılda Göktürk imparatorluğunu kuranlar da bu türklerdir. Orhun kitabelerinde bunlar "Dokuz Oğuz" adı ile anılmaktadırlar ki, bu kayıttan onların, o sırada dokuz boya ayrılmış oldukları anlaşılmaktadır. H. IV /M. X. yüzyıldan sonra İslâm memleketlerine doğru Oğuz göçleri artmış, bunlar arasında İslâmiyet yayılmaya başlamış; müslüman olan Oğuzlara sonraları Türkmen adı verilmiştir. İşte Büyük Selçuklu devleti, esasını, bu Oğuz kitlelerinden alan tamamiyle millî bir devlet olmuştur. Selçuklu hükümdarları, Seyhun havalisinden devamlı olarak gelen göçebe Oğuzları daima devletin batı hudutlarına sevketmek siyasetini gütmüşler, böylece kısa zamanda Kuzey İran, Azerbeycan, Güney Kafkasya, Irak ve Halep havalisi, bütün Anadolu, türkleşmiştir. Daha sonraları Moğol istilâsı da, doğuda bulunan göçebe Oğuzları batıya sürmüş, M.S. XIII. yüzyılda Türkistan'dan kalkarak Fırat ve Diclenin yukarı vadilerine hicret eden iki büyük Türkmen aşireti yani Akkoyunlu ve Karakoyunlular da, doğu Anadoludaki Oğuz kesafetini artırmışlardır.

Selçuklu hanedanına adını veren Selçuk, Oğuzların Üçok koluna mensup Kınıklar'dan Dukak'ın oğludur. Uygur devleti tebaası olan Dukak, Hakan'a yaklaşmağa muvaffak olmuş, bu sayede oğlu Selçuk da ordu kumandanlığı (Subaşılık)'na kadar yükselmiştir. Selçuk, bazı sebeplerle hakandan şüphelendiği için, adamları ve sürüleri ile birlikte Seyhun nehri kenarındaki Cend şehri civarına gelmiş ve o sırada İslâmiyeti de kabul etmiştir. Selçuk'un torunları olan Tuğrul ve Çağrı

s. 60-90 arasındadır.

(veya Çakır) Beyler, Amuderya'yı geçmişler, kendilerine katılan ve Selçuklu sülâlesinin kuruluşundan sonra dünya tarihinde Selçuklu adı ile tanınan Oğuzlarla birlikte, Horasan'ı tamamiyle egemenlikleri altına almışlardır. 1040 yılında Dandanakan savaşında Gazneli hükümdarı Mes'ud'u yenmişler ve böylece Selçuklu devletinin temeli atılarak batıya doğru zafer yolları açılmıştı. O sıralarda şiî Büveyhîler ile Fatımîler, halifeyi büyük bir baskı altında bulunduruyorlardı. Samimî bir sünnî müslüman olan Tuğrul Bey'in, büyük bir kudretle ortaya çıkışı sünnîliğin diğer mezhep cereyanları üzerinde zafer kazanmasına yardım etmiş ve bu hal, Abbasî halifeliğinin 200 yıl daha yaşamasını temin etmiştir. 447/1055 yılında Selçuklu Sultanı Tuğrul Bey'in Bağdad'a girmesi ile halife ve sultan arasındaki münasebetler tanzim edilmiş, halife, bütün dünyevî selâhiyetlerini sultana devrederek, kendisi sadece dinî bir önder durumunda kalmıştır. Tuğrul Bey'in halefleri Alp arslan (1063 - 1072) ve Melikşah (1072 - 1092) zamanlarında Bizans'a karşı Malazgirt (1071) zaferi kazanılarak, Anadolu müslüman türklere açılmış; Mekke ve Medine de Fatımîlerin elinden kurtarılmıştır. 1071 yılı umumiyetle Anadolunun birbirleriyle atbaşı giden, türkleşmesi ve müslümanlaşması olayının başlangıç tarihi olarak kabul edilir.

Devlet idaresi

Karahanlılar'da olduğu gibi Selçuklularda da, devlet, hanedan mensuplarının müşterek malı sayılırdı. Bu sebeple devlet arazisi, kısımlara bölünmüş ve her kısım, saltanat ailesinden birine verilmişti. Tıpkı Karahanlılar'da olduğu gibi hükümdarın yoksul halkı beslemesi, şölenler tertip etmesi, değişmiyen bir âdetti. Tuğrul Bey'in sofrası, her sabah umuma açık bulundurulurdu.

Devletin siyasî bünyesine bakılırsa, idareleri altına aldıkları başka devletlerin hanedanlarına da dokunulmadığı ve bunların Büyük Selçuklu sultanlarına tâbi (vasal) devletler haline getirildikleri görülür. Bu bakımdan şöyle bir sınıflama yapmak mümkündür:

a- Büyük Selçukluların idaresinde bulunan devletlerden bazıları, Selçuklu hanedanına mensup kimseler tarafından idare edilir. Anadolu Selçuklularında olduğu gibi.

b- Büyük Selçuklu Sultanlığına bağlı bazı devletler de, Türk soyundan olan hanedanlar tarafından idare edilmektedir. Karahanlılar, buna bir örnek olarak gösterilebilir.

c- Selçuklulara bağlı diğer vasal devletlerin bazıları da, Türk olmıyan hanedanlar tarafından idare edilmektedirler.

ST. ANTOINE DES CAPUCINS FRANÇAIS CONSTANTINOPLE
52096

ON SOUSCRIT :

A la librairie orientale de DONDEY-DUPRÉ PÈRE ET FILS, imprimeurs-libraires, membres de la Société asiatique de Paris, libraires des Sociétés asiatiques de Londres et de Calcutta, rue Richelieu, n° 47 *bis*.

NOUVEAU JOURNAL ASIATIQUE,

OU

RECUEIL DE MÉMOIRES,

D'EXTRAITS ET DE NOTICES

RELATIFS A L'HISTOIRE, A LA PHILOSOPHIE, AUX LANGUES ET A LA LITTÉRATURE DES PEUPLES ORIENTAUX;

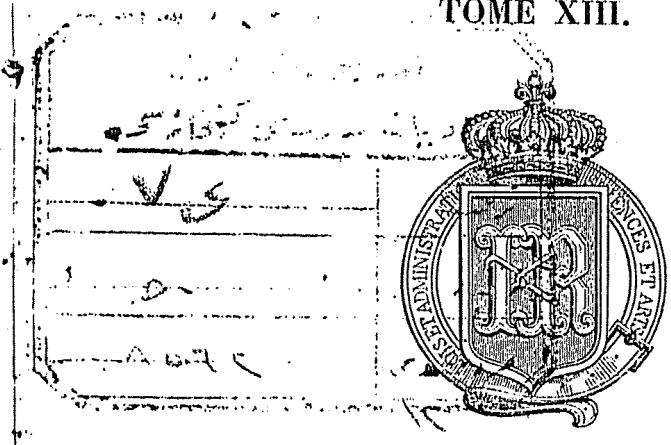
RÉDIGÉ PAR MM.

BROSSET, BURNOUF, CAUSSIN DE PERCEVAL, DUBEUX, D'ECKSTEIN, GARCIN DE TASSY, DE HAMMER, HASE, GUILL. DE HUMBOLDT, JACQUET, AMÉDÉE JAUBERT, STANISLAS JULIEN, KLAPROTH, ÉT. QUATREMÈRE, REINAUD, G. DE SCHLEGEL, SILVESTRE DE SACY, STAHL, ET AUTRES SAVANTS FRANÇAIS ET ÉTRANGERS,

ET PUBLIÉ PAR LA SOCIÉTÉ ASIATIQUE.

Serie II

TOME XIII.

BIBLIOTECA

PARIS.

IMPRIMÉ PAR AUTORISATION DE M. LE GARDE DES SCEAUX,

A L'IMPRIMERIE ROYALE.

M DCCC XXXIV.

HISTOIRE DES SELDJOUKIDES,

Extraite de l'ouvrage intitulé, *Khélassat-oul-akhbar*, et traduite du persan de Khondémir, par Julien DUMORET.

Le petit ouvrage que j'offre au public est extrait d'un historien persan qui jouit d'une réputation juste et méritée. Khondémir, fils de Mirkhond, auteur du *Raoudhat-al-Séfa*, a composé son histoire d'après celle de son père. Le *Khélassat-oul-Akhbar* (ou la crème des histoires) traite de l'histoire du monde depuis la création jusqu'à l'année 875 de l'hégire (de J. C. 1471 environ). Ayant parcouru en partie ce manuscrit important, dont je dois la communication à l'obligeance de feu M. Abel Rémusat, je pensai à en faire quelques extraits, et je m'arrêtai à l'*Histoire des sultans Seldjoukides*. Cette dynastie, qui a élevé sa puissance sur la ruine des Bouides et des Gaznévides, qui a porté l'empire de la Perse à un si haut point de gloire et de splendeur et qui a fini par dominer les khalifes eux-mêmes, m'a offert un intérêt tout particulier. Souvent la famille de Seldjouk fut en guerre avec les empereurs de Constantinople.

Le premier prince de la dynastie des Seldjoukides Togrul-Beg, son neveu Alp-Arslan et le fils de ce dernier, Malek-Schah, sont par leurs vertus et leurs talents, supérieurs peut-être aux souverains qui ont régné en Perse. Alp-Arslan surtout joignait à un grand

courage une âme noble et belle. La manière dont il traita Romain, empereur des Grecs, vient à l'appui de ce que nous avançons. Le sultan Malek-Schah était aussi un prince doué de grandes qualités. On ne peut lui reprocher que la faute grave, il est vrai, d'avoir prêté l'oreille aux discours de sa femme Turkan-Khatoun et d'avoir ôté le ministère à Nizam-el-Mulk, vizir probe et distingué. Le sultan Sandjar, sans aucun doute, est le plus illustre de tous les monarques sortis de cette famille. Lorsqu'il revint de sa captivité chez les Turkomans, il trouva son royaume ravagé et dévasté par ces hordes barbares. Cette vue fit sur lui une impression telle qu'il mourut de chagrin, peu de temps après sa délivrance. Ce seul trait fait l'éloge de toute sa vie, et montre combien ce grand prince était digne de commander à des hommes.

Nous allons donner une courte notice de la vie du fondateur de la dynastie des Seldjoukides. Nous suivrons l'ouvrage de Khondémir. Les sultans de cette famille tirent leur nom d'un homme appelé *Seldjouk*, lequel était fils de Décak, officier principal de Bigou, sultan de la race turque qui demeurait dans la campagne de Khozar, située au-dessus de la mer Caspienne. Après la mort de son père, Seldjouk fut élevé par Bigou, qui en prit un soin tout particulier. Mais, incapable de reconnaître tant de bontés, Seldjouk se révolta contre son bienfaiteur, et s'enfuit du côté de Samarcande, suivi des personnes qui lui étaient dévouées. Ayant alors augmenté ses troupes, il attaqua Bélil-Khan, gouverneur de Samarcande et le battit

Zeitschrift

der

Deutschen Morgenländischen Gesellschaft.

Herausgegeben

von den Geschäftsführern,

in Halle Dr. **Bartholomae,** in Leipzig Dr. **Krehl,**
Dr. **Wellhausen,** Dr. **Windisch,**

unter der verantwortlichen Redaction

des Prof. Dr. E. Windisch.

Neun und dreissigster Band.

Mit 3 Tafeln.

Leipzig 1885,

in Commission bei F. A. Brockhaus.

Zur Geschichte der Selǵuqen von Kermân.

Von

M. Th. Houtsma.

Unter den verschiedenen Selǵuqischen Dynastien ist uns keine so mangelhaft bekannt als die Kermanische. Deguignes in seinem bekanntem Buche: *Histoire des Huns* klagte bereits über das wenige, welches er im Stande war darüber zu berichten, weil ihm nur die von Herbelot mitgetheilten Namen der Herrscher mit den Regierungsjahren und einigen sehr kurzen Detailangaben zur Verfügung standen. Wir sind jetzt nicht viel besser daran, denn die seitdem herausgegebenen Chroniken von Mirchwând und ibn-al-Aṯir enthalten nur sehr wenig über diese Dynastie und an einer Zusammenstellung dieser Daten hat, soviel mir bekannt, keiner gearbeitet. Wir wundern uns darüber nicht, denn die Provinz Kermân spielt keine grosse Rolle in der persisch-arabischen Geschichte und die Selǵuqenfamilie, welche dort einmal geherrscht hat, weist sehr wenig bedeutende Persönlichkeiten auf, hat niemals sich über grosse Ländergebiete ausgebreitet und ist niemals seit der Niederlage, welche Malikšâh dem Gründer dieser Dynastie beibrachte, mit andern Grossmächten in Berührung gekommen. Trotzdem, oder vielleicht eben darum ist es der Mühe werth einmal einen kurzen Umriss der Geschichte dieser entlegenen Provinz zu geben, weil wir dadurch eingeführt werden in einen so gut wie völlig unbekannten Kreis von Begebenheiten und etwas näheres hören nicht allein von Kermân selbst, sondern auch von den Nachbarstaaten, den Atabegen von Fars und Jezd, so wie von den Kurden und anderen Völkern, welche damals in Kermân herumstreiften. Dazu kommt, dass die Selǵuqen für den Historiker ein grosses Interesse beanspruchen dürfen, weil sie den Uebergang vermitteln zwischen dem alten arabisch-persischen Orient und den jetzigen Zuständen. Man wird Mutawakkil als den letzten Vertreter der arabischen Weltherrschaft betrachten müssen; nach ihm fängt unmittelbar die vollständige Auflösung der Araberherrschaft in ihrem letzten Stadium, welches bereits mehr persisch als arabisch war, an und macht ein

neues Volk, die Türken, seine Erscheinung. Dennoch können die von türkischen Häuptlingen seit dieser Zeit gegründeten Dynastien nicht mit den Selǵuqischen auf eine Linie gestellt werden, denn jene beruhten nicht auf der Herrschaft eines Volkes, sondern auf den persönlichen Talenten ihrer Herrscher. Erst allmälig breitete das türkische Element durch stets neu hinzu kommende Kriegerschaaren sich überall aus bis in Aegypten und Kleinasien und wurde Vorderasien völlig türcificirt, wenn auch zugegeben werden muss, dass dies zum Beispiel in letztgenanntem Lande in viel stärkerem Masse der Fall war, als in anderen Gegenden. Es sind eben die Selǵuqen, welche diesen Process zum Abschluss gebracht haben, ohne dass die später erfolgte Tatareninvasion darin grosse und dauernde Aenderungen hervorgebracht hat, denn die Otmânen-Herrschaft ist die regelrechte Fortsetzung der Selǵuqen-Regierung in Kleinasien. Die Geschichte von diesem Zweige der Selǵuqen hat desshalb ein ganz besonderes Interesse und es war bloss zufällig, dass mir, während ich nach Quellen für diese Geschichte forschte, eine Specialgeschichte der Selǵuqen von Kermân in die Hände kam, woraus ich jetzt ein kurzes Compendium der Kermânischen Geschichte seit dem Auftreten der Selǵuqen bis zu demjenigen der Qarachiṭaier zusammen zu stellen hoffe, bis ich Gelegenheit bekommen habe das Ganze zu veröffentlichen.

Die betreffende Handschrift gehört zur Petermann'schen Sammlung (I, 445) der Königlichen Bibliothek in Berlin. Ich wurde darauf verwiesen durch Herrn Prof. W. Pertsch in Gotha und die Bibliotheksverwaltung hat mir auf meine Bitte dieselbe hier in Leiden zur Verfügung gestellt, wofür ich hier öffentlich meinen aufrichtigsten Dank sage. Herr Prof. Pertsch hatte überdies die Güte mir seine bereits gedruckte Beschreibung dieser Hs. zum Einsehen zu schicken und, indem ich im allgemeinen darauf verweise, werde ich hier etwas genauer die Lücken der Hs. und die Quellen des Verfassers angeben. Bereits nach dem ersten Blatte fehlt ein zweites und sowohl das zweite als das jetzige dritte Blatt sind von unten abgerissen, was um so mehr zu bedauern ist, weil, fol. 2 verso unten, der Verfasser besprechen wollte, was ihn zum Schreiben dieses Buches veranlasst hat. Ich transscribire hier die Worte, soweit dieselben erhalten sind: سبب تالیف کتاب موجب تحریر این کلمات چون روز بازار فصل پریشان وسبب تقریر این مقدمات مانند کار وبار مردم اهل بیسامان آنست که این بندهٔ ضعیف نحیف نهیف مرشف جامات دور ناقرجام ومتجرّع کاسات شدايد شهور واعوام کوفتهٔ صدمهٔ نوایب بی انفصام وخستهٔ تیر جگردوز جفاهای ایام وفی الـ..... الخصام معز بن التاج بن الشمس بن....

Essays
on Ottoman Civilization

Proceedings of the XIIth Congress of the Comité
International d'Études Pré-Ottomanes et Ottomanes,
Praha 1996

Archív orientální
Supplementa VIII. (1998)

F. Emecen Ktp.

Academy of Sciences of the Czech Republic
Oriental Institute
Praha 1998

preneurs fournissants les matières premières commandent aussi les couleurs et les dimentions exactes des tapis, payant les tisserands per *okka* de tapis tissé, et même installent dans certains villages des ateliers pour un finissage centralisé de la marchandise, organisant ainsi de véritables fabriques dispersées dans la région.

Ce qui nous semble très important de souligner dans ces productions artisanales régionales destinées à l'exportation, qui n'a pas trouvé de place dans leurs interprétations jusqu'à présent, est leur caractère *part-time,* complémentaire à d'autres activités économiques, l'unité de travail de base étant le ménage. Ce qui d'un côté élargit considérablement le cercle des producteurs engagés et d'un autre rend beaucoup moins évidente la vente au marché de la main d'oeuvre de l'ouvrier individuel entièrement désoccuppé comme dans le modèle marxiste classique des relations de production capitalistes et l'accumulation première du capital. Une autre constatation importante à la base de nos recherches étant la coéxistence des différentes formes de productions protoindustrielles montrant les traîts caractéristiques du *Kaufsystem* ou du *Verlagsystem* à la même époque, dans la même région, branche artisanale et parfois dans la production du même marchand-entrepreneur, on voudraît également préciser qu'à notre avis elles devraient être interprétées non pas comme des étapes dans un developpement consécutif progressif de l'accumulation première des capitaux et de la prolétarisation des producteurs culmunant dans la forme la plus capitaliste – la manufacture disséminée (ce qui préssupose une universalité et une certaine linéarité du developpement), mais comme des phénomènes contemporains témoignants de la variété de formes et de la diffusion assez large des productions protoindustrielles dans la région étudiée pendant la première moitié du XIXe siècle qui ont d'ailleurs eu un sort différent dans le long terme relatif à l'industrialisation ou à la desindustrialisation.

12 HAZIRAN 2003

THE SELJUK JIHÂD AGAINST FATIMID SHI'ISM: AN OBSERVATION ON THE SUNNI REVIVAL

Antonio Jurado Aceituno

Most important previously published studies concerning the Seljuk dynasty consider their period a time of Sunni revival. The opinion seems true especially in relation to the former Bûyid dynasty, supporters of Shi^{c}i propaganda but at the same time guardians of the Abbasid dynasty.

A critical reading of the Seljuk historical sources reveals to us how carefully we must treat this appraisal. It is not possible to define Seljuk rule as Sunni simply because it was not Shi^{c}i, nor merely because they considered themselves Sunnis. A valid definition for us should be based upon the quality of their Sunnism.

The intention of the first Seljuk sultan Ṭughril-Beg to protect the pilgrimage road to Mecca and then to undertake battles in Syria and Egypt against the Fatimid heretics are the duties by which the sultan justified his position and usefulness to the Islamic community. He drew his legitimacy from these deeds. The Abbasid caliph recognized the sultan's intentions by giving him two swords on the occasion of his investiture: "... for subjecting unbelievers (*kuffâr*) and heretics (*mulḥidîn*) to his rule"[1].

Only in relation to the real opposition to the heretical groups of the time, named in the sources Shi^{c}is, Ismâ^{c}îlis or Bâṭinis, and the practice of *jihâd*, it is possible to measure the Sunnism of the Seljuk Turks. This is the first aim of the paper presented here. Second, I would also like to point out some heretical features found in the Seljuk dynasty that, in my opinion, subvert the unqualified assessment of them as Sunni.

Like the sword of the *Amir al-Mu'minin*, the historical sources of the time also mention the *ghazw* or *jihâd* undertaking by Seljuk leaders against heretical strongholds. One of the most important of them was the taking of the Shâh-Diz fortress and death of its owner, Aḥmad, son of the famous propagandist ^{c}Abd al-Malik ^{c}Aṭâsh. The difficulties encountered in

[1] From al-Mustarshid to the Seljuk sultan Maḥmûd [II]. *Cf. al-Muntaẓam, s. a.* 515, p. 226.

s. 173-178

— Berkyaruk
— Muhammed Tapar
Selçuklular

Zeitschrift

der

Deutschen morgenländischen Gesellschaft.

Herausgegeben

von den Geschäftsführern,

in Halle Dr. Arnold, Dr. Rödiger, in Leipzig Dr. Auger, Dr. Brockhaus.

unter der verantwortlichen Redaction

des Prof. Dr. Brockhaus.

Neunter Band.

Mit fünfzehn Kupfertafeln.

Leipzig 1855

in Commission bei F. A. Brockhaus.

mit dem von Mirchond gegebenen wörtlich überein, hat aber am Schlusse des Zwiegespräches zwischen Abû Ṭâlib und Baḥîrâ noch einen für unsre Zwecke wesentlichen Zusatz, welchen ich hier folgen lasse: قال صدقت ارجع بابن اخيك الى بلده واحذر عليه اليهود فوالله لئن راوه وعرفوا منه ما اعرف لَيَبْغُنَّهُ غَنَتًا فانه كاين لابن اخيك هذا شأن عظيم نجده فى كتبنا وما روينا عن ابائنا واعلم انى قد ادّيت اليك النصيحة ، فلما فرغوا من تجارتهم خرج به سريعًا وكان رجال من يهود قد راوا رسول الله صلعم وعرفوا صفته فارادوا ان يغتالوه فذهبوا الى بحيرا فذاكروه امره فنهاهم اشدّ النهى وقال لهم اتاجدون صفته قالوا نعم قال فما لكم اليه سبيل فصدّقوه وتركوه ورجع به ابو طالب فما خرج به سفرًا بعد ذلك خوفًا عليه

d. i. Baḥîrâ sprach: „Du hast Recht; bringe deinen Neffen an seinen Wohnort zurück und hüte ihn vor den Juden; sähen sie ihn und erkennten in ihm denselben wie ich, bei Gott! sie würden ihm gar Schlimmes zuzufügen suchen; denn dieser dein Neffe hat eine hohe Bestimmung, die wir in unsern [Offenbarungs-] Schriften und dem uns von unsern Vätern Ueberlieferten angegeben finden. Wisse, dass ich hiermit die Pflicht treuer Berathung gegen dich erfüllt habe.“ Als sie daher ihre Handelsgeschäfte abgemacht hatten, führte er ihn eilends mit sich hinweg. Etliche Juden aber, die Muḥammed gesehen und seine Eigenschaften erkannt hatten, wollten ihn meuchlings umbringen. Sie gingen daher zu Baḥîrâ und besprachen sich mit ihm über Muḥammed; er aber mahnte sie aufs stärkste davon ab und fragte sie, ob sie die ihm zukommenden Eigenschaften an ihm vorfänden? Da sie das bejahten, sagte er: „Nun so könnt ihr ihm nichts anhaben.“ Darauf gaben sie ihm Recht und liessen von Muḥammed ab; Abu Ṭâlib aber führte ihn mit sich zurück und nahm ihn nachmals, aus Besorgniss für ihn, nie mehr mit auf Reisen.

Aus der ganzen Darstellung geht aufs deutlichste hervor, dass es nicht Baḥîrâ's Absicht war, selbst Muḥammed nach Mekka zu bringen, sondern dass er dem Abu Ṭâlib den Rath gab, mit seinem Pflegesohne umzukehren, um ihn gegen die Verfolgung der Juden zu schützen.

Zu Barkiarok's Regierung, nach Rašîduddîn.

Von Staatsrath

Dr. von Erdmann.

Wir verdanken Herrn *Defrémery* gründliche Untersuchungen über die Regierung des Selǵuken-Sultans Barkiarok ben Melekšâh nach mehrern angesehenen Geschichtsschreibern, wie Ibnu'l-Aṯîr, Ibn-Ǵauzî, Mirchâwend,

Ḥamdullâh Mustaufî u. a. (Journal Asiat. 1853 Apr. — Mai S. 425 ff. Sept.—Oct. S. 217 ff.). Unter den benutzten Schriftstellern vermisse ich nur den weniger zugänglichen Rašîduddîn, der in seiner „Summe der Chroniken“ 2. Bd. 2. Abth. auch die Geschichte der Selǵuken gedrängt behandelt. Folgende Nachträge daraus [1]) werden einige Punkte in ein anderes oder helleres Licht stellen.

1) Ueber die nach dem Tode des Melekšâh zwischen seiner verwittweten Gemahlin Turkân Chatun und dem Chalifen Ehmuḳtedî wegen ihres jüngeren Sohnes Maḥmûd eingetretenen Verhältnisse berichtet Rašîduddîn Folgendes [2]):

وچون پدرش سلطان ملکشاه از دنیا بعقبی رحلت کرد او سیزده ساله بود وبزرک ترین برادران پدر اورا ولی عهد خویش کرده بود وتعیین فرموده [3]).امرارا بر متابعت او اغرا کرده او در حالت وفات پدر در بغداد باصفهان بود وترکان خاتون از سلطان پسری داشت محمود نام شش ساله وبا شوهر بود ببغداد از خلیفه درخواست تا محمود پسر اورا سلطنت دهد وبنام او خطبه فرماید در بغداد خلیفه اجابت نمی کرد گفت پسر تو هنوز طفل است پادشاهی را نشاید ترکان بسیار خزاین ونفایس خرج کرد وپسری را ازان خلیفه جعفر نام که مادرش مهملک خاتون بود دختر ملکشاه اورا ترکان خاتون می پرورد وبا وجود پدرش مقتدی ترکان خاتون اورا امیر المومنین می خواند عزم داشتند پیش از وفات ملکشاه که در بازار لشکر اصفهان آنجا که مدرسه ملکه خاتون است دار الخلافه وحرمی بسپارند واورا آنجا بخلافه بنشانند مقتدی ازین معنی متفکر ومستشعر بود وحل آن داشت چه نسبت ومکنت حاصل بود ترکان خاتون درماند این جعفررا با پیش خلیفه فرستاد آنگاه خلیفه التماس او اجابت کرد وبنام پسرش محمود خطبه فرمود ومنشور ولایت بنوشت وترکان حالی امیر کربوقا را بر نشاند تا بهفته از بغداد باصفهان رود وبرکیارق را بکیرد غلامان نظام الملک ازین حال

1) Nach einer mir zugehörigen Handschrift des جامع التواريخ, von mir beschrieben in: *Kritische Beurtheilung der von Hrn. Quatremère herausgegebenen: Histoire des Mongols de la Perse*, Kasan 1841.

2) Vgl. Journal Asiat. a. a. O. S. 431 ff. Rašîduddîn a. a. O. fol. Ffo r. u. v.

3) Die Schreibart فرموده für بود وفرموده statt بود u. s. w. ist in dieser alten Handschrift durchgängig befolgt.

Makale "BERKYARUK" posedindedir.

Tarandi Uluksin

مصر والشام
في عصر الأيوبيين والمماليك

Turan Şah, (123-126)

تأليف
دكتور سعيد عبد الفتاح عاشور
أستاذ تاريخ العصور الوسطى
بجامعتي القاهرة وبيروت العربية

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Ansiklopedisi
Kütüphanesi
Kayıt No. : 10741
Tasnif No. : 956.9 ASU.M

دار النهضة العربية
للطباعة والنشر
بيروت - ص.ب ٧١٩٠

07 MAYIS 1991

المسلمين يتحرج حتى «كادت تكون الهزيمة بالكلية»[1].

ولم ينقذ الموقف عندئذ سوى حماقة الصليبيين. ذلك أن فريقاً منهم تسرع في شن هجوم على المسلمين في المنصورة، دون أن يستمع إلى أوامر الملك الخاصة بالتريث والانتظار[2]. وهكذا اندفع فرسان الصليبيين داخل المنصورة، وأوغلوا في طرقاتها، في الوقت الذي وجد المسلمون قوة جديدة في المماليك البحرية وزعيمهم بيبرس البندقداري الصالحي. والواقع إن الموقف كان خطيراً، حتى أطلق المؤرخ ابن واصل على ذلك اليوم يوم «الكبسة»[3]. ولكن المماليك البحرية أنقذوا الموقف، فانقضوا على الصليبيين، في دروب المنصورة وأوسعوهم قتلاً، حتى انتهت المعركة بهزيمة الصليبيين، وفرارهم منهزمين[4]. وكان عدد ضحايا الصليبيين في المنصورة بضعة آلاف، مما جعل أحد المؤرخين الأوروبيين يعتبرها «مقبرة الجيش الصليبي» في حين وصفها المقريزي بأنها كانت «أول ابتداء النصر على الفرنج»[5].

ويبدو أن موقعة المنصورة أعادت الثقة إلى نفوس المسلمين فاشتدت هجماتهم بعد ذلك على الصليبيين، في الوقت الذي تمالك لويس التاسع شجاعته وأخذ يعيد تنظيم صفوف جيشه بسرعة بعد أن قلت المؤن وتناقص عدد الفرسان بسبب كثرة ضحاياهم في المنصورة، هذا كله فضلاً عن انتشار الأمراض والحميات في معسكر الصليبيين لتزيد الطين بلة[6].

(١) ابن واصل: مفرج الكروب، ج ٢، ورقة: ٣٦٦ (مخطوط).
(٢) Mathieu Paris, VII, pp. 14-11 & Joinville, pp. 118-119.
(٣) ابن واصل: مفرج الكروب، ج ١، ص: ٣٥٩ (مخطوط).
(٤) العيني: عقد الجمان، حوادث سنة ٦٤٧ هـ.
(٥) المقريزي: السلوك، ج ١، ص: ٣٥١. Grousset: op. cit. III, p. 465.
(٦) سعيد عبد الفتاح عاشور: الحركة الصليبية، ج ٢، ص: ١٠٧٠.

توران شاه والصليبيون:

وفي تلك المرحلة وصل المعظم توران شاه إلى المنصورة في نهاية فبراير سنة ١٢٥٠ م (٦٤٧ هـ) بعد أن أعلن سلطاناً في دمشق أثناء طريقه إلى القاهرة. وقد أدى وصول السلطان الجديد إلى ارتفاع الروح المعنوية عند المصريين، «وتيمن الناس بطلعته»[1]، وعندئذ أدرك لويس استحالة الزحف على القاهرة، وبدأ يفكر جدياً في العودة إلى دمياط ليستغل هذه المدينة الكبيرة في مساومة المسلمين. على أن انسحاب الصليبيين إلى دمياط لم يكن عندئذ بالمهمة السهلة، وهذا هو السر في تردد لويس في اتخاذ تلك الخطوة حتى الخامس من شهر أبريل.

وفي تلك الأثناء ازداد موقف الصليبيين سوءاً بسبب انقطاع المواصلات بينهم وبين دمياط، مما هددهم بالجوع وفرض عليهم أن يتدبروا مصيرهم بسرعة. فحتى ذلك الوقت كانت الغلبة في النيل - بين دمياط والمنصورة - للسفن الصليبية التي نجحت في إمداد الصليبيين بكل ما احتاجوا إليه من إمدادات وقوة. ولكن السلطان توران شاه بنى عدة سفن وحملت أجزاؤها على الجمال إلى شمالي المعسكر الصليبي حيث ركبت وأنزلت في الماء وشحنت بالمقاتلين. ولم تلبث هذه السفن الإسلامية أن انقضت على المراكب الصليبية «وأخذتها أخذاً وبيلاً» وبذلك قطعت الطريق على السفن الصليبية وحالت دون اتصال الصليبيين بقاعدتهم في دمياط[2]. وتفيض المراجع العربية المعاصرة بأخبار المعارك النيلية التي نشبت عندئذ بين السفن الإسلامية والسفن الصليبية، وكيف أن هذه المعارك

(١) المقريزي: السلوك، ج ١، ص: ٣٥١ - ٣٥٣. أبو المحاسن: النجوم، ج ٦، ص: ٣٤٦.
(٢) المقريزي: السلوك، ج ١، ص: ٣٥٣.

بلاد الشام

تبيل السلاجقة الصليبي

١٠٩٨-١٠٧٠ / ٤٩١-٤٦٣

Selçuklular (1091-1202)

تأليف

سعاد محمد عادل عبود الغنيمي

١٤٠٤هـ - ١٩٨٤م

Türkiy · Diyanet Vakfı
İslâm Ansiklopedisi
Kütüphanesi
Kayıt No. : 9854
Tasnif No. : 956.3 GAN.B

الأموال في ديران حلب الى تاج الرؤساء أبي منصور بن الخلال الصليبي[1] .

وبعد أن رتب السلطان ملكشاه أمور بلاد الشام غادر حلب أواخر سنة ٤٧٩ هـ / ١٠٨٧ م وفي طريقه بلغه أن العميد الذي ولاه على الرها صادر أموال السكان مما أدى الى قيامهم ضده وطردهم له ، فأقطع السلطان مدينة الرها لقائده بوزان ، فسار بوزان وتسلم الرها . ومر ملكشاه على ميافارقين وديار بكر فعزل ابن جهير عنها وولي فيها أبا علي البلخي . وعاد السلطان الى خراسان[2] .

ورغم أن حملة السلطان ملكشاه الى الشام بدت وكأنها أوصلت الدولة السلجوقية الى أقصى اتساعها فإنها في حقيقتها لم تؤد الى تكوين جبهة اسلامية متحدة في بلاد الشام ، ذلك أن السلطان ملكشاه أخضع فعلاً بلاد الشام للحكم السلجوقي المباشر ، الا أنه أسهم في تمزق بلاد الشام والجزيرة عندما منحها كاقطاعات حربية لقادة جيشه وغيرهم . فلو قدر لبلاد الشام أن تصير موحدة نتيجة حملة ملكشاه لتغير مصير الحملة الصليبية الأولى . يضاف الى هذا أن السلطان ملكشاه أقر وجود بعض الامارات المستقلة في بلاد الشام مثل امارة بني منقذ في شيزر وإمارة خلف بن ملاعب في حمص وإمارة تتش في دمشق وجنوب الشام ، فضلاً عن استقلال طرابلس وصور عن السلاجقة . وأدى هذا الى انقسام وتفتت بلاد الشام قبيل وصول الصليبيين .

(١) ابن العديم ، بغية الطلب جـ ٣ ورقة ٢٥٨ب ؛ ابن الاثير الكامل جـ ١٠ ص ١٥٠ ؛ ابن واصل ، مفرج الكروب جـ ١ ص ١٩ ؛ ابن ايبك الدرة المضية في اخبار الدولة الفاطمية ص ٤٣٠ ؛ حسنين ربيع ، النظم المالية في مصر زمن الايوبين ص ٢٧ .

(٢) سبط ابن الجوزي ، مرآة الزمان جـ ١٣ B ورقة ٨٢ ب .

وأثناء وجود ملكشاه في بلاد الشام لم يحاول الاتصال بالفاطميين وبالتالي ظل العداء السياسي والخلاف المذهبي قائماً بين السلاجقة والفاطميين . كما أن منطقة شمال الشام خضعت لأول مرة لحكم السلاجقة المباشر . والمعروف أن معظم سكان شمال الشام يدينون بالمذهب الشيعي خلال هذه الحقبة ، بينما السلاجقة يعتنقون المذهب السني ويتعصبون له ، وأخذ الخلاف المذهبي يتفاقم بين الجانبين مما أدى في نهاية الأمر الى ظهور حركة الباطنية[1] في شمال الشام كرد فعل على انتصار السلاجقة وضمهم بلاد الشام الى حظيرة الدولة السلجوقية . وكل ذلك أفاد منه الصليبيون فيما بعد .

النفوذ السلجوقي في بلاد الشام
بعد رحيل ملكشاه (٤٨٠ - ٤٨٥ هـ)

ترك السلطان ملكشاه،آقسنقر الحاجب في شمال الشام كنائب له . وشمل اقطاع اقسنقر مدناً هامة،مثل حلب،واللاذقية،وحماة،وحمص،ومنبج والمعرة . وينتمي اقسنقر بن عبد الله آل ترغان الى قبيلة الساب يوالتركمانية[2] وقد حظى آقسنقر باهتمام المؤرخين لما قام به من جلائل الأعمال خلال حكمه لحلب وشمال الشام . وكان اقسنقر مملوكاً للسلطان ملكشاه ومن المقربين لديه . وقد نشأ معه ورافقه في طفولته وصباه . وعندما آلت السلطنة الى ملكشاه سنة ٤٦٥ هـ / ١٠٧٣ م جعل آقسنقر من كبار أمرائه وأخص أصدقائه واعتمد عليه في كثير من الأمور

(١) عن ظهور الباطنية في بلاد الشام انظر الفصل الرابع ص ٣٢١ - ٣٢٢ .
(٢) ابن العديم ، بغية الطلب جـ ٣ ورقة ٢٦٧ ب .

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ EDEBİYAT FAKÜLTESİ YAYINLARI NO :2864

Selçuklular

SALÂHADDÎN DEVRİNDE EYYÛBÎLER DEVLETİ

(Hicrî 569 - 589 / Milâdî 1174 - 1193)

Selahaddin ve Anadolu Selçukluları
sahife = 46

Ödev için
Lisans

(Doçentlik Tezi)

Dr. RAMAZAN ŞEŞEN

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Ansiklopedisi
Kütüphanesi
Kayıt : 3889-1747
Tasnif No. : 956.062
ŞEŞ-S

EDEBİYAT FAKÜLTESİ BASIMEVİ
İSTANBUL — 1983

ma yaparken Sultan Haşhâşîlerin de kendi tarafından anlaşmaya dâhil edilmesini şart koşmuştur[46].

II — Salâhaddîn ve Anadolu Selçukluları

573-574 (1178) yıllarında Salâhaddîn ile Ba'lebek sâhibi Şemseddîn b. el-Muḳaddem arasındaki anlaşmazlıktan istifâde ile, Anadolu Selçuklu sultânı II. Kılıç Arslan, İbn el-Muḳaddem'in elindeki Ra'bân kalesini almaya kalkışmış ve kuşatmıştı. Sultan, İbn el-Muḳaddem'le Ba'lebek meselesini hallettikten sonra Takiyyüddîn kumandasında Ra'bân'ın yardımına 1000 kişilik bir süvârî birliği gönderip Kılıç Arslan'ın kuvvetlerini çekilmeye mecbûr etmişti[46].

Bunun arkasından, Hısn-ı Keyfâ sâhibi Nûreddîn Muḥammed b. Kara Arslan, Sultan'a elçiler göndererek kayın pederi II. Kılıç Arslan'a karşı himâyesini istedi. Kılıç Arslan bu meselede haklıydı. Fakat, daha önce aralarında anlaşmazlık olduğu ve Nûreddîn b. Kara Arslan himâyesini istediği için, Sultan 576 yılı başlarında (haziran 1180) Anadolu Selçuklularına karşı sefere çıktı. Fırat ne-(haziran 1180) Anadolu Selçuklularına karşı sefere çıktı. Fırat nehrinin kollarından Göksü ırmağı kenarında Kılıç Arslan'ın veziri İḫtiyâreddîn Ḥasan b. 'Afrâs ile yapılan müzâkerelerde bu anlaşmazlık tatlıya bağlandı[47]. Bundan sonra, Salâhaddîn ile Anadolu Selçukluları arasındaki ilişkiler iyi bir şekilde devam etti. 584 yılı muharrem (mart 1188) ayında Salâhaddîn Kevkeb kalesini muhasara ederken, İḫtiyâreddîn anlaşmayı yenilemeye, Frenklere karşı zaferlerinden dolayı Sultan'ı tebrike geldi ve büyük bir itibar gördü[48].

45 *Sana'l-B.*, I, 218-219; İbn Şaddâd, s. 223-234; B. Lewis, *Saladin and the Assasins*, *BSOAS*, XV/3, 1953; *Saladin*, s. 151-152; Durayd 'Abdulḳâdir el-Nûrî, *Siyâsat Ṣalâḥaddîn el-Eyyûbî*, Bağdad 1976, s. 377-386. Bu Haşhâşîler arasında 4000 kadar yahudî de bulunmaktaydı.

46 *el-Barḳ*, III, 137a-139b; *Sana'l-B.*, I, 331-332; *Mi'mâr el-ḥaḳâ'iḳ*, s. 18-19; *Saladin*, s. 160-161; O Turan, *Selçuklular zamanında Türkye*, İstanbul, 1971, s. 211-212; *ATİB*, s. 266-267.

47 *Sana'l-B.*, I, 344-347; *Mi'mâr el-ḥaḳâ'iḳ*, s. 41; İbn Haldûn, V, 294-295; *Saladin*, s. 164-165; O. Turan, s. 212; *ATİB*, s. 268-270.

48 *el-Fatḥ*, s. 211-212; *el-Ravż.*, II, 124; *ATİB*, s. 345-346.

Frederich Barbarossa'nın Haçlı Seferi sırasında Anadolu Selçuklu Devleti kriz içindeydi. II. Kılıç Arslan ülkesini çocukları arasında paylaştırmış, büyük oğlu Kutbuddîn Melikşâh'ın hacrı altına girmişti. Kılıç Arslan ve oğlu Melikşâh, Salâhaddîn'e defalarca mektuplar yazarak, Barbarossa'nın geçişine mâni olacaklarını bildirmelerine rağmen, ona mâni olamadılar. Bundan başka, Melikşâh 587 yılında kardeşi Mu'izzuddîn Ḳayṣarṣâh'tan Malatya'yı almaya kalkınca, Ḳayṣarṣâh Kudüs'te bulunan Sultan'ın yanına gelerek yardım istedi. El-Melik el-'Âdil'in kızlarından biriyle evlendi. Onun ve Sultan'ın himâyesine girdi. Sultan, Kılıç Arslan'ın oğulları arasındaki anlaşmazlığı halletmesi için Şemseddîn Muḥammed b. el-Farrâş'ı Ḳayṣarṣâh ile gönderdi. İbn el-Farrâş Anadolu'ya gidip onlar arasında Sultan adına hakemlik yaptı. Bu vazifeden dönerken 588 (1192) yılında Malatya'da öldü[49]. Bundan başka 588 yılı cemâziyelâhir ayında Melikşâh, Sultan'a bir elçi göndererek onu Anadolu'ya dâvet etti. Fakat, Sultan Haçlılarla çok meşgul olduğu için onun bu çağrısına olumlu cevap veremedi[50].

III — Haleb ve Musul Meselesinin Yeniden Alevlenmesi ve Haleb'in Zaptı

3 safer 576 (29 haziran 1180) tarihinde Musul sâhibi Seyfeddîn Ğâzî öldü. Yerine kardeşi 'İzzeddîn Mes'ûd geçti. 'İzzeddîn Mes'ûd, Faḫruddîn b. el-Dahhân'ı elçi göndererek, ağabeyisi zamanında olduğu gibi el-Cezîre üzerindeki Musul hâkimiyetinin tanınmasını Sultan'dan istedi. Sultan, buraların Halife el-Mustaẓî tarafından gönderilen taklîd'te kendisine verildiğini, ağabeyisine kayd-ı hayat şartıyla buraları bıraktığını ileri sürerek bu isteği kabul etmedi. Bunun arkasından 25 receb 577 (6 aralık 1181) tarihinde Haleb sâhibi el-Melik el-Sâlih öldü. Ölürken ülkesinin idâresini Musul sâhibi İzzeddîn Mes'ûd'a bıraktı. Buranın idâresi de el-Mustaẓî tarafından gönderilen taklîd'te Salâhaddîn'e bırakılmıştı. Fakat, bu sırada Salâhaddîn Mısır'da olduğu için Haleb'e müdâhele edemedi. İzzeddîn Mes'ûd gelip şehrin idâresine el koydu. Bu olaylar iki taraf

49 *el-Fatḥ*, s. 330-331, 389-393, 397-398, 552, 558, 625; İbn Şaddâd, s. 189-190; *el-Ravż.*, II, 156; İbn el-Furât IV/II, 37; O. Turan, s. 222-224, 227; *ATİB.*, s. 348-351, 360-361.

50 İbn Şaddâd, s. 219-220; *el-Ravż.*, II, 199-200; İbn el-Furât. IV/II, 72-73.

JOURNAL ASIATIQUE

OU

RECUEIL DE MÉMOIRES

D'EXTRAITS ET DE NOTICES

RELATIFS A L'HISTOIRE, A LA PHILOSOPHIE, AUX LANGUES

ET A LA LITTÉRATURE DES PEUPLES ORIENTAUX

RÉDIGÉ

PAR MM. BAZIN, BIANCHI, BOTTA, CAUSSIN DE PERCEVAL, CHERBONNEAU, D'ECKSTEIN
G. DEFRÉMERY, L. DUBEUX, DULAURIER, PRESNEL
GARCIN DE TASSY, GRANGERET DE LAGRANGE, DE HAMMER-PURGSTALL
STAN. JULIEN, MIRZA A. KASEM-BEG, J. MOHL, S. MUNK
REINAUD, L. AM. SÉDILLOT, DE SLANE, ET AUTRES SAVANTS FRANÇAIS
ET ÉTRANGERS

ET PUBLIÉ PAR LA SOCIÉTÉ ASIATIQUE

CINQUIÈME SÉRIE

TOME II

PARIS

IMPRIMÉ PAR AUTORISATION DU GOUVERNEMENT

L'IMPRIMERIE IMPÉRIALE

M DCCC LIII

1'2'21 1749.

Bibliyografik
Muhammad Cuzar
Selçuklular

MM. GRANT-DUFF, ancien résident à la cour de Satara.

HODGSON (H. B.), ancien résident à la cour de Népal.

Radja RADHACANT DEB, à Calcutta.

Radja KALI-KRICHNA BAHADOUR, à Calcutta.

MANAKJI-CURSETJI, membre de la Société asiatique de Londres, à Bombay.

Le général COURT, à Lahore.

Le général VENTURA, à Lahore.

LASSEN (Chr.), professeur à Bonn.

RAWLINSON, consul général d'Angleterre à Bagdhad.

VULLERS, professeur de langues orientales, à Giessen.

KOWALEWSKI (Joseph-Étienne), professeur, à Kasan.

FLÜGEL, professeur à Meissen.

DOZY (Reinhart), bibliothécaire, à Leyde.

BROSSET, membre de l'Académie impériale de Saint-Pétersbourg.

PARIS

IMPRIMÉ PAR AUTORISATION DU GOUVERNEMENT

L'IMPRIMERIE IMPÉRIALE

M DCCC LIII

6.3

JOURNAL ASIATIQUE.

SEPTEMBRE-OCTOBRE 1853.

RECHERCHES

SUR

LE RÈGNE DU SULTAN SELDJOUKIDE BARKIAROK

(485-498 DE L'HÉGIRE = 1092-1104 DE L'ÈRE CHRÉTIENNE),

PAR M. C. DEFRÉMERY.

(Suite et fin. Voyez le numéro d'avril-mai.)

A la nouvelle des succès de Toutouch, Turcan khatoun sortit d'Ispahan, où elle continuait à résider près de son fils. Elle voulait se joindre à son beau-frère; mais elle tomba malade à Djerbadékân, revint sur ses pas, et mourut à Ispahan, dans le mois de ramadhân 487 (septembre-octobre 1094), après avoir recommandé à l'émir Onar et à l'émir Sermez, gouverneur d'Ispahan, de conserver le royaume à son fils Mahmoud. Il ne restait plus entre ses mains que la forteresse d'Ispahan; mais elle commandait encore à dix mille cavaliers turcs. D'après Ibn Djouzy, Turcan khatoun écrivit d'Hamadân (lisez d'Ispahan), où elle séjournait, à Toutouch, et inspira à ce prince le désir de l'épouser [1]. Il marcha vers Ha-

[1] « Sur ces entrefaites, Tëtousch reçut une lettre de la femme de son frère, dans laquelle elle l'invitait à venir promptement, lui promettant de le prendre pour mari. La lecture de cette lettre détermina aussitôt le départ du sultan pour la Perse. » (Matthieu d'Édesse, traduction manuscrite de M. Éd. Dulaurier, chap. CXLV.)

NOT: Makale "BERKYARUK" posedi..

Tarama
Uluisin

مصر والشام
في عصر الأيوبيين والمماليك

Turan Şah (169-171)

تأليف

دكتور سعيد عبد الفتاح عاشور

أستاذ تاريخ العصور الوسطى
بجامعتي القاهرة وبيروت العربية

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Ansiklopedisi
Kütüphanesi

Kayıt No. :	10741
Tasnif No. :	956.9 ASU.M

07 MAYIS 1991

دار النهضة العربية
للطباعة والنشر
بيروت . ص.ب ٧٤٩

المماليك أكثر من قرنين ونصف قرن» أي حتى غزا السلطان سليم العثماني البلاد.

وسنرى أنه طوال تلك المدة، ظل المماليك يمثلون أرستقراطية حاكمة بوصفهم الجهاز الحربي الذي استأثر بحكم البلاد والدفاع عنها. وإذا كان المماليك البحرية الأوائل معظمهم من الأتراك القفجاق، فإنه ليس معنى ذلك أن جميع المماليك في مصر والشام طوال ذلك العصر كانوا ينتمون إلى ذلك العصر وحده. ذلك أنه بدأت تصل إلى مصر منذ عهد بيبرس دفعات من المماليك من أصل مغولي، وهؤلاء ارتقوا بسرعة في وظائف الدولة حتى أن السلطان كتبغا نفسه (٦٩٤ - ٦٩٦ هـ، ١٢٩٤ - ١٢٩٦ م) كان مغولي الأصل. وفي ضوء هذه الظاهرة يمكننا أن نفسر انتشار بعض العادات المغولية في مصر على عصر سلاطين المماليك مثل أكل لحوم الخيل في الحفلات والمناسبات وصناعة بعض أنواع الخمور من لبن الخيل بالذات.

وعندما وجد تجار الرقيق أن سلاطين المماليك وأمراءهم في مصر يقدرون بضاعتهم ويدفعون فيها الأموال الطائلة، نشطوا في جلب المماليك، وأسهم في هذه التجارة أيضاً بعض التجار الأوروبيين - وخاصة المدن الإيطالية - الذين نافسوا التجار الشرقيين في جلب المماليك إلى مصر. وهكذا نجد أصول المماليك في مصر وقد أخذت تتنوع تنوعاً واضحاً منذ القرن الثامن الهجري أي الرابع عشر للميلاد، إذ وجد منهم الأتراك والشراكسة والمغول والصقالبة واليونانيين والإسبان والألمان.. وغيرهم. وقد انتسب هؤلاء المماليك غالباً إلى أساتذتهم الذين اشتروهم بالمال من التجار، وأشرفوا على تربيتهم. فالمماليك الظاهرية بيبرس نسبة إلى السلطان الظاهر بيبرس، والمماليك الأشرفية خليل نسبة إلى السلطان الأشرف خليل وهكذا. وأحياناً نسب المملوك إلى تاجره الذي جلبه

كالمماليك العثمانية، أو إلى قيمته التي اشتري بها إذا كانت كبيرة تستحق الفخر لما لها من دلالة على عظم المواهب والصفات المتوفرة في ذلك المملوك، مثل قلاون الألفي الذي اشتري بألف دينار.

هذه كلمة عامة موجزة عن أصل المماليك الذين حكموا مصر في فترة من أهم فترات تاريخها في العصور الوسطى، وبقي أن نعرف كيف تمكن هؤلاء المماليك من أن يحلوا محل سادتهم الأيوبيين في حكم مصر.

مقتل توران شاه وقيام شجرة الدر في الحكم:

الواقع إن انتصار المماليك البحرية على الصليبيين في المنصورة ثم في فارسكور (٦٤٧ هـ، ١٢٥٠ م) أدى إلى ازدياد قوة شوكتهم لإحساسهم بأنهم أصحاب فضل في إنقاذ مصر من خطر ضخم. وكان ذلك في الوقت الذي وصل إلى مصر توران شاه ابن الصالح نجم الدين أيوب وصاحب الحق الشرعي في حكم البلاد، كما ذكرنا في الباب السابق. ومن الواضح أن المعظم توران شاه كان سلطاناً جديداً يريد أن يحس بسطوته وخطورة منصبه، ويباشر سلطانه على أوسع نطاق. لذلك وجد توران شاه في المماليك البحرية حجر عثرة تعترض سلطانه المطلق، مما أدى إلى سوء العلاقات بين الطرفين من أول الأمر.

وخير ما يوضح لنا رغبة السلطان المعظم توران شاه في ذلك الدور الأول من حكمه في الاستئثار بالنفوذ والسلطان، ما يرويه المقريزي من أنه لم يكد يطمئن إلى هزيمة الصليبيين في المنصورة وفارسكور حتى «أخذ في إبعاد رجال الدولة»، فتخلص من كل من خشي منافستهم له من أبناء بيته، ومنهم الملك المغيث عمر الأيوبي الذي أخرجه توران شاه من قلعة الجبل إلى الشوبك حيث اعتقل. وكذلك أخرج الملك السعيد فخر الدين حسن الأيوبي من مصر إلى دمشق حيث اعتقل أيضاً. أما كبار موظفي الدولة الذين

Türkiye Diyanet Vakfı
Kütüphanesi
İslâm Ansiklopedisi

منشورات كلية الآداب والعلوم الإنسانية بالرباط

Selcuklular (115-117)

كتاب

چهار مقاله

(أربع مقالات)

09 MAYIS 1991

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Ansiklopedisi
6304
509.297
SEM.Ç

لمؤلفه
نظامي عروضي سمرقندي

مع ترجمة
محمد برهاوين
استاذ اللغات الشرقية فى الجامعات المغربية

وبسبب استحسانه . أمر لي السلطان بألف دينار . فقال علاء الدولة : ان عطاءه ومرتبه لمّا يصلاه . وسأجلس غدا إلى جانب الوزير . حتّى يأمر بالمرتب من الخزينة . وأكتب معاشه على اصفهان . ثم قال السلطان : لعلك فاعل هذا لأنه لا أحد له هذه الحسبة . فادعوه أيضا باسمي . وكان لقب السلطان «معز الدولة والدين» فدعاني الأمير على بالأستاذ المعزي فقال السلطان : بل الأمير المعزي ذلك العظيم ابن العظيم . وهكذا صنع أنه في الغد . عند صلاة الصبح منحني ألف دينار . ورتبَ لي ألفَ ومئتي دينار . وأمر بألف «منّ» غلة

وحينما مضَى شهر رمضان . دعاني إلى المجلس . وجعلني نديما للسلطان . واتجه اقبالي نحو الترقي . وبعد ذلك كان دائم الاهتمام بي .

واليوم . كل ما حصلت عليه . حصلت من عناية ذلك الأمير . طيب الله تبارك وتعالى تربته بأنوار الرحمة بمنه وفضله .

حكايــة

كان آل سلجوق كلهم محبين للشعر . ولكن لم يكن منهم . من كان أكثر حبا للشعر من «طغانشاه» ابن «الب أرسلان» فمحاورته ومعاشرته كانت كلها مع الشعراء . وكان ندماؤه كلهم شعراء . مثل الأمير أبي عبد الله القرشي ، وأبي بكر الازرقي . وأبي منصور بن يوسف . وشجاعي النسوي ، وأحمد البديهي . وحقيقي ونسيمي . وهؤلاء كانوا مرتبين في الخدمة ، اما الذين كانوا يفدون ويعودون فكثيرون . وكلهم كانوا محظوظين ومرزوقين منه ، غير أنه ذات يوم كان الأمير مع أحمد البديهي يلعب النرد ، وكان اللعب على عشرة آلاف . وكان للأمير قطعتان في الخانة السادسة ، ولأحمد البديهي اثنتان في الخانة الأولى . وكانت لعبة الأمير ، فاحتاط كثيرا ورمَى [1]

(1) بالأصل «عمل احتياطات»

ليضرب «دوشش»[1] فاصاب «دويك»[2] فتطير كثيرا وخرج عن طبعه ، وكان ذلك الغضب قد انتهَى به لدرجة ، انه كان في كل لحظة ، يضع يده على قبضة سيفه ، فكان الندماء مثل الورق على الشجر ، يرتعدون ، لأنه كان ملكا حدثا ، مقمورا ، بمثل هذه الصدمة ، فنهض أبو بكر الازرقي ، واقترب من المطربين ، وصار ينشد هذين البيتين :

ان رمت ذات الستتين فنلت ذا ت الواحدين فذلك عدل دون مين
تلك التي قد صورت وجه المليـ ـك فأسرعت بسجودها في لمح عين

أخبرني أبو منصور بن يوسف ، وأنا في هراة سنة تسع وخمسمائة ، أن الأمير طغانشاه ، طرب لهذين البيتين ، وطابت نفسه لدرجة ، أنه قبل عين الأزرقي ، ودعا بالذهب فوضع في فمه ، خمس مائة دينار ، ولم ينقص منها واحد ، واسترد نشاطه ، ومنح العطايا . سبب هذا كله كان بيتين ، رحمهما الله جميعا بمنه وكرمه .

حكايــة

في شهور سنة اثنتين وسبعين واربعمائة ، قصَّ مغرض قصة على السلطان ابراهيم ، ان ابنه سيف الدولة الأمير محمود قد نوَى ان يذهب إلى جانب العراق ، لخدمة الملك شاه ، فتأثر السلطان لدرجة أنه ، قبض عليه توا ، وقيده ووجه به إلى القلعة ، وألحق به ندماءه ، فوجه بهم إلى القلاع ، وكان من جملتهم مسعود بن سليمان ، الذي بعثوا به إلى «وجرستان» حيث قلعة «ناي» ،

(1) تعني الستتين ، حافظنا على الاسم الذي ما زال معروفا في الشرق ، عند لاعبي «الطاولة»
(2) تعني «الواحدين» المعروف الآن لديهم باسم «هبيك» في قطع «الزهرات» التي يلعب بها أصحاب «الطاولة» .

Abstracta Iranica, vol. 29, 2006 Teheran, pp. 92,93

167. PEACOCK, Andrew C. S. « Nomadic Society and the Seljūq campaign in Caucasia ». *Iran and Caucasus*, 9.2, 2005, pp. 205-230. Selçuklular

Cet article est consacré à l'expansion turque dans le Caucase et l'Est Anatolien au Ve/XIe s. Peacock propose de réévaluer la thèse traditionnelle, selon laquelle l'expansion fut conduite de façon indépendante par des bandes de nomades Türkmens dont les Saljūqs installés en Iran cherchaient à se débarrasser en les redirigeant vers les franges nord-occidentales de leurs territoires. La démonstration est rigoureusement structurée. En introduction (pp. 205-8), l'A. constate le peu de recherches menées sur les invasions turques depuis les travaux de Cahen et il rappelle la thèse traditionnelle de la « diversion » des Türkmens (thèse développée par Cahen, Bosworth, Lambton). La première partie est un tableau de la région à la veille des invasions, qui est caractérisée par une très grande fragmentation politique (pp. 208-211). Les pages suivantes présentent le déroulement des campagnes saljuqides dans la région (pp. 212-217, à lire en regard avec le tableau chronologique en appendice pp. 227-9). L'A. insiste sur la tendance des Turcs à attaquer les mêmes endroits (ex. les régions de Tao, Somxit'i, Mantzikert), l'ampleur des destructions commises, et surtout l'implication des membres préémiments de la famille Saljūq dans les campagnes (Ibrāhīm Yinal, Qutlumuš, Toġril, Alp Arslān, Malik-Šāh). Dans la dernière partie de l'article, Peacock propose un modèle d'explication (pp. 217-227). Pour cela, il met en perspective ces événements avec ce que l'on sait d'une part sur les différentes vagues de migrations Türkmen, d'autre part sur le principe d'autorité dans les tribus nomades (en réf. à Lindner 1982 "What is a nomadic tribe?"). Ce faisant, il permet de comprendre les relations étroites qui unissaient les sultans à leurs congénères nomades. Un bon exemple est fourni par la campagne de 455/1054 menée par Alp Arslān : celle-ci avait pour but d'obtenir la loyauté des Türkmens dit "Iraqiens" ('Irāqiyya) qui avaient précédés les Saljūqs dans le Nord-Ouest. A un autre niveau, Peacock montre que les campagnes menées par les Saljūqs visaient à assurer aux Türkmens des zones d'installation pour l'été (*yeylaq*) et pour l'hiver (*qišlaq*). Au final, les Saljūqs apparaissent comme "deeply rooted in Turkish tribal society for rather longer than is often assumed". La clarté de l'argumentation, le recours à un vaste éventail de sources (notamment en géorgien), et le soin de se donner les moyens de comprendre un événement en le replacant dans un contexte historique plus large rendent ce travail particulièrement intéressant. Le résultat (les liens étroits des Saljūqs avec les Türkmens) devrait stimuler des recherches futures. Du même auteur, voir aussi c.r. n° 168. D.D.-G.

168. PEACOCK, Andrew C. S. « The Saljūq Campaign against the Crimea and the Expansionist Policy of the Early Reign of 'Alā' al-Dīn Kayqubād ». *JRAS*, Series 3, 16(2), 2006, pp. 133-149. Selçuklular

Cet article propose de réévaluer le début du règne du plus célèbre sultan de la dynastie des Saljūqs de Rūm, 'Alā' al-Dīn Kay-Qubād (1219-1237) en étudiant les tenants et les aboutissants de l'expédition navale contre le port de Subak en Crimée. Après avoir constaté l'absence de recherche sur cette expédition (à part l'article ancien Yakubovskii), l'A. résume le récit d'Ibn Bībī et fait l'inventaire des autres sources disponibles. L'analyse historique proprement dite commence par la datation de l'expédition (elle est située en 1220-1222, avant l'occupation du port par les Mongols). Mais l'objectif principal de l'article est de replacer cet événement dans un contexte global : celui d'une politique expansionniste qui obéissait d'abord à des motifs économiques (contrôle des routes commerciales et approvisionnement en esclaves). Simultanément aux campagnes, au Sud, contre la Cilicie arménienne dont il voulait contrôler le commerce, 'Alā' al-Dīn Kay-Qubād chercha au Nord à concurrencer le puissant royaume de Trébizonde sur son propre terrain. Dans cette perspective, la brève occupation de Subak est un jalon essentiel pour comprendre l'assaut malchanceux contre la ville de Trébizonde en 1223 (cet événement est analysé en détail). « The Saljūq expedition against Trebizond in 1223 may be seen as an extension of their Crimean policy: having failed to defeat their rival in the Black Sea, they now took the war directly to the Empire of the Grand Comneni itself » (p. 148). A un autre niveau, les événements de Subak et de Trébizonde permettent d'atténuer sensiblement l'image d'un sultan tout puissant qui est reflétée par les sources mais aussi par l'historiographie moderne. Cet article, écrit dans un style limpide, constitue un modèle d'analyse historique pour le large éventail des sources utilisées (en grec, arabe, persan), pour la rigueur de l'examen auquel elles sont soumises – ce qui permet à l'A. de critiquer au passage les analyses de Yakubovskii et celles, plus récentes, de Sukhurov (sur Trébizonde), et aussi pour le souci de donner à un événement toute sa dimension historique. D.D.-G.

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

06 HAZ 2010

Ansiklopedisi

تاریخ الوزراء

از

نجم الدّین ابو الرجاء قمی

در سال ۵۸۴

به کوشش

محمّد تقی دانش پژوه

مؤسسهٔ مطالعات و تحقیقات فرهنگی

تهران ۱۳۶۳

Diyanet Vakfı
Ansiklopedisi
4422
923.955
KUM.T

Türkiye Diyanet Vakfı
Kütüphanesi
İslâm Araştırmaları Merkezi

منابع تاریخ ایران
در
دوران اسلامی

تالیف
دکتر غلامرضا ورهرام

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi
Demirbaş No 17028
Tasnif No 909.5
VER.M

مؤسسة النشارات امیر کبیر
تهران، ۱۳۷۱

24 KASIM 1993

180698 SELÇUKLULAR

۵. منابع و مآخذ دورهٔ سلجوقیان ۴۷
الف. منابع و متون تاریخی عصر سلجوقی ۴۹
ب. مآخذ ۵۶

سیر فرهنگ در عهد سلجوقیان

چگونه تمدن ، هنروفرهنگ‌ایران به‌یونان ، روم شرقی وشمال افریقا انتشار یافت .

بدوران سلجوقیان گاه‌شماری مخصوص ایرانی بکارگرفته شدوزبان فارسی زبان رسمی دولت گردید .

3 MAYIS 1996

دکتر بدیع‌الله دبیری‌نژاد
استادیار دانشگاه اصفهان

Türkiye Diyanet Vakfı
Kütüphanesi
İslâm Araştırmaları Merkezi

سلاجقه طایفه‌یی هستند ازترکمانان "غز"[1] و خزرکه در ایام شوکت امرای سامانی ، دردشتهای نزدیك به حیرهٔ آرال یعنی به حیرهٔ خوارزم وسواحل‌شرقی دریای مازندران(خزر) و دره‌های علیای سیحون وجیحون سکونت داشتند ومساکن ایشان بین سرزمینهای مسکونی ترکمانان غز وقریق(خلخ) وبلاد اسلامی ماوراءالنهر فاصله بود وآنها به مناسبت نزدیکی به ممالك اسلامی قبول اسلام‌کرده وگاهی نیز درکشمکشهای امرای سامانی با ملوك خانیهٔ ترکستان بیاری سامانیان برمی‌خاستند ودرجهاد با کفارتورانی شرکت می‌جستند وبعلت علائق مذهبی وحسن‌نظر به مبانی وقوانین اسلامی ، امرای سامانی بدون رادع ومانع ، آنانرا دررفت‌وآمد به سایر بلاد ، آزادگذاشته بودند چنانکه جد سلجوق یعنی **سلجوق‌بن دقاق** (تقاق)[2]، دراواخر عهد سامانیان با خاندان قبیلهٔ خود ، از توران بنواحی دیگر خصوصاً به سرزمینهای مسلمان‌نشین‌کوچ کردند ودرناحیهٔ جند ، کنارسیحون ودر درهٔ علیای‌این شط ، نزدیك ترکستان مقیم شدند .

واین « سلجوق مردی بود به حسن سیرت معروف وبه یمن نکونامی موصوف وپنج پسر داشت همه سزاوار مهتری ولایق سروری ، اسرائیل ، میکائیل ، موسی ، بیغور ، یونس ویوسف وهریك شایستهٔ امیری ودرخور مهتری هرروز اتباع واشیاع ایشان چون تضاعیف بیوت شطرنج در ازدیاد و ارتفاع بود و نعمت و ثروت چون ماه نوری به‌کمال داشت و تمامی پذیرفت ومردان‌کار وجوانان نامدار میان آن جمع با عدت تمام واسباب تطام فراوان شدند . . . »[3].

پس ازسلجوق ، فرزندان او یکی بعدازدیگری ، مهتران قوم شدند و باکوششها و فعالیتهای مستمر خود ، درتوسعه وگسترش حکومت خاندان سلجوق و **اشاعهٔ فرهنگ و تمدن ایرانی واسلامی** ، همتی مردانه نشان دادند . با توجه بآثار وکتب زیادی‌که دربارهٔ حکمرانان آل سلجوق نوشته‌اند معلوم می‌شودکه درایام حکومتهای‌گذشته بمانند پادشاهان عراق ،

---

۱ – ابتدا آنانرا اغز می‌خواندند وکلمهٔ غز بعدها معمول شد و مخفف اغز می‌باشد . سامانیان جمع‌کثیری ازاین ترکمانان اغز را از محل‌های سکونت اصلیشان‌کوچ داده ودربلاد شمال ماوراءالنهر ساکن ساختند و ازاین غزها بودند قبیله‌یی که به نام رئیس خود سلجوق ، به طایفهٔ سلجوقی معروف شدند ودرجنوب به حیرهٔ خوارزم شهرنشینی اختیارکردند وپس ازمرگ او به تدریج فرزندانش در قریهٔ نور ازقراء شمال شرقی بخارا ساکن‌گردیدند .

۲ – **سلجوق بن دقاق از نژاد طوقشورمیش (بمعنی حمله‌کننده)** بود پسرگوگجوخواجه . (چون رنگ سبز درمیان‌ترکان مقدس می‌باشد معنی‌کلمه منسوب به سبز باشد) که خرگاه تراش پادشاهان ترك بود ، از اوروق (ایل – طایفه) واستخوان قیق (قویوق) وایشان دودمانی بزرگ بودند . دقاق یا (تقان) به معنی سخت‌کمان است .

۳ – صفحهٔ ۱۰ – سلجوقنامهٔ ظهیرالدین نیشابوری متوفی بسال ۵۸۲ – ازنشریات‌کلالهٔ خاور . تهران .

هنرومردم
sayı 124-125
(1351/1973)
Tahran, s. 69-76

IRCICA

نامهٔ بهارستان، سال دوم، شماره اول، دفتر ۳، بهار - تابستان ۱۳۸۰، ص ۷۵ - ۱۱۰

مقدمه‌ای بر مجموعه

مراسلات رسمی دیوان سلجوقیان و خوارزمشاهیان و اوایل عهد مغولان

به قلم:
محمّد قزوینی و عباس اقبال آشتیانی
به کوشش:
اکرم مسعودی* و نادر مطلبی کاشانی**

چکیده: مجموعه فرامین و منشآت لنین‌گراد بر دو قسم است: قسمت اول مشتمل است بر ۱۴۸ مراسلهٔ رسمی و دولتی از «احکام سلاطین ماضی» یعنی سلاطین سلجوقیه و خوارزمشاهیه که به قلم دبیران معروف آن عصر، مانند: منتجب الدین بدیع اتابک جوینی، رشید الدین وطواط، عبدالواسع جَبَلی و بعضی دیگر؛ و قسمت دوم عبارت است از: عمده مراسلات غیر رسمی و دوستانهٔ بعضی از دبیران معروف اوایل عهد مغول از قبیل: شمس الدین محمد جوینی، علا الدین عطاملک جوینی و معین الدین سلیمان، ملقب به پروانه و غیرهم می‌باشد. این نسخه تاریخ کتابت ندارد ولی از قراین ظاهری معلوم می‌شود که کتابت آن از اوایل قرن هشتم هجری و کاتب آن محمد بن صدر الدین خوارزمی است. مجموع اوراق آن در ۲۱۶ ورق یا ۴۳۱ صفحه است.

کلیدواژه: نامه‌های سیاسی؛ فرمان‌ها و احکام؛ سلجوقیان؛ خوارزمشاهیان؛ مغولان.

* کارشناس ارشد نسخ خطی و کتابهای کمیاب؛ دانشکدهٔ ادبیات دانشگاه تهران.
** سردبیر مجلهٔ «نامهٔ بهارستان»؛ کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی.

یادداشت

دو مقاله‌ای که در ادامه می‌آید پژوهشی است منتشر ناشده از شادروانان علامه محمّد قزوینی (۱۲۵۶ - ۱۳۲۸) و استاد عباس اقبال آشتیانی (۱۲۷۵ - ۱۳۳۴) در معرفی مجموعه فرامین و منشئآت رسمی باقی‌مانده از دیوان سلاطین گذشتهٔ ایران، که در قرن‌های پنجم تا هفتم قمری صادر و نسخهٔ آن خوش بختانه از دستبرد حوادث روزگار در امان مانده‌است.

نسخهٔ اصل این مجموعهٔ نفیس و منحصربفرد در کتابخانهٔ موزهٔ آسیایی انجمن علوم روسیه درلنین‌گراد نگاه‌داری می‌شود. علامه محمّد قزوینی در سال ۱۳۱۰ش/ ۱۹۳۱م، از روی این نسخه، یک دوره عکس برداشت و سپس در پاریس از روی همان نسخهٔ عکسی دو دورهٔ دیگر، ولی به قطع کوچکتر، عکس برداشته و مجموع سه دوره را که سه مجلّد باشد در ۱۹ خرداد ۱۳۱۵ش/ ۲۰ ژوئیه ۱۹۳۶م، برای وزارت فرهنگ (وقت) به تهران فرستاد. اکنون هر سه مجلّد این مجموعهٔ عکسی در کتابخانهٔ ملّی به شماره‌های ۴۸، ۴۹ و ۵۰ موجود است.

بر این مجموعهٔ عکسی، علامهٔ قزوینی مقدمه‌ای مختصر و شادروان عباس اقبال آشتیانی مقدمه‌ای بسیار مبسوط نوشته‌اند. مقدمهٔ نخست، در ابتدای هر سه نسخه الحاق و مقدمهٔ دوم نیز تنها بر یکی از سه نسخه (شماره ۵۰) اضافه شده و مسودهٔ آن (با حواشی مرحوم قزوینی) اکنون در کتابخانهٔ دانشکده ادبیات دانشگاه تهران، در میان جزوها و کتاب‌های ایشان محفوظ است.

توضیح بیشتر در باره این مجموعه و نیز تحقیقات انجام گرفته پیرامون آن در مقدمهٔ متن مصحّح، به زودی در دسترس پژوهش‌گران علاقه‌مند قرار خواهد گرفت. ان شاء الله.

25 MAR 2003

ATSIZ ARMAĞANI
İstanbul-1976, s. 355-369
DN:28709. (T811./ATS.A)

Türkiye Diyanet Vakfı
Kütüphanesi
İslâm Araştırmaları Merkezi

04 EKİM 1994

SELÇUKLU DEVRİNİN ÖZELLİKLERİ*

Mehmet Altay Köymen

Selçuklu devri Türk tarihi, Cumhuriyet devrinde Türkiye'mizde çok büyük araştırma konusu olmuştur. İmparatorluk devrinde Türk tarihi deyince hemen hemen sadece Osmanlı tarihi anlaşılırdı. İmparatorluk tasfiye edilip de, onun yerinde millî bir devlet kurulunca, Osmanlı tarihi bu devletin kuruluş esaslarını anlamağa yetmedi. İster istemez daha eski devirlere çıkıldı. İlk durak noktası Selçuklu devri oldu.

Bugünkü Türkiye, son defa Selçuklu Türkleri'nin bundan 900 yıl önce fethedip vatan olarak seçtikleri ülkede kurulduğu için, Selçuklu devrini araştırma hareketi yerinde idi. Selçuklular tarafından kurulan vatanı kurtaran Mustafa Kemal Atatürk, konumuz olan Selçuklu devri tarihini araştıranların hemen hepsinin yetiştiği müesseseyi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'ni kurdu. İşte Cumhuriyet'in başında, Türkiye'de sadece bir kişi, rahmetli Prof. Mükrimin Halil Yınanç, doğrudan doğruya Selçuklu devri ile meşgul olurken, bilhassa rahmetli hocam Fuad Köprülü'nün ve talebelerinin yetiştirdiği Selçuklu devri Türk Tarihi ve Medeniyeti araştırıcılarının sayısı bugün düzineleri geçmek-

(*) Selçuklu tarih ve medeniyeti enstitüsünün Cumhuriyet'in 50. yıldönümü münasebetiyle Konya'da düzenlediği (23.9.1973-25.9.1973) seminerde verilmiş tebliğin metnidir.

TÜRK TARİHİNİN
MESELELERİ : 1

Türk Tarihinde Moğollar ve Cengiz meselesi

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi "TARİH DERGİSİ,,
Sayı 8, 1953, s. 105—136.

TÜRK TARİHİNİN
MESELELERİ : 2

Selçuklular

SELÇUKLU ÂİLESİNİN MENŞEİ HAKKINDA

15 EKİM 1994

Dr. İbrahim KAFESOĞLU

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Ortaçağ Tarihi Doçenti

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi

Demirbaş No: 20533

Tasnif No: 929.295605
KAF.S

OSMAN YALÇIN MATBAASİ
İSTANBUL — 1955

رسوم السلاجقة ونظمهم الاجتماعية

RÜSUMU'S-SELCUCA
Muhammed Mahmud Idris
SELÇUKLULAR

تاليف

دكتور محمد محمود إدريس
مدرس التاريخ الاسلامى
كلية الآداب - جامعة المنيا

8630
956.05
IDR.R

الطبعة الأولى
١٩٨٣

٩٥٣٥٠٥٤
م ٦٥٨

محمد محمود أدريس
رسوم السلاجقة ونظمهم الاجتماعية

12 TEMMUZ 1993

Türk. *bağ* (R. IV.) «der Strick, das Band, die Fessel, der Bündel, das Paket» = *bağlamak* «binden» *bāy-* (Yakut) «binden»
Indogerman. * *pāk* «flechten, binden» Walde 552.
Afranz. *bague* «Bündel»
Eng. *pach* * *baga*: Spuren eines wohl aus den Kelt., Walde, 82

Türk. *balık-* (R. IV. 1499) «leuchten, glänzen»
Neukorean. *palk* hell «R. O. IV.» Shiratori
Macar. *villog* «micare»
İndogerman. * *bheleg-* «Glänzen, flammen» Walde, 297.
Dravid. *belagu* «Strahlen, flammen» O. Schrader, Zİİ, Band 394.

Türk. *kap-* (R. II. 403) «fassen, an sich nehmen»
Mongol. *ḫab* «action de saisir avec avidité»
Macar. *kap* «greifen»
Lâtin. *capio, -ere* «nehmen»
İndogerman. * *qap* «fassen» Walde, 128

Türk. *kes* (R. II. 1154 «schneiden, zerschneiden»
İndogerman. *kas-* «abschneiden, kastrieren»
Lâtin. *castro* id.
Sumer. *kaz* «zerreissen, zerschneiden» Ş. L., 805

Türk. *suk-* (R. IV. 751) «schlagen, zerstossen»
Lâtin. *sūg(g)illo, āre* «schlagen, stossen» *unerklärt* Walde.
Sumer. *sag, sig* «schlagen» Ş. L., 499

Dergi / Kitap
Kütüphanede Mevcuttur

Türk. *sın-* (Divan I. 215) «zerbrochen werden»
Sumer. *su-un* «einreissen, zerstören» Ş. L. 136

Türk. *toku-doku* (R. III. 1149) «weben»
Apers. *tuckoris* «weben»
Lâtin. *texo, -ere* «weben, flechten»
Sumer. *tuku* «weben vom Kleid» Ş. L. 325

Türk. *tın-* (Divan I. 178. 16) «aufhören, ausruhen»
Sumer. *te-en* «sich beruhigen, ruhiger werden» Ş. L. 715-716

Türk. *til-* (R. II. 1380) in schmale streifen, Riemen, schneiden, zerreissen. *tilim* (R. III. 1385) «ein abgeschnittenes Stück»
Lâtin. *talio, -are* «spalten, schneiden»
Lâtin. *dolo-, āre* «behauen»; *dōlium* «Fass-wz. * *del-*: spalten, behauen, teilen»
A. ind. *dâlom* «Stück, Teil»

T.T.K. Belleten, c. III / sayı: 10, Nisan-1939, s. 377-384.

SELÇÜK ADININ MENŞEİNE DAİR

L. ÁRSONYİ
Ankara Tarih, Dil, Coğrafya Fakültesi Profesörlerinden

Umumiyetle yayılmış olan سلجوق şeklinin Türk âhenk kaidesine uygun olmadığını garp tarihçileri arasında ilk olarak galiba MARQUART ısrarla kaydediyor: «Bugün artık sökülüp atılması imkânsız olan *Selcuk* şeklini ilk defa kim kullandı, bilmiyorum.» Ona göre *Salçuk* şekli daha doğru olurdu; bunun XIII. asır Ermeni Tarihçisi Kirakos'un muhtasar tarihinde bulunan Ս՛ալչուկ *Salç'uk* şeklile ispat edebilmesini düşünüyor.[1])

İki asır daha önceki mehazlar varken ve bir Türk adının en mevsuk şeklinin önsırada Türk kaynaklarında aranması icap ederken, tamamile muahhar bir Ermeni mehazının doğruluğunu kabul etmesi biraz gariptir.

Barthold daha sonra doğru yolu takip ediyor. Bildiğime göre, ismin doğru telâffuzunu ve dolayısile aslî şeklini MAHMUT AL-KÂŞGARÎ'nin Dîvân lûgat attürkünde gösterdiğini ilk defa o ortaya koydu.[2]) Lûgatta buna dair yazılan şudur: سَلْجُقْ — إِسْمُ جَدِّ هٰؤُلاءِ السَّلاطِينِ . وكانَ يُسَمّىٰ « سَلْجُقْ سُوباشِي »[3]) İstanbulda verilen konferanslarında BARTHOLD mesele ile yeniden meşgul oldu ve şunları söylüyordu: «Asrımızda Türk savtiyatının mukteziyatı ile âşina olan âlimler bu hatayı tashih etmeğe çalışıyorlar ve o ismi سالجوق yahut سالجيق şeklinde yazıyorlar. Lâkin Türk metinlerinden görülüyor ki bu kelimenin doğru telâffuzu سەلجوك tür. Bu telâffuza biz hem Mahmut Kâşgarî'de, hem de eski Türk dâsitânı olan «Kitâbı Dede Korkud» da, hem diğer bazı membalarda ezcümle 950 senesinde Sultan Süleyman zamanında tertip edilmiş olan ismi mechul bir nâzımın manzumesinde rastgeliyoruz ki bu manzumenin 954 senesinde yazılan nüshası İstanbul Darülfünun kütüphanesinde mahfuzdur. Halis Efendi kitapları, No. 7340, 91 inci sahife.»[4])

[1]) MARQUART, Über das Volkstum der Komanen 187. [2]) Enzyklopaedie d. Islâm II, 975. [3]) Ed. Istanbul I, 397. [4]) BARTHOLD, Orta Asya 91.

Türkiye Diyanet Vakfı
Kütüphanesi

04 NİSAN 1997

تاریخ
سلاجقه و خوارزمشاهان

تألیف

عبّاس پرویز

۱۳۵۱ - شمسی

تهران

ELMI

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi

Demirbaş No 41817

Tasnif No 956.05
PER. T

- Selcuklular
- Hariz̀mşahlar

EDİTÖRDEN

İÇERİK (Cilt: VI Sayı: 3) ..::.. Temmuz / Ağustos / Eylül 2006

MAKALE	YAZAR	SA
Ön Kapak		
Editörden		
Kapak ve İçindekiler		
Rüya Kültürü ve Hadisçi Karizması	» Nevzat Tartı Rüya	9-40
Kâbe'ye Asılan Boykot Sayfasının Tahrifiyle İlgili Rivayetlerin Tahlili	» İsrafil Balcı Hz. Muhammed	41-57
Hakikat ve Metafor	» Hüseyin Subhi Erdem Hakikat	59-77
Fatiha Suresi ve Tecvidi	» Yaşar Kurt Fatiha Suresi	79-131
Farabi Felsefesinde Mutluluğun Araştırılması	» Latif Tokat Farabi - Saadet	133-157
Kur'an Perspektifinde Dünya- Ahiret Bütünlüğü	» Ömer Faruk Yavuz - Ahiret - Hayat	159-198
İlk Anadolu Selçuklu-Gürcü Karşılaşması: Pasinler Savaşı Ve Sonuçları	» Nebi Gümüş Selçuklular	199-219
Faith Development And Perception Of Diversity Among Muslims In Turkey: Construction And Initial Test Of A Measure For Religious Diversity In Islam	» Üzeyir Ok Türkiye	221-247
Korumaya Muhtaç Çocukların Bakımı ve Gözetimi Açısından İslâm Hukûkunda Velâyet ve Vesâyet Yetkisi	» Şevket Topal - Velayet - Vesayet	249-273
Bilginin İslamileştirilmesi	» Luey Sâfî Cev.: Ömer Pakiş Bilgi	275-306
Ön Kabuller Olmaksızın Yorum Mümkün mü ?	» Rudolf Bultmann Çev.: Hafsa Fidan	307-314
Book Review / Kitap Tanıtım IX. Asırdan Günümüze Eğitim Üzerine Notlar (İbn Sahnûn Ve Adâbu'l-Muallimîn Adlı Kitabı)	» Cüneyt Eren İbn Sahnun	315-318
Book Review / Kitap Tanıtım Bilimin Yitik Şehri Cündişâpûr	Cemil Hakyemez İlim	319-322

Copyright © 2006 www.dinbilimleri.com

MADDE YAYIMLANDIKTAN SONRA GELEN NÜSHADAN

04 AĞU 2008

T.C
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

SELÇUKLULARIN DİNÎ SİYASETİ VE İSLÂM ÂLEMİ
(1040-1092)

(DOKTORA TEZİ)

Hazırlayan:
Ahmet OCAK
(9302)

Danışman:
Prof. Dr. Salim CÖHÇE

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi
Dem. No: 32566
Tas. No:

Malatya 1999

29 NİSAN 2004

İstem, Yıl:1, Sayı:2, 2003, s.95 - 108 Konya

D2535
Türkiye Diyanet Vakfı
Kütüphanesi
İslâm Araştırmaları Merkezi

SELÇUKLULAR'IN DİN POLİTİKASI

Yrd.Doç.Dr. Cağfer KARADAŞ
Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Religious Policy at the Seljukites

The 11th (A.H.4th) century when the Seljukites emerged in the historical scene was an era of sectarian conflict in the region where they began to expand. This led the Seljukites to adapt a regional policy such as supporting the majority Sunnis against the spreading and extreme Shia-Esoteric trends supported by the Fatimîds. They were, however, careful not to create any disturbance among other religious communities and sects. Through this policy, the Seljuki state managed to rely not only on the Sunni majority support in their region but also receive the support of the Sunnis living under the Esoteric Fatimids, therefore weakening their power. The overall justice and tolerance in applying this policy of balance brought to the Seljukites the sympathy of not only the Sunnis but other moderate religious communities and schools. The Nizamiyyah madrasas founded by Nizam al-Mulk with the support of Alparslan and Malikshah had a crucial place in providing cultural and scholarly ground for the 'sunnification' policy of the Seljukites.

GİRİŞ

Hazar denizi ile Aral gölü arasındaki bozkırlarda yaşayan Selçuklular, Oğuz Türkleri'nin Kınık boyunun önde gelenlerindendir. Onuncu yüzyılda Müslüman oldular ve İslâm hakimiyetinde bulunan Maveraünnehir'e oradan Horasan'a girdiler. Gaznelilere karşı kazandıkları Dandanakan zaferinin (431/1040) akabinde Tuğrul Bey, Nişabur'da 'sultan' ilân edildi. Sünnî olması Sultan Tuğrul Beye, Şiî-Büveyhî iktidarına karşı Abbasî halifesi ile işbirliği kurma imkanı sağladı. Halifeyi Şiîlerin boyunduruğundan kurtarması ve Sünnî siyaset gütmesi kısa sürede Sünnî dünyanın sempatisini kazanmasına vesile oldu. Öte yandan Alparslan'ın, Malazgirt'te Bizans ordularını yenilgiye uğratması (463/1071), İslâm dünyasında Selçuklular'a göz alıcı bir prestij kazandırdı.

Sultan Tuğrul zamanında göçebe anlayış terk edilerek Sasanî-İslâm modeline

tap, a reservoir of hungry, bedraggled, displaced and increasingly desperate Oghuz clans and tribes, was one of the final products of this chain of migrations. The migrations also further fueled the turbulence touched off by the intra-Karakhanid and Ghaznavid–Karakhanid wars. These too, as we shall see, had made the position of many Oghuz tribes in Transoxiana untenable.

In 1025, Maḥmūd of Ghazna and Kadïr Khan Yūsuf (who had become Supreme Kaghan the previous year), collaborated in an attack on Yūsuf's brother 'Alī Tegin. The latter had established himself in Bukhara as master of Mā warā'n-nahr c. 1020 and had become a thorn in the side of both. One of the principal sources of military strength on which 'Alī Tegin relied was the Saljuk band under the leadership of Isrā'īl Arslan Yabghu (it is unclear when and how Isra'il had obtained this title). This band was now attacked and defeated. Isrā'īl was led off into captivity in Ghaznavid India, from which he never returned. His followers were settled in Khorasan where their dire economic situation led them to raiding and brigandage. Maḥmūd, however, did not strike a mortal blow at 'Alī Tegin as he wished to keep him as a counterpoise to Yūsuf. His position was further strengthened by a brilliant diplomatic manoeuver in which the Ghaznavid Sultan was able to secure from the Caliphate the concession that all of the latter's dealings with the Karakhanids would be conducted through him. The Caliphate, however weak and debased at this time, was still an important source of political legitimization in the increasingly Islamic Turkic steppes. Control of this political lever gave Maḥmūd a dominating position in Central Asian affairs.

'Alī Tegin rapidly recovered and again demonstrated his independence by proclaiming himself the *Tamghach Bughra Qara Khāqān* in Transoxiana. The Ghaznavids, now under Maḥmūd's capable but erratic son Mas'ūd (1030–41) decided it was time to break 'Alī's power and sent the aging Khorezmshah Altuntash against him in 1032. The Khorezmian forces were defeated near Bukhara and Altuntash mortally wounded. The passing of the principal figures in these events (Kadïr Khan Yūsuf in 1032 and 'Alī Tegin in 1034) effected those changes that had thus far proved intractable to the force of arms. The Saljuks on whom 'Alī Tegin so relied now left the service of his sons and under the nominal leadership of Mūsā b. Saljuk (real authority was in the hands of the cousins Toghrul and Chaghrï), moved to join the new Khorezmshah Hārūn b. Altuntash. The latter, rightly suspicious of the intentions of Mas'ūd, was making rapid strides towards independence. This, of course, would have destroyed the elaborate web of containment around the Karakhanids spun by Maḥmūd and his successor was quick to thwart it.

Hārūn was killed in a Ghaznavid plot. Meanwhile, the Saljuks were badly mauled by Shāhmalik, the *yabghu* of Jand (son of the "Oghuz yabghu," Saljuk's arch-foe) in 1034. Now, truly in desperate straits, the Saljuks migrated to Northern Khorasan. Their raids and depredations here, adding to the chaos already engendered by earlier Oghuz movements to the region, forced a confrontation with the Ghaznavids. It is clear that this was the last thing that the Saljuks wanted, but abstention from raiding would have cut them off from the meager food supply on which they were just barely subsisting.

The dramatic dénouement took place at Dandānaqān near Merv in 1040. The Saljuks, fueled by desperation, won a resounding victory which permanently undermined Ghaznavid imperial ambitions. Mas'ūd was toppled and executed in a *coup* shortly afterwards. Henceforth, the shrinking Ghaznavid state largely withdrew from Central Asian affairs and focused its dwindling energies on India. Indeed, their earlier preoccupation with booty-laden India was undoubtedly one of the causes that contributed most to their neglect of their north western frontier and resultant loss of Khorasan. The Saljuks, channeling where they could the anarchic energies of the Oghuz tribes that had entered Iran, went on to become the leading Muslim power in the Near East. The conquest and occupation of Byzantine Anatolia after 1071, one of the factors that led to the Crusades, was really the work of the tribal raiders to which the Saljuk government had to give its reluctant consent. The rugged Saljuk chieftains, however, were transformed in their new habitat. When they reappeared in Central Asia it was as Sultans of the Islamic world.

The Saljuks in Central Asia

In contrast to Saljuk progress and consolidation, albeit imperfect at times, the Karakhanids were experiencing increasing fragmentation. The nominal unity of the mutually antagonistic members of the dynasty had been maintained until at least the death of Kadïr Khan Yūsuf. The sons of Naṣr Ilig of the 'Alid line had re-established themselves in Transoxiana putting an end to the brief interlude of Ḥasanid power associated with 'Alī Tegin and his successors. This familial division goes back to the two divergent lines of 'Ali b. Baytash Musa and Bughra Khan Hārūn (al-Ḥasan) b. Sulayman, the grandsons of Bughra Khan Satuk. The kaghanate was now moving strongly in the direction of a formal division into two separate kaghanates, one based in Transoxiana and the other in Eastern Turkestan with the borders meeting in Ferghana–Semirech'e, areas that were frequently contested. Although there is no una-

Edit. Denis Sinor. The Cambridge History of Early Inner Asia. Cambridge 1990. DFA Ktp-26709
29 AGUSTOS 1994

14 EYLÜL 2009

TÜRK DÜNYASI ARAŞTIRMALARI VAKFI

Unutulmuş Türkler
PARTLAR
M.Ö. 247 - M.S. 224

138 sayfa / 10 TL

Part Devleti Hakkında Yayınlanan İlk Türkçe Kitap

Begmurat Gerey'in kaleme aldığı Büyük Türk Part Devleti M.Ö. İran'da Türklerin kültür ve yaşayışlarını inceleyen, Türk kültür ve tarihine ışık tutan bir eserdir.

TÜRK DÜNYASI ARAŞTIRMALARI VAKFI

Tel: (0212) 511 10 06 pbx e-posta: tdav@turan.org
Belgegeçer: (0212) 520 53 63 internet: www.turan.org

Türkiye Diyanet Vakfı
P.130

SELÇUKLULARDA EĞİTİM TEŞKİLATI

Doç. Dr. Mustafa DEMİR*

Selçuklularda eğitim teşkilatı, medrese sistemi içinde gelişmiştir. XI. yüzyılda Türk dünyasında faaliyetleri görülmeye başlayan medrese kurumları, Büyük Selçuklu dönemi ile birlikte teşkilatlı ve planlı bir büyüme sürecine girmiştir. Medreseler, Büyük Selçuklu Devleti'nin resmî kurumları halinde Batınilik akımlarına karşı Sünnilik öğretisinin verildiği yerler haline gelmişlerdir. Selçuklu dönemi medreseleri yaygınlaştırarak bilimsel gelişmelerin içinde filizlenmesini de sağlamışlardır. Selçuklu eğitim sürecinde medreseler, dini ilimler yanında müspet ilimlerin de öğretildiği yerler olmuşlardır. Selçuklu medreseleri, özellikle dinî ilimler, tıp ilimleri ve astronomi alanlarında çağının en ileri bilim yuvaları durumundadırlar. Türkiye Selçuklu medreseleri de eğitim kurumları olarak gelişmesini sürdürmüşlerdir. XIII. yüzyılda ekonomik yapının ve kültürel hayatın gelişmesi ile medreseler Anadolu'da hızla çoğalmış, medreselere çok büyük ödenekler ayrılmış, medreseler Vakıf geleneği içinde şehir kültürünün bir parçası haline gelmişlerdir. Türkiye Selçuklu medreseleri, medrese kurucularının dini ve kültürel amaçlarına göre şekillenmişlerdir.

Anahtar kelimeler: Nizamiye Medreseleri, Anadolu Selçuklu Medreseleri, Nizamü'l-Mülk, Müderris, Muîd.

Education Organization Of Seljuks

Education in the Seljuks developed in the system of medrese. Institution of medrese which started their activities in the Turkish World in the 11th century acceded into organized and planned development by the period of the Great Seljuks. Medreses became officially educational institution of the Great Seljuks in which taught the Sunnite doctrine against Batini movements. The period of Seljuks provide to become medreses widespread and to sprout scientific developments in medreres. Medreses in the Seljukid education system were the place in which exact sciences by religious sciences taught. Seljukid medreses were the advanced scientific place especially in terms of religious sciences, medical sciences and astronomy. Turkish Seljukid mederes also continued their development process. Medreses became widespread in Anatolia because of development of economic

* Sakarya Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Ortaçağ Tarihi Anabilim Dalı.

İÇERİK (CİLT: V SAYI:2) ..::.. Nisan / Mayıs / Haziran 2005

MAKALE	YAZAR	SA
Kapak ve İçindekiler		
Küreselleşme, Ruh Sağlığı ve Din	M. Naci Kula Din	7-30
Büyük Selçuklular Döneminde Tefsir İlmî ve Müfessirler	» İshak Özgel Selcuklular	31-51
Arap Dilbilim Çalışmalarında "Had/Tanım" Terimi ve Er-Rummânî'nin "El-Hudud" Adlı Eseri	» Mehmet Şirin Çıkar Had. Sozlük	53-69
Kur'ân'da Fıtrat Kavramı	» Yaşar Kurt Fitrat	71-104
Hadis Metodolojisinde İdrâc ve Müdrec Hadisler -I-	» Kadir Paksoy Müdrec	105-124
Sembolik Anlatımın Siyasal Bir Araç Olarak İşlevselleşmesi ve Batınî Mezheplerde Gizli Dil	» Mehmet Dalkılıç Batıniyye	125-142
Güven Ortamının Bir Toplum İçin Önemi ve Bunu Engelleyen Faktörler	» Ömer Müftüoğlu	143-159
Geleneksel Alevîlikte İbadet Hayatı ve Alevîlerin Temel İslâmî İbadetlere Yaklaşımları	» Cenksu Üçer Kızılbaşlık	161-189
Din Bilgini Mustafa Cansız'ın (1895/1975) Hayatı ve Görüşleri	» Mehmet Günaydın	191-214
Arapçada Kültür Dil İlişkisi: Arapça'nın Yapılanması ve Algılanmasında Etkili Öğeler	» Soner Gündüzöz Arap	215-229
Hadislere Güveni Teyit Etme Noktasında Hadis Alma Usüllerinden Sema ve Kıraat Yolları	» M. Nazım Şiraz Sama 182218 Kıraat 111737	231-258
İrtidat Sorunu: Yaşanan Sosyal Değişimler ve Tehdit Boyutu	Yusuf El-Karadavî Çev.: Osman Güner Ridde	259-273
İçtihat Ya Da Re'y	Muhammed Haşim Kemali Çev.: Yrd. Doç. Dr. Tevhit Ayengin İctihat Rey	284-303
Edebiyat Tarihinde Realizm Kavramı	René Wellek Çev.: Sıddık Yüksel Edebiyat Tarihi	305-328

Copyright © 2006 www.dinbilimleri.com

MADDE YAYINLANDIKTAN SONRA GİZLİ BÖLÜMÜN

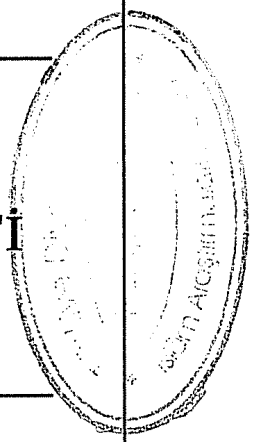
04 AĞU 2008

TÜRKLER, VI, Ankara - 2002, s. 501-700
ON: 84063

BÖLÜM

35

TÜRKİYE SELÇUKLU DEVLETİ

12 HAZİRAN 2003

KURULUŞU VE YÜKSELME DEVRİ

HAÇLI SEFERLERİ

٢٢
مكتبة الطالب الجامعي

٩٥٦.٩٦٥ / U5E.H (2327)

الحياة العلمية في العراق في العصر السلجوقي

- 180689 SELÇUKLULAR
- 090003 IRAK
- 091161 İLİM

الدكتور
مريزن سعيد مريزن عسيري
أستاذ مساعد بقسم الحضارة والنظم الإسلامية
بجامعة أم القرى بمكة المكرمة

27 ARALIK 1993
Dergi / Kitap
Kütüphanede Mevcuttur

جميع الحقوق محفوظة

الطبعة الأولى
١٤٠٧هـ - ١٩٨٧م

مكتبة الطالب الجامعي
مكة المكرمة - العزيزية - مدخل جامعة أم القرى
هاتف: ٥٥٦٦١٧٠ - ٥٥٧٣٢١٠ ص.ب ٦٧٤٧

مكتبة الطالب الجامعي

Editörler: Hasan Celal Güzel, Kemal Çiçek, Salim Koca
Türkler, IV, Ankara- 2002, DN: 84061
05 [illegible] 2003

YİRMİBİRİNCİ BÖLÜM

Karahanlılar

KARAHANLILAR TARİHİ / *Prof. Dr. Reşat Genç* 445
KARAHANLILAR / *Prof. Dr. Jürgen Paul* 460
KARAHANLILAR VE UYGURLAR / *Dr. Erkin Emet* 469

YİRMİİKİNCİ BÖLÜM

Gazneliler

GAZNELİLER / *Prof. Dr. Erdoğan Merçil* 479
YENİ BİR TÜRK İSLÂM DEVLETİ MODELİ OLARAK GAZNELİLER / *Yrd. Doç. Dr. Hanefi Palabıyık* 509
GAZNELİLERİN HİNDİSTAN HÂKİMİYETLERİ / *Prof. Dr. Salim Cöhce* 522

YİRMİÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Oğuzlar-Türkmenler

SİR DERYA (CEYHUN) BOYLARINDAN ANADOLU'YA:
OĞUZLAR (TÜRKMENLER) / *Prof. Dr. Salim Koca* 529
TÜRKMENLER / *Dr. Cem Tüysüz* 552
TÜRKMEN ADI, MANASI VE MAHİYETİ / *Prof. Dr. İbrahim Kafesoğlu* 580
OĞUZ BOYU VE 1040 YILINA KADARKİ YÜKSELİŞİ / *Doç. Dr. Omid Safi* 585

YİRMİDÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Büyük Selçuklu İmparatorluğu

A. Büyük Selçuklu Siyasî Tarihi

BÜYÜK SELÇUKLU İMPARATORLUĞU TARİHİ / *Prof. Dr. Erdoğan Merçil* 597
SELÇUKLU DEVRİNİN ÖZELLİKLERİ / *Prof. Dr. Mehmet Altay Köymen* 634
TUĞRUL BEY ZAMANINDA SELÇUKLU-ABBÂSÎ İLİŞKİLERİ / *Yrd. Doç. Dr. Süleyman Genç* 639
İLK SELÇUKLU-ABBÂSÎ İLİŞKİLERİ / *Yrd. Doç. Dr. Hasan Hüseyin Adalıoğlu* 659
SELÇUKLULAR-ABBÂSÎ HALİFELİĞİ İLİŞKİLERİ / *Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Kayhan* 669
MALAZGİRT ZAFERİNDEN ÖNCE DOĞU ANADOLU'YA YAPILAN
TÜRK AKINLARI / *Yrd. Doç. Dr. Ahmet Toksoy* 678
BAŞLANGICINDAN MALAZGİRT SAVAŞINA KADAR
SELÇUKLU-BİZANS MÜNASEBETLERİ / *Yrd. Doç. Dr. Erol Kürkçüoğlu* 694

Mevlânâ'ya ilgi sâdece sağlığında değil, ölümünden sonra da devam etmiştir. Hatta cenâzesi kaldırılırken bu ilgi had safhada görülmüştür.[57] Aslında Mevlânâ'dan sonra Mevlevîliğin aldığı şekli ve yayılmasını Menâkıbu'l-Ârîfîn'den takip etmek mümkündür. Biz bu çalışmamızı Mevlânâ ve onun dönemi ile sınırlı tuttuğumuz için, sonraki döneme burada yer vermeyi düşünmedik.

Biz bu çalışmamızda sâdece; Anadolu'nun Türk yurdu hâline gelişinde Mevlânâ'nın etkisi ve rolünü ortaya koymayı ve onun çevresinde oluşan hayatı tanımayı hedeflediğimiz için daha farklı bilgileri ele almaktan sarf-ı nazar ettik.

SONUÇ

Menâkıbu'l-Ârîfîn'in sâdece Mevlevîlik için değil, aynı zamanda Anadolu'nun XIII. yüzyılının ikinci ve XIV. yüzyılın birinci yarısı kültür hayatı için vazgeçilmeyecek bir kaynak olduğunda kuşku yoktur. Bu bakımdan Anadolu'da Moğol istilâsı sonrasında oluşan kültür ortamını incelerken Eflâkî'nin eserinden yeterince yararlanmak gerekir.

Şurası kesin olarak anlaşılmalıdır ki, Mevlânâ'nın babası Bahâ Veled ile Anadolu'ya yoğun bir göç olmuştur. Bu göç, Anadolu'ya daha önceleri vukû bulanlardan farklılık arz etmektedir. Çünkü bunlarla daha çok sayıda bilgin, mutasavvıf, derviş, fakih v.b. kimseler bölgeye gelmişlerdir. Aynı zamanda bunlar, Anadolu'nun muhtelif yerlerine dağılmışlar ve kendi meşrep ve meslek-lerini burada icrâ etmişlerdir.

Anadolu'da oluşan bu kültür ortamını duyan ve bulunduğu yerde huzuru olmayanlar da, bu göç dalgasının devam etmesini sağlamışlardır. Dolayısıyla başta Konya olmak üzere Anadolu'nun muhtelif şehirlerinde Türk nüfûsu artmış ve Türk kültürü eskisine göre daha da zenginleşerek bölgede nüfûzunu hissettirmeye başlamıştır. Mevlânâ'nın yaklaşımı da bu etkiyi daha geniş bir ortama yaymıştır. Onun düzenlediği semâ gösterileri ile çevresindekileri çabuk ve kolay etkileyen bir atmosferin doğduğu görülmektedir. Zira Mevlânâ, yaşadığı müddet içinde örnek insan olma yolunda rehberlik etmiş ve onun yaktığı iman ve İslâm meş'alesi daha sonra da parlamaya devam ederek Moğolları da aydınlatmış, sonucunda onların da müslüman olmalarını sağlamıştır.

Bu bakımdan şunu rahatlıkla söyleyebiliriz ki, Mevlânâ'nın açtığı bu çığır, Mevlânâ öncesinde de var olan Türkleşme ve İslâmlaşmayı, Anadolu'da Mevlânâ'dan sonra da hızlandırmıştır diyebiliriz. Ayrıca, Mevlânâ'nın öğretisi sâyesinde; Anadolu Türkleşirken İslâmlaşmış, İslâmlaşırken de Türkleşmiştir dersek mübalağa etmemiş oluruz.

[57] Ahmed Eflâkî, a.g.e., II, 60.

Hazırlayan: Nuri Şimşekler, III. Uluslar Arası Mevlana Kongresi [5-6 Mayıs 2003, Konya], Konya 2004, s. 233-244.

DN.99665

SELÇUKLULAR DEVRİNDEKİ İLME GENEL BİR BAKIŞ

Prof. Dr. Ramazan ŞEŞEN*

İslamiyetin doğuşuyla yeni bir toplum doğdu. Zamanındaki diğer toplumlar gibi, dine dayalı olan bu toplum kendisini organize etmek, ihtiyaçlarını karşılamak için ilmî çalışmalar başlattı. Önce Kur'ân-ı Kerîm ve Hz. Peygamber'in sünneti üzerinde yoğunlaşan bu çalışmalar kısa zamanda diğer alanlara yayıldı. Üç asır geçmeden Müslümanlar'a has din, dil, hukuk, tarih, edebiyat alanlarını kapsayan bir ilimler sistemi doğdu. Bunların her birinde "imam" denen ve otorite sayılan ilim adamları çıktı.

Bu ilimlerin yanında, eskiden beri Ortadoğu'daki ve Akdeniz dünyasındaki önemli merkezlerde faaliyet gösteren tıp-felsefe mekteplerinde okutulan felsefe, tıp, matematik, astronomi, kimya, fizik gibi ilimler vardı. Müslümanlar bu ilimlerin eğitimi yapılan mekteplere de sahip olmuşlardı. Kısa bir zaman içinde bu ilimlerin de önemini kavradılar. Bu ilimlerin eğitimini yapan topluluklarla yardımlaşarak, bu konularda yazılmış eserleri tercüme etmeye başladılar. Abbâsîlerin ilk devrinde Yunanca'dan, Süryanice'den, Pehlevîce ve Sanskritçe'den bu konulardaki pek çok eseri Arapça'ya tercüme ettiler. Kendileri de bu konularda değerli eserler yazdılar. İslam tarihinin ilk üç asrı sonunda bu konulardaki ilimler de İslâm dünyasında teşekkül etti. Bu ilimlere *"eskilerin ilimleri = ulum el-evâil"*, *"eski ilimler = el-ulum el-kadime"*, *"ulûm el-kavm"* gibi adlar verdiler. Felsefe konusunda Eflatun, Aristo, matematik konusunda Öklid, Arşimed, tıp konusunda Hipokrat, Galinos, astronomi, coğrafya konusunda Batlamyus gibi eski yunandan beri kabul edilen otoriteler vardı. Tercüme-telif faaliyeti sonucu, bunlara el-Harezmî, el-Kindi, Huneyn b. İshak, Sabit b. Kurra, el-Battânî, Ebû Bekr el-Râzî, el-Fârâbî, İhvan el-Safâ, İbn Sinâ gibi yeni otoriteler eklendi.

İslâm tarihinin ilk dört asrında yani 1000 tarihlerine kadar, gerek Müslümanlara has din, dil, edebiyat, tarih ilimlerinde, gerek eski milletlerden tercüme yoluyla devralınan ilimlerde İslâm dünyası yüksek bir seviyeye ulaşmıştı, bu konulardaki otoriteler oluşmuştu. İslâm dünyası bu konuda bir doyum noktasına gelmişti. Toplum durağan olduğu, fazla değişmediği için yeni ihtiyaçlar çıkmıyordu. Buna paralel olarak ilk asırlarda ilimlerde görülen hızlı gelişme çok yavaşlamıştı.

* Mimar Sinan Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi

D.137

Haberler : **Sayfa**

Türk Tarih kurumunun çalışmalarına dair haberler 127
Belletene gelen mecmualar 140

Levhalar :

I - XXVI : Rhegion hafriyatına ait resimler ve planlar
XXXVII : Yavuz Sultan Selim'in oğlu şehzade Süleyman'a Manisa sancağını idare etmesi için gönderdiği siyasetnâmenin metni.
XXVIII – XXIX : Marâga Rasathanesine ait resimler
XXX – XXXI : Kabakcı Mustafa isyanı tarihçesi ve Mustafa Reşit Bey'in İbrahim Paşa'ya mektubu.

Dergi / Kitap
Kütüphanede Mevcuttur
BASIM YAYINLANDIKTAN
SONRA GELEN DÖKÜMAN
23 TEMMUZ 1993

TÜRK TARİH KURUMU

BELLETEN

Cilt: VI Temmuz - I inci Teşrin 1942 Sayı: 23-24

S.177-205.

ABBAS OĞULLARI İMPARATORLUĞUNUN KURULUŞ VE YÜKSELİŞİNDE TÜRKLERİN ROLÜ

Prof. M. ŞEMSEDDİN GÜNALTAY
Sivas Meb'usu ve T. T. Kurumu Başkanı

Ötedenberi Avrupalı tarihciler, Abbas Oğulları İmparatorluğu'nun kuruluş ve yükselişini iranlılarla arablara maletmek yolunu tutmuşlardır. Halbuki ana kaynaklar, bu olaylarda rolü olanlardan İranlı veya Arap sanılanların pek çoğunun Türk olduklarını göstermektedir. Hiçbir incelenmeğe dayanamıyan, fakat, uzun zamanlardanberi öyle yazılıp öyle duyulduğu için, herkesçe bir hakikat sanılan bu yanlışlık, şu iki sebepten ileri gelmiştir :

1. — İslâm dinine giren türklerin, eski ulusal adlarını gâvurluk nişanesi sayarak İslâm dinine mahsus sandıkları Arap adları almış, müslümanlığa girmekle eski dinleriyle beraber milliyetlerini de unutmuş olmaları. [1]

[1] Arap adlarını, müslümanlık alâmeti saymak yolundaki telâkki zamanımıza kadar sürmüştür. Bugün bile bir İngiliz veya bir Alman İslâm dinini kabul edecek olursa, aynı zamanda bir Arap adı da almaktadır. Halbuki Hıristiyan veya Musevî arapların, müslümanların taşıdıkları Arap adlarını taşıdıklarını biliyoruz. Bu, müslümanlığa mahsus sanılan adların hakikatte araplara ait isimler olduğunu göstermektedir. İranlılar da, müslüman olduktan sonra Arap adları almışlarsa da bunlar, türkler gibi fanî filislâm olmamış, milliyetlerini unutmamışlardır. Bu sebepten İslâm dinine girmiş olmalarına rağmen iranlılar, İranlı

Fazlı Konuş
1975'te Konya'nın Taşkent ilçesinde doğdu. İlk ve orta öğrenimini burada tamamladı. 1997'de Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Tarih Öğretmenliği bölümünü bitirdi. Aynı yıl meslek hayatına başladı. Erciyes Üniversitesi'nde başladığı Yüksek Lisans çalışmasını 2002 yılında tamamladı. Halen Kültür Tarihine dair çalışmalarına devam etmektedir.

05 ŞUBAT 2007
148521

180689

SELÇUKLULAR BİBLİYOGRAFYASI

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi
Dem. No: 148521
Tas. No:

Fazlı Konuş

ÇİZGİ KİTABEVİ

Konya 2006

i haber işini (şifre) unuttun.". Unutmadığımı, yorgun olduğu için yarın lemek istediğimi belirttim. Sana bir şey öğreteyim dedi: "*Bugünün işini ına bırakma, her gün kendi işini getirir.*"[100]. Beyhakî[101], daha sonra Türkçe ak gulâmına bir şeyler söylediğini de nakletmektedir. Ayrıca diğer bir llifimiz Curfâdakânî[102]de onun için: "Kâtip oğlu kâtip, lider oğlu liderdi. ıde bulut gibiydi." demektedir.

ABSTRACT

GHAZNAVID VIZIER AHMAD b. ABD al-SAMAD AND HIS RELATIONS WITH SULTAN MAS'ŪD

Ghaznavid vizier Ahmad b. Abd al-Samad was a very important statesman at his own time. After his successful activities in Khvarazm, Sultan Mas'ud brought him to Ghazna and appointed him as vizier to Ghaznavids State. Although he followed successful policies to remove the difficulties which Ghaznavid state faced after Seljukis' coming to Khurasan at that time, he failed to convince the Sultan. Therefore, the defeat of Ghaznavids became unavoidable. Ahmad b. Abd al-Samad worked with both Sultan Mas'ud and his son, Mavdud. This article provides information about Ahmad b. Abd al-Samad's life, policies and relations with Sultan Mas'ud.

Key Words: Ahmad b. Abd al-samad, Ghaznavids, Mas'ud, Khurasan, vizier.

12 MART 2008

057

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi

eyhakî, s. 887-888
ynı eser, s. 888
'erciime-yi Tarih-i Yemînî, s. 273.

İstanbul Üniv. Edebiyat Fak. Tarih Dergisi, Sy. 43, 2007 İstanbul

TÜRKİYE SELÇUKLU DEVLETİ'NDE RESMÎ EĞLENCE/BEZM MECLİSLERİ

Emine UYUMAZ[*]

ÖZET

Bu çalışmamızda Anadolu'da yaklaşık 230 yıl hüküm süren Türkiye Selçuklu Devleti sultanlarının ve devlet erkânının başta saraylar olmak üzere tertip ettikleri eğlence meclislerini ne zaman, niçin düzenledikleri, bunlara kimlerin katıldığı ve eğlence anlayışı içinde yer aldığı üzerinde durmaya çalıştık.

Dönemin kaynaklarında Farsça bezm ve Arapça işret kelimeleri ile ifade edilen eğlence meclislerinin cülûs merasimi, elçi kabulü, düğün merasimi dışında devlet erkânına suikast düzenlemek gibi çeşitli nedenlerle düzenlendiğini tespit ettik. Ayrıca bu meclislerin eğlence dışında dönemin seçkin âlim, şair, mütefekkirleri ile sultan ve devlet erkânını buluşturup kaynaştırmak, fikir alış-verişinde bulunmalarını sağlamak gibi önemli bir fonksiyonu da vardı.

Anahtar Kelimeler: *Türkiye Selçuklu Devleti, Anadolu, Bezm, Eğlence Meclisleri, Cülûs Merasimi.*

Geçmişten günümüze eğlence, insan hayatında hava, su, yemek-içmek, barınmak ve sağlık kadar elzem olmasa da önemli bir yer tutmaktadır. Eğlence ve eğlence hayatı denilince ilk akla gelen mekanlardan biri de hiç şüphesiz saraylardır. Biz bu çalışmamızda XI. yüzyılın sonlarından XIV. yüzyılın başlarına kadar Anadolu'da yaklaşık 230 yıl hüküm süren Türkiye Selçuklu Devleti sultanlarının ve devlet erkânının başta saraylar[1] olmak üzere tertip ettikleri resmî eğlence meclislerini ne zaman, niçin düzenlendikleri, bunlara

* Yrd. Doç. Dr., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü.

1 Elimizdeki mevcut bilgilere göre, Türkiye Selçuklu Devleti'ndeki ilk saray Konya Alâeddîn Tepesi'nde yer almaktadır. İnşasına da muhtemelen Anadolu'da ilk imar faaliyetlerini başlatan I. Mesut (1116-1155)'un son zamanları ile II. Kılıç Arslan (1155-1192) döneminde başlanmıştır. Daha sonra I. Gıyaseddîn Keyhüsrev (1192-1196/ 1205-1211) 1207'de Antalya'yı fetih ettikten sonra beldeyi devletin yazlık başkenti olarak tahsis etmesi üzerine orada da saray inşa edilmiştir Bunları I. Alâeddîn Keykubâd'ın Alâiye'de, Kayseri yolu üzerindeki Keykubadiye Sarayı ile Konya Beyşehir arasındaki Kubadabad sarayları takip etmiştir.

37-52

NÂME-İ FERHENG, sy. 25 , 1376 / 1997 TAHRAN.
D01533

MADDE YAYIMLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜMAN
12 NISAN 2010
-Osmanlılar
-Seleyukiler

تجربهٔ مسیحیان در دوران سلطهٔ سلجوقیان و امپراتوری عثمانی

از قرن یازدهم تا شانزدهم

نوشتهٔ اسپروس وریونیس
ترجمهٔ لیلی مصطفوی کاشانی

انتخاب عنوان این مقاله ـ که از لحاظ زمانی نیمی از یک هزاره، و از نظر مکانی دو شبه جزیرهٔ وسیع و از دیدگاه تاریخی تاریخ دو امپراتوری و حداقل چهل ایالت و امیرنشین کوچک‌تر را دربرمی‌گیرد ـ را می‌توان به ناحق نوعی بلندپروازی دانست. از نظر من مبحث «تغییر دین و تداوم آن» موضوع بسیار گسترده‌ای است، زیرا بحث تداوم مسیحیت براساس نظریهٔ تضادها، از موضوع اسلام‌گرایی در این مناطق تفکیک‌ناپذیر است. چون بخش عمده‌ای از پژوهش‌های پیشین خود را به موضوع تداوم مسیحیت و اسلام‌گرایی اختصاص داده‌ام، لازم می‌دانم در اینجا به برخی از نتایج و پیشنهادهایی که در آثار پیشین خویش بدان‌ها اشاره کرده‌ام، رجوع کنم. بدین جهت در مرحلهٔ نخست سعی می‌کنم دربارهٔ موضوع‌های زیر توجه بیشتری مبذول دارم:

در ابتدا دربارهٔ منابع مورد نظر مطالبی را بیان خواهم کرد، زیرا کیفیت و کمیّت آنها تصویری روشن‌تر و گویاتر از مسیحیت و اسلام‌گرایی ارائه خواهند کرد. بعد، این تحلیل به الگوی جغرافیایی چگونگی انتشار اسلام رو به گسترش و تداوم مسیحیت و نیز به ترسیم الگوی وقایع‌نگاری عرصه‌های مورد نظر منجر خواهد شد.

عوامل مؤثّر در انتشار سریع اسلام‌گرایی و علل آن یا تداوم مسیحیت به نحوهٔ اسلام‌گرایی و عرصه‌های روان‌شناختی آن دسته از افرادی بستگی پیدا می‌کند که به اسلام گرویدند و نیز افرادی که تغییر دین ندادند و یا کسانی که مبلّغ نشر اسلام بودند. تمام این موضوع‌ها با شرایط جامعهٔ مسیحیت و نیز گسترش اسلام از دیدگاه ترکان ارتباط مستقیم دارد. در مقالهٔ حاضر سعی شده است تا دلیل بقای مسیحیان در برخی مناطق و محو آنان در دیگر مناطق روشن شود.

منابع اسلام‌گرایی و تداوم مسیحیت

این گونه منابع تقریباً از پیچیدگی بسیار زیادی برخوردارند و به نحوی حیرت‌انگیز از تنوّع زبانی مرکب از زبان‌های عربی، فارسی، ترکی، گرجی، ارمنی، سُریانی، لاتین، ایتالیایی، آلمانی، فرانسه، صربی، بلغاری و روسی برخوردارند. به علاوه هیچ‌گونه منبعی موجود نیست که بتوانیم موضوع مورد علاقهٔ خویش را از ابتدا تا انتها در آن بیابیم. علت این موضوع را بایستی در این امر جستجو کرد که بخش عمدهٔ اسناد اداری حکومت آل سلجوق، ارمنی‌ها، بیلیک‌ها، اواخر حکومت بیزانتین‌ها، صرب‌ها، بلغارها و اوایل دوران عثمانی‌ها نابود گشته‌اند و آنچه که باقیمانده است از نظر وقایع‌نگاری ناقص است. بنابراین با انبوهی از منابع روبرو هستیم که از نظر وقایع‌نگاری از هم گسیخته، نامتجانس و ناهماهنگ هستند.

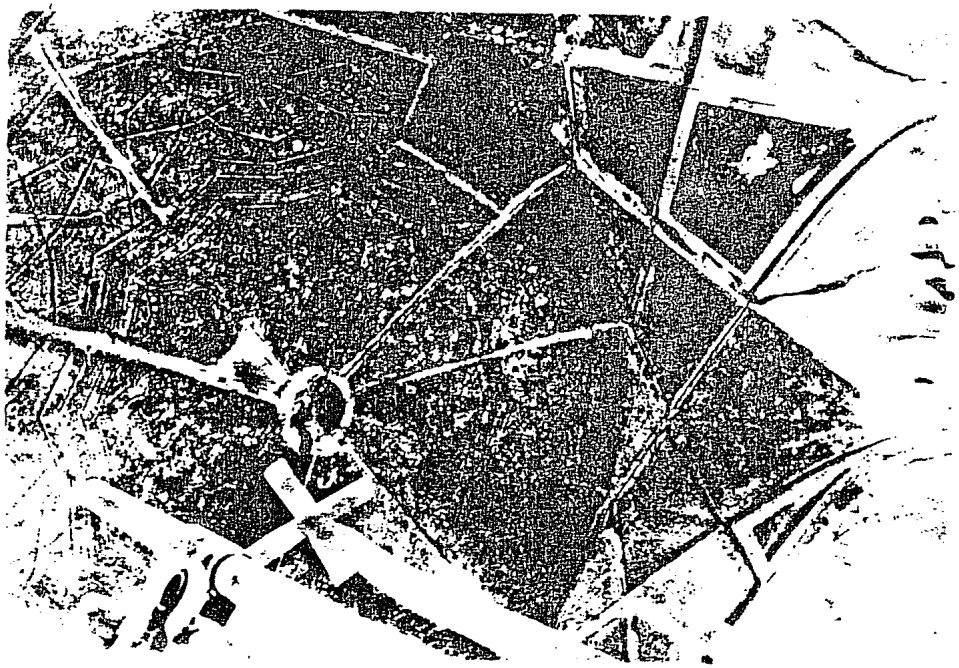
منابع آناتولی

منابع موجود دربارهٔ تداوم مسیحیت و اسلام‌گرایی به ویژه در آسیای صغیر ناقص هستند. مجموعهٔ وقایع و تواریخ مسیحی در رویارویی نخستین قبایل ترک و یونانیان آناتولی، ارامنه، گرجی‌ها و مسیحیان سوری از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، چرا که ادبیات تاریخ‌نگاری مسلمانان آناتولی صرفاً در قرن سیزدهم و چهاردهم به منصهٔ ظهور می‌رسد. از نظر روایت‌های تاریخی دربارهٔ مسیحیت، نویسندگان بیزانتین به‌طور اعم ریشه‌ای قسطنطنیه‌ای دارند، در حالی که وقایع‌نگاران گرجی، ارمنی و سوری حضور عمدهٔ خود را در قسمت شرقی آناتولی متمرکز کرده‌اند. با وجود این در قرون سیزدهم و چهاردهم یونانی‌ها تا اندازه‌ای در بخش غربی آسیای صغیر و نواحی ترابوزان متمرکز می‌شوند. این سنّت تاریخ‌نگاری مسیحی، علی‌رغم محدودیت‌های خود در بازسازی چگونگی تاریخ زویارویی خشونت‌آمیز مسیحیان و ترکان در قرن یازدهم و دوازدهم و دوباره در اواخر قرن سیزدهم و چهاردهم، از یک سو به دلیل دنبال نمودن مسیر فرار مردم مسیحی از یک ناحیه به ناحیهٔ دیگر و از طرف دیگر به علت استقرار قبایل ترک، از ویژگی عمده‌ای برخوردار است.

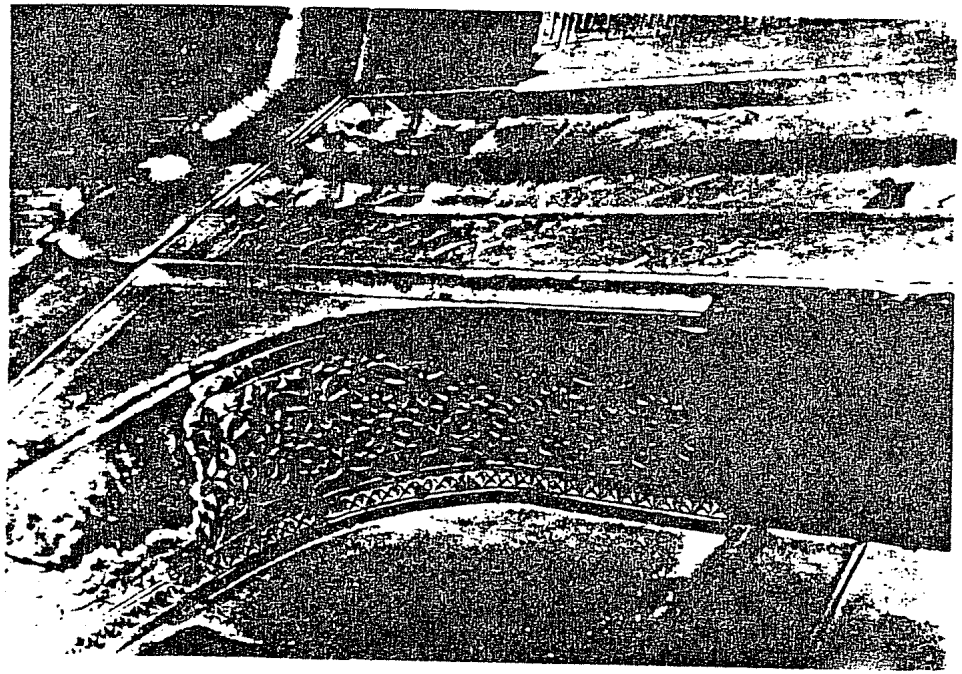
از جمله نکات عمدهٔ دیگر در مورد جزییات تداوم مسیحیت و اسلام‌گرایی باید به اسنادی اشاره کرد که از نهادهای دینی مسیحی برخاسته‌اند. مهم‌ترین آنها اسنادی هستند که به پتریارک یونانی قسطنطنیه منسوب شده‌اند.

«تئودور بالسامون» (Theodore Balsamon) در قرن اول همزمان با حضور ترکان در آناتولی، تفاسیری دربارهٔ قوانین و اصول کلیسا ارائه کرده است. این تفاسیر قوانین قدیمی را منعکس می‌کنند و نیز نکات ویژه‌ای را دربارهٔ وضعیت وفاداران به کلیسای تحت استیلای ترکان در آسیای صغیر آن زمان برمی‌تابند. در میان منابعی که از نظر کیفیت ساختاری گسترده‌تر و مفیدتر بوده‌اند، می‌توان به اسناد

از جمله نکات عمدهٔ دیگر در مورد جزییات تداوم مسیحیت و اسلام‌گرایی باید به اسنادی اشاره کرد که از نهادهای دینی مسیحی برخاسته‌اند

b — Afṭāṭa, pavilion, central dome chamber.

a — Bardsir, Pir-i Ğārsūz, soffit of recess in dome chamber.

ANNALES ISLAMOLOGIQUES, C.20
S. 85-101, 1984 (CAIRE)

SALĞŪQ MINARETS : SOME NEW DATA

Bernard O'KANE

Salğūq architecture is particularly rich in minarets, with over forty extant from the territory of modern Iran, and nearly half that number of contemporary examples in Afghanistan and Soviet Central Asia. Such a legacy, unrivalled in any other part of the medieval Islamic world, is all the more impressive in an area which is one of the world's major earthquake zones. If it is surprising that so many have survived earthquakes, it is equally strange, for instance, that so many have been unaffected by the depredations of brickhunters, especially when the mosques which they adjoined have, in many cases, completely disappeared.

One of the three minarets which I propose to discuss in this paper [1], that of Qāsimābād [2], provides a possible solution for this phenomenon : it was attached to a mosque completely built of sundried bricks [3]. These would be suitable for the stresses of a structure of modest height, while the tall thin shaft of the minaret would require baked bricks to prevent it from collapsing upon itself. Although sufficient remained of the buildings surrounding the Qāsimābād minaret in the early 20th century to show that it was originally a courtyard structure [4], in the case of other minarets which are now completely free-standing such as those of Ziyār, Fīrūzābād or Ḫusrawgird [5], the perishable nature of an adjacent mud brick mosque might account for their present isolation [6].

[1] An earlier version of this paper was delivered at a symposium on Salğūq art held in the University of Edinburgh in August-September 1982. I would like to thank Alaa El-Din Shahin for his drawings of Figs. 5-7.

[2] The village of Qāsimābād is situated 7 km. northwest of Zāhidān in Iranian Sīstān.

[3] G.P. Tate, *Seistan* (Calcutta, 1910), p. 268.

[4] *Ibid.*

[5] For Ziyār see M.B. Smith, « The Manārs of Iṣfahān », *Āṯār-e Īrān* I (1036), pp. 341-6. Fīrūzābād : E. Diez, *Churasanische Baudenkmäler* (Berlin, 1918), pp. 50-1. Ḫusrawgird : *Ibid.*, pp. 48-9.

[6] A « nearly totally disappeared » mud brick building, presumably a mosque, still lies adjacent to the minaret of Ḫwāğa Siyāh Pūš. See K. Fischer, « Interrelations of Islamic Architecture in Afghanistan », *Marg* XXIV/1 (December 1970), p. 56. For a developement of the argument that isolated minarets may have served as beacons or watch towers see A. Hutt, *The Development of the Minaret in Iran under the Saljūqs*, M. Phil., University of London 1974, pp. 113-20.

Not: Bu Makalenin tamamı "Minare" posetindedir.

D.1237

Bir	6	1996	123-135	İstanbul.

Irak Selçukluları devletinin kuruluşu

Hüseyin KAYHAN

1. Mahmud'un cülusu ve devletin durumu

Sultan Muhammed Tapar, 24 Zilhicce 511/18-19 Nisan 1118 tarihinde İsfahan'da vefat etti[1]. Vefatından önce, yakalandığı hastalıktan kurtulamayacağını hissedip 511 yılı kurban bayramında (Mart 1118) büyük bir ziyafet ve merasim tertipleyerek henüz 14 yaşında bulunan büyük oğlu Mahmud'u tahta çıkarıp bütün emîrlerin bi'atını almış ve Oğuz ananesine göre, tertiplediği bu ziyafet (toy) sonunda sofrasını ve sarayını yağmalatmıştı[2]. Öldükten sonra geride Mahmud, Mesud, Tuğrul, Süleymanşah ve Selçukşah adlarında beş oğul bıraktı[3].

---

[1] İbnü'l-Esîr: *el-Kâmil fi't-târih.* Beyrut, 1979, X, 525; aynı mlf, *el-Târihü'l-Bâhir fi Devleti'l-Atabekiyye.* nşr. A. A. TOLAYMAT. Kahire, 1963, 20; Kazvînî: *Târih-i Güzîde.* I: The Text. nşr. E. G. BROWNE. London, 1910 (GMS, XIV/1), 457; İbnü'l-Kalânisî: *Zeyli târihi Dimaşk.* nşr. H. F. AMEDROZ. Beyrut, 1908, 198-199; Sıbt b. el-Cevzî: *Mir'atü'z-zeman fi târihi'l-a'yan.* nşr. J. R. JEWETT. Chicago, 1907, 43; İbnü'l-Cevzî: *el-Muntazam fi târihi'l-mülûk ve'l-ümem.* Haydarabad, 1357, IX, 196; el-Hüseynî: *Zübdetü't-tevârih.* nşr. M. İKBAL. Lahor, 1933; Trk. trc. N. LUGAL. *Ahbarü'd-devleti's-Selçukiyye.* Ankara, 1943, 57; Ebu'l-Farac: *Chronography.* İng. trc. W. BUDGE: *The Chronography of Gregory Abu'l-Faraj.* Oxford, 1932; Trk. trc. Ö. R. DOĞRUL: *Abu'l-farac tarihi.* II. Ankara, 1949, 355; V. VARTABET: *Cihan tarihi.* Trk. trc. H. ANDREASYAN. *Türk fütûhâtı tarihi (889-1269).* TSD, 1/2, İstanbul, 1937, 194; Urfalı Mateos: *Urfalı Mateos vekayinâmesi (952-1136) ve Papaz Grigor'un zeyli (1136-1162).* Trk. trc. H. ANDREASYAN. Ankara, 1962, 262; İ. KAFESOĞLU: Selçuklular. *İA*, X. 375.

[2] İbnü'l-Esîr: *el-Kâmil.* X, 525; aynı mlf, *Atabekiyye*, aynı yer; Ebû'l-Fidâ: *Kitâbu'l-muhtasar fi ahbâri'l-beşer.* I, İstanbul, 1286, 240; O. TURAN: *Selçuklular tarihi ve Türk-İslâm medeniyeti.* İstanbul, [3]1980, 235.

[3] Sıbt, 43; el-Bundârî: *Zübdetü'n-nusra ve nuhbetü'l-usra.* nşr. M. T. HOUTSMA. *Recueil de textes relatifs a l'historie des Seljoucides.* II. Leiden, 1889; Trk. trc. K. BURSLAN: *Irak ve Horasan Selçukluları tarihi.* İstanbul, 1943, 116; el-Hüseynî, 57.

Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Dergisi, c. 5, 1947. Ankara. s. 159-173

10 MAYIS 1993

BÜYÜK SELÇUKLULAR İMPARATORLUĞUNDA OĞUZ İSYANI (1153)

Dr. MEHMET ALTAY KÖYMEN
Tarih Asistanı

Biz bu makalemizde devlet kuran (Selçuklular İmparatorluğu) [1] ve bunun neticesi olarak yurt yapan (Kuzey İran ve Anadolu) Oğuz istilâ ve göçlerinden değil,[2] sadece - tarihin garip bir tecellisi olarak - kendi soydaşlarının kurduğu Büyük Selçuklular İmparatorluğunun yıkılmasında başlıca âmil olan Oğuz isyanından bahsedeceğiz.

Orta Çağlar Türk tarihinin hemen hemen bütün meseleleri gibi, bu hususta da şimdiye kadar ayrı bir incelemenin neşredilmemiş olduğunu söyliyebiliriz[3]. Yalnız bazı Türk ve yabancı ilim adamlarının eserlerinde, dolayısiyle bu isyan hâdisesinden de bahsettiklerini söylemeliyiz[4]. Büyük Selçuklu hükümdarı "Sultan Sancar ve zamanı„ adlı eserimizi hazırlarken elimize geçen ve ilim âlemince bilinmeyen veya bilinip de faydalanılmamış olan vesikalara dayanarak, bu büyük, fakat

[1] Dünya tarihi çerçevesi içindeki rolü günden güne daha iyi anlaşılan (msl. bk. Sauvaget, *İntroduction à l'Histoire de l'Orient Musulman*, Paris 1943, 140) bu büyük Türk imparatorluğunun kuruluşu hakkında, -Fuad Köprülü'nün, Osmanlı imparatorluğunun kuruluşuna dair (Paris 1935; «Fransızca») yazdığı mühim eser gibi- bir eserin mevzuu aydınlatmağa kâfi malzemenin bulunmasına rağmen henüz yazılmamış olmasını teessürle karşılamak lâzımdır. Bu hususta şimdilik bk. Barthold, *Turkestan down to the Mongol İnvasion*, GMS NS V London 1928.

[2] Kuzey İran için bk. A. Zeki Velidi Togan, Türkçe İslâm Ansiklopedisi, *Azerbaycan maddesi*, Fuad Köprülü, aynı yer, *Azerî maddesi*. Anadolu için bk. Mükrimin Halil Yinanç, *Selçuklular devri Türkiye Tarihi*, İstanbul 1944.

[3] Bu münasebetle Türk Tarihini araştırma anlayışımızı açıklamak istiyoruz: Her şeyden önce Türk Tarihi'nin her meselesi üzerinde ayrı ayrı, mevcut bütün kaynakları sistemli bir şekilde kullanmak suretiyle mufassal, tahlilî incelemeler yapmadan, desteği olmayan veya eksik olan büyük hükümler vermek taraflısı değiliz. Zaten ilimliğinden -biraz da haklı olarak- şüphe edilen Tarih'in "faraziyeler ve nazariyeler„ yığını haline getirilmemesi kanaatindeyiz. Bu fikrimizi bu dergi'de yapacağımız "eser tanıtma ve tenkitleri"nde misallerle izah etmek fırsatını bulacağımızı umuyoruz. Bu suretle bizden, münferit misalleri zaman ve mekân mefhumunu unutarak alabildiğine yayan arkadaşlar gibi, ölçüsüz hükümler - ne gibi sıkı metot kayıtları ile bağlı olduğumuzu düşünerek- beklememelidir.

[4] Bk. W. Barthold, *Turkestan down to the Mongol İnvasion*, indeks; *Oçerki istorii türkmenskoğo Naroda* (Türkmen Tarihine dair monoğrafi; «Türkmeniya» dergisi I, Leningrad 1929; - Prof. Abdülkadir İnan'ın Türk Tarih Kurumu için yaptığı tercümeden faydalanılmıştır). Bilhassa Prof. Fuad Köprülü, *Anadolu Selçukluları tarihinin yerli kaynakları*, Belleten XXVIII 481-482 ve *Osmanlı İmparatorluğunun Etnik Menşei Meseleleri*, Belleten XXVIII 274, 279, 281, bu isyan hareketinin hukukî mahiyetini iyi aydınlatmıştır.

ENCYLOPAEDIA IRANICA, Vol. XI, 2003 NEW YORK. pp. 179

bons devoirs de Rome & illustre Sr. Don Alexis de Ménèsès, de l'Ordre des Ermites de S. Augustin, Archeveque de Goa et Primat en tout Orient, Brussels, 1609. Idem, *Relaçam em que se tratam as guerras e grandes vitórias que alcançou o grande Rey de Persia Xá Abbas, do grão Turco Mahometo, e seu filho Amethe as quaes resultarão das Embaxadas que por mandado da Catholica Real Majestade de Rey D. Felippe II de Portugal fizerão alguns Religiosas da Ordem dos Ermitas de Santo Agostinho à Persia*, Lisbon, 1611; tr. A. de Meneses as *Relation des grandes guerres et victoires obtenues par le roy de Perse Cha Abbas contre les empereurs de Turquie Mahomet et Achmet son fils, ensuite du voyage de quelques religieux de l'ordre des Hermites de Saint-Augustin envoyés en Perse par le Roy catholique Don Philippe second roy de Portugal*, Rouen, 1646. Roberto Gulbenkian, *L'Ambassade en Perse de Luis Pereira de Lacerda et des Pères Portugais de l'Ordre de Saint-Augustin, Belchior os Anjos et Guilherme de Santo Agostinho 1604-1605*, Lisbon, 1972. Idem, "O Padre António de Gouveia e a autoria da "Breve Relaçam" de 1609 sobre a Pérsia," *Arquivos do Centro Cultural Portugues* 8, 1974, pp. 211-63. Idem, "Relações religiosas entre os Arménios e os Agostinhos portugueses [illegible] século XVII," *Anais*, 2nd Ser. 37, 1998.

The format was 88 to 108 single-column illustrated pages, measuring 16 x 22.5 cm. At the beginning the annual subscription was 350 rials and a single issue cost 30 rials; in the last year of its publication, they had been raised to 1,200 and 100 rials, respectively. Complete sets are available at most libraries in Persia.

Bibliography: Š. Esfandiāri et al., *Maṭbuʿāt. Fehrest-e taḥlili-e Ketāb-ḵāna-ye Majles-e senā*, Tehran, 1358 Š./1979, p. 184. *Fehrest-e majallāt-e mawjud dar ketāb-ḵāna-ye Āstān-e qods-e raẓawi*, Mašhad, 1361 Š/1982, p. 247, no. 372. Ursula Sims-Williams, *Union Catalogue of Persian Serials and Newspapers in British Libraries*, London, 1985, no. 150. L. Sudbaḵš, *Fehrest-e našriyāt-e adwāri-e Ketāb-ḵāna-ye markazi-e Fārs*, Shiraz, 1368 Š./1989, pp. 613-14, no. 795.

(NASEREDDIN PARVIN)

GOWHAR KĀTUN, a Saljuq princess who became the second wife of the Ghaznavid Sultan Masʿud III (r. 492-508/1099-1115). Because the Saljuq Sultan Malekšāh (q.v.) sent her from Ray to Ḡazna with a lavish wedding cortège, on which his vizier Neẓām-al-Molk had expended 100,000 dinars, she is known in the sources for Ghaznavid history as the *Mahd-e ʿErāq*

ANNALI, vol: 38 (Nuova Serie XXVIII)
fas. 4, Napoli - 1978, s. 343-369.

ALESSIO BOMBACI

The Army of the Saljuqs of Rūm *

1. The age of the Saljuq kingdom of Asia Minor, or Rūm, as it was called in the Muslim world after the Roman (Byzantine) Empire, represents an original and brilliant page of the Islamic civilization and a turning point in the life of the Turks who found in Asia Minor a new home. Furthermore no understanding of the origin and early development of the Ottoman state is possible without a knowledge of the history and institutions of the Saljuqs of Rūm.

The kingdom was created by Sulaymān Shāh, a member of the Saljuq family, who in the last quarter of the 11th century settled in Nicaea, in Bithynia, the Byzantine province near to Constantinople which two centuries later became the cradle of the Ottoman power. As a result of the First Crusade, the capital of the kingdom was transferred from Nicaea to Konya, in the heart of Anatolia. The rulers gradually extended their sway and in the first half of the 13th century the kingdom approximately reached the actual frontiers of the present-day Turkish Republic, laying the basis of a Turkish national unity which was the mainstay of the Ottoman Empire. Under the Saljuqs Asia Minor attained a wealth which it perhaps had never known and developed a peculiar social, economical and cultural life. The golden age ended with the disastrous defeat in the battle at the Kösedağ (1253) at the hands of the Mongols who imposed their protectorate and in the end transformed the kingdom in a province of the Mongol empire of Persia.

Interest in the Saljuq kingdom of Rūm has recently been growing. Besides many particular works of research, two valuable books have been published. The outstanding French historian of the Muslim Orient, Claude Cahen, has dedicated mainly to the Saljuq period a book entitled *Pre-*

---

* The core of this article is a paper read at the First International Congress of Turcology held in Istanbul in 1973. I am grateful to Dr. David Morgan (London) who kindly helped in polishing my English.

sonra Tebriz'de yaşayan pek çok ilim adamının Anadolu ile ilgisi olmuştur. Zekeriyya el-Kazvînî, Kutbeddin el-Şirazî bu sırada Anadolu'ya gelmişlerdir.

Nasîruddin el-Tûsî'nin talebesi ve mesai arkadaşı olan Kutbeddin el-Şîrâzî (ö. 1310) bu sırada Sivas ve Malatya'da kadılık yapmış, ders vermiştir. *Nihâyet el-idrak* 681, 683 yıllarında Sivas'ta istinsah edilmiş ve müellife okunmuş nüshaları vardır.[33]

Başta Alâeddin Ata Melik el-Cüveynî olmak üzere, Moğollar devrinde yaşayan önemli görevliler Anadolu'da ilmin ve edebiyatın gelişmesine yardım etmişlerdir. İbn Bibi *el-Evâmîr el-alaiyye* adlı tarihini el-Cüveynî'nin teşvikiyle yazmıştır. Bunu başka *Selçuknâme*'ler takibetmiştir. Moğol himayesi devri Anadolu'da ilmin, Türklüğün ve Türkçe'nin gelişmesi, yeni şehirlerin, beyliklerin doğması devri olmuştur. Yunus Emre Anadolu'da bu devirde yetişmiştir. XIII. yüzyılda Anadolu'da çok sayıda kitap istinsah edilmiştir. Bunlardan bazıları çalışmalarımızda zikredilmiştir.[34]

Sonuç olarak, Selçuklular devri, slâm tarihinin duraklama devresinin bir parçası olmasına rağmen ilim, fikir ve edebiyat bakımından çok değerli kişilerin yetiştiği bir devredir. Bu devirde klasik devrin otoriteleriyle mukayese edilecek, ilme, felsefeye, edebiyata katkı yapan adamlar yetişmiştir. Fars edebiyatı altın çağını yaşamıştır. Medrese, hanikah, hastahane bu devirde yaygın hale gelmişlerdir. Bu devirdeki alimlerin yazdıkları eserler medreselerin ders kitapları olmuştur. Sonraki alimlerin şerhlerine, haşiyelerine temel teşkil etmiştir. Onlar bu sırada yazılan eserleri yorumlamışlardır. Selçuklu çağı olan XI. asrın ikinci yarısı ile XII-XIII. asırlar daha sonraki asırlara göre ilim, edebiyat, felsefe bakımından daha başarılıdır. XIV. asır ve daha sonrası sadece Türkçe'nin ve Türkçe eserlerin geliştiği asırlar olmuştur. Türkçe Osmanlılar devrinde ilim dili haline gelmiştir. Ayrıca, fütuvvet, Ahilik, Kadirilik, Rufailik, Kalenderiye, Mevlevilik, Bektaşilik, Yezidilik gibi tarikatlar ve akımlar Selçuklular devrinde ortaya çıkmıştır. Daha sonraki asırlardaki kültür hayatı üzerinde büyük etki yapmışlardır.

Hazırlayan: Nuri Şimşekler, III. Uluslar Arası Mevlana Kongresi [5-6 Mayıs 2003, Konya], Konya 2004, s. 265-252.

DN.99665

[33] *Köprülü Kütüphanesi yazmalar kat.*, I, 486-487.

[34] Bu eserlerden bazıları için bkz. *Muhtârat min el-mahtutat*, s. 15, 20, 94, 98, 125, 249, 282, 302, 567, 579, 589-590, 605, 776, 794, 802; *Köprülü Kütüphanesi yazmalar kataloğu*, I, 45, 486, II, 44, 300, 436, 567; *Türkiye kütüphanelerinde tanıtılmamış bazı farsça yazmalar, İTED*, VIII/1-4, 1984, s. 44, 30, 36.

ANADOLU SELÇUKLULARININ BİLİMSEL FAALİYETİNİN GENEL BİR DEĞERLENDİRMESİ

Prof. Dr. Esin KAHYA*

Türklerin Anadolu'ya geliş tarihi genel olarak XI. yüzyıl olarak kabul edilmiştir. Fakat Anadolu'ya Türkiye denmesi ancak XII. yüzyıla rastlamaktadır. Daha önce buraya, birçok İslam Dünyasında yaşamış bilginlerin eserlerinde de görüldüğü üzere Rum diyarı denmektedir. Bunun en güzel örnekleri Beyruni ve İbn Sina'nın eserleridir.

Türkler, Anadolu'ya geldiklerinde kendi kültürlerini de getirmişlerdir. İslam Dünyasının gelişmesinde bilim ve felsefe açısından önemli katkıları olan Türkler, Asya'daki kültürlerini Anadolu'ya da benimsetmeğe çalışmışlardır. Bunun izlerini şehirleşmede, ticari ve siyasi hayatta, vakfiyelerde görmek mümkündür. Örneğin vakfiyeleri ele alacak olursak, bunların bir kısmının aile adına oluşurulmuş olduğunu, vakıf gelirinin nasıl dağıtılacağı ve nelerin vakfa bağlı olduğunun ayrıntılı şekilde vakıf kayıtlarında belirlenmiş olduğu görülür. Böylece toplumun temel direği olan ailenin güçlendirilmesi ön görülmüştür. Bu tip vakfiyelerden biri de Seyfeddin Torumtay adına düzenlenen vakfiyedir. Özellikle bu dönemde medrese ve sağlık kurumlarının vakfa bağlı olarak sürdürülmüş olduğu dikkati çekmektedir.

Anadolu Selçukluları döneminde yapılan medreselere, özellikle de Konya'da yapılan medreselere bir göz atarsak bunlar arasında tarih sırasına gore, ilk sırayı alanlar arasında Altun Aba Medresesi (İplikçi Medresesi), Lala Ruzbe Medresesi, Gühertaş Medresesi (Molla-i Atik), Tacü'l-Vezir Medresesi, Şeref Mesud Medresesi, Büyük Karatay Medresesi, Küçük Karatay Medresesi, Seyfiye Medresesi, Nizamiye Medresesi, Atabekiyye Medresesi, İnce Minareli Medrese, Pamukçular Medresesi, Sırçalı Medreseyi (Muslihiyye Medresesi) sayabiliriz.

Bunlardan özellikle ad yapmış olan Büyük Karatay Medresesinin 1251 yılında Karatay ailesi tarafından yaptırıldığını ve banisinin Celaleddin Karatay olduğunu biliyoruz. Medrese 1908 yılına kadar eğitime devam etmiştir.

Diğer meşhur medreselerden biri de Atabey Medresesi olup, 1256 yılında yaptırılmıştır. Medreseyi Atabey Aslandoğmuş yaptırmıştır. 1900 yılında medrese harap olmuştur.

* Ankara Üniversitesi DTCF Öğretim Üyesi

Gazbia Sirry: Lust for Color, edited by MURSI SAAD EL-DIN. 51 pages, b&w and color plates. Cairo: The American University in Cairo Press, 1998. Distributed by Columbia University Press, New York. $39.50 (Cloth) ISBN 977-424-405-2

In Egypt, painting in oil on a canvas is a new art. It is also an art that is not well documented, either in Egypt or the West, and thus its artists and its creations remain relatively undiscovered and unpublicized. For these reasons, this study is welcome. Gazbia Sirry is one of Egypt's foremost artists. She has been painting for almost 50 of the more than 70 years that oil painting has been an established art form in that country. In a career that began in 1949 her work reflects the events that have shaped its recent history. New themes, new social realities, and new understandings appear in her paintings. As student, teacher, and creator she has been part of Egypt's artistic evolution. She is also part of a generation of remarkable Egyptian female painters who came to prominence in the 1950s and 1960s, such as Injy Afflatoun, Effat Nagui, Zainab Abd al-Hamid, and Tahia Hallim. Of this group, Sirry is the only artist who is still painting and still creating.

Gazbia Sirry is arranged in three parts. The opening pages list her professional development as an artist: prizes, exhibitions, fellowships, and acquisitions. This is a helpful chronology. The second part includes essays and articles by Egyptian (and a few European) art critics. A western audience accustomed to more objective critical assessment and more interpretative biographical context will find this section general, rather than assessing and specific, and therefore may find it indulgent. However, it does provide some background to the paintings and explains some changes in her work. The third part presents 180 examples of Sirry's art in plate form. This is less than twenty percent of her total work, but it is indicative of her development as an artist and the progression of her work as a whole. One finds the main expressions and achievements of her career: the sturdy Egyptian peasant as agent and reflector of a new society; her series of "houses" as metaphor for cultural and social values; her interest in the self-portrait; her fascination with nature in its desert and marine guises; and the overarching progression or "internal migration" from representations based on recognizable forms and narrative to images composed by scale distortion, chromatic expressionism, and multi-sided perspective. In all of her work there is the vibrant and expressive use of color to signal mood and form. This publication is a commendable first step toward a greater awareness of modern art in Egypt. It serves as an important visual introduction to the specific work of Gazbia Sirry. For the larger body of contemporary painting it is hoped that the publisher will follow this with other substantive volumes.

CAROLINE WILLIAMS
Williamsburg, VA

23 KASIM 199

D. 284

Pre-Modern History

The Saljūqs of Syria During the Crusades, 463-549 A.H., 1070-1154 A.D., by TAEF KAMAL EL-AZHARI. (Islamkundliche Untersuchungen, no. 211). 389 pages. Berlin: Schwarz, 1997.

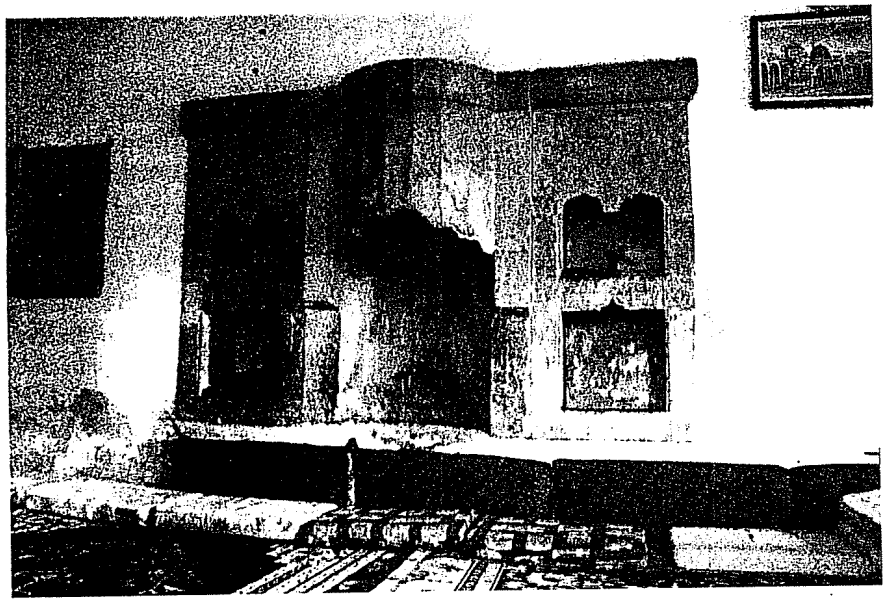
The Saljūqs of Syria covers the period of the rule of branches of the Great Saljūq family in Syria from the beginning of Atsiz's reign in southern Syria in 463/1070 to the capture of Damascus by Nūr al-Dīn in 549/1154. Taef Kamal el-Azhari narrates Tutush's rule in Damascus and his attempts to capture the Greak Saljūq sultanate as a whole, Tughtakīn's dominant position as *atabeg* in Damascus from 498/1104 to 522/1128, and the decline of the Saljūq *malikdom* of Damascus under a series of incapable *maliks* and, at first, resourceful atabegs. El-Azhari describes the fighting and diplomatic relations with the Crusader state on the coast and the Fatimid role therein. There follows an exhaustive examination of the institutions of the two malikdoms. The sources are rich, mainly Arabic of the 12th and 13th centuries A.D. Parts of the subject have been treated before; for example, A. Sevim's *Suriye-Filistin Selçuklu Devleti Tarihi* (Ankara, 1989) follows the Syrian Saljūqs up to the reigns of Ridwān and Duqāq (507/1113 and 497/1104) at Aleppo and Damascus. However, the Syrian Saljūqs have not previously been dealt with in full.

The first five chapters are a painstaking narrative of the events revealed by the sources. Although reference is made to long-term historical developments that would explain events, in general the narrative is shaped to provide a detailed profile of events, rather than to build up any historical argument or elucidate long-term trends. El-Azhari stops only to explain certain individual events. On the whole, his examination of institutions is thorough and careful. He goes down to the level of the citadel governor and the *ahdāth*, the group of men in each city who kept public order. This chapter, however, comes abruptly after the narrative and there is no systematic attempt to link the two. The final chapter likewise summarizes first the narrative, and then the discussion of institutions, without driving towards any conclusion. It is only in the last two pages that a conclusion appears. This conclusion, that the Saljūqs of Syria were motivated by self-interest and the need for survival rather than by any consistently applied ideology, is itself problematic. Which dynasties were not motivated by self-interest to some degree?

Nevertheless, the narrative and examination of institutions are of great value and will facilitate the study of the period both in isolation and in comparison with others. But style, grammar, and typography are somewhat short of perfection, e.g., Al-'Adīm the historian "mentioned in great detail the...history of the Saljūqs, representing them in their true nature as drunkards and realpolitik" (p. 20).

TOM SINCLAIR
University of Cyprus

D.057

Resim 9: Medrese hücrelerindeki taştan ocak ve raflar.

Resim 10: Külliyede yer alan hamam ve ahırın cami yönünden görünüşü.

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
TARİH DERGİSİ, sayı: 37 2001-2002
İstanbul, s. 137-147.

YAĞIBASAN DEVRİNDE DÂNİŞMENDLİLER-TÜRKİYE SELÇUKLULARI İLİŞKİLERİ

*Muharrem KESİK**

Dânişmendli Beyliği ve Türkiye Selçuklu Devleti, Selçuklu Türklerinin Anadolu'da kurdukları ilk siyasî teşekküllerdendir. İki devletin ilişkilerine genel olarak bakıldığında, bunların zaman zaman barış içinde geçindikleri, ittifak halinde düşmanları ile mücadele ettikleri görüldüğü gibi zaman zaman da kendi aralarında savaşa tutuştukları görülür. Aralarındaki mücadelenin temel nedeni de Anadolu'da üstünlüğü ele geçirmek düşüncesinden ileri gelmiştir. Birbirleri ile tesis ettikleri akrabalık(evlilikler) ilişkileri de onların aralarında süregelen savaşları her zaman durdurmaya yetmemiştir.

Başlangıçta Haçlılara karşı beraberce başarılı mücadeleler veren bu iki hanedan arasındaki ilişkiler Gümüştekin Gazi'nin Malatya'yı ele geçirmesi ve Haçlı lideri Bohemund'u serbest bırakması ile gerilmişti[1]. Kılıç Arslan'ın ölüm tarihi olan 1107'ye kadar Türkiye Selçukluları egemen güç olarak dikkati çekerken bu tarihten sonra Emîr Gazi(1104-1134) Dânişmendlileri Anadolu'ya hâkim bir beylik yaptı. Emîr Gazi'nin ölümü ile kurulan denge Melik Muhammed'in saltanatının sonuna kadar devam etmiştir. Melik Muhammed'in ölümünden sonra(1142) Anadolu'da hâkimiyet Türkiye Selçukluları'na geçmiştir[2]. Yağıbasan'ın Dânişmendlileri eski gücüne kavuşturma çabaları sonucu değiştirmeye yetmemiştir.

İşte biz bu çalışmamızda Yağıbasan'ın, dağılan Dânişmendli Beyliği'ni toparlama ve Anadolu'daki üstünlüğü ele geçirme gayretlerini incelemeye çalıştık.

* Dr., İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü.

1 Bu konu hakkında geniş bilgi için bk. Işın Demirkent, "Antakya Prinkepsi Bohemund'un esir alınması Niksar'da hapsedilmesi ve Serbest Bırakılması (1100-1103)", *Niksar'ın Fethi ve Dânişmendliler Döneminde Niksar Bilgi Şöleni Tebliğleri*, Niksar 1996, s.3-7.

2 Sultan I. Mesud-Emîr Gazi ve Sultan I. Mesud-Melik Muhammed ilişkileri hakkında geniş bilgi için bk. Muharrem Kesik, *Sultan I. Mesud Devri Türkiye Selçukluları Tarihi (1116-1155)*, İstanbul 1999, (Yayımlanmamış doktora tezi), s.28-36.

25 MART 2003

Sa'îd b. Batrik, *Kitabu't-Tarîhi'l-Mecmu' 'ala't-Tahkîk,* Yahya b. Sa'îd el-Antakî'nin Tarîhi ile birlikte, yay. L. Chikho, B. Carra de Vaux ve H. Zeyyat, Beyrût, 1909.

Safadî, Selahaddin Halil b. Aybek, *el-Vâfî bi'l-Vefeyât,* Stuttgart, 1991

Semânî, Abdülkerim b. Muhammed b. Mansur (ö. 562/1166); *el-Ensâb,* thk. Abdurrahman b. Yahya, ys., 1980

Streck, "Ermeniye", *İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, 1948.

Taberî, Ebû Cafer Muhammed, *Tarîhu'l-Umem ve'l-Mulûk,* Beyrût, 1987

Türkiye Halk Ağzından Derleme Sözlüğü, TTK Yay., Ankara, 1965

Ya'kûbî, Ahmed b. Ebi Ya'kûb b. Cafer b. Vehb b. Vazıh, *Tarîhu'l-Ya'kûbî,* I-II, Beyrût, 1992

Yıldız, Hakkı Dursun, "Abbâsîler Devrinde Türk Komutanları(2) İnâk et-Türkî", *Tarih Enstitüsü Dergisi*, İstanbul, 1971.

Yıldız, Hakkı Dursun, "Abbâsîler Devrinde Türk Komutanları (1) Boğa el-Kebîr et-Türkî", *Türk Kültürü Araştırmaları*, II, 194-203, Ankara, 1965.

ABSTRACT

Troubles had been appaired in region of Ermenia at period of Caliph al-Mutawakkil. The governer who had been sent for preventing those troubles had been killed. A big revolt had been appaired. The Caliph sent Bogha al-Kabîr who had undertaken important duties in crushing revolts of Hicaz and Mangüçur and Babek to this region.

Bogha al-Kebîr started his duty from Erzen region. Later, he secured order which has been lost at regin of Muş and Bitlis and Van Golu territory. The next year, The Emeer who had gotten hold of Tiflis, brought rebels round as he sent military units to Ispir from east of Gokçe Lake and sent most of princes at this region to Samerra as pledges. Thus, Bogha who obtained loyality to established order, came back to Caliphate center in the end of third year.

Türkiye Diyanet İ... Kütüphanesi
D1645
...ları Merkezi

SELÇUKLULAR'IN DENİZ POLİTİKASI VE DENİZCİLİK FAALİYETLERİ

Dr. Hasan GEYİKOĞLU*

ÖZET

Türkler'in anavatanı Türkistan, denizlere uzak idi. Türkler ilk defa Selçuklular zamanında Anadolu'da büyük denizlere ulaşmışlar ve denizcilik faaliyetlerine başlamışlardır. Planlı ve teşkilâtlı denizcilik yapan ilk Türk büyüğü Çaka Bey'dir. Daha sonra Anadolu Selçukluları da Antalya, Alâiye ve Sinop'u fethederek Akdeniz ve Karadeniz'de düzenli ve devamlı denizcilik faaliyetinde bulunmuşlardır.

Türkler, tarih boyunca, yaşadıkları ülkelerin coğrafî şartlarına en iyi şekilde uymasını bilmişlerdir. Bu uyumun yanı sıra Türkler, coğrafî imkânlardan da en geniş şekilde faydalanmışlardır. Türkistan'da Türkler'in hayatında suyun büyük bir yeri vardı. Türkler, suyu bulabilmek, su kenarlarına hâkim olabilmek için tarih boyunca devamlı mücadele halinde olmuşlardır. Türkistan'dan dışarıya yapılan göçlerin önemli sebeplerinden biri susuzluktur. Türkler, Anadolu'ya gelmeden önce açık denizlere ulaşamadıkları için, bir deniz politikası izleme ve denizcilik faaliyetinde bulunma imkânına sahip olmamışlardır[1]. Anadolu'nun fethiyle denizlere ulaşınca denizin ve denizciliğin önem ve değerini iyi kavramışlardır. Selçuklular'dan günümüze kadar Anadolu'da meydana getirilen Türk medeniyetinin gelişmesinde denizlerin ve Türk denizciliğinin de büyük payı vardır[2].

İlk Selçuklu Sultanları Tuğrul Bey (1040-1063) ve Alp Arslan (1063-1072), açık denizlere ulaşmamışlardır. Alp Arslan, 1070 yılında çıktığı büyük seferle, Suriye ve Mısır'ı fethetmeyi hedeflemişti. Ancak Bizans imparatoru IV. Romanos Diogenes'in doğu seferine çıkması üzerine, Alp Arslan, Halep civarından geri döndü. Nihayet, iki taraf arasında cereyan eden Malazgirt Meydan Savaşı (26 Ağustos 1071), Selçuklular'ın zaferiyle sonuçlandı. Her ne kadar bu gelişme

* Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi.

1 Türkler'in İslâmiyet'ten önce, Çin ve Hindistan'da deniz kıyılarına inerek oralarda denizcilik yaptıklarına dair kaydı (H. Tezel, Anadolu Türklerinin Deniz Tarihi, c.I, İstanbul 1973, s.3) kabul etmek zordur.

2 M.A. Köymen, "Türkler'in Anadolu'da Denize İlk Ulaşmaları ve Türk Dehasının Jeopolitikten Faydalanarak Medeniyet Kurmada Gösterdiği Üstünlük, I", Millî Kültür, c.I, sayı:3, Mart 1977, s.8; H. Geyikoğlu, Selçuklular Zamanında Antalya, Lisans Bitirme Tezi, Erzurum 1981, s.79.

90596

أثر الحضارة السلجوقية فى دول شرق العالم الإسلامى على الحضارتين الأيوبية والمملوكية بمصر

Türkiye Diyanet Vakfı
Kütüphanesi
İslâm Araştırmaları Merkezi

الجزء الأول

« الحضـــارة »

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi
Dem. No: 90596
Tas. No: 962
BEH.E

أ. د. منى محمد بدر محمد بهجت
الاستاذ المساعد بكلية الآثار
جامعة القاهرة ـ فرع الفيوم

الناشر
مكتبة زهراء الشرق
١١٦ ش محمد فريد ـ القاهرة 2002
تليفون : ٣٩٢٩١٩٢

Mongols in 617/1220. After his death in 628/1231 in Diyār Bakr, they remained there as a band of mercenaries. In the service of al-Ṣāliḥ Ayyūb they came on to the Syrian stage. In 642/1244 under their chief, Berke Khan, they invaded Syria, captured Jerusalem (where they desecrated the Christian Holy Places and the tombs of the Latin kings), joined al-Ṣāliḥ's forces at Gaza, and then defeated an allied army of the Syrian Ayyubids and Franks at Ḥarbiyya, known to the Latins as La Forbie. The ferocity and turbulence of the rootless Khwarazmians were in the end too much even for their allies and paymasters, and in 644/1246 they were annihilated by the Ayyubid troops of Ḥimṣ and Aleppo. By that time al-Ṣāliḥ Ayyūb was paramount in Syria, having taken Damascus from al-Ṣāliḥ Ism'ā'īl in 643/1245, and only the young ruler of Aleppo, al-Nāṣir Yūsuf, gave some indications of ambition and independence. Damascus had fallen to al-Ṣāliḥ Ayyūb in Jumādā I 643/October 1245.

The sultan's troubled career was, however, soon to close, as he was stricken by a fatal disease. At his juncture he was threatened by an invasion from Europe. French Crusaders under King Louis IX (St Louis) wintered in Cyprus in 646/1248–9. In the spring they launched their attack, which like the Crusade of 1218 was directed against Egypt. Fakhr al-Dīn b. Shaykh al-Shuyūkh, now commander of the sultan's forces, did not attempt to hold Damietta, which the Crusaders occupied in Ṣafar 647/June 1249. As before, al-Manṣūra was the base for the Egyptian resistance, and there al-Ṣāliḥ Ayyūb died in his camp in Sha'bān 647/November 1249. At this critical time the Ayyubid cause in Egypt was saved by a military group whose day was about to dawn. Even during his father's lifetime, al-Ṣāliḥ had recruited numerous Mamluks (mostly from Kıpchak Turks) for his *'askar*. He had continued their recruitment subsequently, and the Baḥriyya, as they were called, became his most efficient and reliable troops. They had already played an important part in the Syrian campaign of 642/1244, and now they saved Egypt from the Crusaders.

Dergi / Kitap
Kütüphanede Mevcuttur

NOTE

1. Ibn Wāṣil, *Mufarrij al-kurūb fī akhbār Banī Ayyūb*, IV, ed. Hassanein Rabie [Cairo] 1972, 242, 244–5. English version P. M. Holt.

P. M. Holt "The Age of the Crusades"
London-1992, s. 67-81. DN:184,32

23 AGUSTOS 1993

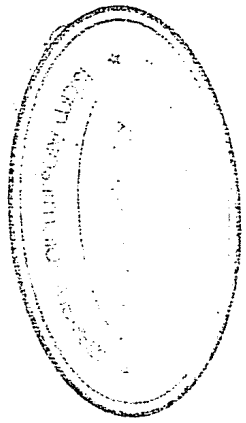
CHAPTER NINE

Institutions from the Seljukids to the Ayyubids

POLITICAL AND MILITARY INSTITUTIONS

The two decades before the First Crusade marked both the establishment and the turning-point of Seljukid rule in Syria. Originally the house of Seljuk had regarded their empire as pertaining to the family as a whole rather than to a single individual. In practice as time went on, the regime became increasingly monarchical in character as the Turkish clan-chief was transmuted into the Islamic sultan, and appropriated the despotic ideas and arbitrary methods of government which had developed under the 'Abbasid caliphs. One surviving application of the concept of familial sovereignty is to be seen in the grant of frontier provinces as appanages to Seljukid princes, who bore the title of *malik*, that of sultan being held by the paramount ruler alone. Central and southern Syria with Damascus as the capital, conquered by Tutush, the brother of Malik-Shāh, were formally granted to him as an appanage. After Tutush's death in 488/1095, when his appanage was split between his two sons, Riḍwān at Aleppo and Duḳak at Damascus, they continued to hold the status of *maliks*, nominally vassal rulers under the Great Seljuk sultans, who were Malik-Shāh's increasingly ineffective successors.

With the Seljukid *maliks*, two characteristic institutions were introduced into Syria: the office of *atabeg*, and the assignment of revenue known as *iqṭā'*. Both of these were connected in different ways with an institution which the Seljukids had copied from earlier Islamic regimes, the recruitment of military slaves or Mamluks. The original Seljuk conquests had been the consequence of a great westward migration of the Turcoman Ghuzz (Turkish, Oghuz) tribesmen, but when the conquests had been achieved, the sultan as ruler of an extensive territorial

Anadolu Selçukluları ve Beylikler Döneminde Sufi Çevreler: Toplu Bir Bakış Denemesi

Dr. Rüya Kılıç*

Özet: Maveraünnehir, Harezm ve Irak gibi kültür merkezlerinde yüksek bir tasavvuf düşüncesine sahip olan tarikatların varlığı bilinmektedir. XIII. yüzyılda Moğol istilasıyla Ön Asya ile Anadolu'ya yönelen göç kitleleri içinde bunların yanı sıra popüler tasavvuf çevrelere mensup sufiler de bulunmaktaydı.. Söz konusu gruplar Anadolu'da canlı ve renkli bir tasavvuf ortamı yarattılar. Çalışmada Türkiye Selçukluları ve Beylikler dönemindeki tasavvufi mektep ve tarikatların panoramasının çizilerek sosyal tarih kapsamında genel bir değerlendirmesinin yapılması amaçlanmaktadır. Bu makale Türkiye Selçukluları ve Beylikler dönemi sufilik araştırmalarının bir yandan Orta Asya ve Orta Doğu bir yandan da Osmanlı tarihinin önemli bir parçası olduğu önkabulüyle yazılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Selçukluları, Beylikler, Sufi, Tarikat

Türkiye Selçukluları ve Beylikler dönemi, sahip olduğu canlı ve bir o kadar renkli tasavvuf hareketleri ile şüphesiz Batı Türklerinin sosyal ve dinî tarihi içerisinde önemli bir yere sahiptir. Özellikle bu dönemdeki tasavvufî mektep ve tarikatların Osmanlı sufiliği üzerindeki etkisi dikkate alındığında önemi daha da açıklık kazanmaktadır[1]. Burada, Anadolu'da mevcut tarikatların Selçuklu ve Beylikler dönemindeki panoramasının çizilerek bunların sosyal tarih kapsamında genel bir değerlendirmesinin yapılması planlanmaktadır. Tabi ki böyle bir çalışmada üzerinde öncelikle durulması beklenen meseleler, sufi teşekküllerin hangi siyasi, sosyal ve mistik ortamın ürünü oldukları, bunların temsilcisi olan insanların propagandasını yaptıkları tasavvufi yorumlar ile halk ve yönetim çevreleriyle ilişkileri olacaktır. Ancak, bu aşamada gerek inceleme alanının kendi güçlükleri gerekse yüzyılları içeren uzun bir zaman diliminin söz konusu olması sebebiyle bunun tam olarak gerçekleştirildiği iddiasında olmadığımızı belirtmeliyiz.

* *Hacettepe Üniversitesi, Tarih Bölümü / ANKARA*
ryklc@yahoo.com

bilig ✦ Bahar / 2005 ✦ sayı 33: 227-246 Ankara.
©Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanlığı

D.1626

DOKTORA 1996

Konak, Akın: "Atatürk Barajı'nın Neden Olduğu Yeniden Yerleşim Sorununun Yenisamsat, Söke, Reyhanlı Örneklerinde Sosyal Antropolojik Açıdan İncelenmesi", Doktora tezi (Danışman: Prof. Dr. Zafer İlbars), VII+224 s.

Atatürk Barajı yapımı nedeniyle konutları ve yerleşim birimleri su altında kalan ve bu nedenle yeniden yerleştirilme uygulamasına hedef olan ailelerin yeni yerleşimlerindeki durumları incelenmeye çalışılmıştır.

Yeniden yerleşim uygulamaları, yeniden yerleşim öncesi ve sonrası durum üç "toplu iskan" örneğinde karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır.

Araştırma 6 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Adıyaman'ın tarihsel, ekonomik, etnik, nüfus ve sosyo-kültürel yapısı ile ilgili genel özellikleri verilmiştir. İkinci bölümde devlet projelerinden etkilenen nüfusun yeniden yerleştirilmesi uygulamaları, üçüncü bölümde Yenisamsat, dördüncü bölümde Aydın-Yalıköy, beşinci bölümde Hatay-Reyhanlı yeniden yerleşimi ile ilgili bulgular sunulmuştur. Altıncı bölümde ise yeniden yerleşim örneklerinde; geçen beş yıl içinde gözlemlenebilen değişim ve sorunlar ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Araştırma yaklaşık altı yıllık bir süreci kapsamaktadır. Bu araştırma ile yeniden yerleştirilen ailelerin sosyo-kültürel özelliklerini belirlemek, eski ve yeni yaşama biçimleri arasında sosyo-kültürel ve ekonomik açıdan farklılaşmaları, yeniden yerleştirilme nedeniyle karşı karşıya kaldıkları sorunları derinlemesine saptanmaya çalışılmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda benzeri projelerin yürütücüleri ve konu ile ilgili olarak gelecekte araştırma yapacaklara öneriler ve temel bir bilgi birikimi sağlanmaya çalışılmıştır.

Araştırmada 56 tablo, 18 fotoğraf, 28 adet basın küpürü örneği, 8 çizim, 7 adet resmi iskan listesi ve 5 adet harita yer almaktadır.

14. TARİH ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS 1995

Cengiz, Recep: "Varlık Dergisi Perspektifiyle Atatürk Devrimlerinin Yorumu (1933-1950)", Yüksek Lisans Tezi (Danışman: Doç. Dr. Kurtuluş Kayalı), II+160 s.

Bu çalışma Varlık Dergisi'nin 1933-1950 yılları arasında Türk Kültür Devrimi'ne yaptığı katkıları araştırmak, derginin Atatürk devrimlerine zamanın koşulları içerisinde getirdiği yorumları tesbit etmek amacıyla yapılmıştır. 15 Temmuz 1933 tarihinde yayın hayatına giren dergi halen çıkmaya devam etmektedir.

Dergi kurulduğu günden başlamak üzere 1981 yılında Yaşar Nabi Nayır'ın ölümüne kadar kendisi tarafından yönetilmiş, Varlık dergisini Yaşar Nabi ismiyle bütünleştirmiştir.

Ülkedeki kültürel anlamdaki boşluğu doldurmak iddiasıyla yayın hayatına başlayan dergi özellikle düşün, sanat, edebiyat ve külürel alanda Türk devrimine değeri ölçülemeyecek katkılarda bulunmuştur.

Dergi araştırılan dönem içerisindeki yayınlarda, Kemalist ideoloji ile bütünleşmiş ve bu ideolojinin yayıcısı görevini üstlenmiştir.

Çağıran, Levent: "Kutadgu Bilig'de Eğitim ve Öğretim" Yüksek Lisans Tezi, (Danışman: Prof. Dr. Mustafa Kafalı), 3+65 s.

Türklerde eğitim ve öğretim faaliyetleri Hunlardan itibaren başlar. Hunlardaki eğitim ve öğretim içtimaî ve askerî niteliktedir. Bu da deneme-yanılma metoduyla verilen tecrübî bir eğitimdir.

Katudgu Bilig'deki "igidmek" ve "öğretmek" yani eğitim ve öğretim kelimelerinden; eğitmek ilk defa Göktürkler zamanında dikilen Orhun Abidelerinde, öğretmek ise Uygur metinlerinde karşımıza çıkmaktadır.

Kutadgu Bilig'deki "igidmek" kelimesinin manaları şunlardır: Korumak, yetiştirmek, büyütmek, beslemek ve eğitmek (terbiye etmek)'tir. Öğretmek ise bilgi ve fazilet sayılan davranışları insanlara aklın ikna edileceği delillerle kazandırmaktır.

Kutadgu Bilig'de eğitim ve öğretim faaliyetlerinin amacı insanlarda müspet davranışlar oluşturmaktır. Müspet davranışlar ise o çağın umumî temayülüne uygun olanlardır. Bunlar akıllı olmak, bilgili olmak, faziletli olmaktır. Fazilet olarak sayılan davranışlar da tek tek sıralanmış ve insanların bunlara sahip olması zaruri görülmüştür.

Kutadgu Bilig'de insanlardan olmaması gereken davranışlar da sıralanmış, bunlardan uzak durulması ikna edici misalelerle sağlanmaya çalışılmıştır.

Kutadgu Bilig'in içerisindeki "mutluluk bilgileri", bilgili ve faziletli fertlerden, bilgi ve fazilet toplumunu meydana getirmeyi amaçlamıştır. Bu amacı gerçekleştirmek için de Kutadgu Bilig'de sıkıcılıktan uzak olan, temsil şeklinde, monologlar halinde bir eğitim-öğretim metodu kullanılmıştır.

Erdem, İlhan: "Türkiye Selçukluları - İlhanlı İlişkileri (1258-1308), Yüksek Lisans Tezi, (Danışman: Prof. Dr. Ali Sevim), 572 s.

1236 yılında I. Alaeddin Keykubad ile Ögeday Kaan arasında başlayan ilk Türkiye Selçukluları-Moğol ilişkisi, 1258'de Hülagu Han'ın İran'da İlhanlı Devleti'i kurması ve Türkiye Selçuklu Devleti'ni tabiyeti altına almasının ardından Türkiye Selçukluları-İlhanlı ilişkileri şekline dönüşmüştür.

İlhanlı yönetimi bundan sonra Türkiye Selçukluları'nda yeni bir idari yönetim kurmuş ve başına da doğrudan İlhan'a bağlı bir "Genel Vali" tayin etmiştir. Bu sistemde Selçuklu Sultan'ı ve Emirler valinin hakimiyeti altında idi. 1277'de Memlükler'in Anadolu'ya müdahale etmesi sonucu Türkiye Selçuklu-İlnalı ilişkileri bozuldu. Bunun neticesinde de Anadolu'daki İlhanlı idari düzeni sarsıntıya uğradı. Ülkenin bir çok bölgesinde Türkmenler isyan ederek bağımsızlıklarını ilan ettiler. Bu durum karşısında İlhanlılar Anadolu'ya kuvvet sevk ederek bu hareketi kanlı bir şekilde bastırdılar. Bundan sonra ülkede yeni bir idarî ve mali sistem kuruldu. Selçuklu Sultan ve Emirlerinin bütün yetkileri ellerinden alındı ve Türkiye Selçuklu ülkesi bir İlhanlı eyaleti konumuna düştü. Bunun sonucunda da Türkiye Selçukluları Devleti yıkıldı.

Türkiye Selçukluları-İlhanlı ilişkileri tabi-metbu hukuku çerçevesinde gelişmiştir. İlişkileri etkileyen en büyük faktörler Türkmenler, Memlük-İlhanlı çatışması, muhalif emirler ve yükümlülüklerin yerine getirip getirilmediği idi. Bu faktörlerin Türkiye Selçukluları Devleti bünyesinde yarattığı etkiler ve yarattığı karışıklıklar her defasında İlhanlı müdahalesine yol açmış ve bunun sonucunda da Türkiye Selçukluları gerilemiş ve yıkılmıştır. İktisadî ve sosyal yönden ise toprak düzeni bozulmuş, yerleşik hayat zarar görmüş, şehirler gerilmiş ve göçebelik artmıştır. Bunların yanında ilişkilerin tek olumlu yanı Türk kültüründe yeni gelişmelerin yaşanmaya başlaması olmuştur.

Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Katalogu 1995-1996, Ankara1997-. İSAM 61470

70-25,617

AL-DURI, Khidr Jasmin, 1938-
SOCIETY AND ECONOMY OF IRAQ UNDER THE SELJUQS (1055 - 1160 A.D.) WITH SPECIAL REFERENCE TO BAGHDAD.

University of Pennsylvania, Ph.D., 1970
History, medieval

University Microfilms, A XEROX Company, Ann Arbor, Michigan

© 1971

Khidr Jasmin Al-Duri

ALL RIGHTS RESERVED

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi F

Dem. No:	94 332
Tas. No:	956.052 DUR-S

ŞEMA YAYINEVİ

Şema Yayınevi: 2
Tarihi Dizisi: 2

Selçuklular'ın Dini Serüveni
-Türkiye'nin Dini Yapısının Tarihsel Arka Planı-

Yard. Doç. Dr. Seyfullah Kara
© Şema Yayınevi
İç Düzen: Burhan Maden

Kapak: Sabahattin Kanaş

Baskı: Şenyıldız

Cilt: Savaş

ISBN: 975-9158-01-9

1. Baskı: Ocak 2006

Şema Yayınevi
Çatalçeşme Sk. No: 27/14
34410 Cağaloğlu-İstanbul

Tel: (0212) 514 64 43
Faks: (0212) 514 58 20

Ocak 2006

SELÇUKLULAR'IN DİNİ SERÜVENİ

-Türkiye'nin Dini Yapısının Tarihsel Arka Plânı-

Yrd. Doç. Dr. Seyfullah KARA

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi

Dem. No:	144656
Tas. No:	956.051 KAR.S

preneurs fournissants les matières premières commandent aussi les couleurs et les dimentions exactes des tapis, payant les tisserands per *okka* de tapis tissé, et même installent dans certains villages des ateliers pour un finissage centralisé de la marchandise, organisant ainsi de véritables fabriques dispersées dans la région.

Ce qui nous semble très important de souligner dans ces productions artisanales régionales destinées à l'exportation, qui n'a pas trouvé de place dans leurs interprétations jusqu'à présent, est leur caractère *part-time,* complémentaire à d'autres activités économiques, l'unité de travail de base étant le ménage. Ce qui d'un côté élargit considérablement le cercle des producteurs engagés et d'un autre rend beaucoup moins évidente la vente au marché de la main d'oeuvre de l'ouvrier individuel entièrement désoccuppé comme dans le modèle marxiste classique des relations de production capitalistes et l'accumulation première du capital. Une autre constatation importante à la base de nos recherches étant la coéxistence des différentes formes de productions protoindustrielles montrant les traîts caractéristiques du *Kaufsystem* ou du *Verlagsystem* à la même époque, dans la même région, branche artisanale et parfois dans la production du même marchand-entrepreneur, on voudraît également préciser qu'à notre avis elles devraient être interprétées non pas comme des étapes dans un developpement consécutif progressif de l'accumulation première des capitaux et de la prolétarisation des producteurs culmunant dans la forme la plus capitaliste – la manufacture disséminée (ce qui préssupose une universalité et une certaine linéarité du developpement), mais comme des phénomènes contemporains témoignants de la variété de formes et de la diffusion assez large des productions protoindustrielles dans la région étudiée pendant la première moitié du XIXe siècle qui ont d'ailleurs eu un sort différent dans le long terme relatif à l'industrialisation ou à la desindustrialisation.

Archiv Orientalni, Supplementa VIII. (1998): Essays on Ottoman Civilization [Proceedings of the XIIth Congress of the Comite International d'Etudes Pre-Ottomanes et Ottomanes(CIEPO), Praha 1996], Praha 1998, pp. 173-178.

D.2522

28 AĞU 2006

Türkiye Diyanet Vakfı Kütüphanesi İslâmî Araştırmalar Merkezi

THE SELJUK JIHÂD AGAINST FATIMID SHI'ISM: AN OBSERVATION ON THE SUNNI REVIVAL

Antonio Jurado Aceituno

Most important previously published studies concerning the Seljuk dynasty consider their period a time of Sunni revival. The opinion seems true especially in relation to the former Bûyid dynasty, supporters of Shi^{c}i propaganda but at the same time guardians of the Abbasid dynasty.

A critical reading of the Seljuk historical sources reveals to us how carefully we must treat this appraisal. It is not possible to define Seljuk rule as Sunni simply because it was not Shi^{c}i, nor merely because they considered themselves Sunnis. A valid definition for us should be based upon the quality of their Sunnism.

The intention of the first Seljuk sultan Ṭughril-Beg to protect the pilgrimage road to Mecca and then to undertake battles in Syria and Egypt against the Fatimid heretics are the duties by which the sultan justified his position and usefulness to the Islamic community. He drew his legitimacy from these deeds. The Abbasid caliph recognized the sultan's intentions by giving him two swords on the occasion of his investiture: "... for subjecting unbelievers (*kuffâr*) and heretics (*mulḥidîn*) to his rule"[1].

Only in relation to the real opposition to the heretical groups of the time, named in the sources Shi^{c}is, Ismâ^{c}îlis or Bâṭinis, and the practice of *jihâd*, it is possible to measure the Sunnism of the Seljuk Turks. This is the first aim of the paper presented here. Second, I would also like to point out some heretical features found in the Seljuk dynasty that, in my opinion, subvert the unqualified assessment of them as Sunni.

Like the sword of the *Amir al-Mu'minin*, the historical sources of the time also mention the *ghazw* or *jihâd* undertaking by Seljuk leaders against heretical strongholds. One of the most important of them was the taking of the Shâh-Diz fortress and death of its owner, Aḥmad, son of the famous propagandist ^{c}Abd al-Malik ^{c}Aṭâsh. The difficulties encountered in

[1] From al-Mustarshid to the Seljuk sultan Maḥmûd [II]. *Cf. al-Muntaẓam, s. a.* 515, p. 226.

28 ŞUBAT 1993
Dergi / Kitap
Kütüphanede Mevcuttur

CONTENTS

Ali Sevim	: The Seljuk Kingdom of Halep	1—66
Bahattin Ögel	: Some Notes on Titles and Personal Names in the Deed of Wakf-Trust of Caca Bey ...	67—74
Beyhan Karamağaralı	: About the Character of Figured Tombstones in Tokat and Sivas	75—109
Fahrettin Kırzıoğlu	: The Conquest of Anı by Seljuks and Some Seljuk Remains There	111—139
Erol Yurdakul	: Hunat Hatun Bath in Kayseri According to latest Discoveries	141—151
Mine Erol	: Cihan Şah, King of Kara Koyunlu and his Poems	153—180
News of the Institute's activities		181—190

Selçuklu Araştırmaları Dergisi, c. II, 1970 Ankara
Ülkede s. 1-66 sayfaları çoğaltılmıştır.

HALEB SELÇUKLU MELİKLİĞİ

FAHRÜ'L-MÜLÛK RIDVAN DEVRİ

(Nisan 1095 – Aralık 1113)

ALİ SEVİM

GİRİŞ

1077/78 yılında kardeşi Sultan Melikşah tarafından fetihleri tamamlama amaciyle *Suriye* ve *Filistin*'e atanan Tacüddevle Tutuş, *Mirdas-oğulları* ailesinin elinde bulunan *Haleb* bölgesine hâkim olmak için büyük çabalar sarfetmişse de *Musul Ukayl-oğulları* beyliği emîri Şerefüddevle Müslim'in kendi aleyhine *Kuzey-Suriye*'deki öteki Arab unsurlariyle birlikte harekete geçmesi sonunda başarı kazanamamıştı. Bu sıralarda *Orta-Suriye* ile *Filistin*'in idaresini Büyük *Selçuklu İmparatorluğu* adına elinde tutan emîr Atsız, bir *Mısır-Fatımî* ordusu tarafından *Dımaşk*'ta kuşatılıp sıkıştırılıyordu. *Fatımî* baskısına karşı koymada güçlük çeken Atsız, *Haleb* bölgesinde bulunan Tutuş'u yardıma çağırmıştı. Tutuş'un bu çağrıya uyarak sür'atle *Dımâşk*'a yönelmesi üzerine *Fatımî* ordusu *Mısır*'a geri dönmek zorunda kalmıştır. Tutuş, kendisini protokol icabı şehir dışında belirli bir yerde karşılamamış olması nedeniyle, emîr Atsız'ı yayının kirişi ile boğdurmak suretiyle öldürtmüştür. Böylece o, Atsız'ın hâkim olduğu *Kudüs*, *Dımaşk*, *Akkâ*, *Sur*, *Trablusşam*, *Yafa*, *Arîş*, *Taberiyye* gibi birçok *Suriye* ve *Filistin* şehir ve yörelerinin idaresini kolaylıkla uhdesinde toplayarak *Suriye Selçuklu Devleti*'nin temellerini atmış oldu. Fakat buna rağmen, başkenti *Musul* olmak üzere, *Kuzey-Suriye*'ye de yayılmakta olan Müslim ile hükümranlık mücadelesi yapmak zorunda kalmıştı. Tutuş, bu mücadelede birçok *Arap* göçebe kabilelerine hâkim olan Müslim'e karşı tam anlamiyle bir başarı kazanamıyor ve dolayısiyle hâkimiyet sahasını *Haleb* bölgesine değin uzatamıyordu. *Tutuş-Müslim* siyasî rekabetinin devam ettiği bu sıralarda, *Anadolu*'da başarılı fetihler yapmakta olan Süleyman-Şah, vâki çağrı üzerine, *Antakya*'yı işgal ederek *Haleb* kapılarına dayanmıştı. Bu durum, *Suriye* hâkimiyeti için sürüp giden sözkonusu mücadeleyi daha da ciddi bir hale getirmişti. Yani Süleyman-Şah'ın *Kuzey-Suriye*'ye nüfûzu, Tutuş'tan daha çok, *Haleb*'e hâkim olup *Antakya*'dan yıllık

23 TEMMUZ 1992

Islām, as *wazīr* and Mīr Djumla as finance minister. Ḳāsim Barīd, a Turk who had watched the massacre of the people of his own race with indifference, was appointed *kōtwāl* [*q.v.*].

In 891/1486, four years after his accession, Maḥmūd, anxious to assert his power, conspired with Ḳāsim Barīd and Dastūr Dīnār, the leader of the Abyssinians (Ḥabashīs), to get rid of both Niẓām al-Mulk and ʿImād al-Mulk. But the plot leaked out and the Sulṭān apologised to them. However, ʿImād al-Mulk, realising his life to be in danger, left for his own province of Berār, never to return again. Niẓām al-Mulk, who took no precaution, was strangled to death by his friend, Dilpasand Khān, at the instigation of Maḥmūd.

Niẓām al-Mulk's removal from the scene led to the victory of the Āfāḳīs. But the Dakhanīs, alarmed and angry by the murder of their leader, plotted to assassinate the king with the support of the Ḥabashīs; and on 21 Dhu 'l-Ḳaʿda 892/8 November 1487, they entered the palace, locking the gate behind them so that no one else could enter. They killed the Turkish guards, but Ḳāsim Barīd, with a detachment of 12,000 men, scaled the walls of the palace and rescued the king. The next morning, Maḥmūd ordered the massacre of the Dakhanīs, and for three days this continued until it was stopped by the intercession of Shāh Muḥibb Allāh, son of the saint Khalīl Allāh.

Taking advantage of these events, Ḳāsim Barīd raised the banner of revolt, and compelled Maḥmūd to make him *wakīl* or prime minister (897/1492). Meanwhile, Malik Aḥmad, Niẓām al-Mulk's son, who was at his *ḏjāgīr* [*q.v.*] of Djunayr, on hearing of his father's death, adopted the title of Niẓām al-Mulk and without seeking the permission of the king, conquered all the forts in Mahārāshtra, including the whole of Konkon and the territory up to the river Godāvarī. He then came to Bīdar, where he was received by Maḥmūd and confirmed in his new possessions; but at the same time Maḥmūd sent troops against Malik Aḥmad and also ordered Yūsuf ʿĀdil to march against him. The royal troops were defeated, while Yūsuf ʿĀdil, in defiance of the king's order, congratulated Malik Aḥmad on his success. It was in 895/1490 that Malik Aḥmad, on achieving his victory over the king's army, had founded the town of Aḥmadnagar [*q.v.*], which became the capital of the Niẓām Shāhī dynasty [*q.v.*].

Encouraged by the incompetence of the ruler, the governors in the provinces began to assert their independence. Bahādur Khān Gīlānī, *kōtwāl* of Goa, took possession of the whole west coast from Goa up to Dābul as well as the greater portion of southern Mahārāshtra. But on 5 Ṣafar 900/5 November 1494, he was defeated and killed by Sulṭān Ḳulī Ḳuṭb al-Mulk, *ṭarafdār* of Telingāna. Dastūr Dīnār, the Ḥabashī, who held the *ḏjāgīrs* of Culbarga, Aland and Gangāwatī, also declared his independence in 901/1496. But although he was defeated by Yūsuf ʿĀdil, he was forgiven by Maḥmūd and his *ḏjāgīrs* restored to him.

Yūsuf ʿĀdil's position became strong due to the betrothal of his daughter to the crown prince, Aḥmad, early in 903/1497, which enabled him to secure the *ḏjāgīrs* of Gulbarga, Aland and Gangāwatī which had been assigned to Dastūr Dinār. Previously to this, Ḳāsim Barīd, being jealous of Yūsuf ʿĀdil, had contrived his overthrow. He had suggested to Narasa Nāyak, the prime minister of Vidjayānagar, to occupy Raycūr and Mudgal which were in Yūsuf ʿĀdil's possession, and had also tried to win over Malik Aḥmad against Yūsuf by offering him Panhāla, Konkon and Goa, which were at the time in Bahādur Gīlānī's possession. But Yūsuf ʿĀdil had succeeded in foiling Malik Aḥmad's plans. He had first marched towards Bīdar and defeated Ḳāsim Barīd, who was accompanied by Maḥmūd, near the capital. He had then directed his attention towards the Vijayānagar army, which he had defeated on 1 Radjab 899/18 April 1493 and had reoccupied Raycūr and Mudgal, thus upsetting Ḳāsim Barīd's plans.

Disenchanted with Ḳāsim Barid, Maḥmūd now invited Yūsuf ʿĀdil and Ḳuṭb al-Mulk to his rescue at the end of Dhu 'l-Hidjdja 903/August 1497. They came and besieged Ḳāsim in his *ḏjāgīr* of Ausa, but gained no success, for the minister was soon reconciled to the king. However, in 909/1503-4, Ḳāsim Barīd was replaced by Khān-i Djahān, also a Turk, until Ḳāsim Barid contrived his death. Thereupon, Yūsuf ʿĀdil, Ḳuṭb al-Mulk and Dastūr Dīnār marched on Bīdar to wrest power from Ḳāsim. The latter was defeated and fled, but this did not improve things, because he once again won over Maḥmūd. Frustrated in their attempts to rescue the king, the *ṭarafdārs* in disgust returned to their respective *ḏjāgīrs*, leaving Ḳāsim Barīd as powerful as before. When he died in 910/1504-5 he was succeeded by his son Amīr ʿAlī Barīd, whose domination was even more effective than that of his father.

Taking advantage of these internecine conflicts, Krishnādevarāya compelled Yūsuf ʿĀdil to evacuate the Dōʾāb. The Gandjpatīs of Orissa, on the other hand, occupied the whole east coast which had belonged to the Bahmanids. In 923/1517, Maḥmūd tried to recover the Dōʾāb from the Rādja of Vidjayānagar, but he was defeated and wounded and compelled to retreat.

Maḥmūd's last days were unhappy. In addition to these territorial losses, there were risings of his *ṭarafdārs*, who were engaged in carving out independent kingdoms for themselves, which he was helpless to prevent; soon his writ did not run beyond the walls of Bīdār, and even there he was subject to the will of Amīr ʿAlī Barīd.

Maḥmūd died on 4 Dhu 'l-Ḥidjdja 924/7 December 1518. He was succeeded by four kings, one after another, set up or set aside according to ʿAlī Barīd's pleasure. Kalīm Allāh, Maḥmūd's son, was the last king. He wrote to Bābur for help against ʿAlī Barīd, but as the latter found this out, Kalīm Allāh fled to Bīdjāpūr and thence to Aḥmadnagar, where he is supposed to have died in 945/1538.

Bibliography: Sayyid ʿAlī Ṭabāṭabā, *Taʾrīkh-i Burhān-i maʾāthir*, ed. Sayyid Hāshim, Dihlī 1355/1936; Muḥammad Ḳāsim Hindū-Shāh, *Taʾrīkh-i Firishta*, i, Lucknow 1281/1864; Niẓām al-Dīn, *Ṭabaḳāt-i Akbarī*, iii, ed. B. De and Hidāyat Ḥusayn, Bibl. Ind. Calcutta 1935, Eng. tr. B. De and Baini Prashad, Bibl. Ind. Calcutta 1938; H. K. Sherwānī, *The Bahmanis of the Deccan*, Hyderabad 1953: H. K. Sherwānī and P. M. Djoshi, eds., *History of medieval Deccan (1295-1724)*, 2 vols., Hyderabad 1973-4; M. Ḥabīb and K. A. Niẓāmī, eds., *A comprehensive history of India (1206-1526)*, v, Dihlī 1970; G. Yazdānī, *Bīdar and its history and its monuments*, Oxford 1947. (MOHIBBUL HASAN)

MAḤMŪD B. ISMĀʿĪL. [See LUʾLUʾ, BADR AL-DĪN].

MAḤMŪD B. MUḤAMMAD B. MALIK-SHĀH, MUGHĪTH AL-DUNYĀ WA 'L-DĪN ABU 'L-ḲĀSIM, Great Saldjūḳ sultan in western Persia and ʿIrāḳ 511-25/1118-31.

The weakening of the Great Saldjūḳ central power in the west, begun after Malik-Shāh's death in the

EI 6

Selenkiler

Tarih Araştırmaları Dergisi
[A.Ü. D.T.C.F.] c. XIV / sayı 25
1981-1982, Ankara, 1982, s. 123-138.

Dergi / Kitap
Kütüphanede Mevcuttur

25 OCAK 1996

- SELÇUKLULAR
- HALEP

HALEP SELÇUKLU MELİKLİĞİ
ALP-ARSLAN VE SULTAN-ŞAH DEVİRLERİ
I.
ALP-ARSLAN DEVRİ
1
HALEP MELİKİ OLUŞU VE İLK İCRAATI

Prof. Dr. Ali Sevim

Fahrü'l-mülûk Melik Rıdvan'ın ölümü üzerine, yerine, 16 yaşındaki (1) Tâcüddevle Ebû Şucâ Alp-Arslan Muhammed el-Ahras (2) hiç bir muhalefetle karşılaşmaksızın Halep Selçuklu Meliki olmuştur. Bu sıralarda Halep Melikliği çok ciddî ve hayatî önem taşıyan iç ve dış sorunlarla karşı karşıya bulunuyordu. Rıdvan'ın, çeşitli nedenlerin etkisi altında Haleb'de Suriye Bâtınîleri için bir propaganda merkezi kurulmasına izin vermesi sonucunda, başta reisleri Ebû Tâhir es-Sâig ve Hakîm el-Müneccim olmak üzere, Bâtınî dâileri, Suriye'de ve özellikle Haleb'de büyük faaliyetler göstermekte idiler ve Melikliğin yönetimine karışmaya, özellikle ordu saflarına girmeye başlamış bulunuyorlardı. Gerek propagandalarının etkisiyle, gerekse mal ve can güvenliği sağlamak bakımından birçok kimseler Bâtınî yanlısı olmak durumunda kalmıştır. Melik Rıdvan'ın ölümü sırasında Haleb'de bulunan Dilmaç-oğlu Hüsamüddin de onların etkisi altında kalmış, hattâ yönetimi altında bulunduğu anlaşılan Bâlis dışındaki küçük bir kaleye nâib olarak İbrahim el-Acemî adlı bir Bâtınî dâisini atamıştır (3). Bâtınîler, özellikle Rıdvan'ın ölümünden sonra âdeta Halep Melikliğinin yönetimini ellerine almış bir duruma gelmişlerdi. Böylece içte etkili bir Bâtınî baskısı altında bulunan Selçuklu Melikliğinin dışta Haçlılarla olan ilişkileri son zamanlarda oldukça kritik bir safhaya girmişti. Özellikle Antakya Haçlı prensleri olan Bohémond ve Tancréd'in askerî faaliyetleri sonucunda Haleb'in kuzey, güney ve batısındaki Melikliğe bağlı önemli kaleler birer birer elden çıkmış ve hattâ onlara her yıl 20 bin altın vergi ödemek zorunda bırakılmıştı. İşte Tâcüddevle Alp-Arslan, Halep Selçuklu Melikliğinin yönetimini içte ve dışta böyle ciddî tehlikelerle başbaşa bulunduğu bir zamanda eline almıştır. Bu sırada Meliklik işlerini, Atabek'i olması dolayısıyla "Baba" (4) adiyle anılan babası Rıdvan'ın hâdim-

(1) Hemedanlı Muhammed b.Abdülmelik 19 yaşında olduğunu belirtir İbn'ü-Adîm, Buyetût-taleb fî Tarihi Haleb (Selçuklularla ilgili haltercümelerini yay. A.Sevim, Ankara 1976), s.154.
Melik Rıdvan, Alp-Arslan, Sultanşah, Melikşah, Mubarekşah ve İbrahim adlı beş erkek çocuk ile yalnız birisinin adı âmine olan bir kaç kız çocuk bırakmıştır.

(2) Antakya valisi Yağısıyan'ın kızı Çiçek Hâtun'dan olan Melik Alp-Arslan, dilsiz olmamasına rağmen dilindeki biraz pelteklik dolayısıyle kaynaklarda ahras (dilsiz) lâkabiyle kaydedilmiştir.

(3) İbnü'l-Adîm, Zübdetü'l-Haleb min Tarihi Haleb (Yay.S.Dehlân, Damaşk 1961-68, I,II,III.), II,168.

(4) İbnü'l-Kalânisî, Zeylü Tarihi Dımaşk (Yay.H.F.Amedroz Leyden 1908), s.191; Zübdetü'l-Haleb, II,167; Bugye, s.152. Son iki kaynakta Baba'nın bozuk bir imlâsı olan "yâyâ" olarak kaydedilmiştir.

Editörler: Hasan Celal Güzel, Kemal Çiçek, Salim Koca
TÜRKLER, VII, Ankara 2002, DN: 84064

TÜRKİYE SELÇUKLULARINDA ORDU VE DONANMA / *Ayşe Dudu Erdem Kuşçu* 176
TÜRKİYE SELÇUKLULARINDA TOPRAK HUKUKU / *Prof. Dr. Osman Turan* 189
TÜRK HAKİMİYET TECRÜBESİNE XV. YÜZYILDAN BİR ÖRNEK:
AKKOYUNLU HAKİMİYET ANLAYIŞI VE YÖNETİM YAPISI / *Doç. Dr. Seyfettin Erşahin* 200
AKKOYUNLULAR DEVLET TEŞKİLATI / *Kâzım Paydaş* 212

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Araştırmaları Merkezi
5 MART 2003

OTUZDOKUZUNCU BÖLÜM

Türkiye Selçukluları ve Beylikler Döneminde Toplum ve Ekonomi

TÜRKİYE SELÇUKLU DÖNEMİNDE TOPLUM VE EKONOMİ / *Prof. Dr. Tuncer Baykara* 223

A. Toplum

TÜRKİYE SELÇKLULARI DÖNEMİNDE BİLİMSEL ORTAM VE
AHİLİĞİN DOĞUŞUNA ETKİSİ / *Pof. Dr. Mikâil Bayram* 258
FÜTÜVVET TEŞKİLÂTININ KÖKENİ, TEŞEKKÜLÜ VE
TÜRKİYE SELÇUKLULARINDAKİ DURUMU / *Ahmet Demir* 264
TÜRKİYE SELÇUKLU VAKIFLARI / *Yrd. Doç. Dr. Mustafa Demir* 272
SELÇUKLU VAKFİYELERİ VE İÇERDİKLERİ SOSYAL MOTİFLER / *Prof. Dr. İsmet Kayaoğlu* 281
AFŞİN'DE ESHAB-I KEHF VAKIFLARI / *Yaşar Baş* 286
SOSYAL HİZMETLER AÇISINDAN SELÇUKLU KERVANSARAYLARI / *Hülya Yiğit* 301
TÜRKİYE SELÇUKLULARINDA DİNÎ HAYAT / *Seyfullah Kara* 308
ANADOLU SELÇUKLULARI ZAMANINDA EVHADÎ DERVİŞLER / *Prof. Dr. Mikâil Bayram* 320
BEKTÂŞÎLİĞİN SOSYO-KÜLTÜREL ÇEVRESİ / *Dr. Hüseyin Özcan* 328
ORTAÇAĞ ANADOLU KENTLERİ / *Yrd. Doç. Dr. Osman Eravşar* 333

B. Ekonomi

TÜRKİYE SELÇUKLU SULTANLARININ İZLEDİKLERİ
EKONOMİK POLİTİKALAR / *Prof. Dr. Salim Koca* 344
TÜRKİYE ŞELÇUKLULARINDA TOPRAK HUKUKU,
MÎRÎ TOPRAKLAR VE HUSUSÎ MÜLKİYET ŞEKİLLERİ / *Prof. Dr. Osman Turan* 354
ANADOLU SELÇUKLU DEVLETİ'NİN TİCARET POLİTİKASI / *Yrd. Doç. Dr. Sezgin Güçlüay* 365
SELÇUKLU TÜRKİYESİ'NDE TİCARET / *Yrd. Doç. Dr. M. Said Polat* 375
SELÇUKLU TÜRKİYESİ'NDE PARA / *Yrd. Doç. Dr. Ahmet Altıntaş* 386
XIV. YÜZYILDA ANADOLU'DA UÇ BEYLİKLERİNİN SİYASÎ VE
İKTİSADÎ FAALİYETLERİ / *Dr. Cafer Çiftçi* 393
OSMANLILARDAN ÖNCE TÜRKLERDE MADENCİLİK / *Doç. Dr. Fahrettin Tızlak* 407
ANADOLU BEYLİKLERİNİN SOSYO-EKONOMİK TARİHİNE BİR ÖRNEK:
SARUHAN BEYLİĞİ / *Yrd. Doç. Dr. Mustafa Korkmaz* 415

In spite of these development, the Shiites continued their upleasant actions. With the influence of the Fatimids, İbrahim Yınal, the stepbrother of Tughrul Beg, revolted and started the struggle for the Sultanship. Arslan al-Besasiri, the Shii commander of Turkish origin, taking advantase of Tughrul Beg's struggle with this problem invaded Baghdad and sent the Caliph to the prison in 1058. Tughrul Beg saved him from prison one year later, so the Caliph came to the power again.

After the situation had returned to normal, Altuncan Khatun, the beloved wife of Tughrul Beg, died in 1060. Upon this unexpected event, the Caliph opposed Tughrul Beg, who disered to marry his daughter but the Caliph had to accept this marriage since Tughrul Beg insisted in this matter. Tughrul Beg, as a result of his marriage with the Caliph's daughter Seyyide in a magnificient wedding in Baghdad, got the honner of being relative of the prophet Muhammed (p.u.h.) whom Tughrul Beg loved very much. (17th February 1063). After a short time of his marriage, Sultan died in Rey in 1063.

As a result of these relations, the Sunni belief of Islam not only had been prevented from being annihilated by theShiites but also the Abbasid Caliphete had been saved from being demolished.

The Turks adopted it as a policy of state for themselves to protect the Sunni belief and became the leader of Islamic world by defending it against all kinds of destructive views all the time. This leadership had continued to the collapse of Ottoman Empire.

Tughrul Beg took this heavy and important task at the tranfer period and succeeded in it, and also showed (proved) to the Islamic nations that all difficulties could be overcome with the help of the unity and the cooperation amons the nations.

Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Tez Özetleri 1990-1998, Konya, 1999. İSAM-DN:75074

cilt: I

Tarih Anabilim Dalı
Ortaçağ Tarihi Bilim Dalı
Yüksek lisans tezi.

11 AGUSTOS 2001

BÜYÜK SELÇUKLU DEVLETİNİN YIKILIŞ DÖNEMİNDE SELÇUKLU-HİLAFET İLİŞKİLERİ

H.Mustafa ERAVCI

Danışman : Dr.Zekeriya KİTAPÇI

1993, Sayfa: 150

Büyük Selçukluların kuruluş ve yükselme döneminde Abbasi Halifeleri ve Selçuklu Sultanları arasında sağlanan konsansüs ve bunun getirdiği ittifak ile derin bir tarihin, kültürel birikimi olan ve Jeopolitik önemine binaen, insanlığın kendini idrak ettiği tarihten itibaren dünyanın en kahredici noktası olan orta doğu, kaoslardan parçalanmalardan ve bunun getirdiği dış güçlerin istilalarından korunmuştur.

Ancak Büyük Selçuklu Sultanı Melikşah'ın ölümünden sonra ortaya çıkan siyasi mücadeleler (Berkyaruk-M.Tapar mücadelesi) bölgenin zaten karışık olan yapısının biraz daha karmaşıklaşmasında mezhep etnik hareket ve diğer sosyal ceryanların ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Fetret devrinde otorite boşluğunun var olmasından ortaya çıkan bu durum. Abbasi Halifelerinin de mevcut ortamdan sinsice faydalanma yolunu seçmelerine sebep olmuştur. Öyleki İslam ve devlet adına yapılacak her işte birbirlerinin desteği ile hareket eden Halife ve Sultanlar bu dönemden itibaren birbirlerine karşı güvensizlik içerisine girmişlerdir. Tabiatıyla böyle bir durum Abbasi Halifelerinin uzun süreden beri Selçuklu Sultanlarına devrettiği siyasi hakimiyeti tekrar elde etme düşüncesine itmiştir. Bunu gerçekleştirmek içinde Büyük Selçuklu Devleti'nin içerisinde var olan kuvvetleri kendi lehlerine kullanma yolunu seçmişlerdir.

Irak Selçuklu Sultanı Mahmut (1118-1131) döneminden itibaren Halifeler fetret devrinde atılan ayrılıkçı tohumların yeşermesi için açıktan açığa, Sultan Mahmud'un saltanatına karşı ilk yıllarında mücadele içerisine girmişlerdir. Safha safha ilk önce Arap ve Türk emirlerini kullanarak emellerine ulaşma yolunu seçmişlerdir. Ancak bütün Selçuklu Sultanlarının bu konudaki titizliğini, Sultan Sancar'ın emirleri vasıtası ilede olsa Sultan Mahmut da göstermiştir.

Yazımızın son bölümünde Sultan Mahmut'un ölümünden sonra meydana gelen boşluk sanki Berkvaruk Mehmet Tapar mücadelesini andıran Mesut-Tuğrul mücadelesi, Halifenin ekmeğine yağ sürmüş Irak'taki Selçuklu otoritesini yıkmak için Bağdat siyasi ilticagah haline dönüşmüştür.

ISLAMKUNDLICHE UNTERSUCHUNGEN · BAND 211

begründet
von
Klaus Schwarz

herausgegeben
von
Gerd Winkelhane

Taef Kamal El-Azhari

The Saljūqs of Syria

During the Crusades
463–549 A.H./1070–1154 A.D.

Foreword by C. E. Bosworth

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi
Demirbaş No: 62716
Yer No: 956.054
E2H.S

25 MART 2003

KLAUS SCHWARZ VERLAG · BERLIN

KLAUS SCHWARZ VERLAG · BERLIN · 1997

Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, c. 2/4, 1943 Ankara, s. 127-134

10 MART 1993

Ankara, Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü
Tezi veren : Ord. Prof. Dr. Fuad Köprülü.

KİRMAN SELÇUKLULARI TARİHİ

Dr. MEHMET ALTAY KÖYMEN
Tarih İlmî Yardımcısı

Atatürk Kitaplığı
Müdürlüğü

Th. Houtsma'nın neşrettiği *Receuil de Textes ralatifs â l'Histoire des Seljoucides* serisinin birinci cildini teşkil eden Muhammed b. İbrâhim'in, Kirman Selçuklularına ait tarihi, Büyük Selçukluların bu kolu için, hâlâ, tek kaynak olmak vasfını muhafaza etmektedir.[1] Muhammed b. İbrahim, bu eserini daha eski kaynaklara dayanarak XVII. asrın başında yazmıştır. Bunların başında Afżal ul-Dîn abû Ḥâmid Ahmed b. Ḥâmid Kirmânî'nin yazmış olduğu, fakat maalesef bugün elimizde bulunmıyan *Badâ'i' al-azmân fî vaḳâ'i '-i Kirmân* adlı eser gelmektedir. Muhammed b. İbrahim, kendi ifadesine göre, verdiği malûmatın çoğunu bu eserden almıştır. Hâdiselerin müşahidi olmak itibariyle Kirman Şelçukluları tarihi için çok kıymetli bir kaynak olan bu eserden nakil ve iktibaslarda bulunurken ne dereceye kadar sadık kaldığını tayin etmek için elimizde ayni müellifin bir nevi siyasetname olan başka bir eseri daha vardır. Kirman Selçukluları devletine son veren Oğuz şefi Melik Dinâr'a taktim edilmek üzere kaleme alınmış olan bu eserin adı *'Iḳd ul-'ulâ li'l-mevḳıf il-âlâ*'dır.[2] Muhtelif münasebetlerle, Kirmân Selçukluları hükümdarlarından Ḳâvurd, Sultan-Şâh, Melik Muhammed, Tuğrul-Şâh v. s. hakkında verdiği kısa malûmat Muhammed b. İbrahim'in verdiği malûmata tamamile uymaktadır. Şu halde Muhammed b. İbrahim'in ayni müellif tarafından yazılmış olan adı geçen kaybolmuş eserdeki malûmatı sadakatle naklettiğini kabul edebiliriz.[3] Muhammed b. İbrahim'in tercüme ettiğimiz bu eserinin, istinat ettiği ana kaynakla olan münasebetini tesbitettikten sonra, verdiği malûmatın, Büyük Selçuklular İmparatorluğu tarihinden bahseden anakaynaklara uyan ve uymıyan taraflarını belirtmek

[1] Muhammed İbrahim, *Histoire des Seljoucides du Kermân*, Nşr. M. Th. Houtsma, Brill, 1886.

[2] Eser 'Ali-Muhammed Âmirî Nâinî tarafından mükemmel bir tarzda tahşiye edilerek neşredilmiştir, Tahran, 1311.

[3] Abû Ḥâmid Kirmânî'nin kaybolmuş eserinden istifade ederek tarihinin Kirmân Selçukluları kısmını yazmış olan Nâṣır ul-Dîn Kirmânî'nin verdiği malûmat da, Muhammed b. İbrahim'in verdiği malûmata uymaktadır. bk. Simṭ ul-'ulâ, Ayasofya yazması, vr. 74 b-76 a.

- Anadolu
- Selçuklular

The Cultural Milieu of the Anatolian Seljuk Period I

AYNUR DURUKAN

Anadolu ve Çevresinde Ortaçağ, c. I, 2007 Ankara, ss. 157-190

D3372

Türkiye Diyanet Vakfı
Kütüphanesi
İslâm Araştırmaları Merkezi

MADDE TAMAMLANMASINDAN SONRA GELEN DÜŞÜNCELER

15 EKİM 2009

This paper will attempt to discuss briefly the cultural milieu of the first phase of the Anatolian Seljuk period (1075-1192) in relation to its political history. One of the principal problems in this respect, however, is the scantiness of the sources. Even so, it can be possible to assess the cultural milieu of the period in the light of the original (namely inscriptions, foundation deeds/waqfiyyas and historical texts) and later sources.

On the other hand, few literary sources are available for this period[1]. When contemporary research works are taken into consideration, the most comprehensible publications were made by Turan[2]. Moreover, the works of Cahen cannot be neglected[3]. The social structure and especially the extensive commercial life are included in five other books[4]. The analysis of the Anatolian Seljuk cultural life is also considered in several publications[5].

There are nine articles on the patrons of the works of art, playing a significant role in the formation of the Seljuk cultural milieu[6]. Moreover, six works were published on the artists whose contributions in this context cannot be disregarded[7]. Nevertheless, it is not possible to propose that the Seljuk cultural life is being evaluated in all respects.

Before concentrating on our subject matter, it would be favorable to point out some considerations. Principally, the Islamization of Anatolia has not been initiated by the Seljuks, on the contrary, long before their existence. When Southeastern Anatolia is considered, in particular, it is possible to carry this track back to the period of the Caliphate Omar (639-661) or the Umayyads (661-750). Although the existing examples are very few indeed, this early formation has a significant role in the annexation of Anatolia after the battle of Manzikert (Malazgirt) in 1071. The domination of the Artukids, the Turcoman principality, started merely in the last decades of the 12th century (1098-1232/1102-1409).

It would sound appropriate to use the term *The Art of the Seljuk Period* instead of the Seljuk Art, since principalities mostly under the suzerainty of the Seljuks were quite effective in the course of the 12th century (Plate 1). The most predominant of those were the Artukids and the Danishmendids (1095-1178)[8]. The latter was the principal rival of the Seljuks in Central Anatolia after Konya (ancient Iconium) was proclaimed as the second and the final capital of the Seljuks. Besides, two principalities subjugated by the Seljuks, the Saltukids (1092-1202) and the Mengudjekids divided into two branches located in Erzincan

1 Niketas Khoniates (Akominatos) 1835; Dulaurier 1858; Mateos 1962; Chabot 1899-1910; Houtsma (ed.) 1902; İbn Bibi 1941; İbn Bibi 1996; Buckler 1929; Anna Komnena 1937-45; Bar Hebraeus (Gregory Abu'l-Faradj) 1932; Anonim 1952; İbn al-Azrak al-Farıkı 1959; İbnu'l-Ezrak 1997; Ibn Shaddad 1963; Kamal al-Din ibn al- 'Adim 1976; Azimî 1988; Aksarayi 2000. Also see, Taneri 1977; Kayhan 2002.
2 Turan 1946; Turan 1953; Turan 1965; Turan 1970; Turan 1973; Turan 1984 (1971).
3 Cahen 1912; Cahen 1935; Cahen 1958; Cahen 1968.
4 Heyd 1885; Turan 1990; Baykara 1990; Baykara 2004. Also see, Merçil 2000.
5 Uzunçarşılı 1948; Kuban 1965; Kuban 1972; Ögel 1972; Ögel 1986; Ögel 1994; Sevim 1995; Durukan 2002a.
6 Rogers 1976; Bates 1978; Cunbur 1990; Cunbur 1996; Crane 1993; Durukan 1998; Durukan 2001a; Durukan 2002b; Durukan 2006.
7 Mayer 1956; Mayer 1958; Bayburtluoğlu 1988; Bayburtluoğlu 1993; Sönmez 1989; Durukan 2001b.
8 For the Artukids, see, Vath 1987; Hillenbrand 1990; Usta 2002. For the Danishmendids, see, Mordtmann 1876; Kayhan 2000; Solmaz 2002a and 2002b.

Selçuklular Kaynakları

الدكتور حسين أمين
جامعة بغداد

Tarihu-l-Iraki fi ...
Hüseyin Emin

تاريخ العراق في العصر السلجوقي

رسالة

حازت درجة الشرف الاولى من جامعة الاسكندرية

ساعدت جامعة بغداد على نشره

8631
956.7
EMI.T

من منشورات المكتبة الاهلية
لصاحبها: السيد شمس الدين الحيدري

مطبعة الارشاد

١٣٨٥ هـ - ١٩٦٥ م

مكتبة

T Ü R K T A R İ H K U R U M U

B E L G E L E R

TÜRK TARİH BELGELERİ DERGİSİ

Cilt: XV 1993 Sayı : 19

Belgi / Kitap
Kütüphanede Mevcuttur

TÜRKİYE SELÇUKLULARI TARİHİNE DAİR YENİ BİR KAYNAK : EL-VELEDÜ'Ş-ŞEFİK

Prof. Dr. MEHMET ALTAY KÖYMEN

1987 yazında İstanbul kütüphanelerinde, asli üyesi bulunduğum Türk Tarih Kurumu'nun görevlendirmesiyle, yaptığım bir araştırma sırasında büyük boyda 298 varak tutan, Kadı Ahmed el-Nikedî tarafından okunaklı bir Selçuklu neshi ile Farsça olarak telîf edilmiş tek nüsha bu kaynak eseri üzerinde 20 gün kadar çalıştım; fakat, eserin mâhiyetini ve değerini tesbit etmekte büyük güçlük çektim. Etki altında kalmamak için, eserden söz eden veya faydalanan araştırıcıların fikir ve düşüncelerine bakmadım.

Müellif genel islâm tarihi konusunda yazdığını söylemesine rağmen, elimizdeki eserin

1 — Tarih kitabı mı;

2 — Tabakaat kitabı mı;

3 — Hadis kitabı mı;

4 — Tefsir kitabı mı;

olduğuna karar veremedim.

Milli tarihe karşı ihmâlimiz burada da kendini göstermektedir. 1943 yılına kadar, "benimle ilgilenin" diye araştırmacıların gözlerinin içine bakan bu esere hiç kimse dönüp bakmaya tenezzül etmedi. Halbuki, son defa ve kesin olarak Selçuklular tarafından Türk yurdu haline getirilen Anadolu'nun tarihi için böylesine hacimli kaynak eseri değil, Hocam Prof. Dr. Mehmed Fuad KÖPRÜLÜ'nün derslerinde bize sık sık tekrar ettiği gibi, o zamandan kalma birkaç yaprak bakkal defteri bile önemlidir : Türkiye Selçukluları tarihinin ve medeniyetinin aydınlatılabilmesi için çok çeşitli ve bol kaynak malzemesine ihtiyaç vardır.

Bildiğimize göre, bu kaynak eserinden ilk defa ciddi olarak söz eden, teveccühünü kazanmış bir öğrencisi olmakla daima gurur duyduğum Prof. Dr. Mehmed Fuad Köprülü'dür.

s. 1-22.

AFGANISTAN

2

Bulletin d'études Orientales, XVIII (1963-1964)
DAMAS

UN TRÉSOR DE DINARS ĠAZNAWIDES ET SALĞŪQIDES DÉCOUVERT EN AFGHANISTAN*

PAR

DOMINIQUE SOURDEL

Le trésor publié ci-après provient de Tchardara, dans le district de Qunduz, localité située dans le nord de l'Afghanistan à une cinquantaine de km au sud de l'Amu Darya. Il a été découvert en novembre 1960 et déposé au Musée de Caboul. Le directeur de ce Musée, Monsieur A. A. Motamedi, à qui j'adresse ici tous mes remerciements, a bien voulu m'autoriser à en entreprendre l'étude et c'est à la Délégation archéologique française en Afghanistan que je dois d'avoir eu communication de la documentation photographique utilisée (1).

Les pièces, qu'accompagnaient des fragments de bijoux en or (2) et un morceau de laiton en forme de botte, se trouvaient dans des récipients de poterie, mais on ne possède pas de renseignements plus détaillés sur les circonstances de la trouvaille. Ces pièces ont fait l'objet à Caboul d'un premier classement et ont reçu alors des numéros qui ont été conservés dans le présent inventaire (3).

* ABRÉVIATIONS BIBLIOGRAPHIQUES

BM = S. Lane-Poole, *Catalogue of Oriental Coins in the British Museum*, London 1875-1889, vol. II, III et IX.

Caboul = D. Sourdel, *Inventaire des monnaies musulmanes anciennes du musée de Caboul*, Damas, 1953.

K = S. Lane-Poole, *Catalogue of the Collection of Arabic Coins preserved in the Khedivial Library of Cairo*, London, 1897.

Markov = A. Markov, *Inventarnii katalog musulmanskikh monet imperatorskaga Ermitaja*, Saint-Pétersbourg, 1896.

Miles, *NHR* = G. C. Miles, *The Numismatic History of Rayy*, New York, The American Numismatic Society (Numismatic Studies, n° 2), 1938.

Thomas = E. R. Thomas, *On the Coins of the Kings of Ghazni*, dans *JRAS*, IX, 1848, pp. 267-386.

Thomas, *N. Ser.* = E. R. Thomas, *Supplementary Contributions to the Series of the Kings of Ghazni*, dans *JRAS*, XVII, 1860, pp. 138-208.

Zambaur, *Contributions I* et *II* = E. von Zambaur, *Contributions à la numismatique orientale*, dans *WNZ*, 1904, pp. 43-122, et 1905, pp. 113-198.

(1) MM. Marc Le Berre et Charles Kieffer se sont chargés de réunir la documentation photographique et d'établir un tableau de correspondance entre les clichés et les pièces.

(2) Ces fragments reproduits à la planche VIII comportent, outre deux éléments d'un bracelet torsadé, des médaillons et pendentifs de formes diverses décorés, selon la technique du filigrane, de motifs de perles et de tresses dessinant des figures géométriques simples, notamment des rosettes à multiples pétales.

(3) Ce numérotage comportait les séries suivantes: F 1 à F 18, i 1 à i 64, im 1 à im 36, x 1 à x 4, X 1 à X 37 (X 38 étant en miettes), A 1 à A 54. Les pièces reproduites dans les planches suivent l'ordre ainsi défini.

NOT: Makale "GAZNELİLER" pek indedir.

Edited by William Watson
The Art of Iran and Anatolia
London, s. 1-12. IRCICA DN: 1402

03 MAYIS 1994

SOME PROBLEMS OF *SELJUQ* ART

Géza Fehérvári

The period between the 5th A.H/A.D. 11th and the early 7th/13th centuries in the Near and Middle East offers inexhaustible material to Islamic historians, art historians and archaeologists alike. For art historians in particular it provides a wide variety of subjects in every field and medium of Islamic art, since a number of innovations were introduced in architectural planning, design and decoration along with several new or improved techniques in the minor arts. For the Iranians the period symbolises a renaissance - the resurrection of the Sasanian spirit, not only in the sphere of the visual arts, but equally so in literature and philosophy. For the Turks this was the time when their ancient Central Asian traditions were carried into western Asia, and when some of their old architectural techniques and decorative elements were evolved and reached a high peak that was hardly possible to surpass. The period is commonly and conveniently, albeit erroneously designated 'Seljuq art'.

During the past two decades several scholars carried out research into the achievements of this period. As a result quite a few detailed studies were published by Turkish, Iranian and western scholars on various aspects of Seljuq art.[1] In architecture certain groups of buildings, like mausolea, tomb-towers, minarets, portals or individual buildings were studied, similarly the decorative elements and certain iconographic features.

In recent years more and more scholars recognised that it is not always, if ever, quite appropriate to use dynastic names for the various styles in Islamic art.[2] The emergence of a dynasty or its fall did not necessarily bring about changes in the arts, although royal patronage always played an important role in the development of arts, and it certainly should not be overlooked. Certain artistic trends may have been present earlier, continuing for some time after the disappearance of the dynasty in question, while the development of specific architectural forms and techniques in the field of architecture or in any medium of the minor arts, may have taken a long time, only reaching perfection at a time which coincided with the reign of a specific dynasty.

These remarks are equally valid and can be applied to any period of Islamic history. Yet, due to the significant progress and achievements during the period under discuss-

Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, c. 5, 1947 Ankara, s. 563-620.

18 MAYIS 1993

BÜYÜK SELÇUKLU İMPARATORLUĞU TARİHİNDE

OĞUZ İSTİLÂSI

Dr. Mehmet Altay KÖYMEN

I.

Sultan Sancar'ın esirlikten kurtuluşu zamanına kadar

OĞUZLAR

Başka bir yazımızda[1] Selçuklu İmparatorluğu ile göçebe Oğuzlar'ın münasebetlerini ve Büyük Selçuklu İmparatoru Sancar'a karşı yaptıkları isyanın muhtelif (tarihi, etnik, içtimai, psikolojik) sebeplerini belirtmeğe çalışmıştık. Neticelerinden en mühimminin Büyük Selçuklu İmparatorluğu'nun fiilen ortadan kalkması olduğunu ileri sürmüş, meydana gelen yeni siyasi teşekkülün muhtelif görüş zaviyelerinden nasıl telâkki edildiğini kısaca söylemiştik. Verdiğimiz bu umumi hükümleri, aşağıda, vakıalara istinaden ispat ettikten sonra, Oğuzlar'ın bundan sonraki tarihini, tabii yerine geçmeyi iddia ettikleri Büyük Selçuklu İmparatorluğu'nun tarihi çerçevesi içinde takip edeceğiz. Adı geçen yazımızda, meselenin "isyan devresi„ ni safha safha incelemiştik. Bu yazımızda umumi vasfı itibariyle daha çok "istilâ devresi„ adını verebileceğimiz kısmı ele alacağız.

A.

OĞUZLAR VE ESİR HÜKÜMDAR SANCAR

İhtiyar imparator Sancar'ın, hiç olmazsa başlangıçta, esirliğinin manasını, başka bir tâbirle, içine düştüğü hakiki durumu idrak edemediği görünüyor ki, Oğuzlar'ın esir olmadan önce ordusunu teşkil eden etnik unsurlarla- çeşitli Türk boylarına mensup elemanlar oluşu bir tarafa bırakılacak olursa- her bakımdan benzerlikleri dikkate alınınca[2], bunda, başka sebeplerle birlikte, bir dereceye kadar mâzur olduğunu kabul edebiliriz[3]. Sonra, Oğuzlar bir hükümdara karşı yapılması gere-

[1] M. A. Köymen, *Büyük Selçuklular İmparatorluğunda Oğuz İsyanı* (1153), Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğ. Fakültesi Dergisi, C. V, sayı 2, s. 159-173, Almanca tercümesi, aynı dergi, aynı sayı s. 175-186.

[2] F. Köprülü, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Etnik menşei meseleleri*, Belleten XXVIII, 238-241; 245. Teşkilât bakımından da tam bir benzerlik vardı: Oğuzlar, Selçuklu imparatorluğu Ordu teşkilâtı içinde de tıpkı bu asî Oğuzlarda olduğu gibi, sağ kol ve sol kol ananesini devam ettiriyorlardı (bk. İ. H. Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti teşkilâtına medhal*, s. 22).

[3] Sadr üd-dîn Nışâpûrî'ye göre, ordusu bozguna uğrayarak çadırında

ri mevcuttur. Bütün bunlar göz önüne alındığında, Suriye'de Caber kalesindeki Türk mezarındaki naaşın Türkiye Selçuklu Devleti'nin kurucusu Kutalmışoğlu Süleyman Şah'a ait olması büyük bir ihtimal dahilindedir.

Sonuç olarak, Kutalmışoğulları'nın her ne sebeple olursa olsun Urfa civarına gelmeleri, Türkiye tarihinde büyük bir öneme sahiptir. Çünkü, Kutalmışoğulları Urfa ve havalisine geldikten sonra Urfa havalisinde bulunan Türkmenler'i kendi etraflarında topladılar. Böylece Anadolu Selçuklu Devleti'nin ilk askeri gücünü de burada oluşturdular. Dolayısı ile Anadolu Selçuklu Devleti'nin kuruluş temellerinin Kutalmışoğulları tarafından Urfa'da atıldığını söylemek yanlış olmayacaktır.

Türk Dünyası Araştırmaları Sayı: 155, İstanbul Nisan 2005, ss. 99-110

D.00130.

TÜRKİYE SELÇUKLU DEVLETİ'NİN DENİZ HAKİMİYETİNİN TESİSİ VE DENİZCİLİKTE KURUMSALLAŞMA ÇABALARI

Yard. Doç. Dr. Abdullah EKİNCİ*

ÖZET

Anadolu Selçuklu Devleti Malazgirt Zaferinden sonra kuruldu. Bu zaferle Anadolu kapıları Türklere açıldı. Anadolu Selçuklu devletinin kurucu olan Kutalmış oğlu Süleyman Şah Süleyman Şah birçok kent ve kale aldı. O Bizans kapılarına kadar genişlemeyi başardı. 1074'de Halep ve Antakya Turkler tarafında kuşatıldı. 1086'da Haleb'i kuşattı. Suleyman Şah'ın komutanı Ebu'l Kasım 1086'da Kios'u kuşattı.

Selçuklu Devleti'nin hakimiyeti Kara Deniz ve Akdeniz'e doğru genişlemeye başladı. Ege'de ilk Türk denizcisi olan Çaka Bey Sultan Kılıç Arslan I döneminde Anadolu'daki bağımsız idarecilerden biridir. Gıyaseddin Keyhüsrev 1214'de Sinop'u ilk olarak 1207'de ikincisinde 1216'da Antalya ve 1223'de Alanya'yı fethetti. Gıyaseddin Keyhüsrev.

Anadolu Selçuklu Devleti yöneticileri Selçuklu denizciliğini oluşturdular. Emiru's Sevahil, Meliku's Sevahil ve Reisu'l Bahr vb. Kurumların kurulmasını sağladılar.

Anahtar Kelimeler: *Anadolu Selçuklu Devleti, Süleyman Şah, Ebu'l Kasım, Sinop, Antalya, Alanya, Çaka Bey, Akdeniz, Kara Deniz, Selçuklu Denizciliği, Emiru's Sevahil, Meliku's Sevahil ve Reisu'l Bahr.*

* Harran Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Şanlıurfa.

دراسات: العلوم الانسانية وياالاجتماعية, المجلد. ٣٤, العدد1, عمان ١٩٩٧/ ١٤١٨,
IRCICA KTP.

فلسطين في العصر السلجوقي

سليمان خرابشة*

Selamlar
Tristan
13 JUL 2005

ملخص

تهدف هذه الدراسة إلى التعرف على طبيعة أحوال بلاد الشام قبيل مجيء الصليبيين إليها في أواخر القرن الخامس الهجري/الحادي عشر الميلادي، وعلى كيفية استيلاء السلاجقة على منطقة فلسطين في النصف الثاني من القرن الخامس الهجري/الحادي عشر الميلادي، والأساليب التي اتبعوها في حكمهم لها، ثم الاشارة إلى النتائج التي ترتبت على ذلك، من إعادة المنطقة إلى السيادة العباسية الاسمية، والسلجوقية الفعلية، وتقليص النفوذ الفاطمي في بلاد الشام عامة، والقضاء على النفوذ الشيعي، والتغيّر في البنية البشرية بدخول عناصر بشرية جديدة، تركية، وتركمانية، وكردية، وانتعاش الحياة الاقتصادية والثقافية، واهتمام السلاجقة بها، مع الاشارة إلى تأثير السلاجقة في مجال الادارة والإقطاع والعمارة التي نقلوها إلى بلاد الشام عامة وفلسطين خاصة، وفوق هذا وذاك توحيد بلاد الشام مع العراق.

تمهيد

من المعروف أن السلاجقة وهم إحدى القبائل التركية التي كانت تقيم في إقليم تركستان، بدأوا بالهجرة نحو الغرب منذ القرن الثالث الهجري/التاسع الميلادي لظروف سياسية واقتصادية أحاطت بهم في موطنهم الأصلي، ونجحوا في القرنين الرابع والخامس الهجريين/العاشر والحادي عشر الميلاديين في توسيع مناطق وجودهم، وفي إقامة دولة خاصة بهم، على حساب الدويلات التي كانت تجاورهم في الغرب وتابعة أسمياً للخلافة العباسية، كالسامانيين والغزنويين والبويهيين إلى أن وصلوا إلى حدود العراق سنة ٤٤٧هـ/١٠٥٥م بزعامة سلطانهم طغرلبك الذي استطاع أن يثبت أركان دولته في أقاليم بلاد ما وراء النهر وخراسان وفارس وأصبهان وغيرها[١]، وحصل على الاعتراف الرسمي والشرعي به كسلطان من قبل الخليفة العباسي المعاصر له القائم بأمر الله ومنحه لقب "ركن الدولة، يمين أمير المؤمنين"[٢]، وبعد دخوله بغداد سنة ٤٤٧هـ/١٠٥٥م خاطبة الخليفة بـ "ملك المشرق والمغرب"[٣] كما وثق طغرلبك ومن جاء بعده من السلاطين السلاجقة علاقته بالخلفاء العباسيين ليكسبوا حكمهم صبغة شرعية ورسمية أمام الرعية الاسلامية باعتبار أن الخليفة هو زعيمهم الروحي وهو خليفة الله في أرضه[٤].

وبعد دخول السلاجقة إلى العراق سنة ٤٤٧هـ/١٠٥٥م، تطلعوا إلى ضم بلاد الشام ومصر والحجاز واليمن إلى دائرة نفوذهم، والقضاء على الدولة الفاطمية، وقد برزت هذه التطلعات من خلال تصريحات سلاطينهم وعلى رأسهم السلطان طغرلبك الذي أظهر بعد دخوله بغداد في رسالة بعث بها إلى الخليفة العباسي القائم بأمر الله عن نيته الاستيلاء على بلاد الشام، حيث قال: "إنه قصد الحضرة الشريفة للتبرك بمشاهدتها والمسير بعد ذلك إلى الحج وعمارة طريقه والانتقال إلى قتال أهل الشام وكل معاند"، وقال كذلك: "وما وردت إلا منصرفاً عن الأوامر السامية ممتثلاً للمراسم العالية ومتميزاً عن ملوك خراسان بالدنو من هذه الخدمة الشريفة، ومنتقماً من أعدائها وسائراً إلى بلاد الشام لفتحها وإصلاح طريق الحج"[٥].

وبعد القضاء على حركة الأمير التركي أرسلان البساسيري[٦]، الذي خرج على طاعة الخليفة العباسي وأعلن تبعية العراق للخلافة الفاطمية في مصر سنة ٤٥٠هـ/١٠٥٨م، أعلن طغرلبك عن نيته لغزو بلاد الشام ومصر والقضاء على الدولة الفاطمية في عقر دارها حيث قال: "أنا أمضي خلف هذا الكلب وأقصد الشام وافعل في حق صاحب مصر ما أجازي به فعله"[٧]. وقد لاقت هذه التطلعات مباركة من الخليفة العباسي القائم بأمر الله، رغبة

---

* استاذ مساعد، قسم التاريخ، كلية الآداب، جامعة اليرموك، اربد، الأردن. تاريخ استلام البحث ١٩٩٥/١١/٦ وتاريخ قبوله ١٩٩٧/٥/١٢.

(١) العماد الأصفهاني، تاريخ دولة آل سلجوق، ص ٧-١١.
Claude Cahen. The Turkish Invasion.
Kenneth. M. Setton. A History of the Crusades. 136-147.

(٢) الراوندي، راحة الصدور، ص ١٦٩.
Loeue, M. A. Herbert, M. J. The Seljuqs. 17, 305.

(٣) الأصفهاني، مصدر سابق، ص ١٧.

(٤) Arnold. The Caliphate. 80.

(٥) ابن الجوزي، المنتظم، ج٨، ص ١٦٤.

(٦) انظر التفاصيل، ابن الأثير، الكامل في التاريخ، ج٩، ص ٤٣٧، ٤٥٣-٤٥٤، ٦٠١-٦٠٢.

(٧) ابن الجوزي، مصدر سابق، ج٨، ص ٢٠٨؛ ابن الأثير، مصدر سابق، ج٩، ص ٦٤٧؛ سبط بن الجوزي، مرآة الزمان، ص ٤٧، ٢٦١.

26626

Selçuklu Çağında Anadolu Sanatı

Doğan Kuban

25 MART 2004

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi

Dem. No:	86626
Tas. No:	709.5606 KUB.S

Prof. Dr. Rüçhan Arık • Prof. Dr. Ömür Bakırer • Doç. Dr. Can Binan
Doç. Dr. Bekir Deniz • Prof. Dr. Aynur Durukan • Dr. Ülker Erginsoy • Dr. Yegân Kâhya
Dr. Kâni Kuzucular • Prof. Dr. Ayla Ödekan • Prof. Dr. Semra Ögel
Prof. Dr. Gönül Öney • Doç. Dr. Nadide Seçkin • Dr. Gülsün Tanyeli
Prof. Dr. Hüseyin Rahmi Ünal • Prof. Dr. Ayşıl Tükel Yavuz
katkılarıyla

YKY
İSTANBUL
2002

يأخذ اجرتها عشرة دراهم تكون بقدر مؤنته . وكان بعيد القرين لأنه كان بقرئ علوم الدين والرياضيات واللغة والأدب وهو في كل هذا إما في الغاية وإما في الوسط [1] .

هذا وقد تخرج به جمهرة من الفحول الأجلة كابن خالويه الحسين بن حماد الامام المشهور [2] واسماعيل بن حماد الجوهري صاحب الصحاح [3] وابي علي الحسن بن ابراهيم الصابي [4] وعلي بن المستنير حفيد قطرب [5] وغيرهم ممن رأيت فيما تقدم .

أما آثاره فهي : شرح كتاب سيبويه ، وألفات القطع والوصل ، وأخبار النحويين البصريين ، وشرح مقصورة ابن دريد ، والاقناع في النحو ولم يتمه فتممه ابنه يوسف ، وكان يقول وضع أبي النحو في المزابل بالاقناع يزيد أنه سهله ؛ وشواهد كتاب سيبويه ، والوقف والابتداء ، وصنعة الشعر والبلاغة ، والمدخل الى كتاب سيبويه ، وصفة جزيرة العرب [6] . ويقول الأستاذ كرنكو في مقدمة أخبار النحويين [7] « ولم يذكروا شروحه للأبيات الواردة في الجمهرة في اللغة لابن دريد فان هذه الشروح موجودة في المجلد الثاني والثالث من النسخة المحفوظة في ليدن وقد أدخلت هذه الشروح في المطبوعة حين هذبت الجمهرة للطبع » . قلت ولم يذكروا أيضاً ما يذكره صاحب شذرات الذهب من أن له كتاباً اسمه (كتاب الأفعال) .

(يتبع) اسعد طلس

(١) ياقوت معجم الأدباء ٨/١٤٥ . (٢) ياقوت ٤/٤ . (٣) ياقوت ٢/٢٦٦ .
(٤) « « « ٨/١٥٣ . (٥) « ٨/١٧٨ .
(٦) ياقوت ٨/١٤٩ — ١٥٠ . (٧) أخبار النحويين ص ٨ .

مجلة المجمع العلمي العربي دمشق، مج 24 . دمشق 1368 | 1948 .
İSAM D00078

ولاة دمشق

في العهد السلجوقي

نصوص مستخرجة من تاريخ دمشق الكبير للحافظ ابن عساكر
(مخطوطة الظاهرية تاريخ رقم ١)
مهد لها وحققها
صلاح الدين المنجد

تحديد الزمن

نقصد بالعهد السلجوقي [1] الحقبة التي تبدأ بزوال السلطان الفاطمي وخروج جند المصريين من دمشق بدخول مقدم الغز اتسز بن اوق اليها عام ٤٦٨ هـ .

(١) انظر تفسير سوفاجه لكلمة سلجوقي في :
Sauvaget, Quatre Decrets Seldjoukides p. 7. Beyrouth 1947.

وأحسن مصدر لفهم تاريخ السلاجقة بدمشق هو ذيل تاريخ دمشق للقلانسي (تحقيق امدروز ١٩٠٨) وينظر ما كتبه الأستاذ كرد علي في الجزء الأول من خطط الشام وما كتبه في دمشق مدينة السحر والشعر (القاهرة ١٩٤٤) وما سنذكره في المصادر الآتية . ويقرأ عن السلاجقة بصورة عامة :

تاريخ دولة آل سلجوق	للأصبهاني	(ليدن)
الفتح الوهبي	للنبهاني	(مصر)
الحكاية السلجوقية	لليزدي	(ليدن)
تواريخ آل سلجوق	لمحمد بن ابراهيم	(ليدن)

W. Barthold, Histoire des Turcs d'Asie Centrale. Paris 1934
(Adaptation Française par. Mme Donkis)
E. de Zambaur, Manuel de Généalogie et de Chronologie pour l'histoire de l'Islam. Hanovre, 1927.

ويرجع الى مصادر أخرى عن السلاجقة في كتاب :
رائد التراث العربي ، اقتباس صلاح الدين المنجد . بيروت ١٩٤٦ (فصل السلاجقة) .

أما بعد فقد تجلى لك في دراسة حياة هؤلاء الأئمة الثلاثة سمو أعمالهم ، ورفعة أقدارهم ، وبعد تأثيرهم في طبقة ابن جني التي جمعت الى دقة البحث ، وبراعة التأليف آراء صائبة ، وأفكاراً صحيحة . وان من يؤتى حظاً في مطالعة كتب ابن جني وابن دريد والجوهري ، يؤتى علماً كثيراً ، وفهماً صحيحاً لا يراهما في آلاف المؤلفات الضخمة التي أُلفت بعد رجال هذه الطبقة الرفيعة .

وسيرى القارئ المتأمل في آثار مؤلفنا العظيم أساليب في البحث وطرائق في طرق قضايا العلم لا يراها في أسلوب العلماء قبله أو بعده . ولا نغالي اذا قلنا ان علوم العربية على اختلاف شعبها قد أخذت تتكامل في هذا القرن ، ولم يتح لها بعده ان تخطو خطوات كثيرة ، وسيطلع القارئ في الفصول الآتية وبخاصة الفصل الخاص بنشأة فن التصريف أن آثار ابن جني في النحو والتصريف وسائر علوم العربية آثار خالدة ؛ وقف المتأخرون بعده حيث وقف ، ولم يأت من جاء بعده بجديد فيها اللهم إلا شرح بعض نظرياته او تفسيرها أو التعليق عليها او تلخيصها .

اسعد طلس

13 NISAN 2007

مجلة المجمع العلمي العربي دمشق، مج 25 . دمشق 1950 / 1369 .
İSAM D00078

Dam - Belediyeler

ولاة دمشق

في العهد السلجوقي

نصوص مستخرجة من تاريخ دمشق الكبير للحافظ ابن عساكر
(مخطوطة الظاهرية تاريخ رقم ١)
مهد لها وحققها

صلاح الدين المنجد

— ٢ —

النصوص

١ — اتسز بن أُق بن الخوارزمي التركي

ولي دمشق في ذي القعدة سنة ثمان وستين وأربعمائة بعد حصاره إياها دفعات . وأقام بها الدعوة لبني العباس ، وتغلب على أكثر الشام ، وقصد مصر ليأخذها فلم يتم له ذلك . ثم رجع الى دمشق فوجّه اليه المصريون عسكراً ثقيلاً . فلما خاف من ظفرهم به راسل تتش بن الب ارسلان يستنجد به . فقدم دمشق سنة احدى وعشرين وأربعمائة ، فغلب على البلد وقتل اتسز لاحدى عشرة ليلة خلت من شهر ربيع الآخر من هذه السنة . واستقام الأمر لتتش .

وكان اتسز لما دخل البلد أنزل جنده دور الدمشقيين ، واعتقل من وجوههم جماعة ، وشمسهم بمرج راهط [1] ، حتى افتدوا نفوسهم منه بمال أدّوه اليه . ورحل جماعة منهم عن البلد الى طرابلس إلى أن أريحوا منه بعد .

(١) مرج راهط ، بكسر الهاء ، موضع قرب دمشق ، وراهط رجل من قضاعة . كانت بهذا المرج وقعة مشهورة بين قيس وتغلب — بين الضحاك بن قيس ومروان بن الحكم — سنة ٦٥ هجرية . وقتل الضحاك واستقام الأمر لمروان ، واذا ذكر المرج منفرداً فهو المعنى . (انظر : معجم البلدان (ط . ليبزيغ) ٢ : ٧٤٣ و ٤ : ٤٨٤) .

J4-8

ولاة دمشق

في العهد السلجوقي

نصوص مستخرجة من تاريخ دمشق الكبير

للحافظ ابن عساكر

مهد لها وحققها

الدكتور صلاح الدين المنجد

ISLAM TARİH SANAT
ve KÜLTÜRÜ ARAŞTIRMA
MERKEZI - İSTANBUL

Selçuk Ulusar

№ 2074

2 Eylül 1981

دار الكتاب الجديد

بيروت - لبنان
صندوق البريد: ٥٢٦٤-١١

Kapağı eklendi

Türkiye Diyanet Vakfı
Kütüphanesi
İslâm Ansiklopedisi

Yapı ve Kredi Bankası A. Ş.

Numismatik
Yayınları

No. 2

Selçuklular'ın nadir Paralarından bazıları ve Cimri'nin sikkeleri

İSTANBUL
1972

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Ansiklopedisi
Kütüphanesi
Kayıt No : 3717
Tasnif No. : 737.4
SEL. N.

— Selçuklular
— Para

27 TEMMUZ 1992

SELÇUKLULAR

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Ansiklopedisi
Kütüphanesi

ولاة دمشق

في العهد السلجوقي

نصوص مستخرجة من تاريخ دمشق الكبير

للحافظ ابن عساكر

مهد لها وحققها

الدكتور صلاح الدين المنجد

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Ansiklopedisi
Kütüphanesi

Kayıt : 4316
Tasnif No. : 923
ASA.V

دار الكتاب الجديد
بيروت • لبنان

923.2565
WU

180194

Selcuklular
-Tugrul Bey
-Alparslan
-Ismailiye

موسوعة
تاريخ ايران السياسي
من قيام الدولة الصفارية الى قيام الدولة الصفوية

08 MAYIS 2008
MADDE YAYIMLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜMAN

تأليف

د. حسن كريم الجاف

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi
Dem. No: 180194
Tas. No: 955 CAF.M

المجلد الثاني

الدار العربية للموسوعات
1428/2008 Beyrut

الفصل الرابع
الدولة السلجوقية في ايران

اسس السلجوقيون امبراطورية واسعة في القرن الخامس الهجري والموافق للقرن الحادي عشر للميلاد في منطقة الشرق الاوسط. يرجع اصل السلجوقيون الى عشيرة قنف[1] من عشائر الغز التركية التي كانت تسكن الهضاب القريبة من بحيرة خوارزم[2] (بحيرة ارال) فتنزل بالقرب من السواحل الشرقية لبحر قزوين وفي الهضاب المحيطة بنهري سيحون وجيحون وقد اطلق على هذه القبائل التركية اسم السلاجقة نسبة الى رجل منها تزعمها وهو (سلجوق بن دقاق او تكاك)[3] ولم يكن لهذه القبائل اسم خاص تعرف به قبل تولي سلجوق هذا رئاستها، ويبدو انه هو الذي جمع شملها ووحدها تحت زعامته ثم قادها ونزل بها ارض الإسلام فاسلمت معه فنسبت اليه وخضعت لحكم ابنائه واحفاده من بعده[4] وقد قاد ابناء سلجوق الهجرة التركية الى غرب العالم الاسلامي. لم يكن تاثير هذه السلالة على مجريات احداث تاريخ ايران فحسب وانما كان لذلك في اصوات تاريخ العالم الاسلامي برمته وحسب بعض الاراء فان هذا التاثير تجاوز تاريخ اسيا ايضا، اذ يعتقد بعض المؤرخين بان مملكتهم اتسعت من حدود الصين الى اخر حدود الشام[5].

وقد حكمت هذه السلالة والدويلات التابعة لها كالعراق وسوريا وايران واسيا الصغرى مدة ثلاثة قرون[6]. تولى زعامة الهجرة التركية بنو سلجوق وهي تشبه الهجرة الديلمية التي تزعمها بنو بويه في نواح وتخالفها في نواح اخرى، فاما وجه الشبه بين الهجرتين فهو ان كلتا الهجرتين نفذت على مراحل وقفت في كل مرحلة منها حتى تثبت اقدامها في المكان الذي وصلت اليه ثم ان كلا من البويهيين والسلاجقة تطلعوا الى الوصول الى مركز الخلافة العباسية والسيطرة عليه وحكمه باسم الخلافة وكلاهما وصل الى غايته وكلاهما حاول حكم العالم الاسلامي والشرقي كله فاما البويهيون لم يستطيعوا تحقيق هذه الغاية واما السلاجقة فقد تجمعوا بل امتدت مطامعهم الى اكثر من ذلك وكلا الطرفين شل يد الخلافة وقام بالحكم المباشر دونها مع اضمار الطاعة واظهار الاحترام لخلفائها واما وجه الاختلاف بين الهجرتين فان الهجرة البويهية سارت في فراغ بين قوتين هما قوة الخلافة في العراق وقوة السامانيين في المشرق فكان مرورها في هذا الخط الضعيف هينا وسهلا فلم تتعرض لحروب كبيرة

- Selaududan

الإمام عماد الدين
محمد بن محمد بن حامد الأصفهاني

اختصار
الشيخ الإمام
الفتح بن علي بن محمد البنداري الأصفهاني

تاريخ
دولة آل سلجوق

أول كتاب يتناول تاريخ هذه الدولة التي مكثت نحو قرن ونصف
ولم يتناولها أحد من المؤرخين، بل ذكرت عرضاً في بعض كتب التاريخ

تحقيق
لجنة إحياء التراث العربي
في دار الآفاق الجديدة

منشورات - دار الآفاق الجديدة - بيروت

28 TEMMUZ 1992

KA

88) Turan, Osman:
Selçuklular ve Islâmiyet. Istanbul, 1971. XV - 270 S. :
Stammtaf..
Sign.:59214

فاطمة عباس عبدالرحمن مها أحمد علام, دليل الرسائل الماجستير و الدكتوراه التي نوقشت في كلية دار العلوم منذ عام 1985 و حتى نهاية فبراير 1997, القاهرة 1418 – 1999: (جامعة القاهرة) . İSAM KTP 88569

07 AGUSTOS 2005

[١٧١] عبدالمجيد أبو الفتوح محمد بدوي
العلاقات بين سلاجقة آسيا الصغرى والدولة الأيوبية : إشراف محمد حلمي محمد أحمد، ١٩٧٥ . – ٤٣٨ ورقة . – ماجستير ٢٢٧

2829 (XIII).

SELÇUKLULAR

33) Köymen, Mehmet Altay:
Büyük Selçuklu Imparatorluğu Tarihi. Ankara, Türk Tarih Kurumu Basïmevi,
1. Bd. : Kuruluş Devri. Ankara 1989. XXX + 391 S. + 2 Kt.; 2. Bd. : Ikinci Imparatorluk Devri. 2. Baskï. Ankara 1984. XX + 528 S. + zahlr. Ill. u. Kt..
(Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayïnlarï ; VII. Dizi - Sa. 23)
Sign.:63108

28 TEMMUZ 1992

956.05/TUR.S (1152)

İTM

28 TEMMUZ 1992

9

67) Turan, Osman:
Selçuklular Zamanında Türkiye. Siyasi Tarih Alp Arslan'dan Osman Gazi'ye (1071-1318). Istanbul, 1971. XXII + 752 S. : Stammbaum.
Sign.: 69228

94) Sevim, Ali:
Suriye Selçukluları. (Fetihten Tutuş'un Ölümüne Kadar). Ankara, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1965. VII + 142 S..
Bnd. 1.
(Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Cografya Fakültesi Yayınları : 167)
Sign.:55261

SELÇUKLULAR

28 TEMMUZ 1992

12 D TEMMUZ 1982

72) Merçil, Erdoğan:
Kirman Selçuklularï. İstanbul, 1980. V + 414 S..
(Kültür Bakanlïğï Yayïnlarï ; 366 : Araştïrma ve İnceleme Eserleri Serisi ; 8)
Sign.:55629

SELÇUKLULAR (Kirman)

36) Köymen, Mehmet Altay:
Selçuklu Devri Türk Tarihi. Ankara, Türk Tarih Kurumu Basïmevi, 1989. XII + 310 S. + 1 Kt..
(Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayïnlarï ; VII. Dizi - Sa. 106)
Sign.:63150

SELÇUKLULAR

28 TEMMUZ 1992

ـ ۱۴۱)؛ اما گویا رستم قبل از تسخیر شهریار کوه به قابوس پیوست و به یاری او توانست بر شهریار بن شروین چیره گردد. اگر چه خبری از گرایش مجدد رستم به آل بویه ذکر نشده اما اگر وی به آل بویه نپیوسته باشد، شگفت به نظر می‌رسد که سیّده، حکومت اصفهان را به پسر او ابوجعفر محمّد دهد، زیرا ممکن بود سر به مخالفت بردارد و به پدرش بپیوندد. شاید از همین روی گفته‌اند که مراد عتبی (ص ۲۲۸) و به تبع او مورخان بعد از وی، از رستم بن مرزبان در واقع مرزبان بن رستم (صاحب *مرزبان‌نامه*؟) بوده است. خاصّه که بر سکّه‌های ضرب شده در فریم (محلّی نزدیک ساری) در ۳۷۱ و ۳۷۴ ق نام مرزبان بن رستم امیر فریم نقش شده است (مادلونگ، ۴۸۹). با اینهمه دور نیست که این مرزبان بن رستم، پدر رستم بن مرزبان بوده و سپس به آل بویه گرویده باشد. از پایان کار رستم خبری در دست نیست و بازماندگان او که در ایران مرکزی و غربی حکم راندند، به ۲ شاخهٔ «کاکوییان همدان و اصفهان» و «کاکوییان یزد» تقسیم می‌شوند.

آل کاکویه در همدان و اصفهان (۳۹۸ ـ ۴۴۳ ق / ۱۰۰۷ ـ ۱۰۵۱م):

۱. علاءالدّوله محمدبن رستم دشمنزیار، ابوجعفر (د محرم ۴۳۳ ق / سپتامبر ۱۰۴۱م)، معروف به پسر کاکویه. وی در خدمت سیده و مجدالدّوله (نک: آل بویه) می‌زیست. در ۳۹۸ ق / ۱۰۰۷م از سوی سیّده که به نیابت مجدالدّوله بر ری فرمان می‌راند، به حکومت اصفهان منصوب شد، ولی چندی بعد که سیّده در پی اختلاف با پسرش مجدالدّوله ری را ترک گفت، محمّد نیز حکومت خود را که وابسته به او می‌دید، رها ساخت و به نزد بهاءالدّوله دیلمی امیر فارس رفت، اما پس از بازگشت سیده به ری، محمّد نیز حکومت اصفهان را باز یافت (ابن اثیر، ۲۰۷/۹). دورهٔ قدرت کاکوییان از بازگشت مجدّد محمّد به اصفهان آغاز می‌شود؛ زیرا پریشانیهای سیاسی و نظامی در داخل ایران که ناشی از ضعف روزافزون امیران آل بویه و فزونی قدرت غزنویان در شرق و شمال و توسعهٔ قلمرو آنان به سوی مرکز و غرب ایران بود، همراه با تأسیس دولتهای کوچک مستقل و نیمه مستقلی چون آل مسافر و آل حسنویه در غرب، و پاره‌ای از خاندانهای کهن‌تر دیلمی در شمال، سبب شد که پسر کاکویه نیز مدعی استقلال شود و برای تثبیت موقعیّت خود، ابوالفضل نصرویه را به نزد خلیفه القادر بالله فرستد و لقب و منشور حکومت گیرد. خلیفه نیز در ۴۰۹ ق / ۱۰۱۸م حکومت یسر کاکویه را به رسمیّت شناخت و او را به

آلِ کاکویه (۳۹۸ ـ ۵۳۶ ق / ۱۰۰۷ ـ ۱۱۴۱م)، سلسله‌ای از امیران دیلمی‌نژاد که در آغاز سدهٔ ۵ ق / ۱۱ م تحت حمایت آل بویه شاخهٔ ری در آمدند و امارتهایی مستقل و نیمه‌مستقل در مرکز و غرب ایران پی‌افکندند. نخستین شاخهٔ آل کاکویه تا انقراض آن به دست طغرل سلجوقی در ۴۴۳ ق / ۱۰۵۱م دوام آورد و در همان سال حکومت دومین شاخهٔ این سلسله در یزد آغاز شد که به دولت اتابکان یزد انجامید.

نیای این سلسله، رستم دشمنزیار یا چنانکه بر سکه‌ها نقش بسته، دشمنزار (باسورث، 73)، پسر مرزبان و مکنّی به ابوالعبّاس (مجمل *التّواریخ و القصص*، ۴۰۲) و به روایت منحصر به فرد و تأیید نشدهٔ همین مأخذ (ص ۳۹۸) ملقّب به عین‌الدوله (قس: ابن فوطی، ۴(۲) / ۱۱۲۰) بود که از سوی آل بویه شاخهٔ ری بر شهریار کوه فرمان مـــی‌راند. نسب مـــرزبان پدر رستم دشمنزیار، که با سیّده همسر فخرالدّوله و مادر مجدالدّولهٔ دیلمی نسبت خویشاوندی داشته است، به درستی معلوم نیست. بعضی او را مرزبان، پسر رستم و مؤلّف کتاب *مرزبان نامه* دانسته و احتمال داده‌اند که برادر سیّده بوده باشد (مادلونگ، ۱۸۸/۴)، اما این حدس با سخن عنصرالمعالی کیکاووس (ص ۱۰۴) که آشکارا سیّده را دختر عموی مادر خود یعنی برادرزادهٔ مرزبان بن رستم، صاحب *مرزبان نامه* (ص ۲) دانسته است (نک: نسب‌نامهٔ این سلسله) متناقض است. از روایت هلال صابی به نقل مادلونگ (۱۸۸/۴) و یاقوت (۲۱۱/۳) که سیده را دختر رستم دانسته‌اند، نمی‌توان دریافت که مراد کدام رستم است، و شاید چنانکه مرسوم بوده سیده را به جای پدر به جدّش رستم نسبت داده‌اند. چه به همان دلیل پیشین سیده نمی‌توانسته دختر رستم بن شهریار یعنی خواهر مرزبان باشد، بلکه به تصریح *قابوسنامه*، برادرزادهٔ مرزبان بوده است و محتمل است که پدرش شروین، برادر مرزبان (شیخ علی گیلانی، ۴۶) بوده باشد. از سوی دیگر اگر چنین انتسابی را معتبر بدانیم، برای توجیه نسبت سیّده با رستم دشمنزیار پسر مرزبان ــ که گفته‌اند دایی سیده بوده (صابی به نقل ابن فوطی، ۴(۲) / ۱۰۱۲؛ ابن اثیر، ۲۰۷/۹؛ *مجمل التواریخ و القصص*، ۴۰۲؛ غفاری، ۸۱؛ اقبال، ۱۸۲؛ باسورث، 74) و به همین سبب به «کاکو» شهرت یافته است (کاکو در گویش دیلمی = دایی، قس: کاک و کاکا در گویشهای کردی و فارسی، نیز نک: بوسه، ۲۵۳/۴ ـ ۲۵۴، که معلوم نیست از روی چه مأخذی سیده و پسر کاکویه را کُرد دانسته است) ــ ناگزیر باید مادر سیّده را خواهر رستم دشمنزیار و هر دو را فرزندان مرزبانی بدانیم که هنوز نسب او به درستی شناخته نیست. البته اگر هم به پیروی از برخی از مورخان، رستم دشمنزیار را دایی مجدالدّوله بدانیم (عتبی، ۲۲۸، ۲۴۱؛ ابن اثیر، ۱۴۰/۹؛ خواندمیر، ۳۹۱/۲؛ لین پول، ۱۳۰؛ مادلونگ، ۱۸۹/۴) نه سیّده، باز این اشکال از میان نمی‌رود، ولی آشکار نیست که چرا رستم را دایی سیّده دانسته‌اند؛ حال آنکه دلیلی در دست نیست که به استناد آن، رستم را دایی مجدالدوله ندانیم (قس: باسورث، 74). به هر حال رستم بن مرزبان از سوی مجدالدوله بر شهریار کوه فرمان می‌راند تا آنکه اسپهبد شهریار بن شروین با حمایت قابوس وشمگیر او را از آن منطقه بیرون راند (عتبی، ۲۲۸). این عمل باعث بروز جنگ و گریزهایی میان رستم بن مرزبان، به پشتیبانی نصر بن حسن فیروزان و مجدالدّوله، با شهریار بن شروین شد تا سرانجام به سبب طغیان شهریار بر قابوس، رستم بر شهریار کوه چیره گشت، و چون از مجدالدوله بیمناک بود به قابوس پیوست (همو، ۲۴۴؛ ابن اثیر، ۱۴۰/۹

Selaulelm

Islamic Culture c. XXIII (s. 1-2), s. 62-91, 1949 (Hyderabad)

- Gaznelıler
- Gurlular
- Alaeddin (cihansuz
- Selcuklular
- Sencer
- Muhammed Tapar

A HISTORY OF BAHRAM SHAH

INTRODUCTION

IN these pages I have tried to write a history of Sulṭān Bahrām Shāh of Ghaznīn on the basis of surviving historical records and the references found in the work of his court-poet, Sayyid Ḥasan, and of other contemporary poets and men of letters. I have made efforts to consult all books and manuscripts available on the period and have, off and on, consulted several eminent scholars and almost all the important libraries of India. But I had to work without a local guide and may have failed to utilise materials not available in India or published in Iran. I hope the learned critics will kindly overlook my shortcoming and favour me with their suggestions for improvement.

FROM the ff. 17*b*-18*b* of the British Museum MS. Or. 1869 we learn that Sir Henry Elliot had asked Nawwāb Ḍiyāud-Dīn "Nayyar-i-Rakhshān,"* a pupil of the famous Indian poet Ghālib, to collect historical references from the works of the poets, Mas'ūd-i-Salmān (d. 515/1121) and Sayyid Ḥasan (d. 556/1161), the court-poet of Bahrām Shāh of Ghaznīn. Unfortunately the Nawwāb could not pay attention to this request and this chapter of "the darkest pages of history," as Barthold calls it in his "Turkestan" could not eventually be brought to light. I have attempted here to fill up the gap by collecting all references and putting them, along with other details, as "torch-lights" for illuminating the history of Bahrām Shāh, the great-great-grandson of Maḥmūd of Ghaznīn.

* He wrote these notices on the 12th March, 1861. See the Catalogue of the Persian MSS. in the British Museum, Vol. III, p. 979. It is surprising to see the marginal note in English on f. 18 *b*, most probably by Elliot himself, saying that he had asked the Nawwāb to collect those references from the work of Sayyid Ḥasan only and not from that of Mas'ūd-i-Sa'd.

Makalenin devamı «GAZNELİLER» pesekindedir

(1) BAHRĀM SHĀH'S FATHER

Following the author of the *Ṭabaqāt-i-Nāṣiri*,[1] Mr. 'Abbas Parviz,[2] a modern historian of Persia, says that Bahrām Shāh was the uncle of Malik Arslān son of Mas'ūd III (d. Shawwāl, 508/February 1115).[3] But this statement is only partially correct. Malik Arslān was the son of Mas'ūd III, as we find in a verse of a contemporary poet 'Uthmān-i-Mukhtārī[4] (d. A.D. 1149 or 1159):—

[5]ابو الملوک ملک ارسلان بن مسعود - طراز ملک جهان بادشاه ملک طراز

Bahrām Shāh was also a son of Mas'ūd—not Mas'ūd's brother; several contemporary poets bear witness to this fact. Thus the poet Mu'izzī (d. 542/1147) says:—

[6] شاه بهرام شاه بن مسعود - خواجه مسعود سعد را بنواخت

Sanā'ī (d. 545/1150)[7] also records:—

[8] شاه بهرام شاه بن مسعود - که بنازد به عدل او محمود

Lastly, Sayyid Ḥasan, the court-poet of Bahrām Shāh, recalls in one of his many such verses:—

[9] شاه بهرام شاه بن مسعود - که سزد چرخ صفه بارش

Hence it is clear that Bahrām Shāh was not the uncle but the brother of Malik Arslān and the son of Mas'ūd III.

1. Bankipore MS., F. 123*a*; or Calcutta edition, 1864, p. 22.
2. The History "Az-Ṭāhiriyān ta Mughūl," Vol. I, p. 509. For the detailed history of Malik Arslān see my essay in the "Ma'arif" dated November-December, 1941.
3. Ibn Āthīr, Cairo ed. Vol. X. p. 177; "Jannatu'l-Firdaus," Bankipore MS., f. 64 *a*, etc.
4. In the India Office Catalogue of Persian MSS., p. 638. Dr. Ethe gives the date of his death as 544 or 554/1149 or 1159. But this date would be wrong, if according to the writer of the "Ṣubḥ-i-Ṣādiq" (Vol. III. f. 102*a*, Bankipore) we believe that the poet's following verse was in praise of Khusrau Malik, the grandson of Bahrām Shāh, who ruled from 559/1163 (and not Khusrau Malik, the son of Malik Arslān)

ابو الملوک خداوند خسروان زمین - جمال مملکت خسرو ملک پناه سپاه

Dr. Razāzāda Shafaq, in his literary history (p. 102), ascribes one doublet 'Shahryār Nāma" to this poet.

5. His diwan, Bankipore, I. 7*b*.
6. Diwan of Mas'ūd-i-Sa'd, Tehran ed., 1318, p. 732. A good copy of Mu'izzī's diwan is now in the Asafia, (Deccan). For his dates and those of his father, Burhānī see my essay in the "Ma'ārif," August, 1942.
7. A good discussion about his death, by Dr. Ethe is to be found in the Bodlien Library Catalogue p. 463. See also Maulānā S. Sulaimān Nadvi's essay in the "Ma'ārif" March, 1933, and also my new data in that journal, dated September, 1942.
8. Ḥadiqa, Lucknow ed., p. 625.
9. India Office MS., No. 931, f. 146*b*.

ANDREW PETERSEN, DICTIONARY OF ISLAMIC ARCHITECTURE, LONDON 1996.

the fenestrated drum. The significance of the design is that it breaks away from the square domed area which had remained the dominant principal in Ottoman mosque architecture.

Like the Süleymaniye and the Üç Şerefeli Mosque, the Selimiye has four minarets, but here they are placed at each corner of the mosque rather than at the corners of the courtyard as had happened previously. At 68 m these are the tallest Ottoman minarets and with their central positioning emphasize the pyramid-like mass of the dome.

The mosque is built mainly of yellow sandstone although red sandstone is also used for voussoirs in arches and for outlining architectural details. The interior of the building is provided with traditional mosque furniture, the most impressive of which is the tall marble minbar. The sides of the minbar are decorated with a carved geometric interlace pattern based on a twelve-pointed star and circle. Directly below the dome is the square muezzin's gallery resting on an arcade of wide-lobed arches, and below this is a small marble fountain emphasizing the central axis of the dome. The mihrab is contained within a square, apse-like area and covered by a small semi-dome which emphasizes its position. The royal prayer room is located on an upper gallery in the north-west corner of the mosque as was traditional in Ottoman architecture. The royal area is heavily decorated with Iznik tile panels and stained-glass windows, whilst the south window forms the mihrab niche.

See also: Edirne, Ottomans, Sinan, Süleymaniye

Seljuks

Turkish dynasty which ruled much of Anatolia, Syria, Iraq, Iran and Central Asia during the eleventh century.

The Seljuks were a division of the Kiniq clan of Öghuz Turks who originated in the steppes north of the Aral Sea. Originally they were hired as soldiers to take part in the internal feuding of Khurassan and eastern Iran. In 1038 the leader Tughril Beg gained control of all Khurassan and had himself proclaimed sultan at Nishapur. As Sunni Muslims the Seljuks wanted to restore orthodoxy to the central Islamic lands and in 1055 Tughril defeated the Sh'ia Buwaihids who ruled from Baghdad. Further victories followed with the defeat of the Byzantines at Manzikert in 1071 and the defeat of the Qarakhanids in Central Asia in the late eleventh century. The unified Seljuk state did not last much beyond the beginning of the twelfth century, partly owing to its pattern of inheritance and partly because the areas covered were too diverse.

During the twelfth century the empire broke up into a number of independent principalities which can be classified into three main groups: a western group comprising Anatolia, a central group covering Syria and Iraq, and an eastern group including Iran and and Central Asia.

Seljuk architecture is characterized by the rapid transmission of ideas and forms. During this period many of the characteristic forms of Islamic architecture become common everywhere, thus madrassas, memorial tombs and khans were built from Central Asia to western Anatolia. Iwans became one of the principal architectural units and were used both for religious and secular buildings. In Iran and the eastern areas decorative brickwork and elaborate stucco ornamentation are common, whilst in Anatolia these decorative themes were translated into stone.

The homeland of Seljuk architecture was Iran, where the first permanent Seljuk structures were built. Unfortunately the Mongol invasions destroyed most of these buildings and only a few remain. In 1063 Isfahan was established as capital of the Great Seljuk Empire under Alp Arslan and parts of the Great Mosque date to this period. The most significant alteration carried out in the early twelfth century was the conversion of the building into a four-iwan plan mosque. Another mosque-type introduced at this time was the kiosk mosque, consisting of a domed space with three open sides and wall containing a mihrab on the qibla side. The architecture of this period was also characterized by memorial tombs which were usually octagonal structures with domed roofs. The most impressive example of tomb architecture is the mausoleum of Sultan Sanjar at Merv, a massive building measuring 27 m square with a huge double dome resting on squinches and muqarnas pendentives.

In Syria and Iraq the surviving monuments are represented by madrassas and tombs. The madrassas such as the Mustansiriya in Baghdad or the Muristan in Damascus were built to a four-iwan plan, while the tombs were characterized by conical muqarnas domes.

The greatest number of surviving Seljuk monuments are in Anatolia. Characteristic features of

21 EKİM 2002

Delaunlular
- Macaristan
- Cerehor
UD. MART 2002

Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hung. Tomus XXXVIII (3), 367—399 (1984)

THE WAY OF A SELJUQ INSTITUTION TO HUNGARY: THE CEREḪŌR

BY

PÁL FODOR

The early Ottoman chronicles reflect the fact that at the beginning of the 15th century, around the time of the battle of Ankara, a novel military element called *sereḫōr* or *cereḫōr* emerged in the Ottoman army. Referring to developments of later decades, certain Christian accounts and historical works make allusions to the same formation, using the designations *cherihor*, and *sarahorides*, etc. There is sporadic mention of the name in diplomas of the first quarter of the 15th century, with its occurrence increasing in time, a clear indication that it had become an important military and social institution.

However, a passing glance at the accounts of contemporaries reveals, that there was a measure of uncertainty and contradiction concerning the structure, function and even the name of *cereḫōrs*, and the diplomas also pose numerous problems.

The image of *cereḫōrs*, as formed at the beginning of the century and surviving to date, goes back to a work by Muḥieddīn, a Turkish historian of the 16th century, and to its Latin translation. He says the "sarchores .... build roads, fill up trenches, dig shafts and carry out similar dirty work."[1] This description, a generalization of the practices of his age, was taken over by scholars of modern times concerned with the *cereḫōrs*, some adding complementary remarks. In 1913 an anonymous author wrote: "in the initial phase of the Ottoman state those are called serāḫors who were used to transport the military reserves, etc., or at times of natural disasters like earthquakes to reconstruct the devastated areas. They were recruited from the Christian population. . ."[2] Some recent discoveries completed this view, held for quite a long time, by adding that these chores were carried out in exchange for pay

[1] J. Leunclavius, *Historiae Musulmanae Turcorum de monumentis ipsorum exscriptae libri XVIII*. Francofurti 1591, 514, cf. pp. 346—47, 518. (On the work and its translations, see Fr. Babinger, *Die Geschichtsschreiber der Osmanen und ihre Werke*. Leipzig 1927, p. 73) Attention to the section on *cereḫōr*s was drawn by J. H. Mordtmann, Zu den türkischen Urkunden. *Der Islam* IX (1919), p. 106.

[2] ʿĀṣıḳpaṣazāde tārīḫi [book review]. *Milli Tetebbülar Mecmuası* c. 2. s. 4., p. 179.

دایرة المعارف تشیع، جلد دوم، تهران، ۱۳۶۸، ۱
Bahaeddeula, 634

ایران اسلام و طریقهٔ حقهٔ جعفریهٔ اثنی عشریه است (۱۳ جمادی‌الثانی ۱۳۲۴ ق) امضا بگذارد. کشاکش آزادیخواهان و سیاستگران به ناآرامیهای دوران محمدعلی شاه و احمدشاه انجامید و در برابر سیاستگران انگلیس هواداران «اتحاد اسلام» و مردم عادی شیفتهٔ پیشوای جدید آلمان شدند و آزادیخواهان به عثمانی محتضر پناه بردند.

رضاخان میرپنج با کودتای ۱۲۹۹ ش قدرت را در دست گرفت و عملاً به حکومت قاجاریان پایان داد. بی‌نظمی و دخالتهای آشکار دولتهای روسیه و انگلیس در ایران و شورش آزادیخواهانی چون خیابانی، میرزا کوچک‌خان سبب گردید تا رضاخان با شدت هرچه تمامتر به سرکوب برخیزد. مردم که از نابسامانی به تنگ آمده بودند به دیکتاتوری تن دادند. تحولات کشورهای همسایه و نظم قهری به تثبیت مرزها انجامید و آرامش برقرار شد. فرهنگ رفته رفته رشدی نسبی یافت. فشار بر روحانیت، گرفتن آزمون و صدور اجازه نامهٔ رسمی برای لباس روحانیت و تبدیل محاضر شرعی به دفترخانه‌های دولتی و دیگر تضییقات از جنبه‌های بارز این دوران است. طوفان جنگ دوم جهانی رضاشاه را با خود برد. ورود متفقین اثرات اقتصادی و اجتماعی عمیقی برجای گذاشت و نفت مهمترین موضوع در سیاست و اقتصاد شد. همهٔ این عوامل دست به هم داد و دوران پرجوش و خروش آغاز سلطنت محمدرضاشاه را رقم زد. وی باموجی از نوجویی قشر بزرگی از مردم روبرو شد که به تحولات دههٔ ۲۰ انجامید. برای نخستین بار در تاریخ ایران جناحهای گوناگون سیاسی و سیاسی مذهبی پدیدار شدند و در کار حکومت دخالت کردند. این تلاشها به دوران پرتلاطم حکومت دکتر مصدق انجامید. نیروی تازه نفس سرمایه‌داری امریکا رقیب خود انگلیس را کنار گذاشت و کودتای ۱۳۳۲ ش را رهبری نمود. از آن پس محمدرضا شاه به شیوه‌ای نیمه غربی به نوسازی ایران پرداخت که به تعارض با باورهای مذهبی در میان مردم انجامید. وی برای جلوگیری از جنبش مردم، دگرگونیهای اقتصادی ـ اجتماعی نیز پدید آورد، اما در ۱۵ خرداد ۱۳۴۲ ش با قیام خونین مذهبی مواجه شد، قیامی که سرانجام در ۲۲ بهمن ۱۳۵۷ ش به پیروزی رسید (← انقلاب اسلامی ایران).

منابع: ایرانشهر، انتشارات یونسکو؛ جغرافیای کامل ایران، وزارت آموزش و پرورش؛ جغرافیای مفصل ایران؛ آل بویه و اوضاع زمان ایشان؛ تاریخ ایران از اسلام تاسلاجقه، ریچارد. ن. فرای؛ تاریخ ایران کمبریج، بویل؛ تاریخ مردم ایران قبل از اسلام و بعد از اسلام، زرین‌کوب.

ایران، نیز ← جمهوری اسلامی ایران.

ایرانشاه سلجوقی، بهاءالدوله ایرانشاه فرزند تورانشاه، پنجمین امیر سلجوقی کرمان. وی در پادشاهی کوتاه خود که از ۴۹۰ تا ۴۹۵ ق بیشتر نپایید درگیر کشاکش با سلاجقهٔ بزرگ و دفع تهاجم آنان به فارس و کرمان بود. یکبار نیروهای مشترک ایرانشاه و کردان شبانکاره را که به فرمان برکیارق برای فرومالیدن کردان به فارس آمده بود شکسته به اصفهان هزیمت دادند. مهمترین حادثهٔ ایام پادشاهی ایرانشاه درآمدن او و گروهی از درباریانش به کیش اسماعیلی بوده است. مذهب اسماعیلی را اندکی پس از سال ۴۸۶ ق دبیری خوزستانی به نام ابن زرعه یا یکی از ندیمان پادشاه به نام کاکابلیمان که شاید هر دو یک تن باشند در کرمان انتشار دادند. نصیرالدوله اتابک، علمای سنت و نیز سرهنگان سپاه به مخالفت با او برخاستند. اما وی با فرو گرفتن «چند قاضی و عالم» و الغای امتیازات علمای سنی اقدام ایشان را پاسخ گفت و چون «خواص و عوام به فتوای ائمهٔ عهد به اباحت خون او برانگیخته شدند» ایرانشاه ناگزیر از کرمان بیرون آمد و به جیرفت و از آنجا به بم گریخت. چون آوازه درافکندند که ایرانشاه قصد دارد در روز جمعه در مسجد جامع شهر «ائمهٔ علما و کبرا را قتل عام نماید»، عوام به تحریک روحانیان به دربار درآمدند و شمار زیادی از اطرافیان شاه از جمله کاکابلیمان را کشتند. اندکی بعد ایرانشاه نیز گرفتار گردید و دشمنانش سرش را برداشته به کرمان آوردند.

منابع: تاریخ ایران کمبریج، ۵۹/۵؛ تاریخ کرمان، ۹/۶، ۳۵ـ۳۲؛ تاریخ برگزیده، ۴۷۲؛ سمط العلی للحضرة العلیا، ۱۷ـ۱۸؛ فرقهٔ اسماعیلیه، ۱۸۱؛ الکامل فی التاریخ، ۱۰/۳۲۰ـ۳۲۱.

ایرانشهر، شهر (جمعیت در ۱۳۶۵ ش، ۴۰٬۵۲۷ نفر)، مرکز شهرستان ایرانشهر (جمعیت در ۱۳۶۵ ش، ۲۵۹٬۷۸۶ نفر)، در ′۴۲ °۶۰ طول شرقی و ′۱۲ °۲۷ عرض شمالی، از شهرهای استان سیستان و بلوچستان. فاصله‌اش تا مرکز استان زاهدان ۳۶۰ کیلومتر و تا تهران از راه زاهدان ۲۰۱۰ کیلومتر است. ایرانشهر در دورهٔ باستان بخشی از ولایت ایرانی‌ـمکران بوده و پهره یا پهرگ (یعنی نگهبان) نام داشته است. اسکندر مقدونی در بازگشت از گشودن هند از این شهر گذشت و مدتی در آن اقامت گزید. در دورهٔ اسلامی نام آن به فهرج تحریف یافت و رفته رفته تا مرز روستا فرود آمد. در پادشاهی ناصرالدینشاه، فیروز میرزا نصرت‌الدوله (م ۱۳۰۳ ق) که مدتی حکومت کرمان و بلوچستان داشت در اینجا دژی برآورد که ساختمان آن هفت سال به درازا کشید. در خرداد ۱۳۱۵ ش نام آن از فهرج به ایرانشهر تغییر یافت و در تقسیمات کشوری ۱۳۱۶ ش جزو بخش خاش درآمد. در ۱۳۲۶ ش به شهرستان تبدیل شد و تاج حوزهٔ بلوچستان گردید. بیشتر جمعیت شهرستان را تیره‌هایی از طوایف بلوچ تشکیل می‌دهند که مهمترین آنها اربابی، دامنی، بیجار زهی، گلکی، رودینی، بارک زهی، چاکری و دیگران هستند و جز قلیلی شیعه بیشتر مردم از مذهب سنت (حنفی) پیروی می‌کنند. مهمترین محصولات آن

23 OCAK 1991

Par-delà leur inégalité d'ampleur et leur disparité méthodologique, ces travaux de synthèse se rejoignaient sur deux plans fondamentaux :

a. Leur point de départ problématique était la recherche de « l'âme de l'Égypte », de son « esprit », et de la véritable filiation de son identité historique et culturelle : appartient-elle à l'Orient ou bien à l'Occident?

b. Le champ de leur élaboration démonstrative était, dans tous les cas, l'histoire millénaire de l'Égypte, tantôt dans ses articulations avec l'histoire d'autres civilisations (notamment gréco-romaine et islamique), tantôt au niveau des traits de la continuité et de la multiplicité de l'entité égyptienne qu'elle décèle.

Le livre de Ğ. Ḥamdān rejoint, lui aussi, cette catégorie d'ouvrages sur les deux plans, et incarne cette tradition pour en devenir l'emblème. Mais l'auteur s'efforce d'aller plus loin; trop loin dans tous les sens, dans la problématique, dans le champ méthodologique et dans les réponses à ses énoncés. Et c'est précisément là que réside le « talon d'Achille » de son œuvre. Car, bien que les remaniements dans le fond et dans la forme de la première version du livre puissent être justifiés, leur ampleur dans l'ultime version a dépassé démesurément les exigences de cohérence et de clarté souhaitées dans un texte aussi gigantesque. En réalité, même écourté de quelque 2100 pages, l'ouvrage n'aurait pas été entamé dans son intégrité scientifique et structurelle; il aurait pu se limiter à l'introduction (61 p.), au quatrième chapitre (t. I, 50 p.), à l'intégralité du deuxième volume (1018 p.), et aux quatre derniers chapitres du quatrième volume (323 p.), qui constituent, dans leur ensemble (1449 p.), une entité, intrinsèquement harmonieuse et articulée. Cette totalité répond directement à la question centrale de l'auteur, et de surcroît à ses soucis d'exhaustivité et de clarté. Le traité de géographie physique (t. I, 730 p.), le traité de géographie économique (t. III, 973 p.) et les trois chapitres sur la population et sur Le Caire (t. IV, 397 p.), sont des études indépendantes dont l'intérêt est évident, mais dont l'insertion dans le texte relève plutôt du « syndrome de l'encyclopédisme » que de l'exhaustivité scientifique.

En outre, on a peine à suivre Ğ. Ḥamdān à propos d'une question méthodologique centrale. Alors qu'il dit prendre toutes ses précautions afin d'éviter le piège du déterminisme géographique dans sa démarche, il s'en tend un autre qu'il appelle « la résolution géographique » (*Introd.*, t. I, p. 52). Mais « la résolution géographique » est-elle autre chose qu'un « déterminisme en dernière instance », un « déterminisme corrosif »? Et comment ne pas s'empêcher de songer au déterminisme ou à son simulacre, la « résolution géographique », quand l'auteur nous retrace l'implacable succession des rapports de causalité entre l'ordre « écologique-hydraulique », l'ordre « économique-productif », l'ordre social et l'ordre politique? (t. II, chapitres XV, XVI, XVII, XVIII, XIX, XX, XXI, XXII).

Reste à évoquer l'aspect le plus sous-jacent de l'ouvrage de Ğ. Ḥamdān, j'entends par-là son « discours politique ». Celui-ci se profile constamment à deux niveaux. Ou bien à un niveau proprement théorique, en faisant partie « organique » des raisonnements de l'auteur et correspondant dès lors au déploiement de ses thèses sur la genèse et les fondements de la « personnalité politique » de l'Égypte (t. II, chapitres XXI, XXII, XXIII, XXIV, XXV; ou bien à un niveau purement

verbal, où Ğ. Ḥamdān emprunte la plume du pamphlétaire pour aborder des problèmes fondamentaux comme celui de « l'introspection collective » des Égyptiens et l'idée qu'ils se font de leur patrie (*Introd.*, t. I, p. 26-32), et de même pour la question de l'antagonisme-complémentarité du nationalisme égyptien et arabe (*Introd.*, t. I, p. 20-25; t. IV, chapitre XIII).

Ğ. Ḥamdān a décrit son ouvrage comme étant une « épopée scientifique », et a espéré que « chaque Égyptien puisse s'y retrouver » (*Introd.*, t. I, p. 60-61). Mais son livre se révèle, par bien des côtés, un manifeste nassérien « à titre posthume ». L'Égypte, profilée par Ğ. Ḥamdān, incarne, non seulement un « génie du lieu » doublé par la singularité de son entité historique et « civilisatrice », mais, de surcroît, elle est destinée à « égyptianiser » la nation arabe et à en assumer le « leadership » (*Introd.*, t. I, p. 45-47). Malheureusement, la parution de la première version a coïncidé avec la « déprime nationale » de l'après-« Guerre des Six Jours » (juin 1967). Comme si la genèse d'un édifice qui se voulait consacré à l'éloge d'une « certaine Égypte », émanait, dans un moment dramatique de l'histoire, des décombres de celle-ci, de sa défaite et de son humiliation. Pendant que « tous les désespoirs » étaient permis, Ğ. Ḥamdān entreprenait de dresser la trame d'autres espoirs. La version finale de *Šaḫṣiyyat Miṣr* (parue entre 1980 et 1984) fut livrée à une Égypte qui ne l'attendait plus guère; une Égypte qui était d'ores et déjà installée dans un autre « état d'âme » que celui, mélancolique, de la fin des années soixante. L'Égypte de l'ouverture (*infitāḥ*), ayant déjà « assimilé » la défaite de juin 1967, la mort de Gamal Abdel-Nasser en septembre 1970 et la « demi-victoire » de la guerre d'octobre 1973, se trouvait, lors de la parution de la dernière version de *Šaḫṣiyyat Miṣr*, en 1980, face à d'autres données socio-politiques problématiques, les plus notoires étant l'essor islamiste, le bouleversement socio-économique de la décennie 1975-1985, et la recomposition de la sphère socio-politique qui en découle.

Il y a plus et autre chose que les critiques que je regrette d'avoir eu à formuler à propos d'un tel ouvrage. Cependant *Šaḫṣiyyat Miṣr* demeure sans aucun doute un exemple emblématique du regard des intellectuels égyptiens sur leur éternel « Miṣr ». C'est, de surcroît, une œuvre dont l'intérêt, intrinsèque, pour les spécialistes est considérable.

—Selaludder

Talaat EL-SINGABY
(I.R.E.M.A.M., Aix-en-Provence)

Claude CAHEN, *La Turquie pré-ottomane*. Istanbul-Paris, Institut français d'études anatoliennes, 1988 (Varia Turcica, VII). 410 p. + 4 cartes.

La nouvelle édition revue et augmentée d'un ouvrage classique est toujours attendue avec beaucoup d'intérêt et c'est bien de livre classique, voire de manuel des études turques de l'Asie Mineure pré-ottomane, que l'on peut parler à propos de l'ouvrage de Cl. Cahen.

L'initiative de rééditer la *Pre-Ottoman Turkey* parue en 1968 est d'autant plus heureuse qu'elle met enfin l'ouvrage à la disposition du public francophone sous une forme qui n'est pas strictement analogue à la version anglaise : élagué de l'introduction concernant les Turcs d'Asie centrale et les Grands Seldjuqides ainsi que des chapitres sur l'art (dont l'auteur annonce la publication en un fascicule séparé), le texte français possède le grand avantage d'un appareil

05 ARALIK 1995

دائرة‌المعارف بزرگ اسلامی، جلد دوازدهم، تهران، ۱۳۸۳

موفقیتی به دست نیاورد. سپس اسکیا داوود در دهه‌های ۱۵۴۰، ۱۵۶۰ و ۱۵۷۰م به قلمرو قوم موسیٔ حمله کرد، ولی پادشاهیهای قوم موسیٔ در بورکینافاسو تا زمان نفوذ فرانسویان به این منطقه پا بر جا ماندند (کوک، همانجا؛ کُرنون، II/229).

آشنایی پادشاهیهای موسیٔ در شمال بورکینافاسو با اسلام از نیمهٔ دوم سدهٔ ۱۵م از طریق سونگاییها، و در جنوب از طریق گونجاها از اوایل سدهٔ ۱۶م آغاز شد (کوک، ۲۵۲). همچنین بازرگانان مانده نژاد در گسترش اسلام در میان جوامع موسیٔ نقشی مؤثر داشتند. اینان به عنوان رابط میان اقوام مسلمان مانده و قوم موسیٔ عمل می‌کردند، هر چند مقاومت پادشاهیهای موسیٔ در برابر اسلام در آغاز شدید بود، اما هنگامی که حکومتهای متحد جنوبی آنها، یعنی داگومبا و گامباگا اسلام آوردند، قوم موسیٔ نیز پذیرای اسلام شدند (همو، ۲۵۳).

پیش از سدهٔ ۱۹م قدرت پادشاهیهای موسیٔ رو به ضعف نهاد. در ۱۳۱۴ق/۱۸۹۶م فرانسویها با تحت الحمایه قرار دادن اواگادوگو در این منطقه نفوذ کردند (*انکارتا*). در ۱۳۳۷ق/۱۹۱۹م این منطقه در مستعمرهٔ افریقای غربی فرانسه ادغام شد (همانجا)؛ سپس در ۱۹۳۲م میان فرانسه، سودان و ساحل عاج تقسیم شد و در ۱۳۲۶ش/۱۹۴۷م به عنوان یک واحد سیاسی مجزا به نام «ولتای علیا» شکل گرفت. در ۱۹۵۸م این کشور دولتی خودمختار در چهارچوب جامعهٔ فرانسه شد و به سازمان هم‌بستگی ساحل عاج و نیجر و داهومی پیوست و در ۱۵ مرداد ۱۳۳۹ش/۵ اوت ۱۹۶۰م به استقلال دست یافت (همانجا؛ پیک، 264؛ انگلبرت، 209؛ کوک، ۲۴۹).

اولین رئیس جمهور این کشور پس از استقلال، موریس یامه‌ئوگو بود که در ۳ ژانویهٔ ۱۹۶۶ به وسیلهٔ کودتایی بر کنار شد. سانگوله لامیزانا رئیس دولت کودتا سعی در بهبود اوضاع اقتصادی کرد. دولت وی در ۱۹۷۰م اقدام به انتخابات و تشکیل دولت قانونی کرد (نک: انگلبرت، همانجا). قانون اساسی که در همان سال با ۸۰٪ رأی موافق به تصویب رسید، موجبات فعالیت احزاب سیاسی را در این کشور فراهم کرد و به دنبال آن ۳ حزب «اتحاد دموکراتیک صحرا»، «نهضت آزادی ملی» و حزب «اتحاد افریقا» فعالیت خود را آغاز کردند (اُبراین، 941). این کشور در ۱۳۵۳ش/۱۹۷۴م اولین بار در کنفرانس سران اسلامی شرکت کرد (کوک، ۲۶۲؛ انگلبرت، همانجا؛ دافیلد، 119).

بورکینافاسو در دههٔ ۱۹۷۰م از خشک سالی دراز مدت زیان بسیار دید (ابراین، همانجا)، به گونه‌ای که در ۱۹۸۰م پس از یک دوره ناآرامی، لامیزانا با کودتایی به رهبری سایه زربو[1] ازکار بر کنار گردید. دولت جدید قانون اساسی را ملغا کرد و یک کمیتهٔ نظامی ترقی ملی تشکیل داد. اتحادیه‌های کارگری در آغاز، رژیم جدید را تأیید کردند، اما پس از تصمیم دولت کودتا به اولویت دادن به مناطق روستایی با آن به مخالفت برخاستند (انگلبرت، همانجا). در ۱۹۸۲م کودتای جدیدی به رهبری ژان باتیست اوئه‌درائوگو[2] نخست وزیر سابق انجام شد که سیاست طرفداری از اتحادیه‌های کارگری را پیش گرفت و قول داد در ۱۹۸۴م حکومت را به غیر نظامیها واگذارد؛ اما در ۱۹۸۳م با کودتایی دولت وی ساقط شد و دولت جدید مبادرت به تشکیل شورای ملی انقلاب کرد. در ۱۳۶۳ش/۱۹۸۴م در سالروز کودتا نام رسمی کشور از «ولتای علیا» به بورکینافاسو به معنی «سرزمین درستکاران» تغییر یافت. رهبر کودتا در ۱۹۸۷م در پی بروز اختلاف در میان اعضای شورای انقلاب، کشته شد و یک جبههٔ مردمی اعلام وجود کرد و بلیز کومپائوره[3]، رئیس آن جبهه سیاست اصلاح انقلاب را اعلام کرد. این حکومت به تدریج شیوه‌های انقلابی را اعتدال بخشید و در رفراندوم ۱۳۷۰ش/۱۹۹۱م قانون اساسی جدیدی را به آراء عمومی گذاشت. کومپائوره در انتخابات ۱۹۹۸م به مدت ۵ سال دیگر به ریاست جمهوری برگزیده شد (همو، 210؛ *انکارتا*).

مآخذ: *اطلس راهنمای کشورهای جهان*، قارهٔ افریقا، سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح، تهران، ۱۳۷۲ش؛ جعفری، عباس، *گیتاشناسی نوین کشورها*، تهران، ۱۳۸۲ش؛ رضایی، علی اکبر، *بورکینافاسو*، تهران، ۱۳۷۹ش؛ کوک، ژ. م.، *مسلمانان افریقا*، ترجمهٔ اسدالله علوی، مشهد، ۱۳۷۳ش؛ مراد، محمدعدنان، *المجتمعات الافریقیة*، دمشق، ۱۹۹۵م؛ نیز:

Amjad Ali, S., *The Muslim World Today*, Islamabad, 1985; *Britannica*, macropaedia, 1989; Church, R. J. H.,« The Upper Volta Physical and Social Geography», *Africa South of the Sahara 1975*, London, 1975; Cornevin, R. and M., Cornevin, *Histoire de l'Afrique*, Paris, 1970; Duffield, I., «Pan-Africanism Since 1940», *The Cambridge History of Africa*, vol. VIII, ed. M. Crowder, London, 1975; *Encarta Reference Library*, 2003; Englebert, P., «Burkina Faso Recent History», *Africa South of the Sahara 1998*, London, 1998; Fage, J. D., *A History of Africa*, London, 1997; Grove, A. T., *Africa South of the Sahara*, London, 1971; Hodgkinson, E., «Burkina Faso Economy», *Africa South of the Sahara 1998*, London, 1998; *Islam and Islamic Groups*, ed. F. Shaikh, London, 1992; O'Brien, D. B. C.,« The Upper Volta Recent History», *Africa South of the Sahara 1975*, London, 1975; Pick, H.,« Upper Volta», *Africa, a Handbook*, ed. C. Legum, London, 1971; *The World Gazetteer*, www. world-gazetteer. com/home. htm.

پرویز امین

بوری، بَنی، خاندانی از اتابکان سلاجقه که حدود نیم قرن (۴۹۸ـ۵۴۹ق/۱۱۰۵ـ۱۱۵۴م) در دورهٔ جنگهای صلیبی بر بخشهایی از شام، به ویژه دمشق و اطراف آن فرمان راندند و بدین سبب به «اتابکان دمشق» نیز نام‌بردار شدند. از این خاندان ۶ تن به حکومت نشستند، و نام آنان (بنی بوری) به بوری بن طغتکین، دومین حاکم سلسله منسوب است.

دربارهٔ آغاز کار ابومنصور ظهیرالدین طغتکین، بنیادگذار سلسله، اطلاع چندانی در دست نیست، جز آنکه می‌دانیم وی در جوانی به روزگاری که الب ارسلان سلجوقی قصد پیکار با رومیان را داشت، با گروهی از ترکمانان به حضور سلطان رسید و راهنمایی سپاه او را بر عهده گرفت و گویا پس از آن نیز در خدمت وی ماند؛ چنان که در جنگ ملازگرد (۴۶۳ق/۱۰۷۱م) از او به عنوان سلاح‌دار سلطان یاد شده است (حسینی، ۸۷ـ۸۸؛ ابن عدیم، *بغیة...*، ۲۷). الب ارسلان سپس او

1. Saye Zerbo 2. J. B. Ouédraogo 3. B. Compaoré

zamanda gökyüzüne ve denizlere egemen kutsal bir güç olarak tapınım görmüş olduğu anlaşılmıştır.

Oral, Mustafa: "Ülkü Dergisinin Türk Düşünce Hayatındaki Yeri", Yüksek Lisans Tezi, (Danışman: Doç. Dr. Kurtuluş Kayalı), IV+113 s.

Ülkü dergisi, 1933-1950 yılları arasında Halkevleri Merkez Yayın Organı olarak çıkmıştır. Bu yıllar arasında üç seri halinde yayınlanmıştır: I. Seri (1933-41), Yeni Seri (1941-46) ve III. Seri (1947-50), I. Seri'de sosyoloji, felsefe, köycülük, dil ve tarih konularına, Yeni Seri'de edebiyat ve folklora öncelik verilmiştir. III. Seri ise popüler bir özellik göstermektedir. M. Fuad Köprülü, Ahmet Kutsi Tecer ve Mehmet Tuğrul derginin belli başlı yöneticileridirler. yöneticilerin ilgi alanları derginin içeriğini de yakından etkilemiştir.

Ülkü dergisinde dönemin önde gelen aydınları yazmıştır. Bu aydınlardan bazıları şunlardır: Ahmet Hamdi Tanpınar, Ahmet Kutsi Tecer, Nurullah Ataç, Mustafa Nihat Özön, Bedrettin Tuncel, Necib Ali Küçüka, Nusret Kemal Köymen, Hilmi Ziya Ülken, Ziyaettin Fahri Fındıkoğlu, Fazıl Ahmet Aykaç, Mehmet Emin Erişirgil, Mümtaz Turhan vd. Dergi aydın kesime hitap etmeyi amaçlamıştır. Bunun dışında kalan kesime, başka yayınlarla ulaşılmaya çalışılmıştır. Derginin amacı, yeni neslin devrim heyecanını beslemek ve toplumda devrimin ilkelerini yaygınlaştırabilmektir. Bu işin öncülüğünü ülkü aracılığıyla aydınlar üstlenmiştir. Yeni Türkiye'nin, ekonomik, politik ve sosyal alanlardaki yapılanma çalışmaları dergide açıkça görülebilir.

Cumhuriyet dönemi Türk düşün ve kültür hayatının bütünsel olarak anlaşılabilmesi için, diğer kaynaklarla birlikte dergilerin de incelenmesi gerekmektedir. Bu bakımdan Ülkü Dergisi, hem çıktığı yıllar hem de dergide savunulan düşünceler dikkate alınırsa iyi bir kaynak niteliği taşımaktadır.

Pul, Ayşe: "H. 1151-1154 Tarihli Isparta Şer'iyye Siciline Göre 18. yy'da Isparta'nın Sosyo-ekonomik ve İdari Yapısına Dair Bir Araştırma", Yüksek Lisans Tezi (Danışman: Prof. Dr. Yaşar Yücel), 290 s.

Bu çalışmada H. 1151-1154 tarihli şer'iyye siciline dayanarak 18. yy'ın ilk yarısında Isparta'nın sosyo-ekonomik ve idari yapısına dair bir araştırma yapılmaya çalışılmıştır.

Tez beş ana bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde Isparta'nın ilkçağlardaki döneminden Hamidoğulları ve Osmanlı Devleti'ne kadar olan tarihi ve bu süreç içindeki aldığı isimler anlatılmaya çalışılmıştır.

İkinci bölüm, idari teşkilat adını taşımakta olup, Isparta'nın hangi tarihte, hangi sancağa bağlı olduğu belirtilmiş, Hamidili Sancağı'nın kazalarından, Isparta'nın karyelerinden bahsedilmiştir. Ayrıca Hamidili ve Isparta'da görev yapmış memurlar da belgelere dayanılarak anlatılmıştır.

Üçüncü bölümde, iskan yerleri ve topluluklar adı altında şehrin mahalleleri ve şehirde oturan müslim ve gayrimüslim halk, aşiretler anlatılmaya çalışılmıştır.

Dördüncü bölümde sosyal yaşam anlatılmıştır. Bu bölümde ev şekilleri, şehirde bulunan sosyal kuruluşlar ve vakıf eserlerinden bahsedilmiş, sosyal yaşamı çok etkileyen halk hareketleri (Levend grupları ve aşiretler) konusunda yeni sicildeki belgelere dayanılarak açıklama yapılmıştır.

Beşinci ve son bölüm olan zirai ve iktisadi yaşam, iki ana bölümden oluşmaktadır. Zirai yaşamda ziraat ve hayvancılık anlatılarak halkın geçim kaynağı incelenmeye çalışılmıştır. İktisadi yaşamda ise, sanayi ürünleri ve alınan vergiler araştırılmış, şehrin gelişmesi ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Giriş ve sonuç bölümlerine ek olarak Terminoloji hazırlanmış, tezde yeralan terimler kısaca açıklanmıştır.

DOKTORA 1995

Kaya Kılıç, Selda: "Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye'de İl Yönetimi", Doktora Tezi (Danışman: Prof. Dr. Musa Çadırcı), 278 s.

19. yy. Osmanlı Devleti için bir değişim ve yeni düzenlemelerin ardı ardına yapıldığı bir dönemdir. Bu dönemde devlet, 1839'da ilan edilen Tanzimat Fermanı ile yeni bir süreç içerisine girmiştir. 1839-1923 arasındaki bu hareketli dönemde, biz de araştırma konusu olarak, Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye'de İlk Yönetimini seçtik. Amacımız tezimizde belirtildiği gibi, konu üzerinde gördüğümüz eksik kalan noktaları elimizden geldiğince aydınlatmaktadır.

Araştırmamız, Tanzimat Dönemi Eyalet Yönetimi, 1864-1876 Döneminde Vilayet Yönetimi, II. Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e İl Yönetimi olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. İlgili bölümlerin, alt başlıklarında konular arşiv belgeleri, devlet ve vilayet salnameleri, dönem gazeteleri, yazma eserler, kronikler ile araştırma ve incelemelerin ışığı altında ayrıntıları ile incelenmiştir. Araştırmamızın ana temasını, vilayet'in en üst düzey yöneticisi olan vali ve maiyetinde çalışan memurların görev ve yetkileri ile vilayet bünyede oluşturulan meclislerin, çalışma şekilleri oluşturmaktadır.

Vilayet'lerin mali yapıları, sosyal durumları, halkın nüfus oranları, eğitim-öğretim, okullaşma oranları gibi konular da araştırmamızda ele alınmıştır. Ayrıca, II. Meşrutiyet'in ilanıyla birlikte Meclis-i Mebusan'da, Vilayet yönetimi ile ilgili ne gibi konuların tartışıldığı, devlet adamlarının, muhalefetin ve yabancı devletlerin ne gibi önerilerde bulundukları da incelenmiştir. Araştırmaya getirilen katkılarla yeni bir bakış açısı kazandırılmıştır.

Özbek, Süleyman: "Türkiye Selçukluları - Eyyûbî İlişkileri (1175-1250)", Doktora Tezi (Danışman: Prof. Dr. Ali Sevim), XLV+254 s.

Coğrafî konum itibariyle Asya ile Avrupa arasında bir köprü durumunda olduğu her zaman dile getirilen Anadolu'nun komşu ülkeler ile siyasî, ticarî ve kültür esas olmak üzere her türlü faaliyet içerisinde bulunulması kaçınılmazdır. Bu sebeble bölgede bir geçit durumunda olan Güney Anadolu ve Kuzey Suriye bölgesi ilk çağlardan beri Anadolu, Mısır ve Eski Mezopotamya'da hakim olan kavim ve devletler arasında büyük mücadelelere sahne olmuştur.

XI ve XIV. yüzyıllar arasında Anadolu ile Suriye-Mısır münasebetleri, bu bölgelerdeki Türk hakimiyeti bakımından olduğu kadar, Mısır'dan Diyarbekir'e kadar uzanan coğrafyada ortaya çıkmış Türk kültür unsurlarının da yerleşmesi ve değerlendirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Katalogu 1995-1996, Ankara1997-. İSAM 61470

- Türkler in Anadolu'ya ilk Girişleri
- Selçuklular
- Tuğrul Bey
- Alp Arslan
- Malazgirt

13 TEMMUZ 1996

Byzantion, 18/1948 Bruxelles.

LA PREMIÈRE PÉNÉTRATION TURQUE EN ASIE-MINEURE

(SECONDE MOITIÉ DU XIe S.)

La pénétration turque en Asie occidentale a dans l'histoire du monde tant musulman que chrétien une importance trop considérable pour qu'il ne lui soit pas consacré une étude approfondie. Cette étude cependant commence à peine. Trop longtemps l'histoire turque n'a intéressé le public et même les savants que dans la mesure où elle intervenait dans l'histoire européenne, et par conséquent en se plaçant à des points de vue européens, en utilisant une documentation en majeure partie occidentale. Les islamisants certes ont rencontré les Turcs sur leur route ; mais d'une part l'exploration des sources de langue arabe ou persane est beaucoup moins avancée que celle des sources chrétiennes, d'autre part les historiens de l'islam se sont médiocrement préoccupés de distinguer le phénomène turc en lui-même, et les quelques historiens de l'Empire ottoman moderne ne paraissent pas avoir eu une grande curiosité de remonter à ses origines turques médiévales. De là vient qu'il n'existe aujourd'hui encore aucune histoire turque convenable.

Si dans l'histoire des origines ottomanes la période post-mongole marque l'étape décisive, il n'en reste pas moins que la première expérience d'un peuplement, d'une société, d'institutions turcs se situe pendant la période selğükide, de la seconde moitié du XIe au milieu du XIIIe siècles. C'est au début de cette période que le présent essai est consacré.

Il consiste surtout en un exposé de faits politico-militaires Non que l'auteur s'illusionne sur l'intérêt que présentent ces faits en eux-mêmes, et méconnaisse que c'est surtout la portée sociale de l'établissement des Turcs en Asie occidentale

درصدد سرنگونی او برآمد و نهانی از اسماعیلیان ــ که از ابونصر دل خوش نبودند ــ خواست، او را به قتل رسانند. با آنکه ابونصر بسیار مراقب خود بود، اما سرانجام یکی ازاسماعیلیان به نام محمد کوهج به عنوان تیماردار اسب در اصطبل مخصوص وی به کار پرداخت و در موقعی مناسب او را به قتل رساند (بنداری، ۱۳۶ ـ ۱۳۷؛ قزوینی، ۱۳۱؛ ابن‌جوزی، ۱(۸)/۱۲۵؛ ابن‌اثیر، ۱۰/۶۴۷؛ کاشانی، ۱۸۲، ۲۳۵؛ منشی کرمانی، همانجا). جنازهٔ وی را به جامع مرو منتقل کردند و همانجا به خاک سپردند (ظهیرالدین، همانجا). منابع، تاریخ قتل او را به اختلاف، ربیع الآخر ۵۲۱ (بنداری، ۱۳۷)، ۱۸ صفر همان سال (ابن‌فوطی، ۴۵۰) و ربیع الاول ۵۲۸ (کاشانی، همانجا) ذکر کرده‌اند، اما ضبط نخست درست‌تر می‌نماید.

بسیاری از منابع، کفایت و کاردانی و دادگری و دینداری وی را در مناصب مختلف، خصوصاً زمانی که مقام وزارت را برعهده داشت، ستوده‌اند؛ حتی گفته‌اند دوران وزارت او «عید اکبر» بود (قمی ۲۰۳). بنداری با اینکه در یک جا او را در فن دبیری اندک مایه می‌داند (ص ۹۴)، در جایی دیگر وی را بزرگ مردی دانسته که پناهگاه و تکیه‌گاه نیازمندان بوده است (ص ۱۳۶؛ قزوینی، همانجا؛ منشی کرمانی، ۶۷ ـ ۶۸). او به آبادانی شهرها و روستاها علاقهٔ بسیار داشت. نیز به دستور وی مدارس، مساجد و رباطهای بسیاری در مناطق مختلف تأسیس شد (قزوینی، ۲۲۱؛ منشی کرمانی، ۶۶ ـ ۶۸).

ابونصر فرزندانی داشت که برخی از آنان از ارکان دولت سلجوقی بودند. یکی از آنان به نام فخرالدین ابوطاهر اسماعیل در حکومت ارسلان‌بن طغرل‌بن محمد به وزارت رسید (همو، ۸۸ ـ ۸۹). منشی کرمانی (د ۷۲۵ق/۱۳۲۵م) افراد برجستهٔ این خاندان را تا عصر خود نام برده است (ص ۹۲؛ نیز نک: محدث، ۲۲۷ ـ ۲۴۳). از آثار و بناهایی که افراد این خاندان از خود برجای گذاشته‌اند، چنین برمی‌آید که آنان تا اواخر سدهٔ ۹ق/۱۵م خصوصاً در کاشان از شهرت فراوان برخوردار بودند (نراقی، ۵۷ ـ ۵۸).

از میان شاعران عصر سلجوقی، تنها ابوطاهر خاتونی در اشعاری وی را هجو گفته است (بنداری، ۱۰۲)، اما بسیاری از شاعران فارسی و عربی گوی برجستهٔ این دوره چون معزی (ص ۶۸ ـ ۷۰، ۱۵۷، ۵۶۴ ـ ۵۶۷، ۷۶۳ ـ ۷۶۷)، سنایی غزنوی (ص ۴۷۴ ـ ۴۷۹)، ابیوردی (ص۷، ۲۹۳ ـ۲۹۴) وارجانی (ص ۲۲ ـ ۲۵، ۲۲۹، جم) او را ستوده‌اند.

مآخذ: ابن‌اثیر، *الکامل*؛ ابن‌جوزی، یوسف‌بن قزاوغلی، *مرآة‌الزمان*، حیدرآباددکن، ۱۳۷۰ق/۱۹۵۱م؛ ابن‌فوطی، عبدالرزاق بن احمد، «تلخیص مجمع الآداب»، به کوشش حافظ محمد عبدالقدوس القاسمی، *اورینتل کالج میگزین*، ۱۹۴۳م، ج ۱۹، شم ۳؛ ابیوردی، محمدبن احمد، *دیوان*، بیروت، ۱۳۱۷ق؛ ارجانی، احمدبن حسین، *دیوان*، به کوشش احمدبن عباس الازهری، بیروت، ۱۳۰۷ق؛ اقبال، عباس، *وزارت در عهد سلاطین بزرگ سلجوقی*، به کوشش محمد تقی دانش‌پژوه، تهران، ۱۳۳۸ ش؛ بنداری، فتح بن علی، *تاریخ دولة آل سلجوق*، بیروت، ۱۴۰۰ق/۱۹۸۰م؛ خواندمیر، غیاث‌الدین، *دستورالوزراء*، به کوشش سعید نفیسی، تهران، ۱۳۱۷ ش؛ راوندی، محمدبن علی، *راحة الصدور*، به کوشش محمد اقبال، تهران، ۱۳۳۳ ش؛ سنایی غزنوی، مجدودبن آدم، *دیوان*، به کوشش مدرس رضوی، تهران، ۱۳۵۴ ش؛ شوشتری، قاضی نورالله، *مجالس المؤمنین*، تهران، ۱۳۶۵ ش؛ ظهیرالدین نیشابوری، *سلجوقنامه*، تهران، ۱۳۳۲ ش؛ عقیلی، سیف‌الدین، *آثار الوزراء*، به کوشش محدث ارموی، تهران، ۱۳۴۷ ش؛ قزوینی استرابادی، محمود، *بحیره*، تهران، ۱۳۲۸ ق؛ قزوینی رازی، عبدالجلیل، *النقض*، به کوشش محدث ارموی، تهران، ۱۳۵۸ ش؛ قمی، نجم‌الدین ابوالرجاء، *تاریخ الوزراء*، به کوشش محمد تقی دانش پژوه، تهران، ۱۳۶۳ ش؛ کاشانی، ابوالقاسم عبدالله، *زبدة التواریخ*، به کوشش محمدتقی دانش‌پژوه، تهران، ۱۳۶۶ ش؛ لویس، برنارد، *فدائیان اسماعیلی*، ترجمهٔ فریدون بدره‌ای، تهران، ۱۳۴۸ ش؛ محدث ارموی، جلال‌الدین، *تعلیقات بر دیوان راوندی*، تهران، ۱۳۷۴ق/۱۳۳۴ ش؛ معزی، محمدبن عبدالملک، *دیوان*، به کوشش عباس اقبال، تهران، ۱۳۱۸ ش؛ منشی کرمانی، ناصرالدین، *نسائم الاسحار*، به کوشش محدث ارموی، تهران، ۱۳۶۴ ش؛ نراقی، حسن، *تاریخ اجتماعی کاشان*، تهران، ۱۳۴۵ ش؛ هاجسن، گ. س.، *فرقهٔ اسماعیلیه*، ترجمهٔ فریدون بدره‌ای، تبریز، ۱۳۴۶ ش.

ابوالفضل خطیبی

أبو نَصرِ مُسْتُوفی، عزیزالدین احمد بن حامد بن محمد بن عبدالله (۴۷۲ـمق ۵۲۷ ق / ۱۰۷۹ ـ ۱۱۳۳م)، دیوان سالار برجسته و از کارگزاران متنفذ دربار سلجوقیان عراق. بیشترین آگاهی در بارهٔ زندگانی ابونصر از روایات برادرزادهٔ وی عمادالدین کاتب اصفهانی به دست می‌آید. عمادالدین در آثارش عم خود را بسیار مدح و ثنا گفته است، از این رو تمام گفته‌هایی که مستقیم یا با واسطه در بارهٔ ابونصر و دشمنی ابوالقاسم درگزینی با او از عمادالدین نقل شده‌اند، خالی از اغراق به نظر نمی‌رسند.

ابونصر در خانواده‌ای از دیوانیان اهل فضل در اصفهان زاده شد (ابن جوزی، یوسف، ۸(۱)/۱۴۱). به گفتهٔ ابن نجار وی در علم حدیث دست داشت و گویا در بغداد به اخذ حدیث پرداخت؛ از ابو مطیع محمد ابن عبدالواحد بن عبدالعزیز مصری روایت کرد و مبارک بن کامل معروف به ابن خفاف از او حدیث شنید (نک: ابن فوطی، ۴(۱)/۴۰۴ ـ ۴۰۵).

ابونصر در آغاز جوانی به عنوان دبیری لایق در دیوان گوهر خاتون، زوجهٔ سلطان محمد بن ملکشاه سلجوقی، همراه با کمال‌الملک سمیرمی به نیابت از امیرالعمید محمد جوزجانی وزیر گوهر خاتون به کار پرداخت. کمال‌الملک با راهنماییهای ابونصر به اصلاحاتی دست زد که بر اعتبار دیوان گوهر خاتون افزود (بنداری، ۱۰۶ ـ ۱۰۷). همکاری این دو در حکومت سلطان محمود سلجوقی (حک ۵۱۱ ـ ۵۲۵ق) پسر و جانشین محمد نیز ادامه یافت. محمود دست نشاندهٔ عم خود سنجر، سلطان نیرومند سلاجقهٔ خراسان بود. کمال‌الملک سمیرمی در حکومت محمود به مقام وزارت ارتقا یافت و ابونصر مستوفی نیز نایب وی و متصدی دیوان استیفا شد (همو، ۱۲۳؛ نیز نک: اقبال، ۱۹۳). ابونصر نفوذ فراوانی بر کمال الملک داشت. هنگامی که وزیر در صدد کشتن ابوالقاسم درگزینی (ه م)، صاحب دیوان طغرا برآمد، ابونصر به توصیهٔ برادرش از نفوذ خود برای حفظ جان درگزینی بهره برد (بنداری، ۱۲۴).

در ۵۱۵ ق/۱۱۲۱ م پس از قتل کمال‌الملک، شمس‌الملک بن نظام‌الملک وزارت یافت، اما به سبب بی‌کفایتی او، ابونصر در کنار

هنگامی که ابن‌سینا به همراه علاءالدولهٔ دیلمی به اهواز آمده بود، ابوالفرج موقع را مغتنم دانسته، مسائلی را دربارهٔ پزشکی نظری و عملی از او سؤال کرد و شیخ پاسخ آنها را به تفصیل برای او نوشت (همانجا؛ ابن‌ابی اصیبعه، همانجا).

آثار: ابوالفرج پاسخهایی را که ابن‌سینا به سؤالاتش داده بود، منظم کرده و خود نیز پاره‌ای مطالب بر آنها افزوده و کتابی از آنها ترتیب داده است. در برخی آثار پزشکی مطالبی از این کتاب نقل شده است. وی کتابی نیز دربارهٔ درمان بیماریها با ذکر اختلاف آراء پزشکان و اختلاف مزاجها نوشته است، ولی اکنون از این دو کتاب نسخه‌ای در دست نیست (*نامهٔ دانشوران*، ۱۹/۶ ـ ۲۰).

حاجی خلیفه از اثری با عنوان *تقویم‌الادویة* تألیف ابراهیم‌بن ابی‌سعید الطبیب المغربی یاد می‌کند (۴۶۷/۱ ـ ۴۶۸). تونکی احتمال داده که این مؤلف همان ابوالفرج یمامی است (۲۹۷/۴).

مآخذ: ابن‌ابی‌اصیبعه، احمدبن قاسم، *عیون‌الانباء*، به کوشش آوگوست مولر، قاهره، ۱۲۹۹ق / ۱۸۸۲م؛ تونکی، محمدحسن، *معجم المصنّفین*، بیروت، ۱۳۴۴ق؛ حاجی‌خلیفه، کشف: علوچی، عبدالحمید، *تاریخ الطب العراقی*، بغداد، ۱۳۸۷ق / ۱۹۶۷م؛ *نامهٔ دانشوران ناصری*، قم، دارالفکر.

ابوالحسن دیانت

اَبُوالْفَضْل بَلْعَمی، نک:بلعمی.

اَبُوالْفَضْل بَیْهَقی، نک:بیهقی.

اَبُوالْفَضْلْ تاجُ‌الدّین، نصربن‌خلف (د ۵۵۹ ق/ ۱۱۶۴م)، فرمانروای پرآوازهٔ سیستان و دست‌نشاندهٔ دولت سلاجقه.

دربارهٔ خاستگاه و دودمان ابوالفضل پیش از اواسط سدهٔ ۵ ق اطلاعی در دست نیست. نسب‌نامه‌هایی را که نویسندگانی چون زامباور (ص ۳۰۲) و باسورث (ص ۱۶۳) با توجه به اطلاعات مندرج در *تاریخ سیستان* دربارهٔ پدر و نیای ابوالفضل تاج‌الدین، خاصه ابوالعباس پدر بهاءالدوله خلف آورده‌اند، باید مورد تجدید نظر قرار گیرد (نیز نک: *ایرانیکا*). این نویسندگان ابوالفضل و اسلاف او را جزو خاندان صفاریان سیستان دانسته‌اند (همانجاها). در حالی که هیچ دلیلی بر صحت این دعوی در دست نیست و نه تنها مورخان معاصر وی مانند ظهیرالدین نیشابوری و راوندی و صاحب *تاریخ سیستان* از این انتساب سخن نگفته‌اند، شاعران معاصر و ستایشگر او نیز بدین معنی اشارتی نکرده‌اند. مورخانی چون منهاج سراج (۲۷۵/۱ ـ ۲۷۶) و میرخواند (۶۵۶/۴)، نسب او را در نیافته و در انتساب خاندان ابوالفضل به صفاریان تردید کرده‌اند. بودن نامهایی چون خلف، احمد و طاهر در خاندان ابوالفضل و صفاریان، گواه خویشاوندی این دو سلسله نمی‌تواند باشد. به هر حال، شاعران معاصر وی (مختاری، ۷۴ ـ ۷۵، ۱۰۳؛ جبلی، ۲۲۹؛ رشید وطواط، *دیوان*، ۲۹۶) و صاحب *تاریخ سیستان* (ص ۳۸۵)، نام پدر ابوالفضل را بهاءالدوله خلف آورده‌اند، در حالی که منهاج سراج (۲۷۶/۱) او را پسر طاهر [بن نصر] (مق ۴۸۰ ق) و کنیه‌اش را ابوالفتح دانسته و آورده است که ایشان خود را از فرزندان کیکاووس می‌دانسته‌اند.

نخستین اطلاع از زندگی ابوالفضل به دوران حکومت پدرش بهاءالدوله خلف مربوط می‌شود. چون سنجر سلجوقی (د ۵۵۲ ق/ ۱۱۵۷م) نفوذ خود را در مشرق ایران بسط داد، در صفر ۴۹۶ سپهسالار خود برغش را به سیستان فرستاد. برغش با بهاءالدوله صلح کرد و ظاهراً قرار شد که چون امیر برغش باز می‌گردد، ابوالفضل را با خود به ترمذ و بلخ ببرد. پس وی را با خود برداشت و ابوالفضل ۶ ماه در آنجا بود و گویا سپس به سیستان بازگشت. زیرا در *تاریخ سیستان* در وقایع همین سال از مخالفت او با پدرش یاد شده است (ص ۳۸۹ ـ ۳۹۰).

ازمیان‌منابع تنها *تاریخ‌سیستان* ازاختلافات وکشمکشهای‌خونین خانوادگی وی سخن رانده است که به برکناری بهاءالدوله خلف و آغاز حکومت ابوالفضل انجامید. در اول رجب ۴۹۹ ابوالفضل بر پدرش شورید و با حمایت بزرگان سیستان در ۲۲ رمضان همان سال حکومت آن دیار را به دست گرفت. بهاءالدوله به همراه فرزند دیگرش امیر شاهنشاه از امیر قلمش (قتلمش) حاکم اسفزار یاری خواست. قلمش در ۱۵ محرم ۵۰۱ به بهاءالدوله پیوست، اما سرانجام پدر و پسر صلح کردند و ابوالفضل خود به حکومت نشست (همان، ۳۹۰ ـ ۳۹۱؛ قس: منهاج سراج، همانجا). ظاهراً آن دسته از مورخانی که مدت حکومت ابوالفضل را ۸۰ سال و عمرش را ۱۰۰ سال،یا بیش از آن ذکر کرده‌اند (ابن اثیر، ۳۱۳/۱۱؛ ذهبی، ۳۱/۳؛ ابن شاکر، ۱۶۶/۱۷)، بدون احتساب دوران حکومت بهاءالدوله خلف و پدر او ابوالعباس که در ۴۸۰ ق حکومت یافت (*تاریخ سیستان*، ۳۸۳ ـ ۳۸۴)، ابوالفضل را جانشین ابوالعبّاس پنداشته‌اند.

حاکمیت ابوالفضل بر سیستان پس از چیرگی بر رقیبان، از سوی سنجر نیز رسماً مورد تأیید قرار گرفت (ظهیرالدین، ۴۴؛ راوندی، ۱۶۹) و با ازدواج ابوالفضل با صفیه خاتون خواهر سنجر، روابط آن دو استواری یافت (دولتشاه، ۸۵). ابوالفضل همواره به سنجر وفادار ماند و از مشاوران او بود (منتجب‌الدین، ۹۰) و در اقدامات نظامی سنجر فعالانه مشارکت داشت. ابوالفضل در ۵۰۸ ق /۱۱۱۴م در لشکرکشی‌سنجربه‌غزنین‌برای‌براندازی‌ارسلان شاه‌غزنوی، فرماندهی بخشی از سپاه سلطان سلجوقی را عهده‌دار بود. برخی از مورخان و شاعران عصر سلجوقی، شجاعت و دلاوریهای او را در این پیکار که به پیروزی سنجر انجامید، فراوان ستوده‌اند (راوندی، همانجا؛ حسینی، ۹۱؛ ابن اثیر، ۵۰۴/۱۰ ـ ۵۰۶؛ بنداری، ۲۴۲؛ جبلی، ۳۱۳ ـ ۳۱۴، ۳۱۹). در ۵۱۳ ق نیز که سنجر برای سرکوب برادرزاده‌اش محمودبن محمد به عراق عجم لشکر کشید، ابوالفضل فرزند خود را به یاری او فرستاد (ابن اثیر، ۵۵۱/۱۰)، اما از قصیده‌ای که جبلی (ص ۳۱۹) در ستایش ابوالفضل سروده، چنین برمی‌آید که خود وی در این نبرد شرکت داشته است. در ۵۳۵ ق /۱۱۴۱م وقتی سنجر برای گوشمال احمدخان، حاکم سمرقند به آنجا لشکر کشید، ابوالفضل نیز

Der Islam, c. 45 (s. 1-2), s. 117-128, 1969 (BERLIN)

Selçuklular (IRAK)

A New Source for the History of the Iraq Seljuqs: The *Tārīkh al-Vuzarā'*

By Kenneth Allin Luther (University of Michigan)

The source which I describe in the following pages does not seem to have been used for research on the Iraq Seljuqs. I have not found it in the bibliographies dealing with, or touching on, the dynasty, and it is not mentioned in CLAUDE CAHEN's article on the sources for the Seljuqs.[1]) What I have discovered thus far in my work with the manuscript does not solve all of the problems relating to it, but it is sufficient to show that the *Tārīkh al-Vuzarā'*[2]) deserves a place beside such sources as 'Imād al-Dīn Iṣfahānī's *Nuṣrat al-Fatrah*, Nīshabūrī's *Saljūqnāmah*, and the anonymous second part of the *Akhbār al-Dawlat al-Saljūqīyah* as a primary source for the history of Western Iran in the sixth/twelfth century.[3]) My purpose in this article is to fix insofar as possible its provenance and to examine its relationship to other important sources. I shall also give a preliminary estimate of its importance and make a general statement about the types of information to be found in the work. I hope to take up individual problems related to its composition, point of view, and the lives of the people discussed in it in future articles.

The manuscript of 236 folios is written in a clear *naskh* hand and dated 707/1307—1308 in the colophon.[4]) In the first part the scribe has taken pains in some cases to use such special pointing as dots under the *dāl*, *rā*, and *ṣād*;

[1]) *The Historiography of the Seljuqid Period*, in *Historians of the Middle East*, ed. Bernard Lewis and P. M. Holt, London, 1962, 59—78.

[2]) The manuscript of the *Tārīkh al-Vuzarā'* is in the Dār al-Kutub, Cairo. See *Fihris al-Makhṭūṭāt al-Fārisīyah, Al-Qism al-Awwal* (*Alif-Shīn*), Cairo, 1966, 52—53. I should like to thank the *Kitāb-khānah-'i Markazī-yi Dānishgāh-i Tihrān* for providing a copy of their film and thus enabling me to work with the *Tārīkh al-Vuzarā'*.

[3]) 'Imād al-Dīn Iṣfahānī's work in the abridgement of al-Bundārī, *Histoire des Seldjoucides de l'Irāq: d'apres Imād ad-Dīn al-Kātib al-Isfahānī* (*Zubdat al-Nuṣrah wa Nukhbat al-'Uṣrah*), Vol. II of *Recueil de textes relatifs à l'histoire des Seldjoucides*, ed. T. HOUTSMA, Leyden, 1889. Ẓahīr al-Dīn Nīshābūrī, *Saljūqnāmah*, published together with Muḥammad ibn Ibrāhīm, *Dhayl-i Saljūqnāmah*, Teheran, 1332, A.H.S. Al-Ḥusaini, Ṣadr'uddīn Abū'l Ḥasan 'Alī, *Akhbār 'ud-Dawlat 'is-Saljūqiyya*, ed. M. IQBĀL, Lahore, 1933.

[4]) I wish to thank Dr. Fu'ād Sayyid for his remarks and Prof. James A. Bellamy of the University of Michigan for relaying them to me. Dr. Sayyid, Curator at Dār al-Kutub, is of the opinion that the somewhat unusual written form of the date in the colophon reads the same as the numerals, that is, 707.

during the time of Qavām al-Dīn ibn Qavām al-Dīn. He is full of praise for this *'āriż* and for the working conditions in his library.[7]) There is little doubt that our author is a native, or, at least, a long-time resident of Persian Iraq.

His association with Jurbādhaqānī shows that he was not the only one of his circle who had the interests of a scribe-historian. His friend, better known as Abū al-Sharaf Nāṣiḥ ibn Ẓafar Jurbādhaqānī, is the author of the *Tarjamah-'i Tārīkh-i Yamīnī* of 603/1206—1207. As Navā'ī points out, however, little is known of this man outside of what can be learned from his remarks in the translation and the accompanying *khātimah*. The passage under discussion above from the *Tārīkh al-Vuzarā'* supplements slightly what we know about him in that we now know that he was made *munshī* during the vizierate of Qavām al-Dīn ibn Qavām al-Dīn and that at the time of the writing of the *Tārīkh al-Vuzarā'* he had left the Seljuq government.

As far as the date of the work is concerned, there is no question about its general time period. Ṣalāḥ al-Dīn is in Egypt. Al-Nāṣir is Caliph. These and other statements in a short survey of the comtemporary political situation near the end of the work place the *Tārīkh al-Vuzarā'* in the decade of 580/1184—1185 to 590/1193—1194. And it is possible to come closer than this by examining the statements made by the author in the last three folios. In order to do this I must first summarize the relevant political events as we know them from Muḥammad ibn Ibrāhīm's *Dhayl* to the *Saljūqnāmah*. This is the only work which contains a dated sequence of events in sufficient detail. Rāvandī, writing his own material in the last section of his work, lends a certain amount of support to the *Dhayl* in that he follows the same sequence of events but without dates.[9])

Briefly, the sequence of events seems to have been as follows: Ṭughril, the last Seljuq Sulṭān, at odds with the Great Atabeg, Qizil Arslān 'Uṣmān, defeated an army sent by the Caliph al-Nāṣir to aid Qizil Arslān at Dāy Marg on 6 *Rabī'* I 584/5 May 1188. Qizil Arslān came to Hamadān after this, skirmished with Ṭughril's forces around the capital, and then retired to the West to await a second army from Baghdād. In *Jumādā* I/June—July, Ṭughril ordered his generals Ay Abah and Az Abah to be killed, causing the defection of Qutlugh Inānj, one of the sons of the previous Atabeg, Muḥammad Jahān Pahlavān. He returned to Rayy, the capital of his appanage. Unable to hold his position at Hamadān, Ṭughril moved to Āzarbāyjān while Qizil Arslān occupied Hamadān in conjunction with a second army from the Caliphate. In Rajab/August-September they gave the *khuṭbah* and struck coins in the name of the Seljuq Sanjar ibn Sulaymānshāh, then, apparently because of some disagreement, or

[7]) *TW*, 192b—194b.

[8]) 'ABD AL-ḤUSAYN NAVĀ'Ī, *Khātimah-'i Tarjamah-'i Tārīkh-i Yamīnī*, *Yādgār*, I, 4, 59—60.

[9]) *Dhayl-i Saljūqnāmah*, 87—88. See also pp. 184—186 of the more useful version in the edition of AHMED ATEŞ of Rashīd al-Dīn Faḍlallāh, *Cāmi' al-Tavārīkh* (Metin), II. Cild, 5. Cüz, *Selçuklular Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Yayınlarından, III. Seri — No. 6, Ankara, 1960. Al-Rāvandī, Muḥammad, The *Rāḥat-uṣ-Ṣudūr wa Āyat-us-Surūr: Being a History of the Saljūqs*, ed. M. IQBĀL. *GMS*, n. s. Vol. II, Leyden, 1921, 345—351.

180689

MART 2012 MADDE YAYIMLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜMAN

049 Curatola, Giovanni
Turkish art and architecture : from the Seljuks to the Ottomans / Giovanni Curatola ; translated by Jo-Ann Titmarsh. - 1st ed. - New York ; London : Abbeville Press Publishers, 2010. - 287 p. : il., fot. ; 33 cm -Selçuklular-
Bibliografía: p. 277-281. - Índices -Osmanlılar-
ISBN 978-0-7892-1082-1
1. Arte islámico - Turquía 2. Arte - Imperio otomano - Turquía 3. Arte - Salğūqī-es 4. Arquitectura - Turquía I. Titmarsh, Jo-Ann II. Titulo.
7.033.3(560)
72.036(560)
ICMA 4B-2878/10 R. 71747

BSOAS, 76/3, 2013 London.

that parallels al-Idrīsī's more famous attempt at categorizing geographical information within a mathematical framework.

In the introduction, Ducène notes several other Muslim rulers who have taken a keen interest in science, not least Abū al-Fidā' himself. The Rasulid period in the history of the Yemen is a time of increased maritime trade with India, as demonstrated by Eric Vallet. Commerce may have fostered the sovereign's interest in geography, although al-Afḍal is said to have composed works in several other branches of science, such as agriculture and genealogy. The manuscript as a whole, dated to 777/1375, contains marginal annotations by the Sultan himself, demonstrating that these tables were made for the Sultan's personal use.

The tables appear as two separate sections of the manuscript, which together form a sequence that begins in the Arabian Peninsula and gradually moves away from the central regions of the Islamic world. Given that a significant proportion of localities are from Iranian-speaking regions, Ducène speculates that the original *zīj* was composed in the entourage of the observatory of Marāgha in the late thirteenth century. The descriptive text of the various localities is largely taken from the Balkhī geographers, in particular Ibn Ḥawqal. It contains some previously unknown information on localities in the Red Sea as well as in Central Asia, although the important innovation here is the way in which the two traditions are brought together. Another distinctive aspect, which the author should perhaps have highlighted more, is the designation of groups of localities by racial categories (Arabs, Turks, Blacks, Rūm, etc.). These are reminiscent of categories utilized in Ismaili missionary *da'wa*, and reinforce the association with the observatory established by the Ismaili Nāṣir al-Dīn al-Tūsī.

The edition and translation pose serious challenges, not least because the current location of the manuscript itself is unknown, and the editor had to rely on photographs. Ducène provides very reliable readings and accessible, accurate translation. The numerical values, which so often become distorted in medieval manuscripts, are checked against other works of mathematical geography. This work will be useful for those studying the history of the Yemen in the medieval period, for the development of geographical knowledge in the Islamic world (full indexes in Arabic and in French are provided), and for mapping the history of Arabic–Islamic geography as a discipline.

Yossef Rapoport
Queen Mary, University of London

A. C. S. PEACOCK and SARA NUR YILDIZ (eds):
The Seljuks of Anatolia: Court and Society in the Medieval Middle East.
xiii, 308 pp. London and New York: I.B. Tauris, 2012. ISBN 978 1 84885 887 9.
doi:10.1017/S0041977X1300058X
by Alexander Bechammer.

In contrast to the early Ottoman period, which in recent years has been intensely re-examined in a number of monographs, Seljuk Anatolia is still widely neglected by historians of the medieval Near East. Perhaps one of the most important reasons for this lack of interest is that the Turkish–Muslim principalities of Anatolia can hardly be integrated into the traditional canon of academic disciplines at European universities. Who is actually responsible for this hybrid cultural imbroglio with its strong Byzantine substrate, its Turkish ruling elite, its Persian–Arabic

Selcuklular 180683

documents and literary sources, and its Muslim institutions? Of course, things are different in the modern Republic of Turkey, where the Seljuk period is considered the starting point for the formation of the Turkish nation in its newly acquired homeland. This ideological burden, however, seems to impede the development of fresh and innovative approaches. The two editors of the present volume bring together a number of contributions discussing crucial methodological issues and opening new trajectories for future research.

Focusing on the Seljuk court of Konya and its interaction with the multi-ethnic society of Asia Minor, mainly in the twelfth and early thirteenth centuries, this book is divided in three thematic units examining matters of dynastic identity, the royal household of Konya, and the role of Sufism in the early Seljuk period. An introductory chapter gives a brief overview of the state of the art (pp. 1–22), while Gary Leiser's thoughtful conclusions (pp. 264–75) point out a broad spectrum of unanswered questions concerning the religious, social and economic history of the Seljuk period. He rightly underlines the importance of *waqf* documents which survive in considerable number and still await publication and analysis. The editors' verdict about Turkish publications, the quality of which they characterize as "distinctly poor", is perhaps a little too harsh. There is no doubt that dialogue between Turkish and European historians, owing to linguistic and ideological barriers, is not always easy, but it should not be forgotten that most nationalistic concepts prevailing in modern Turkish historiography draw on older European models, which took a long time and many painful experiences to overcome. Turkish scholars have published and translated an abundance of primary sources and, despite a certain stagnation in recent decades, attributable to the trend towards studying the Ottoman period and its rich archives, they have recently published useful manuals and comprehensive surveys, above all the richly illustrated two-volume *Anadolu Selçukluları ve Beylikler Dönemi Uygarlığı* edited by A. Y. Ocak and others (Ankara, 2006). Another point favoured by the editors is a sharp distinction between the Great Seljuk sultanate and the migratory Turkish groups intruding into Anatolia. Nevertheless, Alp Arslan and Malikshāh's policy of subjugating all Muslim principalities in the borderlands from Caucasia to Antioch heavily undermined the Byzantine defence system in the East and, in this sense, prepared the ground for the penetration of Anatolia by Turkmen warrior groups.

Oya Pancaroğlu's article on the dynastic self-identification of the Mengücek ruler Sayf al-Dīn Shāhanshāh (1171–96) is an exemplary study demonstrating the manifold insights to be gained from an accurate analysis of architectural and epigraphic evidence, as is reflected in the two surviving monuments of his patronage, the Kale Camii and the Sitte Malik mausoleum in Divriği. Inscriptions drawing on contemporary usages in Syria and Anatolia and stylistic particularities pointing to the craftsmanship of masters from Ahlat form the basis on which the ideological aspirations of the Mengücek dynasty were expressed. Dimitri Korobeinikov explores the official titles of the sultanate of Konya in search of the sources of inspiration and legitimacy. He concludes that the Seljuk of Rūm mainly resorted to Great Seljuk traditions, but it should not be forgotten that the choice of title words very much depended on the audience they were addressing. The Seljuk image projected towards the Muslim world did not prevent the sultanate of Konya from employing Byzantine elements when communicating with Christian lords. Another aspect of dynastic identity is the promotion of royal virtues and aristocratic attitudes through the presence of men of letters seeking a ruler's patronage. Sara Nur Yıldız examines Rawandī's *Rāḥat al-ṣudūr*, a compilation of historical accounts and edifying material on *adab* and ethics dating from 1210, as a work expressing the ideals of Seljuk court life in order to support its author's gaining the favour of Sultan Ghiyāth al-Dīn Kaykhusraw I.

-Selçuklular (180689)
-Rum (170477)

160397

THE SELJUKS OF RUM IN TURKISH REPUBLICAN NATIONALIST HISTORIOGRAPHY

by

DOĞAN GÜRPINAR

Submitted to the Graduate School of Arts and Social Sciences
in partial fulfillment of
the requirements for the degree of
Master of Arts

Sabancı University

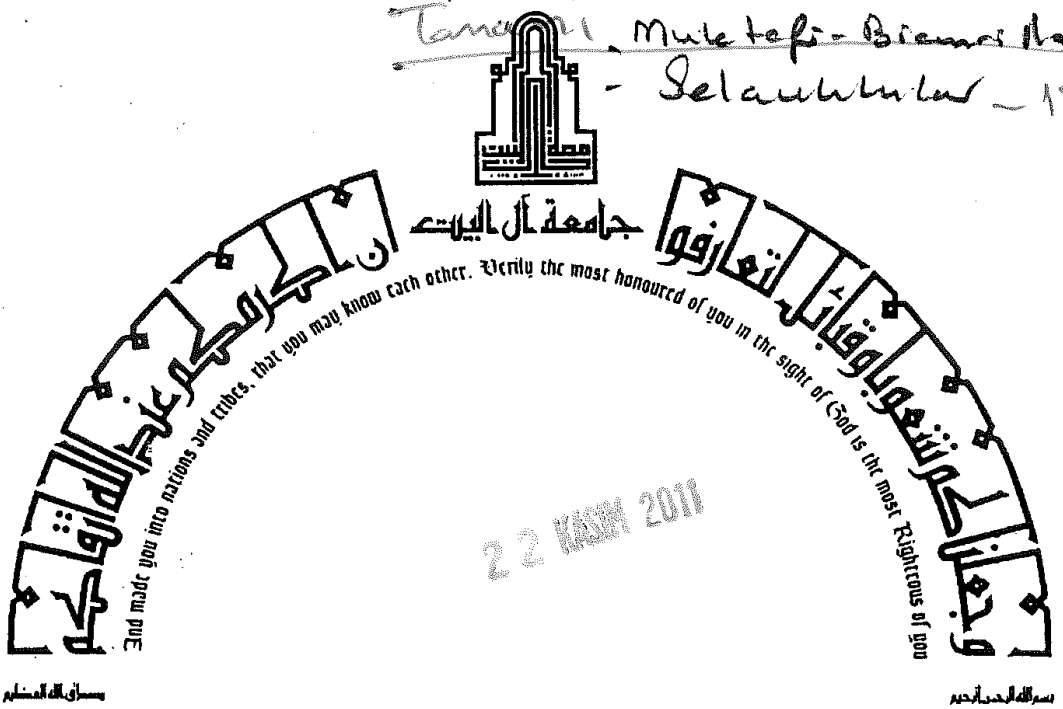
Spring 2004

Türkiye Diyanet Vakfı
İslam Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi

Dem. No:	160397
Tas. No:	956.05 GÜR-5

Tamam! Mukteft - Biamos Nah 4
- Selamlar - 1896

بسم الله الرحمن الرحيم

22 KASIM 2011

بسم الله الرحمن الرحيم

المنارة

مجلّة علميّة متخصصة محكّمة

تصدر عن
جامعة آل البيت

TÜRK TARİH KURUMU
Atatürk Kitaplığı DOKÜMAN

المجلّد الأول	العدد الأول	شعبان ١٤١٦هـ/ كانون ثاني ١٩٩٦م

عنوان المجلّة : جامعة آل البيت – المفرق – المملكة الأردنية الهاشمية

Bulletin of the School of Oriental African Studies, v. 74, n. 2, London 2011, pp. 326-328.

on the paintings, as much as two years before the completion date, Dr Canby deduces, they were executed more or less in the same order in which the manuscript was written. In addition, she calculates, there must originally have been at least fifteen more. She illustrates all but three of these, and provides charts of the paintings in their proper order with exact details of the text associated with them. Her comments on the individual illustrations bring out his marked originality and include interesting suggestions regarding the models he used. This is an important contribution to the history of the Isfahan school and a major addition to the corpus of this industrious painter.

J. M. Rogers

ANDREW C.S. PEACOCK:
Early Seljūq History: A New Interpretation.
(Routledge Studies in the History of Iran and Turkey.) xi, 190 pp.
London and New York: Routledge, 2010. £80. ISBN 978 0 415 54853 3.
doi:10.1017/S0041977X11000188

As Andrew Peacock observes in the introduction to this long overdue study, the Seljūqs have remained the neglected rulers of the medieval Muslim world, overshadowed by their more infamous successors, the Mongols, and by the more colourful Safavids, and Mamluks, despite the longevity of Seljūq rule, the extent of their vast dominions, and the persistence of their influence on the art, politics and administration of the wider region. Peacock's timely study of the early Seljūqs, following David Durand-Guédy's in-depth analysis of the emergence of Isfahan as the Seljūq capital, has gone some way to filling this gap. However, as well as providing a detailed account of the Seljūq clan from their probable beginnings in Khazaria to the death of the Great Seljūq, Sultan Alp Arslan in 1072, Peacock questions and assesses the many assumptions and myths which have become associated with the whole subject of the Seljūqs' appearance and ascendancy.

Central to his revised portrait of the Seljūqs is the relationship with their nomadic and tribal heritage; Peacock strongly rejects the assumption that they turned away from their past in their haste to assume civilized, Persian ways. He discounts as unsatisfactory the three entrenched theses that: first, the Seljūqs sought to adopt the Perso-Islamic model of leadership; second, the Seljūq sultans found their nomadic subjects an embarrassment; and third, that the Seljūqs were fully committed to the support of Sunni Islam and its institutions. Peacock sees the problem as originating in part in the instinctive aversion to steppe societies felt by sedentary cultures and expressed through successive histories and chronicles. Common accounts of the barbarous ways of steppe people, and their unfamiliarity and unease with "civilized society" expressed rather the expectations and contempt of the Byzantine and Muslim authors than any real experience. In fact, Toghril Beg and Alp Arslan did not reject their tribal support and nomadic heritage, and they were aware that their military prowess stemmed very much from their steppe experience.

Far from being a diversionary tactic to spare Iran and Iraq from their troublesome and embarrassing presence, the dispatching of the Turcoman tribesmen into Anatolia and Caucasia was deliberate and economically advantageous. Anatolia and the Caucasus offered the most suitable and attractive topography and climate for the Ghuzz tribesmen and, as the Mongols discovered two centuries later, these lands also most closely resembled the steppe from which they had migrated. Questions

of religion were not considered when the Turcomen descended on the villages and towns that they encountered, and Muslims suffered just as much as Christians. Tabriz's experience of the Seljūq tribesmen was no more positive than that of Byzantium or Armenia.

Senior members of the Seljūq family maintained their roles as traditional tribal chiefs while simultaneously developing an identity as Islamic rulers. Peacock argues that it was during the reign of Malikshah and his successors that the Seljūqs' role as tribal chiefs was finally subsumed to that of Perso-Islamic rulers, with the eventual appointment of a *shahna* to deal with tribal affairs. Sultan Sanjar's imprisonment by the Ghuzz in 548/1153 represents the final collapse of the relationship between the Seljūq sultan and the tribes, but certainly in the early days the Sultans valued their strong tribal links and role as chiefs. Peacock is able to demonstrate this change in attitude and place it in its historical context. By comparing court-sponsored chronicles he shows how the early versions of the *Maliknāma* composed for Alp Arslan dwell on the early Turkish oral traditions recounting the Seljūqs' Khazar connections and links with Transoxiana and yet in later editions of the *Maliknāma* from the late twelfth century, all references to these early events have been erased. Peacock concludes that by stressing their links to the Khazars and the use of such traditional titles as the Yabghū, Alp Arslan and Toghril Beg were laying claim to traditional steppe political legitimacy. The abandonment of such references by the late twelfth century suggests that such legitimacy was either no longer needed or had simply become irrelevant.

Seljūq attitudes to Islam are more problematic: the debate on who was responsible for the revival of Sunni Islam has long downplayed their active participation. Certainly Toghril's burning of the mosques in Sinjar and the widespread devastation of the agricultural lands surrounding Baghdad, along with the destruction of large Sunni areas of the city which he permitted, cast legitimate doubts on the depth and sincerity of his Sunnism. Peacock questions whether all the tribesmen and their leaders were Muslim and assumes that for many of those who were, their religion sat lightly upon them. Certainly the claim that Toghril Beg and his followers were devout Muslims and even that he was a fanatical Hanafi can be dismissed as being totally without foundation. Peacock concludes that the policy the Seljūqs pursued was characterized by pragmatism and driven primarily by political expediency, which would explain their flirtation with Hanbalism, their support for the Shiites of Karkh (p. 120), and two references to late conversion: Bar Hebraeus' account of their conversion on the eve of the invasion of Iran (p. 123) and 'Azīmī's mention of Toghril's conversion to Islam in 1055. Peacock's assessment that "the image of the Seljūqs as the protectors of Sunnism is far removed from reality" appears convincing in the face of his evidence.

Peacock sees the Seljūq adoption of a *ghulam* army, which Alp Arslan possessed by 1071 and the Battle of Manzikurt, as a far more accurate indicator of the Seljūqs' development as Perso-Islamic rulers than their proclamation of the *khutba* and acceptance of the sultanate. The army was the hallmark of every established state in the Middle East and such a standing army was more reliable and controllable than a steppe army. The first recorded use of *ghulams* by the Seljūqs occurred in 1060 when Toghril fought the Fatimid commander Basāsīrī for control of Baghdad. Ibn al-Athir specifically notes that the troops accompanying Toghril into Baghdad in 1055 were "*al-ghuzz al-saljūqiya*", which suggests that the Seljūqs began to form their standing *ghulam* army shortly after the capture of Baghdad from the Buyids.

This is a controversial study but Peacock is convincing in his arguments, the level of detail, and his command of the wealth of primary source material. The book

19 AĞU 2011

1713 LINDNER, Rudi Paul. Anatolia, 1300-1451. *The Cambridge History of Turkey. Vol. 1: Byzantium to Turkey, 1071-1453.* Ed. Kate Fleet. Cambridge: Cambridge University Press, 2009, pp.102-137. ["The beyliks" pp.107-117; "The Ottomans" pp.117-137.]

- Osmanlılar Selçuklular

MADDE YAYIMLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜMAN

180689

0137 Al-Ḥusaynī, Ṣadr al-Dīn ʿAlī.
[Aḫbār al-dawla al-salğūqīya. Inglés]
The history of the Seljuq state / a translation with commentary of the "Akhbār al-dawla al-saljūqiyya" [by] Clifford Edmund Bosworth. - London : Routledge, 2011. - [XIII], 182 p., [1] h. ; 24 cm. - (Routledge Studies in the History of Iran and Turkey)
Bibliografía: p. [168]-172. - Índices
ISBN 978-0-415-58844-7
1. Salğūqī-es - Historia - Fuentes 2. Irán - Historia - S.XI-XIII - Fuentes I. Bosworth, Clifford Edmund II. Titulo. III. Titulo: Aḫbār al-dawla al-salğūqīya IV. Serie.
94(55)"10"(094)
ICMA 4-31730 R. 71194

Selçuklular

04 AĞU 2011

MADDE YAYIMLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜMAN

1530 DURAK, Koray. Defining the 'Turk': mechanisms of establishing contemporary meaning in the archaizing language of the Byzantines. *Jahrbuch der Österreichischen Byzantinistik*, 59 (2009) pp.65-78. [Ethnonyms of Turkish-speaking people, specifically the Great Seljuks and the Seljuks of Rum, in histories written in Byzantine Greek.]

180689

19 HAZ 2011

R218 **Seldjoukides, Ottomans et l'espace roumain /** Alexandrescu-Dersca Bulgaru, Marie-Mathilde. Ed. Feneşan, Cristina. Istanbul, 2006
Pippidi, Andrei. *Revue des Etudes Sud-Est Européennes*, 45 (2007), p.552 (F).

MADDE YAYIMLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜMAN

1545 LINDNER, Rudi Paul. Seljuk mints and silver mines. *Turcica: Revue d'Etudes Turques*, 41 (2009) pp.363-371. [Seljuk & Ilkhanid Anatolia. With abstract in French.]

0388 Ṭaqqūš, Muḥammad Suhayl
Tārīḫ al-Salāğiqa fī Ḫurāsān wa-Īrān wa-l-ʿIrāq : (429-590 h./1038-1194 m.) / taʾlīf Muḥammad Suhayl Ṭaqqūš. - Ṭ. 1. - Bayrūt : Dār al-Nafāʾis li-l-Ṭibāʿa wa-l-Našr wa-l-Tawzīʿ, 2010. - 272 p. : mapas ; 24 cm. - (Al-maktaba al-tārīḫīya)
Bibliografía: p. 259-266. - "1431 h."– Contraport.
ISBN 978-9953-18-482-1
1. Salğūqī-es - Historia I. Titulo. II. Serie.
94(560)"1038/1194"
ICMA 4-32305 R. 70686

180689

1/15
Bekleyenler
Ödünçler

OCAK, Ahmet Yaşar. Social, cultural and intellectual life, 1071-1453. *The Cambridge History of Turkey. Vol. 1: Byzantium to Turkey, 1071-1453*. Ed. Kate Fleet. Cambridge: Cambridge University Press, 2009, pp.353–422.

31 TEM 2011

ROUTLEDGE STUDIES IN THE HISTORY OF IRAN AND TURKEY
Edited by Carole Hillenbrand
University of Edinburgh

This series publishes important studies dealing with the history of Iran and Turkey in the period AD 1000–1700. This period is significant because it heralds the advent of large numbers of nomadic Turks from Central Asia into the Islamic world. Their influence was felt particularly strongly in Iran and Turkey, territories which they permanently transformed.

The series presents translations of medieval Arabic and Persian texts which chronicle the history of the medieval Turks and Persians, and also publishes scholarly monographs which handle themes of medieval Turkish and Iranian history such as historiography, nomadization and folk Islam.

MEDIAEVAL ISLAMIC HISTORIOGRAPHY AND POLITICAL LEGITIMACY
Bal'ami's Tarikhnamah
A. C. S. Peacock

HISTORY OF THE SELJŪQ TURKS
The Saljuq-nama of Zahir al-Din Nishpuri
Translated by Kenneth Allin Luther
Edited by Edmund Bosworth

THE ANNALS OF THE SALJŪQ TURKS
Selections from al-Kamil fi'l-Ta'rikh of Ibn al-Athir
D. S. Richards

EARLY MONGOL RULE IN THIRTEENTH CENTURY IRAN
A Persian renaissance
George Lane

THE GHAZNAVID AND SELJŪK TURKS
Poetry as a source for Iranian history
G. E. Tetley

IRANIAN ELITES AND TURKISH RULERS
A history of Iṣfahān in the Saljūq period
David Durand-Guédy

IRANIAN ELITES AND TURKISH RULERS

A history of Iṣfahān in the Saljūq period

180689

David Durand-Guédy

Bogazici University Library
39001105732963
14

Routledge
Taylor & Francis Group
LONDON AND NEW YORK

(180689)
Seldschukidenzeit

Arab Nomads and the Seljūq Military

Stefan Heidemann, Jena[1]

Orientwissenschaftliche Hefte, vol. 12, 2003 Halle, pp. 201-220.

D3679

1. Introduction

The medieval state was basically a military state. The present study investigates nomadic tribes and their political organisation as a reflection of the political conditions as well as the economic development of sedentary states. What is the setting?

- The region: I will focus on northern Syria and northern Mesopotamia (al-Jazīra).
- The period: I will cover the breakdown of the early ʿAbbāsid empire and its transition from the 4th/ 10th century to the Mongol invasion in the 7th/ 13th century.
- The Arab nomads: A second wave of nomads – after the early Islamic conquest – immigrated from the Arab peninsula during the 4th/ 10th century. A third wave arrived later during the Ayyūbid period about 600/ 1200.
- Which sedentary military states are concerned: There is first the pre-Seljūq period, when Būyids from Iraq, Byzantines from Anatolia, and the Fāṭimids from Egypt, each tried to thwart the regional supremacy of the others. The second phase is the period of the conquering Seljūqs proper; while in the third, we find the successor states of the Seljūq empire, the Zangīds and Ayyūbids.

[1] I would like to express my gratitude to Katrin Gutberlet, Berlin, and Rudi Matthee, Newark/ Delaware, for the thorough reading of the English manuscript. I am very grateful to Ricardo Eichmann, German Archaeological Institute, for the kind permission to use the map prepared by Rosemarie Mendler.

208/823–824[93]: on sait qu'il a porté son père lorsqu'ils ont fui Kairouan en 144/761–762 et on peut raisonnablement estimer qu'il avait quinze ans à cette époque. Il serait donc né vers 130/747–748, alors que son père était âgé de vingt ans, et serait mort avant ses quatre-vingts ans. La principale incohérence chronologique qui demeure si l'on place la naissance de ʿAbd al-Raḥmān vers 110/729–730, est qu'il n'a pu bénéficier de l'enseignement de Salāma ibn Saʿīd comme le prétendent les sources ibadites. Si l'on veut absolument tenir compte de cet élément pour dater la naissance du futur imam, on peut considérer qu'il est né vers 90/708–709, ce qui rend toujours plausible la date de sa mort et cadre plus facilement encore avec la vie de son fils ʿAbd al-Wahhāb; cela s'accorde moins par contre avec ce que les sources nous disent de sa jeunesse lors de son séjour à Baṣra. À l'évidence, nous pouvons écarter la thèse de Brahim Zerouki: il n'y a nul besoin d'imaginer que deux personnages se sont relayés pour expliquer de prétendues incohérences chronologiques. ʿAbd al-Raḥmān ibn Rustum a certes eu une vie extrêmement bien remplie; la confrontation des nombreuses sources, ibadites et sunnites, permet d'en reconstituer assez fidèlement sans doute les principaux événements.

[93]) Voir par exemple Lewicki dans ses articles et dans «Ibāḍiyya», *EI*², III (1968), 676. Ibn ʿIḏārī, I, 197, affirme en se trompant manifestement que ʿAbd al-Wahhāb – qu'il appelle ʿAbd al-Wārit̲ – meurt en 188/803–804, après vingt ans de règne.

D271

Shifting Legal Authority from the Ruler to the *ʿUlamāʾ*: Rationalizing the Punishment for Drinking Wine During the Saljūq Period[1]

Felicitas Opwis
Georgetown University

- Iqki
- Selcuklular
(180689)

Abstract

This paper argues that the encroachment of the Saljūq political authorities onto the religious arena prompted jurists to tighten their legal arguments in order to bolster their legitimacy in determining the laws of Muslim society not established in the textual sources of the law. A key case in the 'tug-of-war' between the political and religious authorities over the sphere of law was the post-prophetic ruling on punishing the wine drinker. That this important ruling was established during the first caliphs provided a claim for secular authorities over jurisdiction of large areas of the law, including matters deemed of religious significance. This paper presents the different justifications given to this ruling by al-Juwaynī, al-Ghazālī, and Fakhr al-Dīn al-Rāzī, showing how this post-prophetic ruling was successively incorporated into the religious law that derived its authority from being grounded in the textual sources of Islamic law. While al-Juwaynī rationalized the punishment for drinking wine with a counter-implication argument, al-Ghazālī made a first step toward deriving it in analogy (*qïyās*) to the authoritative texts, an intellectual move which was successfully completed by al-Rāzī. Their different rationalizations reflect the increasing use of Greek logic in legal reasoning during that time period. Furthermore, this case also mirrors the general efforts by legal theorists at that time to make Islamic law a viable alternative to secular legislation (*siyāsa*).

[1]) I thank Michaelle Browers, Ahmad Dallal, Frank Griffel, and Joseph Soares for their helpful comments on earlier versions of this paper. Any remaining shortcomings are my own.

Der Islam Bd. 86, S. 65–92
DOI 10.1515/ISLAM.2011.015
© Walter de Gruyter 2011
ISSN 0021-1818

199874

ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU
TÜRK TARİH KURUMU YAYINLARI
VIII. Dizi - Sayı: 1

TÜRK TARİH KURUMU - HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TARİH BÖLÜMÜ

CUMHURİYET DÖNEMİNDE TÜRKİYE'DE TARİHÇİLİK VE TARİH YAYINCILIĞI SEMPOZYUMU

BİLDİRİLER

ANKARA 18-20 MART 2010

Editör
PROF. DR. MEHMET ÖZ

Türkiye Diyanet Vakfı
İslam Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi
Dem. No: 199874
Tas. No: 907
Cumhuriyet

TÜRK TARİH KURUMU BASIMEVİ - ANKARA
2011

180689

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRKİYE'DE SELÇUKLU TARİHİ ARAŞTIRMALARI

İLHAN ERDEM*

Türklerin olduğu kadar dünya tarihinin de en önemli devirlerinden birine tekabül (karşılıklı) eden Selçuklular tarihi bu topraklarda yaşayan ve Türkiye Cumhuriyetini kuranlar için diğer bir deyimle Batı Türklüğü için bir milattır. Bu itibarla Selçuklular tarihi ve araştırmaları da her zaman- günümüzde biraz geri planda kalsa da- daima tarihimizin merkezinde yer almıştır.

Tebliğimiz çerçeve ve metot olarak popüler tarihten çok akademik araştırmaları gösterme; gazete, mecmua, basın, medya, ansiklopedilerden çok kitap ve makaleler temelinde incelenmiştir.

1863 yılında Darü'l-fünûn'un kuruluşundan itibaren modern tarihçilik Osmanlı'da ve Türkiye'de görülmeye başlandı ve okulun açılış konuşmasında büyük devlet ve fikir adamı Ahmed Vefik Paşa özet olarak: "Tarih ilmi, geçmiş hadiselerin sebep ve hikmet-i zuhurunu, milletimizin yükselişinin inişinin sebeplerini aydınlatarak istiklali düşünmeye yol açtığından bütün ilimlerin en büyüğü ve en faydalısıdır."[1] diyerek metoda dayalı modern tarih araştırmalarının yolunu açtı. Aynı dönemlerde, 1871'de, Müşir Süleyman Paşa tarih ilmi ile ilgili yayınladığı eserde tarihi; siyasi ve medeni tarih, ulum ve edebiyat tarihi ve doğal tarih olarak üçe taksim etmiş siyasi tarihi de; cihan tarihi, ayrı devlet ve milletlerin tarihi ve hususi tarih olarak üçe ayırmıştır[2].

Tanzimat'tan itibaren her alanda hissedilen Batı etkisi, tarih alanında 1870'li yıllardan itibaren ivme kazandı. Osmanlı-Türk aydını bu ortamdan etkilendi. Rüzgârı estirenlerin başında Polonyalı bir göçmen olan Mustafa Celaleddin Paşa ile Leon Cehun gelirler. Bunların eserleri ve düşünceleri hızla yayıldı. Türklerin sadece Osmanlılardan ibaret olmadığı Dünya tarihinde daha nice devlet ve medeniyetler kurdukları fikri gelişti ve 1896'da Orhun Yazıtları'nın okunması (Thomsen) ve Vambery'in kültürel çalışmaları ile inanç

* Prof. Dr., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Tarih Bölümü. Bu bildiride desteğini gördüğüm Arş. Gör. Murat Zengin'e teşekkür ederim.

[1] Ahmet Zeki Velidi Togan, *Tarihte Usûl*, İstanbul 1981, s. 169.

[2] Zeki Velidi Togan, *a.g.e.*, s. 169- 171.

301-310

(18089)

2056 LEISER, Gary. The Turks in Anatolia before the Ottomans. *The new Cambridge history of Islam. Vol. 2 - The Western Islamic world: eleventh to eighteenth centuries.* Ed. Maribel Fierro. Cambridge: Cambridge University Press, 2010, pp.301-312.

YAPIS YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

(180689)

15 ARA 2011

2061 ÖZCAN, Koray. The Anatolian Seljuk city: an analysis on early Turkish urban models in Anatolia. *Central Asiatic Journal: International Periodical for the Languages, Literature, History and Archaeology of Central Asia*, 54 ii (2010) pp.273-290.

199743

THE NEW CAMBRIDGE HISTORY OF ISLAM

*

VOLUME 2

The Western Islamic World Eleventh to Eighteenth Centuries

*

Edited by

MARIBEL FIERRO

Türkiye Diyanet Vakfı
İslam Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi
Dem. No: 199743
Tas. No: 297.9
NEW-C

İSTANBUL (180689)
02 EKİM 2012

CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS

fifth/eleventh century, the travel writings of Ibn Buṭlān and most of all Nāṣir-i-Khusraw give a very prosperous image of Syria. There are descriptions of cities where trade and craftsmanship flourished, well supplied with water, with multi-storey dwellings, surrounded by orchards and cultivated land. Cereals, olive trees, fig trees, date palms, sugar cane and various fruit trees are most often mentioned. Some products were exported, such as figs from Ramla, oil from the Jerusalem area, bitumen from the shores of the Dead Sea, copper cauldrons from Damascus and snow from Mount Lebanon, transported by ship to Egypt. The documents from the Geniza also mention sumach, oak apples and dried fruit being exported from northern Syria to Egypt. All these goods were sent by sea or by the coastal route rather than via the interior of Palestine, for reasons of security. Muslim, Jewish and Christian pilgrims also travelled to Jerusalem and Hebron, to the great profit of the Muslim authorities who made large amounts of money in taxes from this.[7]

The Saljuq domination in Syria and its consequences

The Saljuq Turks moved into Bilād al-Shām in increasing numbers between 457/1064f. and 478/1085f., bringing in their wake significant changes in population, political customs and religious institutions. But they never managed to impose a unified political power. Divisions very quickly gained the upper hand and created a situation favourable to the settling of the Franks in the area.

The stages and modalities of the conquest

The weakening of the Fāṭimids and the divisions of the Mirdāsids in northern Syria created conditions favourable to the establishment of the Saljuqs, who progressed in ways they had already used in Iran and Anatolia. Renowned for their warrior qualities, the Turks were often called upon by princes or *amīr*s wanting to fight their rivals. The first free Turks to enter Syria in this way were Turcoman chiefs, usually dissenters, who moved temporarily into northern Syria with their troops before going on to plunder Byzantine territories, pillaging everything in their path. Sometimes the Muslim princes who called on their services granted them *iqṭā*'s which allowed them to settle long-term in the area. Others returned regularly to plunder the countryside and villages, as far as the outskirts of Antioch. The Christian and Byzantine populations were the first to suffer this, but the Muslims did not escape the pillaging.

The Turcomans worked their way down in the same way into southern Syria and the coast, exploiting the Fāṭimids' inability to defend their possessions

172 - 174

180689

2716 HANNE, Eric J. Death on the Tigris: a numismatic analysis of the decline of the Great Saljuqs. *American Journal of Numismatics*, 16-17 (2004-2005) pp.145-172. [Approx. 1092-1105, following the death of Nizam al-Mulk at the hands of Assassins.]

ROUTLEDGE STUDIES IN THE HISTORY OF IRAN AND TURKEY

Edited by Carole Hillenbrand
University of Edinburgh

This series publishes important studies dealing with the history of Iran and Turkey in the period AD 1000–1700. This period is significant because it heralds the advent of large numbers of nomadic Turks from Central Asia into the Islamic world. Their influence was felt particularly strongly in Iran and Turkey, territories which they permanently transformed.

The series presents translations of medieval Arabic and Persian texts which chronicle the history of the medieval Turks and Persians, and also publishes scholarly monographs which handle themes of medieval Turkish and Iranian history such as historiography, nomadization and folk Islam.

MEDIAEVAL ISLAMIC HISTORIOGRAPHY AND POLITICAL LEGITIMACY
Bal'ami's Tarikhnamah
A. C. S. Peacock

HISTORY OF THE SELJŪQ TURKS
The Saljuq-nama of Zahir al-Din Nishpuri
Translated by Kenneth Allin Luther
Edited by Edmund Bosworth

THE ANNALS OF THE SALJŪQ TURKS
Selections from al-Kamil fi'l-Ta'rikh of Ibn al-Athir
D. S. Richards

EARLY MONGOL RULE IN THIRTEENTH CENTURY IRAN
A Persian renaissance
George Lane

THE GHAZNAVID AND SELJŪK TURKS
Poetry as a source for Iranian history
G. E. Tetley

IRANIAN ELITES AND TURKISH RULERS
A history of Iṣfahān in the Saljūq period
David Durand-Guédy

IRANIAN ELITES AND TURKISH RULERS

A history of Iṣfahān in the Saljūq period

180689

David Durand-Guédy

Bogazici University Library
39001105732963
14

Routledge
Taylor & Francis Group
LONDON AND NEW YORK

27 Nisan 2014

362. Ḥuṣbāk, Ğa'far Ḥusayn. Selçuklular 180689
Al-rayy fī al-'Irāq fī al-'ahd al-salğūqī / Ğa'far Ḥusayn Ḥuṣbāk. - Baġdād : Maṭba'aẗ al-Ma'arif, [1974] - P. 70-87.
Es separata de la revista: Maġallaẗ Kullīyaẗ al-Ādāb, nº 18, año 1974.
1. Salğūqī-es - Historia.
2. Hidráulica agrícola - Iraq - Historia.
626.81./.84(567)
CREI MPL-121 – R.I 73889.

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

27 Nisan 2014

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

825 YA'GHOUBI, Mohammad Taher & MONTAZEROLGHAEM, Asghar. The Shi'a of Baghdad at the time of the 'Abbasid Caliphs and the Seljuq Sultanate (447-575 AH). *Journal of Shi'a Islamic Studies*,6 i (2013) pp.53-74. (In the period when the Seljuqs ruled Baghdad, the Shi'a were recognized as a third effective power broker in the political and social scene, and there was no clear unified stance between the caliphs and the sultanate against the Shi'a.)

Selçuklular 180689

361. Ḥuṣbāk, Ğa'far Ḥusayn. Selçuklular 180689
Al-qaḍā' fī al-'Irāq fī al-'ahd al-salğūqī / Ğa'far Ḥusayn Ḥuṣbāk. - Baġdād : Maṭba'aẗ al-Ma'arif, [1974] - P. 81-110.
Es separata de la revista: Maġallaẗ al-ğam'īyaẗ al-tārīḫīyaẗ, nº 3, año 1974.
1. Salğūqī-es - Historia.
2. Justicia - Administración y organización - Iraq.
340.13(567)
CREI MPL-120 - R.I 73888.

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

27 Nisan 2014

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ

AFYONKARAHİSAR KÜTÜĞÜ

CİLT I

AFYON 2001

-Selçuklular (180689)
-Afyonkarahisar (01 0716)

I. SELÇUKLU VE BEYLİKLER DÖNEMİNDE İDARÎ YAPI

Özer KÜPELİ

Afyonkarahisar, 1071 Malazgirt Savaşı'nın ardından en hızlı ve en kesif surette Türkleşen bölgelerden birisi olmuştur. Mamafih Malazgirt Savaşı'nın kazanılmasından on yıl sonra Türkler İzmir'e kadar bütün Anadolu'ya hakim olmuşlardı. Ancak 1090'larda başlayan ve XII. yüzyıl boyunca devam eden Haçlı Seferlerinden ötürü Türkler Anadolu'nun iç kesimlerine çekilmek zorunda kaldılar. Ancak 1176'daki Myriokefalon Zaferi Anadolu'daki Türk hakimiyetini daha sağlam temellere oturtmuştur. Ardından Anadolu'daki diğer Türk birliklerinin itaat altına alınmasıyla II. Kılıçarslan ülkeyi idari taksimata tâbi tutmuş ve on bir oğlu arasında paylaştırmıştır(1186)[1]. Bunlar gittikleri Vilâyetin idaresi için birer idari teşkilat oluşturmuşlardır. Her bir oğul esas sultan olan babalarına tâbi olmakla beraber, kendi vilayetlerinde yarı müstakil birer hükümdar mevkisindeydiler. Bu taksimat sırasında Giyaseddin Keyhüsrev'e Uluborlu ve Kütahya havalisi verilmiştir[2]. Bu tarihlerde henüz kale eteğindeki küçük bir yerleşimden ibaret olan Afyonkarahisar, muhtemelen Giyaseddin Keyhüsrev'e tahsis edilen topraklar içinde yer almıştır.

XII. yüzyıl sonlarında Türk hakimiyetinin Anadolu'da kesin surette yerleşmesiyle Afyonkarahisar şehirleşme yönünde büyük gelişme göstermiş ve bu havali Selçuk uç vilayetleri arasında yerini almıştır. Selçuklu vilayetlerinde en büyük amir konumunda *"sipehsalar"* bulunmaktadır. Nitekim Afyonkarahisar'da Sipehsalar Sâbıkeddin Ebu'l-vefa İlyas bin Oğuz ve sonrasında oğlu Bedreddin Ebu Hâmi Hacı Muhammet 1209'dan önce Selçuklu valisi olarak bulunmuştur[3]. Mamafih şehir yakınlarındaki Altıgöz Köprüsü üzerindeki kitabeden ve Sincanlı'nın Boyalı Köyü'ndeki külliyeden bu anlaşılmaktadır[4]. Şehirlerdeki asayiş işlerinden ise *subaşı* sorumluydu[5]. Bunlardan başka şehirlerde *şehir divanı* adıyla bir divan mevcuttu. Bu divanın üyeleri arasında naip, vali, müşrif, nazır, emir-i iğdişân, kâbız, muhtesip, hâcegân, ehl-i fütüvvet, ummâl ve muhterife bulunuyordu[6].

1260'larda Selçuklu veziri Muinüddin Pervane uç vilayetleri emirliğini Sâhip Fahreddin Ali'nin oğulları Faceddin Hüseyin ile Nusreddin Hasan'a tevcih etmiş, ayrıca Kütahya, Sandıklı, Akşehir ve Beyşehir taraflarını da onlara ikta olarak vermiştir[7]. Ancak Sâhip Fahreddin Ali ile Muinüddin Pervane arasındaki anlaşmazlık nedeniyle 1271'de Sâhip Fahreddin Ali vezaret makamından alınmıştır. 1274'te affedilerek tekrar bu makamı elde edince oğullarına da Denizli, Honaz ve Afyonkarahisar subaşılıkları verilmiştir[8].

Sâhip Ataoğulları XII. yüzyıl sonlarında Afyonkarahisar'dan başka Sandıklı, Bolvadin, Denizli ve Honaz ve sair şehirlere sahiplerken, XIII. yüzyıl başlarından itibaren güçlerini yitirdikçe ellerindeki şehirleri de kaybetmeye başlamışlardır. Nitekim bu dönemde Eşrefoğulları Bolvadin'i, Germiyanoğulları ise Sandıklı'yı ele geçirmişler ve birer cami yaptırmışlardır[9].

* Okutman, Bursa Uludağ Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Bölümü.

THE SELJUQS

POLITICS, SOCIETY AND CULTURE

✦ ✦ ✦

EDITED BY
CHRISTIAN LANGE AND SONGÜL MECIT

Türkiye Diyanet Vakfı
İslam Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi
Dem. No: 222440
Tas. No:

EDINBURGH
University Press

Devlet 040406 Selçuklular 180683 Bulhar 18232
MADDE YAYIMLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜMAN
22 Şubat 2014
2011

CHAPTER
4

KINGSHIP AND IDEOLOGY UNDER THE RUM SELJUQS*

Songül Mecit

This chapter will give a short outline of the evolution of the official ideology of kingship of the Rum Seljuqs. It will be argued that the Rum Seljuq concept of legitimate kingship was formulated for the first time under the fifth Rum Seljuq ruler ʿIzz al-Dīn Kılıç Arslan II (r. 551–88/1156–92) and re-formulated and completed under his two grandsons ʿIzz al-Dīn Kay Kāwūs I (r. 608–16/1211–20) and ʿAlāʾ al-Dīn Kay Qubādh I (r. 616–34/1220–37). Rum Seljuq ideology of kingship was thus formulated at a time when the new dynasty had been consolidated as an independent dynasty in Anatolia following the disintegration of the state of their Great Seljuq cousins and rivals. At the same time the ideology of kingship was formulated in order to defend their new-found status against Muslim rivals who appeared on the eastern borders of their realm, the atabegs of the Great Seljuq princes and commanders, as well as Turkish warlords not attached to the Great Seljuqs who founded principalities usurping the remains of the Great Seljuq empire in Iraq, northern Syria and upper Mesopotamia. Among these, Nūr al-Dīn Maḥmūd (r. 541–69/1147–74) the son of the Great Seljuq atabeg Zangī (r. 521–41/1127–46) and the former's Kurdish lieutenant and successor Saladin (r. 564–89/1169–93) were to become the main rivals of the Rum Seljuqs in the east.

The Rum Seljuq rulers did not commission treatises to elaborate their ideology and the source material for the Rum Seljuqs in general is far from rich.[1] However, we can find the concept of legitimate kingship articulated in

* I am very grateful to Professor Carole Hillenbrand for reading and commenting on the final draft of this article.

63–78

THE SELJUQS

POLITICS, SOCIETY AND CULTURE

✦ ✦ ✦

EDITED BY
CHRISTIAN LANGE AND SONGÜL MECIT

Türkiye Diyanet Vakfı
İslam Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi
Dem. No: 222440
Tas. No:

2011
EDINBURGH
University Press

Selçuklular
180683
Ehl-i Sünnet
050643
Gaz
070151
22 Şubat
MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

CHAPTER
12

IN DEFENCE OF SUNNISM: AL-GHAZĀLĪ AND THE SELJUQS

*Massimo Campanini**

In this chapter I shall attempt to place al-Ghazālī's political thought in the context of the Seljuq sultanate and the late Abbasid caliphate, starting from two premises: firstly, that al-Ghazālī's political thought is as significant as his mystical or theological thought; and secondly, that it is understandable only in the light of the political developments of his time.

I should like to begin to formulate an answer to the question raised in the title of the conference whose proceedings are collected in this volume: did the Seljuqs revitalise Islam? Probably they did or at least they brought a measure of order to a Muslim world in turmoil, but in so doing they sacrificed the prestige and the very role of the caliphate. There has been a wide debate about whether the Seljuqs were the defenders or the enemies of the caliphate. In a sense, they defended the caliphate insofar as they allowed it to endure a few centuries longer. But from another point of view, they were enemies of the caliphate in that they imposed a secular image of power against the religious legitimisation of the caliphal power. In other words, while, on the one hand, the Seljuqs protected the institution of the caliphate against its many adversaries, like the Ismaʿilis, on the other hand they made it evident that the management of power in Islam was no longer a question of the Islamic state but rather of an Islamic model of the state.[1] Let us examine these contentions more closely.

When the Seljuqs took power in 447/1055, the caliphate was going through a period of deep crisis. The efforts of caliphs like al-Qādir to revitalise Abbasid authority were doomed to failure because of the progressive decline in

* I thank Caroline Higgitt, who helped me to improve my English.

228-239

THE SELJUQS

POLITICS, SOCIETY AND CULTURE

✦ ✦ ✦

EDITED BY
CHRISTIAN LANGE AND SONGÜL MECIT

Türkiye Diyanet Vakfı
İslam Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi
Dem. No: 222440
Tas. No:

2011
EDINBURGH
University Press

22 Şubat 2014
BASIM YAYIMLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜMAN

Selçuklular (180689)

CHAPTER
2

ASPECTS OF THE COURT OF THE GREAT SELJUQS

Carole Hillenbrand

Büyük Selçuklular

Several quite distinct approaches to the study of the Seljuq court might be proposed. One could view it from the perspective of an apparently immemorial, quasi-mythical ancient Iranian tradition which found its most characteristic expression in Sasanian times but drew its inspiration from Parthian and especially Achaemenid models.[1] Or one could highlight the very different traditions inherited from the nomadic cultures of the Eurasian steppe, stretching back in historical times to the Turkic culture exemplified by the Orkhon inscriptions of the 7th and 8th centuries AD. In still earlier times these nomadic cultures may be glimpsed in the perhaps distorting mirror of the Chinese sources, so here too there is a taproot that extends to a very distant past.[2] Yet another approach to understanding the Seljuq court might be founded on a close study of Abbasid precedent; the court life in the golden prime of Hārūn al-Rashīd described in admiring detail in a multitude of Arabic sources.[3] It set a standard of luxury, ceremony and ostentatious display to which many a later Muslim court aspired. The Samanid and Ghaznavid courts in the eastern Iranian world took over many of the practices of the caliphal court;[4] this was the most readily available model for the Seljuqs to follow, adapting it where appropriate to their own preferences and needs. The topic of the Seljuq court, then, is a complex one with multiple ramifications to earlier cultures. Moreover, the very concept of a court in this period requires close examination. In the present chapter, restrictions of space make it appropriate to limit the discussion to certain key themes. Accordingly, this chapter will highlight a few aspects of the many ceremonial, intellectual and leisure activities pursued by the Seljuq sultans. Most of the evidence, though not all of it, will be drawn from the heyday of their rule, from the reign of Sultan Ṭughril (d. 453/1063) until that of Sultan Muḥammad (d. 512/1118).[5]

_Selçuklular (180689)

THE SELJUQS

POLITICS, SOCIETY AND CULTURE

22 Şubat 2014

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

✦ ✦ ✦

EDITED BY
CHRISTIAN LANGE AND SONGÜL MECIT

Türkiye Diyanet Vakfı
İslam Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi

Dem. No:	222440
Tas. No:	956.05 SEL.C

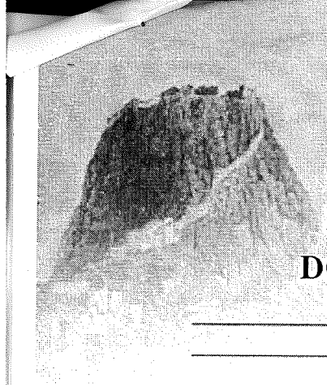
2011
EDINBURGH
University Press

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ

AFYONKARAHİSAR KÜTÜĞÜ

CİLT I

AFYON 2001

— Selçuklular (180689)
— Afyonkarahisar (010716)

IV. SELÇUKLU VE BEYLİKLER DÖNEMİNDE AFYONKARAHİSAR

Özer KÜPELİ

A) Afyonkarahisar'ın Fethi ve Selçuklular Dönemi

Tarih boyunca birçok medeniyete beşiklik eden Anadolu, Roma ve Bizans'ın kendi iç mücadeleleri yanında, uzun yıllar devam eden Sasani ve Arap istilaları neticesinde nüfus bakımından ıssızlaşmış, birçok şehir harabe haline gelmişti. Köy ve kasabalarda ziraat yapılmaz olmuş, şehirlerde sosyal-ekonomik ve ticari hayat durmuştu. Hatta insanların yaşaması için gerekli temel gıda maddelerinin temini bile meseleydi[1]. Bu kadar kötü bir vaziyette olan Anadolu'nun Türkler tarafından fethi çok büyük mücadeleler sonucunda olmuş ve yaklaşık yarım asır sürmüştür. XI. yüzyıl başlarında başlayan ve giderek artan Türk akınları sonucunda 1018'de Erzurum, 1057'de Malatya, 1059'da Sivas, 1061'de Kars, 1067'de Kayseri, Niksar ve Konya, 1068'de Emirdağ ve nihayet 1069'da Honaz fethedilmiştir. Bu vaziyet Malazgirt Savaşı'na gelinceye değin Anadolu'nun birçok önemli şehrinin Türkler eline geçtiğini ve Batı Anadolu'da Türk iskanının başladığını göstermektedir[2]. Bu fetihlere rağmen Türkler hâlâ Anadolu'yu kendileri için güvenli bir yurt saymıyorlardı. Lakin 1071'deki Malazgirt Savaşı'nda Bizanslıların aldığı ağır yenilgi, Türklerin ciddi hiçbir direnişle karşılaşmadan daha da ilerlemelerine imkan vermiş ve kısa zamanda Türk kuvvetleri Ege ile Marmara kıyılarına ulaşmışlardır. Türklerin Malazgirt Savaşı sonrasındaki bu hızlı ilerleyişleri 1097'deki I. Haçlı Seferi ile duraksamıştır. Mamafih Haçlı kuvvetleri ile birlikte hareket eden Bizanslılar İznik'i alarak, ardından Ege kıyılarına yönelmişler. Menderes Irmağı'nı takip ederek geri çekilen Türkler ise Bolvadin civarında toplanmışlardır. Bizanslılar, Türkleri takiple Sart, Alaşehir, Denizli ve Honaz'ı ele geçirmişler ve Konya'ya yönelmişlerdir. Nihayet Bolvadin'de meydana gelen savaşta ağır kayıp veren Türkler, şimdilik batı, güney ve kuzey sahillerini terkederek İç Anadolu'ya çekilmişlerdir[3].

Selçuklu Sultanı Kılıçarslan'ın 1107'de ölümünden sonra Anadolu Türk birliğinde kısa süreli bir dağılma olmuş, bu dönemde Bizanslılar Türkler üzerine tazyiklerini arttırmışlardır. Ancak Afyonkarahisar'ın hala Türklerin elinde olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim 1116'da Bizans İmparatoru Alexis Kommenos Kütahya, Seyitgazi, Emirdağ, Bolvadin ve Akşehir havalisindeki Türkler üzerine sefer yapmış, fakat Afyonkarahisar'ın Anbanaz Köyü yakınlarında Selçuklu Sultanı Şehinşah'ın ordusuna mağlup olmuştur. Neticede burada bir anlaşma yapılmıştır[4].

XII. yüzyılın ilk yarısı boyunca sınır bölgesi durumundaki Afyonkarahisar ve çevresi sık sık Selçuklu-Bizans mücadelelerine sahne olmuştur. Bununla birlikte 1162'de yapılan barışla bir süre dostça giden Selçuklu-Bizans münasebetleri, Eskişehir-Afyonkarahisar arasındaki sınır boylarında sayıları yüz bini aşan Türkmenlerin yeni yurt ve otlaklar bulmak için Bizans ül-

* Okutman, Bursa Uludağ Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Bölümü.

03 Şubat 2014

Routledge studies in the history of Iran and Turkey
Edited by Carole Hillenbrand
University of Edinburgh

This series publishes important studies dealing with the history of Iran and Turkey in the period 1000–1700 AD. This period is significant because it heralds the advent of large numbers of nomadic Turks from Central Asia into the Islamic world. Their influence was felt particularly strongly in Iran and Turkey, territories which they permanently transformed.

The series presents translations of medieval Arabic and Persian texts which chronicle the history of the medieval Turks and Persians, and also publishes scholarly monographs which handle themes of medieval Turkish and Iranian history such as historiography, nomadisation and folk Islam.

Mediaeval Islamic Historiography and Political Legitimacy
Bal'ami's Tarikhnama
A.C.S. Peacock

History of the Seljuq Turks
The Saljuq-nama of Zahir al-Din Nishapuri
Translated by Kenneth Allin Luther, edited by Edmund Bosworth

The Annals of the Saljuq Turks
Selections from al-Kamil fi'l-Ta'rikh of Ibn al-Athir
D.S. Richards

Early Mongol Rule in Thirteenth-Century Iran
A Persian renaissance
George Lane

The Ghaznavid and Seljuk Turks
Poetry as a source for Iranian history
G.E. Tetley

Iranian Elites and Turkish Rulers
A history of Isfahan in the Saljuq period
David Durand-Guédy

Early Seljuq History
A new interpretation
A.C.S. Peacock

MADDE YAYIMLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜMAN

Early Seljūq History

A new interpretation

— Selçuklular (180689)

A.C.S. Peacock

Türkiye Diyanet Vakfı
İslam Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi
Demr. No: 161447
Tns. No: 956.06
PEA.E

Routledge
Taylor & Francis Group
LONDON AND NEW YORK
2010

MADDE YAYIMLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜMAN

25 Mayıs 2014

12067 OCAK, Ahmet Yaşar. Vie socio-religieuse dans les villes anatoliennes du XIIIe au XVIe siècles (un coup d'œil général allant des Seldjoukides aux Ottomans). *Mélanges en l'Honneur du Prof. Dr. Suraiya Faroqhi.* Etudes réunis et préfacées par Prof. Emérite Abdeljelil Temimi. Tunis: Fondation Temimi pour la Recherche Scientifique et l'Information, 2009, (Série 9: Mélanges 13), pp.287-316. [Also published in *Arab Historical Review for Ottoman Studies / Al-Majalla al-Tārīkhīya al-'Arabīya li-l-Dirāsāt al-'Uthmānīya* 37-38 (2008).]

Selanik 180685 Osmanlılar 150109

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

21 Eylül 2014

Selçuklular
18018

2435 PANCAROĞLU, Oya. A fin-de-siècle reconnaissance of Seljuk Anatolia: Friedrich Sarre and his *Reise in Kleinasien. Scramble for the past: a story of archaeology in the Ottoman Empire, 1753-1914*. Ed. Zainab Bahrani, Zeynep Çelik, Edhem Eldem. SALT, Istanbul: 2011, pp.399-415.

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

28 Aralık 2014

180689 SELÇUKLULAR
KEZİBAN DEMİRELİŞÇİ, ***Türkiye Selçuklu devlet adamları (1075-1308),*** Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2013

180689

SELÇUKLULAR

14 MEHMET CEVAT KARAOĞLU, Büyük Selçuklu Devleti vezirleri, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2011

15 MEHMET ŞÜKRÜ VELİOĞLU, Türkiye Selçukluları Dönemi taht mücadeleleri (1075-1308), Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2008

16 MEHTAP YURDUSEVDİ, Selçuklular devrinde hükümranlık anlayışı ve imgesi, Marmara Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2008

17 MEVLÜT GÜNLER, Türkiye Selçuklu Devleti'nde saltanat mücadeleleri ve devlet ile toplum üzerindeki etkileri, Selçuk Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2011

18 MUHAMMED SAİD POLAT, Moğol istilasına kadar Türkiye Selçukluları'nda içtimai ve iktisadi hayat, Marmara Üniversitesi, Doktora, 1997

19 MURAT ÖZTÜRK, Irak Selçuklu Atabegleri, İstanbul Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2004

20 NAİME ALYANAK, Selçuklu devri savaşlarında strateji ve taktik, Gazi Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2011

21 NERİMAN GÜNEŞ, Türkiye Selçukluları'nda mutasavvıflar (1075-1308), Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2014

22 NİLAY AĞIRNASLI, Selçuklu hükümdarlarının başkomutanlık özellikleri, Gazi Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2007

23 NURULLAH YAZAR, Selçuklu Devletinde isyanlar, Ankara Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2007

24 PINAR KAYA, Büyük Selçuklular döneminde Bâtınîler ile yapılan mücadeleler, İstanbul Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2008

25 RİFAT DAĞLI, II. Kılıç Arslan zamanında Türkiye Selçuklu Devleti'nin dış siyaseti (1155-1192), Gazi Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2011

26 SADIK TEZİN, Selçuklu Türkiye'sinde devlet adamları ile dinî-ilmî zümreler arasındaki ilişkiler, Marmara Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2014

180689

SELÇUKLULAR

27 SEYFETTİN KAYA, Selçuklular döneminde toplumsal ve kültürel hayat, Fırat Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2013

28 UFUK ERKOÇ, Son Irak Selçuklu Sultanı III.Tuğrul ve zamanı (572-590/1177-1194), Marmara Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2010

29 VAHİT ÖZDEMİR, XII. ve XIII. yüzyılda Türk-Gürcü münasebetleri: Türkiye Selçukluları ve Doğu Anadolu Türk Beylikleri Döneminde, Selçuk Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2011

30 YASEMİN AKYOL, Büyük Selçuklu Devleti'nin doğu politikası, Selçuk Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2013

31 YAŞAR BEDİRHAN, Kafkasya ve Büyük Selçuklu Devleti'nin Kafkasya politikası, Selçuk Üniversitesi, Doktora, 1999

32 ZEHRA ALADAĞ, Konya Anadolu Selçuklu eserlerindeki çini mukarnas tasarımları, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2013

33 ZEYNEP HİLAL SEKMAN, Horasan-Irak Selçukluları'nın çöküşünde idârî etkenler, Marmara Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2011

34 AHMET DAYANDI, Alparslan zamanında Büyük Selçuklu Devleti'nin dini siyaseti, Selçuk Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2010

35 AHMET YILDIRIM, Selçuklular Dönemi Babai isyanının mezhepler tarihi yönüyle incelenmesi, Erciyes Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2003

36 ALİME GÜL, Selçuklu-Bizans anlaşmalarının değerlendirilmesi (1048-1211), Marmara Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2014

37 CİHAN PİYADEOĞLU, Büyük Selçuklular Döneminde Horasan 1040-1157, İstanbul Üniversitesi, Doktora, 2008

38 ERKAN GÖKSU, Türkiye Selçuklularında ordu, Gazi Üniversitesi, Doktora, 2008

39 HASAN ALEVNUR, Selçuklular döneminde gayr-i müslimler, Celal Bayar Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2007

180689

SELÇUKLULAR

40 HASAN HÜSEYİN ADALIOĞLU, Büyük Selçuklu Devleti ile Abbasi Halifeliği münasebetleri, Marmara Üniversitesi, Doktora, 1996

41 HİMMET KAYACAN, Sultan I. Alâeddin Keykubâd Döneminde devlet sembolleri ve gelenekleri, Gazi Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2008

42 HÜLYA DURSUN, Alâeddin Keykubad'ın sosyal devlet anlayışı, Kafkas Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2008

43 MEHMET EMİN ÖZMEN, Anadolu Selçuklularının Artuklular ile ilişkileri, Selçuk Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2007

44 SALİM KALYONCUOĞLU, Selçuklularda iç güvenlik, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2010

45 SELVER TEMİR, Abbasi halifeleri ile Selçuklu sultanları arasındaki ilişkiler, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2010

46 SEZEN YILMAZ, Büyük Selçuklu Devletinde elçilik kurumu, Marmara Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2010

47 YASEMİN ÇATAL, Anadolu Selçuklu Devleti'nde III. Gıyaseddin Keyhüsrev Dönemi (1266-1284), Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2009

LIVING ISLAMIC HISTORY

STUDIES IN HONOUR OF
PROFESSOR CAROLE HILLENBRAND

Edited by Yasir Suleiman

MADDE YAYIMLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜMAN

23 Mayıs 2015

Türkiye Diyanet Vakfı
İslam Araştırmaları Merkezi
Kütüphanesi
Dem. No: 208042
Tas. No: 297.09 LIV-1

2010

Edinburgh University Press

- Selçuklular (180689)

8.

The *History of the Patriarchs of the Egyptian Church* as a Source for the History of the Seljuks of Anatolia*

Gary Leiser

In 1968, C. Cahen, a Western pioneer in the study of the Seljuks of Anatolia or Rum, published *Pre-Ottoman Turkey*, a provisional history of that subject to which he appended an extensive bibliographical survey. In 1988, he published a somewhat revised and reorganised French version entitled *La Turquie Pré-Ottomane*, in which the bibliography was also revised and reorganised.[1] In the bibliography of the French book, but not in the original English, Cahen included *Histoire des Patriarches d'Alexandrie* (Paris/Alexandria, 1943–74) – or, as it is called in the combined Arabic edition and English translation, *The History of the Patriarchs of the Egyptian Church* – in the section on primary Arabic and Persian sources.[2] As far as I know, this work is not included in the bibliography for any other monograph on the Seljuks of Anatolia.[3] Nor does the *History of the Patriarchs* appear in any strictly bibliographical compilation.[4] Why, therefore, did Cahen mention it as a primary source? Does it in fact shed light on the history of the Seljuks of Anatolia? Has it been overlooked, or is Cahen's reference an oversight? In this contribution we shall answer these questions.

The History of the Patriarchs (hereinafter cited as the *History*) is the most important source for the history of the Coptic Church of Egypt. It consists of extensive biographies of most of the patriarchs of the Church from the first century to 1243. Very abbreviated biographies are continued up to 1942, but the work proper ends in 1243. It was begun, according to tradition, by Bishop Sawirus Ibn al-Muqaffaʿ, who lived in the tenth century. His contribution is, however, somewhat unclear. From the tenth century, the *History* was continued by a series of writers most of whom are known.[5]

* I would like to thank S. Redford for his constructive comments on an earlier draft of this contribution.

-Beylerbeyi (020803)
-Selcuklular 180655

ISTITUTO UNIVERSITARIO ORIENTALE

Studi arabo-islamici in onore di Roberto Rubinacci nel suo settantesimo compleanno

Vol. I

A cura di Clelia Sarnelli Cerqua

23 Mayıs 2015
MADDE YAYIMLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜMAN

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi
Dem. No: 225767
Tas. No:

NAPOLI 1985

ALDO GALLOTTA
Napoli

Il Beglerbeg *nel Regno Selgiuchide di Rum*

I primi decenni del XIII secolo rappresentano l'età d'oro del Regno Selgiuchide di Rum[1]. L'espansione turca in Anatolia verso occidente fu arrestata dall'Impero di Nicea (1204-1261), nato come conseguenza della Quarta Crociata, che concentrando le sue forze in Asia riuscì a difendere le sue frontiere. I Selgiuchidi rivolsero la loro attenzione in altre direzioni. A sud, sul Mar Mediterraneo, il porto di Alanya fu conquistato all'Aldobrandini, un avventuriero toscano grecizzato (1207), e a nord, sul Mar Nero, fu preso il porto di Sinope ai danni dell'Impero greco di Trebisonda (1214). Di là fu intrapresa una fortunata spedizione in Crimea nel 1224 o 1225. Quindi, dopo aver sconfitto nel 1230 il sovrano corazmiano Ğalāluddīn Mängübirti, i Selgiuchidi si espansero in Oriente, nella grande Armenia, nella Mesopotamia settentrionale e ai confini settentrionali della Siria (l'antica Commagene).

Questa espansione fu promossa da sultani energici quali Kayḫusrav I (1204-1211), Kayka'ūs I (1211-1220) e soprattutto da Kayqubād I (1220-1237). Essi favorirono anche le attività commerciali, che resero fiorente il paese, e diedero un grande impulso alle costruzioni. I Sultani furono coadiuvati da una classe dirigente efficiente, gli emiri, per la gran parte composti da schiavi di origine greca e da liberti.

Ci sono comunque delle ombre in questo quadro luminoso. La potente classe degli emiri, la base di un sistema che aveva portato il regno

[1] Tre pregevoli opere sui Selgiuchidi di Rum sono state pubblicate negli ultimi anni: Cl. Cahen, *Pre-ottoman Turkey. A General Survey of the Material and Spiritual Culture and History c. 1071-1330*, Londra 1968; O. Turan, *Selçuklular zamanında Türkiye. Siyasî Tarih. Alp Arslan'dan Osman Gazi'ye (1071-1318)*, Istanbul 1971; A. Bombaci, *La Turchia dall'epoca preottomana al XV secolo*, in A. Bombaci-S.J. Shaw, *L'Impero Ottomano*, Parte prima, Torino 1981, pp. 1-365.

297-308

Appendix – Chapters of *Takkanot Kandiyah* cited in this article in chronological order

August 1228	*TK* V	Statute banning deceitful behaviour towards the Gentiles
Mid-thirteenth–mid-fourteenth century (?)	*TK* XXIII	Reinstatement of the aforementioned statute
March 1363	*TK* XXV	Statute regarding the election of the communal council which mentions its approval by the Venetian authorities as a condition of its validity
	TK XXXVIII	Statute regarding Shabbat and holiday observance, which mentions the Dominican convent in the vicinity of the Jewish quarter
	TK XLIII	Statute banning the Jews from buying valuable objects from the servants of the Gentiles
	TK XLIV	Statute declaring the nullity of the cantor's office if gained with the assistance of powerful Gentiles
April 1363	*TK* XXXI–XXXII	Two statutes banning prostitution and the spreading of gossip, issued in reaction to the case of Shalom the Sicilian
	TK XXXIII	Statute regarding the ritual purity of wine, mentioning the Greek countrymen who confront the Jewish wine pressers
December 1439	*TK* LXXVI	Statute conditioning the validity of marriage arrangements on the presence of ten witnesses, issued in response to the case of Abraham Tofer
July 1458	*TK* XLV	Epistle written by the Chief Rabbi of Constantinople Moses Capsali, in which he denounces a cantor appointed after the intervention of prominent Gentiles
November 1467	*TK* LXV	Statute regarding Shabbat and holiday observance, which mentions the church bells as a signal to stop work on Friday afternoons
October 1518	*TK* LXXIV	Statute endorsing the government ban on Jews employing Christian servants
June 1541	*TK* XCIX	Statute introducing an annual day of rejoicing in memory of the community's salvation from a pogrom in June 1538
July 1546	*TK* CII	Account of the establishment of the Jewish bakery by Elijah Capsali, and its leasing to a Gentile
July 1568	*TK* CXII–CXIV	Two Rabbinic epistles and a statute protecting the re-converted *anusim* from insults

D 800
Türkiye Diyanet Vakfı Kütüphanesi İslâm Araştırmaları Merkezi
29 Mayıs
MADDE YAYIMLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜMAN

Al-Masāq, 2014
Vol. 26, No. 3, 267–287, http://dx.doi.org/10.1080/09503110.2014.956476
Routledge Taylor & Francis Group

The Seljuk Sultanate of Rūm and the Turkmen of the Byzantine frontier, 1206–1279*

Selçuklular
180683

A.C.S. PEACOCK

ABSTRACT *This article examines the frontier between the Seljuk Sultanate of Rūm and its Byzantine neighbours in the thirteenth century, concentrating on the place of these frontier districts within the Seljuk state. Scholarship on the frontier, influenced by the ideas of Paul Wittek, has seen it as something of a "no man's land", politically, economically, culturally and religiously distinct from the urban heartland of the Seljuk sultanate in central Anatolia, dominated by the nomadic Turks, the Turkmen, who operated largely beyond sultanic control. It is often thought that the Seljuk and Greek sides of the border shared more in common with each other than they did with the states of which they formed a part. In contrast, this article argues that in fact the western frontier regions were closely integrated into the Seljuk sultanate. Furthermore, with the Mongol domination of the Seljuk sultanate in the second half of the thirteenth century, the Seljuk and Mongol elites became increasingly involved in this frontier region, where some of the leading figures of the sultanate had estates and endowments.*

Keywords: Politics / Geography / Eastern Mediterranean; Anatolia – politics; Rūm (sultanate) – politics; Byzantine empire – politics; Frontiers – between Byzantium and Rūm; Mongols – people; Türkmen – people; Seljuks – Turkish dynasty; Nicaea (empire)

In the thirteenth century, the main political frontier between the Muslim and Christian worlds in the eastern Mediterranean lay across western Anatolia, in a line stretching roughly from Bithynia in the north to the Maeander Delta in the south (Figure 1). To the east lay the Seljuk sultanate of Rūm, with its capital in Konya, while on the west the Byzantine successor state of Nicaea (1204–1261) ruled by the Laskarid dynasty and, after the reconquest of Constantinople from the Latins in 1261, the restored Byzantine Empire. Byzantinists have devoted considerable attention to the frontier region.[1] In part, this reflects the vital importance

Correspondence: A.C.S. Peacock. Email: acsp@st-andrews.ac.uk

* I am grateful to Scott Redford and the anonymous referees for their comments on this article.

Funding: The research leading to these results has received funding from the European Research Council under the European Union's Seventh Framework Programme (FP/2007–2013) /ERC Grant Agreement n. 208476, "The Islamisation of Anatolia, c. 1100–1500".

[1]Among the most important studies are: Hélène Ahrweiler, "L'histoire et la géographie de la région de Smyrne entre les deux occupations turques (1081–1317), particulièrement au XIII siècle", *Travaux et Memoires* 1 (1965): 1–204; Speros Vryonis, *The Decline of Hellenism in Medieval Asia Minor and the Process of Islamization from the Eleventh through the Fifteenth Century* (Berkeley, Cal.: University of

© 2014 Society for the Medieval Mediterranean

Cüveyni İmamül
030.90
Hilafet
Değer
Selçuklu
180683

986 HALLAQ, Wael B. Caliphs, jurists and the Saljūqs in the political thought of Juwaynī. *Islamic political thought and governance. Vol. I: Roots of Islamic political though: key trends, basic doctrines and development*. Ed. Abdullah Saeed. London & New York: Routledge, 2011, pp. 285-301. Originally published in *Muslim World*, 74 (1984), pp.26-41.

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN
04 Eylül 2015

2705 BOSWORTH, C.E. *The history of the Seljuq state: a translation with commentary of the Akhbār al-dawla al-saljūqiyya.* London: Routledge, 2011. 182 pp.

Selçuklular
180683

MADDE YAYIMLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜMAN

04 Eylül 2015

1650 YILDIZ, Sara Nur. The rise and fall of a tyrant in Seljuq Anatolia: Sa'd al-Din Köpek's reign of terror, 1237-8. *Ferdowsi, the Mongols and the history of Iran: art, literature and culture from early Islam to Qajar Persia. Studies in honour of Charles Melville.* Ed. Robert Hillenbrand, A.C.S.Peacock and Firuza Abdullaeva. London & New York: Tauris, 2013, (International Library of Iranian Studies, 45), pp. 92-101.

1764 DURAND-GUÉDY, David. Help me if you can! An analysis of a letter sent by the last Seljuq sultan of Kirman. *Ferdowsi, the Mongols and the history of Iran: art, literature and culture from early Islam to Qajar Persia. Studies in honour of Charles Melville.* Ed. Robert Hillenbrand, A.C.S.Peacock and Firuza Abdullaeva. London & New York: Tauris, 2013, (International Library of Iranian Studies, 45), pp. 70-77. To the Atabeg of Azerbaijan asking for military aid.

41603

Türkiye Selçukluları Eyyubi ilişkileri. *ÖZBEK, Süleyman.* Doktora. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1995. 254 s., 277 ref.
Danışman:Prof.Dr.Ali Sevim. Dili:Tr.

41585

Türkiye Selçukluları-İlhanlı ilişkileri. *ERDEM, İlhan.* Doktora. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1995. 516, s. 283 ref.
Danışman:Prof.Dr.Ali Sevim. Dili:Tr.

42515

Türkiye Selçukluları zamanında Anadolu'da Ermeniler. *ERSAN, Mehmet.* Doktora. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 1995. 246 s., 255 ref.
Danışman:Prof.Dr.İsmail Aka. Dili:Tr.

42406

Iolu Selçukluları'nda eğitim müesseseleri/Educational institutons in Anatolian's Selcuks. *AKAY, Nimetullah.* Yüksek Lisans. [illegible]an Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şanlıurfa, 1995. 160 s., 56 ref.
Danışman:Y.Doç.Dr.Muhammet Beşir Aşan. Dili:Tr.

41335

Fatımi-Abbasi-Selçuklu münasebetleri ve Besasiri isyanı/Fatimid-Abbasi-Selçuk relations and revolt of Besasiri. *GENÇ, Süleyman.* Doktora. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 1995. 343 s., 234 ref.
Danışman:Prof.Dr.Ethem Ruhi Fığlalı. Dili:Tr.

1532 BEIHAMMER, Alexander. Strategies of identification and distinction in the Byzantine discourse on the Seljuk Turks. *Visions of community in the post-Roman world: the West, Byzantium and the Islamic world, 300-1100.* Ed. Walter Pohl, Clemens Gantner and Richard Payne. Farnham & Burlington: Ashgate, 2012, pp. 499-510.

MADDE YAYINLANDIKTAN SONRA GELEN DÖKÜMAN 27 Haziran 2015

YAYINI ANDIKTAN 25 Haziran 2015

3751 REDFORD, Scott. Paper, stone, scissors: 'Alā' al-Dīn Kayqubād, 'Iṣmat al-Dunyā wa'l-Dīn, and the writing of Seljuk history. *The Seljuks of Anatolia: court and society in the medieval Middle East.* Ed. A.C.S.Peacock and Sara Nur Yıldız. London & New York: Tauris, 2013, (Library of Middle East History, 38), pp. 151-170.

Alaeddin Keykubad
110942
Selçuklular
180683

4225 DURSUN, Haluk A. Reviews on *atabeg* institution in the Turkic state organization. *International Journal of Central Asian Studies*, 16 (2012) pp. 145-160. On the Atabeglik institution and its origin in the Seljuk Empire.

Atabeg
012140
Selçuklular
180683

3744 PEACOCK, A.C.S. Sinop: a frontier city in Seljuq and Mongol Anatolia. *Ancient Civilizations from Scythia to Siberia*, 16 i-ii (2010) pp. 103-537.

Selçuklular
180683
Moğollar
131513

3779 SHUKUROV, Rustam. Harem Christianity: the Byzantine identity of Seljuk princes. *The Seljuks of Anatolia: court and society in the medieval Middle East.* Ed. A.C.S.Peacock and Sara Nur Yıldız. London & New York: Tauris, 2013, (Library of Middle East History, 38), pp. 115-150.

Harem
080577
Selçuklular
180683

07 Ağustos 2015

MALULE YAYIMLANDIKTA SONRA GELEN DOKÜM

...GE YAPMALIDIR
...A GİDEN DÖNÜŞ...

42776

Selçuklular Dönemi fikir hareketleri. *KAYA, Selim.* Yüksek Lisans. Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, 1995. 136 s., 160 ref.
Danışman: Y.Doç.Dr.Abdurrahman Güzel. Dili: Tr.

Selçuklular 180683

22 Haziran 2015

MADDE YAYIM ANDI...
SE... ...JÜK...

42447

12. ve 13. yüzyıllarda Anadolu Selçuklu Devleti'nde ticaret hayatı. *BEŞTAV, Özlem.* Yüksek Lisans. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 1995. 69 s., 56 ref.
Danışman: Y.Doç.Dr.Zeki Alçeken. Dili: Tr.

180685

22 Haziran 2015

41606

Mir'atü'z-zaman'a göre Büyük Selçuklu İmparatorluğu Sultan Alp Aslan Devri. *GÖK, H. İbrahim.* Yüksek Lisans. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1995. 157 s., 52 ref.
Danışman:Prof.Dr.Ali Sevim. Dili:Tr.

Selçuklular 180683

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

3507 *The Seljuks of Anatolia: court and society in the medieval Middle East.* Ed. A.C.S.Peacock and Sara Nur Yıldız. London & New York: Tauris, 2013 (Library of Middle East History, 38). 308 pp.

Selçuklular
180683

2 8 Temmuz 2015

DDE YAYIMLANDIKTAN
NRA GELEN DOKÜMAN

3693 KOROBEINIKOV, Dimitri. 'The King of the East and the West': the Seljuk dynastic concept and titles in the Muslim and Christian sources. *The Seljuks of Anatolia: court and society in the medieval Middle East.* Ed. A.C.S.Peacock and Sara Nur Yıldız. London & New York: Tauris, 2013, (Library of Middle East History, 38), pp. 68-90.

Selçuklular
180685

28 Temmuz 2015

DE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKUMAN

Selçuklular
180685

3697 LEISER, Gary. Conclusion: research on the Seljuks of Anatolia - some comments on the state of the art. *The Seljuks of Anatolia: court and society in the medieval Middle East.* Ed. A.C.S.Peacock and Sara Nur Yıldız. London & New York: Tauris, 2013, (Library of Middle East History, 38), pp. 264-275.

28 Temmuz 2015

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

3746 PEACOCK, A.C.S. The Seljuk Sultanate of Rūm and the Turkmen of the Byzantine frontier, 1206-1279. *Al-Masāq*, 26 iii (2014) pp. 267-287. Selçuklular 180685

28 Temmuz 2015

Significantly, an analogous work appeared among the Qarakhanids: the *Qutadghu Bilig* ("The Wisdom of Felicity"), a didactic poem written in Turkic by Yusuf of Balasaghun, the "Khass Hajib" or personal secretary of the Qarakhanid ruler. Dated to 1069, it is a near-contemporary of Mahmud Kashgari's dictionary, and predates by a few years Nizam al-Mulk's work. We can discern several characteristic strains in the *Qutadghu Bilig*: one is an Islamic religious veneer, for the author opens with the customary formulas of praise of God and Muhammad; another is a politico-philosophical substance, drawing on two different but mutually complementary systems: Iranian traditions of kingship and relationship between the sovereign, his ministers, and the people (it is in the sovereign's interest to rule justly), and Turkic principles of the ruler's duty to rule justly (because the heavenly mandate that makes his rule legitimate also makes him accountable for his actions and responsible for the people's welfare); and a third veneer, local color, expressed above all in the poem's Turkic language, but also in the delightful portrayals of the author's and his Turkic compatriots' homeland: the awakening of nature in the springtime, the boisterous joy of living creatures, the passing of a Silk Road caravan on its way from China. Like Mahmud of Kashgar, Yusuf of Balasaghun eloquently asserted his ethnic identity by giving his work a Turkic form and setting. We have already mentioned the efforts of some Qarakhanid rulers to rule justly, which are evident from their pious foundations and behavior; the *Qutadghu Bilig* is another illustration of the political and cultural climate characteristic of this first Turkic dynasty to rule Islamic Central Asia.

The *Qutadghu Bilig* has survived in three undated manuscripts. Arabic script was used for two of these, but the third is in the Uighur alphabet. Internal evidence suggests that it was copied in the Timurid period (fifteenth century), when that script received new currency thanks to the ubiquity of Uighur *bakhshis* in the nomadic monarchs' chanceries, or even to a certain Turkic pride among the elite. Today this didactic poem ranks among the priceless monuments of Turkic antiquity, cherished by linguists as well as by cultural and social historians.

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

Sinor Denis, A History of Inner Asia, Cambridge 2000.
İSAM DK-
219504

CHAPTER SIX

Seljukids and Ghaznavids

-Selçuklular (180689)
- Gaznelîler 070145
26 Ağustos 2015

The turn of the millennium inaugurated in the originally Iranian part of Central Asia, as we have said, the rule of dynasties that issued from among Inner Asian nomads, primarily Turkic but soon also Mongol. A similar process began farther southwest and southeast, thus in the central lands of Islam and on the Indian subcontinent, where Seljukid and Ghaznavid dynasties came to power. Whereas, however, in Central Asia this process led to a permanent change and large-scale Turkicization of the populations, this did not happen elsewhere – with a few exceptions, the most notable being Turkey itself. In Iraq, Iran, and Afghanistan, to name just the core lands affected by this change, native dynasties or governments soon or eventually reassumed power, and the process of Turkicization, if at all noticeable, gave ground to a reaffirmation of Iranian or Arab demographic, cultural, and political realities.

The subject is relevant to our topic for several reasons. Both the dynasties mentioned originated in Central Asia, and their scions spoke Turkic; the staging area for their push into the heartlands of Islam and India was the province of Khurasan; and they had protracted and complex relations with the Qarakhanids. The Seljukids never relinquished Khurasan: they won it by 1040 in the historic battle of Dandanqan with the Ghaznavids; and the last monarch of its senior branch, Sanjar, who ruled from 1118 to 1157, chose it a century later as his home province, with Merv as his capital and final resting place.

Like the Qarakhanids, the Seljukids appeared in Central Asia during the tenth century, but farther west on the lower course of the Syr Darya, near the Aral Sea, and as members of a different group of Turkic tribes called Oghuz. The Oghuz moved westward into the steppes of western Eurasia after the collapse of the Kök Turkic qaghanate, and became the dominant nomadic element there. Unlike other Turks who had at times created great though ephemeral empires and impressive civilizations,

93 – 102

Memoirs of the Research Department of the Toyo Bunko, no.56, 1998 Toksoy

D4005

- ok (150012)
- Selcuklular (180689)
- Para (160018)

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

The Bow and Arrow on Saljūqid Coins

26 Ağustos 2015

SHIMIZU, Kōsuke

Preamble

In the study of the history of the early Saljūqs, it has been difficult to gain an integrated understanding of their rule because of progressive changes in the areas under their effective control and in their modes of rule.

For example, after the battle of Dandānqān in 431/1040 Ṭughril Bek, Chaghrī Bek and their uncle Mūsā Yabghu are said to have reached an agreement to divide their conquests amongst themselves, with Ṭughril Bek advancing as far westwards as possible, Chaghrī Bek taking responsibility for the northeastern regions centred on Marw, and Mūsā Yabghu taking over Sīstān. But in order to control vast areas with only small forces, coexistence with local established polities was indispensable. Towards this end, Ṭughril Bek adopted the policy of recognizing the continued existence of local dynasties in exchange for tribute or an expression of submission, and it was in this regard that the inclusion of the ruler's name in the *khuṭba* and the minting of coins bearing his name assumed an important meaning. For instance, in 434/1043 the Kākwayhid ruler Farāmurz was allowed to submit on the condition that he issue coins engraved with Ṭughril Bek's name and pay tribute, while in 451/1060 Mukhallis, ruler of Raḥba, submitted to Ṭughril Bek and placed his name in the *khuṭba*.[1] By tracing changes in the rulers' names appearing in the *khuṭba* and coinage of different regions, it should be possible to clarify in diachronical terms these rulers' relations with local rulers. However, the data provided by the *khuṭba* recorded in written historical sources and by the legends on coins do not necessarily coincide, nor has adequate research been conducted on the coinage of local dynasties.

Meanwhile, with regard to the internal power structure of the Saljūqs, there is a strong possibility that coinage will again serve as a valuable source of information on relations between the sultans on the one hand and other members of the royal family, Saljūqid provincial administrations, and atabegs on the other.

Up until recently there had been virtually no historical research making use of numismatic material. But in 1976 R.W. Bulliet published an article entitled "Numismatic Evidence for the Relationship between Ṭughril Beg and Chaghrī Beg."[2] This was a pioneering study, but at the same time there would also seem to be many problems attendant on Bulliet's thesis. In the following, therefore, after

85 —106

30 Eylül 2015
Selçuklular (180689) 53-55
MADDE YAYIMLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜMAN

significant legitimacy to the nationalist movement. The imperial government dismissed Mehmed Rifat from his post, and a martial court sentenced him to death in absentia; however, the nationalist government retained him as the mufti of Ankara.

Mehmed Rifat joined the Grand National Assembly as a deputy from Menteşe in April 1920, but left the assembly in October of the same year to concentrate on his work as a mufti. In December 1922, he was appointed to the Heyet-i İftaiye, the council that issued *fetvas* within the Ministry of Shari'a and Pious Foundations (Şeriyye ve Evkaf Vekaleti). He was made the first director of the newly established Directorate of Religious Affairs on 1 April 1924, and he remained in this post until his death in 1941. As the leading religious authority during this period, Mehmed Rifat oversaw a series of reform initiatives originally sketched out by Mustafa Kemal Atatürk until Atatürk's death in 1938. At Atatürk's behest, he also prepared fifty sample sermons (to be read at Friday prayers) in Turkish on a variety of issues, ranging from the importance of work as a means of providing financial support to air defence. These were widely read at mosques throughout Turkey after 1927 and published in 1928.

Mehmed Rifat adopted the family name Börekçi in 1934, and he died in Ankara on 5 March 1941. A mosque in Çankaya-Dikmen, Ankara, is named after him.

BIBLIOGRAPHY

Veli Ertan, Rifat Börekçi, *TDVİA* 6:325–6; Abdurrahman Kaplan, *İki devirde bir din adamı. Mehmet Rifat Börekçi*, Ankara 2011; Emine Şeyma Usta, *Atatürk'ün hazırlattığı Türkçe hutbeler*, Istanbul 2010.

M. ŞÜKRÜ HANIOĞLU

Būrids

The **Būrids** were a dynasty of Turkish origin that ruled Damascus and southern Syria from 497/1104 to 549/1154, struggling to maintain its autonomy from the Franks, the Zangids, and the Nizārī Ismā'īlīs (Assassins). The founder of the dynasty, Ẓāhir al-Dīn Ṭughtakīn (Tughtigīn, r. 497–522/1104–28), who was *atābeg* (guardian-tutor) of Shams al-Mulūk Duqāq, the son of the Saljūq sultan Tutush I (r. 471–88/1078–95), became full master of Damascus after the deaths of Duqāq and his son Tutush II. He captured Tyre, at the request of its inhabitants, in 506/1112—retaining the *khuṭba*, the Friday sermon, in the name of the Fāṭimid caliph in Cairo, al-Manṣūr b. al-Musta'lī (r. 495–524/1101–30),—thus preventing (until 518/1124) its capture by the Franks. In 507/1114, with the aim of securing the grain supply of Damascus, he reached an agreement with King Baldwin I (r. 1100–18), thus sabotaging the last attempt by Saljūq armies from Iran and Iraq to intervene against the Crusaders. In 509/1115, his rule was recognised formally by the Saljūq sultan Ghiyāth al-Dīn (r. 498–511/1105–18) in an investiture ceremony in Baghdad, and he became the first *atābeg* to be granted the right to bequeath his rule to his heirs. In 513/1118 he received robes of honour from al-Manṣūr b. al-Musta'lī, whose forces he had joined at Asqalon. Unable to maintain a regular army for the defence of Ḥawrān, the granary of Damascus, against Baldwin II (r. 1118–31) in 520/1126, Ṭughtakīn hired Turkish mercenaries, *aḥdāth* (local militia comprising members of the lower classes), and armed bands of Ismā'īlīs. As a reward for their help, the

The Encyclopaedia of Islam Three, 2015/2, 2015 Leiden. İSAM. DN. 236469

(180689) Selçuklular

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

25 Ekim 2015

Al-Masāq, 2015
Vol. 27, No. 2, 109–118, http://dx.doi.org/10.1080/09503110.2015.1049418
Routledge
Taylor & Francis Group

The Saljuq Turks' Conversion to Islam: The Crusading Sources*

D 800

NICHOLAS MORTON

Türkiye Diyanet Vakfı
Kütüphanesi
İslâm Araştırmaları Merkezi

ABSTRACT *This article contributes to the important debate over the conversion of the Turks to Islam. Previously, it was thought that the Turks abandoned their former steppe faith and customs very swiftly to become staunch Sunni Muslims, but this view has recently been challenged by a number of studies. The current consensus seems to be that the Turks' adoption of Islam was a process of far longer duration, spanning many decades. This article broadens this discussion by demonstrating that the chronicles written by the First Crusaders contain much useful information that is pertinent to this question. It works through these texts, showing that they can shed new light on this point.*

Keywords: Islam / Historiography / Middle East / Eastern Mediterranean Turks; people – and Islam Seljuks (Saljūqs); Turkish dynasty Conversion; religious – from paganism to Islam Karbuqa; atabeg of Mosul Riḍwān; prince of Aleppo Crusades – 1st Crusade (1096–1099)

In recent years, there has been a growing consensus among historians that the Turks' conversion to Islam was a longer and more drawn-out process than had hitherto been supposed. The notion that the Turks suddenly *en-masse* abandoned their steppe faith and culture to become staunch proponents of the Ḥanafī school of Sunni Islam has been problematised by a number of historians. The suggestion has been made instead that this version of history better reflects a highly partial legitimising discourse propounded in hindsight by the Turks and their supporters to consolidate their authority over the peoples of the Near East. The emerging consensus now seems to be that Islam penetrated Turkish society through a more gradual process spanning many generations, although a case has been made for a more rapid adoption of Islam among the Saljuq ruling family.[1] In a similar vein, several

Correspondence: Nicholas Morton, College of Arts and Science, School of Arts and Humanities, Nottingham Trent University, UK. Email: nicholas.morton@ntu.ac.uk

*I wish to offer my thanks to the Council for British Research in the Levant for their support with this project.

[1]For a useful survey of the historiography on the Turks' conversion to Islam, see A.C.S. Peacock, *Early Seljūq History: A New Interpretation* [Routledge Studies in the History of Iran and Turkey] (Abingdon: Routledge, 2010), pp. 99–101, 105. Also, A.C.S. Peacock and Sara Nur Yıldız, "Introduction", in *The Seljuks of Anatolia: Court and Society in the Medieval Middle East*, ed. A.C.S. Peacock and Sara Nur Yıldız (London: I. B. Tauris, 2013), pp. 10–11. The major work on Turkish discourses of power is O. Safi, *The Politics of Knowledge in Premodern Islam: Negotiating Ideology and Religious Enquiry* (Chapel Hill: University of North Carolina Press, 2006). See also G. Leiser, "Conclusion: Research on the Seljuks of Anatolia: Some comments on the state of the art", in *The Seljuks of Anatolia*, 264–75. For recent discussion on the piety of the Turkish sultans, see D.G. Tor, "'Sovereign and Pious': The Religious

© 2015 Society for the Medieval Mediterranean

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

3394 AKKOR, Muhammed Ömür. *Seljuk cuisine: a chef's quest for his soulmate.* New York: Blue Dome, 2014. 198 pp. Anatolian Seljuks.

Selçuklular
180685

21 Ocak 2016

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

1187 TREADWELL, Luke. *'Alī walī Allāh* and other non-Qūr'anic references to the *Ahl al-bayt* on Islamic coinage before the Saljuq period. *People of the Prophet's house: artistic and ritual expressions of Shi'i Islam.* Ed. Fahmida Suleman. London: Azimuth, 2015, pp. 126-135.

Ehl-i Beyt 050622
Selçuklular 180623

21 Ocak 2016

21 Ocak 2016

3418 MECIT, Songül. *The Rum Seljuqs: evolution of a dynasty.* Abingdon & New York: Routledge, 2014. 212 pp.

Selçuklular 180685

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

- السلاجقة ٦٧٧
- السلاجقة ٦٧٩
- وزراء السلاجقة ٦٨٤
- أصحاب الشحنة في بغداد . ٦٨٨
- الحروب الصليبية ٦٨٩
- ملوك مملكة القدس .
الصليبية ٦٩٤
- أمراء أنطاكية ٦٩٥
- إمارة الرها ٦٩٦
- كونتية طرابلس ٦٩٧
- إقطاع جبيل ٦٩٧
- إقطاع طبرية أو إمارة
الجليل ٦٩٨
- إقطاع بيروت ٦٩٨
- إقطاع الرملة وينة ٦٩٨
- كونتية يافا ٦٩٩
- إقطاع الشوبك والكرك ... ٦٩٩
- مقدمو الإسبتارية بالأرض
المقدسة ٦٩٩
- مقدمو الإسبتارية في
رودس ٧٠٠
- مقدمو الداوية في
الأرض المقدسة ٧٠١
- الفرسان التيوتون بالأرض
المقدسة ٧٠١
- الفرنج في جزيرة قبرص ... ٧٠٢
- أباطرة الإمبراطورية
اللاتينية بالقسطنطينية ... ٧٠٣
- سلاجقة الروم في
الأناضول ٧٠٣
- السلاجقة بآسيا الصغرى .. ٧٠٨

-Selçuklular
: Haçlılar.

شاكر مصطفي، موسوعة العالم الاسلامي ورجالها
مج ٢٠، بيروت ١٩٩٣، İSAM KTP DN. 24598